[illegible] Godchaux [illegible]

450

C. Francis.
1855.

240 emblems

6[illegible]4

ANDREÆ ALCIATI
V. C.
EMBLEMATA
CVM
CLAVDII MINOIS I. C.
Commentariis
Ad poſtremam Auctoris editionem auctis & recognitis.

Ex Officina Plantiniana
RAPHELENGII.
1608.

Teſsera ſit liber hic nn, Geiſtere, fautoris.
[illegible]

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

CVM animaduerteremus, beneuole Lector, quamplurimos optare Emblemata Alciati ita excuſa habere, vt inſerta charta quo loco luberet, noua Amicorum Symbola ſiue Emblemata adſcribi aut adpingi facilè poſſent: & tamen iidem vtiliſſimis Commentariis carere ſe nolle profiterentur; vt ij vtriuſque ſui voti compotes fierent, eo quo vides modo Emblemata à Commentariis ſeiuncta damus: ſperantes id vt iis qui ita fieri deſiderarũt, commodum erit; ita nec aliis incommodum futurum. Commentaria verò expreſſimus ad vltimam auctoris editionem, appendicibus in loca ſua reductis, & innumeris quibus illa editio ſcatebat mendis, quoad primo hoc conatu fieri potuit, ſublatis. Si quid tamen labis ab iſta editione alicubi in hac noſtra remanſiſſe reperias, Lector; mirari noli: Hercule enim aliquo opus fuiſſet purgando iſti ſtabulo. Vale.

Effigies Andreæ Alciati.

Eloquio Ius Romanum lucebat & arte; id
Turba obſcurarant barbara Legulei.
Andreas priſco reddit ſua Iura nitori,
Conſultosq́ facit doctius inde loqui.

Ben. Arias Montanus.

V. C.

ANDREÆ ALCIATI I. C. MEDIOLANENSIS VITA,

PER CLAVDIVM MINOEM IVRISC. CONSCRIPTA.

ANDREAS ALCIATVS in pago Alciato ſeu Alzato Mediolanenſi natus, è nobili Alciatorum familia, Iuriſconſultorum & politorum hominum gloriam incredibili ſtudio ac virtute longo poſt ſe reliquit interuallo. Is adoleſcens cùm primum ingenij cultum caperet, non pœnitendos inſtitutores à quibus edoceretur, nactus eſt, ſed maximè Ianum Parrhaſium, qui Romæ ac Mediolani litteras humaniores ſummo omniũ applauſu docuit. Eas primas artes Alciatus auidê arripuit, ſeque iis non leuiter tinxit, earum tamen vſum omnem ad peritiam iuris, cui ſe totum addicebat, optimè referendum eſſe duxit, vt ea ſtudia, in quibus alij, tanquam apud Syrenios ſcopulos conſeneſcunt, huic vni ancillarentur. Ille itaque quòd ſeriò & percupidè eam iuris ſcientiam perſequeretur, breui admodum ſpatio temporis ita promouit, vt dignus exiſtimaretur, qui Doctoris inſignibus cohoneſtaretur. Eò primùm honore donatus ſic ab omnibus ſuſpiciebatur, tantamque de ſe admirationem concitabat, vt de rebus etiam grauiſſimis, & quæ non niſi veteranis, & longo vſu exercitatis viris proponi ſolitæ eſſent, argutè politéque reſponderet. Rogatus enim à Quæſitore, quem appellant, hæreticæ prauitatis de re admodum perplexa & dubia, quæque iam antè multos ſanè doctos, tum Theologicæ rei peritos, tum iuris profeſſores exercuerat, ita ſatisfecit, vt Quæſitor ille non tam ab homine, quàm ab ipſo edoctus oraculo abierit: agebatur de ſupplicio Lamiarum, & earum mulierum quæ veneficæ aut ſortilegæ vulgato vocabulo nominantur: ſed cùm Lamiarum ſeu ſtrigum non eſſet vna ſpecies, ex iiſque aliæ dicerentur in Crucem imminxiſſe, CHRISTVM Deum abnegaſſe, præſentes ipſas & vigilantes, veneficiis atque deuotio-

nibus infantes extinxiſſe: aliæ nonnullæ aliquando matribus interminatæ, noctu ad earum filios, quamuis foribus obſeratis, valuiſque occluſis irrepſiſſe, eos faſcino preſſiſſe: quos pueros conſtabat morbo repentino captos & medicis non cognito deceſſiſſe. Reſpondit in has illaſque Quæſtorem debere ſuo fungi munere. Quanquam enim (dicebat) ex iis aliæ reuera, & vt vulgus loquitur, perſonaliter non acceſſiſſent, tamen id Lemuribus ſuis videri mandaſſe. Quædam etiam nihil vltrà egiſſe arguebantur, niſi quòd ſub arbore Tellina choreas duxiſſent, quod tamen hæ negabant. Et ea quidem vna ſuſpicione, quamquam ſolo vulgi rumore vagaretur, eas tamen volebat Quæſtor tormentis ſubiici, eo quòd in fauorem fidei, conſciorum & conſceleratorum teſtimonium admitteretur. Alciatus contrà, id verum de iis quæ vigilantes vidiſſent, non quæ dormientes & in ſomnis: multaque alia præclarè, quibus totam hanc quæſtionem ſoluit, vt nihil ad eam dubitationis relinqueret. Ergo Mediolani per triennium moratus, ſeſe foro parabat, munuſque aduocationis cum aliqua laude, certè magna fide ac religione ſuſtinebat, cùm nomen cœpit eius apud exteras nationes, nedum ſuos Italos propagari. Accitus enim eſt ad publicum profitendi munus ab Auenionenſibus, propoſito ei ſtipendio ſexcentorum, cùm nunquam ad eum diem cathedram, quod ipſe ait, conſcendiſſet. qua in vrbe per aliquot annos ita ingenium ſuum & induſtriam probauit, vt vnus penè inter laudatos iuris interpretes, ſoluſque egregiè doctus prædicaretur. Ea hominis fama excitatus FRANCISCVS I. ingeniorum ſollers & munificus æſtimator, Alciatum ad Biturigum Academiam vocauit, anno Chriſtiano 1529. honorario illi duplicato, adeò vt pro ſexcentis, ſecundo ſui aduentus anno, mille & ducenti præſtarentur. Qua in vrbe Galliæ celebri, & qua nobilium auditorum frequentia, quantum ille laborum ſumma ſua laude pertulerit, idque quinquennium explerit quo fuit in Gallia, ſuperſunt etiam hodie teſtes longè multi, laudati viri, qui Alciatum docentem audiuerunt: teſtes etiam libri editi æterna digni memoria, quos ille ſucciſiuis horis ſummo ſtudio, parique ingenio reliquit. Cùm enim ad laborem, non ad ocium ſe vocatum à magno principe, & in Academia Galliarum florentiſſima intelligeret, ne quid de ea laude, quam multis magniſque vigiliis conſecutus erat, imminui pateretur, initium duxit ab ea Conſtitutione, quæ eſt De quin-

que

que pedum præſcriptione, magna omnium, ſanéque doctorum hominum admiratione, eoque ſucceſſu laudis, vt is labor, vel potius indefeſſi animi contentio, ianuam famæ nunquam intermoriturae aperuerit. Non eſt mihi animus ſingula percurrere quæ magna doctrinæ laude, parique dignitate toto eo quinquennio perfecit. eius orationem vix poſſum tranſilire quam ille habuit ex tempore cùm FRANCISCVS Rex auditorium eius ingreſſus, præſens intereſſet. Eam vnam laudem è multis non vltimam fuiſſe cenſemus, tanto principi placuiſſe, eius auditoris animum demulſiſſe; vt quaſi Regia illa maieſtas Iuriſprudentiæ in ſuo ſedenti ſolio faſces ſubmittere videretur. Ea viri ad publicam vtilitatem nati virtus, cùm in dies incrementum caperet, FRANCISCVS SFORTIA Mediolanenſium Dux, ſui popularis amore ac gloria captus, eum moras nectentem, penéque tergiuerſantem ad patriam reuocauit: vtque omnem excuſationis remoram interciperet, ſenatoria dignitate ornauit; & vt Ticini docendi partes ſuſtineret ab eo impetrauit. Oratione ea quam publicè Ticini habuit fatetur ipſemet ſe de longinquis regionibus à principe Sfortia ſola virtutis commendatione agnitum, fuiſſe reuocatum, & ſummæ dignitatis codicillis ornatum, amplo etiam donatum honorario vt profeſſionis munus obiret. Paulò poſt certis de cauſis Bononiam, ſtudiorum omnium altricem petiit, in qua totos quatuor annos ea celebritate ius ciuile docuit, vt nullus ſatis doctus è ſcholis redire putaretur, niſi qui Alciatum audiuiſſet. Quod quoties animo complector, ſuccurrit illud Homericum de Tireſia,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Nam præter eloquentiam, qua ille vnus ſua ætate prudentiam iuris illuſtrabat, linguæ vtriuſque cognitionem, qua ſuos æquales omnes anteibat, ingenio adeò felici & vbere hiſtoriam omnem vetuſtatis hauſerat & expreſſerat, vt nihil penitus ignorare videretur: iuris labyrinthos ita ingenioſè penetrabat, ea myſteria purè diſerteque tractabat, vt veterum laudem penè adæquaret, recentium induſtriam facilè ſuperaret. Ticinum reuocatus, ita iubente CAROLO IMPERATORE, per annos aliquot illic reſedit, nihil de inceptis laboribus remiſit, gloriam quam tot vigiliarum impenſis mercatus erat, auxit, vt putaret ſibi exemplar propoſitum Herculis, cui apud Tragicum, finis vnius laboris, ad

ſequentem gradus pararetur. Ferrariam deinde inuiſit, Ducis HERCVLIS honorificis adductus conditionibus, & proſtratam Academiam ea ſollertia extulit, qua cæteras euexerat, peneque excitarat. Ea in vrbe, vt in aliis quas incoluerat, non modò viua voce profitendo, ſed & permulta variaque ſcribendo id effecit, ne viuis & præſentibus modò conſuleret, ſed & poſteris idem multò cumulatius præſtaret. Poſt multos tandem peregrinationum labores, Ticinum repetiit, in eaque vrbe ſuarum fortunarum tabulas poſtremò collocauit; docuit tres, quatuórve ad ſummum annos, vir qui nullis ætatis difficultatibus, neque quietis alicuius, quam capere poterat, blanditiis delinitus, à cœpto opere ac ſtudio ceſſauit. De qua tamen adeò frequenti concurſatione, quam pleriſque ſuſpectam præſentiebat, ſeipſum publicè ita purgauit, vt non temerè rationem probabilem reddiderit. Quid enim ſi Auenione primùm, quid ſi Ticini, Bononiæ, Biturigibus profeſſus ſit, tanquam qui nuſquam poſſet conſiſtere? prompta enim excuſatio hæc illi fuit: nam dum bellicos furores ſubterfugeret, tutamque ſuis quietem ſtudiis perquireret, diutiſſimè peregrinatum, principumque iuſſionibus huc atque illuc agitatum certam ſedem tenere non potuiſſe dicit. enimuero meminerat Plautini verbi, Di nos tanquam pilas, homines habent: ita ſe raptum inſtar lignorum, quæ pro fluctuum impetu feruntur, varieque agitantur: quicquid tamen erroris hoc fuerit, in publicam ſemper vtilitatem ceſſiſſe. Aliis etiam rationibus inconſtantiæ huius culpam deprecabatur, neminem eſſe dicebat qui Solem vituperaret, quòd dum radiis & calore ſuo cuncta viuificet, ambitum terræ omnem circumquaque percurreret; nec quemquam, qui eo animo fixas ſtellas laudaret, vt errantes improbaret. Celebratum Homeri carminibus Vlyſſem, quòd mores hominum multorum & vrbes viderit: ſed & philoſophos veteres, vt Pythagoram, Platonem, Apollonium, alioſque multos, doctrinæ cauſa, peregrinationes maximas ſuſcepiſſe: Dionem Pruſienſem, quod ad Celtas & Sarmatas ſe contuliſſet, tanti à Traiano Imperatore factum, vt reuertentem aureo curru exceperit: & Ariſtotelem, ei qui ciuilis adminiſtrationis ſtudia profiteretur, admodum conuenire peregrinationem, exiſtimaſſe, idque Hippodami Mileſij exemplo, qui diu per multas vrbes errarit, priuſquam aliquid ſcribere ſit aggreſſus: idem de Lycurgo, Solone, Zaleuco, Philolao, multiſque præterea aliis proditum. hinc illud apud

Sopho-

Sophoclem, *οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα*, domi manendum cuncta cui ſunt proſpera, ſapientes de iis intelligere dumtaxat, qui priuatam vitam agerent, quique domi & in ocio marceſcere citra publicum incommodum poſſent: alioqui publico litterarum profeſſori, qui verſaretur in hominum luce & frequentia, haudquaquam conuenire, linguam quæ plurimis Academiis prodeſſe poſſit, intra vnius loci cancellos, in quo propter bellorum ſtrepitus & horrores gymnaſium nullũ ſit, concludere: multum profeciſſe hac ratione profeſſores alios: ſibi peregrè agenti firmiſſimũ ſemper fuiſſe in doctrina præſidium: legalem hanc profeſſionem ſibi tanquam Palladis ægiferæ clypeum, quo ſuperatas Gorgones, id eſt monſtra omnia fabulæ prodiderunt. Et hæc quidem ille, vt paſſim multa de ſua peregrinatione: quam tamen tam crebram locorum mutationem nihil moramur, quin potius eximiam hominis ſollertiam admiramur. Ille diſciplinarum liberalium, hiſtoriæ omnis, Græcæ & Romanæ linguæ fretus ſubſidiis, iuris ſtudia nitori priſtino fæliciter reſtituit, æmulatus veteres quoſdam magni nominis Iuriſconſultos, Herennium Modeſtinum, Antiſtium Labeonem, Atteium Capitonem, alioſque, qui pares fuere in vtriuſque linguæ cognitione, artiumque meliorum facultate. Iam verò ſiquid aliquando inter diſputandum pronunciarit aduerſus receptas à maioribus opiniones, hoc non eo animo fecit, vt lectorem etiam reluctantem in ſuam ſententiam pertraheret, ſicuti obiectum illi fuit à quibuſdam maleuolis, qui omnia eius conſilia ſiniſtrè acciperent. Multa enim dum doceret, varia quaſi fercula, vt in apparatiſſimo conuiuio, ſolitus erat apponere, ex quibus quod magis ſaperet, vocati conuiuæ pro ſuo arbitratu eligerent. In qua tentanda iudiciorum alea, quàm ſe prudenter & circumſpectè geſſerit, id argumento eſt, quod ſe ad vtrunque compararit: vt ſi fortè populari aura exciperetur non ideò tamen exſultaret: didicerat enim ex Biante plures eſſe malos, & non quicquid continuò multis placeret, id ſapientibus arridere: contra ſi paucis probaretur, non ideò remittendum animum, cùm, deſerto ab omnibus auditoribus diſcipulo, Antigenides, mihi cane & Muſis, dixerit. Sic enim aduerſus inſanam hominum quorundam petulantiam, adeoque caninam facundiam ſeſe obfirmabat, vt neque cauillis moueretur, neque conuiciis ab incœpto curſu reuocaretur. Qua de re tamen maturiùs paulo poſt. Duodecim poſt annos, cùm ciuilis & Pontificij iuris profeſſoriis inſignibus donatus eſſet, Parado-

xa & diſpunctiones in publicum emiſit; opus, vt ipſe dicit, elaboratum horis ſucciſiuis, & à candidato adhuc & tirone. Quoties enim ea quæ à ſuis doctoribus acceperat, ſtudio ipſe ſecum perpenderet; ſi qua eſſent quæ probabilibus argumentis digna refutatione viderentur, ne quod occurrebat memoria protinus excideret, quibuſdam quaſi aduerſariis deſcribere conſueuerat: quæ omnia tum in manus accepta, cum paulò accuratius expoliſſet, in codicem veraſque tabulas referenda duxit, tandemque ſtudioſis omnibus communicauit. Quod opus non tam vt gloriam, cuius illa ætas ſolet eſſe auidiſſima, captaret, à ſe fatetur editum, quàm vt ratione aliqua Doctorum, qui tum ſtudia iuris profitebantur, iudicium conuelleret, qui bonarum litterarum cognitionem non modò Iureconſulto non neceſſariam vbique aſſeuerabant, ſed contrariam potiùs, & ſeriis omnibus ſtudiis blanda quadã & illici voluptate repugnantem: quapropter non ſecus quàm à nauigantibus Homericas illas Sirenes, euitandam, Vlyſſiſque ſequendum exemplum, qui ſe malo nauis alligaſſet, ſociiſque aures cera illeuiſſet, ne vocum modulatione capti à cœpto curſu aberrarent. Quæ tamen quia dici fieriq. hominũ more agnoſcebat, qui ea facilè aſpernarentur quæ aſſequi ipſi non poſſent, à ſuo propoſito non diſcedebat, nihiloque ſecius induſtriam ſuam excitabat. Interdum tamen eorum conuicia non ferebat; qui quòd elegantiùs quàm cæteri diſputaret, pro obſcuro inceſſebatur vulgò, adeò vt imperiti auditores ceu noctuæ ad Solem caligarent: quinetiam aliquando inclamarent, *Indoctiùs loquare, ſed apertiùs.* Quod tamen non tam auditorum, quàm Profeſſorum iudicium fuit, qui creſcenti gloriæ Alciati apertè inuiderent. Ex iis Doctoribus neminem in precio fuiſſe habitum conſtat (vno aut altero exceptis) qui non omnium aliarum artium rudis eſſet. Satis igitur ſibi factum eo tempore arbitrabatur, ſi ſuum litteris humanioribus honorem ſeruaſſet, iungique eas ſua ætate ſapientiæ ſtudiis poſſe docuiſſet. Quod dum viua voce, & ſcriptis conatur, iuris Doctores tanquam transfugam eum inſectabantur; iidemque libris editis laceſſere non deſinebant. apud humanitatis verò profeſſores, tanquam omninò alienus eſſet, nec ſibi locus, nec ratio vlla conſtabat: quorum alij eum tanto æri ſoluendo non eſſe, alij prædiis prædibuſque non ſatis idoneum: alij alia comminiſcebantur. quo factum, vt maximam apud omnes inuidiam, gloriæ loco, adeptus ſibi videretur, & huius incaſſum cœpti conatus tæderet, vel potiùs malo edoctus laboris eum pœniteret, do-

nec paulatim libri quos emiſerat in publicum, & docendi ratio quam ſequebatur, in multis gymnaſiis ſeſe inſinuârint. Nec verò ipſe, quoties occaſio fert, diſſimulat ſe reiecta ſeculorum aliquot ante lapſorum conſuetudine, quam iuuenis erat amplexatus, ad imitationem & præſcriptum veterum iuris explicandi rationem omni conatu ſtudioque reuocaſſe. Sed quod obſeruaret eſſe qui barbaras & impolitas interpretationes elegantioribus præferrent, & tritico neglecto cũ atauis veſci mallent glandibus, cùm primùm hanc diſciplinam profiteri cœpit, eo quòd nondum ſibi tantum auctoritatis comparaſſet, ſeruire ſcenæ ac tempori cogebatur; quantumque fieri poterat, ſtudia ſua diſcipulorum auribus accommodabat. Interea tamen de trita vulgataque docendi ratione identidem querebatur, ſuosq. monebat, ad vtilitatem publicam valdè pertinuiſſe Iuſtiniani edictum obſeruari, & eam ſtudiorum ſequi methodum, quam ipſe procœmio Digeſtorum præfixiſſet. Humana quadam curioſitate deceptos longè multos modum non tenuiſſe, & eò planè deuentum, vt Alciatus ipſe quique in eodem ſtudio verſarentur dare manus conſuetudini pridem receptæ cogerentur, non enim æquales, non auditores, non gymnaſiorum præfectos omninò permiſſuros antiquatum & obſoletum morem in vſum reuocari; pluris eos facere cœptam ducentis ab hinc annis docendi viam, quàm legiſlatoris ipſius iuſſum. itaque ſe ea de re ſecurum fore poſthac, neque moturum eo nomine controuerſiam: id nihil eſſe aliud quam aduerſus torrentem natare, eique ſe diſcrimini permittere, vt qui

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In quo cùm diutiùs hæſiſſet, non deſtitit tamen quin ſe totum componeret ad veterum imitationem: non tamen, in tanta opinionum varietate ac diſſenſione, alicui ſectæ nomen dedit, aut in alicuius magiſtri verba iurauit; quòd optimè cenſeret, vt in omnibus aliis artibus, ſic in ea maximè quam profitebatur, primas partes tenere ſanum iudicium; vixque fieri poſſe, qui natura dubiæ ſanitatis eſſet, idem legalis ſapientiæ certus doctor euaderet. Nec verò eſt quod quis exiſtimet *αὐθαδίας* aut etiam *φιλαυτίας* cum ſtudio captũ quædã ſuo tempore innouaſſe, aut ſecus docuiſſe quàm qui ſuperiore ſeculo floruiſſent, ſi quibus locis erraſſe veteres doctores animaduerteret, eorum nominibus parcebat, ſed tanquã aliud agens oſtendebat quatenus eis ſtandum eſſet; in quo ſuum candorem certè laudandum exhibuit. nouerat enim tributum fuiſſe vitio Ariſtoteli, quòd quæ com-

piaſſet, eis accepta non referret à quibus acceperat: contrà vbi cos peccaſſe animaduertiſſet, nominatim carperet atque inſectaretur. ſibi Iuris interpreti agendum eſſe modeſtiùs, quia moralis quam profitebatur ſapientia, hoc ceu inhumanum & inciuile non admitteret: altercandi ſtudium eiuſmodi ad nihil conferre aliud quàm artis opprobrium, nec cedere in laudem altercantis. Eo conſilio Alciatus ſua ſtudia publicæ vtilitati prodeſſe voluit, & citra omnem ambitionem bona fide ſuos auditores docuit. Videbat hominum varia eſſe iudicia, & quot capita tot ſenſus: eſſe qui breuitatem eam affectarent quam veteres Dynus, Oldradus, Rainerius ætate ſua ſecuti ſunt, alios qui copiam maiorem vellent, etiam citra acumen vllum, qualis in Barbario, Felino, aliiſque nonnullis agnoſcitur: quoſdam ſubtilia perquirere, & cum Aretino, Socino, Ruino imaginari malle, vel ἀεροβατεῖν καὶ περιφρονεῖν τὸν ἥλιον, per aëra incidere, & citra Solem ſatagere, quod de Socrate Ariſtophanes ait. Sed ipſe longo vſu didicerat, neminem vnum ſequendum eſſe, at optima quæque de ſingulis decerpenda: quod prudentiæ opus planè ſingulare ab eodem perſecutum, nedum tentatum, quo ſuum Iuriſprudentiæ lumen redderet. De elegantia vero & polito genere dicendi, quod in iuris Doctore non ferebant moroſi quidam veterani, vt qui à ſuis magiſtris perſuaſi errorem vſu confirmatum mordicùs tenebant, ille quædam diſputauit, idque ſuis vigiliis conſecutus eſt, vt vincta barbaries à philoſophiæ & iuris latifundiis ablegaretur. Quod cùm faceret, nō tamen veterum, doctorum ſanè hominum, auctoritatem eleuauit: de iis ſemper candidè ſenſit: eorum doctrinam magni fecit, quanquam ſermonis elegantia caruerint: id enim vitium non hominum, ſed temporum fuiſſe perſpiciebat. Conuenire quidem Iuriſconſulto oratoriæ artis facultatem cenſebat: faciliorem enim aditum ad ius Quiritium præſtare, non tamen corpus efficere, ſolam eius ſuperficiem colorare. maximos fuiſſe Iuriſconſultos Bartolum, Baldum, Caſtrenſem, Accurſium, quos conſtat ne ſummis quidem labiis politiores artes attigiſſe: eorum non ferendam cenſuram qui ſupercilio grauiſſimo in eos inuehunt eo vno nomine quòd bonarum litterarum rudes extiterint: id enim perinde eſſe ac ſiquis minoris Aſtrologum faciat, quòd Muſicam ignoret: Galenum præſtantiſſimum medicum nullo habeat in numero, quòd Euclidis geometræ numquam circinum in manus ſumpſerit. Eos ita ſummos iuris Doctores euoluebat, quos propter inſignem peritiam colebat imprimis, ne-

que

quę ob linguæ minus politæ horrorem dedignabatur: interea tamen quicquid ex eorum fertilibus areis ad ſuum excolendum ſtudium colligebat, puræ Latinæque locutionis fluuiis irrigabat. Quod apertius quàm anteà ſibi faciundum cenſuit, accitus in ſcholam Biturigum, cùm tertius Pandectarum tomus pro lege Academiæ eſſet explicandus: titulum enim de verborum obligationibus ad explicandum eſt aggreſſus, in quo non prætermittebat, quæ à Bartolo & recentioribus copioſius & acutiùs ob materiæ ſubtilitatem explanata fuerant, qualia ſunt quæ ad moræ purgationem, quæ ad pœnalis ſtipulationis commiſſionem, quæ ad renunciationem fideicommiſſorum pertinent. Et profitenti frequentes aderant nobiliſſimi ex Gallia, Germaniaque adoleſcentes, qui eius doctrinæ illicio capti, eaque Suadæ medulla non leuiter allecti, vnà cum viris doctiſſimis, qui ei frequentes aderant, mirati tamen eum tritam in ſcholis & nimium patienter approbatam docendi rationem conſectari, ſtimulos illi admouerunt, ne id quod ſciret meliùs & politiùs eos ita celaret, vt inuidere videretur. Cùm ergo incuſabant illi, vt qui ceu Plautinus Euclio, quos in pectoris penu theſauros haberet, occluderet, nec in apertum referret, dicebant nihil abſurdius, quàm qui optima quæque haberet in manibus, ad imitandum ea non proponere, obſeruabant eum aduerſus legum ſcita quæ tractaret ipſe, non ſolùm facere, ſed & recentiores alios iuſſiſſe Iuſtinianum κατὰ πόδα interpretationes fieri, nihilque magis ſemotum ab antiquorum vſu & conſuetudine, quàm toto anno decem leges magno apparatu explicare, verboſeque commentarios conficere. cœpiſſe quidem Pyleum, Acurtium, Azonem, & gloſſematum ſcriptores alios, quod in ſe fuit, leges ad litteram explicare, nec id eis infeliciter ceſſiſſe negocium: ſubſecutos Bartolum, & qui didaſcalici rectè nominantur, vt ſunt Caſtrenſis, Alexander, Iaſon., qui certis doctrinæ limitibus & cancellis ius concluſere, hos non parua laude dignos, ſuoque ſeculo principes habitos, non putabant eſſe ſequendam nouiſſimam opinioſorum ſectam: non multis antè annis enatam, quæ modum omnem exceſſiſſet, quæque iam in ſtudiorum perniciem retineretur: hos eſſe vt viperinos fœtus parentibus exitiales, vt qui ætate poſteriores ſeniorum ſententiis aduerſarentur, omnemque horam quàm doctrinæ impendiſſe debuerant, contradicendo inſumere, de Bartoli verbis, aiebant, non debere Doctorem ita anxiè ſollicitum in multis & à propoſito alienis immorari, ſatis eſſe quod ſentiret intelligi, & bre-

uiter admonere, clarioreque ordine quàm feciſſet ipſe: non illius tantùm, ſed cæterorum ſententias, ſi quæ ad rem facerent adducendas videri; ſe minimè probare fatebatur Doctores eos qui ſuggeſtus paſſim occuparent, quatuor aut ſex ad ſummum leges toto anno interpretari ſolitos; Alciatum centum poſſe: & & quot illi conſtitutiones, eum totidem integros cum ſuis titulis tractatus: illos, viros quidem bonos, ſed non ſatis eruditos, ſola in rubrica tres menſes inſudare: qua ex lectionum pompa neminem ferè doctiorem redire domum; multos, ſed ignaros, Doctorum laborem admirari; paucos qui inde aliquid proficerent. Et ea quidem ſanè vehementi & acuta auditorum oratione permotus Alciatus, vt qui ſe omnibus vtilem & morigerum doctorem præſtare cuperet, poſtea non niſi perſpicua & luculenta oratione docuit, non niſi quæ optima eſſent propoſuit, immò iudicio & ratione ſuis ea conuiuis apponi voluit quæ conferrent ad valetudinem, non quæ cuique facerent ad ſtomachum. Iam verò cùm ipſe ſuo munere defungi poſſet vnius horæ ſpatio, maluit tamen clepſydras duplicare: nempe vt viua voce, integra hora doceret: altera verò dictaret, quò qui poſſent aut etiam vellent exſcribere, id ceu auctarium ab eo conſequerentur. Opportunè id quidem & ingenioſè cogitatum ab erudito homine, qui citra fucum omnem doceret. intelligebat enim Iuriſconſulto memoriam eſſe maximè neceſſariam, quam non parum obtunderet aut etiam imminueret anxia illa cogitatio, quæ circa iuris ſubtiles quæſtiones implicaretur. Poſt auditionem ideò aſſiduam & diligentem non poſſe leuari meliùs, quàm ſcriptione obſeruabat: quamquam enim eſſent aliqui qui valerent excellenti illo naturæ bono, memoria, tamen & temporis interuallo, & curis interdum hebetari, quædam in ipſo orationis curſu minus ab auditore percipi, quæ ex commentario facilè intelligeret. Quam præclaram ſanè & commodam docendi rationem plerique poſtea ſunt omni conatu perſecuti, ſed neſcio an ex multis pauci ſint aſſecuti. Ex hoc flagranti ſtudio ſummaque animi contentione ad id gloriæ peruenit quam numquam antè ſperauerat, id non ſemel faſſus eſt, vt ad idem ſtudiorum iter ingrediundum adoleſcentes excitaret. Bellica primùm clade, afflicto cenſu, cùm nuſquam in patria pedem figere tutò poſſet, ad profeſſionem iuris, quam ſacram anchoram vocat, ſe confugiſſe ait: ab ea ſalutem, honorem, opes, ſummum denique decus eſſe conſecutum. vtque Zenonem dixiſſe ferunt, cùm naufragus enataſſet, ſe nunquam

feliciùs

feliciùs nauigaſſe, quàm cùm rebus amiſſis vacare philoſophiæ cæpiſſet: ſic Alciatū, cùm in patria nimio ocio marceſceret, atrocitate bellorum tandem excitatum cœpiſſe peregrinari, & ad diſciplinam confugiſſe, quæ illi fuerit vt Myrtili clypeus. fuiſſe illum ingentis animi militem, ſcuto dimicare ſolitum, quem, cùm ad expeditionem maritimam nauigaſſet, ſubmerſa fortè naui, eidem clypeo innixum, in tutum ſe recepiſſe. De hoc legitur epigramma Græcum, quod ipſe retulit in claſſem Emblematum. Id eiuſmodi eſt:

Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cùm premereŕq; ſolo, cùm premereŕq; ſalo.
Incolumem ex acie clypeus me præſtitit, idem
Naufragum apprenſus, littus ad vſque tulit.

Profectionis autem ad alias nationes occaſio quanquam non vna eſſet, eam tamen à multis exteris approbari voluit, non ſe vltrò, vt omnis egentem opis, erronem, & ignotum obtrudere. hîc ne quidem poſſum tranſilire ſanè lepidum ea de re carmen Albutij Aurelianenſis ad Alciatum, quo eum monuit, vt de tumultibus Italicis ſe ſubduceret, in Galliam concederet, illicque profiteretur; in quo materiam ſumpſit à pomi Perſici tralatione, quod ſuo in ſolo noxium, in exteris conſitum tandem haberi cœpit in precio. Sic ergo ille:

Quæ dedit hos fructus arbor, cœlo aduena noſtro,
Venit ab Eoo Perſidis axe priùs:
Tranſlatu facta eſt melior, quæ noxia quondam
In patria, hîc nobis dulcia poma gerit:
Fert folium linguæ, fert poma ſimillima cordi,
Alciate; hinc vitam degere diſce tuam.
Tu procul à patria, in precio es maiore futurus:
Multùm corde ſapis, nec minus ore vales.

Sua quædam correxit ætate maturior, quæ ſibi adoleſcenti fatetur excidiſſe, ex eo à quibuſdam reprehenſus, id ſe feciſſe maxima ratione nec ſine exemplis innuit. Cùm enim famæ ſuæ conſuleret, noluit in publica ſtudiorum cauſa præuaricari. idem factum ab Hippocrate, Medicorum Principe, qui ne poſteri errarent, quædam malè à ſe tradita primus correxit. fecit M. Tullius, qui cùm libri Rhetorici, quos adoleſcens emiſerat, parum probarentur, alios oratorios adornauit, & à ſe antè tradita damnauit; & earum rerum occaſione in quibus lapſus eſſet, nouis libris editis ſuam gloriam permultū auxit. Eodem etiam modo Fab. Quintilianus, duobus à ſe ſcriptis libris de Rhetorica,

quòd

quod nec ſibi, nec aliis placerent, duodecim illos magna cura elaboratos, ſingulari doctrinæ laude confectos edidit. Quod ergo aliis gloriæ datum eſt, fraudi non debuit eſſe Alciato. dandam hanc ſcriptoribus veniam, hocque præmio ad ſtudia illuſtranda, vel etiam quoquo modo eſſe alliciendos, in quibus emendatio ſit erranti conceſſa, & noua, quod dicitur, permittenda lima, qua niteant & poliantur ea quæ aut incuria fuderit, aut humana natura parum cauerit, vt ait Flaccus. Nec verò inficiatus eſt rectè ab eodem ſuaſum, vt in nonum annum ſcripta premantur, quæ diutius durare velimus: ſed ferè nullum eſſe ex omnibus, qui ſit præceptum hoc ad vnguem ſeruaturus: quoſdam enim, qui ex tempore, quàm à cura præſtantiores habeantur, alios qui ſic ingenio ſuo indulgeant vt compeſcere nimiam licentiam non poſſint, nonnullos etiam reperiri qui à ſe conſcripta ſemel approbent, corrigendi tædium non ferant; dixiſſe Ouidium decentiorem eſſe faciem cui næuus ineſſet aliquis.

Hac celebritate famæ notus Alciatus, vt à viris ſolidè doctis cultus eſt (miſſos lubens facio exteros) imprimiſque Iacobo Minutio, Ioanne Sciua, Petro à Stella, multiſque aliis qui verè ſaneque de ingeniis iudicare poterant, ſic quibuſdam certè maleuolis & inuidis obtrectatoribus malè acceptus, & nonnumquam exagitatus eſt. Longouallium infeſtum habuit, hominem interdum ſine mente ac ſine iure tumultuantem, Alciato detrahentem, alios etiam in eam contentionis rabiem velis remiſque pertrahentem. Fuit etiam illi æmulus, & *σύνδρομος* in Italicis academiis, doctor quidam iuris, nomine Alexandrinus, à quo non ſemel prouocatus, ſæpeque conuiciis impetitus nihil reſpondit: vt tamen interdum ſolet eſſe acrior viri boni iracundia, indignè tulit eum quaſi ſibi opponi, & in eodem ſuggeſtu ſucceſſorem nominari, quod oſtendit hoc carmen:

Altiuolam miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet,
Mullum proſequitur, qui ſpretas Sargus ab illo
Præteritasq; auidus deuorat ore dapes:
Sic mecum Oenocrates agit: at deſerta ſtudentum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Ita læſus ſibi temperabat. ſed tamen ne foro cedere prorſus videretur, iniuriam acceptam interdum vlciſcebatur: quod idem fecit prouocatus intolerabili planeque indigna Franciſci Floridi maledicentia, qui Zazium, Budæum, Alciatum, viros incompara-

comparabiles fuerat auſus laceſſere: poſtquam enim hominis inſaniam, petulantiam, oriſque duritiam pertuliſſet, ipſe qui ſtili acumine facile confodere Floridum poterat, ſatis habuit hoc vibrare ſatyricon, nomine paululum immutato, verſoque inRanciſcum Olidum.

Audent flagriferi matulæ, ſtupidiq; magiſtri
Bilem in nos olidi pectoris euomere,
Reddemúsne vicem opprobriis? ſed nonne cicadam
Ala vna obſtreperam corripere iſtud erit?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flagris?
Negligere eſt ſatius quod nequeas regere.

Relictis Biturigibus Italiam repetens, vrbem eam in ſe beneficam, hoc tetraſticho, grati animi teſte donauit.

Vrbs Biturix inuitus amans te deſero amantem,
Quinque per æſtates terra habitata mihi:
Nunc opus ad vitulos eſt à veruecibus ire.
Ergo vale, & felix ſit tibi lanicium.

Quod tamen ab homine candido candidè ſcriptum carmen maledicus quidam nugator, Alciati nomini neſcio qua cauſſa infenſus, ita ſuggillauit, vt totidem numeris ei calumnioſè occineret.

Non nos, ſed noſtros nummos Alzatus amabat,
Qui tacitus ſpretis vanuit hoſpitibus.
Ille ergo valeat vitulos paſturus: at illum
Noſtra vel horrentem frigore lana teget.

Ex quo illud verum intelligimus vſurpatum iam olim, felicitatem omnem inuidiæ obnoxiam: ſolam miſeriam carere inuidia: Qua tamen nugacitate minimè deterritus Alciatus, perinde ſe geſſit vt Hercules ille in ruſticum Lyndium, cuius inſanas voces contumeliarum plenas non magis curabat ac muſcas: aut vt Hecate, quæ canum latratus nihil moratur. Ea ratione facilè coniicimus ſcriptum Emblema aduerſus inanem quorundam impetum.

Lunarem noctu vt ſpeculum canis inſpicit orbem,
Seq; videns, alium credidit eſſe canem.
Et latrat: ſed fruſtrà agitur vox irrita ventis;
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

Sed & Doctor quidam nouus, & Ciſalpinus profectus in vniuerſitatem Tectoſagum (ea eſt Tholoſſa) in ea peregrinatione non ſolùm Italorum vitia, qui quorumdam mos, ſed & virtutes ſe addidiciſſe gloriatus, cuiuſdam legis aggreſſus explicationem

in eum ſermonem incidit, vt diceret aliter à ſe legum nodos in telligi quàm ab Alciato, qui nihil apud nos, inquit, facit, quàm quòd florettat iura; docti tum quidam aderant, qui his auditis, ſeu hominis arrogantiam peroſi, ſeu riſus captandi cauſa, dixerunt, quæ Alciatus florettat iura, iſte olet at. Ea fuit magnæ & præſtantis ſanè virtutis comes inuidia, quæ virum omni genere laudis admirabilem toto profeſſionis tempore continenter exercuit. Is quanquam ſano, viuidoque habitu corporis à natura conformatus, quo tempore de minuendis laboribus, quos multos grauesque pertulerat, ob ætatem ingraueſcentem cogitaret, neque dum excederet annum ætatis octauum & quinquageſimum, dolore pedum primùm leuiter correptus, deinde paulò grauiùs & crebriùs, adeò vt continuæ febris ſymptoma illi morbo adiungeretur, paulatim confectus intra decem & quatuor dies, integris ſenſibus, animam Deo reddidit, ineunte anno Chriſtiano, ad Romanæ curiæ calculum, 1559. Ticini ſepultus honorificè in baſilica vrbis; vir cui (auſim dicere) plus ſua patria, quàm ipſe patriæ debeat: vnus qui multis annis obſitam & occupatam quibuſdam quaſi opinionum ſenticetis, & vinctam barbariæ laqueis Iuriſprudentiam aſſeruit, vindicauit, per purgauit: quem qui perſtrinxerunt, aut inuidi aut etiam maleuoli; qui parciùs laudarunt, parum candidi; qui pro dignitate coluerunt, eiusque doctrinam ſanè vtilem ſunt amplexati, gratos ſe & probos nec leuiter eruditos præſtiterunt.

Hîc ſymbola hominis omni laude poſteritatis digniſſimi non prætermittam, quæ ad raram illius doctrinam virtutemque prædicandam non parum pertineant. vnum fuit gentilitium, vt ipſe in Emblematis teſtatus eſt, ad nomen Alciatorum familiæ alludens, in ſcuti planitie depicta conſpicitur Alce, fera Germanica, quæ vnguibus tenet epigramma, μηδὲν ἀναβαλλόμενος, cuius ſymboli explicationem ipſemet edidit Emblemate, ad hunc modum:

Alciatæ gentis inſignia ſuſtinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος:
Conſtat Alexandrum ſic reſpondiſſe roganti
Qui tot obiuiſſet tempore geſta breui?
Nunquam, inquit, differre volens: quod & indicat Alce:
Fortior hac dubites, ocyor anne ſiet.

Alterum ſymbolum ſibi ipſe proprium & præclarè fecit, vti pridem Paulus Iouius me docuit, eo libello ſanè venuſto quem de ſymbolis armorum & amoris lingua patria ſcripſit.

cadu

caduceus eſt Mercurij inter duo Amaltheæ cornua, cum inſcriptione hac, ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται, huius hæc ſententia:

Anguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amalthea cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet:

In ea tamen icone Alciati, ad viuum expreſſa, qua me nuper donauit ANDREAS THEVETIVS, Coſmographus Regius vir lectiſſimus, ſubtus expreſſa oſtenduntur inſignia familiæ Alciatorum: quorum alterum gentilitium eſt, cuius ſic ſe planities habet à læua, turricula, cui erecta ſtans aquila corona inſignita ſummo in apice conſpicitur; à dextra, repagula quatuor: ſupra ſcuti planitiem, galea (ſignum dignitatis equeſtris) ſuperius etiam ceruinum caput, porrectis & eminentibus anterioribus animalis pedibus. in apice, ſententia eſt de qua dixi, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. Quæ ſingula ſi quis attendat accuratè, facilè percipiet, ab ingenioſo & ſolerti homine nihil aut cogitatum aut prætermiſſum quod ad illuſtrandum nomen ſuum (vt optimus quiſque gloria ducitur) aut augendam rei literariæ dignitatem conduceret.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI
EX LIB. POETICES VI.
de Alciati Emblematis IVDICIVM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit: ea verò talia ſunt, vt cum quouis ingenio certare poſſint. Dulcia ſunt, pura ſunt, elegantia ſunt: ſed non ſine neruis. ſententiæ verò tales, vt etiam ad vſum ciuilis vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVS
LIB. II. DE POETIS
noſtrorum temporum.

ALCIATVS poteſt inter poëtarum collegium & conſortium reponi, eo quòd eius extant carmina plurima diuerſis in vrbibus iam impreſſa, vt ſunt Epigrammata & Emblemata. De hoc enim illud veriſſimè dici poteſt quod eſt apud Ciceronem de Scæuola, Iuriſperitorum eloquentiſſimus, eloquentium Iuriſperitiſſimus: addam ego, & polyhiſtor, bonuſque poëta. Sed noſtra commendatione non indiget Alciatus, qui ſuis ſcriptis iam toti orbi illuſtris & clarus habetur.

EMBLEMATVM INDEX

in locos communes ad ſtudioſorum commoditatem digeſtorum.

Numerus ad Emblematis cuiuſque refertur ordinem.

INSIGNIA ducatus Mediolanenſis. 1
Mediolanum. 2
Numquam procraſtinandũ. 3

DEVS SIVE RELIGIO.

In Deo lætandum. 4
Sapientia humana, ſtultitia eſt, apud Deum. 5
Ficta Religio. 6
Non tibi, ſed religioni. 7
Quà dij vocant eundum. 8

VIRTVTES.

FIDES.

Fidei ſymbolum. 9
Fœdera. 10
Silentium. 11
Non vulganda conſilia. 12
Ne quæſtioni quidem cedendum. 13

PRVDENTIA.

Conſilio & virtute Chimæram ſuperari, hoc eſt, fortiores & deceptores. 14
Vigilantia & cuſtodia. 15
Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα, &c. 16
Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; 17
Prudentes. 18
Prudens magis quàm loquax. 19
Maturandum. 20
In deprehenſum. 21
Cuſtodiendas virgines. 22
Vino prudentiam augeri. 23
Prudentes vino abſtinent. 24
In ſtatuam Bacchi. 25
Gramen. 26

IVSTITIA.

Nec verbo, nec facto quemquam lædendum. 27
Tandem, tandem iuſtitia obtinet. 28
Etiam ferociſſimos domari. 29
Gratiam referendam. 30
Abſtinentia à muneribus capiundis. 31
Bonis à diuitibus nihil timendum. 32

FORTITVDO.

Signa fortium. 33
Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. 34
In adulari neſcientem. 35
Obdurandum aduerſus vrgentia. 36
Omnia mea mecum porto. 37

CONCORDIA.

Concordiæ ſymbolum. 38
Concordia. 39
Concordia inſuperabilis. 40
Vnum nihil, duos plurimùm poſſe. 41
Firmiſſima conuelli non poſſe. 42

SPES.
Spes proxima. 43
In ſimulacrum Spei. 44
In dies meliora. 45
Illicitum nihil ſperandum. 46
Pudicitia. 47
VITIA.
PERFIDIA.
In victoriam dolo partam. 48
In fraudulentos. 49
Dolus in ſuos. 50
Maledicentia. 51
In receptatores ſicariorum. 52
In adulatores. 53
Ei qui ſemel ſua prodegerit, aliena credi nõ oportere. 54
STVLTITIA.
Temeritas. 55
In temerarios. 56
Furor & rabies. 57
In eos qui ſupra vires quidquã audent. 58
Impoſſibile. 59
Cuculi. 60
Veſpertilio. 61
Aliud. 62
Ira. 63
In eum qui ſibi ipſi damnũ apparat. 64
Fatuitas. 65
Obliuio, paupertatis parens. 66
SVPERBIA.
Superbia. 67
Impudentia. 68
φιλαυτία. 69
Garrulitas. 70
Inuidia. 71
LVXVRIA.
Luxuria. 72
Luxurioſorum opes. 73
Tumulus meretricis. 74
In amatores meretricum. 75
Cauendum à meretricibus. 76
Amuletum Veneris. 77
Inuiolabiles telo Cupidinis. 78
Laſciuia. 79
DESIDIA.
Deſidia. 80
Deſidiam abiiciendam. 81
In facilè à virtute deſciſcentes. 82
Ignaui. 83
AVARITIA.
Auaritia. 84
In auaros. 85
In aulicos. 86
In ſordidos. 87
In diuites publico malo. 88
In auaros vel quibus melior conditio ab extraneis offertur. 89
GVLA.
Gula. 90
Ocni effigies. 91
In paraſitos. 92
Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere. 93
Captiuus ob gulam. 94
In garrulum & guloſum. 95
Doctorum agnomina. 96
NATVRA.
Natura. 97
Ars naturam adiuuans. 98
In iuuentam. 99
In quatuor anni tempora. 100
ASTROLOGIA.
Scyphus Neſtoris. 101
Quæ ſupra nos, nihil ad nos. 102
In Aſtrologos. 103
Qui alta contemplantur, cadere.

dere. 104

AMOR.

Potentiſſimus affectus, amor. 105

Potentia Amoris. 106

Vis Amoris. 107

In ſtudioſum captũ amore. 108

ἀντέρως, id eſt amor virtutis. 109

ἀντέρως, amor virtutis alium Cupidinem ſuperans. 110

Dulcia quandoque amara fieri. 111

Ferè ſimile ex Theocrito. 112

In ſtatuam Amoris. 113

In obliuionem patriæ. 114

Sirenes. 115

Senex puellam amans. 116

In colores. 117

FORTVNA.

Virtuti fortuna comes. 118

Fortuna virtutem ſuperans. 119

Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe ne proueh antur. 120

In Occaſionem. 121

In ſubitum terrorem. 122

In illaudata laudantes. 123

In momẽtaneã felicitatem. 124

Ex damno alterius, alterius vtilitas. 125

Bonis auſpiciis incipiendũ. 126

Nihil reliqui. 127

Malè parta, malè dilabuntur. 128.

Semper præſto eſſe infortunia. 129

Remedia in arduo, mala in prono eſſe. 130

HONOR.

Ex arduis perpetuũ nomẽ. 131

Ex literarum ſtudiis immortalitatem acquiri. 132

Tumulus Io. Galeacij. 133

Optimus ciuis. 134

Strenuorum immortale nomen. 135

Nobiles & generoſi. 136

Duodecim certamina Herculis. 137

In nothos. 138

Imparilitas. 139

In deſcreſcentes. 140

Æmulatio impar. 141

Albutij ad Alciatum, &c. 142

PRINCEPS.

Princeps ſubditorum incolumitatem procurans. 143

In ſenatũ boni principis. 144

Conſiliarij principum. 145

Opulentia tyranni, paupertas ſubiectorum. 146

Quod non capit CHRISTVS, rapit fiſcus. 147

Principis clementia. 148

RESPVBLICA.

Salus publica. 149

Reſpublica liberatã. 150

VITA.

In vitam humanam. 151

Ære quandoque ſalutem redimendam. 152

MORS.

Cum laruis non luctandũ. 153

De morte & amore. 154

In formoſã fato præreptã. 155

In mortem præproperam. 156

Terminus. 157

Opulenti hæreditas. 158

AMICITIA.

Amicitia etiam poſt mortem durans. 159

Mutuum auxilium. 160

Auxiliũ numquã deficiẽs. 161

Gratiæ. 162

HOSTILITAS.

In detractores. 163
Inanis impetus. 164
Aliquid mali propter vicinum malum. 165
In eum qui truculentia ſuorũ perierit. 166
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. 167
A minimis quoque timendum. 168
Obnoxia infirmitas. 169
Vel poſt mortem formidoloſi. 170

VINDICTA.

Iuſta vindicta. 171
Iuſta vltio. 172
Parem delinquentis & ſuaſoris culpam eſſe. 173
Alius peccat, alius plectitur. 174
Inſani gladius. 175

PAX.

Pax. 176
Ex bello pax. 177
Ex pace vbertas. 178

SCIENTIA.

Doctos doctis obloqui nefas eſſe. 179
Eloquentia fortitudine præſtantior. 180
Facundia difficilis. 181
Antiquiſſima quæque commenticia. 182
Inſignia poëtarum 183
Muſicam Diis curæ eſſe. 184
Litera occidit, ſpiritus viuificat. 185
Dicta ſeptem ſapientum. 186

IGNORANTIA.

Submouendam ignorantiam. 187
Mentem non formam plus pollere. 188
Diues indoctus. 189

MATRIMONIVM.

In fidem vxoriam. 190
Reuerentiam in matrimonio requiri. 191
In fecunditatem ſibi ipſi damnoſam. 192
Amor filiorum. 193
Pietas filiorũ in parentes. 194
Mulieris famam, non formam vulgatam eſſe oportere. 195
In Pudoris ſtatuam. 196
Nupta contagioſo. 197

ARBORES.

Cupreſſus. 198
Quercus. 199
Salix. 200
Abies. 201
Picea. 202
Cotonea. 203
Hedera. 204
Ilex. 205
Malus medica. 206
Buxus. 207
Amygdalus. 208
Morus. 209
Laurus. 210
Populus alba. 211

FINIS.

CL. VIRI ANDREÆ ALCIATI IN LIBRVM EMBLEMATVM PRÆFATIO

AD

CHONRADVM PEVTINGERVM AVGVSTANVM.

DVM *pueros iuglans, iuuenes dum teſſera fallit,*
Detinet & ſegnes chartula picta viros;
Hæc nos feſtiuis Emblemata cudimus horis,
Artificum illuſtri ſignaq; facta manu:
Veſtibus vt torulos, petaſis vt figere parmas,
Et valeat tacitis ſcribere quiſque notis.
At tibi ſupremus pretioſa nomiſmata Cæſar,
Et veterum eximias donet habere manus,
Ipſe dabo vati chartacea munera vates,
Quæ, Chonrade, mei pignus amoris habe.

AD ILLVSTRISSIMVM MAXIMILIANVM, DVCEM MEDIOLANENSEM:

Super inſigni Ducatus Mediolani.

EMBLEMA PRIMVM.

EXILIENS *infans ſinuoſi è faucibus anguis,*
Eſt gentilitiis nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſſiſſe nomiſmata regem
Vidimus, hisq; ſuum concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet.
Ore exit. tradunt ſic quoſdam enitier angues.
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

Bitvrigis veruex, Heduis dat ſucula ſignum:
His populis patriæ debita origo meæ eſt,
Quam Mediolanum ſacram dixere puellæ
Terram: nam vetus hoc Gallica lingua ſonat.
Culta Minerua fuit, nunc eſt vbi numine Tecla
Mutato, Matris virginis ante domum.
Iam niger huic ſignum ſus eſt, animalq́; biſorme,
Acribus hinc ſetis, lanitio inde leui.

Nunquam procraſtinandum.

EMBLEMA III.

ALCIATÆ gentis inſignia ſuſtinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος.
Conſtat Alexandrum ſic reſpondiſſe roganti,
Qui tot obiuiſſet tempore geſta breui?
Nunquã, inquit, differre volẽs, quod & indicat Alce:
Fortior hæc, dubites, ocyor ánne ſiet.

In Deo lætandum.

EMBLEMA IIII.

A SPICE *vt egregius puerum Iouis alite pictor*
Fecerit Iliacum ſumma per aſtra vehi.
Quísne Iouem tactum puerili credat amore?
Dic, hæc Mæonius finxerit vnde ſenex.
Conſilium, mens atque Dei cui gaudia præſtant,
Creditur is. ſummo raptus adeſſe Ioui.

Sapientia humana, ſtultitia eſt apud Deum.

EMBLEMA V.

Qvid dicā? quonam hoc compellem nomine monſtrū
  Biforme, quod non eſt homo, nec eſt draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis.
  Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt.
Anguem pedit homo, hominem eructauit & anguis:
  Nec finis hominis eſt, initium nec eſt fera.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
  Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies, ſed relligione carentem,
  Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Ficta religio.

EMBLEMA VI.

Regali reſidens meretrix pulcherrima ſella,
Purpureo inſignem geſtat honore peplum.
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba iacet.
Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
Et ficta ſtolidas relligione capit.

Non tibi, ſed religioni.

EMBLEMA VII.

ISIDIS *effigiem tardus geſtabat aſellus,*
Pando verenda dorſo habens myſteria.
Obuius ergo Deam quiſquis reuerenter adorat,
Piasq́; genibus concipit flexis preces.
Aſt aſinus tantum præſtari credit honorem
Sibi, & intumeſcit, admodum ſuperbiens:
Donec eum flagris compeſcens, dixit agaſo,
Non es Deus tu, aſelle, ſed Deum vehis.

Quà Dij vocant, eundum.

EMBLEMA VIII.

IN triuio mons eſt lapidum: ſupereminet illi
Trunca Dei effigies, pectore facta tenus.
Mercurij eſt igitur tumulus, ſuſpende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monſtret iter.
Omnes in triuio ſumus, atque hoc tramite vitæ
Fallimur, oſtendat ni Deus ipſe viam.

Fidei Symbolum.

EMBLEMA IX.

STET depictus HONOS tyrio velatus amictu,
Eiusq́; iungat nuda dextram Veritas.
Sitq́; AMOR in medio caſtus, cui tempora circum
Roſa it, Diones pulchrior Cupidine.
Conſtituunt hæc ſigna Fidem, Reuerentia Honoris
Quam ſouet, alit Amor, parturitq́; Veritas.

Fœdera.

Ad Maximilian. Mediolan. Ducem.

EMBLEMA X.

HANC *citharã, à lembi quæ formâ halieutica fertur,*
Vendicat & propriam Muſa Latina ſibi,
Accipe Dux: placeat noſtrum hoc tibi tempore munus,
Quo noua cum ſociis fœdera inire paras.
Difficile eſt, niſi docto homini, tot tendere chordas:
Vnaq́; ſi fuerit non bene tenta fides,
Ruptáve (quod facile eſt) perit omnis gratia conchæ,
Illeq́; præcellens cantus, ineptus erit.
Sic Itali coëunt proceres in fœdera: concors
Nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtet amor.
At ſi aliquis deſciſcat (vti plerumque videmus)
In nihilum illa omnis ſoluitur harmonia.

Silentium.

EMBLEMA XI.

CVM *tacet, haud quicquā differt ſapientibus amens:*
Stultitiæ eſt index linguaq́ꝫ voxq́ꝫ ſua.
Ergo premat labias, digitoq́ꝫ ſilentia ſignet:
Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.

Non vulganda conſilia.

EMBLEMA XII.

LIMINE quod cæco, obſcura & caligine monſtrum,
Gnoſiacis clauſit Dædalus in latebris,
Depictum Romana phalanx in prælia geſtat,
Semiuiroq; nitent ſigna ſuperba boue:
Noſq; monent, debere Ducum ſecreta latêre
Conſilia: auctori cognita techna nocet.

Nec quæſtioni quidem cedendum.

EMBLEMA XIII.

CECROPIA *efficłam quam cernis in arce Leænam,*
Harmodij (an neſcis hoſpes?) amica fuit.
Sic animum placuit monſtrare viraginis acrem
More feræ, nomen vel quia tale tulit.
Quòd fidibus contorta, ſuo non prodidit vllum
Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

Conſilio & virtute Chimæram ſuperari, hoc eſt, fortiores & deceptores.

EMBLEMA XIIII.

BELLEROPHON *vt fortiſeques ſuperare Chimæram*
Et Lyciĳ potuit ſternere monſtra ſoli:
Sic tu Pegaſeis vectus petis æthera pennis,
Conſilioq́ue animi monſtra ſuperba domas.

Vigilantia & Cuſtodia.

EMBLEMA XV.

INSTANTIS quòd ſigna canens det gallus Eoi,
Et reuocet famulas ad noua penſa manus:
Turribus in ſacris effingitur ærea peluis,
Ad ſuperos mentem quòd reuocet vigilem.
Eſt leo: ſed cuſtos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

EMBLEMA XVI.

Ne credas, ne (Epicharmus ait) non ſobrius eſto:
Hi nerui humanæ membraq́; mentis erunt.
Ecce oculata manus credens id quod videt: ecce
Pulegium antiquæ ſobrietatis olus:
Quo turbam oſtenſo ſedauerit Heraclitus,
Mulxerit & tumida ſeditione grauem.

Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

EMBLEMA XVII.

Italicæ Samius ſectæ celeberrimus auctor
Ipſe ſuum clauſit carmine dogma breui:
Quò prætergreſſus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem vrgens reddere quemque ſibi.
Quod didiciſſe Gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum geſtant quæ pedibus lapidem:
Ne ceſſent, neu tranſuerſas mala flamina raptent.
Qua ratione, hominum vita regenda fuit.

Prudentes.

EMBLEMA XVIII.

I A N E *bifrons, qui iam tranſacta futuráq; calles,*
Quíq; retro ſannas, ſicut & antè, vides:
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quòd
Circumſpectum hominem forma fuiſſe docet?

Prudens magis quàm loquax.

EMBLEMA XIX.

Noctva *Cecropiis inſignia præſtat Athenis,*
Inter aues ſani noctua conſilij.
Armiferæ meritò obſequiis ſacrata Mineruæ,
Garrula quo cornix ceſſerat antè loco.

Maturandum.

EMBLEMA XX.

MATVRARE iubent properè, & cunctarier omnes;
Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
Hoc tibi declaret connexum echeneïde telum:
Hæc tarda eſt, volitant ſpicula miſſa manu.

In deprehenſum.

EMBLEMA XXI.

IAMDVDVM quacunque fugis, te perſequor: at nunc
Caßibus in noſtris denique captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere noſtras:
Ficulno anguillam ſtrinximus in folio.

Cuſtodiendas virgines.

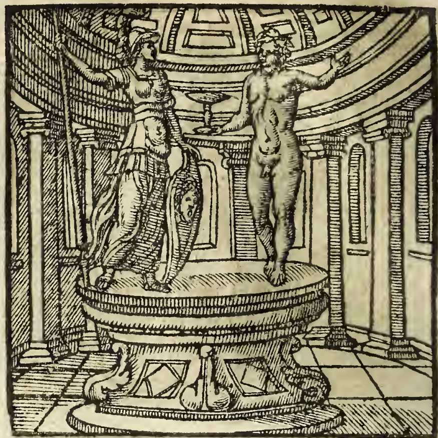
EMBLEMA XXII.

VERA *hæc effigies innuptæ eſt* Palladis *: eius*
Hic Draco qui dominæ conſtitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? cuſtodia rerum
Huic data: ſic lucos, ſacraq; templa colit.
Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas
Peruigili. laqueos vndique tendit amor.

Vino prudentiam augeri.

EMBLEMA XXIII.

Hæc Bacchus pater & Pallas communiter ambo
Templa tenent, ſoboles vtraque vera Iouis.
Hæc caput, ille femur ſoluit: huic vſus oliui
Debitus, inuenit primus at ille merum.
Iunguntur meritò: quòd ſi qui abſtemius odit
Vina, Deæ nullum ſentiet auxilium.

Prudentes vino abſtinent.

EMBLEMA XXIIII.

QVID me vexatis rami? ſum Palladis arbor.
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

In ſta-

In ſtatuam Bacchi.

DIALOGISMVS.

EMBLEMA XXV.

BACCHE *pater quis te mortali lumine nouit,*
Et docta effinxit quis tua membra manu?
Praxiteles, qui me rapientem Gnoßida vidit,
Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
Cur iuuenis, teneraq́; etiam lanugine vernat
Barba, queas Pylium cùm ſuperare ſenem?
Muneribus quandoque meis ſi parcere diſces,
Iunior & forti pectore ſemper eris.
Tympana non manibus, capiti non cornua deſunt:
Quos niſi dementeis talia ſigna decent?
Hoc doceo, noſtro quòd abuſus munere ſumit

Cornua,

Cornua, & inſanus mollia ſiſtra quatit.
Quid vult ille color membris penè igneus? omen
Abſit, an humanis vreris ipſe focis?
Cùm Semeles de ventre parens me fulmine traxit
Igniuomo, infectum puluere merſit aquis.
Hinc ſapit hic, liquidis qui nos bene diluit vndis:
Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
Sed nunc me doceas, quî vis miſcerier? & qua
Te ſanus tutum prendere lege queat?
Quadrantem addat aquæ, calicem ſumpſiſſe falerni
Qui cupit, hoc ſumi pocula more iuuat.
Stes intra heminas: nam qui procedere tendit
Vltrà, alacer, ſed mox ebrius, inde furit.
Res dura hæc nimium, ſunt pendula guttura, dulcè
Tu fluis. heu facilè commoda nulla cadunt!

Gramen.

EMBLEMA XXVI.

GRAMINEAM Fabio patres tribuêre corollam,
Fregerat vt Pœnos Hannibalemq́ mora.
Occulit inflexo nidum ſibi gramine alauda,
Vulgò aiunt, pullos ſic fouet illa ſuos.
Saturno Martiq́ ſacrum, quo Glaucus adeſo
Polybides, factus creditur eſſe Deus.
His meritò arguitur nodis tutela ſalusq́:
Herbaq́ tot vires hæc digitalis habet.

Nec

Nec verbo, nec facto quenquam lædendum.

EMBLEMA XVII.

ASSEQVITVR, *Nemeſisq́; virûm veſtigia ſeruat,*
Continet & cubitum duraq́; frena manu.
Ne malè quid facias, néve improba verba loquaris:
Et iubet in cunctis rebus adeſſe modum.

Tandem, tandem iuſtitia obtinet.

EMBLEMA XXVIII.

ÆACIDÆ Hectoreo perfuſum ſanguine ſcutum,
Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit,
Iuſtior arripuit Neptunus in æquora iactum
Naufragio, vt dominum poſſet adire ſuum:
Littoreo Aiacis tumulo namque intulit vnda,
Quæ boat, & tali voce ſepulchra ferit:
Viciſti Telamoniade tu dignior armis.
Affectus fas eſt cedere iuſtitiæ.

Etiam ferociſſimos domari.

EMBLEMA XXIX.

ROMANVM poſtquàm eloquiū, Cicerone perempto,
Perdiderat patriæ peſtis acerba ſuæ:
Inſcendit currus victor, iunxitq; leones,
Compulit & durum colla ſubire iugum:
Magnanimos ceßiſſe ſuis Antonius armis,
Ambage hac cupiens ſignificare duces.

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

AERIO *inſignis pietate Ciconia nido,*
Inueſtes pullos pignora grata fouet.
Taliaq́ exſpectat ſibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia ſpem ſoboles fallit, ſed feſſa parentum
Corpora fert humeris, præſtat & ore cibos.

Abſtinentia.

EMBLEMA XXXI.

Marmoreæ in tumulis vna ſtat parte columnæ
Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
Ius hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
Defunctum puras atque habuiſſe manus.

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

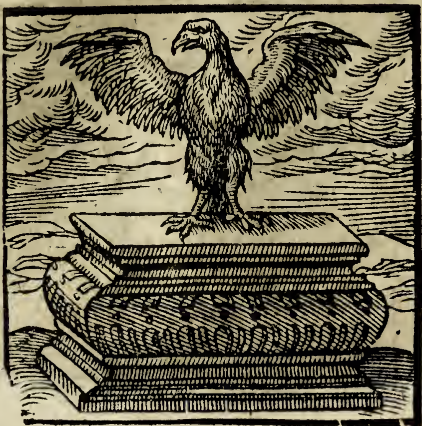

IVNCTVS *contiguo Marius mihi pariete, nec non*
Subbardus, noſtri nomina nota fori,
Ædificant bene nummati, ſataguntq́; vel vltrò
Obſtruere heu noſtris vndique luminibus.
Me miſerũ! geminæ quem tanquam Phinea raptant
Harpyiæ, vt propriis ſedibus eiiciant;
Integritas noſtra, atque animus quæſitor honeſti,
His niſi ſint Zetes, his niſi ſint Calais.

Signa fortium.

DIALOGISMVS.

EMBLEMA XXXIII.

Qvæ te cauſſa mouet volucris Saturnia, magni
Vt tumulo inſideas ardua Ariſtomenis?
Hoc moneo, quantum inter aues ego robore præſto,
Tantum ſemideos inter Ariſtomenes.
Inſideant timidæ timidorum buſta columbæ;
Nos aquilæ intrepidis ſigna benigna damus.

Ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

EMBLEMA XXXIIII.

Et toleranda homini triſtis fortuna ferendo eſt,
Et nimium felix ſæpe timenda fuit.
Suſtine (Epictetus dicebat) & abſtine. oportet
Multa pati, illicitis abſq; tenere manus.
Sic ducis imperium vinctus fert poplite taurus
In dextro: ſic ſe continet à grauidis.

In adulari neſcientem.

EMBLEMA XXXV.

SCIRE *cupis dominos toties cur Theſſalis ora*
Mutet, & vt varios quærat habere duces?
Neſcit adulari, cuiquámve obtrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus ſonipes, dorſo excutit omnem,
Qui moderari ipſum neſciat Hippocomon.
Nec ſæuire tamen domino fas: vltio ſola eſt,
Dura ferum vt iubeat ferre lupata magis.

Obdurandum aduerſus vrgentia.

EMBLEMA XXXVI.

NITITVR in pondus palma, & conſurgit in arcum;
Quò magis & premitur, hoc mage tollit onus:
Fert & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
Queis menſas inter primus habetur honos.
„ *I puer, & reptans ramis has collige: mentis*
„ *Qui conſtantis erit, præmia digna feret.*

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS *inops, Scythiciq́; miſerrimus accola Ponti,*
Vſtus perpetuo liuida membra gelu:
Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi,
Et pretioſa tamen ſtragula ſemper habet.
Nam murinæ illum perſtringunt vndique pelles:
Lumina ſola patent, cætera opertus agit.
Sic furem haud metuit, ſic ventos temnit & imbres;
Tutus apudq́; viros, tutus apudq́; Deos.

Concordiæ ſymbolum.

EMBLEMA XXXVIII.

CORNICVM *mira inter ſe concordia vita eſt,*
Mutua ſtatq́ illis intemerata fides.
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quòd ſcilicet omnes
Conſenſu populi ſtantq́, caduntq́ duces:
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps
Aduolat, & ſecum regia fata trahit.

Concordia.

EMBLEMA XXXIX.

In bellum ciuile duces cùm Roma pararet,
Viribus & caderet Martia terra ſuis:
Mos fuit in partes turmis coëuntibus eaſdem,
Coniunctas dextras mutua dona dare.
Fœderis hæc ſpecies: id habet concordia ſignum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipſa manus.

Concordia inſuperabilis.

EMBLEMA XL.

TERGEMINOS *inter fuerat concordia fratres,*
Tanta ſimul pietas mutua, & vnus amor:
Inuicti humanis vt viribus ampla tenerent
Regna, vno dicti nomine Geryonis.

Vnum nihil, duos plurimum poſſe.

EMBLEMA XLI.

LAERTE *genitum, genitum quoque Tydeos vnà,*
Hac cera expreßit Zenalis apta manus.
Viribus hic præſtat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cùm duo coniuncti veniunt, victoria certa eſt.
Solum mens hominem, dextráve deſtituit.

Firmiſſima conuelli non poſſe.

EMBLEMA XLII.

OCEANVS *quamuis fluctus pater excitet omnes,*
Danubiumq́; omnem barbare Turca bibas:
Non tamen irrumpes perfracto limite, Cæſar
Dum Carolus populis bellica ſigna dabit.
Sic ſacræ quercus firmis radicibus adſtant,
Sicca licet venti concutiant folia.

Spes proxima.

EMBLEMA XLIII.

INNVMERIS agitur Reſpublica noſtra procellis,
Et ſpes venturæ ſola ſalutis adeſt:
Non ſecus ac nauis medio circum æquore, venti
Quam rapiunt; ſalſis iamq; fatiſcit aquis.
Quòd ſi Helenæ adueniant lucentia ſidera fratres:
Amiſſos animos ſpes bona reſtituit.

In ſimulacrum Spei.

EMBLEMA XLIV.

Quæ Dea tam læto ſuſpectans ſidera vultu?
Cuius peniculis reddita imago fuit?
Elpidij fecere manus. Ego nominor illa,
Quæ miſeris promptam Spes bona præſtat opem.
Cur viridis tibi palla? quod omnia me duce vernent,
Quid manibus mortis tela refracta geris?
Quod viuos ſperare decet, præcido ſepultis.
Cur in dolioli tegmine pigra ſedes?
Sola domi manſi volitantibus vndique noxis,
Aſcræi vt docuit Muſa verenda ſenis.
Quæ tibi adeſt volucris? Cornix fidiſſimus oſcen;
Eſt bene cùm nequeat dicere, dicit, erit.
Qui comites? bonus Euentus, præcepsq; Cupido.
Qui præeunt? Vigilum ſomnia vana vocant.
Quæ tibi iuncta aſtat? ſcelerum Rhamnuſia vindex,
Scilicet vt ſperes nil, niſi quod liceat.

In dies

In dies meliora.

EMBLEMA XLV.

Roſtra nouo mihi ſetigeri ſuis obtulit anno,
 Hæcq́; cliens ventri xenia, dixit, habe.
Progeditur ſemper, nec retrò reſpicit vnquam,
 Gramina cùm pando proruit ore vorax.
Cura viris eadem eſt, ne ſpes ſublapſa retrorſum
 Cedat, & vt melius ſit, quod & vlterius.

Illicitum non ſperandum.

EMBLEMA XLVI.

Spes ſimul & Nemeſis noſtris altaribus adſunt,
Scilicet vt ſperes non niſi quod liceat.

Pudi-

Pudicitia.

EMBLEMA XLVII.

PORPHYRIO, *domini ſi inceſtet in ædibus vxor,*
Deſpondetq́ animum, præq́ dolore perit.
Abdita in arcanis naturæ eſt cauſſa: ſit index
Sincera hæc volucris certa pudicitiæ.

In victoriam dolo partam.

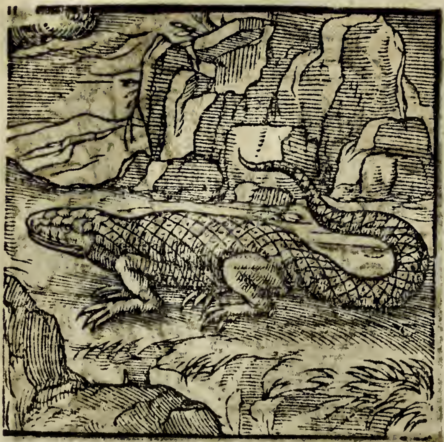
EMBLEMA XLVIII.

AIACIS *tumulum lacrymis ego perluo Virtus,*
Heu miſera albentes dilacerata comas!
Scilicet hoc reſtabat adhuc, vt iudice Græco
Vincerer: & cauſſa ſtet potiore dolus.

In fraudulentos.

EMBLEMA XLIX.

PARVA lacerta, atris ſtellatus corpora guttis
  Stellio, qui latebras, & caua buſta colit,
Inuidiæ, prauiq; doli fert ſymbola pictus.
  Heu nimium nuribus cognita zelotypis!
Nam turpi obtegitur faciem lentigine quiſquis,
  Sit quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
  Quam formæ amiſſo flore relinquit amans.

Dolus in ſuos.

EMBLEMA L.

ALTILIS allectator anas, & cærula pennis,
Aſſueta ad dominos ire redire ſuos,
Congeneres cernens volitare per aëra turmas,
Garrit, in illarum ſe recipitq́; gregem,
Prætenſa incautas donec ſub retia ducat:
Obſtrepitant captæ, conſcia at ipſa ſilet.
Perfida cognato ſe ſanguine polluit ales,
Officioſa aliis, exitioſa ſuis.

Maledicentia.

EMBLEMA LI.

ARCHILOCHI *tumulo inſculptas de marmore veſpas*
Eſſe ferunt, lingua certa ſigilla malæ.

In receptatores ſicariorum.

EMBLEMA LII.

LATRONVM, furumq́ manus tibi Scæua, per vrbem
It comes, & diris cincta cohors gladiis:
Atque ita te mentis generoſum prodige cenſes,
Quòd tua complures allicit olla malos.
En nouus Actæon, qui poſtquàm cornua ſumpſit,
In prædam canibus ſe dedit ipſe ſuis.

In adulatores.

EMBLEMA LIII.

SEMPER *hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur, auram*
Reciprocat Chamæleon:
Et mutat faciem, varios ſumitq́; colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq́; cuncta deuorat:
Et ſolùm mores imitatur Principis atros;
Albi & pudici neſcius.

Ei qui ſemel ſua prodegerit, aliena credi non oportere.

EMBLEMA LIIII.

COLCHIDOS *in gremio nidum quid congeris? eheu*
Neſcia cur pullos tam malè credis auis?
Dira parens Medea ſuos ſæuiſſima natos
Perdidit; & ſperas parcat vt illa tuis?

Temeritas.

EMBLEMA LV.

In præceps rapitur, fruſtra quoque tendit habenas
Auriga, effreni quem vehit oris equus.
Haud facilè huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temerè proprio ducitur arbitrio.

In temerarios.

EMBLEMA LVI.

ASPICIS *aurigam currus Phaëthonta paterni*
Igniuomos auſum flectere Solis equos;
Maxima qui poſtquàm terris incendia ſparſit,
Eſt temerè inſeſſo lapſus ab axe miſer.
Sic plerique rotis fortunæ ad ſidera Reges
Euecti, ambitio quos iuuenilis agit;
Poſt magnam humani generis cladémq; ſuamq;,
Cunctorum pœnas denique dant ſcelerum.

Furor & rabies.

EMBLEMA LVII.

ORA *gerit clypeus rabioſi picta leonis,*
Et ſcriptum in ſummo margine carmen habet:
Hic hominum eſt terror, cuius poſſeſſor Atrida:
Talia magnanimus ſigna Agamemno tulit.

In eos qui ſupra vires quicquam audent.

EMBLEMA LVIII.

DVM *dormit, dulci recreat dum corpora ſomno*
Sub picea, & clauam cæteraq; arma tenet,
Alciden Pygmæa manus proſternere letho
Poſſe putat, vires non bene docta ſuas.
Excitus ipſe, velut pulices, ſic proterit hoſtem,
Et ſæui implicitum pelle leonis agit.

Impoſſibile.

EMBLEMA LIX.

ABLVIS Æthiopem quid fruſtra? ah deſine: noctis
Illuſtrare nigræ nemo poteſt tenebras.

Cuculi.

EMBLEMA LX.

Rvricolas *agreſte genus plerique cucullos*
Cur vocitent, quænam prodita cauſſæ fuit?
Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non abſoluit, iure vocatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

Veſpertilio.

EMBLEMA LXI.

ASSVMPSISSE *ſuum volucri ex Mineïde nomen,*
Socraticum auctores Chærephoönta ferunt.
Fuſca viro facies, & ſtridens vocula, tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

Aliud.

EMBLEMA LXII.

VESPERE *quæ tantùm volitat, quæ lumine luſca eſt,*
Quæ cùm alas geſtet, cætera muris habet:
Ad res diuerſas trahitur: mala nomina primùm
Signat, quæ latitant, iudiciumq; timent.
Inde & Philoſophos, qui dum cæleſtia quærunt,
Caligant oculis, falſaq; ſola vident.
Tandem & verſutos, cùm clam ſectentur vtrumque,
Acquirunt neutra qui ſibi parte fidem.

Ira.

EMBLEMA LXIII.

ALCÆAM veteres caudam dixere leonis,
Qua ſtimulante iras concipit ille graues.
Lutea cùm ſurgit bilis, crudeſcit & atro
Felle dolor, furias excitat indomitas.

In eum qui ſibi ipſi damnum apparat.

EMBLEMA LXIIII.

CAPRA *lupum non ſponte meo nunc vbere lacto,*
Quod malè paſtoris prouida cura iubet.
Creuerit ille ſimul, mea me poſt vbera paſcet:
Improbitas nullo flectitur obſequio.

Fatuitas.

EMBLEMA LXV.

MIRARIS *noſtro quòd carmine diceris Otus,*
Sit vetus à proauis cùm tibi nomen Otho.
Aurita eſt, ſimiles & habet ceu noctua plumas,
Saltantemq́; auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos:
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

Obliuio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

Cvm *lupus eſuriens mandit ceruarius eſcam,*
Præq́ꝫ fame captum deuorat hinnuleum,
Reſpiciat ſi fortè aliò, vel lumina vertat,
Præſentem oblitus quem tenet ore cibum,
Quæritat incertam (tanta eſt obliuio) prædam.
Qui ſua neglexit, ſtultè aliena petit.

Superbia.

EMBLEMA LXVII.

En ſtatuæ ſtatua, & ductum de marmore marmor,
Se conferre Deis auſa procax Niobe.
Eſt vitium muliebre ſuperbia, & arguit oris
Duritiem, ac ſenſus, qualis ineſt lapidi.

Impudentia.

EMBLEMA LXVIII.

PVBE *tenus mulier, ſuccincta latrantibus infra*
Monſtrorum catulis Scylla biformis erat.
Monſtra putantur auarities, audacia, raptus:
At Scylla eſt, nullus cui ſit in ore pudor.

Φιλαυτία.

EMBLEMA LXIX.

QVOD *nimium tua forma tibi Narciſſe placebat,*
In florem, & noti eſt verſa ſtuporis olus.
Ingenij eſt marcor, cladesq; φιλαυτία, doctos
Quæ peſſum plures datq;, deditq; viros:
Qui veterū abiecta methodo, noua dogmata quærunt,
Nilq; ſuas præter tradere phantaſias.

Garrulitas.

EMBLEMA LXX.

QVID *matutinos Progne mihi garrula ſomnos*
Rumpis, & obſtrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit enſe putare,
Quàm linguam immodicam ſtirpitus eruere.

Inuidia.

EMBLEMA LXXI.

SQVALLIDA vipereas manducans femina carnes,
Cuiq́; dolent oculi, quæq́; ſuum cor edit,
Quam macies & pallor habent, ſpinoſaq́; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Luxuria.

EMBLEMA LXXII.

ERVCA *capripes redimitus tempora Faunus*
Immodicæ Veneris ſymbola certa refert.
Eſt eruca ſalax, indexq́; libidinis hircus:
Et Satyri Nymphas ſemper amare ſolent.

Luxurioſorum opes.

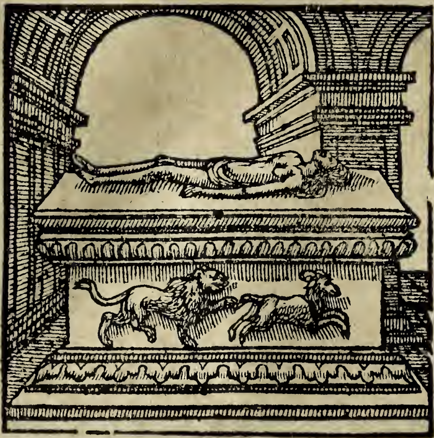
EMBLEMA LXXIII.

RVPIBVS *aëriis, ſummiq; crepidine ſaxi*
Immites fructus ficus acerba parit:
Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix,
Qui nihil humanæ commoditatis habent:
Sic fatuorum opibus paraſiti & ſcorta fruuntur,
Et nulla iuſtos vtilitate iuuant.

Tumulus meretricis.

EMBLEMA LXXIV.

Qvis tumulus? cuia vrna? Ephyrææ eſt Laidos. ah! non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma. illam iam carpſerat ætas,
Iam ſpeculum Veneri cauta dicârat anus.
Quid ſcalptus ſibi vult aries, quem parte leæna
Vnguibus apprehenſum poſteriore tenet?
Non aliter captos quòd & ipſa teneret amantes:
Vir gregis eſt aries, clune tenetur amans.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOSÆ indutus piſcator tegmina capræ,
Addidit vt capiti cornua bina ſuo;
Fallit amatorem ſtans ſummo in littore ſargum,
In laqueos ſimi quem gregis ardor agit.
Capra refert ſcortum: ſimilis fit ſargus amanti,
Qui miſer obſcœno captus amore perit.

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

Sole ſatæ Circes tam magna potentia fertur,
Verterit vt multos in noua monſtra viros.
Teſtis equûm domitor Picus, tam Scylla biformis,
Atque Ithaci poſtquàm vina bibêre ſues.
Indicat illuſtri meretricem nomine Circe,
Et rationem animi perdere, quiſquis amat.

Amuletum Veneris.

EMBLEMA LXXVII.

INGVINA *dente fero ſuffoſſum Cypris Adonin*
Lactucæ foliis condidit exanimem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca reſiſtit,
Quantum eruca ſalax vix ſtimulare poteſt.

Inuiolabiles telo Cupidinis.

EMBLEMA LXXVIII.

Ne dirus te vincat amor, neu femina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præſto tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pagaſæus Iaſon
Phaſiacis lædi non potuiſſe dolis.

Laſciuia.

EMBLEMA LXXIX.

DELICIAS & mollitiem mus creditur albus
 Arguere, at ratio non ſat aperta mihi eſt.
An quòd ei natura ſalax & multa libido eſt?
 Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
 Et celebris ſuaui eſt vnguine muſcus Arabs.

Deſidia.

EMBLEMA LXXX.

DESIDET in modio Eſſæus, ſpeculatur & aſtra,
Subtus & accenſam contegit igne facem.
Segnities ſpecie recti velata cucullo,
Non ſe non alios vtilitate iuuat.

Deſidiam abiiciendam.

EMBLEMA LXXXI.

QVISQVIS *iners, abeat. nam in chœnice figere ſedem*
Nos prohibent Samij dogmata ſancta ſenis.
Surge igitur, duroq; manus aſſueſce labori;
Det tibi dimenſos craſtina vt hora cibos.

In facilè à virtute deſciſcentes.

EMBLEMA LXXXII.

PARVA velut limax ſpreto Remora impete venti,
Remorumq́ue, ratem ſiſtere ſola poteſt:
Sic quoſdam ingenio & virtute ad ſidera vectos
Detinet in medio tramite cauſſa leuis.
Anxia lis veluti eſt, vel qui meretricius ardor
Egregiis iuuenes ſeuocat à ſtudiis.

Ignaui.

EMBLEMA LXXXIII.

IGNAVI ardeolam ſtellarem effingere ſerui
Et ſtudia, & mores, fabula priſca fuit:
Quæ famulum Aſteriam volucris ſumpſiſſe figuram
Eſt commenta: fides ſit penes hiſtoricos.
Degener hic veluti qui ceuet in aëre falco eſt,
Dictus ab antiquis vatibus ardelio.

Auaritia.

EMBLEMA LXXXIV.

*H*EV *miſer in mediis ſitiens ſtat Tantalus vndis,*
Et poma eſuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare,
Qui, quaſi non habeas, non frueris quod habes.

In auaros.

EMBLEMA LXXXV.

Septitius populos inter ditiſsimus omnes,
Arua ſenex nullus quo magis ampla tenet;
Defraudans geniumq́; ſuum, menſasq́; paratas,
Nil præter betas duraq́; rapa vorat.
Cui ſimilem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
An'ne aſino? ſic eſt: inſtar hic eius habet.
Namque aſinus dorſo pretioſa obſonia geſtat,
Seq́; rubo aut dura carice pauper alit.

In aulicos.

EMBLEMA LXXXVI.

VANA Palatinos, quos educat aula, clientes,
Dicitur auratis nectere compedibus.

In ſordidos.

EMBLEMA LXXXVII.

QVÆ roſtro, clyſtere velut, ſibi proluit aluum
Ibis, Niliacis cognita littoribus,
Tranſiit opprobrij in nomen: quo Publius hoſtem
Naſo ſuum appellat, Battiadesq́ ſuum.

In diuites publico malo.

EMBLEMA LXXXVIII.

ANGVILLAS *quiſquis captat, ſi limpida verrat*
Flumina, ſi illimes auſit adire lacus,
Caſſus erit, ludetq́; operam: multum excitet ergo
Si cretæ, & vitreas palmula turbet aquas;
Diues erit: Sic iis res publica turbida lucro eſt,
Qui pace, arctati legibus, eſuriunt.

In auaros, vel quibus melior cõditio ab extraneis offertur.

EMBLEMA LXXXIX.

Delphini inſidens vada cærula ſulcat Arion,
Hocq; aures mulcet, frenat & ora ſono.
Quàm ſit auari hominis, non tam mens dira ferarũ eſt:
Quiq; viris rapimur, piſcibus eripimur.

Gula.

EMBLEMA XC.

CVRCVLIONE *gruis, tumida vir pingitur aluo,*
Qui Laron, aut manibus geſtat Onocrotalum:
Talis forma fuit Dionyſî, & talis Apicî,
Et gula quos celebres delicioſa facit.

Ocni effigies, de iis qui meretricibus donant, quod in bonos vſus verti debeat.

EMBLEMA XCI.

IMPIGER *haud ceſſat funem contexere ſparto,*
Humidaq́; artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet ſtrenuus horis,
Protinus ignaui ventris aſella vorat.
Femina iners animal, facili congeſta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inq́; ſuum.

In Paraſitos.

EMBLEMA XCII.

Qvos tibi donamus, fluuiales accipe cancros;
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adeſt;
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Perniceſq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
Cùm vagus in triuiis, menſæq; ſedilibus erras,
Inq; alios mordax ſcommata ſalſa iacis.

Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere.

EMBLEMA XCIII.

IN *modicis nihil eſt quod quis lucretur: & vnum*
Arbuſtum geminos non alit erithacos.

Aliud.

IN *tenui ſpes nulla lucri eſt: vnoq; reſidunt*
Arbuſto geminæ non bene ficedulæ.

Captiuus ob gulam.

EMBLEMA XCIIII.

REGNATORQVE *penus, menſæq; arroſor herilis*
Oſtrea mus ſummis vidit hiulca labris,
Queis teneram apponens barbam, falſa oſſa momordit:
Aſt ea clauſerunt tacta repentè domum;
Deprenſum & tetro tenuerunt carcere furem,
Semet in obſcurum qui dederat tumulum.

In garrulum & guloſum.

EMBLEMA XCV.

VOCE *boat torua; prælargo eſt gutture; roſtrum*
Inſtar habet naſi, multiforiſq; tubæ.
Deformem rabulam, addictum ventriq; gulæq;
Signabit, volucer cùm Truo pictus erit.

Doctorum agnomina.

EMBLEMA XCVI.

M O R I S *vetuſti eſt, aliqua profeſſoribus*
Superaditi cognomina.
Faciles apertosq́ explicans tantùm locos,
Canon vocatur Curtius.
Reuoluitur qui eodem, & iterat qui nimis
Mæander, vt Pariſius.
Obſcurus & confuſus, vt Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis breuis, multa amputans, vt Claudius,
Mucronis agnomen feret.
Qui vel columnas voce erumpit, Parpalus,
Dictus truo eſt ſcholaſticis.

Contrà eſt vocatus, tenuis eſſet Albius
Quòd voce, veſpertilio.
At vltimas mutilans colobotes ſyllabas,
Hirundo Craſſus dicitur.
Qui ſurdus aliis ſolus ipſe vult loqui,
Vt ſturnus in prouerbio eſt.
Hic blæſus, ille raucus, iſte garriens:
Hic ſibilat ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singultit alius, atque tußit hæſitans.
At conſpuit alius, vt pſecas.
Quàm multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa ſurgunt nomina.

Natura.

EMBLEMA XCVII.

PANA *colunt gentes (naturam hoc dicere rerum eſt)*
Semicaprumq́ hominem, ſemiuirumq́ Deum.
Eſt vir pube tenus, quòd nobis inſita virtus
Corde oriens, celſa verticis arce ſedet.
Hinc caper eſt, quia nos natura in ſecla propagat
Concubitu, vt volucres, ſquamea, bruta, feras,
Quod commune aliis animantibus, eſt caper index
Luxuriæ, Veneris ſignaq́ aperta gerit.
Cordi alij ſophian; alij tribuere cerebro:
Inferiora modus, nec ratio vlla tenet.

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA XCVIII.

VT *ſphæræ Fortuna, cubo ſic inſidet Hermes:*
Artibus hic variis, caſibus illa præeſt:
Aduerſus vim fortunæ eſt ars facta: ſed artis
Cùm fortuna mala eſt, ſæpe requirit opem.
Diſce bonas artes igitur ſtudioſa iuuentus,
Quæ certæ ſecum commoda ſortis habent.

In iuuentam.

EMBLEMA XCIX.

N*ATVS vterque Iouis, tener atque imberbis vterque,*
Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
Saluete, æterna ſimul & florete iuuenta,
Numine ſit veſtro quæ diuturna mihi.
Tu vino curas, tu victu dilue morbos,
Vt lento accedat curua ſenecta pede.

In quatuor anni tempora.

EMBLEMA C.

Advenisse hiemem frigilla renunciat ales:
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æſtatem ſeſe expectare cucullus:
Autumno eſt tantùm cernere ficedulas.

Scyphus Neſtoris.

EMBLEMA CI.

NESTOREVM *geminis cratera hunc accipe fundis,*
Quod grauis argenti maſſa profundit opus.
Clauiculi ex auro, ſtant circum quatuor anſæ:
Vnamquamque ſuper fulua columba ſedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Neſtor.
Mæonidæ doceas quid ſibi Muſa velit?
Eſt cælum, ſcyphus ipſe: colorq́; argenteus illi,
Aurea ſunt cæli ſidera clauiculi.
Pleiadas eſſe putant, quas dixerit ille columbas.
Vmbilici gemini magna minorq́; fera eſt.
Hæc Neſtor longo ſapiens intelligit vſu:
Bella gerunt fortes: callidus aſtra tenet.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CII.

CAVCASIA *æternùm pendens in rupe Prometheus*
Diripitur ſacri præpetis vngue iecur.
Et nollet feciſſe hominem: figulosq́; peroſus
Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur variis prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant ſcire, deûmq́; vices.

In aſtrologos.

EMBLEMA CIII.

ICARE, per ſuperos qui raptus & aëra, donec
In mare præcipitem cera liquata daret,
Nunc te cera eadem, feruensq; reſuſcitat ignis,
Exemplo vt doceas dogmata certa tuo.
Aſtrologus caueat quicquam prædicere: præceps
Nam cadet impoſtor dum ſuper aſtra volat.

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CIV.

*D*VM *turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,*
Et iacta altiuolam figit arundo gruem,
Dipſada non prudens auceps pede perculit: vltrix
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacit.
Sic obit, extento qui ſidera reſpicit arcu,
Securus fati quod iacet ante pedes.

Potentiſſimus affectus Amor.

EMBLEMA CV.

Aspice vt inuictus vires auriga leonis,
Expreſſus gemma puſio vincat Amor?
Vtq́; manu hac ſcuticam tenet, hac vt flectit habenas,
Vtq́; eſt in pueri plurimus ore decor.
Dira lues procul eſto: feram qui vincere talem
Eſt potis, à nobis temperet anne manus?

Po-

Potentia amoris.

EMBLEMA CVI.

Nvdvs *Amor viden' vt ridet placidumq́; tuetur?*
Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet:
Altera ſed manuum flores gerit, altera piſcem,
Scilicet vt terræ iura det atque mari.

Vis amoris.

EMBLEMA CVII.

ALIGERVM *fulmen fregit Deus aliger, igne*
Dum demonſtrat vti eſt fortior ignis Amor.

In ſtudioſum captum amore.

EMBLEMA CVIII.

IMMERSVS *ſtudiis, dicundo & iure peritus,*
Et maximus libellio,
Helianiran amat, quantum nec Thracius vnquam
Princeps ſororis pellicem.
Pallada cur alio ſuperâſti iudice Cypri?
Num ſat ſub Ida eſt vincere?

Ἀντέρως, id eſt, amor virtutis.

EMBLEMA CIX.

Dic vbi ſunt incurui arcus? vbi tela Cupido?
Mollia queis iuuenum figere corda ſoles.
Fax vbi triſtis? vbi pennæ? tres vnde corollas
Fert manus? vnde aliam tempora cincta gerunt?
Haud mihi vulgari eſt hoſpes cũ Cypride quicquam,
Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
Sed puris hominum ſuccendo mentibus ignes
Diſciplinæ, animos aſtraq; ad alta traho.
Quatuor eq; ipſa texo virtute corollas:
Quarum, quæ Sophiæ eſt, tempora prima tegit.

Α'ντέρως, Amor virtutis alium Cupidinem ſuperans.

EMBLEMA CX.

ALIGERVM, *aligeroq́ꝫ inimicum pinxit Amori,*
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemeſis.
Vt quæ aliis fecit, patiatur: at hic puer olim
Intrepidus geſtans tela, miſer lacrymat.
Ter ſpuit inq́ꝫ ſinus imos: res mira, crematur
Igne ignis, furias odit Amoris amor.

Dulcia quandoque amara fieri.

EMBLEMA CXI.

MATRE procul licta, paullum ſeceſſerat infans
 Lydius: hunc diræ ſed rapuiſtis apes.
Venerat hic ad vos placidas ratus eſſe volucres,
 Cùm nec ita immitis vipera ſæua foret.
Quæ datis, ah, dulci ſtimulos pro munere mellis;
 Prô dolor, heu ſine te gratia nulla datur.

Ferè ſimile ex Theocrito.

EMBLEMA CXII.

ALVEOLIS *dum mella legit, percuſsit Amorem*
Furacem mala apes, & ſummis ſpicula liquit
In digitis: tumido gemit at puer anxius vngue,
Et quatit errabundus humum, Veneriq́ dolorem
Indicat, & grauiter queritur, quòd apicula paruum
Ipſa inferre animal tam noxia vulnera poſsit.
Cui ridens Venus, Hanc imitaris tu quoque, dixit,
Nate, feram, qui das tot noxia vulnera paruus.

In ſtatuam Amoris.

EMBLEMA CXIII.

Qvis ſit Amor, plures olim cecinere Poëtæ,
Eius qui vario nomine geſta ferunt.
Conuenit hoc, quòd veſte caret, quòd corpore paruus,
Tela alaſq; ferens lumina nulla tenet.
Hæc ora hic habituſq; Dei eſt. Sed dicere tantos
Si licet in vates, falſa ſubeſſe reor.
Eccur nudus agat? Diuo quaſi pallia deſint,
Qui cunctas domiti poſsidet orbis opes.
Aut quî quæſo niues boreamq; euadere nudus
Alpinum potuit, ſtrictaq; prata gelu?
Si puer eſt, puerúmne vocas qui Neſtora vincit?
An noſti Aſcræi carmina docta ſenis?

Inconſtans puer hic obdurans pectora, quæ iam
Transadiit, numquam linquere ſponte poteſt.
At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?
An curuare infans cornua dira valet?
Alas cúr ve tenet quas neſcit in æthera ferre?
Inſcius in volucrum flectere tela iecur.
Serpit humi, ſemperq́ue virûm mortalia corda
Lædit, & haud alas ſaxeus inde mouet.
Si cæcus, vittamq́ue gerit, quid tænia cæco
Vtilis eſt? ideò num minùs ille videt?
Quíſve ſagittiferum credat qui lumine captus?
Hic certa, at cæci ſpicula vana mouet.
Igneus eſt, aiunt, verſatq́ue in pectore flammas.
Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
Quinetiam tumidis cur non extinguitur vndis
Naiadum, quoties, mollia corda ſubit?
At tu ne tantis capiare erroribus, audi.
Verus quid ſit Amor, carmina noſtra ferent.
Iucundus labor eſt, laſciua per otia: ſignum
Illius eſt nigro punica glans clypeo.

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXIIII.

IAMDVDVM *miſſa patria, oblitusq́ tuorum,*
Quos tibi ſeu ſanguis, ſiue parauit amor;
Romam habitas, nec cura domum ſubit vlla reuerti,
Æterna tantum te capit vrbis honos.
Sic Ithacûm præmiſſa manus dulcedine loti
Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

Sirenes.

EMBLEMA CXV.

Abſqve *alis volucres, & cruribus abſque puellas,*
Roſtro abſque & piſces, qui tamen ore canant,
Quis putat eſſe vllos? iungi hæc Natura negauit:
Sirenes fieri ſed potuiſſe docent.
Illicium eſt mulier quæ in piſcem deſinit atrum,
Plurima quòd ſecum monſtra libido vehit.
Aſpectu, verbis, animi candore trahuntur,
Parthenope, Ligia, Leucoſiaq; viri.
Has Muſæ explumant, has atque illudit Vlyſſes:
Scilicet eſt doctis cum meretrice nihil.

Senex puellam amans.

EMBLEMA CXVI.

*D*VM *Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam*
A quæſtu Archippen ad ſua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè inſana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine vtrumque notat:
Noctua vt in tumulis, ſuper vtq́; cadauera bubo,
Talis apud Sophoclem noſtra puella ſedet.

In colores.

EMBLEMA CXVII.

INDEX *mæſtitiæ eſt pullus color : vtimur omnes*
Hoc habitu, tumulis cùm damus inferias:
At ſinceri animi, & mentis ſtola candida pura:
Hinc ſindon ſacris linea grata viris.
Nos ſperare docet viridis. Spes dicitur eſſe
In viridi, quoties irrita retrò cadit.
Eſt cupidis flauus color: eſt & amantibus aptus,
Et ſcortis, & queis ſpes ſua certa fuit.
At ruber armatos equites exornet amictus;
Indicet & pueros erubuiſſe pudor.
Cæruleus nautas, & qui cæleſtia vates
Attoniti nimia relligione petunt.
Vilia ſunt giluis natiuaq; vellera burrhis:
Qualia lignipedes ſtragula habere ſolent.

Quem curæ ingentes cruciant vel Zelus amoris,
Creditur hic fulua non malè veſte tegi.
Quiſquis ſorte ſua contentus ianthina geſtet;
Fortunæ æquanimis tædia quique ferat.
Vt varia eſt natura coloribus in gignendis,
Sic aliis aliud: ſed ſua cuique placent.

Virtuti fortuna comes.

EMBLEMA CXVIII.

ANGVIBVS *implicitis, geminis caduceus alis*
Inter Amalthea cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Fortuna virtutem ſuperans.

EMBLEMA CXIX.

CÆSAREO poſtquàm ſuperatus milite, vidit
Ciuili vndantem ſanguine Pharſaliam;
Iam iam ſtricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore ſonos:
Infelix virtus, & ſolis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur ſequeris dominam?

Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe ne prouehantur.

EMBLEMA CXX.

DEXTRA *tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas:*
Vt me pluma leuat, ſic graue mergit onus.
Ingenio poteram ſuperas volitare per arces,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

In Occaſionem.

EMBLEMA CXXI.

διαλογιστικῶς.

*L*YSIPPI *hoc opus eſt, Sicyon cui patria. tu quis?*
Cuncta domans capti temporis articulus.
Cur pinnis ſtas? vſque rotor. talaria plantis
Cur retines? paßim me leuis aura rapit.
In dextra eſt tenuis dic vnde nouacula? acutum
Omni acie hoc ſignum me magis eſſe docet.
Cur in fronte coma? occurrens vt prendar. At heus tu
Dic cur pars calua eſt poſterior capitis?
Me ſemel alipedem ſi quis permittat abire,
Ne poßim apprenſo poſtmodò crine capi.
Tali opifex nos arte, tui cauſſa edidit, hoſpes:
Vtq; omnes moneam, pergula aperta tenet.

In ſubitum terrorem.

EMBLEMA CXXII.

EFFVSO *cernens fugientes agmine turmas,*
Quis mea nunc inflat cornua? Faunus ait.

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIII.

INGENTES Galatûm ſemermi milite turmas,
Spem præter trepidus fuderat Antiochus:
Lucarum cùm ſæua boum vis, ira, proboſcis,
Tum primùm hoſtiles corripuiſſet equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit,
Inſuper & ſociis, Occideramus, ait,
Bellua ſeruaſſet nî nos fœdiſſima barrus:
Vt ſuperaſſe iuuat, ſic ſuperaſſe pudet.

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXIIII.

*A*EREAM *propter creuiſſe cucurbita pinum*
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma:
Cùm ramos complexa, ipſumq́; egreſſa cacumen,
Se præſtare aliis credidit arboribus.
Cui pinus, Nimium breuis eſt hæc gloria: nam te,
Protinus adueniet, quæ malè perdet, hiems.

Ex damno alterius, alterius vtilitas.

EMBLEMA CXXV.

Dum ſæuis ruerent in mutua vulnera telis,
Vngue leæna ferox, dente timendus aper,
Accurrit vultur ſpectatum, & prandia captat.
Gloria victoris, præda futura ſua eſt.

Bonis auſpiciis incipiendum.

EMBLEMA CXXVI.

AVSPICIIS *res cœpta malis, bene cedere neſcit.*
Felici quæ ſunt omine facta, iuuant.
Quidquid agis, muſtela tibi ſi occurrat, omitte:
Signa malæ hæc ſortis beſtia praua gerit.

Nihil reliqui.

EMBLEMA CXXVII.

Scilicet hoc deerat poſt tot mala, denique noſtris
Locuſtæ vt raperent quicquid ineſſet agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atylæ caſtráve Xerxis erant.
Hæ fœnum, milium, farra omnia conſumpſerunt.
Spes & in anguſto eſt, ſtant niſi vota ſuper.

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEMA CXXVIII.

MILVVS edax, nimiæ quem nauſea torſerat eſcæ,
Hei mihi, mater, ait, viſcera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua viſcera credas,
Qui rapto viuens ſola aliena vomis?

Semper præſto eſſe infortunia.

EMBLEMA CXXIX.

LVDEBANT *parili tres olim ætate puellæ*
Sortibus, ad Stygias quæ prior iret aquas.
At cui iactato malè ceſſerat alea talo,
Ridebat ſortis cæca puella ſuæ:
Cùm ſubitò icta caput labente eſt mortua tecto,
Soluit & audacis debita fata ioci.
" *Rebus in aduerſis mala ſors non fallitur: aſt in*
" *Fauſtis, nec precibus, nec locus eſt manui.*

Reme-

Remedia in arduo, mala in prono eſſe.

EMBLEMA CXXX.

ÆTHERIIS poſtquàm deiecit ſedibus Aten
 Iupiter, heu, vexat quàm mala noxa viros!
Euolat hæc pedibus celer & pernicibus alis,
 Intactumq́ꝫ nihil caſibus eſſe ſinit.
Ergo Litæ, proles Iouis, hanc comitantur euntem,
 Sarturæ quidquid fecerit illa mali.
Sed quia ſegnipedes, luſcæ, laſſæq́ꝫ ſenecta,
 Nil niſi poſt longo tempore reſtituunt.

Ex arduis perpetuum nomen.

EMBLEMA CXXXI.

CREDIDERAT *platani ramis ſua pignora paſſer,*
Et benè, ni ſæuo viſa dracone forent.
Glutiit hic pullos omnes, miſeramq́; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece.
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis eat.

Ex litterarum ſtudiis immortalitatem acquiri.

EMBLEMA CXXXII.

NEPTVNI *tubicen (cuius pars vltima cetum,*
Æquoreum facies indicat eſſe deum)
Serpentis medio Triton comprenditur orbe,
Qui caudam inſerto mordicùs ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaraq́ꝫ geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Tumu-

Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis, primi Ducis Mediolanenſis.

EMBLEMA CXXXIII.

Pro tumulo pone Italiam, pone arma duceſq́;,
Et mare, quod geminos mugit aduſque ſinus.
Adde his Barbariem cónantem irrumpere fruſtrà,
Et mercede emptas in fera bella manus.
*al. & *Anguiger*eſt ſummo ſiſtens in culmine, dicat:*
Quis paruis magnum me ſuper impoſuit?

Opti-

Optimus ciuis.

EMBLEMA CXXXIIII.

DVM iuſtis patriam Thraſibulus vindicat armis,
Dumq; ſimultates ponere quemque iubet,
Concors ordo omnis, magni inſtar muneris, illi
Palladiæ ſertum frondis habere dedit.
Cinge comam Thraſibule, geras hunc ſolus honorem:
In magna nemo eſt æmulus vrbe tibi.

Strenuorum immortale nomen.

EMBLEMA CXXXV.

ÆACIDÆ tumulum Rhœtæo in littore cernis,
Quem plerumque pedes viſitat alba Thetis.
Obtegitur ſemper viridi lapis hic amarantho;
Quòd numquam heroïs ſit moriturus honos.
Hic Graium murus, magni nex Hectoris. Haud plus
Debet Mæonidæ, quàm ſibi Mæonides.

Nobiles & generoſi.

EMBLEMA CXXXVI.

AVREA Cecropias nectebat ſibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calceus, Arcadico ſuberat cui lunula ritu
Geſtatur patribus mullea Romulidis.
Indigenas quòd ſe adſtererent, hæc ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

Duodecim certamina Herculis.

EMBLEMA CXXXVII.

ROBORIS *inuicti ſuperat facundia laudes:*
Dicta ſophiſtarum, laqueosq́; reſoluit inanes:
Non furor aut rabies virtute potentior vlla eſt:
Continuum obcurſum ſapienti opulentia cedit:
Spernit auaritiam, nec rapto aut fœnore gaudet:
Vincit femineos ſpoliatq́; inſignibus aſtus:
Expurgat ſordes, & cultum mentibus addit:
Illicitos odit coitus, abigitq́; nocentes:
Barbaries feritasq́; dat impia denique pœnam:
Vnius virtus collectos diſsipat hoſtes:
Inuehit in patriam externis bona plurima ab oris:
Docta per ora virûm volat, & non interit vnquam.

In nothos.

EMBLEMA CXXXVIII.

HERCVLEOS *ſpurij ſemper celebretis honores:*
Nam veſtri Princeps ordinis ille fuit.
Nec priùs eſſe Deus potuit, quàm ſugeret infans
Lac, ſibi quod fraudis neſcia Iuno dabat.

Imparilitas.

EMBLEMA CXXXIX.

VT ſublimè volans tenuem ſecat aëra falco;
Vt paſcuntur humi graculus, anſer, anas:
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens;
Sic ſcit humi tantùm ſerpere Bacchylides.

Inde-

In deſciſcentes.

EMBLEMA CXL.

QVOD ſine egregios turpi maculaueris orſus,
In noxamq́ tuum verteris officium;
Feciſti quod capra, ſui mulctralia lactis
Cùm ferit, & proprias calce profundit opes.

Æmulatio impar.

EMBLEMA CXLI.

ALTIVOLAM miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet.
Mullum perſequitur, qui ſpretas ſargus ab illo
Præteritasq; auidus deuorat ore dapes.
Sic mecum Oenocrates agit: at deſerta ſtudentum
Vtitur hoc lippo curia tamquam oculo.

Albutij ad D. Alciatum, ſuadentis, vt de tumultibus Italicis ſe ſubducat, & in Gallia profiteatur.

EMBLEMA CXLII.

Qvæ dedit hos fructus arbor, cælo aduena noſtro,
Venit ab Eoo Perſidis axe priùs.
Tranſlatu facta eſt melior, quæ noxia quondam
In patriá, hîc nobis dulcia poma gerit.
Fert folium linguæ, fert poma ſimillima cordi:
Alciate hinc vitam degere diſce tuam.
Tu procul à patria in pretio es maiore futurus;
Multùm corde ſapis, nec minùs ore vales.

Princeps ſubditorum incolumitatem procurans.

EMBLEMA CXLIII.

TITANII *quoties conturbant æquora fratres,*
Tum miſeros nautas ancora iacta iuuat:
Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Tutiùs vt poſſit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores geſtare inſignia Reges,
Ancora quod nautis, ſe populo eſſe ſuo!

In Senatum boni Principis.

DIALOGISMVS.

EMBLEMA CXLIIII.

EFFIGIES *manibus truncæ ante altaria diuûm*
Hinc reſident, quarum lumine capta prior.
Signa poteſtatis ſummæ, ſanctiq́; Senatus
Thebanis fuerant iſta reperta viris.
Cur reſident? quia mente graues decet eſſe quieta
Iuridicos, animo nec variare leui.
Cur ſine ſunt manibus? capiant ne xenia, nec ſe
Pollicitis flecti muneribúsve ſinant.
Cæcus at eſt Princeps; quòd ſolis auribus, abſque
Affectu, conſtans iuſſa Senatus agit.

Conſiliarij Principum.

EMBLEMA CXLV.

H*EROVM genitos, & magnum ſertur Achillem*
In ſtabulis Chiron erudiiſſe ſuis.
Semiferum doctorem, & ſemiuirum Centaurum,
Aſsideat quiſquis Regibus, eſſe decet.
Eſt fera, dum violat ſocios, dum proterit hoſtes:
Eſtq; homo, dum ſimulat ſe populo eſſe pium.

Opu-

Opulentia tyranni, paupertas ſubiectorum.

EMBLEMA CXLVI.

HVMANI *quod ſplen eſt corporis, in populi re*
Hoc Cæſar fiſcum dixerat eſſe ſuum.
Splene aucto reliqui tabeſcunt corporis artus,
Fiſco aucto arguitur ciuica pauperies.

Quod non capit Chriſtus, rapit fiſcus.

EMBLEMA CXLVII.

EXPRIMIT *humentes, quas iam madefecerat antè,*
Spongiolas cupidi Principis arcta manus.
Prouehit ad ſummum fures, quos deinde coërcet,
Vertat vt in fiſcum quæ malè parta ſuum.

Principis clementia.

EMBLEMA CXLVIII.

VESPARVM *quòd nulla vnquam Rex ſpicula figet,*
Quodq́; aliis duplo corpore maior erit;
Arguet imperium clemens moderataq́; regna;
Sanctaq́; iudicibus credita iura bonis.

Salus publica.

EMBLEMA CXLIX.

PHOEBIGENA *erectis Epidaurius inſidet aris,*
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq́ſalutifer orant.
Annuit, atque ratas efficit ille preces.

Reſpublica liberata.

EMBLEMA CL.

CÆSARIS *exitio ceu libertate recepta,*
Hæc ducibus Brutis cuſa moneta fuit.
Enſiculi in primis, queis pileus inſuper aſtat,
Qualem miſſa manu ſeruitia accipiunt.

In vitam humanam.

EMBLEMA CLI.

PLVS ſolito humanæ nunc defle incommoda vitæ,
Heraclite: ſcatet pluribus illa malis.
Tu rurſus, ſi quando aliàs, extolle cachinnum,
Democrite: illa magis ludicra facta fuit.
Interea hæc cernens meditor, qua deniq; tecum
Fine fleam, aut tecum quomodò ſplene iocer.

Ære quandoque ſalutem redimendam.

EMBLEMA CLII.

ET pedibus ſegnis, tumida & propendulus aluo,
Hac tamen inſidias effugit arte fiber.
Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit,
Atq; abiicit, ſeſe gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo diſces non parcere rebus,
Et, vitam vt redimas, hoſtibus æra dare.

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIII.

ÆACIDÆ moriens percuſſu cuſpidis Hector,
Qui toties hoſteis vicerat antè ſuos:
Comprimere haud potuit vocem inſultantibus illis,
Dum curru & pedibus nectere vincla parant.
Diſtrahite vt libitum eſt: ſic caſsi luce leonis
Conuellunt barbam vel timidi lepores.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLIV.

ERRABAT *ſocio Mors iuncta Cupidine: ſecum*
Mors pharetras, paruus tela gerebat Amor.
Diuertêre ſimul, ſimul vna & nocte cubârunt:
Cæcus Amor, Mors hoc tempore cæca fuit,
Alter enim alterius malè prouida ſpicula ſumpſit;
Mors aurata, tenet oſſea tela puer.
Debuit inde ſenex qui nunc Acheronticus eſſe,
Ecce amat, & capiti florea ſerta parat.
Aſt ego mutato quia Amor me perculit arcu,
Deficio, iniiciunt & mihi fata manum.
Parce puer, Mors ſigna tenens victricia parce:
Fac ego amem, ſubeat fac Acheronta ſenex.

In formoſam fato præreptam.

EMBLEMA CLV.

CVR *puerum Mors auſa dolis es carpere Amorem,*
Tela tua vt iaceret, dum propria eſſe putat?

In mortem præproperam.

EMBLEMA CLVI.

QVI teneras forma allexit, torſitq́; puellas,
Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
Occidit ante diem, nulli magè flendus, Areſti,
Quàm tibi, cui caſto iunctus amore fuit.
Ergo illi tumulum, tanti monumenta doloris,
Aſtruis, & querulis vocibus aſtra feris.
Me ſine abis, dilecte: neque amplius ibimus vnà?
Nec mecum in ſtudiis otia grata teres?
Sed te terra teget; ſed fati, Gorgonis ora,
Delphinesq́; tui ſigna dolenda dabunt.

Terminus.

EMBLEMA CLVII.

QVADRATVM *infoditur firmiſsima teſſera ſaxum,*
Stat cirrhata ſuper pectore imago tenus,
Et ſeſe nulli profitetur cedere. talis
Terminus eſt, homines qui ſcopus vnus agit.
Eſt immota dies, præfixaq; tempora fatis,
Déq; ferunt primis vltima iudicium.

Opulenti hereditas.

EMBLEMA CLVIII.

PATROCLVM *falſis rapiunt hinc Troës in armis;*
Hinc ſocij, atque omnis turba Pelaſga vetat.
Obtinet exuuias Hector, Græciq; cadauer.
Hæc fabella agitur, cùm vir opimus obit.
Maxima rixa oritur; tandem ſed tranſigit heres,
Et coruis aliquid, vulturiiſq; ſinit.

Amicitia etiam poſt mortem durans.

EMBLEMA CLIX.

Arentem ſenio, nudam quoq; frondibus vlmum,
Complexa eſt viridi vitis opaca coma:
Agnoſcitq; vices naturæ, & grata parenti
Officij reddit mutua iura ſuo.
Exemplóq; monet, tales nos quærere amicos,
Quos neque diſiungat fœdere ſumma dies.

Mutuum auxilium.

EMBLEMA CLX.

LORIPEDEM *ſublatum humeris fert lumine captus:*
Et ſocij hæc oculis munera retribuit.
Quo caret alteruter, concors ſic præſtat vterque:
Mutuat hic oculos, mutuat ille pedes.

Auxilium nunquam deficiens.

EMBLEMA CLXI.

BINA pericla vnis effugi ſedulus armis,
Cùm premererq́; ſolo, cùm premererq́; ſalo.
Incolumem ex acie clypeus me præſtitit: idem
Nauifragum apprenſus littora aduſque tulit.

Gratiæ.

EMBLEMA CLXII.

TRES Charites Veneri aſsiſtũt, dominámq; ſequuntur:
 Hincq; voluptates, atque alimenta parant:
Lætitiam Euphroſyne, ſpecioſum Aglaia nitorem;
 Suadela eſt Pithus, blandus & ore lepos.
Cur nudæ? mentis quoniam candore venuſtas
 Conſtat, & eximia ſimplicitate placet.
An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
 Eſt Charitum? qui dat munera, nudus eget.
Addita cur nuper pedibus talaria? bis dat
 Qui citò dat: minimi gratia tarda pretî eſt.
Implicitis vlnis cur vertitur altera? gratus
 Fenerat: huic remanent vna abeunte duæ.
Iupiter iis genitor. cæli de ſemine diuas
 Omnibus acceptas edidit Eurynome.

In detractores.

EMBLEMA CLXIII.

AVDENT flagriferi matulæ, ſtupidiq́ magiſtri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddámne vices? ſed nónne cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

Inanis impetus.

EMBLEMA CLXIV.

LVNAREM *noctu, vt ſpeculum, canis inſpicit orbem:*
Seq́ videns, alium credit ineſſe canem,
Et latrat: ſed fruſtrà agitur vox irrita ventis,
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXV.

RAPTABAT *torrens ollas, quarum vna metallo,*
Altera erat figuli terrea facta manu.
Hanc igitur rogat illa, velit ſibi proxima ferri,
Iuncta vt præcipites vtraque ſiſtat aquas.
Cui lutea, Haud nobis tua ſunt commercia curæ,
Ne mihi proximitas hæc mala multa ferat.
Nam ſeu te nobis, ſeu nos tibi conferat vnda;
Ipſa ego te fragilis ſoſpite ſola terar.

In eum qui truculentiâ ſuorum perierit.

EMBLEMA CLXVI.

DELPHINEM *inuitum me in littora compulit æſtus,*
Exemplum infido quanta pericla mari;
Nam ſi nec propriis Neptunus parcit alumnis,
Quis tutos homines nauibus eſſe putet?

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

EMBLEMA CLXVII.

Bellorvm cepiſſe ferunt monumenta viciſsim
 Scutiferum Aiacen, Hectoraq́; Iliacum.
Baltea Priamides, rigidum Telamonius enſem,
 Inſtrumenta ſuæ cepit vterque necis.
Enſis enim Aiacem confecit; at Hectora functum
 Traxere Æmoniis cingula nexa rotis.
Sic titulo obſequij, quæ mittunt hoſtibus hoſtes
 Munera, venturi præſcia fata ferunt.

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLA *gerit Scarabeus, & hoſtem prouocat vltrò;*
Robore & inferior, conſilio ſuperat.
Nam plumis Aquilæ clam ſe neq; cognitus abdit,
Hoſtilem vt nidum ſumma per aſtra petat.
Ouáq; confodiens, prohibet ſpem creſcere prolis:
Hocq; modo illatum dedecus vltus abit.

Obnoxia infirmitas.

EMBLEMA CLXIX.

PISCICVLOS *Aurata rapit medio æquore ſardas,*
Ni fugiant pauidæ, ſumma maríſq; petant.
Aſt ibi ſunt mergis fulicíſq; voracibus eſca.
Eheu intuta manens vndique debilitas!

Vel poſt mortem formidoloſi.

EMBLEMA CLXX.

CÆTERA *muteſcent, coriúmq; ſilebit ouillum,*
Si confecta lupi tympana pelle ſonent.
Hanc membrana ouium ſic exhorreſcit, vt hoſtem
Exanimis quamuis non ferat exanimem.
Sic cute detracta Ziſcas, in tympana verſus,
Boëmos potuit vincere Pontifices.

Iuſta vindicta.

EMBLEMA CLXXI.

Dvm reſidet Cyclops ſinuoſi in faucibus antri,
Hæc ſecum teneras concinit inter oues:
Paſcite vos herbas; ſociis ego paſcar Achiuis,
Poſtremúmq; Vtin viſcera noſtra ferent.
Audiit hæc Ithacus, Cyclopáq; lumine caſſum
Reddidit. en pœnas vt ſuus auctor habet.

Iuſta vltio.

EMBLEMA CLXXII.

RAPTABAT volucres captum pede coruus in auras
  Scorpion, audaci præmia parta gulæ.
Aſt ille infuſo ſenſim per membra veneno,
  Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O riſu res digna! aliis qui fata parabat,
  Ipſe perit, propriis ſuccubuitq; dolis.

Parem delinquentis & ſuaſoris culpam eſſe.

EMBLEMA CLXXIII.

PRÆCONEM *lituo perflantem claßica, victrix*
Captiuum in tetro carcere turba tenet.
Queis ille excuſat, quòd nec ſit ſtrenuus armis,
Vllius aut ſæuo læſerit enſe latus.
Huic illi: Quin ipſe magis timidißime peccas,
Qui clangore alios æris in arma cies.

Alius peccat, alius plectitur.

EMBLEMA CLXXIIII.

ARRIPIT *vt lapidem catulus, morſúque fatigat,*
Nec percuſſori mutua damna facit:
Sic plerique ſinunt veros elabier hoſteis,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

Inſani gladius.

EMBLEMA CLXXV.

SETIGERI *medius ſtabat gregis enſifer Aiax,*
Cæde ſuum credens cædere Tantalidas.
Hoſtia ſic tamquam ſus ſuccidanea pœnas
Pro Laërtiade, pro caueáq; dabat.
Neſcit obeſſe ſuis furor hoſtibus: errat ab ictu,
Conſiliiq; impos in ſua damna ruit.

Pax.

EMBLEMA CLXXVI.

TVRRIGERIS *humeris, dentis quoque barrus eburni,*
Qui ſuperare ferox Martia bella ſolet,
Suppoſuit nunc colla iugo, ſtimulisq́ue ſubactus,
Cæſareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoſcit concordes vndique gentes,
Proiectisq́ue armis munia pacis obit.

Ex bello pax.

EMBLEMA CLXXVII.

En *galea, intrepidus quam miles geſſerat, & quæ*
Sæpius hoſtili ſparſa cruore fuit:
Parta pace apibus tenuis conceſſit in vſum
Alueoli, atque fauos, gratáq; mella gerit.
Arma procul iaceant: fas ſit tunc ſumere bellum,
Quando aliter pacis non potes arte frui.

Ex pace vbertas.

EMBLEMA CLXXVIII.

GRANDIBVS *ex ſpicis tenues contexe corollas,*
Quas circum alterno palmite vitis eat.
His comptæ Alcyones tranquilli in marmoris vnda
Nidificant, pullos inuolucrésq; fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
Æquorei ſi rex alitis inſtar erit.

Doctos doctis obloqui nefas eſſe.

EMBLEMA CLXXIX.

QVID rapis heu Progne vocalem ſæua cicadam,
Pignoribuſq́ tuis fercula dira paras?
Stridula ſtridentem, vernam verna, hoſpita lædis
Hoſpitam, & aligeram penniger ales auem?
Ergo abice hanc prædam: nã muſica pectora ſummũ eſt
Alterum ab alterius dente perire nefas.

Eloquentia fortitudine præſtantior.

EMBLEMA CLXXX.

ARCVM læua tenet, rigidam fert dextera clauam,
Contegit & Nemeës corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies? non conuenit illud
Quòd vetus, & ſenio tempora cana gerit.
Quid quòd lingua illi leuibus traiecta catenis,
Queis fiſſa faciles allicit aure viros?
An'ne quòd Alciden lingua, non robore Galli
Præſtantem populis iura dediſſe ferunt?
Cedunt arma togæ, & quamuis duriſſima corda
Eloquio pollens ad ſua vota trahit.

Facun-

Facundia difficilis.

EMBLEMA CLXXXI.

ANTIDOTVM Ææa medicata in pocula Circes
Mercurium hoc Ithaco fama dediſſe fuit.
Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
Purpureus ſed flos, lactis & inſtar habet.
Eloquij candor facundiáque allicit omnes:
Sed multi res eſt tanta laboris opus.

Antiquiſſima quæque commentitia.

EMBLEMA CLXXXII.

PALLENÆE *ſenex, cui forma eſt hiſtrica, Proteu,*
Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
Dic age, quæ ſpecies ratio te vertit in omnes,
Nulla ſit vt vario certa figura tibi?
Signa vetuſtatis, primæui & præfero ſecli,
De quo quiſque ſuo ſomniat arbitrio.

Inſignia Poëtarum.

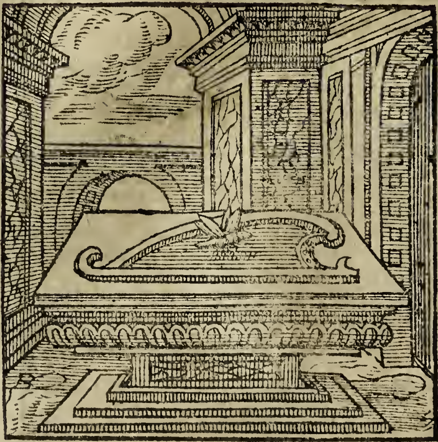
EMBLEMA CLXXXIII.

GENTILES *clypeos ſunt qui in Iouis alite geſtant,*
Sunt quibus aut ſerpens, aut leo, ſigna ferunt:
Dira ſed hæc vatum fugiant animalia ceras,
Doctáq; ſuſtineat ſtemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo ſacer, & noſtræ regionis alumnus:
Rex olim, veteres ſeruat adhuc titulos.

Muſicam Diis curæ eſſe.

EMBLEMA CLXXXIV.

LOCRENSIS *poſuit tibi Delphice Phœbe, cicadam*
Eunomus hanc, palmæ ſigna decora ſuæ.
Certabat plectro Sparthyn commiſſus in hoſtem,
Et percuſſa ſonum pollice fila dabant.
Trita fides rauco cœpit cùm ſtridere bombo,
Legitimum harmonias & vitiare melos:
Tum citharæ argutans ſuauis ſeſe intulit ales,
Quæ fractam impleret voce cicada fidem:
Quæq́; allecta, ſoni ad legem deſcendit ab altis
Saltibus, vt nobis garrula ferret opem.
Ergo tua vt firmus ſtet honos, ô ſancte, cicadæ,
Pro cithara hic fidicen æneus ipſa ſedet.

Littera occîdit, ſpiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXV.

VIPEREOS *Cadmus dentes vt credidit aruis,*
Seuit & Aonio ſemina dira ſolo:
Terrigenûm clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu.
Euaſere, quibus monitu Tritonides armis
Abiectis data pax, dextráq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notásq; magiſtris
Tradidit, iis ſuauem iunxit & harmoniam.
Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,
Non niſi Palladia qui dirimuntur ope.

Dicta ſeptem Sapientum.

EMBLEMA CLXXXVI.

Hæc habeas, ſeptem ſapientum effingere dicta,
   Atque ea picturis qui celebrare velis.
Optimus in rebus modus eſt, Cleobulus vt inquit:
   Hoc trutinæ examen, ſiue libella docet.
Noſcere ſe Chilon Spartanus quemque iubebat:
   Hoc ſpeculum in manibus, vtraq̃; ſumpta dabunt.
Quòd Periander ait, frena adde, Corinthius, iræ:
   Pulegium admotum naribus efficiet.
Pittacus at, ne quid, dixit, nimis. hæc eadem aiunt,
   Contracto qui gith ore liquefaciunt.
Reſpexiſſe Solon finem iubet. vltimus agris
   Terminus haud magno ceſſerit ipſe Ioui.
Heu quàm vera Bias; Eſt copia magna malorum:
   Muſimoni inſideat effice Sardus eques.
Ne præs eſto, Thales dixit; ſic illita viſco
   In laqueos ſociam parra, meropsq́; trahit.

Submouendam ignorantiam.

EMBLEMA CLXXXVII.

Qvod *monſtrum id? Sphinx eſt. Cur candida virginis ora,*
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia: tanti
Scilicet eſt triplex cauſſa & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, ſunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda ſuperba rudes.
At quibus eſt notum, quid Delphica littera poſſit,
Præcipitis monſtri guttura dira ſecant.
Namq; vir ipſe bipesq́; tripesq́; & quadrupes idem eſt,
Primaq́; prudentis laurea, noſſe virum.

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXVIII.

INGRESSA *vulpes in Choragi pergulam,*
Fabrè expolitum inuenit humanum caput,
Sic eleganter fabricatum, vt ſpiritus
Solùm deeſſet, cæteris viuiſceret.
Id illa cùm ſumpſiſſet in manus, ait,
O quale caput eſt! ſed cerebrum non habet.

Diues indoctus.

EMBLEMA CLXXXIX.

TRANAT aquas reſidens pretioſo in vellere Phryxus,
Et flauam impauidus per mare ſcandit ouem.
Ecquid id eſt? vir ſenſu hebeti, ſed diuite gaza,
Coniugis, aut ſerui quem regit arbitrium.

In fidem vxoriam.

EMBLEMA CXC.

ECCE *puella, viro quæ dextrâ iungitur: ecce*
Vt ſedet, vt catulus luſitat ante pedes!
Hæc fidei eſt ſpecies: Veneris quam ſi educat ardor,
Malorum in læua non malè ramus erit;
Poma etenim Veneris ſunt. ſic Schenëida vicit
Hippomenes, petiit ſic Galatea virum.

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCI.

CVM *furit in Venerem, pelagi ſe littore ſiſtit*
Vipera, & ab ſtomacho dira venena vomit:
Murænamq́ ciens ingentia ſibila tollit,
At ſimul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi & obſequium.

In fœcunditatem ſibiipſi damnoſam.

EMBLEMA CXCII.

LVDIBRIVM *pueris lapides iacientibus, hoc me*
In triuio poſuit ruſtica cura nucem:
Quæ laceris ramis, perſtrictoq́; ardua libro,
Certatim fundis per latus omne petor.
Quid ſterili poſſet contingere turpius? èheu,
Infelix, fructus in mea damna fero!

Amor filiorum.

EMBLEMA CXCIII.

ANTE *diem vernam boreali cana palumbes*
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet:
Mollius & pulli vt iaceant, ſibi vellicat alas,
Queis nuda hiberno deficit ipſa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? mortem
Cùm volucris propriæ prolis amore ſubit?

Pietas filiorum in parentes.

EMBLEMA CXCIV.

Per medios hoſteis patriæ cùm ferret ab igne
Æneas humeris dulce parentis onus:
Parcite, dicebat: vobis ſene adorea rapto
Nulla erit, erepto ſed patre ſumma mihi.

Mulieris famam, non formam, vulgatam eſſe oportere.

EMBLEMA CXCV.

ALMA *Venus, quænam hæc facies? quid denotat illa*
Teſtudo, molli quam pede Diua premis?
Me ſic effinxit Phidias, ſexumq́; referri
Femineum noſtra iuſſit ab effigie:
Quodq́; manere domi, & tacitas decet eſſe puellas,
Suppoſuit pedibus talia ſigna meis.

In Pudoris ſtatuam.

EMBLEMA CXCVI.

PENELOPE *deſponſa ſequi cupiebat Vlyſſem,*
Ni ſecus Icarius mallet habere pater.
Ille Ithacam, hic offert Sparten. manet anxia virgo.
Hinc pater, inde viri mutuus urget amor.
Ergo ſedens velat vultus, obnubit ocellos:
Iſta verecundi ſigna pudoris erant.
Queis ſibi prælatum Icarius cognouit Vlyſſem,
Hócq; Pudori aram ſchemate conſtituit.

Nupta contagioſo.

EMBLEMA CXCVII.

Dii meliora piis, Mezenti. cur age ſic me
Compellas? emptus quòd tibi dote gener;
Gallica quem ſcabies, dira & mentagra perurit:
Hoc eſt quidnam aliud, dic mihi ſæue pater,
Corpora corporibus quàm iungere mortua viuis,
Efferáq; Etruſci facta nouare ducis?

Cupreſſus.

EMBLEMA CXCVIII.

INDICAT *effigies metæ, noménq; Cupreßi*
Tractandos parili conditione ſuos.

Aliud.

FVNESTA *eſt arbor, procerum monumenta Cupreſſus,*
Quale apium plebis, comere fronde ſolet.

Aliud.

PVLCHRA *coma eſt, pulchro digeſtæq; ordine frondes;*
Sed fructus nullos hæc coma pulchra gerit.

Quercus.

EMBLEMA CXCIX.

GRATA *Ioui eſt quercus, qui nos ſeruatq́; fouétq́;:*
Seruanti ciuem querna corona datur.

Aliud.

GLANDE *aluit veteres, ſola nunc proficit vmbra:*
Sic quoque ſic arbos officioſa Iouis.

Salix.

EMBLEMA CC.

Quod frugiſperdam ſalicem vocitârit Homerus,
Clitoriis homines moribus adſimilat.

Abies.

EMBLEMA CCI.

Apta fretis Abies in montibus editur altis:
Eſt & in aduerſis maxima commoditas.

Picea.

EMBLEMA CCII.

*A*T *picea emittat nullos quòd ſtirpe ſtolones,*
Illius eſt index, qui ſine prole perit.

Cotonea.

EMBLEMA CCIII.

P O M A *nouis tribui debere Cydonia nuptis*
Dicitur antiquus conſtituiſſe Solon:
Grata ori & ſtomacho cùm ſint, vt & halitus illis
Sit ſuauis, blandus manet & ore lepos.

Hedera.

EMBLEMA CCIIII.

HAVDQVAQVAM areſcens hederæ eſt arbuſcula, Ciſſo
Quæ puero Bacchum dona dediſſe ferunt:
Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
Exterius viridis, cætera pallor habet.
Hinc aptis vates cingunt ſua tempora ſertis:
Palleſcunt ſtudiis; laus diuturna viret.

Ilex.

EMBLEMA CCV.

D V R I T I E *nimia quòd ſeſe rumperet ilex,*
Symbola ciuilis ſeditionis habet.

Malus Medica.

EMBLEMA CCVI.

A V R E A *ſunt Veneris poma hæc: iucundus amaror*
Indicat, eſt Græcis ſic γλυκύπικρος *amor.*

Buxus.

EMBLEMA CCVII.

PERPETVO *viridis, criſpóq; cacumine buxus,*
Vnde eſt diſparibus fiſtula facta modis,
Deliciis apta eſt teneris & amantibus arbor:
Pallor ineſt illi, pallet & omnis amans.

Amygdalus.

EMBLEMA CCVIII.

CVR *properans foliis præmittis amygdale flores?*
Odi pupillos præcocis ingenij.

Morus.

EMBLEMA CCIX.

SERIOR at morus numquam niſi frigore lapſo
Germinat: & ſapiens nomina falſa gerit.

Laurus.

EMBLEMA CCX.

PRÆSCIA *venturi Laurus, fert ſigna ſalutis:*
Subdita puluillo ſomnia vera facit.

Aliud.

DEBETVR *Carlo ſuperatis laurea Pœnis:*
Victrices ornent talia ſerta comas.

Populus alba.

EMBLEMA CCXI.

HERCVLEOS *crines bicolor quòd populus ornet,*
Temporis alternat noxq́; diéſque vices.

FINIS.

CLAVDII MINOIS
I. C.
COMMENTARII
AD
EMBLEMATA
ANDR. ALCIATI,

Ad poſtremam Auctoris recognitionem
aucti & recogniti.

Viro patritio ac nobili

LODOICO SEGVIERIO,

in ſuprema Galliarum Curia Senatori Regio, & Eccleſiæ Pariſienſis Decano lectiſſimo.

PAGINA *iudicium docti ſubitura veretur*

Iudicis, vt Clario miſſa legenda Deo.

Quid enim iis non auſim verbis affari te, vir laudatiſſime, qui te vnum ex multis adgrediar; nec tam impetu, quàm conſilio, tui nominis vſus auſpicijs? quod reuera non tibi, qui meo præconio non egeas, ſed mihi putaui adoptandum, vt libelli mei, quem tibi nunc exhibeo, oportunum quærerem patrocinium. Fretus ergo tui candore, qui certè magnus eſt, & cuius ego ſpecimen, alijque multi me meliores, non raro experti ſumus, dicam liberè quod ſentio. Meus iſte qualiſcunque liber pridem per hominum manus abijt; nec modò noſtratium, ſed etiam exterorum; at quem penè abiecturus eram, ſanéque repudiaturus, quia mihi adoleſcenti excidiſſet, quo tempore Academiæ Pariſienſis nouus hoſpes eſſe incepiſſem. Is tamen neſcio quo modo ſeſe mihi ſubinde offert, & quaſi tacita prece rogat, ne omnino deſertus & abiectus, vt erro & vagus aliquis, cogatur exulare. Quatuor anni penè lapſi ſunt, quibus me cepit anceps ac dubia cogitandi ratio: ſed ne amplius iſti meo fœtui moueatur ſtatus controuerſia, videſis, æquiſſime & ornatiſſime Senator, an me κατὰ τὸ πρέπον geſſerim, qui te vnum ex om-

nibus ad extremum aduocârim, cui meos in Alciati Emblemata Commentarios credam ac committam: nec in præſens modò tempus, ſed in poſterum, ſi victurus iſte genium poſſit habere liber. Non ſpero tamen illi acceſſionem aliquam gratiæ, vel commendationis fore promptiorem, quàm ex opinione ac fama tui: vt ipſi perinde contingat ac floribus & frugibus, quæ niſi Solis radijs, & ſtillanti rore vegetantur, alioqui marceſcunt, niſi his recreentur neceſſarijs adiumentis. Iamdiu me afficiebat tui ſplendor nominis ac generis; patris tui, ampliſſimi viri, illibata gloria; tuus ſenatorius decor, qui te tot iam annos tuis ciuibus & aliis commendat; permagnus in eccleſia Pariſienſi gradus, qui tibi famam conſtantem pepererit; fratrum tuorum, grauiſſimorum hominum, & de noſtra republica quàm optimè meritorum, egregia fides, ſumma concordia, &, quod inſtar omnium habeo, ſincerus iuſtitiæ cultus: quæ vt magna ſint omnia, id vnum perraræ laudis eſt quòd tu, tuíque illi, nacti ſine inuidia honorem ſitis & amicos pares. Et hîc ignoſce mihi, vir conſultiſſime, ſi quod æmulari non poſſum, ſaltem propoſito & affectu, meáque oratione verè & ex animo celebrem. Nec verò exiſtimo quemquam fore, cui vel probitas, vel doctrinæ gloria, vel pietas cordi eſt, qui in hoc conſilio meo, vel iudicium, vel rationem deſideret. Quanta enim virtus tua, norunt ciues noſtri vtriuſque militiæ penè innumerabiles, itémque amici plurimi, & clientes, & hoſpites. Ex ijs adeò multis ſi vel vltimo loco cenſeri poſſum, annuente ita propitio Numine, tamen in minimis nunquam me patiar æſtimari. Viue felix. Lutetia, ad X. Kalend. Sept.

LECTORI.

NON eſt quod te celem, amice Lector, ſtomachi mei faſtidium, qui meos in Alciati Emblemata Commentarios, toties excuſos typis, Antuerpiæ primùm per Plantinum, deinde Lutetiæ non ſemel, ac Lugduni, iamdudum pro derelicto cogitabam; quia in ijs nihil præter adoleſcentiæ meæ priores impetus agnoſcerem, & quos improbare facilius quàm emendare. Nec enim mihi eadem eſt ætas, neque mens: vt id quicquid eſt opellæ, facilè permiſſurus eſſem alijs, quibus hoc ſtudij genus arrideat. Si quidem me vis quædam maior abripit, publica profeſſione Iuris vtriuſque reuocatus, & quam Spartam ſum nactus, putaui ornandam potiùs, pro ingenij modulo, quàm tamdiu Sirenum abduci cantibus, & apud ipſarum conſeneſcere ſcopulos. Quia tamen labor iſte meus à Philologis, & eruditis ſanè multis hominibus, cum applauſu aliquo exceptus eſt, ego fœtum quanquam vix dum ſatis maturum, interdum excepi, fouique ſinu, & ad eum augendum locupletandúmque, aliquid de meis temporibus ſum æquo animo ſuffuratus, ne quod ſemel mihi multos ante annos exciderat, contemptum prorſus & abiectum videretur. Nec enim vnquam à litteris amœnioribus abhorrui; & antiquitatis ſtudia ſum obnixè perſecutus; quibus & vtendum mihi cenſui ad prudentiam Iuris multò diligentiùs excolendam. Studia iſthæc humanitatis adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant, nobiſcum pernoctant, peregrinantur, ruſticantur, ait oratorum princeps. vel, quod Plinius Secundus, prudens ac diſertus rerum æſtimator, his literis iocamur, ludimus, querimur, iraſcimur, deſcribimus aliquid modò preßius, modò altius, atque ipſa varietate tentamus, vt alia alijs, quædam fortaſſe omnibus placeant. Scio equidem pleroſque eſſe qui ſolis ſtudijs quibus aſſueuerint, ſic capiantur, vt alia vel cultiora faſti-

 diant.

diant. Vt qui Scholaſticæ Theologiæ, vel rei Medicæ ſolis defixi pronunciatis, ſolos ſuos auctores laudant, ab iis toti pendent, nulla linguarum meliorum tincti cognitione, nulla rerum antiquarum peritia docti, videntur habere ſuſpectos auctores, quibus humanitas excolitur; quin & obliquè, aut inuidioſè traducunt eos, qui his lautitiis oblectantur, & quaſi meliorum ſtudiorum, vt ita dixerim, condimentis. Cæterùm non videntur mihi parum ſapere Medicæ rei periti, Iuris ſapientes, & rerum Sacrarum profeſſores, qui ſuas quique artes principes, ac præcipuas priore loco habent: non tamen vt penitus ab auctorum politiorum lectione abhorreant; ſed quibus vtantur tanquam Ægyptiorum ſpoliis, vt rectè Beatus Hieronymus, qui quamquam Theologiæ peritiſſimus, linguarum meliorum ac diſciplinarum penè omnium, quæ homine ingenuo non indignæ videbantur, exactam cognitionem hauſit & expreſſit, nec vnquam ſibi eam commoditatem inuidit, aut aliis putauit inuidendam. Hoc tamen non ideò dico, quaſi qui res eas acceſſorias adeò impensè celebrem, vt quas priore loco haberi velim (id enim obiectum iam olim, ſed à pleriſque moroſulis, & tetricis, qui niſi quod ipſi ſapiunt, nihil rectum putant) ſed quia confidenter aſſeuerare audeam, ſine politis & humanioribus artibus, doctrinam omnem quamquam humanæ vitæ accommodam, penè ſemper videri ſqualentem & horridam, perinde atque cibos, certè bonos, inſuaues tamen & auſteros, qui ſalſamentis oportunis careant. Itaque non detrecto iam libri multo auctioris copiam facere, vt ſi tibi cordi ſit, eo vtaris impenſiùs, & næuos fortaſſe plures qui incuria operarum, vel mea obrepſerunt, non adeò durè accipias, vt putes aliquid omni ex parte beatum. Suus cuique error attributus, & non videmus manticæ quid in tergo eſt. Quin facile eſt dormitanti & nihil prorſus agenti, de aliorum laboribus pronunciare. Certus alioqui mihi fore candidiores eos, qui facto periculo ſentiunt, & ſapiunt, quot in tenui etiam labore perficiendo deuoranda moleſtiæ. Si minimè per-

ſuadeo,

ſuadeo, per me ſint omnia protinus alba, & nihil moror Criticos nimium diligentes, qui ferè de aliis impunè ac ſecurè iudicant, ſeipſos vix vnquam norunt. Et quod peritiſſimus togatorum Varro dixit; Nobis videmur belli, feſtiui, ſaperdæ, cùm ſimus σαπροὶ. Id quicquid eſt vigiliarum perfici cura & arte exactiore potuit, ſed quia non ſatis otij mihi relictum eſt, non potui lambendo diutius, quaſi vrſinum fœtum polire ac perficere. Quin faciliùs inſtituta ſemel perſequor, quàm reſumo interrupta; & pendeo animi, cùm quid orſus traducor aliò, eo quòd dum prior impetus retardatur, hebeſcit induſtria, debilitatur animus: nec ſatis bellè negotium vel inſtituitur, vel perficitur, quod fit ab occupato & impedito. Sic igitur abductus ordinario penſo Iuris profitendi, quod me totum tenet, vix, vel niſi rarò admodum, poſſum muſis manſuetioribus oblectare animum, quamquam eæ grauium ſtudiorum duritiam non parum emolliant. Hoc vnum ingenuè profiteor, multo plura in meis ſchedis eſſe complicata, ex quibus libri huius moles non incommodè potuit excreſcere: ſed, vti dixi iam, otium defuit; adde quòd vererer, ne foret labor iſte irritus, nulliúſque frugis, fortaſſe quibuſdam commodus, mihi minimè, qui viderer operam penè inutilem tentaturus. Si tamen quod impendi gratuitò tibi placeat, aut quidem certè non diſpliceat, ſic tibi perſuade, Lector candide, quod in vetere verbo, Eleuſiniam habere quod iterum reuiſentibus obijciat. Vale.

EPISTOLA
priorum editionum.

PROTOGENEM pictorem ſua ætate nobilem, tam improbo fuiſſe ſtudio, tamque indefeſſa pingendi cura diligentiaque, memoriæ proditum eſt, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, ſi manum de tabula tollere potuiſſet: adeò vtile in omni vitæ humanæ inſtituto vulgatum illud, μηδὲν ἄγαν, vt Iſocratea in compoſitione cura diligentior à plerìſque reprehendatur. Quod ideò à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciam, quis meæ commentationis in hæc Emblemata modus à me ſit adhibitus: in quo nimirùm è multis quæ facilè cogere citra negotium poteram, ea duntaxat in ſuos locos contuli, quæ ad rem præſentem magis accommodata viderentur. In quo malui breuiùs omnia perſequi, & leuiter attingere, quæ nemini eſſe ignota ſuſpicabar, quàm quaſi ῥαψῳδεῖν, perque locos communes identidem exſpatiari. Sed ne te pluribus morer, non erit alienum, ſi te ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis conſilium explicem, vt eadem via compertum habeas, quid quantúmque in literis contenderim, quoſque labores hactenus incredibili facultatum penè omnium inopia laborans in ipſis pueritiæ meæ rudimentis ſum perpeſſus. Quo tempore cùm ſperarem me liberatum iri difficultatibus &, pæne dicam, miſeriis, quibus exerceri & interdum obrui pupillus ſolet omni parentum ope deſtitutus, manendum quaſi aliqua in vigilia mihi ſtatuebam, neque animum ita deijciebam, vt à liberalium artium ſtudio penitùs auocarer: tametſi neque fortuna, neque alia melior occaſio hunc mihi fructum, quem Dei beneficio videor conſecutus, haud quaquam polliceri videretur. Nam me (anno ætatis duodecimo) per ſeptennium fermè ad inferiores relegatum ſcholas, & nodis, quibus me expedire non niſi ſerò admodum potui, detentum conſtrinxit inimica & certè moleſta ſortis conditio, quæ ſtudia mea neſcio quo veterno quaſi ſopita & fermè extincta reddidit. Quibus tamen in ærumnis ſic animus occalluit, vt ſeptem anni citiùs elapſi ſint, quàm meum me otium tam malè collocaſſe ſenſerim. Quæ quanquam vera ſint, tamen cùm exantlatos à me labores in memoriam reuoco, eſt certè quod

ſummo & præpotenti Deo immortales habeam gratias, qui me hoc veluti gyro includi primùm voluerit: atque me, quanquam ea ætate nimium rudem, nec dum ſatis confirmatum, prouinciam ſuſcipere conceſſit, ad quam partim ætatis imbecillitate, partim etiam ingenioli modulo ac captu omninò eram ineptus. Poſtquam enim linguæ Latinæ & Græcæ, Mathematum & Philoſophiæ peripateticæ rudimenta delibaſſem, earumque diſciplinarum cognitionem aliquam certè mediocrem percepiſſem in palæſtra viri literatiſſimi L. Baëzæ, Hiſpani hominis (cuius in Logicis & Arithmeticis commentationes in lucem editæ à doctis commendantur) opportunitatem aliquam ſum nactus ea omnia recoquendi ſeduliùs, quæ per triennium & eo plus in Philoſophico ſtadio primùm hauſeram. In quo quidem diuturna certè, parumque vtili meditatione retexendo, hærendum mihi diutius fuit quàm vnquam cogitaſſem, vt quaſi ſcopulum Siſyphium toto fermè ſeptennio effractis penè viribus voluerem. Quæ tamen à me dicta, nolim à quoquam ſic accipi, ac ſi quas in ſtudiis ærumnas pertuli, tam moleſtè ferre debeam: nihil enim eſt quod tanti faciam labores neſcio quos, aut ſpontaneas illas moleſtias, quæ ſtudioſos comitari ſolent: quanquam tamen (vt id ingenuè ac liberè) dubius ſim an ratione aliqua conqueri mihi liceat, quòd fortunam non tam iniquam habuerim, quàm ingenium inani admodum & ruſticano quodam pudore præpeditum. Dei enim optimi maximi beneficio (cuius munere ac dono ſum id quod ſum) recreari paululum occepit ingenij mei languor: & ita hucuſque perueni, vt nunquam me pœnituerit tantillis laboribus adeptum ſtudiorum fructus vberiores quàm vnquam cogitaſſem: non quòd ingenio me valere iactem (quod in me quàm ſit exiguum, planè ſentio) ſed quòd mihi naſci cõtigerit tempore feliciore, quo inciderim in præceptorem cordatiſſimum, multiplici rerum cognitione locupletem, &, quod in maximis duco, cui meum ſtudium probari haud dubiè perciperem. Ex eo itaque cùm exceſſi, quantum in me fuit, bonorum auctorum Græcorum Latinorumque pomœria libero & quieto animo peruolutaui, erat enim mihi otij ſatis: bibliothecas virorum aliquot eruditorum adij, quantum mihi conceſſum fuit; & eruditionis alicuius comparandæ inſtrumenta quam plurima perquiſiui; eaque auidè arripui, quaſi diuturnam ſitim explere cupiens, vt ea mihi nota eſſent, quorum poſtea vſum aliquem, quanquam admodum mediocrem, ſum diligentia & ſtudio conſectatus. In his itaque cùm mihi viderer aliquantò implica-

tus, deq́ue multis multa conſultarem, commodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematum, quem recèns nobis Lugduno aduectum, & aliquot annis antè, Pariſiis excuſum, noueram à philologis omnibus non minimùm commendari. Quem cùm de manibus ferè non deponerem, & multa in eo perobſcura deprehenderem, in quibus hærebam diutiùs; & in multis nitendo ſudans, quòd tunc quos vellem imprimis libros non haberem, ſciſcitabar ex Leodegario Agathochthonio, Benedictino Diuionenſi, homine verè pio, & in Hebræa, Græca, Latinaq́ue lingua non mediocriter verſato, vnde mihi omnes nodi & ſcrupi diſſolui poſſent. Ille quidem de nonnullis me liberè admonuit, ſed hoc maximè, vt fontem ipſum, ſi fieri poſſet, adirem, ex quo nimirùm Emblema quodque ſumptum eſſe conſtaret: & Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri poſſet, enarrarem: id eſt, Alciati ſcripta alia, quò id præſtarem commodiùs, ſedulò & accuratè voluerem: vtq́ue ingenij vires periclitari paterer, meq́ue nihilo ſegniùs exercerem, cùm ſtudia mihi alia grauiora non ſuppeterent, ipſa omnia Emblemata ſcholijs & commentarijs illuſtrarem. Cuius viri conſilio primùm non leuiter inflammatus, primas lineas (quantum per ætatem certè tenellam & conſilij inopem licebat) ducere incepi: in quo primo impetu ſatis mihi ſum conſcius, me non ſecus atque vrſinum fœtum inconditum planè & informem peperiſſe. Quòd enim mihi hic auctor impenſiſſimè placeret, eum ſumma perlegi auiditate: cuius opes admirabiles vt accuratiùs & meliùs aperirem mihi, alios pleroſque qui ad hoc argumentum tam plauſibile facere videbantur, deuoraui: pérque multas Philologiæ areas locupletiſſimas ſumma cum voluptate exſpatiatus, ad extremum id mihi lucrifeci, quod nunquam fuiſſem conſecutus, niſi animum ad hanc rerum explicandam difficultatem applicuiſſem. Et quidem non potuit hic liber, vel ob argumenti ſplendorem varietatemq́ue vel auctoris nomen clariſſimum apud omnes qui non ſunt alieni à Muſarum amœniorum choro, non gratiſſimus eſſe: cuius lepóres & concinnitatem eò pluris facio, quò video maiorem cum voluptate vtilitatem in eo coniunctam, quàm aliis penè innumerabilibus qui quotidie manibus teri conſueuerunt. Quis igitur mihi iure ſuccenſeat, aut paulò etiam iniquiùs frontem corruget, quòd aliquas horas in eo explanando collocârim? Non enim meam qualemcunque induſtriam & ſtudium ab hoc genere ſcriptionis putaui vnquam alienum eſſe debere, quanquam non parum in eo eſſe difficultatis agnoſcerem,

rem, quæ niſi ab homine & otio & literis abundante, vix ſolui poſſe videretur. Quòd ſi quis, vt ſunt varia & iniqua ferè hominum iudicia, animo reputet commentarium nullo labore à nobis abſolutum, cenſeatque id operis quibuſlibet aut etiam Grammaticulis committi non minùs quàm mihi potuiſſe, vehementer errat. Quotus enim quiſque eſt (abſit arrogantia dicto) qui vel Ethicæ diſciplinæ aut phyſiologiæ ignarus, ne dicam hiſtoriæ aut linguæ Græcæ prorſus inſcium, qui vnum aut alterum Emblema pro dignitate enarrârit? At vt iſthæc miſſa faciam, quis noſter in eo explicando & illuſtrando libello conatus fuerit & induſtria, vt eruditos non latuerit, ita imperitis non poteſt non eſſe perobſcurum & valdè ignotum, qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent. In quo ſi non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior eluceſcat, certè diligentia quædam obſeruari non obſcurè ab iis poteſt qui ſunt æqui rerum æſtimatores. Id verò maximè, niſi fallor, perſpicuum erit in obſeruando fonte & origine cuiuſcunque Emblematis, in comparandis vtriuſque linguæ auctoribus, qui magnum videbantur adferre adiumentum ad ſingulas notas & explicationes, vt denique in cumulandis iis locis, qui ſparſim apud Alciatum in ſcriptis aliis prolixiſſimis habeantur. Quæ cùm dico, ſcio equidem quid mihi obiici hoc loco poſſit: quaſi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam, vt nihil omninò concedam iis qui in eo libello primùm enarrando elaborârunt, ſuamque nobis induſtriam probauerunt. Certè, vt verum fatear, modeſtiùs de me ſentio, quàm vt velim incidere in minimam arrogantiæ ſuſpicionem: ſed vt aliorum ingeniorum ſum candidus æſtimator, ita velim hoc mihi tribui concedique, vt de me non falſa iactanti, mihi credatur. Ne enim diſſimulare videar, ſcio ante annos octodecim, Sebaſtianum Stokamerum Germanum in aliquot Alciati Emblemata ſcripſiſſe commentariola (ſic enim appellat) familiariter admodum & ſtudio facili concinnata: ſed an fuerit auctoris mentem, & argumenti ſplendorem ſecutus, aliorum eſto iudicium. Loquor de Torneſij Lugdunenſis Typographi editione, non de alia quadam quam ante aliquot annos adornauit Plantinus hac noſtra ætate diligentiſſimus Typographus: ea enim aliquot acceſſionibus longè alia eſt quàm prior: quod non erit obſcurum ei qui editionem vtramque conferre volet. at vel poſterior, vtut ſit, ea eſt tamen, vt eruditorum oculis non ſatis digna videatur. Sed eſto; ſcripſit Stokamerus ille in aliquot Emblemata, non tamen attigit omnia: ſi quidem fortè diui-

diuinare non potuit quid in aliis auctor ſibi vellet;ita quædam perobſcura ſunt,vt vel multa rerum cognitione, vel Delio natatore ſit opus ei qui ea commodè velit explicare. Adhæc,etiam ſi Bartholomæus Anulus, vir eruditus, breuibus verbis, omnium ferè Emblematum ſententiam complexus ſit,eum tamen non puduit aliquot intacta omninò prætermiſiſſe, quam ob cauſam neſcio, niſi quod veriſſimum eſſe video quod vulgò dicitur, Docti eſt etiam quædam ignorare: vel, vt cum Poëta, Non omnia poſſumus omnes.Nihil enim moror Ieſuitanæ familiæ ſodalem aliquem, quem accipio ante annos ſex in hac Academia publicè interpretatum hæc eadem Emblemata: ſed tamen quædam,non omnia attigit: quamnam ob cauſam neſcio,nec vt ſciam ſum admodum ſollicitus: me tamen non fugit, ſi perſecuturus eſſet quod inceperat, aliorum quorundam induſtria ei fuiſſe vtendum, aut certè vigilias maximas eum impenſurum in explanandis rebus tam variis, tamq́ue ingeniosè ab ingenioſiſſimo Iureconſulto excogitatis aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, vt Ieſuitæ illi quicquam detrahi velim (quandoquidem lubens faueam literatis omnibus, cuiuſcunque profeſſionis & inſtituti habeantur)non hoc dico, inquam, vt mihi canere videar, qui nihil aliud poſſim de me aſſerere,quàm quòd ingenio pænè nullo ſim:& ſi quid ſit,illud diligentiæ cuipiam velim tribui potiùs quàm acumini aut dexteritati. At ſi ad iuſtam carminum tam lepidorum explicationem multa deeſſe obiecerit aliquis; dico, nihil eſſe quod omnibus numeris abſolutum dici & perfectum poſſit. Sum equidem, vt verè dicam, quod potui, conſecutus, nullumq́ue vnquam laborem in bonis auctoribus euoluendis, qui in hoc mihi poſſent eſſe commodiores,effugi,vt ipſam auctoris mentem elicerem:quam ſi nondum aſſecutus omni parte videar, tamen quantum à me fieri potuit, conatus ſum; vt eo nomine noſtram qualemcunque diligentiam doctis non nimium moroſis probatum iri confidam. Quam ſi gratam ſtudioſis,vt vtilem ſpero,& aliqua dignam approbatione intellexero,efficient profectò, vt qualiſcunque noſtra induſtria excitetur ad eam commentationem non modò illuſtrandam, ſed etiam locupletandam.Quid enim deſperem ſtudium eiuſmodi gratum fore, cùm res per ſe iucunda & fructuoſa mirabiles amores in animis eorum qui ſunt ingenui & liberales, excitet? Laudatur à nobis Orator, Poëta,Hiſtoricus, Philoſophus,aut aliquis alius ſcriptor, ſi γνώμαις inſignioribus tanquam ſtellulis effulgeat & ſplendeſcat: quæ cùm alicubi leguntur, digito aut tranſuerſo

calamo

calamo notari ſolent, vt memoriæ commodiùs infigantur, & citiùs occurrant, cùm iis opus erit. Atqui has ſententias non paſſim, nec ſemper, nec vbiuis reperire eſt facile, cùm nullum ſit Emblema, quod præter ſententiam non afficiat animum rei nouitate, & egregia quadam antiquitatis cognitione. Adhæc γνῶμαι ſunt interdum obſcuriores, neque omnibus peruiæ eſſe poſſunt: Emblema aut ſubiectæ picturæ cauſa, aut carminis ἑρμηνεία aut ἐπιγραφῇ, aliquam facilitatem habet, in qua poſſit animus conquieſcere. Proinde non mirum videri debet, ſi hoc ſcribendi genus & Alciato, & viris pleriſque grauibus admodum placuerit, vt aliquid eiuſmodi ludis eruditis conſequi poſſent, quod ſtudia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimento reficeret. Id enim ſimile præſtitere poſt Alciatum Gulielmus Perrerius Tholoſas, qui Moroſophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetraſtichis conſcripſit. Hinc pegma Coſtalij habuimus, hinc Bartholomæi Anuli pictam Poëſim egregiè & ſollerter elaboratam: mitto enim Bocchij laudatum ingenium, qui in hoc genere ſummum ſe artificem præſtitit: poſtremoque omnium optimè poſt Alciatum, ſi quid mihi credendum ſit, Ioannes Sambucus, & Adrianus Iunius, ſua nobis Emblemata cuderunt, quibus nihil ingenioſiùs aut accuratiùs adinuentum, nihil diligentiùs elucubratum aut abſolutum eſſe conſtat. Sed vt ſuperior ætate Alciatus fuit, ita, ni fallor, ſe priorem & ingenij ſollertia, & doctrinæ laude præſtitit: quem cùm hoc in genere primas tenere dicam, quas ſuo iure mihi repetere videatur, non eſt quòd quis ſuſpicetur me nonnihil famæ doctiſſimorum huius ſeculi virorum Iunij, Sambuci, Achillis Bocchij detraxiſſe. Id verò ſtudij genus niſi fuiſſet liberale cenſendum & docto homine dignum, noluiſſent ipſi profectò viri tanti ſuam induſtriam contuliſſe, aut bonas interdum horas collocaſſe in iis quæ nihili facienda eſſe duxiſſent. Sed de his iam ſatis.

Conſilium & methodus horum Commentariorum.

Supereſt vt breuiter totam noſtræ commentationis rationem explicem, iiſque reſpondeam quos ad obtrectandum citiùs quàm imitandum paratos fore præſentio. In hac tota ineunda ratione nihil magis obſeruandum eſſe duxi, quàm ſcrupos omnes & mæandros difficiliores, vt locos etiam obſcuros enarrare, & Emblematum pænè omnium originem ex ſuo fonte ductam repetere; poſtremoque vſum cuiuſque loci & ſententiæ facilem pro virili parte adiicere. Quàm verò perſpicuè & commodè id à nobis tentatum ſit, non dico perfectum, alij viderint: aliquid certè laboris & diligentiæ obſeruari non obſcurè poteſt,

teſt, doctrinæ nullam mihi tribui daríve laudem poſtulo: In quo tamen ab iis qui ſeriò docti ſunt & literis politioribus exculti, faciliùs aliquam gratiam impetrare mihi videbor, quàm imperitis & quibuſdam nebulonibus, qui omnia non modò temerè vellicant, ſed, quod ait Comicus, niſi quod ipſi faciunt, nihil rectum putant. Nullum adhuc ſcriptorem legi, qui cuilibet in omnibus ſatisfecerit. Nam in multis cura aut labor deſideratur, in aliis ingenij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, vel Latinæ proprietas: in aliiś denique multorum auctorum lectio, aut hiſtoriarum cognitio: quaſi verò virtutes hæ omnes ſingulæ in ſingulis tam facilè deprehendi poſſent. Non enim me latet in Virgilij poëmate, Seruij Grammatici diligentis & accurati operam ſæpenumerò deſiderari: quemadmodum nec deſunt, qui idem in Porphyrionis & Acronis commentariis in Horatium obſeruent: ſed certè hi mihi videntur moleſtiſſimi cenſores, qui cùm nihil faciant, nulloque ſe labore nobis commendent, importunè tamen de aliorum ſcriptis conqueruntur. Nòn tamen vt mea qualicunque commentatione præiudicatũ alicui velim, quaſi mea tam vnicè probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel caſtigari. A qua ſuſpicione quantum abhorream, qui me propiùs agnouerunt, facilè liberabunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm vt haſce minutias ſua reprehenſione in quibus erratum fuerit, aliquando dignentur: vt in iis recognoſcendis parem diligentiam atque operam impertiam. Non enim noſtros errores emendari feremus impatienter; neque nos vllo modo piguerit audire potiora ſuggerentem & meliora: vt nec moleſtum erit priorem ſententiam commutare, ſi quid minùs accuratè tractatum aut expenſum à nobis quiſpiam conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica literarum cauſa præuaricari, & ea docere quæ aliquando putem dedocenda. Quod tamen nec ſine exemplis nec rationibus me præſtaturum intelligent, ſi modò adſit aliqua in iudicando æquitas, cùm nemini dubium ſit, poſteriores cogitationes meliores eſſe: & in monumentis veterum legamus, Hippocratem artis medicæ principem quædam à ſe non ſatis diligenter tradita, primum emendaſſe, ne cæteri etiam in idem impingerent. Idem factum à M. Tullio meminimus, qui cùm Rhetorici libri, quos adoleſcens ſcripſerat, non ſatis placerent, vt minùs elucubratos damnare magna parte maluit, quàm corrigere; ſcripſitque accuratiùs libros alios oratoris, quos tanti fieri à doctis agnoſcimus. Sed & Fabius duos libros à ſe primùm De arte dicendi ſcriptos, quòd non ſatis probarentur, expunxit, & duodecim

decim illos vtiliſſimos nobis magno ſtudioſorum omnium applauſu dedit, in quibus videtur & priores emendaſſe, & perfectius aliquid reliquiſſe. Quod illis igitur tantis viris laudi datum eſt in ſuis retractandis, non debet nobis eſſe damno vel fraudi, vt meminerint quorum maximè intereſt, doctiores permulta ſcire, non tamen omnia. Itaque vt ſeueriorem omnem obiurgandi anſam præcludam, ſubinde Horatianum iſtud apud eum qui ſit reprehenſurus, oppono, vt & ſeipſum norit, & errata mea me non deprecantem ſuſtineat:

Si quid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his vtere mecum.

Lutetia, CIↃ. IↃ. LXXX.

Viri

Viri doctiſſ. NICOLAI GVLONII, literarum Græcarum Lutetiæ Profeſſoris Regij, de his in Alciati Emblemata commentariis.

Odyſſ. τ.

Ἐννέωρος μεγάλου Διὸς ἦν Μίνως ὀαριστὴς,
  τῆς κνώσσου βασιλεύς, ὥσπερ Ὅμηρος ἔφη,
οὗ παρὰ καὶ μῆτιν δεδαὼς καὶ ἐπίφρονα βουλὴν,
  ἀρχομένοις ὁσίους Κρησὶν ἔθηκε νόμους.
τὸν δ' ἡμὸν Μίνω μοῦσαι θρέψαντο, καὶ αὐταὶ
  δῶκαν ἑοῖο δάφνης ἱερὸν ὄζον ἔδειν,
ἐκ δὲ πιεῖν κρήνην ἑλικωνίδος ἔνθεον ὕδωρ,
  τοῦ δὲ κορεσσάμενος μοῖραν ἄειρε θεῶν·
οὕνεκα ῥητήρων εἴτ' ἐνθυμήματα φαίνει,
  ἐκ χρυσέου στόματος νάματα λαμπρὰ ῥέει.
εἴτε παλαιοτέρων ὑπομνήματα φθέγξεται ἀνδρῶν,
  οὐ νέος, ἀλλὰ νόος γηραλέος φρονέει·
εἴτε σαφηνίζει κρυφίων αἰνίγματα μύθων,
  μάντις ἀληθείης Οἰδίποδος κρατέει·
αἱ δὲ παρεκβολαὶ Ἀλκιάτου εἰς δαίδαλα ἔργα,
  ἀτρεκέως τὸν ἐμὸν μαρτυρέουσι λόγον.

D. GVLONII EPIGRAMMA Latinis expreſſum numeris.

TER ternos Iouis auditor rex Gnoſsius annos,
  Mæonidæ vt cecinit Muſa verenda, fuit:
A quo conſilium, ſacros mentiſq; receſſus
  Percipiens, leges Cretibus ille tulit.
At noſtrum Muſæ Minoëm aluère benignæ,
  Cuius Apollineæ tempora fronde tegunt:
Dantq; Heliconiadum ſacros haurire liquores;
  Inde ſatur retulit munera læta Deûm.
Oratorum igitur ſiue enthymemata torquet,
  Aureus ex ſacro defluit ore lepos:
Seu reſerat nobis veterum monimenta virorum,
  Mens cana illius nil puerile ſapit:
Siue etiam abſtruſas res prorſum ænigmata pandat,
  Oedipodem vates veridicus ſuperat.
Explanata quidem Alciati hæc Emblemata, paſsim
  Teſtantur me nunc omnia vera loqui.

Vertebat P. Pinellus Vindocinenſis.

Am

Ampliſſimi viri IANI CLERICI, Regij Senatoris, & Libellorum ſupplicum in ſuprema Curia Præſidis,

AD CLAVDIVM MINOEM.

Mortalis Minos mortales dum incolit auras,
Iudex è terris eluit omne nefas.
Immortalis vbi hunc Minos ex orbe reducet,
Aſtraea ad ſuperos mæſta redibit iners.
Sic generi humano prodeſt tua longior ætas,
Et breuis ignauos vita decere ſolet.

ETIAM inter ipſas lites, & in medio ſtrepitu forenſi, me te cogitare dices, vt de Ennio ſolebat Scipio, qui hæc carmina in ipſo ſenatu, in ipſo calore iudicij, in recordatione tui nominis defixus, exaraui. Sed pulchritudo, aut potiùs amplitudo tui nominis, multa mihi ſuggerebat; vt planè mirari non debeas, ſi in vberrimis, & fertiliſſimis iſtis agris, tanta fæcunditas ſe mihi obtulerit: in ſterili & inerti fundo, hæc copia contingere mihi non potuiſſet. Pulchrum eſt iudicis perſonam ſuſtinere. nec vnquam Dij immortales quicquam è cælo in terras demiſerint, ipſa iuſtitia præſtantius vel amabilius, quæ ſola generis humani viuentum ſocietatem tuetur & ſuſtinet: vmbras verò & figuras, & imagines inanes iſtius æqui & boni, licet longiore vſu in eo exerceamur, nos ſolùm tenemus. At verò æquitatis igniculi à natura tibi inditi, nomini tuo decus & ornamentum adferunt, téque adeò Minoëm, & æquum iudicem conſtituunt, vt æquitatem ſimul ex lacte nutricis ſuxiſſe videaris. Iuriſconſultum eſſe non tam difficile eſt, quàm vulgo prædicatur; nullæ enim ſunt pœnæ conſtitutæ aduerſus eum qui ignoranter, abſurdè, aut ineptè, de Iure reſponderit, cùm ille excuſetur, ſi quod iuſtum & æquum putauit, in apertum produxerit. Sed Iuriſconſulti & Minois ſimul fungi partibus, & in vtroque præſtare, hæ veræ ſunt & germanæ tuæ laudes: quibus ego inflammatus me continere non potui, quin mortalibus, & generi humano teſtatum relinquerem, numquam nobis abfuturam iuſtitiam, quamdiu iucunda conſuetudine, & amabili conſpectu Iuriſconſultorum & Minoum tui ſimilium fruemur. Vale. Non. Sept. 1584.

EIVSDEM.

Lactet Apollinea Mopſus ſublimis in arte.
Quot gereret teneras porca grauata ſues.
Quiq; recenſendos ſuſcepit in arbore groſſos,
Theſtorides celebri laude beatus erat.
Noueris aërij diſcernere ſigna volatus,
Sortibus obluctans Amphiarâe tuis.
Quemq; canunt olim linguis viguiſſe duabus
Transferat Actæus labra biſulca Cecrops.
Dignior his Minos, huic eſt facundia linguæ
Auſoniæ, Argolico verba tenore ſonant.
Huic modulaminibus Muſarum turba nouenis
Certat honorata ducere plectra lyra.
Hæc eſt codicibus candela notata ſacratis,
Candela in media parte locanda domus.
Vt ſal exhibitis eius doctrina medelis
Curat ab innumeris putria membra malis.
Orpheus carminibus potuit fera ſaxa mouere,
Viua mouet Minos pectora: maior vter?
Ergo quid Argolicas Græci mirantur Athenas?
Cur Rhodos Auricomo ſit celebrata deo?
Nam tua cùm ſummum virtus pulſarit Olympum;
Nec tibi ſit ſimilem Gallia nacta virum:
Quantò lucidior ſuperat vaga ſidera Phœbe,
Hoc tua Palladius tempora cinget honos.

EIVSDEM.

Cantabunt celebres paſſim tua ſcripta Poëtæ,
Ingenij decora alta tui, & mens cognita viuet,
Dum ſtabit medio pendens grauis æthere tellus,
Viues, æterno Minos celebraberis æuo.

EX 2. EPIGRAMMATVM VIRI CLARISSIMI, STEPHANI PASCHASII, REGII CONſiliarij, in Rationalium decuria.

QVæſitor Minos vrnam mouet, hoc tibi, Claudi,
Emblema in prima fronte notato libri.
Atque hic auguſta ſedeat ſub imagine Minos,
Omnia qui iuſto temperet imperio.
Hoc autem cur te ſortiri ſchema velimus,
Si petis, in promptu plurima cauſſa ſubeſt.

Nam dum Lethæo reuocas Emblemata ab Orco,
Alciatum campis reddis & Elyſiis:
Si veterum laudas laudanda, errata repurgas,
Pro merito tribuens præmia cuique ſuo,
An tu non iſto, Minos, Emblemate dignus,
Qui cum minois nomine numen habes?

GERMANI AVDEBERTI AVRELIAN.
INDICTION. REGIARVM PRÆSIDIS.

AN tibi, an Alciato plus, Minos de te, pararis
Nominis & famæ, quis neget ambiguum?
Sic ænigma facis, nodoſa Emblemata ſoluens,
Vis dicam? tu te vincis & Alciatum.

ROBERTI VVIDII, TORNODORÆI
DICASTÆ.

ARtibus exiguis magnæ eſt excellere laudis:
Quid, ſumma ſi ſit primus in arte locus?
Dum ſtudeo, ne poſtremas & iuris & æqui,
Ne facilis Muſæ cognitione ferar;
Ante oculos vtriuſque duo exemplaria pono,
Minoëm Muſæ, iuris & Alciatum.
Hic ſolidam ex reliquis iuris percalluit artem;
Nil Minos quicquid ſcitque docétque leue eſt:
Et quos argutè labyrinthos fecerat ille,
His aditum Minos, non Ariadna parat.
Perge igitur, Claudi, qui ænigmata docta recludis,
Inſtruis ad ſummum tu tibi lumen iter.

ISACII BLANCHARDI AVRE-
LIANENSIS.

GRæcia quid tantis Terpandrum laudibus effert?
Nunc deſinat, meritóque cedat Galliæ.
Vix Spartanorum Terpander tempore multo,
Et milite domuit furorem plurimo.
Aſt omni Minos doctrinâ imbutus & arte,
Animos furenteis voce propria domat.
Voce domat Tigres, & mulcet voce feroces
Animos Leonum, mollificat & ſilices.

Voce ſua Parcas ducenteis ſtamina vitæ
Domat, cruentos & animos Ditis domat.
Omnino nouus Orpheus eſt, eſt alter Arion;
Mortalia mouet hic, & immortalia.
Nubila ſi quando lateant, & aquoſus Orion
Solem, repentè voce miſſa oſtenditur.
Iupiter humano generi dum fulmina dextra
Vibrat, repentè voce flectitur ſua.
Sed non mirandum, Minos Pandora deorum eſt,
Di cuncta poſſunt, ſic poteſt hic omnia.
Eſt illi melius donum doctrina tributum,
Sic ſæpius rebus hic in omnibus vtitur.
Moliri potis eſt oris facundia cuncta;
Sic cuncta molitur ſua eloquentia.
Hunc lege, Amice, librum, dices cùm legeris omnem,
Hic Phœbus eſt, & Pallas, & Cyllenius.

FRANCISCI IVRETI DIVION.

PArturit ingenita Naturæ lege feracis
Semper noui quid Africa.
Hoc etiam Minos cenſendus more videtur,
Momo vel omni iudice.
Namque ſubinde parit fœcunda mente libellos,
At monſtra non ſunt Africæ.
Tali Pieridum fœtu Reſpublica gaudet
Nouis ſubaucta liberis.
Tali Pieridum fœtu Reſpublica lumen
Sumit recens & efficax.
Quòd ſua ſi ſoboles venerando iure parenti
Sequax rependit præmium:
An bella Minos debebit prole beatus
Iuſto carere præmio?
An quod liuor edax extrema ſilere ſepultus
Poſt fata tantum cogitur:
Viuus adhuc fructum meritæ non laudis habebit
Vt hac fruatur poſthumus?
At ſatis antè fides ſtudiorum exacta tuorum
Eſt viſa doctis omnibus.
Quem tua longinquum iam non tranſcenderat errans
Adulta fama Caucaſum?

Nimi-

Nimirum liquidò generoſum noſſe valemus
Solis leonem ex vnguibus.
Quinetiam vaſti ſalſum maris ire liquorem
Vna probatur guttula.
Haud tamen interea langueſcit fracta veterno
Grauiq́ mens ſub otio.
Nam noua præteritis adcreſcere plura videntur
Negotiis prioribus,
Tot veluti curis ſudorum totq́ catenis
Agmen tuorum extenditur:
Vix ſimili vt verſet labentem culmine montis
Labore ſaxum Siſyphus.
Ac ſi vera canunt, gaudent diuina moueri
Non deſinente lubrico:
Et, quæ colligitur nullis rationibus, actu
Æternitas ſe perficit.
Cuius quicquid habet nomen geniumq́ laboris
Natura, mosq́ dicitur.
Num cælum indefeſſa rotat vertigo, marisq́
Æſtus vagatur inquies?
An datur immoto tardum pede cernere Solem,
Facis coruſca prodigum?
Ignea mens igitur, quibus & cæleſtia conſtant,
Cùm ſeminum ſit particeps:
Quid mirum nuſquam ſi torpet, ſentiat vllas
Nec corporis moras ſui?
Vna tamen Minos ſubit admiratio mentem,
Tam multa quòd cudis noua:
Sed partum generoſa nequit mens edere, inundet
Ni literarum flumine.
Aut hunc præcipiti periturum pellit abortu,
Nec vlla opem Lucina fert.
Pectus habes grauidum præclaris artibus, ornat
Tagoq́ vena ditior.
Vt tibi ſit ſatis, vt furi nimiumq́ rapaci,
Cui dum reuerſa nil Ceres
Quàm lolium infelix, ſterilesq́ relinquit auenas,
Opes tuas depaſcitur.
Nec meminiſſe poteſt quàm ſit tibi lauta ſupellex,
Et alma rerum copia.
O felix nimium, cui tam licet eſſe beato:
Non æqua ſors eſt omnium.

Verè autem inuerſo teſtaris nomine, Minos,
IN LVCIDO MVSAS *fore:*
Nam Muſæ interitus horrent, ſplendoris amore
Tenentur eædem maximo.
Dum tua lucem igitur cæcus adhibere tenebris
Non deſinit ſolertia;
Educus ſpecula lumen, quod ſemper adeptum
Tuto ſequantur poſteri.

NICOLAI QVATERSOLIDI, PRÆFECTVRÆ COLVMERIENSIS VICELEGATI.

TE ſemel vt vidi, facilem, doctumq́ repente
Agnoui, verbis melliſluumq́ tuis.
Vt vidi, haud deceptus ego, neque me abſtulit error,
Nam bene conueniens tu tibi nomen habes.
Nimirum ignoſcant Charites, Muſæq́ politæ,
Et ſi quid peccem, parcat Apollo mihi;
Nominis hoc anagramma tui, & cognominis è re eſt,
O ANIMVS DVLCIS! *quem tua ſcripta probant.*

AD ANAGRAMMATISMVM CLAVDII MINOIS, IN CASV SOLIDVM.

IN CASV SOLIDVM, *præſers anagrammate nomen:*
Quod verum; at paucis cognita cauſa tamen.
Caſibus oppreſſus ſortis nam præpete fato
Muſarum ſolidas tu tibi nactus opes.
S. B. D.

ALIVS EIVSDEM ANAGRAMMATISMVS, OS DVLCI IN MVSA.

OS DVLCI IN MVSA, *qui præbes oſcula Muſis:*
Sic facis æternum fædera cum ſtudijs.
I. Tab. Diuion. B.

DE COMMENTARIIS MINOIS IN ALCIATI EMBLEMATA.

ALciatum Minos ſcholijs locupletibus ornat,
Ornanti nunquid ditior eſt animus?
I. B. DVVALLIVS.

SYN-

SYNTAGMA DE SYMBOLIS, STEMMATVM ET SCHEMATVM RATIONE, QVÆ INSIGNIA SEV arma gentilitia vulgò nominantur: Deque Emblematis.

De symbolis & rerum notis nonnulla plerique ſcripſerunt: eorum tamen nemo eſt adhuc, quod ſciam, qui eam rationem & argumentum ſit accurata diſputatione perſecutus. Id vt præſtare quodammodò poſſim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inuentione ſymbolorum, eorumque vſu & fine quædam, ſi non accuratè, at certè breuiter dicenda mihi videntur, ne ſubinde cogar anxiè repetere quæ ſemel dixiſſe ſatis erit.

Quæ fuerit inuentio prima Symbolorum.

Compertvm quidem nobis eſt vel ſola coniectura, primos illos homines, ſed potiſſimùm Ægyptios & Chaldæos, qui in ſchola Memphitica philoſophati ſunt, imò ante expreſſam notarum aut characterum inuentionem & ſcripturæ vſum, reperiſſe ſymbola quædam rudia, vt animalium, vel ſiderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικὰ, id eſt, ſculpturas ſacras appellarunt: quod primum ab his factum eſſe conſtat, ne ab imperita multitudine myſteria & arcana ſapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facilè profanarentur, ſed ab iis duntaxat intelligerentur, qui ſacris iiſdem initiati eſſent. Quarum rerum initia prima fuiſſe admodum rudia & ſimplicia nemo ambigit, qualia ſolent eſſe rerum penè omnium principia, quæ à rebus minimis orta tandem progreſſum ampliorem, & certè maiorem conſequuntur. Quod nobis planum eſſe poterit, ſi eam inuentionem, quam Ægyptiis & Chaldæis acceptam tribuimus, conferamus cum ornatu, & accurata expolitione, quam huic præclaræ inuentioni Græci adiecerunt, tanta profectò cum venuſtate & apparatu, vt poſteriores Græcorum cogitationes prioribus his, & fermè incultis Ægyptiorum ſignis præferre non dubitemus. Eo enim factum eſſe crediderim, quòd etiam inuento ſcripturæ vſu à curioſis quibuſque ingeniis, ſed maximè philologis, Imperatoribus, ducibus, & aliis etiam, quibus politior quædam literarum cognitio, rerumque meliorum elegans & culta natura placuit, auctus ſit & aſſeruatus non ſine literarum politiorum ornatu is ἱερογλυφικῶν vſus. Ad quam philologiæ partem quodam modo hoc Syntagmate declarandam (non enim mei pudoris eſt magnum quidpiam de me polliceri, quicquid ſit, velim ſtudioſi æqui conſulant: nam aliis fortaſſe trado lampada, qui perficient quod hîc à me inchoatum potiùs quàm perfectum) fingamus primùm nobis aliquem ordinem familiarem, vt eruditos homines, & maximè rerum antiquarum ſtudioſos hac qualicunque, ſed tamen familiari commentatione iuuemus.

Quid SYMBOLVM, *& quotuplex ſit huius vocis acceptio.*

SYMBOLVM ita Græci definiunt: σύμβολον ἐστὶν ἐξ οὗ ἐστὶν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γνῶναι: eſt id quo aliquid coniectamus & cognoſcimus. Vocabuli huius multæ ſignificationes occurrunt: ex quibus hæ ſunt in primis. Symbolum accipi vulgare eſt pro ſigno quod epiſtolæ, vel vaſi, aut dolio, aut ceteris eiuſdem generis imprimitur, ne reſignentur à quibus minime oporteat: idque nos vulgari lingua Marquam nominamus. Deinde pro bellico ſigno, quam Teſſeram vocant, Gallis *Mot du guet*. Nempe vox hæc ſymbolum, pro belli ſigno ſeu teſſera, quæ datur militibus pugnaturis, quod in bellis ciuilibus olim etiam ſolemne habitum: quibus quoniam & armorum habitus par, & ſonus idem vocis, & mos vnus, atque eadem bellandi inſtituta, ne qua doli ſubreptio fiat, ſymbola dux quiſque ſuis militibus diſtincta dat, vt ſi fortè quiſpiam occurrerit de quo dubitetur, ſymbolum edat, & ita ſi ſit hoſtis vel ſocius facile agnoſcatur. Quare temporibus motuum ciuilium, & ſeditionũ inteſtinarũ, C. Marij ſymbolũ fuit, Lar Deus; L. Syllæ, Apollo Delphicus; C. Cæſaris Iulij Venus genitrix. In vigiliis etiam caſtrenſibus ſymbola id genus dari conſueuerunt, vt Palma, Virtus, Victoria. Quæ tamen præcepta ex vſu diſciplinæ militaris quotidie variari debent, ne hinc detur hoſtibus occaſio inſidiandi, & exploratores impunè verſentur. Tertiò idem ſonat ac collatio vel pecunia, qua plures in vnum conferunt ad epulas & conuiuia celebranda: quo ſenſu plerique viri eruditi etiam ſymbolum; & ſymbolam, vſurpant neutro & feminino generibus, & quibuſdam rationibus confirmant, Symbolam dedi, apud Terentium, non Symbolum dedi, eſſe legendum. Quartò, Symbolum nuptiarum annulum ſignificat. Quintò, coniecturam ſeu indicium, quo prænoſcimus aliquid, vel coniicimus, vel obſeruatione dignum putamus, quo ſenſu ad res varias transferri teſtantur auctorum monimenta. Sextò, pro Principis numiſmate ſumitur. Septimò, pro argumento, ſeu etymo, ſeu denique vaticinio aut nota quadam qua quidpiam occultatur, ſed tamen doctis auribus intelligendum proponitur; quo ſenſu poſtremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accommodamus, & veluti ad finem noſtri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Ægyptiacis.

OBSERVAMVS itaque à ſapientibus Ægyptiis ſymbola primùm fuiſſe vſurpata illa, quæ ἱερογλυφικὰ nuncupabant, quibus ſuam ratam illam quidem & reconditam ſapientiam ſolis iis agnitam eſſe volebant, qui ea ſe dignos præſtarent. Ab ea enim conſultò & prudenter hiſce ingenioſis & eruditis ſymbolis, vti iam admonui, profanum vulgus arcebant: eoque modo arcana illa doctrinæ reuera primæ & arduæ, caſtis beneque rotundis auribus & præparatis animis excipi volebant. Inſignis eſt apud Clementem Alexandrinum locus 5. Strom. quo loco ait, Ægyptios & Hebræos ſymbolis vſos fuiſſe reconditis, vt ſapientiæ diuinæ eos participes efficerent, qui rebus ſacris initiati eſſent. Addit etiam nefas exiſtimatum Platoni, eum qui minime purus eſſet, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob cauſſam ſacra vaticinia ænigmatis reddita olim fuiſſe conſtat, nec vera myſteria oſtendi iis ſolita, qui temere & impudenter accederent, ſed qui primùm purgati eſſent, ſeſeque diligenter præpararent. Obſeruat idem eos, qui

ab Ægyptiis docerentur, primùm quidem arripuiſſe viam & rationem, quæ vocabatur ἐπιστολογραφικὴ, id eſt ad epiſtolas ſcribendas comparata methodus: alteram, qua ſacerdotes vtebantur, id eſt ἱερογραμματικὴ: tertiam & poſtremam ἱερογλυφικὴν nominabant, id eſt ſacram quandam ſculpturam vel cælaturam: ex quibus maximè celebris fuit ea quæ συμβολικὰ dicebatur. Longior eſſem, ſi exempla Clementis vſurparem; quæ eadem pænè ſunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetuſtis temporibus de rebus diuinis aliquid ſcriptis mandarunt, tam Barbari quàm Græci, rerum principia occulta eſſe voluerunt, & ipſum verum (τ' ἀληθὲς) ænigmatis, ſignis, ſymbolis, & allegoricis quibuſdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ cauſa eſt cur Apollo Pythius cognomen λοξίας habuerit, eò quòd obſcurè ac obliquè reſponderet. Cum Clemente illo polyhiſtore vnà coniungam Plutarchum, qui diſputatione περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος idem omninò docet, interque alia oſtendit hoc veterum Ægyptiorum inſtitutum fuiſſe, vt ab iis legerentur reges, vel ex ordine ſacerdotum, aut eorum qui militiæ nomen darent: eò quòd illi ob fortitudinem, hi verò ob ſapientiam magni ac celebres haberentur. Si quis è bellicoſis rex crearetur, ſtatim ſe ſacerdotibus erudiendum dabat, idemque ſapientiæ particeps efficiebatur, eius inquam ſapientiæ quæ fabulis pleraque occultabat, & obſcuro quodam verborum inuolucro veritatem complectebatur. Hæc eius verba: εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχέσης. Quod certè ipſi notant, cùm Sphinges ad templorum limina locant: innuunt enim eam, quam de rebus ſacris doctrinam profitentur, ea ſapientia conſtare, quæ obſcura ſit, & inuolucris quibuſdam lateat.

De Pythagoræ ſymbolis.

CERTE antiqua illa Pythagoræ ſymbola huius Philoſophiæ vſum non minimum præbuere; quæ cùm à Tyrrheniis (apud quod fuit educatus, teſte Plutarcho) aut ab Ægyptiis, vt relatum eſt ab Iamblicho nobili Philoſopho, accepiſſet, ita excoluit, vt magnam ſuæ doctrinæ partem hiſce myſteriis occluſam eſſe voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim deſignaſſe per nauis gubernatorem, ſupremum Deum, primum motorem, & primam illam cauſam rerum omnium; vt oſtenderent omnia Dei prouidentia curaque adminiſtrari: vt per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipſumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio ſymbolo Deum deſignabant, quàm oculo depicto, cui & baculum ſeu ſceptrum ſubſtituebant: quandoquidem Deus vnus eſt, qui omnia videat, & penes quem ſit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen ſtantem baculum ad aliud referunt, nempè ad naturam diuinam ἄφθαρτον καὶ ἀκίνητον, id eſt mutationi minimè obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui vllo vnquam pacto poſſit. Hanc Ægyptiorum Philoſophiam Chæremon complexus eſt, vt & Orus Apollo Niliacus: auxit Pythagoras, illuſtrarunt excellentes quidam Philoſophi, & ſcriptores nobiles Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pauſanias, Porphyrius, Plinius, Appuleius, Plutarchus: quamque noſtra ætate pænè intermortuam magno labore ac induſtria, imò verò admirabili pæneq. diuino ingenio excitauit, ſuiſque perfecit numeris Pierius Valerianus,

nus, magnis illis Hieroglyphicôn Commentariis. Cuius primæ ſapientiæ vſum, ne id diſſimulare videar, retinuerunt multò ante Pythagoram Moſes, Salomon, aliique Hebræorum ſapientes: ſunt & qui de Chaldæorum ſymbolis ex Pſelli commentariis, quibus magica oracula ſeu Chaldaica Zoroaſtres exequitur, nonnulla poſteris reliquerunt. Sic enim ex figura plantarum, florum, animalium, ſtellarum, rerumque aliarum pleraque inuoluebant, vt minimè putem commodius ſapientiæ veterum quaſdam reliquias ad noſtra vſque tempora tranſmitti potuiſſe. Id verò ſi quis velit oſtenſum eſſe aliqua exemplorum farragine, ſtatim colliget, pro fertilitatis ſymbolo Papauer vſurpatum, Cupreſſum pro morte, Oliuam ſignum pacis, Laurum & Hederam ingenij ſemper virentis, Malum cotoneum connubij notam iiſdem habitam fuiſſe, vt Satyrum vel Capram libidinis, Leonem terroris, iracundiæ, dominatus: Solem anni, Lunam menſis, & cetera alia longè multa, quæ immenſo labore parique doctrina idem Pierius executus eſt.

De Pythagoræ ſymbolis obiter quædam.

VERVM quia de Pythagoræ ſymbolis meminimus, placet quædam huc adijcere, quæ ad id argumenti genus fortaſsè conducant, quæque rerum antiquarum ſtudioſi non auerſentur. Fuit vnus ille Pythagoras, primus modeſtiæ magiſter, & qui prior φιλοσόφου maluit, quàm σοφοῦ nomen ſibi tribui, & qui ad ſobrietatem, primum ſapientiæ omnis humanæ fundamentum, ſui ſeculi homines reuocauit. Cuius Doctoris ſanè præſtantis, & omnium iudicio magni, ſententiæ præclaræ, quæ ſymbola vulgato verbo dicuntur, notis expreſſa ſubobſcuris, placet obiter enarrare, & aliquo interpretationis lumine inſignire.

Prius illud occurrit, NE DEGVSTARIS EX IIS QVIBVS EST NIGRA CAVDA. μὴ γεύεσθαι μελανούρων, Melanuros ne guſtato: ſic enim malumus cum Gyraldo reddi: non vt Ficinus & Guarinus Veronenſis: qui non aduertebant Melanuros eſſe ex genere piſcium, quod poſtremò Eraſmus ex Plinio meminit. Simile fuit ænigma Antiphanis Comici, à Melanuro & Mugile cauendum. Apud Latinos atrum nigrumque, pro malo & improbo accipi, alijs locis dicetur commodiùs. Sunt ergo Melanuri, doloſi, fraudulenti, inſidiatores, ij denique omnes qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore celant; ſicuti etiam fallaces, præſtigiatores, quique calumnijs rem ſuam agunt aliorum diſpendio, etiamque interdum exitio. Suidas, & alij quidam à Melanuro abſtinendum eſſe cenſuiſſe Pythagoram ſcribit, cauſamque reddit occultiorem, de qua hîc nihil attinet dicere. Obſeruandum adhæc non benè ab Eraſmo ſepiam poni pro melanuro: eſt enim non rectè ſecutus interpretem Laërtij: vt etiam in prouerbio, Sequitur Perca Melanurum.

Stateram ne tranſilias.] Sat erit ſemel admonuiſſe, vnius & eiuſdem ſymboli, vt adagij ſententiam eſſe prima quidem fronte generalem, quæ tamen ad varios vſus & ſignificatus traduci poſſit. Cyrillus Alexandrinus, Stateram, inquit, ne tranſilito, hoc eſt, auarus ne eſto. Item & Athenæus qui hoc ſymbolo πλεονεξίαν, auaritiam fugiendam eſſe cenſet, & æqualitatem ſectandam. Sunt tamen qui præcipi putent ſtudijs in omnibus moderationem & temperamentum adhibendum: alij ſimpliciter ad pondera & menſuras referunt, quæ iuſtæ debent eſſe: nos de omni potiùs æquitate intelligi, vt ſit hoc tanquam ad reges principeſque

que

que monitum generale, vt etiam iudices prouinciarum, aliósque omnes qui rempublicam adminiſtrant, vt legum ſeruata auctoritate ſe gerant, populóſque ſibi cõmiſſos iuſtè & legitimè in officio contineant. Nota eſt Iuſtitiæ pulcra deſcriptio ex Carneadis libr. περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς apud Gell. 14. & Ciceronis verba illa magnifica ex oratione pro Cluentio: *Legum miniſtri magiſtratus: legum interpretes iudices: legum denique idcircò omnes ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus.* Sed propius eſt veterum emblema, qui Iuſtitiam & Nemeſim ita pingebant, vt ſtateram manu altera, & gladium altera oſtentaret: nimirùm vt indicarent duo præſtantiſſima Iuſtitiæ munia, vnum quidem poſitum in facultate ſuum cuique tribuendi; alterum verò in puniendis facinoroſis. Exempla eorum qui ſtateram tranſilierint poſſem adducere Imperatorum turpium, & eorum qui non principes, ſed peſtes ſuæ reipublicæ fuere, vt Neronis, Domitiani, Heliogabali, Caracallæ, Cambyſis, aliorumque nimis multorum; ſed hæc ſatis. Interea fuiſſe viros eruditos cum Lilio Gregorio qui ex vno hoc ſymbolo duo fecerint, Græca deceptos lectione, in qua modò iugum, modò ſtateram legimus. Nam apud Plutarchum Sympoſiaco ita enunciatur, μὴ σάρον ὑπερβαίνειν: quo loco Saron quidem pro Zygon poſitam crediderunt. Sed ne multa; σάρος, vt Iulius Pollux explicat, eſt inſtrumentum quo pauimenta & areæ verrantur, à verbo σαίρω, σαρῶ. Itaque vertendum fuit ſcopas non tranſiliendum; hoc eſt, ne ſimus ad iracundiam proni, néve leui de cauſa à ratione abducamur. Ita in carminibus aureis Pythagoræ præcipitur, ob leue erratum aliquod amico non eſſe ſuccenſendum. μὴ ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς. & quæ multa περὶ μετριότητος ab alijs diſputantur.

Chœnici ne inſideas.] Chœnicem Clearchus hemerotrophum nuncupat, id eſt, diurnum cibum, & demenſum, quod in dies alicui impenditur. à recentioribus Latinis ſportula & ſalarium. Rhemnius Fannius, aliíque nonnulli, chœnicem menſuram aiunt eſſe quaterni ſextarij: Qui quater aſſumptus fit Graio nomine Chœnix. Picus Mirandulanus in quadam oratione ſic expoſuit, vt omnia nos anima rationali metientes, ad menſuram & regulam cuncta dirigamus, ait enim: Præcipit Pythagoras, ne ſuper modium ſedeamus, id eſt, rationalem partem, qua anima cuncta metitur & examinat, ne otioſa deſidia remittẽtes amittamus, ſed rationis exercitatione ac regula & dirigamus aſſiduè, & excitemus. Hæc ille. Itaque miſero otio vita traducenda non eſt. ſed id penitùs excutiamus. Rectè Plautinus ille ſenex, Adoleſcens cùm ſis, & cùm eſt ſanguis integer, rei tuæ quærendæ conuenit operam dare. Itémque, Nimis homo nihili eſt qui piger eſt, nimiſque id genus odi ego malè. *Vigilare decet hominem qui vult ſua tempori conficere negotia: qui dormit libenter ſine lucro & cum malo comeſt.* Monet itaque ne ſimus ἡμερόβιοι, ſed exemplo formicæ futuris proſpiciamus.

Ne cuiuis dextram.] Edocemur id noto verſiculo,

Nec citò deſiſto, nec temerè incipio.

Ceterum porrigere, & dare dextram, eſt ſuppetias opemque ferre; dare manus, victum ſe fateri; manum inijcere, vim inferre; manus addere, deridere. Apud priſcos ſi quid firmum & illibatum eſſe vellent, id dextra ſanciebant, vt tradit Aurel. Probus. Accipiebant item dextram pro parte feliciore, religioſiore & ſanctiore; & dextrum pro felici & proſpero, vt Nonius

nius retulit. Multus eſſem, & fortè nimius, ſi huc locos congererem de dextra porrecta, pro fidei ſacramento: ad alia itaque veniendum.

Arctum annulum ne geſtato.] Idem & Plutarchus, Flamines etiam Diales apud Romanos ea ratione vtebantur peruio & caſſo annulo. Plautinum illud ſymbolo huic quadrat, Liberæ ſunt ædes, liber ſum ego, liberè me vti volo. Adeò libertas res eſt inæſtimabilis, vt cenſent Iuris auctores. Sanè annulum pro hieroglyphico poni ſeruitutis, qualis eſt maritalis, conſtat ex veteribus. Nam etiam quantum etymo nominis annuli colligimus, deducitur ab ΑΝ particula quæ circum ſignificat, ideoque compedum vel manicarum ceu vinculum annulus notam habet. Ex hoc ergo Pythagoræi videntur monuiſſe cauendum, ne nos in eam ſeruitutem conijciamus, quæ dura ſit & incommoda, qualis eſt connubij ſocietas & quaſi colligatio, duris implicita moleſtijs, ſolicitudinum morſibus, & quaſi laqueis, à quibus nos expedire minimè poſſumus, poſtquam volentes iugum trahere cepimus.

Ignem ne gladio fodito.] Porphyrius ignem ſymbolum eſſe dicit naturæ, eámque ob rem in templis aſſeruari, capitaleque fuiſſe, ſi ſacerdotes ignem ipſum extingui paſſi eſſent: quo pacto apud Romanos, virgines Veſtales, & apud Perſas igni præficiebantur: qua de re alij, & Clemens non parum multa. Symbolum igitur ita placet explicare, diuinam naturam, hoc eſt, Deum immortalem, non gladio impetendum, hoc eſt, linguæ acumine & maledicentia. Plerique hoc ſignificari dicunt, potentiorum iram non eſſe dictis laceſſendam; quod id non niſi communi, aut certè multorum periculo fieri poſſit. Etenim periculoſum eſt in eum ſcribere qui poſſit proſcribere. Ex quo quidam cùm duceretur ad regem Antigonum, reus flagitij capitalis, qui ducebant, hominem bono eſſe animo monebant, futurum enim vt ſolueretur cùm ad regis oculos perueniret: At, inquit ille, Cyclopi me crudum vultis apponere? alludebat ad regem luſcum. Quod cùm regi delatum eſſet, hominem iuſſit interfici. Ita in ſuam perniciem miſer ille gladio ignem fodicauit. Quod de principibus dictum eſt, idem de alijs omnibus dici poteſt; neminem ſcilicet vel dicto vel tacto lædendum, aut prouocandum quod iracundiam excitet. Nam & ſapienter accepimus à Solomone, moderatus ſermo frangit iracundum animum, at durus furorem arceſſit. Et hoc quidem ſymbolum vnum ex iis eſt quæ Andocidæ Pythagoreo à Græcis ſcriptoribus, non Pythagoræ ipſi aſcribuntur. Politian. aliter legit, *πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν*, ignem ferro ne fodicato. Alii *πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλεύειν*, ignem gladio ne ſcalpito. Scio & alios eſſe prouerbij ſenſus, ex quibus quidam ita obſcœnè concepti, vt pudeat dicere: quod ad motum cultum, vel honeſtam doctrinam facit, magis placet, & iis finibus noſtra ſtudia terminantur.

Cor ne edito.] Cicero de Bellerophonte, vertit ex Homero, *Ipſe ſuum cor edens campis errabat Aleis.* Et Phocylides, apud ignem ſedentem cor fruſtra non minuendum, præcepit hoc verſu, *μὴ δὲ μάτην ἐπὶ πῦρ καθίσας μινύθῃς φίλον ἦτορ.* rectè quidem: nam præterquam quòd triſtitiarum moles, & curarum edacium onus aduerſam valetudinem & corpori infeſtam adducit, nec cogitationum quoque ſtudiis liberum permittit eſſe animum. Non eſt igitur cor edendum, ſi ſimul & ſapere & valere cupimus. Sunt etiam qui hoc ſymbolo

vſum

viſum Pythagoram fuiſſe aſſeuerant, quòd cordis caro comeſa, ſuapte natura non facilè concoquatur. Ex Cyrillo didicimus, cor ſupra craticulam impoſitum, prunis & igne ſuppoſito, apud Ægyptios ſignificare iram furoréMque:quòd cor edendum vetuit Pythagoras, eadem ratione cerebrum non edendum vetuit, hoc eſt vt Græcè dicitur μὴ ἐσθίειν ἐγκέφαλον, cerebrum ne mandito:quod ab aliis exponitur de obliuione fugienda. Ex quo Apuleius ait: Homines ſunt anxiis mentibus, brutis corporibus, vita querula. Rectè quidem & verè: nam quot in homine ſunt perturbationes, tot regnant quaſi prædones infeſti, & cruenti carnifices, qui nunquam conquieſcere miſerum animum permittant. Ea ratione de hominum conditione conqueſti ſunt Philoſophi longè multi. Silenus enim pronunciauit, optimum non naſci, aut quàm ocyſſimè mori. Huc referre poſſis Heracliti lachrymas de hominum miſeriis, Timonis μισανθρώπους ſolitudines, Poëtarum & Philoſophorum ſatyricos aculeos. Saluberrimum itaque hoc oraculum Pythagoræ ſapientis, in quo bona pars Philoſophiæ moralis occupatur, tenendum mordicus, vt quiſque noſtrûm meminerit ſe non parum profeciſſe, qui malis affectibus ſeueram legem indixerit. Sit ergo, vt Flaccus monet, Lætus in præſens animus, quod vltra eſt, oderit curare, & amara læto temperet riſu. Nam & Chryſippus λύπην quaſi λύσιν hominis appellat: etenim qui triſtatur & mœrore conficitur, quaſi ſeneſcit miſer, maciemque & pallorem contrahit. Ideoque Galenus hoc vnum præcipit ad tutandam valetudinem, à curis acrioribus & à mœrore animum ſubtrahendum, eo quòd inde morbis affligantur humana corpora, fierique interdum vt ſanguis intra præcordia, quaſi vi quadam truſus, confeſtim extinguat inſitum calorem, ex quo tabes aut etiam mors conſequatur. Sed vt vult Iamblicus, cor ideò & cerebrum mandi non permiſit Pythagoras, quòd quaſi duo ſint duces, & tanquam gradus ſedéſve viuendi & ſapiendi. Quidam etiam ſunt qui ſymbolum id ad amicos traducant, quibus non eſſe obtrectandum vel abſentibus, ratio ipſa ſuadet. Amicum enim & cor, & corculum, blandiendi cauſſa dicunt: vtque ſine anima & corde viui, ſic ſine amicitia commodè vita traduci non poteſt.

A fabis abſtinete.] Timycha Pythagorica, cùm eam Dionyſius cogeret id myſterij patefacere, ipſa arcanum ne proderet, mordicus ſibi linguam præſcindens in faciem tyranni dicitur expuiſſe: quod idem ſcribit Iamblicus & Olympiodorus his ferè verbis in Platonis Phædone: Mulier, inquit, Pythagorica coacta enunciare cur fabam non comeſſet, dicit, φάγοιμι ἄν, ἢ εἴποιμι ἄν. rurſus coacta cùm eſſet, ait εἴποιμι ἄν, ἢ φάγοιμι ἄν: & demum linguam ſibi abſcidit, inſtrumentum ſcilicet & loquendi, & guſtandi. Tametſi abditum eſt (inquam) fabæ myſterium: Antiochæus in iis quæ de fabæ natura ſcripſit, ad Michaëlem Byzantium imperatorem, ait fabas malum ſuccum ferre, inſomnia turbulenta facere, eamque ob rem Pythagoram fabis abſtinuiſſe. Idem Plinius memoriæ tradidit. Heron 2. rei ruſticæ ex Geoponicis Didymi, idem cum Suida & Plinio; ſed dicit in fabarum flore auſpicium quoddam lugubre reperiri. Horat. Serm. 2. Saty. 6.

O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Vncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?

Origenes in eo quem ipſe φιλοσοφίας

σοφουμένων inſcripſit, Zaretham ait Chaldæū has afferre cauſas cur à fabis abſtinendum eſſet, quòd faba ſi macerata ad ſolem per aliquod temporis ſpatium dimittatur, ſeminis humani odorem contrahat. Clarius etiam hoc exemplum profert, quòd ea florente, vnà cū flore in olla circumlutata ſi concludatur, humoque obruatur, & poſt aliquot dies effodiatur, pudendi muliebris effigiem habere repetietur, & mox etiam puerilis capitis. Lucianus eo Dialogo, cui βίων πρᾶσις nomen, illud præcipuè notat, ſi viridem fabam folliculo exuas, apparere virilibus genitalibus ſimilem: coctam autem ſi nocturno tempore ad lunam certo ſpatio dimiſeris, ſanguini perſimilem fieri. Acron, A faba, inquit, Pythagoras abſtinuit, quòd viridis in pyxide ærea ſeruata, vertitur in ſanguinem. Memoratur & illud Pythagoræ tributum apophthegma, qui rogatus quo tempore Veneri opera danda eſſet; Cùm te ipſe fieri debiliorem & imbecilliorem voles, inquit. Plutarc. de inſtitutione liberorum, abſtinendum interpretatur à ſuffragiis, quæ per bicolores fabas vt plurimum feruntur: id quod & Athenienſes in primis feciſſe in principibus & magiſtratibus ſortiendis, teſtis eſt Lucianus. Et κυαμοτρὼξ apud Græcos prouerbij vice dicitur in eum qui inde victitat, hoc eſt, in dandis præſtandiſque ſuffragiis, quaſi Latinè dicas, Fabæ roſor. Scribit Pauſanias quòd Pheneutæ Arcadiæ populi, fabam ideo immundam & impuram exiſtimant, quòd cùm illic Proſerpinam quærens dea Ceres diuertiſſet, omnibus qui eam hoſpitio ſuſcepiſſent legumina præbuit, præter fabas: quo argumento eam impuram eſſe agnouere, atque idcircò eam Pythagoras prohibuit. Marcellus Virgilius κυάμους oua eſt interpretatus, cyamonque quaſi κύησιν, fœturam & conceptum animalis intelligere maluit, ac ſi per ipſas fabas Philoſophus non minùs ab animalis principio ſeminéque abſtinendum innuat, quàm ab abſoluto iam & perfecto animali.

Cibum in matellam.] Amis Græcè, vas in quo vrina & excrementa deponuntur. Symbolum ita quidam interpretantur; ſordidos & inhoneſtos homines non eſſe nutriendos. Sed placet interpretatio Plutarchi: non ſunt (vt etiam in ſacris præcipitur) inter ſues ſeminandæ margaritæ. Vt enim ſubigenda, & cultu perdiligenti eſt paranda tellus, antequam ei ſemen mandes: ita non niſi rectè pureque præparatis animis doctrina honeſta committenda. Quorſum enim Horatius? *nunc adbibe puro pectore verba puer.* Quod idem ipſum verbis aliis inculcat Clemens 2. Pædagogi: *βδελύττεσθαι γὰρ τὸ ἅγιον μολύνεσθαι ὥσπερ οὖν εἰκός.*

Ad finem vbi perueneris, ne retrouertare.] Sic Suidas; *ἀποδημοῦντα ἐν τοῖς ὅροις ἀνεπιστρεπτεῖν.* Hieronymus ſic enunciat: Cùm profectus fueris, ne redeas. exiſtimat enim Pythagoram animorum immortalitatem oſtendiſſe, nec aliud quàm *μετεμψύχωσιν* aut *παλιγγενεσίαν* ſignificat. Monebat igitur, non eſſe vitam expetendam poſt mortem, vt Hieronymus exponit. Plutar. de liber. educand. cùm moriendum eſt, inquit, & vitæ terminum in proximo eſſe videamus id æquo ferre animo debemus. Suidas verò, Cùm peregrinatus eſt in finibus, non retroflectendum; vel, quod idem fert, apud Diogenem, in finibus peregrinanti non redeundum, hoc eſt, non in concupiſcentiis & deſideriis, mutata iam vitæ ratione, viuendum eſſe, neque iis quidem voluptatibus, nec illecebris, quibus antea. Alio prouerbio dicitur, à carceribi

bus ad metam. Sic ergo componenda vitæ ratio eſt, vt cùm iam vitæ bona pars tranſacta ſit, non capiat nos ad pueritiam redeundi iners vanumque deſiderium; ſed Deo, & naturæ pareamus, & nugatoriam omnem ſpem ab animo propellamus; imò ne quidem ſperemus niſi quod liceat.

Superis impari numero.] Ea ratione, vt id obiter, quidam putant Pythagoram abſtinendum iuſſiſſe trigla piſce, quòd per eam ternionis numeri myſterium coleret. Iamblicus tamen Pythagoram ait Apollini ex ternario numero ſacrificaſſe, propter tripodem, vt ait, Veneri ex ſenione. Et Theon Smyrneus Platonicus, ternarium numerum in libaminibus ea cauſa ſolitum abhiberi fuiſſe, quòd primus ipſe inter numeros dicitur omnia eſſe. Multa de ternario numero Proclus ad initiũ Timæi Platonis, & paſſim apud auctores veteres.

Per publicam viam ne ambules.] Sic Olympiodorus retulit φεύγειν τὰς λεωφόρους, fugiendas vias publicas, vel a publicis viis deflectendum. Ficinus: Populares vias fuge, per diuerticula vadito. Politian. Regiam viam declinato, per ſemitas ingreditor. Id traduci placet Gyraldo ad vitam cœnobitarum; quàm bene, ipſe viderit. Quidam per Y literam à Philoſopho deſignatam volunt fuiſſe, de qua multi multa. Huc pertinet Euangelij præceptum, NE IN VIAM GENTIVM ABIERITIS.

Tollenti onus auxiliare.] Alij legunt φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Ficinus ſic: viro qui pondus eleuat, auxiliare, non tamen cum eo deponas. Sententia hæc eſt, Simul quidem tollendum onus, non ſimul tamen deponendum. In eos ſymbolum dici poteſt, qui pridem aliquod vitæ ſanctioris inſtitutum profeſſi, ad laxiorem demum ſe viuendi normam, ſeu licentiam veriùs, contulerint. Olympiodor. in Platonis Phædone ita legit μὴ ἀποτιθέναι, ἀλλὰ συνεπιτιθέναι βάρη: non deponenda, ſed vnà ſubeunda onera. quod ipſe ita exponit: ſimul in vita operandum, non autem contrà faciendum, hoc eſt συμπράττειν τῇ ζωῇ, οὐκ ἀντιπράττειν. cum eo ſentit Cyrillus: Non oportet (inquit) cooperari cuipiam ad ignauiam; ſed ad virtutes & labores. Idem Plutarc. Sympoſiacis.

Ollæ veſtigium in cinere confunde.] Poſt inimicitias iræ meminiſſe malorum eſt, ait ille. Sic habet Prophetæ vaticinium, Olla igne & carbonibus ſuccenſa, hoc eſt, cor plenum curis & ſollicitudinibus. Olla pro corde, cinis pro pœnitentia interdum ſumitur à ſacris doctoribus.

Vnguium, criniúmque præſegmina vrina non inſpergenda.] Quia verò dicas, ſi non calcandam, nec penitus negligendam rerum externarum curam ſuo hoc ſymbolo docuit Pythagoras? Ideo, ſcribit Iamblicus, in die feſto nec vngues ſecari, neque comas tonderi volebat. At contrarius eſt ſymboli ſenſus, ſi (vt Ficinus tranſtulit) enuncietur, capillorum & vnguium ſuperfluitates poſtquam abſcideris, peſſunda: ac ſi innuat de externis minimè curandum. Theodoretus capillos mortalitatis habere ſymbolum dicit; mortui enim ſunt, nec doloris ſenſum habent.

Quæ vncis ſunt vnguibus non nutrienda.] Monemur hoc ſymbolo, vt rapaces homines fugiamus, néve inter familiares & domeſticos habeamus: quoniam rapiendi deſiderio, inſatiabilique auiditate omnia confundunt & conturbant; quod præcipuè in aulis principum eſt videre; & quibus ferè huiuſmodi rei familiaris magiſtri præficiuntur de induſtria, qui amplius aliquid concedere & conſeruare dominis oſtentans, vt eo amplius

plius

plius ipſo rapiant & furentur. Vnguicuruia igitur non nutrienda, nec domi habenda. Alij verò ſignificari volunt omnem rapacitatem è ciuitate exterminandam eſſe, quod & ſenſit Æſchylus, qui leonis catulum non eſſe alendum in Repub. ſcripſit.

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν.
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δὲ ἐκτροφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

Catulum leonis alere in vrbe non iuuat,
Sed mage cauendum ne leonem nutrias,
Quem qui educarit, eius & mores ferat.

Quod de Alcibiade Poëta intellexit, tum temporis adoleſcente in primis factioſo, rerumque nouarum appetente.

Veritati non repugnandum.

Aduerſus ſolem ne mingas.] Vſu comprobatum eſt, cùm in diſciplinis reliquis, nedum in prima re litteraria, non multum profecturum, qui manifeſtæ veritati contumax repugnat. Sol pro deo interdum accipitur. Ergo aduerſus diuinitatem loquendum non eſt. Apud Hebræos is loquendi mos eſt, vt aliquid contra ſolem fieri dicant, quod in conſpicuo & aperto fiat, vt eſt apud Moſem.

Amici fucati fugiendi.

Hirundinem ſub eodem tecto ne habeto.] Apud varios ſcriptores varia eſt huius ſymboli explicatio, domeſticas hirundines ne habeto, ne domi patere hirundines. D. Hieronymus reddit, hirundinem in domo non ſuſcipiendam: alius, ſub eodem tecto hirundinem ne habeto. Marſilius Ficinus, hirundinem domi ne ſuſcipias, ὁμωρόφιος enim eſt eiuſdem vel tecti vel culminis. Significatur admittendos non eſſe in contubernium amicos illos fucatos qui ſui compendij cauſa colant amicitiam. Auctor ad Herennium: Vt hirundines æſtiuo tempore præſtò ſunt, frigore pulſæ decedunt; ita falſi amici, ſereno vitæ tempore adſunt; ſimulatque fortuna immutata eſt, deuolant omnes. Alij tamen de garrulis, & ſuſpicacibus dici malunt. Quò ſpectat illud Horatij, *Percunctatorem fugito, nam garrulus idem eſt.* Alexander Myndius, & Dionyſius Heliopolites, hirundinem in ſomnis malum ſignificare prodiderunt: vt non temerè videatur Pythagoras hirundinum conſuetudinem vitandam præcepiſſe.

Stragula ſemper circumuoluta.] Monere Pythagoram crediderim potius, ait Gyraldus, vt parati atque expediti ſemper ſimus, quaſique in procinctu, tanquam peregrè abituri. nam & in caſtris, cùm migrandum eſt, omnia conuoluta habere, & colligata, conuaſataque ſolemus. Ad animum tamen conferri poteſt, ac ſi ab hac mortalitate ſit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quaſi nos moneat, cùm non firmam hìc & ſtabilem manſionem habeamus, & varij plerumque caſus immineant atque impendant, vt parati ſemper ſimus, quocumque locorum peregrinandum ſit, ſedesque mutandæ: noſque in nobis ipſis omnia noſtra poſita habere, omneſque fortunæ caſus longè virtute inferiores eſſe ducere debere; & demum tales eſſe, quales erant qui ſua ſecum bona omnia in patriæ direptione ferre aſſeuerabant.

In annulo, Dei figuram.] In annulo Dei imaginem ne circumferto, ſic enim Iamblicus explicat, *ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν*, ea ſcilicet ratione ne polluatur. Cyrillus, deorum imagines, inquit, ne feras in annulis: in hanc ſententiam, & ſignificationem, de diis ne facilè diuulges. Sed Cælius Rhodiginus ſic interpretatur, non eſſe animam, quæ imago Dei eſt, mercandam in corpus, quo planè, vti annulus gemma, animæ vis contineri

tineri videtur, nec mancipandam. Sed, vt Gyraldus ait, ſymbolum nos monet, ne in deliciis & propatulo Dei effigiem ac memoriam habeamus: nam non temere, & vulgò Dei nomen pronunciandum Hebræis, nobiſque: operranea enim & arcana eſſe oportet diuina myſteria.

Sellam oleo ne abſterſeris.] Quidam putant, nos moneri vt amicorum omnia ita curemus atque propria: neque blandis verbis, & ſermonum fuco placeamus, ſed veri ſtudio: ſedes enim amicitiæ veritas eſt, non adulatio. Quid ſi nos ita interpretemur, vt θᾶκον pro throno & cathedra, vt Latini ſedem & ſellã pro ſolio & tribunali, id eſt, pro imperio & magiſtratu accipiunt. Oleum pro aſſentatione poni, ex ſacris litteris proditum, vt & pro fictis ſermonibus palpóque: vt illud Dauidis, Oleum peccatoris non pingue faciet caput meum; & Prou. oleum ore ferre, de aſſentatione blandientium dici videtur, & oleum ferre in auriculam.

Coronam ne carpito.] Cyrillus, Hieronymus, aliique tradunt, Pythagoram eo ſymbolo monuiſſe diſcipulos, ne vrbium & ciuitatum in quibus eos eſſe contingeret, leges decretaque contemnerent, néve violarent, ſed ea cuſtodirent ac inuiolata ſeruarent: néve magiſtratus principeſque vrbium, qui & hodie per coronarum & diadematum inſignia ſignificantur, laceſſendo prouocarent. Id quod & Chriſtianis legibus præcipitur. Pindarus rectiſſimè dixit, legem omnium eſſe dominam, cui vt deo parendum, & Ariſtoteles aliique multi præceperunt: qua ratione Plato minatur excidium ei ciuitati, in qua non lex magiſtratibus, ſed legi magiſtratus præfuerint. Mitto præclaram diſputationem Dionis Chryſoſtomi de legibus: tantum admoneo, coronam pro regio faſtigio, ipſaque adeò nomophylacia multos ſanè auctores adnotaſſe, quorum rationes, quia ſatis celebratas exiſtimo, hîc non recito.

Quæ ceciderunt ne colligito.] Id & ſuperſtitioſe hodie à quibuſdam obſeruari monuit Gyrald. quem tamen morem ſi ad animum, & animi cibum conuertamus, nihil ſuperſtitionis erit metuendum. Suidas huius meminit, ad hunc modum, τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναιρεῖσθαι, & eadem ferme quæ Diogenes affert. Sunt & qui ſic efferunt, μὴ γεύεσθαι ἅττ' ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπίπτῃ, id eſt, ne guſtato quæcumque in menſa deciderint. Sunt qui paulo populariùs explicant, quæ ceciderunt, ne tollito: hoc eſt, non decet quemquam ſuarum rerum eſſe auidiorem, vt etiam vilem ſeſe demittat ob aſſem, quod Horatius ait. Niſi quis malit ad ſuorum mortem referre, quos ardentiùs appetere, vel requirere, præter humani iudicij modum eſt. Video & qui non malè ad lites accommodent, quas ſemel extinctas, non oportet reuiuiſcere, vt Iuriſconſulti aſſeuerant.

A gallo candido abſtineas.] Laërtius & Suidas ſcribunt, gallum album non attingendum, quò Ioui ſacer ſit, & Lunæ, atque horarum nuncius & diei. Meminit 4. Sympoſ. Plut. ſed cauſſam non affert. Scribit Pauſanias in Laconicis, in Methana ad Iſthmum vrbe, ciues contra Africum vineis floreſcentibus ac germinantibus infeſtum, galli pennis albis ac niueis remedio vſos fuiſſe, quem gallum homines in diuerſa trahentes diſcerpebant, per vineas diſcurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi diſcerpſerant gallum ſepeliebant. Diuerſi hi fuere à Pythagoræ inſtitutis, quem tradunt gallum album adeò amaſſe, vt ſi quem videret, fratris germani loco ſe-

co ſalutaret, & apud ſe haberet: ſuis tamen ſectatoribus qui politici dicti ſunt, permiſiſſe ait Iamblicus, vt gallum, agnum, & alia quædam paullo antè nata, præter vitulum, rectè ſacrificarent. Idem ferè Suidas.

Panem ne frangito.] Pleríque ſic interpretantur, vt dicant, hominis vitam diſtrahendam & conſumendam non eſſe, ea ſcilicet ratione quòd panis ſit humanæ vitæ ſubſidium. Alij verò ita, vt ad concordiam & communionem conſeruandam inducamur. Nam vt ex multis granis vnus panis conficitur, ſic ex multorum voluntate & conſenſu communio & concordia conflatur: quibus ita paruæ res creſcunt, vt contrà maximæ dilabantur. Ab ea Pythagorea ſuperſtitione Chriſtiani ſunt alieni maximè, quorum religio in fractione panis præcipuè ſita eſt ex Dominico inſtituto, hoc eſt, Chriſti ſeruatoris, quo Deus ſeſe verè ipſum nobis exhibet. Apud Plut. Symp. Lucius Tyrocheus eos Pythagoreos reprehendit, qui in amicorum ſociorúmque cœnis panem non frangebant. Apud Q. Curtium cùm Alexander Macedo Roxanis amore captus, eam vxorem duceret, in medio cupiditatis ardore iuſſit afferri patrio more panem: quod erat apud Macedones ſanctiſſimum conuictorum pignus: quem panem diuiſum gladio vterque libabat, Credo (inquit Curtius) eos qui gentis mores condiderit parco & parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent.

Salem apponito.] Quia ſal à putrefactione ſeruat omnia, & ex puriſſimis liquidiſſimíſque conſtat rebus, aqua mariíque, pro amicitiæ ſymbolo ſale vſi veteres Pythagoræi. Huic ſymbolo nonnihil congruit Prouerb. Salem & menſam ne prætereito. nam ſale & menſa amicitia ſancitur, vt ex ſequentibus intelligitur. Antiqui ſalem apponebant in conuiuiis hoſpitibus ante alios cibos, quo amicitiæ firmitas ſignificabatur, vel quia conſeruat & producit rerũ multarum corpora, vel quia ex aquis multis & fuſilibus ſal cogitur, & in ſolidum quid & vnum coaleſcit: ita ex diuerſo conuenientes animi coniunguntur. Sunt qui hoc ſymbolo iuſtitiam ſignificari putent: nam ſal, inquiunt, nota modeſtiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur, nec plurimus nec minimus, nam vtrumque reſpicitur. Sed & ſalem myſticè ſapientiam prudentiámque legimus: itaque dices in communi ſermone, omnibus in rebus ſalem adhibendum. Et faceto mordacíque lepôre quodam dicta, ſalem & ſales noſtri ſæpe dixere. Quin & pro acrimonia ſal ponitur, vt oleum pro mollitia. Scribitur à Platone, ſalem diuinis rebus maximè conuenire: idcircò ab Homero diuinus ſal appellatur: quod ab Hebræis Plato accepiſſe videri poteſt, apud quos Moſes omnia quæ in ſacrificio offeruntur, ſale condiri præcipit, cùm ait, καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἁλισθήσεται. In Euangelica hiſtoria, ſed alio ſenſu dicitur, Omnis victima ſalietur. Apud gentes ad placandos deos ſal apponebatur. Ouid. in Faſtis,

Antè deis homines quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.

In via ne ſeces ligna.] Via, vitæ humanæ curſum, & lignum, fortem animum, etiam in ſacris literis videmus ſignificare. Malim tamen nos moneri, ne publica, & quæ ſunt vniuerſitatis, turbare velimus. Ad eam rem tit. iuris, Ne quid in loco publico, & ſimilia Prætoris interdicta.

Ne libes diis, &c.] Solomo, rex maximus & ſapiens, vineam ſeu vitem,

vitem, hominis ſtulti vitam intelligit, quæ ſine doctrina eſt boniſque actionibus. Et id non vnius Pythagoræ fuit præceptum, ſed & antiquorum legibus cautum, vt meminit Plinius. Seruius Maurus in ſacris dici ait, vt is furore corripiatur qui de vino ſacrificauerit quod de vitibus eſſet imputatis. Romani etiam Iouis ſacerdotem (vt ait Plutarch.) ſub vitem ingredi noluerant; quòd eum ſcilicet ebrium fieri non deceret.

Ne ſacrificato ſine farina.] Hoc eſt, vt mundi ac mente candida, & expurgata conſcientia, probéque expiata, Deo ſacrificemus. Itaque & gentes mola, quæ ex farina & ſale conficiebatur, victimarum capita, antequam mactarent, inſpergere ſolebant. Et Hebræi eadem cauſa, vt conijcimus, ſua pleraque ſacrificia, farina & oleo conſperſa Deo offerre conſueuerant, vt eſt apud Moſem, Philonem, Ioſephum.

Adorato circumactus] Vertigine actus adorato. Plutarch. videtur hoc adſcribere Numæ, non Pythagoræ, qui & multa ſcitu digna de vertigine in ſacris affert. Aiunt hoc ſymbolo quidam eruditi, prudentiam circa diuinas preces voluiſſe indicare Pythagoram, ne in nos videlicet iure retorqueri poſſet, Neſcitis quid petatis. Scio hac de re multa, ſcitúque digna poſſe huc conferri: ſed quia Theologorum veriùs, quàm philologi penſum eſt, ad alia facio tranſitum.

Adoraturi ſedeant.] Exponitur ſic: Oportere certa vota concipere, & in his quæ optima fuerint perſeuerare. Id dictum ea ratione, quòd ſedentes meliorem pacatioremque animum aſſequi exiſtimant; (nam ſedendo & quieſcendo animus melior fit, teſte Philoſopho) eáque cauſa rectiùs de re quaque cenſere. Ergo iudicem, dum ſententiam eſt dicturus, pro tribunali ſedere, tanquam deo ſacra ſit facturus, legibus cautum eſt.

Surgens è lecto, &c] Eraſmus hîc fallitur, qui putat idem eſſe hoc prouerbium, Stragula ſemper conuoluta habeto, cum hoc; E lecto ſurgens, ipſa conturbes ſtragula. Plutarch. Symp. hoc ait pertinere ad pudorem thalami & reuerentiam, quam tectam & illibatam eſſe oportet. Sic Gyrald. Surgens è lecto, ſtragula explicato, exponit, ſomno mortalis huius vitæ erige te ad diei lucem, & ad cœleſtium, diuinarúmque rerum contemplationem: corporeos ſenſus deſerito, & perinde corporis veſtigium & ſtragula confundito; hoc eſt, ne ad momentanea & mortalia, ſenſuíque obnoxia reſpexeris, eorúmve memineris. Non poterit ergo rectè philoſophari, qui fluxarum rerum curam non abiecerit. Nam & ſacri interpretes per lectum, ſeu cubile, carnis voluptates interpretantur: quòd & poëtæ ſeculi, lectum ſeruare purum caſtúmque, lectum non polluere, lectum fœdare dicunt.

A piſcibus abſtineto.] Quo loco dicit, nullum piſcem idoneum ad ſacrificium, de Ægyptiis intelligendum: nam & apud gentes quaſdam veteres de thynno & anguilla rem ſacram faciebant, quod pluribus oſtendit Athenæus in 7. & M. Varro lib. 3. de re ruſt. de certis piſcibus rem ſacram fieri apud Lydios ſcribit. Non tamen exiſtimandum eſt, omni genere piſcium Hebræos abſtinuiſſe, quippe qui tantùm veſci iis prohibiti eſſent qui pinnulis & ſquamis carerent, vt eſt apud Moſem. Sanè præter Ægyptios, & Syros abſtinuiſſe piſcium vſu legimus. Itaque apud eos Atergatis dea colebatur, quæ ſic dicebatur, quia ſine piſce eſſet, quippe Syrorum lingua, Ater priuatiua eſt dictio, & Gatis piſcem ſignificat. Homerus

etiam videtur abſtinentiam piſcium aſſerere, quòd nuſquam ſuo carmine, piſcium eſum oſtenderet: quod idem Plutarch. meminit. Meleager tamen Gadareus ἐν χάρισι tradit, Homerum, cùm Syrus eſſet, iuxta patrium morem feciſſe vt priſci illi heroës piſcibus abſtinerent. Sed potuit ea quoque ratione Pythagoras piſcium vſum interdicere voluiſſe, quòd fortaſſe ab Hebræis didiciſſet, piſces ignobiliſſima eſſe animalia. Tradit enim Philo in ſua coſmopœia, inter animalia primos eſſe creatos piſces, quia videlicet eorum ſit anima ignobiliſſima, vt hominis eſt acutiſſima: quæ autem amborum eſt intermedia, terreſtribus & volucribus data eſt: magis enim hæc ſenſilis quàm in piſcibus: hebetior verò quàm in hominibus. Ergo inter animantes, Deus piſces primos condidit, magis corporis ſubſtantiæ, quàm animæ participes, & quodammodo animalia & non animalia, mobilia inanima, atque ad ipſam ſolam corporis conſeruationem Deus illis indidit ſpiritum animalem, ſeu (vt dicitur) ſal carnibus inſpergitur ne facilè putreſcant. Vide Plutarch. περὶ σαρκοφαγίας, & H. Steph. ibidem.

Vnde profectus Stemmatum vſus.

Ex qvo factum eſſe conſtat, vt ſapientes quique poſteri inuentioni huic tam ingenioſæ multum ornamenti adiecerint ſuis tum libris, tum diſputationibus: ſic etiam permulti nobiles & generoſi, viríque principes, qui bellicis olim negotiis præfecti ſunt, vt etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quò ſui nominis atque familiæ ſplendorem quam latiſſimè propagarent, ſtemmata quædam & ſymbola ſibi vſurparunt. Et certè omnibus pænè gentibus in more poſitum fuit, vt ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo faciliùs cogi poſſent, & in vnum conuocari locum milites, qui vel ſparſi vel fuſi extra caſtra eſſent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1. Βιβλιοθ. retulit, quo loco initium eiuſmodi ſchematum videtur repetere à temporibus Oſiridis, his planè verbis: τὸ δ' οὖν Ὀσίριδι συνεστρατεῦσθαι δύο λέγουσιν υἱοὺς Ἄνουβίν τε καὶ Μακεδόνα διαφέροντας ἀνδρείᾳ· ἀμφοτέρους χρήσασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπό τινων ζώων οὐκ ἀνοικείων τῇ περὶ αὐτοὺς εὐτολμίᾳ. Pindarus enim teſtis eſt Amphiaraum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtuliſſe: Statius Capaneum hydræ, Polynicem Sphingis imagine, vſos in ſcutis fuiſſe. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in ſcuto Leonem vnà cum epigrammate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν Vlyſſes delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perſeus Meduſæ vel Gorgonis caput. Virgilius 7. Æneid. ad finem, graphicè nobis exhibet arma Turni picturis elegantibus & ingenioſis conſpicua, his omnino verbis: V. 783.

Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus
Vertitur, arma tenens, & toto vertice ſupra eſt:
Cui triplici crinita iuba galea alta Chimæram
Suſtinet, Æthnæos efflantem faucibus ignes.
At leuem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos,
(Argumentum ingens) & cuſtos virginis Argus,
Celataque amnem fundens pater Inachus vrna.

Et Romanis in more poſitum olim poſtes ſpoliis hoſtium exornare. Verba hæc Polybij: ἔν τε ταῖς οἰκίαις κατὰ τοὺς ἐπιφανεστάτους τόπους τιθέασι τὰ σκῦλα. Virgil. 2. Æneid.

Barbarico poſtes auro ſpoliiſq; ſuperbi,
Multaque

Multaque prætereà ſacris in poſtibus arma:
Captiui pendent currus, curuaque ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,
Spiculáque, clypeique, ereptáque roſtra carinis.

Neque enim dubium poteſt eſſe quin & ceteri Nobiles ſuæ inſignia familiæ, ſeu ſymbola quædam propria ſibi vendicarint. Homerus alter 8. Æneid. id minimè ſibi prætermittendum putauit, cùm Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma ſignaque diligenter & ſtudioſè perſecutus eſt. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus deſcribit, id memoria dignum notat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, ſuis in peltis, ſcutis, aliiſque id genus bellicis inſtrumentis, non modò nitorem armorum habuiſſe, ſed & depictas ferarum imagines. Nonnulli putant Marium primum Aquila pro ſchemate vſum, vt præter ceteros teſtis occurrit Val. Maxim. Primis enim imperij Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cùm educenda eſſet acies, aut etiam manus conſerendæ, pro ſigno, fœni manipulis vtebantur: vnde legiones manipulares primò appellatas eſſe conſtat. Sed cùm incrementum aliquod cepiſſet imperium, ſigna alia ſibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiebantur. Sed vt ea demum Aquila vſurpari cœpta eſt pro publico & perpetuo imperij Romani ſymbolo; ſic vſus inualuit, vt quæcunque legio diſtinctas inſignium notas haberet. quod poſteris ita tranſmiſſum eſt, vt eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longoque ſpatio, & penè vetuſtatis obliuione demerſa, ſcriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit in Pompeij Magni annulo expreſſa fuiſſe trophæa tria, vt antè idem Sylla dictator fieri ſibi curarat. Plutarchus verò ait in eo ſummi pretij lapillo, qui Pompeij fuit, quique poſt mortem eius, Cæſarem coëgit ad lachrymas, Leonis conſpicuam fuiſſe imaginem enſem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditioris quanquam plerique ludicrum eſſe cenſeant, auſim tamen dicere id ſapientibus olim hominibus familiare habitum pro certo conſtare: quod declarant erudita & literata illa ſympoſia: quo maximè nomine Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos ſi verè Principes agant, literatis colloquiis ſuas epulas condire par eſt: non vt inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & teſſeris, qui cubis & foliorum luſu non modò totos dies terunt, in quibus luditur quidem, ſed interea permultum otij & pecuniarum impenditur, multoque plus temporis inſumitur, quàm neceſſe eſſet; cùm in ea ſymbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitione, non mediocris vtilitas capiatur, ingenium intendatur, iudicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc miſſa faciamus. Quàm enim ſuperioribus anteactis ſeculis hic ſymbolorum vſus magnis quibuſdam viris attiſerit, exemplis innumerabilibus teſtatum habemus: Quin id antiquatij & ſtudioſi longè antè, & hoc noſtro ſeculo diligenter obſeruarunt in quibuſdam priſcorum temporum numiſmatis æreis & argenteis, tum ſaxis & ædificiis, longa ſeculorum caligine, & quaſi ſenio ferè omninò collapſis, ex quibus illorum veterum hominum ſtudium agnoſcunt in obſeruandis familiis, vel

gentis alicuius ſtemmaris, aut effingendis iis quæ ipſi ſuo arbitratu conceperant, quæque vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditis atque ingenioſis propoſita eſſe cupiebant. Siquidem, vt è multis pauca ſublegam, Alexander Magnus Serpentis imagine vſus eſt, quòd ſe à Ioue Ammone patre ſub forma ſerpentis eſſe natum credi vellet. Auguſtus Cæſar magnam ſui animi moderationem, alienumque ab omni temeritate iudicium, id eſt maturitatem in rebus gerendis oſtenſurus, in altera numi aurei parte, quod cudendum ea maximè cauſa iuſſerat, Papilionem vnà cum fluuiatili Cancro cælari voluit; altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imaginem in ſigillo ſeu ſphragidio ſumpſiſſe memorant: quo plerique coniiciunt eum deſignaſſe ſuam in rebus obſcuris illuſtrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem ſolertiam, quod tamen ſignum cõmutauit Republ. primùm compoſita, & imagine Alexandri Magni poſtea fertur vſus, fortaſſe vt Monarchiam, quâ ſe dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planèque inaudita felicitate conſecutus eſt, non alia delectatus eſt imagine quàm ſua. Mæcenas eques Auguſto familiariſſimus, Ranam vſurpauit, fortaſſe Seriphiam, vt quibuſdam placet, ad arcani fidẽ, quam vnicè obſeruabat ille, deſignandam. Titus Veſpaſianus Auguſtum æmulatus, proprium ſibi ac peculiare ſchema vel ſymbolum habuit, quo maturandum eſſe præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur hiſtoriis Eccleſiaſticis, & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicam TAV, ſalutis fuiſſe olim ſignum etiam Paganis ipſis habitum, quod parietibus templi Serapidis paſſim viſum fuit. Nullus eſt ex noſtris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Conſtantini Magni expeditionem aduerſus Maxentium, qua maximè ſignis militaribus ſignum Dominicæ Crucis tum primùm cœpit. Et certè Crux meritò pro ſalutis nota vſurpari cœpta eſt, quòd T literæ, quod fuit olim abſolutionis ſignum, videatur reſpondere, ſi picturam & lineas ſpectes.

Quid enim, vt externa illa quæ innumerabilia ſunt, tranſiliam, vt quæ leguntur de Athenienſium Noctua, Perſarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni ſacro, Thebanorum Sphinge, Oſiridis Cane, Cyri Gallo aureo, & aliis etiam pluribus, de quibus fidem ſcriptores faciunt? Sed neſcio quo modo nos magis delectant & afficiunt domeſtica, vt eſt Nauis illa, quam pro ſtemmate habuerunt Franci veteres; ſicuti Sidonius Apollinaris & Panegyriſtes ille Pacatus teſtantur: quod idem ſignum Pariſiorum eſſe adhuc apertè videmus: vt tria illa Repagula rubea ſeu vectes, quibus in publico ſtemmate Burgundiones vſi ſunt; vt Vrſi, quibus Heluetij: vt Leones, quibus Germani quidam duces: vt Igniarium vnà cum ſilice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo duce primùm inſtituti ſunt? longum enim eſſet in ſingulis immorari, & ad ea omnia explicationes adiicere. Quid, inquam, nunc memorem veterum illorum Gallorum ſtemmata & inſignia, quæ ſibi vel ingenioſi finxerunt, aut aliqua nacti ſunt occaſione, vel tanquam hæreditario iure poſteri vſurparunt? Quia tamen multus eſſem, imò verò fortaſſe nimius in ea rerum veterum commemoratione, quas ſubinde fateri cogimur longa vetuſtatis obliuione nobis pænè deletas & obliteratas: facilius videtur, meo quidem iudicio, in iis pedem, vt

ita loquar, fingere, quæ non tam priſcorum hominum libris, quàm ipſo noſtrorum patrum, & quidem huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & ſolenne imperij Germanici ſtemma, quod Carolus quintus ſuperioribus annis pro imperatorio iure habuit, ſymbolum etiam peculiare ſibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cum ſymboli anima VLTERIVS: Lodoïcus XII. antequàm ad regnum euectus eſſet, aliqua ratione Hiſtricem, quem Porcum ſpiceum vulgus appellat: Franciſcus I. felicis memoriæ Princeps, tria lilia, quibus alij Reges regio nomine fuerunt vſi ad hæc noſtra vſque tempora, & Salamandram aliqua cauſâ propriam ſibi fecit. De Salamandra Franciſci I. hoc placet adjicere, quod pauci, aut nulli ex ſcriptoribus attigerunt vel ex noſtris, alioqui curioſis, & eruditis: forte quia ſenſum Principis aſſequi non potuerint, aut quia noluerint teneros amores, quibus ille delectatus fertur impenſiùs, ſuis celebrare commentarijs. Accepimus enim à patribus, principem reuera maximum, à quibuſdam familiaribus non ſemel monitum, abſtineret ab vſu amotum nimio, oppoſuiſſe conſultoribus alioqui bonis ſuam Salamandram, quæ (ſeu ſaxum, ſeu animal ſit, non eſt hoc loco quærere) conjecta in focum crepitantem, dicitur algore ſuo flammas reſtinguere. Ad altiorem tamen ſenſum traxit Salamandram regiam auctor diſtichi, quod litteris aureis exſcriptum vidimus in regia Callirhoës, id eſt, ad ſaltum Fontis aquæ bellæ, his omninò numeris.

Vrſus atrox, aquilæq; leues, & tortilis anguis,
Ceſſerunt flammæ iam Salamandra tuæ.

Celebratur Franciſci victoria de Heluetiis, quorum ſymbolum vrſus, quod & in numiſmatis ipſorum videre eſt: item de Germanico Cæſare, Carolo V. cuius inſigne, aquila, ratione Imperij: déque duce Mediolanenſi, cuius gentilitium ſtemma, ſerpens, de quo nos ſpeciatim ad Emblema primum. Henricus II. eius filius, creſcentem Lunam, vnà cum hemiſtichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM: Margaris Nauarræa Regina, magni Franciſci ſoror, heroïna verè illuſtris, Heliotropium non ſine cauſa ſibi legit. Carolus IX. duas columnas in ſe complicatas vnà cum, PIETATE ET IVSTITIA, deſcripto epigrammate: haud dubiè ſignificatum hoc ſymbolo duplici, principatum omnem Chriſtianum duabus niti quaſi columnis firmiſſimis, pietate ſeu religione, quæ Deo iungit: & iuſtitia, quæ ſocietatem tuetur hominum, & concordiam ciuili vinculo firmat, vnáque homines hominibus conſociat. Henricus III. Gallico & Polonico regno potitus, ſymbolo trium coronarum ſpecioſo donatus, ex quibus duæ æqualiter iunctæ viſuntur, tertia verò ſublimior ac ſuperior, addito ſubtus emblemate, MANET VLTIMA COELO. HENRICVS IIII. rex inuictiſſimus, & Galliarum bono ſingulari natus, vel cuius heroïcæ virtutes laudationem omnem ſuperant, inter multa ſchemata quibus certatim exornatur à viris eruditis, hoc fere primum euulgatum: vt ſceptra duo colligata, enſe intermedio ſimul adnectantur, ad regni Francici & Nauarrici ius deſignandum, addito verbo, DVO PROTEGIT VNVS. Sed id quidem parum, ſi tanti, tamque inuicti Principis res geſtas cum ſumma omnium admiratione velimus æſtimare, quem Thraſybulo, & Camillo ſuperiorem cenſere non dubitamus, imò ex noſtris,

ex noſtris, Carolo Magno, & Philippo Auguſto vel parem, vel certe nuſquam inferiorem cognoſcimus: qui tantum nobis profuit, vt merito iure illi ſalutem, vitam, ornamenta dignitatis omnia, libertatem debeamus. Id niſi ſponte confitemur, indigni luce communi ſumus. Pacem princeps bonus armis quæſiit, imò qui nunquam niſi laceſſitus ad arma proſiliit. Et quis in magna etiam armorum licentia eo principe manſuetior? quis parta victoria in ſupplices ac victos clementior? quis in pactis conuentis, in induciis, fœderibus, promiſſis omnibus conſtantior ac fidior? Communi quodam errore lapſos ſe fatentur qui aduerſus eum coniurarant: poſtquam agnouerunt qui & quantus eſſet, arma ſponte abiecerunt, manúſque dederunt: illi autem vicerunt qui ſe victos faſſi ſunt; ipſéque Princeps duplici victor nomine, qui ſeſe vicit in victoria. Catharina Medicea, Regum mater, Iridem ſeu cæleſtem arcum, adiecto ſymboli argumento, φῶς φέρει ἠδὲ γαλήνην: Annas Mommorancius, militum magiſter, nudum Enſem, vnà cum verbo ἌΠΛΑΝΟΣ: quo innuebat, ſe ab omni fraude alienum, operam fidam ac ſtudium in ſummo magiſtratu præſtitiſſe. Mareſcallus Santandreus nodum Gordium: Plerique idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouius ipſe: Cardinalis Borbonius, paſtoriciæ dignitatis notam, Enſem ſeu gladium flammeum habuit, quo verbi diuini vim intelligi aiunt: Carolus Lotharenus Cardinalis Hederam altæ pyramidi hærentem, vnà cum verſiculi parte altera TE STANTE VIREBO: Franciſcus Turnonius Cardinalis cæleſte Manna: Chriſtophorus Madrucius Cardinalis Tridentinus, Phœnicem ſe igni comburentem, vnà cum ſententia, PERIT VT VIVAT: Ferrarienſis denique Cardinalis Heſperidum mala ab inſomni non cuſtodita dracone, quo virtutes ſignificari conſtat. Alphonſus Aragonum rex libro aperto, ad libertatem deſignandam, vti maluit. Franciſcus Sforcia cùm Ducatum Mediolanenſem obtineret, Canis ſibi ſymbolum pingi fingique curauit, vnà cum epigrammate, NEMO QVIETVM IMPVNE LACESSET. Duo inter cetera Principum Italorum ſymbola, eruditis hominibus placuerunt, nempe vnum Laurentis illius Medicei, & alterum Proſperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici diſtinctas, albo, viridi, rubeo, vnà cum SEMPER adiecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retulerunt: Hic verò Columna, quo tempore Rauennati Reipub. præfectus, vrbem obſeſſam defendebat, duplicem ramum complicatum pro ſymbolo circumtulit, alterum è Cupreſſo, è Palma verò alterum, vnà cum ſententia adiecta ab eloquenti homine Antonio à Caſanoua, ERIT ALTERA MERCES. Illum quidem ramum, mortis; victoriæ hunc eſſe notam volebat: vt ſignificaret in ea expeditione ſibi certiſſimum eſſe mori, vel vincere. Quibus profectò notis & ſignis illuſtribus magni illi heroës ac Principes excellentem aliquam ſuorum animorum cogitationem non obſcurè oſtendi voluerunt.

De qua quidem philologiæ parte, ne cogar ſingula percenſere, cùm quoſdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè ſtudioſos aliquando diſputare audiebam, memini vltrò citroque habitos ea de re ſermones eruditos, ex quibus tamen ad extremum, vt vno dicam verbo, nihil ferè præter coniectanea mihi comparaui. Nam vt priſca illa & externa prætercam, quidam au-

ctores

ctores ſunt non omninò mali, à quibus accepimus priorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti ſunt, inſignia fuiſſe tres Bufones aut Rubetas: nonnulli tres Coronas malunt: alij Leonem qui Aquilam ad caudam habeat. In quo illi boni ſcriptores temerè interdum & ſine iudicio caligant: quippè qui quod Regum quorundam peculiare ſymbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius poteſt, tribus Liliis primum Clodoueum fuiſſe vſum, cùm primùm ſuadente Clotilde vxore lectiſſima, religioni Chriſtianæ nomen dedit: quod liliorum trium ſtemma poſteri etiam Reges ad noſtra vſque tempora retinuerunt.

Polydorus Virgilius in Anglica hiſtoria, quo loco vitam Gulielmi Nothi perſequitur, auctor eſt Reges Anglos ad eam vſque regis illius ætatem certas inſignium notas minimè habuiſſe: ſed pro regum varia ſucceſſione, etiam ſigna illa fuiſſe varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornandis, aliqua ratione pingendis vel ſculpendis, non video quid veri certique ſtatui certò poſſit: niſi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram ſemper pæneque incredibilem ſymbolorum eiuſmodi varietatem extitiſſe. Eſſet quidem imperiti hominis, parumque in rerum veterum hiſtoria exercitati, qui auderet affirmare nullam ſubeſſe ſententiam in ea ingenioſa inuentione ſtemmatum, ſchematum inſignium & ſymbolorum: quæ veteres ipſi non tam ſtudiosè affectaſſent, niſi ſuæ doctrinæ ſolertioris, ſuæ laudis & gloriæ, ſuarumque cogitationum aliquam non minimam partem aliis notam eſſe voluiſſent.

Symbolorum tria genera.

CETERVM ne hoc quidem prætermiſſum velim, Symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia eſſe & varia: quorum tamen rationem multiplicem ad quoſdam quaſi cancellos reuocare poſſumus. Quædam enim hiſtorica ſunt, alia phyſica, alia ethica, & certè allegorica, quibus aliquid petitum à fabulis aut rerum natura, ingeniosè ad mores vt plurimùm traducitur. Hiſtorica ſunt ea, quæ dicuntur ex hiſtoriis, vt Leænæ ſtatua ærea in acropoli Athenienſi poſita, de quà 13. Emblemate. Triumphus M. Antonij triumuiri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem. Hunni Scythici deſcriptio, 37. &c. Phyſica verò, vt Bacchi & Palladis ſimulachris eadem ara erectis, 23. vt de Ciconiæ ἀντιπελαργία, 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci poſſe facilè videntur, quia ex iis omnibus, quanquam non ſemper ita perſpicuè, moralis ſententia eliciatur.

Differre inter ſe ſchemata, imagines, ſeu inſignia, ſymbola.

QVOD cùm fortaſſe pluribus oſtendo, nolo mihi quiſpiam ſuccenſeat, vt qui nullum planè diſcrimen conſtituam inter ſchemata illa ſeu inſignia vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum vel publicà nationum aut ciuitatum ſymbola. Scio equidem vt primò de ſchematis, id facilè vel tacente me intelligi ab iis qui omninò non ſunt obtuſi: nullum ſtemma eſſe puto, quod ſymbolo & nota non conſtet: ſed tamen non omnia ſymbola ſtemmata eſſe poſſunt: Alterum enim, nempè ſymbolum, latiùs: ſtrictiùs verò & ſpecialiùs alterum accipi compertiſſimum eſt.

Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundem fortaſsè finem olim Romani ſumpſiſſe videantur imagines, vt poſteri, & hodie Nobiles ſua illa ſtemmata.

Ii certè nobiles erant, qui ſui generis imagines poterant oſtendere, teſte M. Tullio: quæ cauſa fuit, vt ſæpè imagines pro nobilitate vſurpari familiare ſit auctoribus. Eas Romæ patricij in primis ſibi tribuerunt, & qui ſoli maiores magiſtratus, nempè Ædilitatem maiorem, Præturam, Cenſuram, Conſulatum obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit, Plinius 35. vt etiam M Tullius permultis locis. Erant enim ſimulacra quædam oris ſimilitudinem artificioſè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas in inſigniore domus parte poſitas armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus feſtis exornabant apertis armariis: cumque aliquis è propinquis aut affinibus mortuus elatus eſſet, in funere circumferebantur, addito, vt magnitudine quam ſimillimi appare-rent, reliquo corporis trunco. Eas demum cereas fuiſſe me locus admonet Plinianus, quem citaui proximè: ut indè appareat, maiorum imagines poſteris etiam temporibus nominatas, ſed non ita tamen vſurpatas. Nam inſignia Nobilium imagines habent illas quidem, ſed non humani vultus, vt fuere olim Romanorum. Pro quibus certè imaginibus poſteriora ſecula cœperunt habere ſua illa, quæ vulgò Arma vocitantur, id eſt inſignia gentilitia: quæ vt ad honorem & gloriam veteribus vſurpata ſunt, ſic certè, vti credibile eſt, fuere poſtea virtutis præmia, & rerum præclarè geſtarum aperta teſtimonia.

Quæ ſpectentur in ſymbolis.

AD extremum itaque quid ad conficienda ſymbola in primis obſeruandum ſit, adiiciam, vt tandem (eorum gratia maximè, qui hanc liberalem & ingenioſam cognitionem colunt) formulam quandam apponam ſymbolorum conficiendorum, expeditam illam quidem & facilem, iuxta Iouij doctrinam, qui non modò notas heroïcas Principibus multis excogitauit, ſed & artem quandam apertam & compendiariam admodum inchoauit potiùs quàm perfecit.

Symbolorum id proprium & peculiare eſt, vt gyris quibuſdam & mæandris, nempè obſcuris ſententiarum inuolucris obtegantur. Si enim tam aperta & popularis eſſet inuentio, nihil doctrinæ aut gratiæ in iis eſſe videretur; quod ſymbolis Ægyptiorum, Chaldæorum, Pythagoræorum, Græcorum, & aliorum iam antè quadam ex parte demonſtratum eſt.

Deinde, in eo vel maximè ſita eſt Symbolorum ratio, vt cum grauitate breuitateque quadam plurimum ſententiæ contineant: quod obſeruandum notat auctor grauis & acutus Demetrius Phalereus.

Id præterea obſeruatur vt plurimùm, vt ſymbolum habeat aliquam cum adagio ſeu parœmia ſimilitudinem. Et quidem ſæpenumerò fit, vt ſymbolorum & adagiorum eadem natura eſſe appareat, quanquam inter ſe ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obſeruauit in quibuſdam: & præter eum Appuleius, qui etiam exemplum apponit, vt cùm olim diceretur, Ex quocunque ligno Mercurium non fieri, ſignificabant omnia & quæuis ingenia minimè ad doctrinam capeſſendam idonea; neque cuiuſque animum ita eſſe à natura informatum, vt ingenij cultum tam commodè capere poſſit.

Quæ tamen fortaſſe magis attinent ad ea ſymbola, quæ oratione viuaque voce vſurpantur, non ea quæ παρόσημα & ἄφωνα σύμβολα nominantur. Certè inter vtraque magna poteſt intercedere ſimilitudo, vt nuſquam eſſe non poſ-

ſit

ſit inter res & verba non minima cognatio: aut ſi magis placeat, vt ænigmata, ſic ſymbola ſunt alia in verbis, in ſententiis alia; quædam etiam in vtroque, imò interdum litteris atque ſyllabis. Quod pluribus illuſtrarem, ſi putarem id ſtudioſos aliquo tandem modo remorari.

Ars quadam inueniendorum & excogitandorum ſymbolorum.

Ei itaque, qui ſymbolum aliquod vel ſchema commodè volet effingere, ſpectanda hæc primùm proponuntur, vt iuſta ſit animi & corporis analogia (per animum ſententiam vno, altero, vel certè paucis comprehenſum verbis intelligo: nomine corporis, ſymbolum ipſum deſignari placet.) Deinde, ne ita tenebricoſum ſit & obſcurum, vt Delio natatore opus habeat. Tertiò, vt facilè conſpici & diiudicari poſſit, ſi fortè aliquid interiectum habeat: vt interdum ſunt ſidera, ſtellæ, luna, ſol, ignis, vnda, nubes, ſiluæ, rupes, ſpeluncæ, & alia innumerabilia. Quartò, ne qua humana forma, niſi admodum rarò, depingatur. Poſtremò, adhibeatur interdum anima illa ſymboli lingua quadam nobili minimeque vulgari, vt id παράσημον ἢ ἄγαλμα, ingenioſaque inuentio, quæ cogitationem requirat, & eam quidem eruditam, multò plus dignitatis habeat & grauitatis. Id autem fieri ab eruditis, vel iis qui à liberali & polita literarum cognitione auerſum animum non habeant, Græcè aut Latinè commodè ſolet: aut denique, ſi magis placeat extera quadam lingua, idque ſententia breui, arguta, graui, vel adagio, aut etiam hemiſtichio, integro verſu nonnumquam, qui vel recens natus, vel aliundè petitus ſit, dummodò argutiarum aliquid & ſalis contineat. De ſymbolis, ſchematis, & ſtemmatum ratione iam ſatis: nunc tandem de Emblemate quædam commentemur.

Quædam de ſymbolis exempla Typographorum.

NON tamen mihi tempero, quin animi cauſſa, quorundam rei Typographicæ peritorum hominum huc adijciam eiconas, quibus ingenioſè vti ſoleant in ſuorum librorum frontiſpiciis, quibus ſe vel ingenio, vel arte, meliorum litterarum adiumento neceſſaria commendent. Vnus in primis habitus litteris primùm renaſcentibus, qui purè, nitidéque typographicam illuſtrauit, ALDVS MANVTIVS Romanus, qui pro nota ſingulari ac propria ſibi ſumpſit Delphinum anchoræ alligatum, forte ad laudem maturitatis, quæ medias partes teneat inter nimiam ac præcipitem celeritatem, & tarditatem; de quo nos ad Emblema, cuius epigraphe, MATVRANDVM. Excidit mihi memoria typographi ex ſolo Italico, qui etiam ante Aldi ætatem Sirenem habuit, qua vſus in ſuorum fronte voluminum, ad eloquentiæ, niſi me coniectura fallit, ſimulacrum oſtentandum. Alioqui me non fugit Sirenum nomen ad alios flecti ſenſus, de quibus nos etiam ſuo loco. SEBASTIANVS GRYPHIVS Lugduni eam artem peruigili ſtudio illuſtriorem fecit, ſuamque ſollertiam nobili ſymbolo patefecit, captato ſui nominis etymo, vel alluſione potiùs. In tabellæ planicie Gryphis effigies, qui vnguibus pedis dextri ſaxum quadratum attollat: ſubtus orbis, ſeu figura ſphærica, ad cuius partem vtramque totidem alæ, ſeu plumæ adfixæ: addito noëmate, VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA. Quæ verba duo vim ſchematis ingenioſi concipiunt.

Apud Germanos, Baſileæ, Frobenius, artis eiuſdem apud ſuos

Roſcius, ſtemma libris editis affixit erectum baculum duabus arreptum manibus, in cuius apice, auicula, & ex parte vtraque duo ſerpentes complicati, ſed nullo addito vocali ſymbolo. Credibile eſt virum ſollertem his notis bene dicendi artem, quæ baculo innuitur, quaſi ſepiri ac colligari ſapientia, quæ apud veteres ſerpentis nomine ſignaretur. Ioan. Oporinus, eruditus ſanè vir, nedum typographus, Delphino inſidentem Ariona lyræ fides digitis attrectantem ſibi legit, fortè indicans litteratorum virorum ſalutem in mediis ac tempeſtuoſis vitæ huius fluctibus tutam ac ſecuram: aut etiam eruditos homines à ſuis nonnunquam malè haberi, ab extraneis excipi humaniùs. Nimis multus eſſem, ſi ſingularum vrbium Germanicarum velim colluſtrare officinas: alioqui fateor ingenuè plures eſſe vel Coloniæ Agrippinæ, vel Francofurti, vel Spiræ, aliiſque celebribus Germaniæ ciuitatibus, quarum typographi eruditis ſuis ſymbolis non minus ſeſe orbi Chriſtiano commendarunt. Sed ad noſtros venio, qui ſeſe iis ſuperioribus æquarunt, vel certè nuſquam inferiores habiti ſunt. Inter eos nemo mihi occurrit illuſtrior, vel ſuo æuo peritior, aut diligentior Roberto Stephano, qui pro familiari ſchemate arborem habuit in ramos porrectam, addita figura ſpeculantis hominis, verbo aſcripto D. Apoſtoli, NOLI ALTVM SAPERE: qua nota viſus eſt arguere nimis curioſam de rebus obſcuris ac diuinis inueſtigationem, & doctrinæ cuicumque apponendum modum. Simonis Colinæi, politi hominis, laudata noſtris & exteris induſtria, qui vt litteras, earúmque gloriam ne quidem tempore intermorituram ſuo agalmate repræſentaret, Saturnum falce metentem omnia depinxit, addito verſiculo vt ſymboli anima, VIRTVS SOLA ACIEM RETVNDIT ISTAM. Non prætereo Andreæ Wecheli equum Pegaſum, de quo in fabulis, quod ſignum immortalis nominis per doctrinam comparandi. Elegans & bene ſubactum ingenium, iudicium par, mores inculpati Federici Morelli, cuius inſigne, Fons, perennes fluuios doctrinæ omnis ingenuæ ac liberalis ſignificat. Qui vir cùm in viuis eſſet, bona huic præſtitit quod artis fuit, & reliquit liberos, qui eandem palmam extendunt in dies vberius, nec vnquam Fontem illum ſinunt areſcere. Sebaſtianum Niuellium, probum & honeſtum virum ſuæ iamdudum Ciconiæ delectarunt, notum ſignum τῆς ἀντιπελαργίας. Et Iacobum Puteanum, ſua Samaritana puteo proxima, non ad alium quæſita finem, quàm vt alluderet ad ſui cognominis aliquam rationem. Nicolao Chenello, ſeu Querculo placuit Quercus, & telorum ſeu arundinum faſciculus vnà colligatus, & arbori appenſus, affixo epigrammatio, VIS NESCIA VINCI. Quod ex Scylluri petitum monito ad filios, cùm morti proximus concordiam ſuaderet. Chriſtophori Plantini, cuius memoriam ſanctè colo, ſignum familiare ac proprium, circinus, cum erudita Gnoma, LABORE ET CONSTANTIA. Circulus in ſe circumactus laborem indefeſſum: idem in puncto hærens, conſtans animi propoſitum notat. Id ſanè Plantino ſphragidion conueniens, quo homine nullus laboris patientior, nullus in vitæ omni propoſito tenacior fuit, præter eam morum facilitatem, qua ſeſe omni hominum ſorti probauit. Ægidius Beyſius, Plantini gener, vir certè bonus, idémque induſtrius, conatus ſoceri ſtudia æmulari, laborioſè & conſtanter ſeſe geſſit, & præpropera morte deſiderium ſui reliquit.

Is, cùm

is, cùm ante annos penè ſedecim ſymbolum ſibi peculiare ac proprium quæreret, me percontatus, rogauit aliquid reperirem, quod aliis ita commune non foret: ego illi ſertum albi lilij lubens exhibui, addito boni Poëtæ hemiſtichio, CASTA PLACENT SVPERIS. Symbolum moribus hominis accommodum, quem noram ab omnibus illecebris turpium voluptatum in primis abhorrere. Nec verò poſſum tranſilire Ioannis Richerij Arborem vireſcentem, cum ſententioſa nota, ὄλβιος αὐτάρκης: quæ tamen parum admodum reſpondet arbori ei virenti, ſi bene corpus ſymboli cum anima æſtimemus. Grauiùs ſanè & meliùs, meo quidem iudicio, Stephanus Taſſetus, Richerij ſocer, antè vſurpabat arborem viroris plenam, addito verbo ex Dauide, FOLIVM NON DEFLVET. Hoc eſt, metuenti Deum nihil defuturum. Quæ omnia quaſi per ſatyram conijcio, non ſingula perſequi cogito, quæ vt adgregare difficillimum eſſet, ſic non perinde frugiferum. Alioqui memini me, cum quidem plus otio abundarem, vel antequam me publici muneris ratio totum occupaſſet, ſelegiſſe librum ſymbolorum quas vulgus noſtratum *deuiſes* nuncupat, non tam genio meo, quàm voluntati aliorum ſeruiens. Seorſum etiam, dum ſtudiis grauioribus quæro mihi ſolatium, non pauca ſcripſi emblemata, in quibus cecini mihi hactenus ac Muſis, déque iis edendis non ſum magnoperè ſolicitus.

De Ænigmate & Anagrammatiſmo.

ET is ſanè locus me admonet, iis faciam ſatis qui pridem mihi aurem vellicarunt ad hanc diſputationis inſtitutæ de ſymbolis perficiendam rationem, de affinibus ſymbolorum Ænigmatibus, atque Anagrammatiſmis, ſeu onomaſtrophia quidpiam adijcerem. Verùm de griphis, ſeu ænigmatis, non eſt neceſſe hîc commentari aliquid; & id nodi genus facilè permitto iis quibus plus otij ſuppetat, & ingenij, vt qui in rebus obſcuris enodandis operam cum fruge aliqua locare poſſint. Quanquam enim emblemata longè multa videri ænigmatica poſſint, eo quòd doctrinæ reconditioris aliquid in ſe contineant: abſunt tamen non parùm ab ænigmatis, & ſicuti res à verbis differunt. Alioqui de ænigmatum omni natura diſputationem adornare, hominis eſt vel egregiè ſolertis, vel non parum antiquatij, quíve non aliunde occupatus poſſit ingenij aciem in aſpectum lucémque proferre. Tantumdem penè dixerim de tranſmutatis nominibus, in quibus bona pars ſtudioſorum hominum nimis operosè occupatur: & docti, indoctíque his capiuntur aurium atque oculorum illiciis, vt quamquam falli ſe interdum ſentiant, iudicio tamen, & ferè inani errore delectantur. Tamen in anagrammatiſmis non pauci ſudant nitendo; alij poſt longam, certéque faſtidioſam ὀκνηρίαν, ſeu περιεργίαν, quam ſtrenuam inertiam Flaccus ait, nihil tamen proficiunt. Quid enim de ijs qui neſcio quid doctrinæ reconditæ in eiuſmodi putant eſſe litterarum metatheſi? Equidem non prorſus probo vel improbo ingenioſam iſtam litterarũ miſtionem, dum quid γνώμικον in ſe habeat: ſed nõ ex eo mihi depoſcam palmarium, quia fieri poſſit, vt eiuſdem nominis & cognominis elementa flecti in contrarios ſenſus omninò poſſint: cuius rei exempla non pauca in pleriſque virorum principum nominibus, nedum aliorum, in quibus variè contorquendis naſuti quidam & nimis otioſi luxuriant. Et hæc ſeculi noſtri ſcabies, vel opinio aſſentatrix, vt delicatus quiſque ac nitidus

niridus ſuas laudes magis putet eſſe proprias ac peculiares, ex ſuo quæſitas anagrammare, quaſi qui è ſuo fundo fruges eſſe meliores arbitretur. —— *trahit ſua quemque voluptas.* Nec faſtidio aliorum ſtomachum, meo diffiſus ingenio: ſed vereor ne nimia illa cura anagrammarum, nihil ferè aliud habeat quàm affectationem, & ſtudium vanitatis. Hîc deſiſto, & ad alia quæ magis inſtant, propero.

DE EMBLEMATE.

PLERIQVE ſunt non ſatis acuti, qui Emblema cum Symbolo, cum Ænigmate, cum Sententia, cum Adagio temerè & imperitè confundant. Fatemur Emblematis quidem vim in ſymbolo ſitam eſſe: ſed differunt, inquam, vt Homo & Animal: alterum enim hîc maximè generaliùs accipi, ſpeciaſiùs verò alterum norunt omnes qui aliquid iudicij habeant. Emblema ænigma non eſt, quanquam interdum cum ænigmate aliquam ſimilitudinem habeat: Ratio enim quædam eſt apertior in Emblemate, propter notas quæ apertæ & perſpicuæ ſunt: Ænigma verò in verbis ambiguum eſt & obſcurum, vt etiam viros alioqui ſolertes & ingenioſos interdum longa mora teneat. At Symbolorum & Emblematum, de quibus maximè hîc agimus, ratio debet eſſe clarior & apertior: vt quemadmodum ab iis imperiti arceantur, ſic docti homines aliquid habeant in quo ingenium exerceant. Neque Emblema eſt γνώμη ſeu ſententia, quanquam ſæpe Emblemata ſententias in ſe contineant: niſi fortaſſe qua ratione Emblema ſumitur μετωνυμικῶς pro epigrammate ſeu explicatione Emblematis. γνώμη enim verbis exprimitur: & niſi fallor, aliter γνώμη eſſe minimè poteſt, niſi pro eo vſurpetur, quod ἐνθύμημα diceremus. Emblema enim ſæpenumerò eſt ἄφωνον: nec ſemper neceſſe eſt in Emblemate eſſe adiectum epigramma. Denique, vt vno verbo, Sententia & Emblema videntur mihi differre vt verba & res, ſeu ſigna quædam rerum, & res ſignatæ. Denique non eſt Adagium vel parœmia: quia Emblema eſt aliquid ingenioſè ab ingenioſis excogitatum, vt ita dicam: adagium verò ſermo ſit in ore omnium verſans. In quo aduertendum an ij acutè viderint, & non potius aberrarint, qui quaſcunque ſententias, adagia, ſimilia, apophthegmata, hiſtorias ad Emblemata poſſe reuocari cenſuerunt, quaſi ex re quauis Emblema cudi & confici deberet.

Supereſt itaque Emblematis nomen explicemus, ſi priùs Alciati verba ex Commentario in tit. De rer. & verbor. ſignific. appoſuerimus. Verba ſignificant, inquit, res ſignificantur: tametſi & res quandoque ſignificent, vt Hieroglyphica apud Orum & Chæremonem, cuius argumenti & nos carmine libellum compoſuimus, cui titulus eſt Emblemata. Hæc ille.

EMBLEMA *quid, vnde dicatur, & quomodo id nomen propriè, quomodo figuratè accipiatur.*

DICITVR Emblema, quicquid interſeritur ornatus cauſa, non modò parietibus & pauimentis, ſed & rebus aliis permultis, vt vaſis, pateris, veſtibus: cuiuſmodi ſunt clauiculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, vniones & gemmæ, ceteraque generis eiuſdem. ζώωτὴν vel δαίδαλμα dicitur Euſtathio, nempè ornamentum exemptile quod innoxiè demi poteſt vaſis aureis vel argenteis, idemque reponi. Id enim nominis deductum eſſe conſtat παρὰ τὸ ἐμβάλλεσθαι, aut ἐπεμβάλλεσθαι, quod eſt inſerere, interponere, vel iniicere. Antiquitùs enim lapillis quibuſdam quadratis & minutè ſectis politiſque,

que, in quibus eicones quædam intertextæ eſſent, ædes magnatum & Principum regiæ vt plurimùm ornabantur, vt colligere eſt ex Pauſania, Plutarcho, Appuleio, Philoſtrato, & aliis pleriſque: cuius etiam rei vſum aliquem videmus in quibuſdam templis, tum ædibus publicis & priuatis, vt noſtra hæc ætas antiquitatis æmula pridem eſſe cœpit. Itaque μεταφορικῶς hîc Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia ſcitè adinuenta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerumque pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata, Emblematis referta dici figuratè poteſt. Notum enim illud M. Tullij ex Lucilio;

Quàm lepide lexeis compoſtæ vt teſſerulæ omnes
Arte, pauimento atque emblemate vermiculato.

Verba ſunt Lucilij Poëtæ Comici, apud quem Scæuola exagitabat Albutium, qui nimius eſſet in ornatu & ſtructura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odioſum. Non poſſum ſubticere à M. Tullio Verrem reprehendi acerrimè, quòd emblematum vim, quæ eſſet in Siculorum vaſis, abſtuliſſet: quodque Suetonius ait Tiberium elegantiæ verborum ſtudioſiorem, emblematis vocem aſpernatum in quodam patrum decreto: commutandum enim verbum cenſuiſſe, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Emblema, vt accipitur à M. Tullio, & Vlpiano I. C. ornamentum exemptile, quod pro hominum placito vaſis argenteis, vel aureis citra incommodum demi, turſuſque reponi poteſt: cuiuſmodi ſigilla, aut rerum, vel floſculorum, colorúmve ſimulacra fabrefacta. Nempe ἔμβλημα ζωωτὸν, δαίδαλμα *attaché pour orner les vaiſſeaux d'or ou d'argent*, vti rectè doctus Hadrian. Iunius. χρυσένδετα, Martialis, vaſa ex auro illigata, quæ cruſtas habent, aut torques ex auro nexiles, vt apud Baïfium. Turnebus noſter gemmata vaſa, quæ confertas auro gemmas, hoc eſt λιθίσκους χρυσενδέτους teneant exponit χρυσένδετα.

Ceterùm plerique vel ſuſpicari vel obiicere poterunt hîc ab Alciato Emblemata impropriè dici, cùm ea carmina videantur potiùs expoſitiones eſſe & explicationes Emblematum, id eſt eorum ſymbolorum vel ſimulacrorum, quæ ab antiquis petita hîc magna parte repræſentat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando ſubiectorum habere rationem metonymicῶς, & ſententiam vel epigramma dici poſſe, quod Emblema in ſe complectatur.

AD

AD ALCIATI EMBLEMATA LAVDATIO,

vice præfationis ad Emblematum explanationem:

Habita Lutetiæ in regia Burgundionum ſchola, 9. Kalend. Maias, 1576.

ETSI, AVDITORES *optimi, non eſt meæ conſuetudinis, quo tempore ad aliquem egregium ſcriptorem explicandum aggredior, initio meæ profeßionis tam anxiè rationem reddere, cur hunc potiùs quàm illum ſumam in manus; propterea quòd ſtudioſis omnibus meam induſtriam & conſilium in officio meo perſoluendo, reiq́; litteraria iuuanda probari iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, ſed recenti nimis fortaſſe, vt mihi obiicitur, cauſa proponenda eſt, cur hunc enarrandum publicè, meisq́; commentariis illuſtrandum inſtituerim, ne quid à me temerè & inconſultè factum eſſe videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi, neque alieni à literarum meliorum vſu & dignitate, qui dicant me non facere ſatis conſtanter, qui neſcio quo animo intermißis antiquis auctoribus, & iis à quibus ſolida puraq́; doctrina petitur, mutato priore conſilio, ad recentiorem iſtum diuertam: ac ſi priſci illi ſapientes, & iam longa ſeculorum diuturnitate probati mihi non ſatis arriderent. Ego, Auditores, de me nihil poſſum excellens aut magnificum polliceri: ſed auſim tamen dicere me non ita eſſe plumbeum, vt pulcram & vtilem veterum hominum doctrinam tam parui faciam, qui nullis vnquam laboribus & vigiliis peperci, vt ex eorum quaſi pomœriis & fertilibus agris, ſtudiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamē ab ineunte ætate cognitionem rerum & antiquitatis (nedum verborum floſculos, in quibus alij permulti ætatem exigunt) mihi primùm comparandam eſſe duxi, operæpretium me facturum putaui, ſi per varias melioris notæ ſcriptorum areas, libero & quieto animo exſpatiarer: nulloq́; auctore inſalutato, qui aliquid ſelectioris doctrinæ habere videretur, copiam quandam vberem rerum, quæ cognitione dignißimæ ſunt, mihi*

com-

comparare m,& è meliorum maximèq; locupletum, primæq; dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo numquam in animum induxi meum, vt veteres potius quàm vetera conſectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiuſdam magiſtri verba iurarem. E multis tamen quoſdam delibandos, non omninò deuorandos eſſe iudicaui: & ex iis ea ſublegenda vidi, quæ ad ſtudiorum liberiorem progreſſum facerent: non modò vt qui lacunas ædium complent, quibus vnum ſtudium eſt vt ea quæ ſunt hiulca obturent, ſed vt locupletes lautiq; homines, qui cùm habeant quod eſt ſatis, & quibus vita ipſa carere tam facilè non poteſt, abundant etiam innumerabili eaq; varia rerum copia, quippe qui ex magno aceruo quidpiam ſumere putent eſſe multò iucundius. Quod cùm dicere apud vos inſtituo, ſcio certè quàm facilius ſit ea de re initium præfandi reperire quàm exitū: tamen ne videamur in immenſum tela iaculari, & de rebus quæ ad inſtitutum hoc noſtrum ſtudium non pertineant, longum & odioſum procœmium texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror: altero verò de meoipſius ſtudio atque conſilio pauca dicturus, quæſo diligenter attendite. STATIM *vbi primùm ex pueris exceſſit Andreas Alciatus, atque eas diſciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem ſolet informari, ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus eſt loco nobili, & celebri vrbe & copioſa, doctiſsiq; hominibus affluenti) naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenij gloria viſus eſt. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempè ſtudia omnia, quibus ingenij cultus capitur, mirificè tum colebantur. Itaque cùm Alciati iam fama in aperto eſſet, ad quamcumque ſe Academiam nobilem conferre vellet, ſic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenij expectatio hominis, expectationē ipſius aduentus admiratioq; ſuperaret. Quapropter hunc magna laude & ſumma omnium oblectatione apud ſe doctorem habuere Bononienſes, Ferrarienſes, Ticinij, eumq; ampliſsimis præmiis donauerunt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterant, cognitione atque hoſpitio dignum exiſtimarunt. Hac tanta nominis celebritate cùm eſſet etiam exteris notus, patriam primùm ſibi chariſsimam armis & factionibus oppreſſam ad tempus deſerere cogitauit, & Auenione moras trahere maluit: quo loco profitendi munus ſibi demandatum, ſtipendio ſexcentorum ornatus, magna ſua laude ſuſtinuit. Deinde à Biturigum magiſtratibus accitus, ipſo etiam Rege Chriſtianiſsimo procurante, ſecundo quàm eò venerat anno, duplica-*

tum habuit honorarium, & mille ducentis eſt donatus. Fuit illis temporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus ampliſſimo, multisq́; legationibus in primis illuſtri ac nobili: cultus tum à Budæo, tum ab Eraſmo, quorum alterum rariſſimum Franciæ lumen non iniuria poſſumus appellare; alterum, literatorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo, Cardinale doctrinæ laude commendatiſſimo: cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant: quos omnes, quamdiu vixit, deuinctos ſibi conſuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à ſuo tandem Principe reuocatus (ferè fit enim vt ipſa virtus in proprio & natali ſolo non niſi ſerò admodum cognita, ad extremum excipiatur, excepta reficiatur, refecta præmiis exornetur) à ſuo, inquam, Principe in patriam reuocatus, poſt ancipites varioſq́; caſus & labores nomine publico exantlatos, in ordinem Senatorum honorificè cooptatus eſt. quam acceſſionem, vt ipſe affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præſtantis ingenij & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & ſuæ ætatis hominibus & poſteris conſulere ſibi propoſuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti eſſent, non ſolùm cùm viui ſunt ac præſentes, ſtudioſos diſcendi erudire atque docere, ſed hoc idem etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequi. In quo ſuam fidem & ſtudium tam mirificé probauit, vt nullus hodie ſit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium ſuſpiciat. Neque profectò hac parte video, quàm ſit æquum opinionem ſequi vel M. Antonij Oratoris, aut C. Lucilij, tametſi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur ſuas orationes edi nollet, probabilem rationem reddere ſolitus, id à ſe ita fieri dicebat, vt ſi fortaſſe quædam minimè aliis placerent, infitiari poſſet: alter verò, quæ ſcriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm ſe, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis noſtrum artifici huic tam laborioſo ſuccenſere auſit, quis candido animo ſcripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura ſunt? Neque enim exiſtimandum nobis eſt veriora illa & ſimpliciora cenſenda, quæ viua voce dicuntur, quæq́; ſimulari, fingiq́; poſſunt, quàm quæ omnium ſubiecta oculis, quaſi ad publicum quoddam examen proponuntur. Et hæc quidem, Auditores humaniſſimi, neceſſariò primùm dicenda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lepidum tamq́; terſum & egregiè doctum, eumq́; ſtudioſis adoleſcentibus proponere, niſi iuſtam aut certè probabilem conſilij mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non

imperiti

imperiti quidem & ignari rerum, ſatiſne conſtanter facere videar, qui relictis, aut certè ſepoſitis iis auctoribus, qui priſco & meliore ſeculo floruerunt, vnum è recentioribus aſſumam potiùs, & ad eum explanandum aggrediar, cùm alios penè innumerabiles, eoſq; maximè quos poſteritas communi conſenſu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea conſuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, Auditores, non ſum is, qui veteres, vti iam dixi, potiùs quàm vetera eaq; præclara vnquam probarim: ac ſi antiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione citiùs, quàm dignitate & vſu æſtimarem. Quis enim tam alienus eſt à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem ſuo pretio aliquid æſtimandum, magniq; ducendum putet? Sed eò prolapſa eſt hominum inuidentia & cæca opinio, vt noua penè omnia, quamquam ſapientum iudicio præſtantiſſima, non modò faſtidiant, ſed etiam apertè damnent. quod idem ſuo ſeculo non temerè videtur ille conqueſtus:

Eſſe quid hoc dicam (*inquit*) viuis quòd fama negatur,
Et ſua quòd rarus ſecula lector amat?
Hi ſunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos ſemper vt illa nouis.

Quæ quamquam nos interdum moueant, retinenda tamen eſt cum rectè ſentientibus perpetua conſenſio, vt numquam iniquis imperitorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lucano Andronicum Liuium, quis M. Tullij orationibus omni dicendi lepôre ac copia tinctis forenſes ac horridas actiones M. Catonis ſenioris anteponat? Equidem ſciò quàm non facilè ſe nouitas apud quoſdam inſinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat: adeò

——nos noſtráque liuidus odit,
——& niſi quæ terris ſemota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit:

non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quòd eo modo literarum dignitatem augeri velit, ſed quia non niſi ægrè patiatur ſe vltimo haberi loco, ſi res in certamen veniat: & induſtriam excitare ſe nihilo plus poſſe ſperet. At id quàm ab æquo & bono, quàm à rectâ ratione alienum!

Si *enim* tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet
Quàm nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quod legeret, tereretque viritim publicus vſus?

Quàm multi multa poſſint obiįcere, vltrò mihi in mentem venit: ex iis enim moroſi quidam & tetrici caſtigatores, quæcumque ſe

 vein-

vetuſtate commendant, ea penè ſola & in primis omni honore habenda putant: nouis auctoritatem omnem fidemq́; detrahunt. In quo vt ſibi mirè placent, ita Plautinam cantionem in pergulis, in conuiuiis, in balneis, peneq́; dixerim medio ipſo foro perſonant:

Qui vtuntur, *inquiunt illi*, vino vetere, ſapientes puto,
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas:
Antiqua enim opera & verba cùm vobis placent,
Æquum placere eſt antiquas fabulas:
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multò ſunt nequiores quàm numi noui.

Agnoſco inquam ego Comici verba, teneo mentem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquam perſuaſerint id in omne ſcripti genus eſſe torquendum, quod de ſolis fabulis Poëta ille perſpicuè & apertè pronunciauit. Quibus nimium ſeueris iudicibus vt non minùs grauem quàm argutum opponam teſtem, Lyricorum principem Pindarum, quæſo, audiant: αἴνει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων· *Vinum vetus laudandum eſſet vult; at etiam recentiorum flores hymnorum ſuam quoque laudem mereri grauiter ac verè teſtatur. Ita quidem doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum ſcriptiones, & quaſi tenellas nouasq́; Muſarum corollas labore ac ſtudio concinnatas non aliquo putabit honore dignas, non etiam debita ſua laude ornandas exiſtimabit? Vultis itaque vno verbo dicam quod ſentio, Auditores; non poſſum faciliùs quàm Plinij Iunioris arguta ſanè & opportuna ſententia: Sum ex iis qui mirer antiquos, inquit ille; non tamen ita vt ingenia noſtrorum temporum deſpiciam. neque enim in gignendis optimis laſſa eſt & quaſi effeta natura. Sit ergo recens Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam eſſe conſtet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatam prudentiam Iuris, quid eloquentiam, qua aliis præſtitit, in medium adducam? Sic enim iam olim non temerè didicimus hanc pulcherrimã Iuris dicundi facultatem reuera* πολυμαθίαν *eſſe, & multiplicem atque vberem rerum optimarum peneq́; innumerabilium cognitionem, veram profectò & in actione poſitam, non vmbratilem quandam & in puluere latentem decertationem, ſed in omnium oculis ac luce poſitam ſapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, deq́; literariis monumentis ab eo editis, quæ omnia non augeri verbis, nedum illuſtrari poſſe certò ſcio? Quanquam enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit, facillimum eſſe laudare Solem, cùm vbique præſto & ſemper eſſe poſſint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cùm difficile*

non ſit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum eſt, ne quis obiiciat illud olim à Phauorino nobili philoſopho vſurpatum, Vituperari ſatius eſſe, quàm remiſsè laudari. Adde quòd ſi mihi aliquando ſtatuendum eſſet, vt Alciatum quadam inſigni meritaq́ laudatione exornarem, putarem equidem non alio eloquendi genere mihi opus eſſe, quàm eo quo celebritatem nominis Alciatus eſt conſecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra ſibi opus eſſe cenſebat. Quamobrem ſi certò teneam, numquam, aut raròadmodum, parem gloriam eſſe in dicente vel ſcribente, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non poſſum quin pro ingenij mei tenuitate Alciatum commendem: quod ipſum tamen cùm pro tantilla mea facultate vix conſequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis teſtes aduocabo potentiſſimas & nobiliſſimas in Europa gentes, à quibus raram & exactam Doctoris huius ornatiſſimi eruditionem probatam fuiſſe à patribus accepimus. Primùm, teſtis eſt Italia, bonorum ingeniorum parens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, ſumma omnium admiratione de ſuggeſtu fulminantem, ius ciuile magno applauſu pariq́ auditorum concurſu & frequentia docentem audiuit: teſtis Gallia, quæ eum Biturigibus per quinquennium aluit regiis allectum ſtipendiis: teſtis Germania, quæ præ cæteris ſemper induſtrios & ſollertes homines habuit: quorum opera factum, vt literarum cultus & exercitatio, pridem extincta Gothorum incurſionibus, cœperit hac tandem mundi ſenectute reuiuiſcere. Teſtes exteræ nationes omnes, in quibus tamen eſt aliqua humanitas atque inſtitutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoq́ conſenſu Alciatum excipiunt; ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornant. Et certé ea fuit egregij hominis ſuadela, vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, ſic etiam exteros abſentes demulſerit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris ſtudium fuiſſe diuinitùs excitatum. Quæ cùm dico, non eſt quod veſtrum quiſpiam exſpectet à me, vt nobiles huius noſtræ ætatis Iuris doctores inter ſe conferam: neque enim id meum eſt: & quamquam mihi permiſſum ac conceſſum eſſe videretur, tamen ſcio in primis id & permoleſtum & odioſum iis, qui ſeſe poſtponi aliis non tam facilè ferunt, quiq́ vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt. in quo ſi putarem eos ne verbo quidem mihi fore moleſtos, tamen vt verè & ingenuè fatear, —non meus audet

Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata eſſe confido? Enimuerò, Auditores, non eſt mihi animus calculum adiicere

meum ad eius diſputationes, quas magna ſua laude ſcripſit Alciatus ad Ius illuſtrandum: de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus eſt, ſi molem ſcripti conſideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, ſi pretium, ſi dignitatem, ſi officinam rerum omnium ſelectiſſimarum, quæq; ſtudio & cognitione omninò dignæ ſunt, égregiè inſtructam: ſi, vt vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Auſim equidem affirmare, nihil omninò eſſe quod philologi alioqui moroſi in eo deſiderent. ſunt enim non pauci, qui longiores verborum ambitus, qui prodigioſas, vt ſic dicam, foliorum & paginarum amplitudines, qui prolixam in doctrina farraginem non temerè faſtidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molem euoluerit? an tantum nobis relictum eſt temporis, an otij, an vitæ denique, quàm tamen breuiſſimam eſſe datam nemo non conqueritur, vt ad alia etiam præclara, & in quibus plus vtilitatis eſſe intelligimus, non primo quoque tempore properemus? Rectè Callimachus ille Grammaticus, & iure quidem dicebat, magnum librum, magnum eſſe malum: vt intelligamus homines inſigni reuera magnoq; damno mulctari, quibus libri tam multi atque ampli euoluendi proponuntur. At vt permulti ſunt qui prolixitatem auerſentur, ſic profectò alij quidam nominari hoc loco poſſunt non illiterati, non inertes, neque poſtremo in numero ponendi, qui ſimilitudinem, ſatietatis matrem, vt cramben bis malè recoctam planè refugiant. Quid enim de iis loquar, qui ægrè admodum ferunt ſibi quaſi onus quoddam grauiſſimum impoſitum humeris, vt è multis multa conquirant, & non niſi labore indefeſſo moleſtoq; ſtudia perſequantur? Sunt etiam permulti auctores qui manibus teruntur, in quibus ſingulis non niſi fortaſſe ſingulas virtutes reperire eſt: adeò nihil ab omni parte beatum, aut omnibus abſolutum perfectumq; numeris reperiri à nobis poteſt. Scio aliós quoſdam doctos & vtiles eſſe libros, è quibus res memoria dignas exprimimus: alios qui verborum puritatem & elegantiam doceant: alios denique qui nonnunquam vtile dulci permiſceant. Nihil dico de iis qui nihil niſi ſpinas habent, aut iis qui propter obſcurum dicendi genus, aut inſperſas opiniones erroneas pium & cordatum lectorem ſæpenumerò à legendo reuocant. Quis verò in hac Emblematum officina, & quaſi locuplete rerum optimarum penu breuitatem non laudet? quis varietatem rerum iucundiſſimam, & exactam pulcramq; copiam non amplexetur? quis multiplicem vnius libelluli theſaurum exigua mole comprehenſum non putabit excolendum, & nocturna diurnaq; manu verſandum? Vt enim de prima illa virtute, quæ breuis eſt, primo loco: certè

Homerus

Homerus ingeniorum vertex, quos egregios & ſapientes viros effingit, eoſdem etiam in dicendo parcos eſſe dicit: quantumq́ mea mens diuturna lectione repetere poteſt, & veterem hiſtoriam recordari, non ægrè reperio, quamdiu manſerunt incorrupti hominum mores, ſermonem fuiſſe parciſſimum & breuiſſimum. Quod iis perſpicere facillimum erit, qui priorum temporum auctores cum iis qui poſteri ſucceſſerunt, vnà conferre volent: vt Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Heſiodo, Socratem, Platonem cum Chryſippo: cum Galeno Hippocratem. Veterum enim ſapientum fuere ſententiæ perbreues, quaſi decreta quædam & placita, vt illa celebrata omnibus Pythagoræ ſymbola, Socratis, & aliorum quorundam ſapienter & argutè, doctè grauiterq́ reſponſa quæ hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, quid neruoſius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium, Lycurgi, Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vſi ſunt, vt non videam quid amplius poſteris acceſſerit, cùm Philoſophia primùm loquax eſſe cœpit: vt ad rem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

——laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Prætermiſeram Epictetum, in quem permulta confertur laus, quòd duobus verbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου vniuerſam Philoſophiam complexus eſt. Quod tamen ita nolim ſeuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, ſed etiam neceſſariam: at vt veſtrum quiſque intelligat Alciatum ſua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priſcæ doctrinæ ſyluam non pluris habendam ducet, quàm immanes ſcriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi neſcio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, vt in cochleis & teſtudinum genere capitur? Sed pergamus quæſo ad varietatem illam quæ ſe commendat, quæ in deliciis habetur, quæ ſtudioſos paſcit animos, quæ eruditam cogitationem ſuſpenſam tenet. Quod cùm meditor vnà mecum, exiſtimo eos ineptos eſſe minimeq́ diligentes, qui ſemper idem aut legunt, idemq́ ſemper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipſa commendauit, ingenium perpoliunt. Quid enim morer Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen inſtituto planè Stoici, monitum conſiliumq́ grauiſſimum, quo non obſcurè variam lectionem, vt alienam à ſtudiis inſectatur? Reuera hic magni nominis Philoſophus non ſine iudicio videtur ſuam ea de re ſententiam dixiſſe: ſed nos naturæ certiſſimum quoddam præſcriptum ſequimur, eiq́ paremus: quo nomine nullus eſt, opinor, qui nobis moleſtus eſſe debeat. Nam quocumque oculorum

aciem flectamus, quamcumque in partem ſeſe mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate diſtinctum deprehendemus. Plantarum enim, florum, herbarum magna eaq; admirabilis eſt in omni genere varietas: tam diuerſa animalium facies, ea colorum certè innumerabilium diſtinctio. imò verò terram ipſam videmus hac parte montibus eminentem, illa vallibus lacunoſam, fontium quadam perennitate, fluminum, lacuum, vaſtoq; Oceano irriguam, & certè à terra ſecretam, vt ipſa ſui maximum omnibus vbique ſpectaculum præbere videatur. Cuius naturæ tam ſapientis & prouidæ ſollertiam, homines ingenio maximè, & arte feliciter æmulati ſunt, iis præcipuè rebus, quæ litterarum monumentis continentur. etenim rectiſſimè putarunt ingenium humanum non eſſe ita ſterile & infecundum, & quaſi cancellis circumcluſum, vt ſua vi non continere poſſet ea omnia, quæ abundans & opulenta natura educere voluiſſet. Ne tamen vos morer pluribus, Auditores, ſi conferre libeat hunc tantillum libellum cum aliis longè plurimis: & ſi maturè iudicium adhibere par ſit; quis non capietur admiratione, vbi obſeruarit in eo vno innumerabiles opes contineri, quæ non niſi magna difficultate ſummoq; ſtudio in permultis aliis commodè obſeruari poſſint? Vt enim id aliqua parte reuocem quaſi ad calculos, in Alciato puram, terſam, & antiquam dictionem nullus, vt opinor, deſiderabit: acumen logicum non abeſt à præclara illa fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam variæ colligerentur: non hiſtoria rerum permultarum: non philoſophia morum & naturæ, quæ tota in omnibus Emblematis occupatur: vt quemadmodum in Homero plerique veterum dixerunt eſſe diſciplinarum omnium officinam quandam locupletem: ita in Alciatum vberrimè concurrunt, quæ hominis eruditi & ingenioſi laudatam aliquam ideam poſſint effingere. Quæ certè omnia non ideò à me dicuntur, vt aliquis veſtrûm putet me tam libera & aperta laudatione meos qualeſcumque in hunc auctorem labores venditare cupere: quod profectò quàm alienum ſit à meo ſenſu, facilè quiuis intelliget, ſi verecundum animum meum, ſi meæ vitæ rationem, ſi minimum peneq; nullum ſtudiorum progreſſum viderit. neque verò is ſum qui Alciati, viri certè maximi, dignitatem raramq; doctrinam cum mea tenuitate conferre audeam. Ille enim vir πολυίστωρ καὶ πολυμαθὴς iocando liberè, relaxandoq; animum, Emblemata omni ſale & lepôre Attico tincta effudit: nos induſtria, ſtudio, cogitatione, ſenſu denique omni nullum non lapidem mouemus, vt ſi pro dignitate non poſſumus ad vmbilicum perducere quæ cogitamus, ſaltem tamen admiratione quadam rapti, coniectanea

nostra

noſtra qualiacumque potiùs, quàm ſeriæ doctrinæ fructum aliquem proponamus. Ille, vti ſe res offerebat (quando maximè à Iuris profeſſione honeſtam & liberam ceſſationem impetrabat) in medio ſuo otio negotium literarium conſectatus, rem quidem pulcerrimam, dignamq; omni regio apparatu, eruditorum hominum oculis ſpectandam propoſuit: ego verò, vt libelli huius guſtum aliquem meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos & Latinos aliqua, quod certè audeo dicere, diligentia & voluptate animi deuoraui, eamq; continuam operam in perquirendo fixi atque locaui, vt qui Siſyphus verſat ſaxum, ſudans nitendo, ſed neſcio tamen an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, vt cùm ea de re apud vos tam liberè verba faciam, poſſim adoleſcentiæ lapſum deprecari. Fateor enim neſcio quo ætatis feruore ante annos ſeptem contuliſſe & ſublegiſſe me in libelli quandam formam aliquas minutias; quas cùm amicis aliquot meis oſtendiſſem, mihi auctores fuerunt, vt de iis edendis tum primùm cogitarem, & in publicam edi lucem paterer. Id certè, ne quid ego diſſimulem, mihi tum valdè placuit, vt qui meorum ſtudiorum aliquod vel minimum ſpecimen non ægrè ferrem ſtudioſis eſſe conſecratum: ad eamq; rem citiùs quàm licebat, neque tam maturè, vt oportebat, ad Chriſtophorum Plantinum, ciuem Antuerpienſem, regium typographum, ſcripſerunt amici meo nomine, vt quemadmodum is ipſe mihi coràm pro ſua facilitate primùm hîc Lutetiæ pollicitus erat: deinde per litteras idem non inuitus confirmarat, libellus prelo committeretur: quod tamen, vbi exemplar ad eum miſiſſem, penè omnino αὐτόγραφον, & reuera κακόγραφον, diuturna & moleſta negotiorum mole auocatus, tam citò præſtare non potuit, vt ipſe conſtituerat. Sed ea tandem edita ſcholia, immatura penè omninò, neque digna ſatis quæ hoc tempore, tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applauſu à ſtudioſis, mihi animos admouerunt, vt quæ inculta parumq; terſa eſſe ſcirem, ſumpto quodam otio libero corrigerem. Meæ itaque partes ſunt, vt cùm mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus ſim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non ſemel habuerunt, de caſtiganda illa editione cogitem: tum vt reſpondeam hominum de me bene meritorum exſpectationi, tum vt adoleſcentum ſtudia quacumque tandem ratione iuuare pergam. Quod negotium citiùs confeciſſem, & alacri ſtudio maturaſſem, niſi profeſſionis meæ continua cura & laborioſa contentio, in qua ceſſatori eſſe non licet, me penè omninò à ſubſeciuis ſtudiis abſtraxiſſet: niſi inquam me toto iam ſexennio exercuiſſet. Neque verò tam facile eſt ei qui noſtræ huius profeſſionis mu-

nus ſuſtineat, animum ad res tam varias & multiplices applicare: quem certè magnum & arduum laborem ſi qui tam facilem eſſe putant, vehementer admodum errant. Nullius enim planè animus eſt vel adeò rectè à natura informatus, vt hoc quicquid eſt quod facere debemus ex officio, qui non modò agendo, verùm etiam cogitando poßit ſuſtinere. An vos aliam cauſſam eſſe vllam putatis, cur in tanto honore quo maximè artes aluntur, tam pauci reperti ſunt hactenus, qui in hac profitendi laborioſa contentione pro dignitate verſati ſint? Non eſt longè repetenda ratio: ſunt enim omittendæ voluptates, prætermittenda ſtudia delectationis: ludus, iocus, conuiuia, confabulationes omnium penè familiarium deſerendæ quæ res vt plurimùm ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honeſtoq́; conatu ſtudiorum humanitatis auocat, & interdum omninò abſtrahit. Non longè abiero, dicamq́; hoc tempore quod tacitus nullo modo prætermittere poſſum: noſtra hæc profeßio longè grauior eſt, magisq́; ſeria, quàm ſuſpicari vnquam aut percipere poſſunt qui dolium hoc numquam volutarunt. Nulla ſiquidem ars eſt digna hominis liberaliter educati ſtudio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum eum eſſe, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione ſuſtinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quantò magis in dies prouehor, tantò etiam magis intelligo quàm abſim à perfectione ſummorum operum, huiusq́; profeßionis dignitate: vt quamquam videar pleriſq́; nunc extra laboris aleam poſitus aliqua mea induſtria & exercitatione, imò verò hominum eruditorum approbatione; tamen haud dubiè fateri cogar, me fundamenta quæ cogito, nondum bene ieciſſe. Et hæc quidem quamquam veriſſima eſſe conſtet, ſcio tamen quàm imperitis & parum cautis adoleſcentibus arrideant exoterica potiùs quàm acroamatica: quàm placeant, non ſollertes & induſtrij, non laborioſi & ingenui doctores ſed clamoſi quidam & importuni ardeliones, vt etiam fumorum venditores, qui audacia quadam impudenti & intolerabili, iuuentutem ſibi deuinciunt, eoq́; nomine literarum gloriam inſigni quodam faſtu complere non verentur. Quid enim nos, nos inquam laborioſi & induſtrij, non vbicumque faci ſcholaſticæ probamur? quia faſtum omnem præcludimus: quia malumus ſtudere vtilitati audientium quàm voluntati: non pendemus ab aura populari: huic multorum capitum belluæ non obſequimur. & hinc illæ lacrymæ, Auditores, vt nemini mirum ſit, cùm etiam Iupiter ipſe, vt eſt in adagio vetere, ne quidem placere omnibus poßit. Sed vna tamen optimè factorum conſcientia, & doctorum quorundam hominum de noſtris ſtudiis grauißimo iudicio ſuſtentamur atque animum colligimus: quamquam

nihil

nihil ſit quod me pœnitere debeat, vt eorum hominum qui ab euentu metiuntur omnia, fortunam incuſare velim. Licet enim minimè gloriari poſſim, vt ille cui mille Siculis errabant in montibus agnæ: neque cantare audeam quæ

——ſolitus ſi quando armenta vocaret
Amphion Dircæus in Actæo Aracintho:

tamen mea ipſe ſorte contentus, ſi fas eſt, ſi licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non ſum adeò informis: nuper me in littore vidi,
Cùm placidum ventis ſtaret mare. numquam ego Daphnim
Cantando metuam, ſi numquam fallit imago.

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione vereor ne quis exiſtimet me meas merces alienis nominibus velle cariùs vendere. quod ſi facio, mei planè ſum immemor, vt qui naſutis hominibus me ridendum propinem. At ne patiar vos hinc non ſatiatos diſcedere, néve aberrem à ſcopo, quem mihi primùm propoſueram, vtq; vno quaſi faſce complectar, quæ hactenus à me dicta ſunt, quæſo, ſtudioſi Adoleſcentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam noſtri hi labores inſtituti ſunt) quæſo inquam, noſtri huius auctoris antiquam doctrinam diligenter obſeruemus & exoſculemur: peritiam iuris admiremur: eloquentiam conſectemur: ſuccinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus conſenſu approbemus: varietatem certè gratiſſimam iucundiſſimamq; venemur: cuius ſingulas easq; admirabiles virtutes ſi penitiùs intuemur, theſaurum habemus nullo auro nulliſq; gemmis conferendum: multoq; magis admirabilem, ſi eius vnius ſelectiſſimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum ſloſculis comparemus. In quo Emblematum libello mea qualicumque commentatione illuſtrando, non puto me omnino malè bonas horas collocaſſe: quamquam id dictum nolim, vt cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impenſiùs, quod neque veſtra de me expectatio, neque meus pudor vnquam pateretur. Sed hoc vnum contendo: excuſetur quæſò (id enim mihi non ſemel deprecandum) excuſetur inquam nimius adoleſcentiæ meæ feruor, qui libellum quaſi è nido implumem, vt ita loquar, & vt immaturum fetum emitti permiſerim: excuſetur denique nimia fortaſſe tarditas, quæ effecit vt nondum ſatis mihi facere potuerim, neque ſupremam admouere manum in eo diligenter emendando, eò quòd continuum mearum prælectionum penſum ab eo quod tam diu mihi propoſueram, me diutius auocârit. Sic enim mihi firmo quodam animi propoſito ſtatui, vt quamdiu mihi liberè ac

quietè verſari hac in Academia licuerit, efficiam vt qui eruditis hominibus rationem mei otij conſtare velim. Quid enim verear apud vos meas hîc fateri delicias? Adoleſcentes optimi,

Muſæ noſter amor Permeſſides.

in quarum ſtadio quamquam moleſto & ærumnarum pleno, honeſto tamen & laudabili, ſic me contineo, ſingulari Dei *beneficio, vt nullus vnquam fuerit adoleſcens, qui me toto iam ſexennio profitentem de ſuggeſtu audierit, cui tamen modeſtia commendata ſit, cui honeſti cultus, cui denique humanitatis literæ, qui idem mihi ex animo non fuerit obſecutus. Nihil moror aliorum ſtudia & labores certè multos ſollicitudinum plenos. per me licet, oblectentur alij cæcis quibuſdam cupiditatibus: alij fori iurgia conſectentur: hi rei militari, aut mercaturæ faciundæ totos ſeſe dedant: alij lucris inhient, & opima ſacerdotia vel prece, vel pretio, ſi poßint, aucupari non deſinant:*

Me verò primùm dulces ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero, ardenti perculſus amore,
Accipiant, cælíque vias & ſidera monſtrent.

DIXI.

CLAVDII

CLAVDII MINOIS I.C. COMMENTARII AD EMBLEMATA ANDR. ALCIATI.

AD PRÆFATIONEM.

AD *Chonradum.*] De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opuſculum dicatum conſtat, tantùm ea dicam & huc referam, quæ ſcriptorum noſtri temporis lectione conſequi potui. Andreas Cratander in Epiſtola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum præfixit, hæc habet: Chonradus Peutingerus, eximium illud Auguſtanorum Vindelicorum decus & ſpecimen, qui cum incomparabili auctoritate, quam in gnauiter ſuſtinendis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus eſt, egregiam humanorum ſtudiorum peritiam coniunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde ſatis appâret, quòd mihi aliquot Ciceronianarum orationum reliquias, & venerandæ vetuſtatis exemplaria tranſmiſit, tanquam auxiliatrices copias, &c. Hæc quidem ille. Sed expreſſiùs Henricus Pantaleon Proſopographiæ parte 3 eiuſdem Chonradi vitam, laudeſque perſtrinxit. Sic autem: Chonradus ille Auguſtæ Vindelicorum ex honeſta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus eſt. Is cùm felici ingenio eſſet præditus, à teneris annis literis incubuit, & in primis legum lectioni diligentem operam impendit. Hinc factum, vt iuris doctor omnium acclamatione creatus fuerit. Accedebant multæ heroicæ virtutes, & rerum agendarum dexteritas. Itaque patriæ vtilis ciuis & ſingulare ornamentum extitit, atque à Maximiliano Cæſare inter ſuos conſiliarios cooptatus fuit. quinetiam hunc Eraſmus Roterod. plurimùm ob eruditionem dilexit, & inter ſummos amicos habuit. Scripſit is anno 1506. Sermones conuiuales, *Chonradus Peutinger.*

in qui-

in quibus multa de mirandis Germaniæ antiquitatibus referuntur: præterea de gentium quarundam emigratione Epitomen, quæ Procopio, & aliis hiſtoricis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerum antiquarum ſingularis æſtimator, qui eiuſmodi indagare, & poſteris proponere magna delectatione erat ſolitus: tandem ætate confectus obiit, & apud ſuos honorificè ſepultus eſt. Hactenus Pantaleon, quæ omnia pænè mihi videntur ſumpta ex 18. Epiſt. Eraſmi.

Dum pueros] Diſſimilitudine ſuum negotium cum aliorum otio conferens, tria luſorum genera ponit, ex adiuncto tempore quo hoc opuſculum ſcripſerit. Pueri nucibus delectantur: hincque vulgò trita prouerbia, Relinquere nuces; & , Ad nuces redire. Adoleſcentes & iuniores teſſera delectantur, quod eſt aleatorum. Segnes autem , quique corporis motum refugiunt, chartulis pictis oblectantur.

iuglans.] nux.

teſſera.] Dicitur teſſera, quicquid ex omni parte quadratum eſt. Gel. lib. 1. c. 20. & Cæl. Rhodig. lib. 20 cap. 14. & 27. Cubus à Græcis dicitur: eſtq; corpus ex ſex lateribus æquali latitudine planitierum per quadratum. Is cùm eſt iactus, quam in partem incubuit, immotam habet ſtabilitatem , vt ſunt etiam teſſeræ, quas in alueum ludentes iaciunt. Budæus 5. De aſſe.

Emblemata cudimus.] A fabris aurificibus, vel aliis ſculptoribus ἀλληγορία. Significat ſe horis genialibus hæc lepida carmina conſcripſiſſe. Sunt enim emblemata, ornamenta exemptilia, quæ ad placitum vaſis argenteis , aureiſve tolli & reponi poſſunt, qualia ſunt ſigilla, variáque vt floſculorum, ſic & rerum aliarum ſimulacra affabrè celata vel depicta. Sic accipitur id nominis à Cicerone primùm, deinde Vlpiano. Ex libris enim Iuriſconſultorum didicimus, nihil aliud emblema eſſe, l. cùm aurum, §. idem Celſus, & l. pediculis argenteis. §. 1. D. de auro & arg. leg. Ea vox , cùm peregrina eſſet, & Romanis auribus non ſatis nota , Tiberio Cæſari minimè placuit , vt principi qui patriam linguam præferret externæ. Quamquam enim, ait Sueton. Græco ſermone promptus eſſet, non eſt tamen niſi opportunè vſus: abſtinuit enim, ſed in ſenatu maximè. Adeò quidem vt monopolium nominaturus, veniam petens poſtulârit, quòd ſibi verbo peregrino vtendum eſſet. Atque etiam in quodam decreto patrum , cùm ἔμβλημα recitaretur, vocem commutandam cenſuerit, & pro peregrina Romanam noſtratem requirendam: aut ſi non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enunciandam. Idem in

Dionis

Dionis epitoma. Et hæc quidem ille. At nos Emblematis verbum retinemus, vt iam receptum vſu, dignumque Romana ciuitate: eſt enim venuſtum & elegans, imò ſignificantiſſimum, & ad hanc imitationis materiam appoſitiſſimum.

Feſtiuis horis.] Diebus genialibus quibus animum remittebam à ſeurioribus ſtudiis. vel, feſtiuis horis, id eſt, ſubciſiuo tempore. Sic enim Mar. Tullius, cùm dies aliqui dabantur ad ruſticandum, vt etiamnum dantur iuſtitiorum dies noſtris Senatoribus, ad eorum numerum accommodab atque ſcribebat. teſtis eſt ipſe 1. de Legibus. Vegeta autē & ſtrenua ingenia, quò plus receſſus ſumunt, hoc vehementiores impetus eduntait Val. Max. lib. 5. cap. 6. Quò forte poſſim non inconcinnè Democriti attexere, ex Stobæo, Orat. 16. quo loci ait vitam ſine feſtiuitatibus, longam viam eſſe ſine diuerſoriis: hoc eſt, βίος ἀνεόρταστος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. Verùm & occupatis diebus aliquid agendum Seneca monet Epiſt. 73. quin & feſtis, vt Virgil. 1. Georg. Quippe etiam feſtis quædam exercere diebus fas & iura ſinunt. Illud addo Xenophontis, fortium virorum voces & geſtus, etiam in vino, & luſu dignum ſtudio & memoratu quiddam præferre.

Artificum illuſtri.] Hic verſiculus deſcriptionem continet τῶν ἐμβλημάτων. qua de re iam ſatis. ſed hîc aduerte materialem cauſam.

Veſtibus vt torulos.] Finalis cauſa, & vſus Emblematωn. Torulos autem appellat eminentias quaſdam in veſtibus, corollis, & aliis ſimilibus: Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens, Addit, inquit, aliquos vt in corona toros, omnemque orationem ornamentis modicis verborum ſententiarumque diſtinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, quæ petaſis, id eſt, pileis, aut penulis veſtibúſque adiici ſolent. Palam eſt illud ex Amphitruone Plauti: Tum meo patri autem torulus inerit aureus ſub petaſo.

petaſis.] pileis, galeris, &c. Petaſum, Arcadicum pileum ſignificatione primaria eſſe, didici ex Heſychio. πέτασος τὸ τῶν ἐφήβων φόρημα. ſic enim legendum in Heſychio, non φρόνημα, vt in vulgatis. Suetonius ait, Auguſtum non niſi petaſatum, hoc eſt velato capite ſub dio ſpatiari ſolitum. Certè & Poëtæ petaſatum Mercurium faciunt. Id nominis à πετάννυσθαι, pandere, vel extendere deflectitur: quod pilei genus galero non abſimile volunt. Prudentius 2. in Symmachum:

Nec petaſo inſignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius ſeruare ſuas de clade palæſtras.

parmas.]

parmas.] Parma, ſcutum breue peditum, pelta etiam dicta à Plinio. Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis:

Hæc quæ ſæpè ſolet vinci, quæ vincere raro,
Parma tibi ſcutum pumilionis erat.

Varro De lingua Latina, & Alexander ab Alex. 6. cap. 22.

tacitis notis.] Sic ſe habent Ægyptiorum Hieroglyphica, vt etiamnum hodie ſymbola ea, quæ armis, ſcutis, ſignis militaribus, & ceteris id genus apponi ſolent. De quibus lepidum & eruditum ſcripſit Dialogum Paulus Iouius. nos in noſtro ſyntagmate quædam adduximus. Tacitis notis ſcribere, alio ſenſu, & doctè quidem Turnebus Aduerſ. 14. cap. vlt. ad fin.

At tibi ſupremus.] Optatio ex diſſimilibus. Idem ferè diſſimilium locus eſt apud Horat. ode 8. lib. 4. Carmin.

Donarem pateras, gratáque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu peſſima munerum
Ferres, diuite me ſcilicet artium,
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res eſt, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina poſſumus
Donare, &c.

Huius autem diſſimilitudinis hæc mihi videtur germana ſententia: Poſſum ego tibi, Chonrade, Emblematum quorundam ſiluam & cumulum ex veterum auctorum bibliothecis aggregare: at magnus Imperator (cui ſis à conſiliis) poteſt tibi commodè & munificè ſuppeditare veterum artificum manupretia, ſtatuas, imagines ingenioſè pictas, ſollerter expreſſas, ſculptas, efformatas: ipſiſſimas inquam imagines, non picturam quandam nudam aut deſcriptionem, qualis mea hæc eſt chartacea.

ſupremus Cæſar.] Maximilianus Imperator, cuius conſiliarium fuiſſe Peutingerum paulò antè meminimus ex Eraſmo.

Ipſe dabo.] Τὸ πρέπον in libro Poëtico Poëtæ conſecrato. Non enim modò videndum quid, ſed & cui des. Seneca De beneficiis: Vide ne mittas munera ſuperuacanea, vt feminæ arma, ruſtico libros, & ſtudioſo retia. Id enim eſt ac ſi cani des paleas, & oſſa aſino. Sic Martialis 14. lib. ſed non eodem tamen ſenſu:

Non ſunt munera quæ putas puella,
Cùm donat vacuas poëta chartas. Idem, 7.
Diuitibus poteris Muſas, elegóſque ſonantes
Mittere: pauperibus munera pexa dato.

Idem

Idem lib. eod. ſed aliorſum:

Muneribus cupiat ſi quis contendere tecum,
Audeat hic etiam Caſtrice carminibus.

Et id quidem mihi reuocat in mentem diſtichon Latinum Iani Laſcaris, doctiſſimi hominis, ad Iouianum Pontanum:

Verſiculos Pontane tibi: ſic munera Baccho
Libamus Bacchi, ſic Cereris Cereri.

Pignus amoris habe.] Id eſt, μνημόσυνον. Seneca de beneficijs: Beneficia non numero, neque magnitudine cenſenda, ſed dantis voluntate: οὐδὲ γὰρ τοὺς λαβόντας ἔγωγε ἡγοῦμαι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων θαυμάσαι, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν. Demoſthen. πρὸς Λέπτιν. Sed ad rem maximè facit τὸ πρέπον eius qui librum conſecrat, & eius cui offertur. Etenim vt Ariſtid. ait orat. 5. ἱερῶν: Templa dijs ſacrare conuenit: viros autem egregios decet librorum dedicationibus honore afficere. Hoc eſt, τοὺς μὲν νεὼς τοῖς θεοῖς προσήκει καθιεροῦν, τοὺς δ' ἄνδρας τοὺς ἐλλογίμους τῇ τῶν βιβλίων ἀναθέσει τιμᾶν.

AD EMBLEMA I.

PROPONIT ſchema gentilitium ſiue inſigne Ducatus Mediolanenſis, in quo ſerpens cæruleus in aureo æquore infantem, vel anniculum puerum rubore tinctum euomens, conſpicitur. Cuius quidem ſchematis rationem adferam, ſi priùs huc ranſtulero, quod idem noſter auctor ea de re ſcripſit c. 43. De ingulari certamine, vt Alciatus ipſe Alciatum enarret hac in arte. Sic enim ille: Celebre eſt in Annalibus Othonis Viceconitis cum quodam Sarraceno in Aſia certamen, quem ille manu captum confoſſumque galeæ ornamento priuauit, idque entilitiis inſignibus ſuis addidit, hoc eſt, Vipera vix natum & dhuc manantem ſanguine infantem ore euomens: nimirum b Alexandro Magno acceptum emblema. Siquidem in eius ntiquis nomiſmatis idem ſigillum reperire eſt, quo Ioue ſe natum rex ille per ambages oſtendebat. Etenim ſerpentis forma luribus Græciæ locis Iupiter colebatur. Suntque in Aſia genea ſerpentum, quos ore parere hominum opinione receptum ſt. Hactenus ille. Celebratur itaque ſtemma eiuſmodi à diuina antiqua origine, perennique nobilitate, è ſano Sapientiæ caite, promanante. Sed inſtituenti mihi commentaria integra, uoad eius maximè fieri poteſt, occurrit præter alia, quæ de *Alciati locus.*

E hoc

Franc. Petrarcha. hoc ſtemmate Ducum Mediolanenſium retulit Franciſcus Petrarcha, Rerum memorabilium libro 4. ad finem: cuius hæc pænè verba ſunt: Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatum obtinuit, magni animi iuuenis, patris iuſſu cum copiis tranſmiſit Apenninũ. In ea expeditione cùm fortè deſcendens equo requieſcit, ingens vipera, nullo aduertente comite, in galeam Principis iuxtà poſitam irrepſit: quam cùm mox capiti reponeret, famoſo quidem & horrifico, ſed prorſus innocuo lapſu, per genas Ducis interriti fluxit. Eam à nemine lædi paſſus adoleſcens ille animoſus, ad omen geminæ victoriæ traxit. hincque factum tandem, vt ipſe pro ſigno bellico vipera vteretur. Et hæc quidem Petrarcha, magni nominis raræque eruditionis auctor: quam narrationem, cùm adoleſcens Bononiæ ſtudiis operam daret, ſe ſæpè audiuiſſe ſcribit. Idem pænè Gabriel Simeon Italus retulit, eo Compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanenſibus: cuius tamen verba huc conferre minimè attinet. Paulus autem Iouius, noſtra patrumque memoria hiſtoriæ ſcriptor inſignis, cum Alciato conuenit, eo nempè libro, quo Mediolanenſ. Principum Vicecomitum vitam eſt complexus. Ait enim Othonem (ſacro in bello contra Turcos & Sarracenos, Bulionio Godofredo duce) inſigni pietate & magnitudine animi virum, nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui medio in campo ad ſingulare certamen fortiſſimum quemque ex acie Chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſſum, tandemque eum non minore fortitudine quàm felicitate deuiciſſe: deque confoſſi hoſtis galea opimum pleuumque immortali gloria ſpolium retuliſſe, auritam, ſcilicet, viperam inexplicatis ſpiris minaciter à cono caſſidis erectã, & puerum paſſis manibus deuorantem. quod vnum auſpicatæ virtutis argumentum, non modò gentilitiæ laudis geſtamen fuit, ſed & poſteris id inſigne audacter vſurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriam portendit. Fuere qui exiſtimarent Volucem ex ſtirpe Alexandri Magni progenitum, tuliſſe pro inſigni viperam, ex Olympiadis fabula, puerum parturientem quòd ea à dracone ſe compreſſam fuiſſe, Iouis imagine, prædicaret. Sic Iouius. Ceterùm id ſtemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Ægyptiorum notas, quas Hieroglyphicôn nomine appellabant, obſeruarit ex Oro maximè Niliaco, facilè diſcet eos imagine ſerpentis, Imperatorem regemque deſignaſſe. Quid enim dominium orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem optimum & tutelarem ſiue cuſtodem quid heroëm, quid nominis & famæ amplitudinem figura ſerpentis

Gabriel Simeon.

Paul. Iouius.

Quid per ſerpentem Ægyptij deſignabant.

pentis exprimebant, niſi quòd ſpectato huius animalis admirabili genio, conditionem & dignitatem Principum eo ſchemate ingenioſo, eruditis hominum oculis proponi volebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi diſpendio ſuas opes adaugerent, Anguem, niſi anguem deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ eſt, ſerpentes olim adiunctos leonibus, qui Opis Deæ ſimulacris apponi erant ſoliti, quo ſignificabant orbis Principatum. Anguis enim circularis orbem, Leo verò fortitudinem vireſque repræſentabat. Quòd autem ſerpens ita ſæpè depictus conſpiceretur, qui ſibi caudam mordicùs ore retineret, pauci ſunt qui explicuerint. Ea verò mihi perplacet eruditorum quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectum, & quaſi ob oculos poſitum fuiſſe Regem eum, qui finem ſibi actionum omnium & conſiliorum prudenter & accuratè proponeret, cuique vltima, imò verò minima etiam curæ eſſent. Eo enim nomine Auguſtus, Antoninus Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus Alexander ad cælum euecti ſunt: contrà malè ceſſit Heliogabalo, Caracallæ, Commodo, Domitiano, & aliis permultis Reipub. Romanæ peſtibus, quòd ſimulatque ad ſummum illum Principatum conſcenderunt, abiecta cura publica, ſibi tantùm ſeruire, ſuaſque perſequi cupiditates, quo iure, qua iniuria, voluerunt. Ceterùm Anguis imagine, Rex cuſtos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus ſuum in Regem ſtudium (cuius beneficentiam grato animo agnoſcebat) non alio modo poſteris commendabant, quàm ſerpente vigili, ſurrecto vertice, & elato pectore. quod Homericum illud declarat, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα: *Non decet virum conſultorem, qualis Princeps eſſe debet, tota nocte dormire.* Apud Horatium eo quidem ſenſu, ſerpens Epidaurius appellatur, vt apud Græcos ὄφεως ὄμμα, ad vigilantiam deſignandam. Denique tam fuit inſigne & celebre id Hieroglyphicum ſerpentis, vt non temerè Imperator clariſſimus Epaminondas vſurpârit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores poſteri columnam erexerunt, appenſo clypeo, in quo ſculptus draco eſſet. Eius monumenti rationem affert Pauſanias, quia is Imperator laudatiſſimus ex Spartiatarum genere, quod Thebis antiquiſſimum fuit, ortum duxiſſe putabatur, quorum id gentilitium inſigne eſſet, vt qui ab anguineis illis dentibus à Cadmo telluri mandatis eſſent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quædam ad huius magnifici ſtemmatis arcanum illuſtrandum adiiciam. In oſtentis enim & præ-

Quid per ſerpentem qui caudam mordicus tenentis.

Serpens Epidaurius.

Anguis quid ſignificabat. ſagiis, Angue ſumma nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modò iis, qui ad regij dominatus, aut etiam regni faſtigium expectabantur, ſed & iis, qui arte quadam vel ingenio celebritatem quandam ſibi comparârunt. Vt enim retulit *Roſcius.* 1. De diuinatione M. Tullius: Cùm Roſcius in cunabulis eſſet, educareturque in Selonio, qui eſt campus agri Lanuuini, noctu lumine appoſito experrecta nutrix animaduertit puerum dormientem circumplicatum ſerpentis amplexu, quo aſpectu exterrita clamorem ſuſtulit. Pater autem Roſcij ad aruſpices retulit: qui reſponderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc ſpeciem Praxiteles cælauit argento, & Archias expreſſit verſibus. hæc Cicero: Spartianus auctor eſt, *Seuerus Imp.* Seuero imperiũ præmonſtratum: ei enim in ſtabulo dormienti ſerpens caput cinxit, & ſine noxa, expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Ferunt & Anguem portendiſſe *Aurelianus Imp.* imperium Aureliano, quanquam ille mediocrium fortunarum & parentum eſſet. Nam cùm eius pueri peluim ſerpens cinxiſſet, neque vnquam potuiſſet interfici, poſtremò mater eius anguem occîdi noluit. Mulier hæc templi Solis ſacerdos erat, diuinationum minimè ignara, quippè quæ familiarem *Tiberius Cæſar.* hunc ſerpentem, tanquam genium agnoſceret. Tiberius Cæſar ſerpentem draconem in deliciis habuit, eique ſua manu cibum miniſtrauit: quem cùm is corroſum à formicis obſeruaſſet, monitus eſt cauendam eſſe ſibi vim multitudinis: formicis enim *Maximinus Iunior.* populum ſignificari. Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus eſt, dormientis caput ſerpens circundedit, futuræ dignitatis præſagium. Idem penè, quod de Alexandro Magno, refertur de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia *Auguſti mater.* matre Auguſti Octauij, quæ in templo Apollinis ſomniauit ſe cum Dracone congreſſam, indeque factum, vt macula picti Draconis in corpore conſtanter hæreret, quæ nunquam poſtea eximi potuit. De anguis augurio Cornelius Tacitus lib. 11. ſic: Sedente Claudio circenſibus ludis, cùm pueri nobiles equis ludicrum Troiæ inirent, intérque eos Britannicus imperatore genitus & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adſcitus, fauor plebis acrior in Domitium loco præſagij acceptus eſt: vulgabatúrque affuiſſe infantiæ eius dracones in modum cuſtodum, fabuloſa & externis miraculis aſſimulata. Nam ipſe haudquaquam ſui detractor vnam omninò anguem in cubiculo viſam narrare ſolitus eſt. Virgilius non temerè ſcripſit anguem exiſſe è tumulo Anchiſis. Veteres enim, vt eſt apud Plutarchum in Cleomene, ſerpentes tribuerunt

runt heroibus: cuius rei rationem non vnam multi afferunt. ſic enim Poëta lib. 5. quo loco Æneas patri iuſta facit:

Salue ſancte parens, iterum ſaluete recepti
Nequicquam cineres &c. & deinde,
Dixerat hæc, adytis cùm lubricus anguis ab imis,
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum. vide reliqua.

Sed hæc ſatis.

ſinuoſi è faucibus anguis.] Fauces ſunt gulæ partes interiores. Plinius: Summum gulæ, fauces vocantur; poſtremum ſtomachus. Sinuoſus autem epitheton ſerpenti conueniens: ſinuoſum enim dicimus, à longo ſinu, & μεταφορικῶς apud eundem noſtrum auctorem poſtea, *ſinuoſi in faucibus antri.* *Fauces.* *Sinuoſus anguis.*

ſtemma.] Nobiliores erant, qui ſui generis imagines & ſtemmata proferre poterant. Budæus Annotat. in Pandectas. Vſurpatur plerunque pro corona: deductum enim eſt id nominis à ϛέφειν: vt illud Homericum, *Stemma.*

ϛέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Alciat. refert 2. Parerg. c. 30. Lege 6. Miſcellan. P. Nannij.

gentilitiis.] Pro imaginibus poſteriora tempora inſignia gentilitia habuerunt, quæ arma vel armaria vulgò dicuntur: quæ ipſa quoque primùm, vt ſimile eſt veri, virtutis fuere præmia, ac rerum præclarè geſtarum décora. Budæus. *Gentilitia ſtemmata.*

Pellæum regem.] περιφραστικῶς pro Alexandro: vt apud Iuuenal. 10. Sat. *Pellæus Alexander.*

Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis. Auſonius Paulino:
Ocyus illa iugi fatalis ſoluere lora
Pellæum potuiſſe deum reor.

Sic autem dictus à Pella vrbe Macedoniæ. Pompon. Mela lib. 2. quam etiam Plin. Alexandri patriam appellat, 35. lib.

ſuum genus.] Iuſtinus lib. 12. ait Alexandrum, virum ſupra humanam potentiam magnitudine animi fuiſſe præditum. Qua nocte eum mater Olympias concepit, viſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente volutari: nec Dei decepta ſomnio. Nam profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit; quam cùm Æacidarum gens ab vltima ſæculorũ memoria, & regnũ patris, fratris, mariti, & deinceps maiorũ omnium illuſtrauerit; nullius tamẽ nomine quàm filij clarior fuit. Plutarchus auctor eſt, quòd cùm Ammonis ſacerdos Alexandrum ſalutaturus, linguæ vitio præpeditus, pro παιδίον, filiole, dixiſſet παῖ διὸς, id eſt, Iouis fili, hinc cæleſtis originis gratiam captatam, cui initia dediſſet error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, *Præclarus Alexandri ortus.*

Alexander fatetur vtile ſibi fuiſſe ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat, ne aliquis ſibi repugnaret. Id cur factum ſit, lege Auguſtin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Præclara extat Alexandri laudatio apud Appuleium primo Floridorum.

Iupiter Ammon. *Dum ſe Ammone ſatum,*] Iupiter Ammon ab arena dictus, quòd ſub arietis forma coleretur, in templo à Libero patre in arena condito. qua de re multa Lilius Gyrald. Syntagmate 2. hiſt. Deor. Politian. cap. 52. Miſcellan. Lege & Hygin. lib. 2. De ſignorum cæleſt. hiſtoriis.

Amphisbæna. *tradunt ſic quoſdam enitier angues.*] Plinius lib. 8. cap. 23. & Solinus cap. 30. Polyhiſt. Amphisbænas ore parere tradunt: his enim caput eſt geminum, hoc eſt, & ad caput & ad caudam. Neminem quidem ſtudioſorum latêre velim, id commodè atq. perſpicuè relatum ſcriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex tam fœcundo ac copioſo rerum ſelectiſſimarum pomœrio tot flores & fructus collegerim.

Eniti. *enitier.*] pro eniti, παραγωγή. Enixæ dicuntur feminæ, nitendi, hoc eſt, conandi & dolendi labore perfunctæ. Nexum enim dicimus arctum & colligatum. Nonius. Id quidem ad zonæ ſolutionem referri non inconcinnè poteſt, qua partus deſcribitur à poëtis, nempe quòd omni nexu oportet mulier ſoluatur, vt commodiùs enitatur & pariat. Callimachus Hymno in Iouem:

† ῥέε ἐπεὶ τῆμος ἀπ† ῥέει ὅτ' ἐλύσατο μίτρην, id eſt, quando peperit. quod & admonet Græcus ſcholiaſtes. Alcimede apud Apollonium Argonaut. 1. filij diſceſſum lugens,

—ᾧ ἔπι μούνῳ

μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον. quo loco ſcholiaſtes ab altero non diſſidet, quin & adiicit, ὅθεν καὶ λυσιζώνης ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν ἀθήναις. Quorum locorum mihi copiam pro ſua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocenſium gymnaſij hac in Pariſiorum Academia primarius, vir vtriuſque linguæ peritiſſimus, & cum quo, literarum nomine, mihi nuper amicitia interceſſit.

Cur Pallas è Iouis nata cerebro. *An quia ſic Pallas, &c.*] Teſtis eſt Pindarus Olymp. ode 7. cuius rei rationem (ſed aliam atque aliam) reddunt Fulgentius Mythologic. 2. Phornutus De natura deorum, Gyraldus Syntagm. 11. Ouid. Faſtor. 3. epimythia etiam ſua tradit, ſed longè aliis diuerſa. Ex his enim alij ſpeculationem phyſicam, alij ethicen, alij alia conſiderant. Themiſtius oratione 10. οὐδὲ προσκαλεῖς τοὺς φιλοσόφους (alloquitur Imperatorem Valentem) κἂν ἀποκνῶσι. καὶ ἀφῶσιν σὺ χρόνον τοῦ ἔτους ἐπὶ χώρας μένεις,

μένης, ἀνάγκης χημερίζεις τῶν λόγων. τοῖς στρατηγοῦσι δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες ἐν ἴσῃ προεδρείᾳ, γνώμης ἅμα καὶ δυνάμεως στρατηγούσης. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς γεννῶσιν οἱ ποιηταὶ τοῦ Διὸς, ἐνδεικνύμενοι καλῶς ὅτι προσήκει τῶν βασιλείων μήτε λόγον ἄπρακτον, μήτε πρᾶξιν ἄλογον ἐκφοιτᾶν, ἀλλὰ τὸν νοῦν ἐνεργὸν εἶναι, καὶ γέμειν νοῦ τὸ δραστήριον. Exiſtimo autem cum Pindari ſcholiaſte ad 7. Olympior. figmentum id eſſe referendum eò, vt dicamus omnes artes & diſciplinas, è Iouis cerebro, id eſt, ſummi & præpotentis Dei mente & ſapientia prodiiſſe. Perſpicuum enim nobis eſſe debet, vt alia omnia bona, ſic ipſas quoque ingenuas artes à Deo nobis eſſe communicatas. Et quanquam Dei beneficio nobis hæc Minerua generetur, ductore tamen & magiſtro primùm opus eſt. Adeò nemo eſt, qui doctrinæ laudatiſſimam ἕξιν comparare ſibi queat, qui non bonis præceptoribus ſeſe tradiderit inſtituendum. Hinc enim à minuendo, quòd neruos minuat, Mineruam dictam putant. Pallas autem vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ, ab haſta vibranda, vel à Pallante occiſo: qua de re poſtea fuſiùs.

de capite orta Iouis.] Imitatus videtur illud Propert. è lib. 3.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio libri VI. de Pallade,

Hinc de patre ferunt ſine matris fœdere natam,
Prouida conſilia quòd neſcit curia matrum.

Poſtremum hunc verſum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beroaldus emendat annotat. in Caligulam Suetonij, ac pro, *conſilia*, legi mauult, *conſilium*. Ego cum meo Iureto ita meliùs & commodiùs, niſi me coniectura fallit:

Prouida conſilij quòd non ſit curia matrum.

Nolim mihi fore moleſtum lectorem, ſi Iſacij Tzetzis rationes adduxero, cuius hæc fermè ſententia in iis commentariis, quos conſcripſit in Caſſandram Lycophronis: Tritonia Pallas dicitur, quòd in Trito Libyæ fluuio nata creditur; vel quòd tertio menſis die orta. Ideò enim tertia dies Mineruæ ſacra eſt Athenis, vel quòd ἐκ τοῖς τριτοῖς, id eſt, Iouis capite progenita: τρίτω enim Bœotum lingua, caput nominatur: vel quòd eadem cum Luna ſit, quæ tertio quoque à coitu die appareat: vel quòd eadem ſit cum anima, quæ tres partes habet, ἐπιθυμίαν, θυμὸν, καὶ λογισμόν: vel quòd eadem cum prudentia ſit: aut ex Democriti ſententia, quòd hæc tria præſtantur ab anima, bene conſulere, rectè iudicare, rectè agere, hoc eſt, εὐβουλεύειν, εὐκρίνειν, καὶ εὐπράττειν.

AD EMBLEMA II.

Nihil mihi videtur hîc affingere, quàm quòd Mediolani, vrbis Inſubrum notiſſimæ, notationem eliciat ex duarum Galliæ ciuitatum ſchematibus publicis. Ait enim Heduos porci, Bituriges arietis habuiſſe ſignum. Memineram quidem Alciatum Parerg. iuris 5. c. 13. alterius meminiſſe. Huius hæc verba: Habebant & ciuitates ſua ſigna, quibus originem aut cultum teſtarentur. Hinc in nomiſmatis Athenienſium plerunque vidimus noctuas. Sic Claudian.

Heduorum & Biturigum ſchemata.

——ad mœnia Gallis
Condita lanigeræ ſuis oſtendentia pellem.

Quò fortaſſe pertinent quæ de Mediolani iactis fundamentis refert Liuius 5. ab vrb. cond. Ex Heduorum itaque & Biturigum ſchematibus publicis hîc conſtituit Mediolani ἔτυμον. Mediolanum autem à ſue mediatim lanato denominationem ſumpſit. Dum enim prima vrbis huius fundamenta iacerentur (vt præter alios retulit D. Ambroſius) aper eſt repertus media parte lanatus: Alij à Medo Inſubrum duce nominatum Mediolanum malunt. Vrbs eſt metropolis Galliæ Ciſalpinæ, à Gallis Inſubribus condita 359. annis ante Chriſtum natum: quanquam Olanum ducem Tuſciæ primùm eandem excitaſſe teſtetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodiêre, inter quos non infimum, ſed merita gloria certè inſignem Alciatum iure adſcripſerim, qui hoc emblemate Mediolanum natale ſolum non illepidè celebrat. Nec verò mihi temperare poſſum quin adiiciam quod diſcendi ſtudioſis non omnino diſpliceat. Imperio in Orientem tranſlato, veteri quaſi ſeneſcente Roma, Imperatores, Mediolano capi & delectari cœperunt; vnde in tantum excreuit ea vrbs, vt à Procopio 2. Gothici belli, prima inter Occidentis vrbes poſt Romam dicatur, & facilè ceteris anteire, vt magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquisque fortunæ bonis. Auſonius Catalogo illuſtrium vrbium:

Mediolanum vnde nominatum.

Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ cultæq; domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores: tum duplice muro
Amplificata loci ſpecies, populiq; voluptas
Circus, & incluſi moles cuneata theatri:
Templa, palatinæq; arces, opulensq; moneta,
Et regio Herculei celebris ſub honore lauacri,
Cunctaq; marmoreis ornata periſtyla ſignis,

Mœniaq; in valli formam circundata limbo:
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicinia Romæ.

Ad id illuſtrandum multa ſuppeditabunt Geographica Volaterrani & Munſteri: ille quidem lib. 4. hic verò 2. longè plura retulit. Quædam etiam petenda ex hiſtoria Liuiana lib. 5. ab v. c. vt iam admonui.

Bituricis veruex.] Veruecem hîc pro ariete fortaſſe poſuit *Bituriges.* καταχρηστικῶς, ſed parum refert. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis eſt Biturix) Aquitaniæ populi ſunt, quorum fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib. 8. belli Gallici Cæſar. Vrbs eſt Academiâ florentiſſimâ celebris, in qua per *In Academia Biturigum profeſſus eſt Alciatus.* quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit Alciatus; quod ex aliquot ſuorum operum locis colligere eſt facile, tum vel maximè his verſibus (quorum mihi copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatum doctorem illîc audiuit) quibus Biturigem donauit, cùm Italiam repeteret:

Vrbs Biturix inuitus, amans te deſero amantem,
Quinque per æſtates terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos eſt à veruecibus ire:
Ergo vale, & felix ſit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum ſtemma, quod nonnihil adiuuat huius loci enarrationem. Quibus Alciati verſibus contumelioſè reſpondit neſcio quis: quo iure, qua iniuria, non eſt meum diſquirere, niſi quòd exiſtimem nihil tam bellè fieri dicíve poſſe, quin malè interpretando poſſit deprauarier. Huius anonymi hoc eſt maledicum tetraſtichon,

Non nos, ſed noſtros nummos Alzatus amabat,
Qui tacitus ſpretis vanuit hoſpitibus.
Ille ergo valeat vitulos paſturus: at illum
Noſtra vel horrentem frigore lana teget.

Ceterùm cùm ait vitulos, porrò Italos intelligit: cuius rei cauſam ex Gellio petas licet, lib. nempè 11. cap. 1. quæ tamen à me obiter dicta ſint.

Heduis dat ſucula ſignum.] Hedui, qui & Auguſtodunenſes, *Hedui.* Galliæ populi, in Ducatu Burgundiæ & Francorum regno ſiti, olim fratres & conſanguinei à Romanis appellati: Cæſar Comment. belli Gall. lib. 1. *ſucula.*] pro ſue, diminutiuum.

Patriæ debita origo mea.] Sic Auſonius, ex quo Alciatus id videri poteſt mutuatus, epiſtola quæ incipit, Auſonius genitor:

Ipſe ego Burdigalæ gentis diuerſa per vrbes
Quattuor antiquas, ſtirpis origo mea.

Vetus lingua Gallica.

vetus hoc Gallica lingua ſonat.] Nimirum Gallicè, Milan, dicimus, à mediatim lanato ſue. Sidonius Apollinaris lib.7. epiſt. 1. Hîc autem de vetere lingua Gallica lubens aliquid diſquirerem, ſi eruditorum hominum non ſatis inter ſe conſtantium opiniones aliquid haberent firmamenti, aut niſi nos vetera, certáque monimenta in hac rerum caligine & ignoratione deficerent. Nihil enim ea de re poſſimus certi pronunciare, niſi primò conſtiterit non modò quæ lingua Gallica vetus, ſed etiam qui veteres, & qua maximè ætate ſunt intelligendi. Alij enim fuerunt qui vixerunt ante tempora Cæſaris Iulij, qui primus de rebus Gallicis ſcriptis aliquid mandauit: quíque veterum Druidarum ſeculis, vel poſtea floruerunt. Alij veteres Galli qui ſub Imperatoribus Romanis ſeruile aliquod paſſi iugum: alij qui ſub prioribus Regibus, vt vetuſtiores prætermittam, Clodouęo primo, Carolo Magno, & aliis: quibus temporibus credibile eſt non eandem fuiſſe Gallorum linguam vernaculam, qualis poſtea, quæque hodie celebratur. Qua in re perquirenda mihi quidem certè videntur ocioſæ diſputationes quorundam, qui veteres Gallos lingua Græca fuiſſe vſos, vt familiari, contendere auſint: alij putant linguam veterum Gallorum eandem fuiſſe quæ eſt hodie Suitenſium ſeu Heluetiorum: Pleríque etiam volunt à Germanis Francos oriundos, & linguam veterum Francorum eandem ac Germanorum, quæ hodie celebratur. Iam qui volunt ingenioſiores videri, Celtas veteres eadem lingua fuiſſe vſos aſſeuerant, qua nunc Armorici Batavi. Alij denique (vt liberæ ſunt cuiuſque opiniones) conijciunt eam linguam, qualis nunc à Gallis Prouincialibus vſurpatur, veterum Gallorum extitiſſe. Sed neſcio quo modo, ſi ſit ſtandum ab vna ex iis opinionibus, quæ putatur ſimilior vero, nos poſſimus commodè extricare. Quis enim ea de re certi aliquid pronunciârit, in tanta præſertim rerum omnium confuſione, populorum ac gentium migratione, multitudine coloniarum, principum, ac publicarum rerum mutatione? Quis neſcit centum, aut eo minus annorum ſpatio, linguas, non ſecus ac res alias, vt variè traducuntur, aut vſurpantur omninò, vel non minima parte variari, aut corrumpi? Exemplum inſigne proferrem in Latina lingua, niſi putarem ſatis eſſe notum iis qui veteres libros euoluerunt, longè puriorem & nitidiorem fuiſſe ſeculo Varronis, Ciceronis, Auguſti, quàm ætate Catonis ſenis, & primi belli Punici temporibus. Illud vnum aſſeuero, linguam Gallicam, quæ fuit in vſu temporibus Caroli Magni, nobis hactenus inauditam, planéque incognitam. Nos enim

enim deficiunt vetera monimenta, vt diximus, quibus liqueat quænam ea fuerit; etiámque adiicio, eam quæ vulgaris erat aureo D. Lodoici principatu, adeò fuiſſe horridam & incultam, vt ſi cum ea quæ hodie in vſu nobis eſt, conferatur, nihilo plus vna ab altera differat, quàm hodiè vulgaris Pariſiorum ſermo à Britonum oratione populari. De Gallorum quidem vetere lingua corrupta conſtat, ſed apud quos Gallorum ſermo velut ſeruatus fuerit, nondum liquet. Nam Galli ſermonem Gallicum didicerunt, cùm non ſolùm Romanæ leges, ſed & legiones in Gallia conſtitutæ Gallos Romana vti lingua cogerent, vt facile ſit intelligere à Romano foro, ipſaque Romana militia Gallicam linguam à maioribus illis vſurpatam, penè omninò fuiſſe abolitam. Sed vt vetera prætermittam, cui poteſt eſſe dubium, Gallorum idioma vt non parum fuerit immutatum, aut etiam corruptum, vt primam ſui faciem amiſerit, quo tempore Franci à Germania irrumpentes in Gallias tranſitum fecerunt, & à quibus ſedes non impetrabant, Gallos partim expuliſſe, partim etiam ſibi ſubieciſſe? At lingua Gallica, qualis hodie, quanquam ex ſe locuples, permultas tamen voces habet quæ à Græcis deflexæ non temerè videri poſſunt. Habet etiam non paucas Germanicas, & Latinas, ex quo tamen non ſequitur maiores noſtros promiſcuè vel Græcè, vel Germanicè, Latinéve ſciſſe. Quid igitur hac in re ſtatuam non habeo, vt promptum mihi ſit quod poſſim refellere, quid certius adducere poſſim, nondum habeam. Vnum mihi ſupereſt, vt cum doctiſſimo Seneca Philoſopho, eius maximè loci occaſione, quem ipſe mihi obtulit cap. 8. conſolationis ad Albinam, miſſos faciam alios qui de gentium migrationibus, conuerſionibus, & corruptis linguis variè diſputarunt.

Et quæ lanigero de ſue nomen habet. Veterem linguam Gallicam ait, vel propter Gallos Inſubres à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel propter veterem linguam, quam longè aliam fuiſſe quàm quæ nunc nobis eſt vulgaris, & veriſimile eſt, & docti plerique autumant.

Culta Minerua, &c.] Ait olim cultam illîc Mineruam fuiſſe, nunc autem D. Teclam à populo Chriſtiano coli. Hæc virgo & Martyr ſub Nerone apud Iconium, Pauli diſcipula. *D. Tecla Martyr.*

Lanitio inde leui.] Maro ſic, *ſit tibi lanitium felix.* quo de nomine quædam Nonius, & Turneb. noſter Aduerſar. 15. cap. 21. ne quid addam præterea.

AD

AD EMBLEMA III.

Alciatorum ſchema.

PRINCIPIS & patriæ hactenus inſignia quaſi depinxit, nunc ſuæ familiæ gentilitium ſtemma proponit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacitè indicat, ſumpto argumento ab Alces feræ naturâ, quæ equi robore, cerui celeritate, &, ni proceritas aurium & ceruicis diſtingueret, iumento ſimilis habetur, auctore Plinio lib. 8. capi 15. Quod illuſtrat eleganti Alexandri apophthegmate, qui quærenti qua tandem via tanta ſibi adeò celeriter comparaſſet, reſpondit (quod vnguibus Alces inſertum legitur) μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differendo aut recraſtinando. Siquidem optima & accommoda belli comes eſt feſtinatio: quo fit, vt qui imperant, quò rerum difficultates, quæ nonnihil remorando vltrò ſeſe offerunt, arcere faciliùs poſſint, eò pede citiſſimo neceſſe ſit properare. Eam enim

Alexandri feſtinatio.

ob rem Alexander ab omnibus fermè laudatur, quòd ſua præcipiti in rebus agendis cura & induſtria, Principum omnium celeritatem multis quaſi ſtadiis anteuerterit. Narrant enim eum pedites ſic inſtituiſſe, vt ſua celeritate equorum curſum adæquarent: ipſe ne quidem ſibi parceret, noctes vt plurimùm inſomnes traduceret, ſeque crepitaculo excitaret, ſiquando ſomno corripi ſe ſentiret, quo maximè tempore vigilandum eſſe intelligeret. Itaque cùm ab eo Darius impeteretur, maximè conquerebatur nullum ſibi ſatis longum relinqui ſpatium, quo Alexandrum pro viribus, & ea qua præſtabat animi contentione atque copiis, retunderet. Hoc enim præcipuè curabat Alexander, vt diu noctuque, magnis itineribus confectis, improuiſum hoſtem offenderet. quem animum etiam adoleſcens habuiſſe memoratur. Huic itaque cùm Ariſtoteles diceret exſpectandam eſſe robuſtiorem ætatem, qua longè meliùs & opportuniùs ad res bellicas animum applicaret: At metuendum mihi eſt, inquit, ne dum annos exſpecto firmiores, audacem iuuen-

Iulij Cæſaris celeritas.

tutem interea mihi præripi per incuriam patiar. Hunc Cæſar imitatus, ardua quæque quaſi temerè & ſine conſilio aggrediebatur; imò verò dicebat de iis conſultandum non eſſe, quòd ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non prætermittam Æliani locum de celeritate Alexandri in rebus confi-

Virtutes Imperatoriæ.

ciendis, Variæ hiſt. lib. 10. Alexander Philippi filius ter CCCC ſtadiis continuo itinere confectis, antequàm quietem caperet exercitus, cum hoſtibus conflixit, & eos vicit. Ἀλέξανδρος τρὶς τετρακόσια στάδια ἐφεξῆς μεθ᾽ ὅπλων ὁδοιπορήσας, συμβαλὼν

τοῖς

τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἀναπαύσασθαι τὸ στρατόπεδον, ἐκράτησε τῶν ἐχθρῶν. Sic Seneca I. Suaſor. Venit ille dies, Alexander, exoptatus, quo tibi operæ eſt adeſſe. Iidem ſunt termini tui, regni, & mundi. Tempus eſt Alexandrum cum orbe & cum ſole deſinere. Quod noueram, vici: nunc concupiſco quod neſcio. Quæ tam feræ gentes fuerunt, quæ non Alexandrum poſito genu adorauerint? qui tam horridi montes, quorum non iuga victor miles calcauerit? Vltra Liberi patris trophæa conſtitimus: non quærimus orbem, ſed amittimus, &c. Rectè Flau. Vegetius lib. 4. c. 31. in rebus bellicis celeritatem amplius ſolere prodeſſe quàm virtutem. Huc facit M. Tullius 6. Philipp. Nam cùm pleriſque in rebus gerendis tarditas & procraſtinatio odioſa eſt, tum hoc bellum indiget celeritatis. Videram etiam quod idem habet oratione de Pompeij laudibus, ſeu, vt inſcribitur, Pro lege Manilia: Non enim illæ ſunt ſolæ virtutes imperatoriæ, quæ vulgò exiſtimantur, labor in negotiis, fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo, &c. & deinceps: vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem curſum initum putatis? non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui noui, tam celeriter in vltimas terras pertulerunt, ſed hæ res, quæ ceteros remorari ſolent, non retardarunt. Prætermitto quæ de celeritate Alexandri retulit Q. Curtius libris maximè 5. & 7. Hæc enim prolixiora fortaſſe. Monemur itaque hoc lepido carmine maxima quæque perfici diligentia, & virium firmitate (quæ duo apertè repræſentat Alce) & aſſidua tam animi quàm corporis cura & contentione feliciter abſolui. Nullus enim eſt repertus hactenus (niſi ſit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui abſque aliquo labore improbo, conſtantiaque animi ſit aliquam ſummam laudem conſecutus. Citatur ex aliquo veterum: Ἀλέξανδρος μὲν τολμῶν, πονῶν, καὶ ἐργαζόμενος, μήτε καθήμενος εὐτυχεῖ. i. Alexander audendo, laborando, agendo, non deſidendo, ſummam celebritatem conſecutus eſt. Huic conuenit illud Heſiodi:

Celeritatis & diligentia laus.

μηδ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὔριον, ἔς τ' ἔννηφιν.

& Lucan. 1. bell. ciuil.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis.

cui affine Ouidianum illud:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minùs aptus erit.

Martial. *Non bene diſtuleris, videas quod poſſe negari.* Id vnum ex præceptis Socratis refertur à Xenoph. 2. ἀπομνημονευμάτων, Quicquid

quid agas, promptiſſimè, atque optimè & diligenter agere.

Fortior hac, dubites, &c.] Id eſt, an fortior, velocior ne ſit Alce, dubium eſt. quo ſubindicat vires celeritati pares, & contrà celeritatem viribus æqualem eſſe debere: alterum enim ſine altero non multum poteſt adferre commodi, imò damna plerunque maxima, funeſtumq. exitium hinc conſequitur. Alcen deſcripſit Cæſar 6. Comment. quæ ſi quis conferat cum Plinianis, facilè aduertet id tam facilè non poſſe conciliari. Didici ex quibuſdam Germanis eruditis hominibus, quæ traduntur à Plinio de Alce, veriora eſſe quàm quæ à Cæſare. Is enim retulit aliorum quorundam, qui eam fortaſſe feram numquam viderant, opinionem: at eam eſſe, qualem Plinius deſcribit, experientia conſtare.

AD EMBLEMA IIII.

CONSILIVM noſtrum fuit hac noſtra qualicunque commentatione, primùm quidem fontem Emblematis ex inſigniore quodam ſcriptore petere, vſumque indicare ſententiæ, quam peritus noſter artifex non modò animo committit, ſed etiam ob oculos ponit. Ne tamen videar, quod faciunt alij nonnulli, nimiam lectionis diligentiam oſtentare, non ſemper initio tam ambitiosè, vel ſuperſtitiosè potiùs, vt ita loquar, originem indicabo, ſed poſtquàm quædam præfatus ero, de iis quæ ad ſubiectum argumentum neceſſaria videbuntur. Statim enim me recipio ad huius carminis ingenioſi ſententiam. ſi quædam priùs vice præludij & quaſi diſputationis anticipâro. Vniuerſam poëſim ænigmatum eſſe plenam docet Plato in Alcibiade 2. quippè quæ non ſit cuiuis intellectu facilis, quòd rerum veritas quibuſdam verborum inuolucris obtegatur. Huiuſmodi autem figmenta tribus modis explicari poſſunt, vt plerumque veterum monimentis deprehendimus: quidam enim phyſicen, alij ethicen inſpiciunt; nonnulli etiam rei Theologicæ rationem habent, vti ex doctrina Platonicorum plerique docti viri. Sic enim Homerus ingeniorum vertex quatuor illa prima ςοιχεῖα inter ſe pugnantia, & ſeſe mutuò producentia effinxit ſub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Plutonis. Ad mores traducitur allegoria, vt cùm Palladem cum Marte diſſidia & pugnas ciere aiunt, eam nempè animi partem, quæ ſit rationis expers, in ſuperiorem ſeſe attollere intelligimus,

Poëſis penè tota ænigmatis plena.

Quatuor elementa totidem deorum nominibus intellecta.

Cur Pallas cum Marte diſsideat.

gimus, virtutique vitium aduerſari. quo de genere eſt ea, quam nunc ſumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationem nonnulla referuntur, vt cùm cælum ſuo motu tempus producat, quæque gignat perpetuò abſumens, imaginem quandam intelligimus eſſe Dei, Cælum, Rheam atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus (vel Cælius) eſſentiam diuinam præfert, Rhea vitam, Saturnus autem eiuſdem mentem. Quæ antè viſum eſt operæ pretium admonere, vt maturiùs ad noſtri Emblematis ἐπιμύθιον deueniamus, Poëtasque veteres, quantum fieri poterit, ab inepta quorundam ſciolorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabuloſis narrationibus obſeruare voluiſſe crediderim, quale priores illi Iuriſperiti (vt M. Tullius in libris de Oratore memorat) obſeruârunt, qui vt auctoritatem aliquam obtinerent, eamque augerent, artem ſuam vulgarem eſſe noluere, niſi cùm Cn. Flauius primus eam propalauit, qui eam ob rem dictus eſt cornicum oculos confixiſſe. Eodem planè modo veteres illi poëtæ ſub aliquo quaſi velo certè obſcuro, fabuloſiſque ornamentis res ſuas occultarunt, vt imperitam plebeculam à myſteriis ſapientię reconditioris arcerēt. Quod & Lactantius indicat, lib. I. c. 11. & 19. cùm Poëtas ait, quæ verè geſta ſunt, in aliquas ſpecies obliquis figurationib. cum decore aliquo conuerſa traduxiſſe, & mendacium non in factis, ſed in nominibus admiſiſſe. Quamobrem inepti & planè ἄμουσοι ſunt, qui in poëticis narrationibus, & figmentis explicandis, ipſas tantùm voces, nudaque vocabula, aut etiam ſimplices γράμμας conſiderant, nec ea potiùs eliciunt, quæ ſenſum aliquem abſtruſiorem contineant: vt qui in picturis diiudicandis colores aliquos, aut operũ lineas quaſdam conſpiciunt, aut vt qui mercibus inuolutis appoſitas imaginum teſſerulas admirantur, nec quid intùs lateat, aut inclulum eſſe poſſit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc ſtudium neſcio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus peruium & apertum non ſit, ſed ei duntaxat homini, *Ingenium cui ſit, cui mens diuinior*, vt Flaccus loquitur, ſicuti non obſcurè aliquot diſputationibus eſt à diuino Platone traditum. Sed & vt hoc adiiciam, Poëtas ipſos Philoſophis ſapientia neutiquam poſteriores aut inferiores fuiſſe, præter alios quoſdam Platonicos contendit Maximus Tyrius. Hi enim ſeſe videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodaſſe, dum fabuloſa eiuſmodi prodiderunt, quæ diuinis rationibus accommodarunt; rem quidem aperta ratione abſtruſiorem, ænigmatis autem clariorem, æqualiter à ſcientia atque inſcitia diſtantem, fidem

Saturnus. *Rhea.* *Macrob. I. Saturn.*

Quem ad finem poëtæ figmentis vſi ſint.

Allegorica poëtica ratio.

Laus poëtica.

An poëtæ philoſophis poſteriores.

fidem ſibi facientem propter id quod iucundum eſt; & admirationem, aliaque non ſatis vulgo perſuaſa: adhæc quæ animum ad rerum exiſtentium perueſtigationem, & eorum quæ remota ſunt, inquiſitionem diligentem concitet. Qua in repræſtanda hi ſanè homines magnum quiddam effecere: quandoquidem auribus humanis inſidias quaſdam ſunt commenti; ij quidem re ipſa Philoſophi, nomine autem Poëtæ, rem inuidioſam ad eam artem reuocarunt, quæ populum admodum demulceat. Seſe enim perinde habet erga multitudinem popularem Philoſophus, atque diues aliquis in eos qui premuntur inopia. Sic autem videmus natura comparatum, vt qui vitio ſunt alicui addicti, virtutem contrariam non ſuſtineant, niſi eam ſuperinductus aliquis fucus adumbrârit. Habetur autem Poëta mollis & facilis, propterque delectationem diligitur, & propter virtutem nequaquam, aut ſaltem raro cognoſcitur. Ita enim medici ſalubre quoddam alexipharmacum dulci aliquo liquore aſpergunt, ne deterreatur æger ſaporis aut ſucci acrioris amaritie. Eodem planè modo de Philoſophia illa veteri ſentiendum, quæ ſententiis ſuis figmentorum ac carminum, tanquam veſte cultuque magnifico tectis, priſcorum hominum animos primùm cepit atque deliniuit: neque ſecus id quidem, quàm diſſimulata diſciplinæ moleſtia ad inſtitutionem & morum feritatem cicurandam illexit. Nec eſt autem quod in dubium reuoces, vtri melius de diuinis tractârint, Philoſophíne an Poëtæ: quin potiùs ſtudium vtrumque tanquam inito fœdere, mutuò ſeſe complecti deprehendas, vt eadem non diuerſa putes. Cùm enim Philoſophum ais, Poëtam etiam intelligis: & cùm Poëtam, Philoſophum quoque innuis. Hæc & multa alia Tyrius, quæ huc conferre placuit, ne in ſequentibus repetere ſubinde cogar. quod ſemel admonuiſſe ſatis erit, vt quantum Poëtis debeamus, philologus intelligat, noſtrumque conſilium in narrationibus mythologicis, & Poëticis allegoriis planum aliquando faciamus. Si enim fabulam nudam aut hiſtoriam attexere ſatis eſſe ad commentationes has, quanquam tenues, exiſtimaſſemus, anſam ridendi, carpendique hæc, tanquam Poëtarum deliria & nugamenta præberemus: (nonnulli enim ſunt, & fuere iam olim, qui poëticum hoc ſtudium vt planè nugatorium aſpernentur) & maximè hoc de Ganymede figmentum, quod reprehendit Lactant. D. Auguſt. De ciuit. 18. cap. 13. & ipſe Plato 1 De legib. ſub perſona Athenienſis hoſpitis, nimirùm ob inſanum pæderaſtiæ flagitium. Sed quia non video quàm ſit neceſſe ſingula tam anxiè perſequi, quin potiùs

Poëta nomine, re philoſophi.

Poëta ſe vulgo faciliùs accommodant.

Poëtica eadem philoſophia.

Ganymedis fabula variè accepta.

potiùs ad propoſitum finem me continuò recipere iam tandem par ſit; agè verò, per Ganymedem ab aquila raptum, animam humanam intelligimus, quæ, vt ait Plotinus, tum condere caput intra cælum dicitur, cùm relicta quaſi corporis ſecretione, cæleſtia mentis oculo contemplatur: quod ſanè abſque raptu quodam fieri minimè poteſt. Plato etiam in Phædone & Theæteto, cùm iubet animam à corpore ſeiungere, non loco ſegregandam eſſe intelligit; ſed monet ne corpori animus adhæreſcat, neque ob corporis commercium à mente ſuperiore fiat alienus, coneturque, quantum fieri poterit, ſubditam ſibi animæ ſpeciem ad ſuperiora perducere. Conſtat autem ſumptum Emblema ex Xenophontis Sympoſio, quo loci concinnè & appoſitè Ganymedis ἔτυμον explanat. Ait enim Deos & Heroas animæ amicitiam multò pluris facere, quàm vſum qui ex corpore percipitur. Iupiter enim quarum formam (cùm eſſent mortales) amauit, has ipſas mortales eſſe ſiuit: quorum verò animas eſt amore proſecutus, hos immortalitate donauit; de quorum numero Hercules, Caſtor ac Pollux eſſe dicuntur, cum aliquot aliis, quos Heroas appellabant. Sic etiam aſſeuerat Ganymedem non corporis, ſed animi gratia à Ioue in Olympum fuiſſe raptum. Cuius quidem rei & teſtimonium ex ipſo nomine colligamus licet. Habetur enim alicubi apud Homerum, γάννυται δέ τ' ἀκούων, lætatur audiendo: & alibi etiam, πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς, id eſt, ſapientia plena mente conſilia ſciens. Ex ambabus igitur his vocibus, non corporis, ſed mentis deliciarum nomen Ganymedes referens, inter Deos eſt relatus. Sed dum vacat, huc aſcribam verba Philoſophi, vt aliquo tandem onere candidatos linguæ Græcæ leuare poſſim: Ἐπιθυμῶ δέ σοι, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες τὴν τῆς ψυχῆς φιλίαν περὶ πλείονος ἢ τὴν τοῦ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεύς τε γὰρ ὅσων μὲν θνητῶν οὐσῶν μορφῆς ἠράσθη συγγενόμενος, εἴα αὐτὰς θνητὰς εἶναι· ὅσων δὲ ψυχὰς ἀγασθείη, ἀθανάτους τούτους ἐποίει· ὧν Ἡρακλῆς μὲν καὶ Διόσκουροί εἰσι, λέγονται δὲ καὶ ἄλλοι· καὶ ἐγὼ δέ φημι καὶ Γανυμήδην οὐ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοὔνομα αὐτοῦ. ἔστι μὲν γὰρ δήπου καὶ Ὁμήρῳ,

—γάννυται δέ τ' ἀκούων·

τοῦτο δὲ φράζει ὅ, τι ἥδεται δέ τ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλοθί που,

—πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

ἐξ ὧν συναμφοτέρων τούτων οὐχ ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων ἐν θεοῖς τετίμηται. Hæc fermè Xenophon. Facillimum mihi eſſet repetere agalmatis hiſtoriam, niſi fallor à Plinio, qui

Quid per Ganymedem intelligimus.

Vnde Emblema ductum.

Locus è Plinio.

nio, qui ſic habet lib. 34. cap. 8. Leocras aquilam ſentientem quid recipiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per veſtem, &c. perindeque facilè ex Homeri ſcholiaſte ad 4. Iliados Homericæ. Sed quid opus in tantillo libro tam multis? Ceterùm raptum eiuſmodi Alciatus traducit ad eos, qui pia cogitatione, & ardenti affectu animi, Dei quaſi domicilium penetrant, tamque ſibi placent in iis quæ Deo grata ſunt, vt in hac etiam vita nonnihil æternæ beatitudinis deliciarum experiantur. Ab hoc non diſſentit Homeri ſcholiaſtes ad 4. Iliad. qui Iouis nomine primam intelligentiam πρῶτον νοῦν: Ganymedis verò, eum qui conſiliis diuinis gaudeat. τοῦτο γὰρ ὁ Γανυμήδης, ὡς ὁ νοῦς ἔχει οἰκεῖον τὸ τοῖς μήδεσι γάνυσθαι. Hoc penè ſenſu dixit Naumachius, vetus poëta, pulcrum eſſe virginem puris ſemper cogitationibus delectari, id eſt (nam Græca perbellè conueniunt huic Ganymedis etymo) ——καλὸν

Iupiter quid.

παρθενικὴν καθαροῖσιν ἀεὶ μελεδήμασι χαίρειν. Sed & Grammatici non modò, quin etiam Philoſophi non poſtremi nominis beatos ſeu felices, quos εὐδαίμονας καὶ μακαρίους appellant, non alio ſenſu iis id impoſitum nomen putant, quòd habeant aliquem cum diis conſenſum. Nam & εὐδαιμονεῖν Ariſtotelis interpretantur εὖ ζῆν: nonnulli etiam θεωρεῖν. μακαρίους autem à μὰ, καὶ τοῦ χαίρω. Locus Ariſtot. eſt Moral. ad Nicomach. 7. Addo & id pietatis ergò: Ganymedei raptus figmentum non Iouis habere flagitium, ſed hiſtoriam à qua poſſint ad Dei cultum homines inflammari. Laudaui meos auctores, certè ἀξιοπίστους, Xenophontem nempe & Euſtathium Homericum interpretem. Sanè noſtri non temerè Hieroglyphicum aquilæ D. Ioanni tribuere, vt eius in diuinis rebus acumen longè perſpicax & oculatum, vt ita dicam, oſtenderent. Vt enim aquila quaſi acula ab acumine dicta eſt; & Homero teſte, αἰετὸς ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν: ſic diuus ille oculorum acie in altiſſimæ diuinitatis receſſum directa, præ aliis omnibus θεανθρώπου arcana vidit, qua Ebionitarum nefandam hæreſim peſſundedit, & præpetibus pennis euolauit, déque ipſo rerum diuinarum nido pellucidas illas gemmas eſt mutuatus, quæ poſteà oculis hominum caligantibus veram certamque claritatem afferant. Sed hîc me cohibeo, quòd id eſſe videam Theologorum penſum. Hiſtoria Ganymedis recenſetur à Suida: ſed nihil ad noſtrum propoſitum ea narratio. Deſino iam, ſi vnum Lactantii Firmiani locum adſcripſero, ex lib. 5. cap. 10. qui ad generale emblematis huius argumentum facit: Ad placandum Deum, quem colas, inquit, iis rebus opus eſt, quibus illum gaudere,

Felices qui.

D. Ioanni aquila Hieroglyphicum cur tributum.

dere,

dere, ac delectari ſcias. Sic fit vt vitam colentium Deus pro qualitate numinis ſui formet, quoniam religioſiſſimus eſt cultus, imitari.

Iouis alite.] Aquilæ πελώριος. Hanc auium reginam appellant, crediditque antiquitas eam Ioui tela miniſtrare & fulmen. Horatius 4. Carm.

Auium regina aquila, & Iouis ales.

Qualem miniſtrum fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permiſit expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.

Phornutus eam Ioui eſſe ſacram vult, quòd volandi pernicitate aliis auibus excellat. ἱερὸς δ' ὄρνις, inquit, αὐτοῦ ὁ ἀετὸς λέγεται εἶναι, διὰ τὸ ὀξύτατον τοῦτον εἶναι τῶν ἄλλων πτηνῶν. Lege Plinium libr. 10. cap. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 19. Hieroglyphicôn. Sunt qui aliò conuertunt aquilam: nauem enim intelligunt, cuius inſigne aquila eſſet; aut legionem militum, qua legione raptus eſſe putatur. Lactant. libro I. cap. 10. Fulgentius Mythologic. I.

Puerum Iliacum.] Ganymedem, ab Ilio Troiæ ciuitate, qui Troëm patrem habuit Troiæ regem: & à Poëtis dicitur ab aquila raptus, & in cælum ſublatus, vt deorum præficeretur aqualiculis. Martialis lib. I.

Hom. Iliad. v.

Æthereas aquila puerum portante per auras
Illæſum timidis vnguibus hæſit onus.

Quiſne Iouem tactum puerili, &c.] Puerilem ſimplicitatem, id eſt, innocentiam & mentis puritatem Deo gratiſſimam eſſe paſſim teſtantur ſacræ literæ. Quò illud ſacri oraculi referendum: Sinite paruuli ad me veniant. &, Niſi efficiamini ſicut paruuli, &c.

Puerilis ſimplicitas Deo grata.

Mæonius finxerit vnde ſenex.] Homerus, qui Mæonius cæcutiens appellatur à Martiano Capella lib. I. de nuptiis Philologiæ, à Mæone rege à quo educatus fertur, ita cognominatus. Therſagoras apud Lucianum in Demoſth. encomio, ita de Homero verba facit: πατέρα μὲν Μαίονα τὸν Λυδὸν, ἢ ποταμὸν, καὶ μητέρα *μελανώπην φασὶν ἢ νύμφην τῶν δρυάδων.

Homerus cur Mæonius dictus.

* μηναλίππην

Conſilium, mens atque Dei, &c.] μυθολογία eſt, in qua aduertendum, quàm graphicè & commode Ganymedei nominis vim exprimat. γάνυμι enim, vel γάνυμαι, lætor eſt: reſpondetque his quæ dixit, Gaudia præſtant: & μήδεα conſilia. vnde γάνυσθαι μήδεσι τοῦ Διὸς, Emblematis & figmenti ſenſum explanat.

Ganymedis nomen vnde.

AD EMBLEMA V.

Hoc in monſtro deſignando verbis vſus eſt obſcuris, & ſententiis planè ænigmaticis. Id tamen quicquid ſit, aperto primùm fonte; deinde auctoris conſilio, ſi tamen poſſim commodè, illuſtrare conabor. Totum hoc fermè videtur imitatus ex gryphis monoſtichis, & diſticho quodam, quæ in collectaneis epigramm. Græcorum legimus, quæque huc aſcribemus. Sunt autem εἰς χείρωνα ἱπποκένταυρον, lib.4. Anthologiæ, his verbis:

Fons Emblematis.

> Ἀνδρόθεν ἐκκέχυθ' ἵππος, ἀνέδραμε γ' ἱππόθεν ἀνήρ.
> Ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄτερ αἰόλος ἵππος·
> Ἵππος ἐρεύγεται ἄνδρα, ἀνὴρ δ' ἀποπέρδεται ἵππον·
> Ἵππος ἔην ἀκάρηνος, ἀνὴρ δ' ἀτέλεστος ἔκειτο,
> Ὅν γε φύσις παίζουσα θοῷ ἐνεκέντρισεν ἵππῳ.

ad verbum ſic effertur:

> Ex viro deſcendit equus; aſcendit autem de equo vir.
> Vir ſine pedibus, ſine capite autem celer equus.
> Equus ructat virum, vir autem pedit equum.
> Equus non habebat principium, vir autem carebat fine:
> Sed hunc natura ludens acri equo † miſcuit.

† infixit.

Quid hoc monſtro intelligatur.

Hoc informi monſtro, quod nec omninò formam humanam, nec omninò ſerpentinam figuram habeat, natura quidem duplici, quodque necdum certam appellationem ſortiri poſſit, ij notantur, qui anima rationis participe à Deo informati, terrena tantùm ſapiunt: & neglecta conditione ſui meliore, humi repunt, in naturamque belluinam degenerant. Monſtrũ enim, vt hîc exprimitur, in hominem non deſinit, nec eſt feræ principium: non enim finem ſpectant Epicurei homines, propter quem homini ſit conceſſa ratio, qua miſerè abutuntur, eamque ſpontanea quadam & exitioſa ignoratione inficiunt. Tales fuerunt rigidi illi Philoſophiæ ſatellites, qui cùm perpetuò dogmatis ſapientiæ veteris, & ſibi parùm conſtantis adhæſerint, nihil aliud ſpirarunt quàm quæ terræ ſunt, tametſi vnum illis videretur eſſe ſtudium cæleſtia diuinaque contemplandi: quos ideò exagitat vir ſanctiſſimus Auguſtin. libris De ciuit. Dei, Lactantius, Euſebius, & alij multi. Opinor autêm hîc Alciatum exempli cauſa Cecropem appoſuiſſe, nec quidem ab re. Ille enim primus idolorum cultu totam Græciam imbuit, primus Iouem inuocauit, ſimulacrorum vſum induxit, aras conſtruxit, & ſacra diis fecit (teſte Euſebio, Herodoto, & pluribus aliis) quæ omnia ante ea tempora omninò fuerant inaudita.

Epicurei.

Philoſophi.

Cecrops biformis.

audita. Quòd verò primus inter marem & feminam certa connubia dicatur inſtituiſſe, quę antè vaga eſſent & incerta, διφυὴς, id eſt biformis, eſt nominatus. Hincque colligere licet mundi ſapientiam, quam technis & præſtigiis ſatanicis inuexere priores illi Principes, meram fuiſſe ſtultitiam, cùm perſpicuum ſit eam longè deſciuiſſe ab inſtitutis illis priſcorum patrum, qui leges diuinas à Noëo, & eius meliori poſteritate hauſerant. Hos itaque vafros, & religionis expertes, quibus tantùm curæ terrena ſunt, & quorum Deus venter eſt, ex hominum albo reiicimus. Neque enim hominum appellatione digni ſunt, quanquam planum ſit eos rationis, doctrinæ cuiuſdam & humanitatis haud expertes fuiſſe: nam ea re caruerunt, qua ſola differt homo à reliquis animantibus, id eſt religione, in qua certè nos hominis ſummum bonum conſtituimus. Quanquam enim homo ſit vera & expreſſa Dei imago, ſi tamen ſic ſe abiiciat atque proſternat, vt opificem Deum ignoret, in belluarum numerum meritò eſt aggregandus. Id porrò totum poteſt conuerti in profligatos, & perditos huius ſeculi ἀθέυς, & voluptarios Epicuri aſſectatores, qui neglecta futuri boni ſpe, ſuas omnes cogitationes abiecerunt in id modò quod adeſt, quodque præſens eſt. Id quidem ego argumentum non inuitus explicarem copioſè: ſed ſatius eſt vt breuius contraham, ſi ſtudioſum quemque admonuero, id commodiùs repeti poſſe à Lactantianis Inſtitutionibus, maximeque lib. 2. cap. 3. & ſequent. item lib. 3. cap. 10. lib. 5. cap. 15. & iis quæ ſequuntur, vt denique lib. 6. capitib. 1. 7. 9.

Qua maximè re homo à multis animalibus differt.

Athei.

Quid dicam? quonam &c.] Quæ noua ſunt, ſtupenda, aut admirationis aliquid præ ſe ferunt, vt quæ à communi rerum natura ſunt aliena, deſcribi ferè ſolent quibuſdam verborum ſubobſcuris ambagibus & rerũ inuolucris, vt hîc fit ab Alciato in monſtri huius periphraſi. Totum certè δισχιστιχὸν, vti periculoſæ plenum aleæ doctis viſum, mihi quidem non potuit non videri perobſcurum. Quòd ſi rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tentaui tamen quid hac in parte vires alioqui imbecilles poſſent, & aliis tradidi lampada, vt maiore tandem induſtria diligentiam aliquam noſtram obſcurent.

Obſcura obſcuris deſcripta.

Quæ dum interea meditor, fortaſsè non malè vno claudam prouerbio, quod hîc obſcurè proponitur: Id igitur prouerbium vſurpârunt duo eccleſiæ Chriſtianæ lumina, Nazianzenus Gregorius, & Chryſoſtomus: Ille quidem in epiſtolis ſic, τὴν πέζην στέργειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένουσαν, pedeſtrem amplexari, humique manentem philoſophiam. Idem monodia in Baſi-

lium: ὧν ἀνδραποδώδης καὶ κάτω νενευκὼς ὁ βίος: quorum vita ſeruilis eſt, qualis mancipiorum, & humum ſpectans. Sic Chryſoſtomus adhortatur, humi repentes cogitationes erigamus, ἵνα τοὺς χάμαι συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν. Mitto enim quod de paganorum ſtudio multi e noſtris tradiderunt, quos alicubi Theodoretus χαμαιζήλους καὶ ἐπιγαίους appellat: id eſt, rerum caducarum & humi repentium ſtudiis addictos. Sed Lactantiana quædam lucem huic loco afferent, meo quidem iudicio, ex cap. 3. lib. 2. Quos homines (de philoſophis loquitur) philoſophus ac poëta Lucretius grauiter accuſat tanquam humiles & abiectos, qui contra naturæ ſuæ rationem ad veneranda terrena ſe proſternant. ait enim:

Et faciunt animos humiles formidine Diuûm,
Depreſſosq́ premunt ad terram. alio loco ſic idem:
Nec pietas vlla eſt, velatum ſæpe videri
Vertier ad lapidem, atque omnes accedere ad aras,
Nec procumbere humi proſtratum &c.

Paulo pòſt, non oportet ſublimes & excelſos animos aduocari, atque in terram premi, ſed nihil aliud, quàm cæleſtia cogitare.

Biforme, quod non eſt homo, &c.] Secundi hi quique verſiculi ſenarij ſunt trimetri Iambici. Obiter admoneo hîc confundi virum & hominem, draconem cum angue ſiue ſerpente, &c. quæ ænigmatum lex eſt. Adhæc obſcuris verbis de induſtria videtur vſus, vt rem abſtruſam, & quaſi reconditam inſculpere potiùs quàm delineare videatur.

Anguem pedit homo, &c.] Hîc Græcorum more non abſumit vocalem, quæ in cæſura hac remanet integra, idque ferè fit rei
Pedere & eructare obſcœna verba. difficultatis aut grauitatis oſtendendæ ergô. Ceterùm novè videtur vſus his verbis, pedit, & , eructauit, quæ vim magnam habent ad demonſtrandam monſtri huius obſcœnitatem. Rem enim turpem turpia verba decent.

Pedit, eructauit.] Duo verba poſita κατ' ἀντίθεσιν, atqui anguem pedit homo, nouè & inſolenter dictum, ob monſtri quod proponit inſolentiam. Ita hominem eructauit anguis, vt rem prodigioſam quoquo modo effingeret. Eructare nihil aliud eſt quàm efferre, aut egerere. Eructare, quo ſenſu dixit Catullus:

In pede ſtans fixo carmina ructat hians.

Et Lucilius apud Horatium, ducentos verſus ſtans pede in vno eructabat. Porrò, Serpens inter ſignificationes alias turpium voluptatum & mollium illecebrarum notam eſſe didicimus aliunde. Interea, quandoquidem Alciatus noſter in mon-

monſtro tam informi effigiando primùm hæſerit, vti rem nouam & inſolentem planéque ſtupendam expreſſurus, neſcio an huc conferre auſim Libycam illam fabulam quam Chryſoſtomus Dion retulit oratione quinta. Sed cùm nihil in narrando periculi, non patiar ſtudioſos ea defraudari. Ait igitur eſſe in Lybia ferarum genus ex promiſcuo belluarum diuerſi generis coitu, ſæuum admodum & ferox circa Syrtes imprimis verſari; monſtri faciem eſſe muliebri corpore certè formoſo, papillis tumentibus, toto pectore ac ceruice pulcherrima, cutis colore admodum nitido: reliquis partibus corporis horridis, & ſquammarum ſcabritie aſperis, infernè demum in longum anguem deſinentibus. Feras eſſe omnium velociſſimas ait, vt nemo ſit adeò alacer, qui earum inſultus effugerit. Animalia cætera quotquot nactæ fuerint, per vim aſſequuntur, tandemque opprimunt: vnum hominem modò blanditiis adoriri, & præſtigiis implicare. Cætera Dion. At quia ſuperiore commentario conatus ſum inuentionem carminis Alciatini expiſcari, ſicuti feci paſſim, & ex quodam auctore vetere: addo & hoc, apud Ælianum lib. 9. de varia hiſt. antiquiſſimum quendam virum in Auſonia fuiſſe olim nomine Marem, cuius anterior facies hominis eſſet, poſterior equi: Græcis eſt ἱππομιγής. Cauſam autem naturæ duplicis in id confert, quòd primus equum aſcenderit.

Locus Chryſoſtomi Dionis de monſtro quodam Libyæ.

Nec fini hominis eſt, &c.] Non deſinit in hominem, quòd finem non ſpectet, cuius maximè cauſa conditus homo ſit: nec habet feræ principium, quòd primò anima rationis participe donatum à Deo ſit, vt omnibus aliis animantibus excelleret, ſicuti copioſè diſputat Cicero 1. De legib.

Sic olim Cecrops, &c.] Cecrops regionis Atticæ rex primus, qui Athenarum arcem extruxit. hinc Cecropidæ Athenienſes. Pauſanias ait eum διφυῆ, hoc eſt, naturæ duplicis, ſuperiori parte viri, inferiori feræ, quòd coniugia primùm inſtituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod ſuperiùs attigi, de ſuperſtitione nimirùm, & idolomania, quam primus illîc dicitur induxiſſe. Lege D. Aug. De ciuitat. cap. 8. libro 18. Iuſtin. lib. 2. Tzetzes in Caſſandram Lycophr. Cecropem ait biformem nominatũ, quòd ex draconis dentibus egreſſus ſit, vel quòd duorum hominum magnitudinis eſſet: vel duarum linguarum peritus, Ægyptiacæ nimirum & Græcæ: aut, vt eſt in fabulis, quòd ſuperiores hominis partes, inferiores autem draconis habuerit: quod quidem ἀλληγορικῶς Demoſthenes interpretatus dixit, illum robore ſimilem draconi fuiſſe, homini mente.

Plin. 7. cap. 56. Cecrops rex Athenienſium.

Cecrops biformis.

Exiſtimat tamen idem Tzetzes eum optimum regem extitiſſe; quippe qui hominum ferocitatem omnem de medio ſuſtulerit: vel quòd primus mulieres, quæ more ferarum coibant promiſcuè, ad certa coniugia reuocarit; ſicque nefandos concubitus & belluinos aboléuerit.

Doctis Athenis.] Doctis, metaphora epitheti. Doctas poſuit propter celebratiſſimam toto orbe ſcholam. Hinc enim magni Oratores, hinc Rhetores, hinc Sophiſtæ, hinc clari denique legum latores. Plutarchus huius epitheti vim expreſſit commentario, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Re-uera hæc vrbs, inquit, multarum etiam aliarum mater, artiumque benigna parens, quarum alias prima reperit, inque lucem miſit, aliis honorem, vim, incrementa contulit. Græcè verò ſic: πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἥδε μήτηρ καὶ τροφὸς εὐμενὴς τεχνῶν γέγονε, τὰς μὲν εὑραμένη καὶ ἀναφήνασα πρώτη· ταῖς δὲ δύναμιν προσθεῖσα καὶ τιμὴν καὶ αὔξησιν. Cicero 1. de Oratore, omnium doctrinarum inuentrices Athenas appellat. Sic idem pro Flacco: Adſunt Athenienſes, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras diſtributæ putantur. Hæc ſunt præclara certè & antiqua vrbis Athenarum eulogia. Sed occurrunt etiam aliorum quorundam non pœnitenda teſtimonia. ſic enim Velleius Paterculus ad finem 1. hiſt. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quàm vniverſa Græcia, operibusque floruit, adeò vt corpora gentis illius ſeparata ſint in alias ciuitates. Ingenia verò ſolis Athenienſium muris clauſa exiſtimes. Apuleius enim 10. Aſini aurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Athenienſes & catoſillos, & omnis ſcientiæ magiſtros. Idem Apolog. 1. Apud Athenienſes cattos Melecides fatuus. Et Iuſtin. lib. 5. Athenas vocat patriam communem eloquentiæ. Lib. 2. idem ſcripſerat, literas certas ac facundiam, & ordinem ciuilem, diſciplinæ veluti templum Athenis. Mamertin. oratione panegyric. quam Iuliano dictam volunt: Ipſæ illæ bonarum artium magiſtræ & inuentrices Athenæ. Quid enim tranſiliam cum aliis quam plurimis Caſſiodorum, qui lib. 12. Variarum, epiſt. 15. Athenas ſedem eſſe ſapientium dictas ab antiquis ait?

Laus Athenarum.

Sic & gigantes, &c.] Gigantes terrigenæ dicuntur Poëtis, id eſt, terræ filij, vt vi nominis intelligitur; γῆ, terra γίνομαι, fio, naſcor. vel, παρὰ τὸ ἐκ γῆς ἰέναι, quaſi ἐκ γῆς γεγεννημένοι. fuerunt autem ſtaturæ admirabilis, quorum pedes in ſerpentum volumina deſinebant, iique in Deorum perniciem nati putabantur: cum quibus pugnare auſi, fulmine concuſſi ſunt. Pu-

gnam

gnam hanc attigit Pindarus in Nemeis. Huius figmenti rationem Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quoſdam impios, qui Deos negligerent, aut etiam negarent: quorum pedes in Draconum volumina deſiiſſe aiunt, quòd nihil ſuperum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ greſſu ad inferna vergente. Macrob. Saturnal. 1. Virgilius in opuſculo de Ætna:

His natura ſua eſt aluo tenus, ima per omnes
Squammeus intortus ſinuat veſtigia ſerpens.

Multa de Gigantum ortu & pugnis, Diodorus lib. 4. & 5. Anguinei & anguipedes vocantur à Poëtis: quod mihi reuocat in memoriam veteres ſtatuas, quibus gigantum formæ obtortis cruribus conſpiciebantur, quodque Lampridius retulit in Commodo; eum nempe quos obtortis cruribus eſſet vbicumque nactus ſagittis ex libidine ſolitum configere, eóſque draconteos appellitare. Quod epimythion hexaſticho complexus eſt Bartholom. Anulus in picta Poëſi: hunc enim ſcriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutum, citare nihil verebor: *Gigantes anguipedes.*

Tale gigantæum legitur genus, vt nihil altum
Cogitet, at ſpernat, vel neget eſſe Deum:
Et tantum, quantum ſenſu exteriore mouetur,
Commodat ad præſens ſe, vel ad id quod adeſt.
Hoc genus anguipedum mythici finxere Poëtæ,
Quorum affectus humi (ſegnis ad alta) repat.

Si vacat, lege Pierium Valerianum lib. 16. & 25. Hieroglyphic. Miſſos facio, qui multi multa de Gigantibus, quorum alij fuiſſe negant, quidam contrà & certè plures, non enim vacat ſublegere quæ de gigantibus tradunt Herod. in Clio, Plin. 7. c. 16. Solin. cap. 5. tantùm admonuiſſe ſat eſt. Ego quidem facilè mihi perſuaſerim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbaram & impiam gentem, quæ ſub hominis figura feritatem exerceret, à quibus honeſtarum rerum inducta fuerit ἀζηζία, quales deſcribuntur à poëtis Cyclopes, Læſtrigones, aliique qui ferinis moribus vagabantur, inſontes & probos quoſque impunè lædebant, nullam diuini humanique iuris rationem habebant.

Hæc vafrum ſpecies, &c.] ἐπιμύθιον, ſeu figmenti ſententia.

Vafrum.] Vafrum, callidum, & quaſi valdè Afrum. Nonius. Cicero De repub. 3. Non ſunt in diſputando vafri, non veteratores, non malitioſi. *Vafer.*

relligione carentem.] in qua tamen ſummum hominis bonum *Religio homini propria.*

eſſe liquidò conſtat: cetera enim quę putantur eſſe homini propria, in ceteris quoque animalibus deprehenduntur. Religio ſola differentes homines à belluis facit: quam qui non admittit, alienus à natura hominis, vitam pecudum ſub humana ſpecie viuit. Lactant. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 10. & de ira Dei, cap. 7. & 8. Notabo ad extremum humanam ſapientiam (quæ apud Deum ſtultitia dicitur D. Paulo) hîc potiſſimùm reprehendi, quippè quæ religione caruerit. Vult autem Lactantius vnam cum altera, id eſt, religionem cum ſapientia inſeparabili nexu colligari, in quibus hominis officium, & veritatem omnem incluſam eſſe colligat. Religio enim, quæ ſine ſapientia ſit, non religio, ſed ſuperſtitio putanda eſt: ſapientia verò ſine religione, mera eſt ſtultitia, de qua eſt illud Prophetæ: Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam prudentum reprobabo, & D. Pauli, 1. Cor. 1. & 3 cap. Et hæc quidem multa ſatis. Vnum id adiecero πρὸς ἐνάργειαν obſcuri alioqui carminis. Hic ſanè typus perquam elegans veteratorum quorundam, quos Machiauellitas non malè vocitamus, vt qui impuram & impiam Machiauelli doctrinam mordicus teneant, & ab eius præſcriptis non diſcedant. Gens omninò Deo, pijsque hominibus inuiſa, vt quæ ſit ad religionis omnis nata contemptum, & ad hominum perniciem quaſi ab inferis excitata. Quid enim aliud ſpirat aut ſperat, quàm vt indicatur pietati, omníque adeò virtuti probroſum exſilium? laxentur habenæ fraudibus & latrociniis? faueatur compendiis fiſci, miſeráque plebecula deglubatur? Itaque iam agnoſcitis apertiùs, Philologi Chriſtiani, cui monſtro ſimiles ſeſe præſtent immanes illi ἄθεοι, quales aulici quidam funeſtiſſimi, nefandiſſimíque, digni qui in Morboniam concedant, vel vt Seianus ſub Tiberio, aut ſub Alexandro Seuero Turinus quidam, dignum exitium ſortiantur.

Humana ſapientia cur ſtultitia dicatur.

Lib. 3. cap. 11.

Eſa. 29.
Abd. 1.

Machiavellita quales.

Terrena tantum quíque curet, indicat.] Concinit huic Lactantij loco ex 3. lib. diuinar. inſtit. cap. 12. Beata vita quam Philoſophi quæſiuerunt ſemper, & quærunt, ſiue in cultu Deorum, ſiue in Philoſophia, nulla eſt, ideóque ab iis non potuit reperiri, quia ſummum bonum non in ſummo quæſiuerunt, ſed in imo. Quid eſt autem ſummum, niſi certum, & Deus, vnde animus oritur? Idem ad rem propius lib. 6. cap. 1. Nihil ſapiunt niſi terram, inquit, bonáque & mala ſolius corporis ſenſu, & voluptate perpendunt. Huius arbitrio vt religionem ponderant, ſic totius vitæ ſuæ acta diſponunt. Hæc ille. Verùm & Piſides, auctor Græcus, ſuis de mundi fabrica verſibus alludere

huc

huc mihi videtur, quo loco in Philoſophos, & Proclum maximè inuehit:

Ὅσοις λαβεῖν χερσῖν, οὐχ ὅσους ἔχεις,
Ἀλλ' ὦ σοφιστὰ Πρόκλε, τ κάτω λόγων
Ὁ πολλὰ βροντῶν ἐκ νέφων λοξοδρόμων.

Quos ſic nuper reddidit Fed. Morellus Græcè, Latinéque doctus:

Quantùm valent, vt hauriant, non quantùm habes,
Sophiſta Procle, vocem humi ſerpentium
Multùm intonans è flexuoſis imbribus.

Porrò ad ſenſum emblematis Lactantiana hæc lib. 2. cap. 19. Quiſquis animam ſuam, cuius origo de cœlo eſt, ad inferna & ima proſtrauerit, eò cadat quò ſe ipſe deiecerit, ideóque oportet rationis & ſtatus ſui memorem, non niſi ad ſuperna niti ſemper ac tendere; quod qui fecerit, hic planè ſapiens, hic iuſtus, hic cœlo, deóque dignus iudicabitur, quem ſuus parens non humilem, nec ad terram more quadrupedum abiectum, nec ſtantem potiùs ac rectum, ſicut eum fecit, agnouerit. Idem lib. 3. cap. 27. Deus ſolus poteſt honorare virtutem, quam qui non appetunt, nec religionem tenent, cui æterna vita ſubjacet; profectò neq. virtutis vim ſciunt, cuius præmium ignorant; neque in cælum ſpectant, quod ipſi ſe facere putant, cùm res non inueſtigabiles quærunt, quia ratio in cœlum ſpectans, nulla eſt alia, niſi aut religione ſuſcipere, aut animam ſuam immortalem eſſe credere. Vide & lib. 4. c. 28. initio, & de ira Dei, cap. 22. ſine religione, aut immanitate belluis, aut ſtultitia pecudibus adæquamur: in ſola enim religione, id eſt, in ſolius Dei ſummi notione ſapientia eſt. Et non minùs diſertè in Philoſophos, lib. 6. cap. 6.

AD EMBLEMA VI.

Qvàm variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quamque obliquis interpretationibus contorqueant, & ad ſuos affectus accommodent, vt potè odio partium laborantes, certè recenſere pudet. Quanquam enim ſalua fide & pudore, aliorum ſententias in medium afferre poſſem, ne cui tamen ſtomachũ moueam, tutius eſſe iudico veterum hominum doctrinã potiùs, quàm nouorum placita conſectari. Id ex D. Ioannis ἀποκαλύψεως 17. ſumptum eſſe clarum eſt: quod quidem de *Falſa religio qua.*

emen-

ementita religionis obſeruatione, & veræ pietati oppoſita intelligitur. Ea eſt collectio reproborum, quæ meretrix dicitur, quòd Deo rerum omnium auctore neglecto, & vero ſponſo Ieſu ſeruatore, impuro, illicito & nouo quodam cultu, id eſt, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili beluæ dicitur inſidere. Aureum poculum manu tenet, id eſt, hypocriſim perſequitur, qua diſſimulatis vitiis, & ſapientiæ fucatæ auro, pietatis veræ prætextu, quamplurimis imponit, qui ebrietate plus quàm fanatica correpti, miſerè præcipites in ima ruunt. D. Auguſtinus lib. 20. De ciuitate Dei, idem planè hunc locum interpretatur: Quæ ſit iſta beſtia, inquit, quanuis ſit diligentiùs inquirendum, non tamen abhorret à fide recta, vt ipſa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fideli & ciuitati Dei. Imago verò eius, ſimulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt. Fingunt enim ſe eſſe quod non ſunt, vocanturque non veraci effigie, ſed fallaci imagine Chriſtiani. Hactenus ille. Calix aureus adagij vice vſurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, vt qui volumen Philoſophi neſciunt, ſub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquentia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerunt, peſſimorum dogmatum ſermones mortiferos, id eſt, venenum in calicem aureum infuderunt. Lubens equidem huc referrem, quæ in eam ipſam rem commentati ſunt nonnulli è neotericis, viri certè eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctorum recentium fluuiis meos agellos tam ſæpe irrigare iam non eſt animus, ne quis philologus mihi pro ſuo iure diem dicat: quòd longè pulchrius ſit (vt Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quàm riuulos conſectari. At vt ad rem propiùs: Promptum quidem id nobis, verumque eſſe conſtat: decipimur ſpecie recti. Nam vt prudentiam malitia, & temperantiam immanitas in voluptatibus aſpernandis, & magnitudinem animi ſuperbia in animis extollendis, & deſpicientia in contemnendis honoribus, & liberalitatem effuſio, & fortitudinem audacia: ſic ſuperſtitionem religio imitatur. Vt enim olim apud Græcos nonnulli Philoſophi pallio barbaque promiſſa raram quandam ſapientiam pollicebantur, ſemperque habebant in ore libertatem & honeſti ſtudium, cùm ex iis longè multi vitiis pluſquam vulgaribus, planeque ſeruilibus laborarent: Vtque apud Iudæos Phariſæi & Eſſæi triſti vultu, latis phylacteriis, & cultu quodam fucato, apud imperitum & rude vulgus

Aureum poculum.

Virtutem vitia imitantur.

Pſeudoſophi.

Phariſæi.

vulgus venabantur ſanctitatis opinionem: ita etiam, quod dicere nos admodum pudet & tædet, ſed dicendum tamen, inter Chriſtianos homines fuere iam olim, & adhuc hodie ſunt, reuera nimis multi, qui ſuis præſtigiis fictaque doctrina imperitos homines ineſcant, quibus errorum quaſi poculo miſerrimè & fallaciſſimè imponunt: iique tandem facti ebrij, erronea perſuaſione tanquam mente capti, puriſſimos veræ & ſimplicis doctrinæ fontes aſpernantur, & ita inſanientes ad belluæ nutum ſeſe totos componunt, vt nunquam poſtea de commutando vitæ miſero ſtatu cogitent. Ceterùm id minimè poſſum tranſilire, non temerè ſub Babylonis nomine, ſpurcitiem omnem, & tetram libidinem intelligi, quæ non modò corporum fuit commiſtione, ſed & animorum fœda & ſceleſta conſpiratione, qualis quæ vel læua ſuperſtitione, aut ſimulatione cultus, vel denique nefanda hæreſi committitur. Miſſa facio quæ auctores veteres de Babylonijs retulerunt: apud quos more patrio mulieres cum hoſpitibus congredi ſolitæ eſſent, accepto inde flagitij turpiſſimo præmio, ait Q. Curtius lib. 7. Idem retulit Strabo Geographiæ 16. & Herodot. in Clio: quæ quia turpicula ſunt, referre iam pudet. Ex quo D. Hieronymus Babylonem meretricem appellat in epiſtolis: Cùm, inquit, apud Babylonem verſarer, eſſemque purpuratæ meretricis colonus, &c. Eadem loquendi figura vſus eſt in Catalogo, vbi Romam ait à D. Petro epiſt. priore, cap. 5. Babylonis appellatam nomine. Meminit & locis alijs, vt in Eſaiam cap. 14. & 47. ſic & Septimius Tertullian. aduerſus Marcionem, & aduerſus Iudæos. Poteſt huc etiam conferri Iſichij locus lib. 5. in Leuitic. quo diſertè ait, quæcunque cultui eidolorum imputantur, figuram meretricis inſumpſiſſe.

Pſeudo Chriſtiani.

Babylon meretrix.

Regali reſidens, &c.] Adiuncta ſunt maieſtatis & regiæ cuiuſdam magnificentiæ. Turpitudo & impuritas regio in ſolio locum habet, qui ſoli virtuti debebatur. At nulla vitia præſentiorem inuehunt perniciem, quàm quæ ſplendoris & honeſti veſte teguntur. Sedere enim in Hieroglyph. maieſtatem & auguſtum honorem exprimit, vt eſt à Pierio relatum lib. 43. Veſtis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hieroglyphic.

Quæ vitia maximè pernicioſa.

Purpura.

Peplum.] ſacrum & ſolemne veſtimentum. Prouerbium hinc fluxit, Peplo dignus, ab Ariſtoph. deductum, de ſtrenuo & inſigni quodam viro. Suidas tamen peplum ait eſſe *ἱμάτιον γυναικεῖον καὶ ποικίλον, οἷον περίπλοός τις ὤν.*

Peplum.

Latices.] Latex, quòd intra aliquid lateat, dictus humor quiuis.

quiuis. Hic vinum ſacrum, vt apud Virgil. in 4.

—latices nigreſcere ſacros.

illice forma.] illiciente & ſeducente. Illicere eſt illaqueare. Nonius. vel illice, ab illex, id eſt, ſine lege. Plaut. Lectus illex eſt, eſca meretrix.

capit.] decipit & allicit. Virgil. 1. Georg.

—neque inſidiis noctis capiere ſerena.

Cicero 3. Offic. ex veterum legum formula: Nam quanti verba illa, vti ne propter te fidém ve tuam captus, fraudatúſve ſim. Et in iure ſæpe, capere pro decipere: vt, Non capitur qui ius publicum ſequitur, l. 116. de reg. iur. D. Sæpe etiam titulo de Minorib. vt l. 3. l. 11. & l. 12. hinc captionem accipi pro fraudatione, fallacia, damno non rarò reperimus, l. 1. de in integrum reſtitut. l. 1. in fin. de vacat. mun. l. 3. de coll. bon. D. Et captioſum pro fallaci atque damnoſo, l. 41. de vſucap. vt & aliquot locis aliis.

AD EMBLEMA VII.

Sacerdotes honore afficiendi.

SACERDOTES, Epiſcopi, & qui rebus ſacris præſunt, in honore ſunt habendi, ob id maximè, quòd ſacris præſint, quorum ſunt adminiſtri, licet interdum aut vitiis pluſquàm vulgaribus implicati, aut ignari & ſtupidi habeantur. Hi verò vt ſuum munus & officium curare vel maximè debent, ſic quantam dignitatem ſuſtineant, ipſos ſubinde animo ſecum reputare par eſt. Meminerint tamen ſe homines eſſe, nec ſibi arrogent impenſiùs, quòd tantum miniſterium gerant, & rerum diuinarum curam, quaſi humeris impoſitam habeant; ne, vt aſinus audiuit, Non es Deus, ſed Deum fers, illi audiant; Non vobis hæc, ſed Deo ſoli omnis eſt tribuenda gloria. Itidem dici poteſt de præfectis Imperatorum aliorumque principum cùm popularem applauſum excipiunt audaciùs quàm par eſt in prouinciis, in quibus vicem regiam obtinent. Sic enim adeò modeſtè, tamque circumſpectè ſeſe gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil, ipſius Principis laudi vel minimum detrahant, & ſe interea norint quales ſunt. Eſt enim operæ pretium τοὺς ἐν ἀξιώμασι τιμωμένους γινώσκειν, ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Succurrit mihi exemplum nobile Cornelij Galli Ægypti prouinciæ præfecti. is quia ſeſe geſſiſſet inſolentiùs, multaque flagitioſè feciſſet, ſtatuas etiam ſibi locari paſſus & Pyramides in altum tolli, quibus à ſe

Præfecti ac miniſtri Principum.

geſta

geſta continerentur; accuſatus eſt à Valerio Largo: cognitioni præfuit Auguſtus: ignominia notatus eſt Gallus: vetuitq. Cæſar, ne reus prouinciam poſtea obtineret. Retulit Dion lib. 53 Huic penè ſimile quod narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone; qui procurator Aſiæ ſub Tiberio accuſatus eſt in ſenatu à prouincialibus, quòd vim prætoris vſurpaſſet, militumque manu ad comitatum vſus eſſet: itaque conuictus, in exilium pulſus eſt. Laudatur à Plutarcho Vticenſis Cato, quòd quæſtor factus ſcribarum, officiorum, aliorumque generis eiuſdem minuerit eam prærogatiuam, quam longo tempore vſurpauerant: iuſſit enim, miniſtros non magiſtros ſe eſſe meminiſſent. Sumptum eſt Emblema ex Gabriæ apologis. Sic enim ille: *Fons Emblematis.*

ὤμοις ὄνος παρῆγεν ἀργυροῦν βρέτας,
ὅπερ συναντῶν πᾶς τις αὖ ἐπροσεκύνει,
τύφῳ δ' ἐπαρθεὶς, μὴ θέλων μένειν ὄνος,
ἤκουσεν, οὐ θεὸς σὺ, τὸν θεὸν δ' ἄγεις.

Qui verſiculi quoniam commodè (ſed περιφραστικῶς) redditi ſunt à Gabriele Faërno Cremonenſi, conferam huc perlibenter:

Simulacrum aſellus baiulans argenteum,
Cùm id tranſeuntes flexo adorarent genu,
Sui hoc honoris gratia eſt fieri ratus:
Iamq; inſolenti elatus arrogantia
Nolebat ambulare, donec aſpero
Probè dolatus fuſte clunes, audiit:
O ſtulte, non es tu Deus, ſed fers Deum.

SE NORIT HOMINEM, QVI MAGISTRATVM GERIT.

Fabulæ huius rationem vno diſticho complexus eſt Ioan. Mercerus, Hebrææ linguæ Doctor regius: quod memini ab eodem non ſemel in ſuggeſtu obiter dictum:

Quid ſibi vult aſinus tergo myſteria portans?
Indoctos videas ſæpè præeſſe ſacris.

Non erit à re alienum, ſi adiecero, aſinum à veteribus Ægyptiis ſapientiæ, fortitudinis, laboris indefeſſi, & frugalitatis eſſe ſymbolum. Qui enim ſapientiæ ſit operam daturus, eum oportet victu eſſe tenui, omnia quę in vitam humanam cadere poſſunt, æquo ferre animo, neque ad vllam excandeſcentiam aut contumeliam ſeſe conuertere: animo eſſe paruum, ſimplicem & inopem, vt aſinus eſt, qui nullum inter carduos & lactucam diſcrimen faciat: nullum denique ſit onus quod detrectet: & vbi opus fuerit, pro boue terram proſcindat, ſitque totius humanæ commoditatis aſſiduus miniſter, vt etiam, quod adagio dicitur, *Quid per aſini ſymbolum veteres intellexerint.*

portare

portare myſteria compellatur. Lege Pierium Hieroglyph.lib. 12. Et hæc quidem mihi meditanti, ſuccurrit illa mordax & acuta Cornelij Agrippæ declamatio, quam De ſcientiarum vanitate inſcripſit, ad cuius finem adiunxit Aſini encomium. de quo homine quid omninò ſentiam, nihil hábeo neceſſe dicere: niſi quòd cùm in literas declamitauit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minùs apud ſanos videatur aucupio vanitatis delectatùs, quàm otioſè ſollers in vanitate artium inſectanda. Non poſſum præterire locum è Panegyrico Pliniano longè præclarum: Princeps (ait) vt ſe hominibus imperare norit, ita ſe ipſum hominem quoque eſſe cogitet. Itaque voces & laudationes quæ numini ſoli debentur, tanquam putidiſſimas aſſentationes oderit. Hæc ille.

Aſini encomium per Cornelium Agrippam.

Iſis.

Iſidis effigiem, &c.] Iſis, vxor Oſiridis, Ægyptia dea, inuenit hordei ſegetem, vnde & Ceres appellatur. Eadem autem quæ Io, de qua Ouid. 1. Metamorph. Diodor. lib. 1. cap. 2. Cuius & meminit D. Auguſtin. lib. 8. cap. vlt. aliiſque locis. Lactant. 1. cap. 11. & 15. quidque ea ſignificetur, enarrat Macrob. cap. 20. primi Saturn. & poſtremò Lilius Gyrald. Syntagmate 12.

Pando dorſo.] reflexo, curuo propter impoſitum onus. Ouid. 4. Metam. *Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.* Idem 1. Faſtor.

Venerat & ſenior pando Silenus aſello. & 3.
Vtque piger pandi tergo reſidebat aſelli.

Item 2. Amor. *Currit in immenſum panda carina ſolum.* & naues pandæ dicuntur Lucretio lib. 5. id eſt curuæ, quod eſt epitheton ſolemne:

Tum mare veliuolum florebat nauibus pandis.

Verenda.] honoribus diuinis afficienda. Ouid. 9. Metam. de Hercule flammis exuſto,

——maiórque videri
Cœpit, & auguſta fieri grauitate verendus.

Myſteria.

Habens myſteria.] Alludit ad parœmiam, ὄνος ἄγων μυστήρια. Sunt autem myſteria, arcana quædam vulgo minimè committenda, & iis tantùm cognita, qui iiſdem ſacris initiantur; ἀπὸ τοῦ μύειν τὸ στόμα, ab ore obſignando. omnibus enim myſteriis ſilentij fides debetur. De eo luſit noſtro æuo feſtiuè, nec ſine ſale vir non indoctus, cum quo Lutetiæ ante annos 25. ingenij cultum cœpimus. ait ille:

En tibi ὄνος venerandus ἄγων μυστήρια, rerum
Sacrarum cuſtos, præſidet immò ſacris.
Ex quo altum ſpirans Superis ſeſe æquat, & imos,
Ob ſacra quæ geſtat, territat ore minax.

Quid

Quid facias illi? auritum ſine rudere aſellum,
Quem procul à ſacris rebus abeſſe decet.

Hæc quidem torta iuſtè in eos qui malis artibus ad rerum ſacrarum irrepunt adminiſtrationem, quorum hoc noſtro tempore numerus infinitus. Non mihi tempero, niſi & hoc aliud adijciam eiuſdem:

Sarcinulis oneratur equus, ſacra geſtat aſellus:
Munera partiri tam malè, France, doles?

Hoc ſignificat imperitos rerum, ac planè rudes admoueri honoribus tum ciuilibus, tum Eccleſiaſticis, generoſos & eruditos ad infimas ablegari curas. Et quos ludos, fortuna, facis! imò quotus quiſque qui non deſperet, dum virtus nomen inane eſt?

AD EMBLEMA VIII.

HVius Emblematis character mihi videtur penè ſumptus à Suida, ex quo didicimus Hermas eſſe Mercurij quaſdam ſtatuas: quo loco adducit Meneclem quendam, ſiue Calliſtratem in opere de Athenienſibus, à varia porticu adusque regiam ſtatuas eſſe, quæ Hermæ dicuntur: vnde locum id accepiſſe nominis ait, quia multæ ibi & à priuatis, & à magiſtratibus dicatæ eſſent, ex quibus quidam Hermæ Hipparchei ab Hipparcho Piſiſtrati dicebantur: fuiſſéque Hermas ſaxeas in ædium veſtibulis & in fanis. Addit deinde ἑρμαῖον, primitias eſſe ad ſtatuas Mercuriales quæ in viis collocabantur à viatoribus: Itémque aceruos lapidum Mercurio ſacros in obſcuris viis, quæque non ita cognitæ eſſent peregrè euntibus. Interpres Homeri ἑρμαῖον vocat, lapidum congeriem ad Odyſſ. ρ. vt λιθινὸν σωρὸν Epigrammatarius: & ἑρμαῖον λόφον Heſychius. Is honos congeriei ſiue cumuli lapidum, virorum fortium tumulis ſolitus fuit conferri: teſtis eſt Pauſanias. Strabo: παρ' ὅλην δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ἰδεῖν ἐγηγέρθαι πολλαχῆ ὥσπερ ἑρμαῖα πέτρον ἠλίβατον στρογγύλον. Reperio & eiuſmodi Hermas imponi ſolitas fuiſſe tumulis, ad propagandam defunctorum memoriam. M. Tullius 6. ad Atticum: Hermæ tui pentelici cum capitibus æneis, de quibus ſcripſiſti, iam nunc admodum delectant. Sed gymnaſiis ſolitas fuiſſe conſecrari Hermathenas, id eſt ſtatuas Mercurij & Mineruæ iunctas, idem alibi ſignificat Cicero: Quod ad me, inquit, de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt, or-

Emblematis fons.

Hermæ ſtatuæ.

Hermathenæ.

namentum Academiæ proprium meæ, quòd & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare inſigne eius gymnaſij. Didicimus ad hæc ex Stephano & Heſych. Græcis auctoribus,

Mercurius cur Hodius & Hegemonius dictus.

Mercurium Hodium & Hegemonium fuiſſe priſcis appellatum (ὁδίου καὶ ἡγεμόνιος ἑρμῆς) tum à viis & ſemitis, in quibus ſtatuebatur ad viam monſtrandam peregrè proficiſcentibus. Proinde Hermæ, id eſt, ſtatuæ Mercurij, & lapidei ligneíve

Mercurij officia.

cippi ſolebant in triuiis erigi ad indicanda viarum diſcrimina, quia αὐτῷ δέον εἰς πᾶσαν πρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, ait Phurnutus. Viatores itaque ſtatuis ſolebant lapidum aceruos cumulare: ſic enim Deum putabant honorari, ea ſcilicet re quæ in promptu eſſet & obuia: vel quòd ita viam repurgare viderentur; vel quòd eo lapidum cumulo Dei effigies prætereuntibus eſſet notior. Vlpianus, auctor Græcus, annotat ad oration. Demoſth. aduer-

Hermæ.

ſus Leptinem, Hermas, id eſt, Mercurios eiuſmodi fuiſſe quadrangulos, ſuperiore parte Mercurij figuram referentes, inferiùs inſcriptiones viarum oſtendentes. Qua de re Gyraldus Syntagmate 9. Iuuenalis huc reſpexit, cùm ait, ——*truncoq; ſimillimus Hermæ*: & Prouerb. Mercurio dextro, & Mercuriale, & Bifrons Mercurius. Hoc autem quaſi ænigmatio monemur, ea tantùm ſequenda eſſe, ad quæ Deus & natura nos idoneos eſſe voluit; cùm ſummæ fatuitatis & dementiæ ſit, aliquid inuita, quod

Sequenda natura.

aiunt, Minerua ſuſcipere & perſequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem, naturam optimam ducem ſequendam, nihilque aliud fuiſſe olim gigantum more bellare cum Diis, niſi naturæ

1. Cor. 7.
Epheſ. 4.

repugnare. Sed & D. Paulus adhortatur, eam vt ſortem vitæq. rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea eſt innata cæcitas & ignoratio, vt qua via ſit eundum planè ignoret, omni piæ vitæ cultu, & ſummiſſa mente ad eum perfugiendum eſt, qui ſe viam, qui veritatem, qui vitam eſſe faſſus eſt; quem qui ſequitur, in tenebris non ambulat: continuoque illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum,

Pſal. 143.

γνώρισόν μοι κύριε ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσομαι: Oſtende mihi, Domine, viam in qua ambulem. Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea ſolùm eſſe via, qua Deus nos ducit, aſſeuerat. Quò pertinet illud Perſij è 3. Satyra:

——diſce quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.

Quid nomine Mercurij.

Ceterùm ne tranſiliam quod ad rem pertinere videatur, hîc Mercurij nomine olim Deorum nuncij, vel ſacras litteras (quæ nobis diuinam voluntatem aperiunt) intelligimus: vel Prophetas & Doctores, ſacri & cæleſtis oraculi nuncios, ex quibus ortho-

orthodoxam ſalutis æternæ viam & rationem excipere eſt neceſſe. Serta autem ſuſpenſa, honorem cultumque aliquem obſeruantiæ exhibendum eſſe ſignificant. Hoc addam poſtremò: videri hoc Emblema non malè referri poſſe ad cuiuſque vitæ genus & inſtitutum, ad quod ingrediundum, cùm difficile ſit, opus eſt aliquo Mercurio, id eſt præceptore ſeu doctore, qui viam doceat. *Serta.*

Mercurij eſt igitur tumulus.] In aliis quibuſdam exemplaribus legitur *Cumulus*: ſed vtraque lectio tolerabilis. Tumulus, quaſi tumens tellus, pro ſepulcro frequentiùs vſurpari ſolet. Qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, facies, non mihi probantur: quia vocabulum, facies, pro effigie aut ſtatua hîc veram Latinitatem non ſapit. Non deſinam priùs, quàm quod improba lectione obſeruaui, ſtudioſis rerum antiquarum communicem. Olim conſuetudine receptum fuit, vt ſuperſtitioſi temere oblatos in via lapides ſtipitesque, tanquam numina colerent. Apuleius de Aſino: Neque iuſtiùs religioſam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut ſpelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata: vel enim colliculus ſepimine conſecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel ceſpes libamine humigatus, vel lapis vnguine delibutus. Propertius: *Tumulus.*

Et quicunque ſacer, qualis vbique, lapis.

Xenophon: καὶ τοὺς μὲν οὐδ' ἱερῶν, οὔτε βωμῶν, οὔτ' ἄλλων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα, καὶ θηρία σέβεσθαι.

Suſpende viator Serta Deo.] Plinius hiſtoriæ mundi 21. cap. 2. Inter ſacra tantùm & bellicos honores, coronis nomen ſuum vindicantibus. Idem 3. cap. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas ſtatuis rebusque ſacris olim ſolitas appendi. Quòd ſi quis auctoritatem etiam aliorum ſibi dari poſtulet, adferre poſſum Appuleium, qui ſic 3. De aſino aureo: In ipſo verè meditullio, inquit, Hipponæ Deæ ſimulacrum reſidens ædiculæ, quod accuratè corollis roſeis, & quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iamque per plateas commeantem, populi frequenter floribus, ſertis, & ſolutis adprecantur. Idemque libro vndecimo, ſimulacrum Lunæ deſcribens: Corona, ait, multiformis variis floribus ſublimem diſtinxerat verticem. Et paulò poſt: Dextra proferens ſiniſtram Deæ coronam, mihi etiam Hercules coronam conſequenter. Itemque: Nam ſibi viſus eſt quiete proxima, dum magno Deo coronas exaptat. Ad hunc veterum ritum reſpexit Ouid. Faſtorum 2. de Arione loquens, *De coronis quæ ſtatuis Deorum appendebantur.*

qui citharœdus à piratis captus, iamque de vita deſperans,

—capit ille coronam

Quæ poſſet crines, Phœbe, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è libro De corona militis, vbi ait Pandoram primùm à Charitibus coronatam, honoris cauſa ſcilicet, cùm à Diis omnibus muneraretur.

Viatores homines.

Viator.] quicunque ſis hac in vita hoſpes, vt omnes reuera ſunt. Plato vitam noſtram modò viæ, modò peregrinationi ſimilem facit. παρεπιδημία γὰρ ὁ βίος.

Omnes in triuio ſumus, &c. Iuxta Ouidianum illud, Faſtor. 5,

Vt ſtat, & incertus, quà ſit ſibi, neſcit, eundum,

Cùm videt ex omni parte viator iter.

Theognis: ἐν τριόδῳ ἕστηκα: In triuio conſiſto. vt enim viam ſæpe pro conſilij ratione poni ſolemne eſt Græcis: ſic τριόδον pro incertitudine conſilij. Itaque Plato 7. Legum, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος &c. monet ne ad rem nouam & inuſitatam amplectendam accurramus, ſed conſiſtamus, quaſi ad triuium aliquod venerimus. & Minutius Felix in Octa. vt qui rectam viam neſcit, vbi, vt fit, in plures vna diffinditur, hæret anxius, nec ſingulas audet eligere, nec vniuerſas probare: Sic cui non eſt veri ſtabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque ſeſe offerunt difficultates & ſalebræ. Adde quòd tam craſſa, tamque ſupina hominum mentibus inſita ſit ignoratio, vt quid potiſſimùm ſequi debeat, quiuis ignoret, & niſi adiutus ope cæleſti, in certam aliquam viam ſe recipere non poteſt. Dicebat enim ipſe ſalutis inſtaurator: Sine me nihil quicquam efficere poteſtis. Nec verò ſumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; ſed ſi ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo eſt, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

Trames.

tramite vitæ.] curriculo vitæ & decurſu. Toto diſticho eandem continuat ἀλληγορίαν à viatoribus. Trames, tranſuerſa & obliqua ſemita.

oſtendat ni Deus ipſe viam.] Alluſio ad illud Pindari: Διὸς ἐκ προοιμίου, ab Iouis prooemio. quo ſignificatur conatus omnis noſtri principium à Deo ſumendum eſſe. Ariſtides oratione panegyrica: ἀλλ' ὥσπερ ἔφη Πίνδαρος, θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλῦον Sed, vt ait Pindarus, Deo initium oſtendente, nihil erit impedimenti. Idem auctor alio loco eandem ſententiam vſurpauit: θεοῦ δέ, φησι Πίνδαρος, δείξαντος ἀρχὴν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προχείμενον: Deo initium monſtrante, ait Pindarus, facilis eſt ſemita ad inueniendum quod propoſitum eſt.

AD

AD EMBLEMA IX.

EX antiquiſſimo marmore, quod etiam viſitur hodie Romæ, ſumptum Emblema. Eſt autem Fidij ſimulacrum, quod imagine imberbi, ſed ætate matura, cui adiectum nomen HONOR. Hic VERITATI, quæ virginea eſt facie, manum porrigit: in medio AMOR puer. His tribus ſimulacris FIDES deſcribitur; quippè quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem matrem habet, illam quidem nudam & ſimplicem, non comptam fuco aliquo, non velo tectam. Et quidem fides definitur, dictorum conuentorumque conſtantia & veritas, quæ ideò parentem habere Veritatem dicitur, & eam nudam, quòd in pactis, conuentionibusque nihil fucatum eſſe, aut à vero alienum debeat: cui adhæret Honos porrecta dextera tanquam ſtabilis cuiuſdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veſte, quòd veritas facillimè poſſit imminui & labefactari, niſi adſit honoris & reuerentiæ quædam ratio, qua eadem fulciri opportunè & cum dignitate poſſit. Et hunc quidem Honorem, vt virtutis præmium, & honeſtatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plaſtæ nobis adumbrarunt. At locum medium occupat honeſtus Amor, qui veritatem & honorem nexu firmo colligat & deuincit. Niſi enim tanquam condimento aliquo amicitiæ & beneuolentiæ mutuæ conſocientur hæc inter ſe alioqui diuerſa, vinculum nullo penè negotio diſſolui poterit. Id etiam totum referri poſſe ſcio ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem ſacroſanctæ τριάδος, apud quos, diu ante CHRISTI ſeruatoris aduentum, erat ſimulacrum quoddam triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempè Sanctus, Fidius, & Semipater, haud dubiè præcipuum religionis Chriſtianæ myſterium repræſentans. Quod ab Ouidio deſcribitur 6. Faſtor. Sanè Dionyſ. Halicarn. lib. 4. ait Iouem, Piſtium eſſe dictum, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Piſtius, Sancus, & fidei ſponſor aliis nominibus efferebatur. Coniicere eſt Piſtium eundem fuiſſe cum Fidio. Nam vt πίστις Græcè fides, ita πίστιος ὁ πιστὸς, Fidius nominari commodè poteſt. Sed & hodie in Romanis antiquitatibus Fidij ſimulacrum ita effictum conſpicitur. Marmor eſt in feneſtræ modum formatum, in quo tres imagines effictę ſtatuuntur. Dextra quidem virilis habitu pacifico; ſiniſtra verò, vt muliebris, eodem habitu, coronam in capite lauream geſtans, quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius ſupra caput

Unde tractum Emblema.
Fides adiunctis cauſis deſcripta.
Fides quid.
Veritas nuda.
Honos.
Pudicus amor.
Sancta τριὰς Sabinis præfigurata.
Iupiter Piſtius, Sanctus, Sagus.
Fidij ſimulacrum.

caput hoc legitur, FIDII SIMVLACRVM: apud imaginem dextram virilem HONOR: in ſiniſtra imagine muliebri, VERITAS, Gregor. Gyrald. Syntag. 1.2. & 10. Hiſtoriæ Deorum.

Honor Deus. *Stet depictus Honos, &c.*] Honorem pro deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. & Ouid. Faſt. 5. ex Honoris, & Reuerentiæ coniugio ortam eſſe Maieſtatem voluit. Plin. 35. cap. 10. Auguſt. De ciuit. 4. cap. 21. & 24. Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipſamet verecundia dici non ineptè poteſt. quò ſpectat illud M. Ciceronis ex Lælio: Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. itaque in iis pernicioſus eſt error qui exiſtimant libidinum, peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam.

Tyrio amictu.] purpurea veſte. Ex Tyro vrbe Phœniciæ conchylia, & murices aduehuntur, quorum ſanguine fit purpura, Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura conſtat. Et lib. 35. c. 6. Quare Puteolanum potiùs laudatur, quàm Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, vnde pretioſiſſimæ purpuræ. De purpuræ autem inuentione, ſi vacat, lege Caſſiodorum initio lib. 1. Variarum formularum.

Veritas Dea quomodo picta. *iungat nuda dextram* VERITAS.] Fingebatur ἀλήθεια, vt ſcribit in Amphiarao Philoſtratus, virgo niueis induta veſtibus. Hippocrates in quadam ad Philopœmenem Epiſtola, eam depingit mulierem pulchram, magnam, ſimpliciter ornatam, illuſtrem ac ſplendidam; cuius oculorum orbes pro lumine nitebant, vt aſtrorum & ſtellarum fulgorem viderentur imitari.

Nuda Veritas cur. Nuda hîc dicitur, quòd qui eam colunt, aperti ſunt ac ſimplices, nullo modo fraudulenti, aut inſidioſi; aut quòd veritatis oratio ſimplex eſſe debeat, aut quòd in luce & oculis omnium agnoſci velit. Hinc Horat. 1. Carm.

—— & Iuſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudaq; Veritas.

Dextra ſymbolum Fidei. Ceterùm Fidei ſymbolum in dextris iunctis conſpiciebatur, idque Numæ Pompilij inſtituto. Moris etiam fuit, vt fidei faciendæ & comparandæ gratia dextras coniungerent. Quod multis auctorum meliorum locis facile eſt obſeruare. Veritatis nudæ rationem docuit libro 44. Hieroglyphicôn Pierius: ſymbolum verò dextrarum coniunctionis Gyrald. 1. Syntagmate Hiſtoriæ Deorum: poſt ceteros omnes vir eruditus Cœlius Curio appendice Hieroglyph. Pierij quædam non pœnitenda retulit. Porrò id mihi in memoriam reuocat quod Athenæus lib. 13. tradit, in gymnaſiis olim vnà conſecratos Amorem, Mercurium, Herculem:

lem: quorum ille ſecundus orationis, tertius roboris præſes habeatur; quibus coniunctis amicitia concordiaque naſci ſolet. Hoc autem Emblema facilè etiam traduci poteſt ad amorem, reuerentiam, fidem parentibus debitam à liberis: ad coniugum neceſſitudinem, tum obſequia quæ præſtanda veniunt principibus, magiſtratibus, præceptoribus, à quibus vel ſuſtentamur, defendimur, liberaliter educamur. In fide coniugum honos, amor, veritas: honos ex opinione virtutis; amor propter officia mutua, vitæque huius communis vſibus neceſſaria: veritas, vt ſancta iſthæc coniunctio procul abſit ab omni fuco & ſimulatione, quam in primis deceat conſtantia & veritas, quod vnum ſocietatis omnis ac concordiæ certiſſimum firmamentum. De fide quæ debetur principibus viris, alio loco. Sanè debent ſerui dominis reuerentiam, obſeruantiam, obſequium, vt meminerint ſe ſubeſſe aliquo iure gentium; pudore & liberalitate non vi parendum, verè non fictè, aut dicis cauſſa officium faciendum.

Diones pulchrior Cupidine.] De duplici Cupidine, & Venere duplici, maturiùs poſtea. Dione Veneris mater ex Ioue, vnde Venus Dionæa. Virgil. 3. Æneid.

Sacra Dionææ matri, diuisq; ferebam.

AD EMBLEMA X.

PRINCIPI ſuo indicat, quanta vis concordiæ ſit, ſumpta comparatione à lyræ temperato aut confuſo concentu: ea enim conſtans ex ſummis, mediis, & infimis chordis concinnam reddit harmoniam, ſi tamen eam vir artis peritus aptauerit. Eodem quoque pacto Reſpublica omnis variæ ac diuerſæ conditionis hominibus compoſita, firma & concordi pace ligatur, ſi modò Principem habuerit idoneum, qui & conſilio & vſu rerum valeat, quique beneuolentiam, aſſenſum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ aliis quotquot vſquam fuere ab omni ſeculorum memoria terrarum Dea gentiumque Roma perſtitit, quandiu Principes habuit pacis & tranquillitatis ſtudioſos, iidemque auctoritate dignitateque commendabiles. Cicero de Republica diſputans, inducit Scipionem eum, qui Carthaginem deleuit, de Republ. verba facientem, quando iam iamque peritura præſentiebatur. Cùm enim Scipio in 2. libri fine dixiſſet, vt in fidibus ac ti-

Reipubl. cum lyra comparatio.

Locus inſignis è 2. de Repub. Ciceronis.

biis, atque cantu ipſo ac vocibus, concentum eſſe quendam tenendum ex diſtinctis ſonis, quem immutatum ac diſcrepantem aures eruditæ ferre non poſſunt, eumque concentum ex diſſimillimarum vocum moderatione concordem tamen effici & congruentem: ſic ex ſummis & mediis, & infimis interiectis ordinibus, vt ſonis, moderata ratione ciuitatem conſenſu diſſimillimorum concinere: & quæ harmonia à muſicis dicitur in cantu, eam eſſe in ciuitate concordiam, arctiſſimum atque optimum omni in Repub. vinculum incolumitatis, quæ ſine iuſtitia eſſe non poteſt: quod à Cicerone petitum conſtat è 4. De republ. Platonis, cúius hæc verba: ὁρᾷς οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι, ὡς ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὡμοίωται; τί δὴ ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα ἡ μὲν σοφὴν, ἡ δ' ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρειχέτην, οὐχ οὕτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι' ὅλης ἀτεχνῶς τέταται διὰ πασῶν παρεξομένη ξυνᾴδοντας τούς τε ἀσθενεστάτους ταυτὸν, καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους· καὶ τοὺς μέσους, εἰ μὲν βούλει, φρονήσει, εἰ δὲ βούλει, ἰσχύι· εἰ δὲ πλήθει ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων· ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Hæc ex Cicer. lib. De repub. retulit D. Auguſtinus lib. 2. cap. 21. De ciuit. Dei.

Quid per lyram veteres intellexerint.

Sed hoc loco non erit alienum, ſi admoneam Romanos veteres per Lyræ Hieroglyphicum concordiam deſignaſſe, vt & veteres alij iudicium compoſitum, concordiam inæqualium, rectam bonamq. inſtitutionem, rationem, amorem, ſedatum animum, & alia plura; vt commodius ad concordiam ſuadendam ſymbolum ab Alciato minimè videatur excogitari potuiſſe. In lyra enim diuerſæ chordæ ſimul componuntur, & ad eundem tonum temperantur: quod prudens & ſedatus homo præſtat vel in ſuis affectibus rationi ſubiiciendis, vel in œconomia moderanda, vel denique gubernatione Reipubl. in quibus homines varij ac diuerſi, cùm ſinguli ſint, non poſſunt non habere ſingulas de rebus opiniones: ſed ſapientis tamen Principis moderatione in vnum quaſi harmoniæ concentum conueniunt. Iſidorus quidem Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Muſicæ arti operam daret, Nauplij mala benè caneret, ſua verò bona malè diſponeret; neque ſibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Muſicos ſtultitiæ arguebat, qui lyræ chordas optimè iuxta ſuæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmoniæ & concentus nomine appellârit: & Ariſtophanes ſapientem hominem & Gratiis ornatum,

optimum

optimum Muſicum & citharœdum eſſe. Nam idem Plato putauit Muſarum nomen à μύειν, quod ſonat idem ac honeſtè inſtituere. Sed inter ceteras ſymboli huius ſignificationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perſpicientia intelligitur. Sic enim plerique optimi ſcriptores (inter quos principatum quendam ſibi ſuo iure Cicero vendicat) concordiam à corde deflectunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde ſit animi principatus: vnde concordes, vecordes, & excordes denominantur. Alij concordiam à chorda deriuari malunt, quòd variæ chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia ſtudiorum conſenſus atque ſimilitudo amorem pariat, Platoni lyra conſecratur, & annumeratur inter ea quæ ſunt amoris monimenta. Cùm enim in ſe lyra ſuauitatem Muſicam contineat, non malè videtur habere quandam cum Venere, Amore, Gratiis ſimilitudinem: quippè quæ blando ad ſe homines illicio pertrahat. Ceterùm ea ſedati animi iucunda grataque imago, imò verò laborum, ſtudiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit inſtitutis Lacedæmoniorum expreſſa, apud quos erat ſollenne, vt ad lyræ aut tibiæ, vt alij volunt, ſonum aciem inſtruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animum ſedabat, quàm lyræ modulis: vt planè mihi Hieroglyphicum iſtuc mirabile eſſe videatur. Sed de lyra plus ſatis, & fortaſſe πάρεργα: niſi quòd huc referrem lubens, quæ de lyra retulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo, cap. περὶ εὐδαιμονίας: quo loco humanam vitam cum lyra non inconcinnè confert. Non poſſum etiam, quin hoc loco memorem, quæ Diogenes Pythagoreus diſputat apud eundem Stobæum, cap. περὶ βασιλείας, Regis eſſe munus vt Rempubl. lyræ inſtar moderetur; nempe, vbi priùs ſibi ipſi imperârit ex præſcripto legis: quippè qui noſſe debeat populi, quem ſibi commiſſum habeat, harmoniam & concentum ad eam legem ſibi accommodandam eſſe. *Concordia vnde dicta.*

Hanc citharam, &c.] Hìc lyram pro teſtudine, quæ vulgò eſt Lutina, accipit: cuius inuentionem Mercurio referunt. Polydor. lib. 1. cap. 15. *Lyra ſeu teſtudo.*

à lembi quæ forma halieutica.] quæ formam habet lembi, nauiculæ breuis & celerrimæ. Lazar. Baifius lib. De re nauali. Halieutica autem per ſimilitudinem ſcaphæ piſcatoriæ. hinc Halieuticum opus, in quo de piſcibus tractatur. ἁλιεὺς enim piſcator. vt Ouidius Halieuticon opuſculum ſcripſit: quod tamen plerique viri docti Lucano tribuunt. De Halieuticis quædam Plinius lib. 32. cap. 2. *Lembus.* *Halieutica.*

Lyræ inuentio. *Vendicat & propriam, &c.*] Vendicet ſibi propriam quantumuis, inuentionem tamen Græcis debet. Sed Italos id ſibi vendicare ſuſpicor, quòd apud eos lyræ vſus ſit frequens habitus. Non erit incommodum repetere, quæ de Muſicæ prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. I. cap. 15.

Quo noua cum ſociis, &c.] Hiſtorias Italicorum bellorum tibi compares ex P. Iouio, Guicciardino, & aliis permultis, ſi vacat.

gratia.] concentus, decorum, ſuauitas.

conchæ.] lyræ, teſtudinis.

Optima principis cuſtodia qua. *Nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtet amor.*] Θέσις admodum efficax, planeque iis neceſſaria, qui ſuum imperium volunt eſſe ſtabile & permanens. Sic Iſocrat. ad Nicoclem· φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἄν τις δύναιτο. Et Claudian.

Non ſic excubiæ, non circumſtantia pila,
Vt tutatur amor.

Præclarè Ageſilaus, cùm rogaretur cur Sparta non cingeretur mœnibus, ciues armatos, & inter ſe conſentientes, ſatis eſſe ad vrbis præſidium reſpondit. Dicebat etiam ciuitatem non ſaxis, aut vallis, ſed incolarum virtute muniri, quos nimirùm ſi iungat concordia, nullus poteſt firmior eſſe murus. Ad id reſpexit Cicero 2. Philip. Nónne igitur millies perire eſt melius, quàm in ſua ciuitate ſine armorum præſidio non poſſe viuere? Sed nullum eſt iſtuc, mihi crede, præſidium: charitate & beneuolentia ſeptum oportet eſſe, non armis. Plutarch. ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι, nihil commendatius eſſe viro ciuili ait, quàm vt ſuos ciues amicitia mutua, concordiaque deuinciat, litium & diſcordiarum occaſionem omnem tollat. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικοῦσιν. ἔριδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμένειαν ἐξαίρειν ἅπασαν, &c. Nec verò aſpernanda vox eſt Agaſiclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi abſque ſtipatoribus & ſatellitio poſſet: Si ſubditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periandri vel Antigoni præclara huc reſponſa conferam? Horum enim alter dictitabat, ſumma ope nitendum eſſe iis, qui tutò regnare vellent, vt beneuolentia potiùs quàm armis ſtiparentur: alter, amicis ſuadentibus, vt ſi Athenas caperet, firmis & validis eam præſidiis muniret, rectiſſimè dixit, nullum imperij firmius & ſtabilius eſſe præſidium, quàm ciuium beneuolentiam. Idemque penè Syneſius: εὔνοια μόνη καὶ μάλιστα βασιλέως ἐστὶν ἰσχυρὸν φυλακτή-

φυλακτήριον. Nec verò mihi temperare poſſum, quin adiiciam iſtuc ex Arato Plutarch. Veram ac ſtabilem ciuium beneuolentiam, optimam eſſe Principis cuſtodiam: οὐδὲν, οἷον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὔνοια φυλακτήριον ἀνδρὸς ἄρχοντος. Graſſatores enim & latrones ſeſe tutantur præcipitiis & rupibus, quantum poſſunt: Regi autem nihil fide & beneuolentia ſuorum firmius aut munitius eſſe vnquam poteſt. Pulcher locus apud Plin. Panegyrico, vbi confert ſecuritatem ſub Traiano cum Domitiani meticuloſo, & impotenti imperio: Quanto (ait) nunc tutior, quantò ſecurior eadem domus, poſtquam eius non crudelitatis, ſed amoris excubiis, non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur? & quid ergo? diſcimus experimento, fidiſſimam eſſe cuſtodiam principis, ipſius innocentiam. Hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere. Fruſtrà ſe terrore ſuccinxerit qui ſeptus charitate non fuerit: armis enim arma irritantur. Hæc Plinius grauiſſimè, vt ferè omnia. Memineram alioqui ex Volcatio Gallicano in Auidio Caſſio, bonos principes illæſos: contrà iure occiſos tyrannos fermè omnes, tradit Ælian. var. hiſt. Occurrebat illud principis cordati ex Plutarcho, regum Apophthegmatis: deuictis Græcis, cùm quidem ipſi conſulerent, vt præſidijs vrbes contineret: malim, inquit, diu benignus, quàm breui tempore dominus appellari: id eſt, μᾶλλον πολὺν χρόνον ἐθέλειν χρηστὸς, ἢ δεσπότης ὀλίγον καλεῖσθαι.

deſciſcat.] diſcordet, aut factiones concitet.

ſoluitur.] diſſoluitur.

harmonia.] fidium concordia & concentus, ab ἁρμόζειν, coaptare. Fab. c. 10. lib. 1. Inſtit. Orator. & Macrob. 1. Saturn. c. 6. Laudatur Iuſtiniano, Nouella conſtitutione 8. καλλίστη ἡ σύμφωνος τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμονία: qua ſoluta ſequitur ἀταξία & perturbatio omnium Reipubl. ordinum. *Harmonia vnde dicta.*

AD EMBLEMA XI.

ID expreſſum eſt ἐκ τοῦ Παλλαδᾶ, 1. Anthologiæ Græcorum epigrammatum:

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν,
 τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἴσχιστον.

Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
 Is morbos animi namque tacendo tegit.

Sic

Prudentes pauciloqui. Sic enim ferè non diſtinguitur imperitus à docto, à circumſpecto prudentique homine imprudens, ſi linguam cohibuerit. Eam ob rem facile eſt coniicere, cur quos Homerus, ingeniorum vertex, ſapientiſſimos effinxerit, eoſdem & ſilentes ferè, aut certè pauciloquos eſſe voluerit. Nouerat enim ſilentium, & parcum ſobriumque orationis vſum, ſpecimen habere grauitatis: contraque apud ſapientes maximè, loquacitatem indicem eſſe ſtultitiæ. *Therſites Homericus.* Neque enim alio nomine Therſitem morionem vituperatione dignum arguit, quàm quòd loquax eſſet, quàm quòd obſtreperus, importunè garrulus & ſeditioſus. Is enim non propriè loquitur, non verba facit, vt alij, ſed tumultuatur: θερσίτης μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα. *Neſtor eloquens.* Neſtori conſultiſſimo ſeni tribuit orationem melle dulciùs ab ore fluentem: τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. *Menelai oratio cordata.* Menelao argutam illam quidem, & nunquam à re diſcedentem breuiloquentiam: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολυμυθής. *Vlyſſis oratio vehemens.* Vlyſſi grandem & vehementem: ſed diu tamen cogitabundum facit, antequàm loqui incipiat. Rectiſſimè dictum eſt à quodam ex veteribus, loquendi magiſtros nos habere homines, tacendi verò Deos. *Pythagoreorum ſilentium.* Proinde vt laudatur ἐχεμυθία Pythagorica & Spartanus ille Lycurgus, qui ſuos à pueris ſilentio initiari voluit. Notum eſt adagium Græcorum, Tutum ſilentij præmium: & illud Simonidis, Locutum fuiſſe pœnituit, tacuiſſe verò numquam. *Megabizus reprehenſus à Zeuxide.* Succurrit Zeuxidis pictoris ad Principem Megabizum ſermo. Is enim Princeps cùm, animi cauſa, in pictoris officinam deſcendiſſet, & vnà cum ſuis de arte pingendi diſputare ad oſtentationem auderet: Cùm primùm huc veniſti (inquit Zeuxis) & linguam continuiſti, pueri mei neſcio quid de te magni ſibi pollicebantur, quippè qui tuum cultum tuamque purpuram obſeruarent: ſed vbi de arte, quam non tenes, loqui cœpiſti, te continuò vt ridiculum hominem eſſe putârunt. Quidam captiuus cùm duceretur ad Antiochum regem, qui hominem comitabantur, iubebant eſſe præſenti animo, experturum fortaſſe regis clementiam, vbi ad eius oculos perueniſſet: *Iocus intempeſtiuus.* Nulla ergo mihi ſpes, inquit: alludens ad luſcum regem. qui iocus intempeſtiuè iactus homini fuit exitioſus. Meritò apud Pindarum celebratur *Laus Epaminondæ.* Thebanus Epaminondas, qui quanquam multa ſciret, pauca tamen loquebatur. Et certè frequenter vſuuenit, vt qui plus habeant pectoris, vt ita dicam, id eſt, in quibus & eruditio & prudentia maior, ij minus habeant linguæ. *Demaratus.* Demaratus cùm in conſeſſu quodam ſileret, rogatus an id faceret ſtultitia, an ſermonis inopia? Atqui, inquit, ſtultus nunquam tacere poteſt.

Non

Non poſſum tranſilire abſque piaculo auream Zenonis vocem, qui Athenis exceptus à quodam Principe vnà cum regiis oratoribus (quòd ille ſciret eos eruditis ſermonibus oblectari, curauit & quoſdam Philoſophos arceſſere) ſolus nihil dicebat. Itaque comiter à legatis appellatus: De te verò, Zeno (inquiunt illi) quidnam ſumus noſtro Principi renunciaturi? Nihil, inquit, aliud, quàm Athenis eſſe ſenem, qui tacere ſciat inter pocula. *Zeno ſenex, inter pocula taciturnus.* Quod non ſimpliciter dignum laude habitum eſt. magnum enim eſt ſenem taciturnum eſſe, cùm ea ætas ſit admodum garrula: fortaſſe m[a]ius, quòd inter pocula, vbi non vno nomine ad loquendum homines prouocantur: denique quòd Athenis, vrbe omnium loquaciſſima. Itaque olim dictum eſt in neſcio quem, qui quamdiu ſiluit, tamdiu magnus & grauis habitus eſt: Philoſophus hic videri poterat, ſi tacuiſſet. Pindarus Iſthmiorum 1. Herodoti Thebani encomio, Sæpenumerò tacuiſſe, gloriam maiorem afferre dicit: *ἦ μὰν πολλάκι καὶ τὸ σεσωπαμένον, εὐθυμίαν μείζω φέρει.* Ad eundem omninò ſenſum occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur vel in primis Ino Euripidea, nimirùm ſe ſcire *σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἵν' ἀσφαλές.* Non deſinam priùs, quàm huc retulero pulcrum certè Pythagoræ Samij elogium quod ſcriptum reliquit Apuleius 2. Floridorum; quandoquidem de ſilentij laude mihi verba facienti occurrat, quod aliquis ex veteribus longè antè dixerat, nullos certè fore ſapientiæ fructus, niſi qui à radicibus ſilentij proficiſcantur. Sic igitur hic noſter Apul. Tot ille doctoribus eruditus (Pythagoram intellige ab Ægyptiis, Chaldæis, Pherecide Syro, Anaximandro Mileſio, Epimenide Cretenſi, aliiſque multis edoctum) tot tamque multiiugis comitibus diſciplinarum toto orbe hauſtis, vir præſertim ingenio ingenti, ac profectò ſupra caput hominis animi auguſtior, primus philoſophiæ nuncupator & creditor, nihil priùs diſcipulos ſuos docuit quàm tacere: primaq́. apud eum meditatio, ſapienti futuro linguam omnem coërcere: verbaque quæ volantia poëtæ appellant, ea verba detractis pinnis, intra murum candentium dentium premere. *ἔπεα πτερόεντα. ἕρκος ὀδόντων.* Prorſus inquam hoc erat primum ſapientiæ rudimentum, meditari condiſcere: loquitari dediſcere: &c. Idem fuit Iamblici Pythagorei præceptum, *γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος*: linguam cohibe præ aliis omnibus, ad Deorum exemplum. Sed ad id argumentum copioſè locupletandum, conſultò repete quæ habet doctiſſimè congeſta Plutarch. commentario De garrulitate, & tractatu De Iſide & Oſiride: quo loco docet quid olim Harpocrates apud Ægyptios myſterij habuerit.

De

De ſilentij vtilitate Gellius lib. 11. cap. 10. Plin. 3. cap. 5. & 28. cap. 6. Prouerb. Tutum ſilentij præmium.

Amens. *amens.*] qui mente eſt minuta, vel qui à mente deſcendit, Varro. hîc, pro ſtulto, vel eo qui non malè Abderologus dici poteſt, id eſt ſtulta loquens, quique nihil niſi nenias, nugaſque meras effutiat.

Stultitia eſt index, &c.] Stultitiæ argumentum manifeſtiſſimum eſt lingua effrenata. interpres eſt enim mentis & conſilij.

Ergo premat labia.] Ad id Iuuenal. Satyr. 10. apparet alluſiſſe:

—digito compeſce labellum.

Labra vnde dicta. *Labia.*] Plutarchus 8. Sympoſiacôn, problem. 6. Labra, quòd iis cibus capiatur, appellationem ſortita eſſe vult, id eſt, λαμβάνειν τὴν βορὰν. Sed id fortè nihil ad rem, vt pluribus diſputare, an *labia*, vel *labias* ſit legendum: neque enim me mouet Gellius & Apuleius, qui labias vſurpant in voce feminina. Gellius quidem lib. 10. Noctium, cap. 4. bis vſurpauit labias in feminino. Et Macrob. 2. Saturn. cap. 2. citat quoſdam verſiculos, in quibus eſt, Cucurrit ad labias mihi. Sanè Apuleius lib. 3. Aſini aurei, dixit labias pendulas: lib. 10. contorta in modum linguæ extrema labia grandiſſimum calicem vno hauſtu perhauſi. hic enim labia extrema, eſt ſeptimus caſus. Eodem: labias modicas ambroſio rore purpurantes ſuauiari. At, quid opus pluribus? certè labias & labia citra differentiam veteres dicebant: quamquam Donatus ad Eunuchum diſtinxerit non aptè profectò, vt labra, ſuperiora, labia inferiora ſint; & virorum labra, mulierum labia; & labias aſinorum: quod an verum vnquam fuerit, ceteris relinquo diuinandum.

digitoq; ſilentia ſignet.] Alludit ad illud Ouid. ex Metamor. IX.

Quiq; premit vocem, digitoq; ſilentia ſuadet.

Martianus Capella lib. 1. Verùm quidam redimitus puer ad os compreſſo digito ſalutari, ſilentium commonebat. Et Apuleius lib. 1. De aſin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori ſuo admouens, & in ſtuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Reſpexit autem ad id quod de ſimulacro Serapidis auctores referunt, cui præpoſitus erat ſilentij Deus Harpocrates, digito labia comprimens, aut Angerona ore ſera obſignato. D. Auguſt. De ciuit. 18. cap. 5. Gyrald. Syntag. 1.

Serapidi præpoſitus Harpocrates.

Reddere, & facere Harpocratem, quid. *Pharium vertat in Harpocratem.*] Apud Catullum reperitur formula hæc loquendi prouerbialis, Patruum reddidit Harpocratem: pro eo quod eſt, imponere ſilentium. Idemque dixit, Et factum me eſſe puta Harpocratem: id eſt omninò taciturnum.

num & ſilentem. Politian. Miſcel. cap. 83. Prouerb. Reddidit Harpocratem.

vertat in Harpocratem.] Verba Plutarchi ſunt ex diſputatione de Iſide & Oſiride: τὸν ἁρποκράτην οὔτε θεὸν ἀτελῆ καὶ νήπιον, οὔτε χεδροπῶν τινὰ νομιστέον, ἀλλὰ τοῦ περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαροῦ καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀδιαρθρώτου προστάτην καὶ σωφρονιστήν. διὸ τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσκείμενον, ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· ἐν τῷ μεσορὴ μηνὶ τῶν χεδροπῶν ἐπιφέροντες λέγουσι, γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων. id eſt, Harpocrates non eſt habendus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certè qui leguminibus præficiatur, ſed præſes atque cenſor aliquis nouæ, imperfectæ & incompoſitæ hominum de Diis ſententiæ. Itaque & digitum ori admotum habet, quod ſignum præ ſe fert taciturnitatis & ſilentij: proinde qui menſe Meſore offerunt ei legumina, dicere ſolent, Lingua fortuna, lingua genius.

Digitóque ſilentia ſignet, Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.] Satis iam multa nos hactenus de ea re; ſed nondum tamen ſatis: ſtudioſorum deſiderio volumus obſecundare; addamus itaque nonnulla licet. Harpocratis ſigillum in annulis ſolitum geſtari à quibuſdam ex veteribus, teſtes ſunt longè multi, ſuumque auctorem laudant Plinium: in cauſa autem fuiſſe putant, vti ſilentij fides indicaretur. Qua ratione Alexandrum Magnum exiſtimo, cùm epiſtolam quandam matris Olympiadis conuicijs plenam aduerſus Antipatri nomen vnà cum Hepheſtione legeret, tractum è digito annulum ori illius appreſſiſſe, tacitè quidem & amicè, ſed reapſe tamen ſilentium imperantem. Quod mihi vltrò reuocat in memoriam Titi Liuij imaginem à Patauinis ſupra Prætorij fores poſitam; habet enim ori appreſſum digitum: cuius geſtus cauſas multi multas afferunt, ſed qui ex aliis doctiores videri poſſunt, conjiciunt id ea confictum ratione, quòd is ſcribendo adeò multa ſit complexus, vt ſcriptoribus aliis ſilentium videatur indixiſſe. Sed id ego quidem malim ad ſingularem hominis tum ſapientiam, tum modeſtiam conuertere, vt qui multa ſcribendo, longè plura in hominum animos cogitanda infuderit, déque Romanorum origine ea non minùs prudenter quàm ſcitè & verecundè tradiderit, quæ ſine fabularum permiſtione dici non poterant: vel quæ ſi litterarum monimentis credita extitiſſent, non parum de dignitate & admiratione huius imperij déque nomine populi rerum domini detraxiſſent. Attigimus nonnulla de Angerona, cuius effigies ore fuit obſignato apud Romanos, vt ſilendum innueret in

Harpocratis ſigillum in annulis.

T. Liuij imago.

cuius tutela vrbs eſſet, quodque illi proprium nomen: ea nimirum ſuperſtitione capti, ne dij tutelares ſacris quibuſdam auocarentur. Et ea certè cauſa necatum Valerium Soranum legimus, quòd arcanum illud fuiſſet propalare auſus. Nullus enim eſt in literis adeò mediocriter verſatus, quin ſciat ex veterum ſcriptis Romæ vrbis duo fuiſſe nomina, vnum apertum & vulgare Roma, à ῥώμῃ puella Trojana, vel à fortitudine, aut etiam à Romo, quem Romulum poſtea dixerunt: alterum verò ignotum, ſacris abditum, vel pauciſſimis cognitum, id nomen fuiſſe Anthuſam didici. Plinius ſic 3. lib. cap. 5. Cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habebatur. Iam verò quia Romani eſſent ſilentij tenaciſſimi, vtebantur prima huius verbi litera, S, quæ tricliniorum foribus ſuperponi erat ſolita, nimirum vt criminis ſilentium indiceretur, & ne fidos inter amicos eſſet qui dicta foras eliminaret, vt Flaccus ad Torquatum cauet. Sed hæc hactenus.

Roma vrbis nomina duo.

AD EMBLEMA XII.

Minotauri effigies in signis militaribus

MINOTAVRI effigiem inter ſigna militaria Romanis ideò fuiſſe ſcribit Feſtus, quòd non minùs occulta eſſe debeant conſilia Ducum & Principum, quàm fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis expeditionibus obſeruari debet. Vt enim momenti plurimum ad victoriam habet taciturnitas, ita ſæpenumerò ingentes adfert calamitates linguæ intemperantia. Dion auctor eſt, Tiberium Cæſarem, cùm aliquando apud eum quiſpiam percontaretur, quid cauſæ eſſet cur ſua conſilia minimè committeret iis quibus tutò fidere poterat, reſpondiſſe, Aut nulli, aut paucis cognitum eſſe oportere Principis conſilium. Id quod nouerat exactè & Metellus Macedonicus, qui ſciſcitanti cuidam ex amicis, qua ratione tam ſubito conſilio vteretur: Si ipſam, ait, veſtem ſcirem conſiliorum meorum eſſe conſciam, eam confeſtim abiicerem. Etenim σύμβουλος ἱερόν ἐστι χρῆμα, Conſultor res eſt ſacra: proinde non cuiuis communicanda. Plutarch. περὶ πολυπραγμοσύνης· οἱ τὰ τῶν μειζόνων κακὰ ζητοῦντες, προαναλίσκουσι τῆς γνώσεως ἑαυτούς. Qui potentiorum mala inquirunt, ſæpè antè ſeipſos peſſundant, quàm cognouerint quod quærebant. Etenim qui ſolis radios, & ſplendorem omnibus apertum diffuſumque nolunt intueri, ſed ad ipſum ſolem conuer-

Tiberius.

Metellus Macedonicus.

tunt oculorum aciem, excæcantur. Itaque Philippides Comicus, cùm Lyſimachus ipſi dixiſſet, ſe velle de ſuis aliquid rebus impartiri: Quiduis (inquit) ô Rex, modò ne quidpiam arcani. Quæ enim ſuauiſſima & viſu pulcherrima Reges habent, ea liberè oſtentari volunt, vt ſplendida conuiuia, opes, munificentiam: ſi quid autem ſit arcani, id quidem non eſt mouendum, neque vel minimùm attingendum, &c. Nota eſt hiſtoria de Fuluio, cui peſſimè ceſſit, quòd arcanum Principis Auguſti Octauij credere vxori non dubitaſſet. Scribit Q. Curtius lib. 4. de Alexandri rebus geſtis, Perſarum morem eſſe vt arcana regum mira fide celent: vt non metus neque ſpes vocem eliciat qua prodantur occulta: vetus enim diſciplina Regum ſilentium vitæ periculo ſanxerat. Linguam grauiùs caſtigari, quàm vllum probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe putant ab eo, cui tacere graue ſit, quod homini facillimum natura eſſe voluerit. hæc ille. Huc reponenda verba Caſſiodori ex formula Notariorum, libro ſexto Variarum: Non dubium eſt, ait, ornare ſubiectos Principis ſecretum, dum nullis æſtimantur neceſſaria poſſe committi, niſi qui fuerint fide magna ſolidati. Publicum eſt quidem omne quod agimus: ſed multa non ſunt antè ſcienda, niſi cùm fuerint Deo auxiliante perfecta: quæ tanto plus debent occuli, quanto amplius deſiderantur agnoſci. Regis conſilium ſolos decet ſcire grauiſſimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarum, vt quando ab ipſis aliqua inſtructio quæritur, tunc loquantur. Totum autem diſſimulare debent, quaſi ſcientes neſciant. Nam ſolicitis inquiſitoribus ſæpè & vultu proditur quod tacetur, &c. Leo imperator, lib. De bellico apparatu: In rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros & taciturnos, & qui in ſua & non aliorum poteſtate ſunt, cùm ſecretæ res iſtæ, vt ſecretiores fiant, minimè ad cognoſcendum multitudine indigent. Onoſander lib. De optimo imperatore, cap. De conſiliis non euulgandis, ſcribit, Stulti inconſideratiq. eſſe temerè in vulgus conſilium promere, & multitudini arcanum intempeſtiuè committere. Improbi enim, & qui de Republ. malè ſentiunt, eiuſmodi obſeruant occaſiones: quas nacti, in hoſtes confeſtim transfugiunt, eum nuncium allaturi, vnde ſibi honores & præmia conſequi poſſe rentur. Nec fuit vnquam vllus exercitus, de quo pleraſque ob cauſas tum liberi, tum ſerui in hoſtes haud commigrent: vbi præſertim arcanum aliquod atque ſerium tractari ſentiunt, vel conſerendi manum, & prœliandi tempus adventare animaduertunt. Hæc ferè ille. Ceterùm acerba certè lex

Philippides Comicus apud Lyſimachum.

Fuluio malè ceſſit ob detectum principis arcanum.

H fuit

fuit olim apud Ægyptios, qua iubebatur iis abſcindi linguam qui Reipubl. arcana, quæ tecta eſſe oporteret, alicui detexiſſent, vt retulit Diodor. Siculus. Laudabile fuit inſtitutum maiorum, quo obſeruabatur vt ſi quis de Rep. quidpiã ſciret rumore alióve modo, id ad magiſtratum deferret anteà, néve cum alio quoquam communicaret, ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur. Magiſtratus quæ accepiſſet, vel occultaret, ſi ita videretur, vel multitudini proderet. Eam ob rem Athenis, cùm hoſpes veniſſet in officinam tonſoris, narrare cœpit victos eſſe Athenienſes in Sicilia: tonſor ſtatim ad magiſtratum renunciauit: hoſpes, quia non ſatis conſtanter affirmaret, vel quia vrbem totam eo rumore perturbaſſet, vinctus, tortusque eſt, donec certiore nuncio de vero conſtitiſſet. Reuera multum refert in rebus tam magni momenti non temerè ſpargi rumores falſos, vel parum veri ſimiles: vnde ex ſumma profuſaque lætitia mæror acerbiſſimus, ſummaque conſternatio: aut contrà, ex mærore, lætitia nimia & immoderata. quo nihil vel corporum valetudini, vel publicæ ſecuritati perniciosius. Referrem exemplum Val. Maximi de Publio Vatieno, ſed obuium eſt cuique, lib. 1. cap. 8. cui etiam argumento bellè conuenit, quod idem ſcribit initio lib. 2. Valerius: ſingula enim exſcribere non vacat. Interea tamen non prætermittam quod Ammian. Marcellin. 21. apud Perſas neminem conſiliorum fuiſſe conſcium, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos ſilentij quoque numen coleretur. Vide Vegetium De re militari cap. 6. lib. 3. Frontin. Stratagem. lib. 1. cap. 1. Hæc cùm eſſem commentatus, illud iterum ſuccurrit ex Platonis Theage: Conſilium rem eſſe ſacram, id eſt, *Σύμβολον ἱερὸν εἶναι χρῆμα*: Cui conuenit quod effertur è Menandri *γνώμαις: ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία*. Reperitur & in Xenophonte *ἡ λεγομένη ἱερὰ συμβουλή*. Ad locupletandum verò pulcherrimum thema de non vulgandis principum arcanis, ſuccurrunt ex Corn. Tacito loci duo inſignes: Primus eſt initio ferè Annalium, vbi de nouo Tiberij principatu agit, cuius tacito iuſſu cæſus eſt Poſthumus Agrippa centurionis cuiuſdam miniſterio: nuncianti enim centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet, neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud Senatum reſpondit. Quod poſtquam Salluſtius Criſpus particeps ſecretorum comperit, metuens ne reus ſubderetur, iuxta perieuloſo, ficta ſeu vera promeret, monuit Liuiam, ne arcana domus, ne conſilia amicorum, miniſteria militum vulgarentur, néve Tiberius vim principatus reſolueret, cuncta ad Senatum vocando: eam conditionem

Conſilium res ſacra.

Arcana domus Imperatoris non detegenda.

ditionem eſſe imperandi, vt non aliter ratio conſtet, quàm ſi vni reddatur. Sed & lib. 2. vbi de fictitio Agrippa (is erat Agrippæ ſeruus, Clemens nomine, qui Augusti audita morte, ſeſe pro domino geſſit, varióque apud multos rumore ſparſo, Agrippæ nomen mentitus) is vinctus ad Tiberium dolo trahitur: & percontanti Imperatori, quomodo Agrippa factus eſſet? fertur reſpondiſſe: quomodo tu Cæſar. vt ederet ſocios, ſubigi non potuit. nec Tiberius de eo ſupplicium ſumere palam auſus, in ſecreta palatij parte iuſſit interfici, corpusque clam auferri. *Tiberij cautus animus.*

Limine quod cæco, &c.] Deſcriptio periphraſtica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Plin. 36. cap. 13. Monſtrum hoc ex Paſiphaë & tauro procreatum Poëtæ tradunt, idque arte Dædalea, quod ſuperiore parte hominem, inferiore taurum referebat. Ouid. 2. De arte: *Minotaurus.*

Dædalus occluſit conceptum ſemine matris
Semiboueméq; virum, ſemiuirumq́; bouem.

Hiſtoriam referunt Hygin. Palæphat. lib. 1. Fabuloſ. narration. Virgil. in 6. Ouid. 8. Metamorph.

Dædalus.] Dædalus ingenioſiſſimus faber, cuius inuenta plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56. *Dædalus.*

In latebris Gnoſiacis. In tenebris labyrinthi Cretenſis. Gnoſos vrbs Cretæ clariſſima fuit Minois regia. Hinc Gnoſiacus, & Gnoſius adiect. *Gnoſus.*

Romanos phalanx] Exercitus Romanus. Phalanx vocabulum Macedonicum, pro cuneo & acie militari, connexione atque teſtudine quadrata militum. *Phalanx.*

Signa ſuperba] Vexilla militaria.

Techna.] τέχνη, pro fraude, cauillatione: aliàs artem ſignificat. *Techna.*

AD EMBLEMA XIII.

PATIENTIA & fortitudo pluſquàm virilis in muliercula extremis etiam cruciatibus affecta, tenacem fidem & libatam, & ad miraculum conſtantem arguit. Fuit Leæna ſcortum Harmodij & Ariſtogitonis, adoleſcentum in Athenienſi ciuitate nobilium, qui cùm inter ſe conſilium iniiſſent de tollenda Piſiſtratidarum tyrannide, & Hipparchum duntaxat, è tyrannis alterum, de medio ſuſtuliſſent: (Hippiam enim fuerant *Leæna meretricis patientia in tormentis.*

rant adorſi) ſucceſſu conatus caruit: Hæc capta fuit, & torta fidiculis, vt conſilia iuuenum proderet: ſed cruciatibus, quanquam grauiſſimis, non ceſſit: quin in his poſt multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honor ei haberetur (non tamen tanquam ſcorto) animal nominis eius erectum fuit, & vetitum in opere linguam addi ab artifice, vt honoris cauſa intelligeretur. Exemplum hoc conſtantiſſimæ mulieris adfert Tertullian. & in Apologetico, & ad Martyres: quò noſtri fierent animoſiores, & conſtantiores in tormentis quibuſcumque perferendis Chriſtianæ perſuaſionis nomine: quandoquidem leui adeò de cauſa repertæ mulieres eſſent, quæ tam forti animo pro amicorum ſalute ac fama non modò cruciatus intolerabiles parui feciſſent, ſed & ſpontaneæ morti ſeſe dediſſent. Hæc enim ipſa, carnifice iam defeſſo, poſtremò linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni ſæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos proderet, ſi etiam victa voluiſſet, ait idem Tertullianus. Exempla permulta eadem penè ſunt apud Valer. Max. lib. 3. cap. 3. idemque omninò Plutarch. in vita Hyperidis Rhetoris: & hoc memorabile Leænæ facinus celebrat, commentario περὶ ἀδολεσχίας. Eadem in tormentis patientia, vel pertinacia potiùs, prodita memoriæ fuit de quodam, qui Principem Gonzagam proditurus erat, & in hoſtium manus traditurus. quam hiſtoriam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Hiſtoriam hanc de Leæna plurimi retulerunt, vt Pauſanias in Atticis, Athenæus Dipnoſoph. 13. cap. 24. Plin. lib. 7. cap. 23. idemque lib. 34. cap. 8. Gellius 9. cap. 2. & 17. cap. 21. & Lactantius lib. 1. cap. 20. Id & addo ſtudioſorum gratia. Sueton. in Caligula: Quò magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinæ octingenta donauit, quòd excruciata grauiſſimis tormentis de ſcelere patroni reticuiſſet. Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt ei clipeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, ſenatu proſequente, nobilibúsque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum eius canentibus. Apud Ammianum Marcellinum lib. 14. non tam nobilis, quàm cruenta narratur quæſtio de iis crudeliſſimè agitata, qui in Conſtantium nouas res moliri accuſabantur. Inter cæteros emicuit Euſebius quidam nobilis, qui ita euiſceratus eſt, vt cruciatibus membra deeſſent, implorans cælo iuſtitiam, toruum renidens fundato pectore manſit immobilis: nec ſe incuſare, nec quemquam alium paſſus: & tandem nec confeſſus, nec confutatus, cum abiecto conſorte pœnali eſt morte multatus.

Honos tributus libertinæ in tormentis fidæ.

Euſebij cuiuſdam conſtans animus in tormentis.

tus. Ducebatur intrepidus, temporum iniquitati inſultans, imitatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quædam, laceratus diutius, auulſam ſedibus linguam ſuam cum cruento ſputamine in oculos interrogantis Cyprij regis impegit. hæc Amm. Cornelius verò Tacitus lib. 15. Annal. quo loci de tormentis eorum agit qui in Neronem putabantur coniuraſſe, de muliere quadam imperterriti & infracti animi ſic: Nero recordatus Voluſij Proculi indicio Epicharim attineri, ratúſque muliebre corpus impar dolori, tormentis dilacerari iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira, eo acriùs torquentium ne à fœmina ſpernerentur, peruicere quin obiecta denegaret. Poſtero die cùm ad eoſdem cruciatus retraheretur, geſtamine ſellæ (nam diſſolutis membris nequibat inſiſtere) vinclo faſciæ quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidit ceruicem, & corporis pondere conniſa, tenuem iam ſpiritum expreſſit: clariore exemplo libertina mulier in tanta neceſſitate alienos ac propè ignotos protegendo, cùm ingenui & viri & equites Rom. ſenatoréſque intacti tormentis cariſſima quæque ſuorum pignorum proderent. Bonus ſenex apud Terent. Andria, Seruum laudat fide & taciturnitate. Huc Horatius lepidè.

Mulier infracti animi in tormentis.

Eſt & fideli tuta ſilentio merces.

Græci dicunt, *ἀκίνδυνον γέρας τῆς σιγῆς*. Horatius ad ſeruandam amicitiam ſic,

Arcanum nec tu ſcrutaberis vllius vnquam.

Tullius 2. Philip. criminis loco obijcit Antonio, quòd ſcriptas ipſius litteras, cùm amici eſſent, poſtea euulgaſſet, cùm cœpiſſent inter ſe inimicitias exercere. Sed ne quid deſideres, vide Senecam epiſt. 89. & 108.

Cecropia in arce.] id eſt, Athenienſi, à Cecrope ſic dicta, vti ſup. memorauimus ex Plinio.

viraginis.] Virago *ἀντιάνειρα*, vel *ἀνδρίς*. Symmachus: *αὕτη κληθήσεται ἀνδρίς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη.* hoc eſt, vocabitur hæc virago, quia ex viro ſumpta eſt. Ouid. Metamorph. 2. *Virago.*

——bello metuenda virago,

de Pallade loquens, quæ virili ſit animo & virtute Et Martian. Capel. lib. 6. de eadem: Conſultiſque virûm præſis, hinc dicta virago. Auſon. epigr. 1. *Threſſaq; viraginis arma retractat.* ſic appellatur Iuturna 12. Æneid.

Fidibus.] Fidiculæ dicuntur chordulæ, non etiam vngulæ, vt putat Iſidorus 5. Etym. c. 27. quo loco ſcribit, Vngulas dictas, quòd effodiant: hæ & fidiculæ, quia his rei in eculeo torquen- *Fidicula vel fides.*

tur, vt fides inueniatur. At Val. Maxim. lib. 3. cap. De patientia, apertè oſtendit, fidiculas eſſe funiculos, ſeu chordulas: Rupit verbera, ait, fidiculas laxauit, ſoluit eculeum. Sueton. in Caligula cap. 33. Quin & ſubinde iactabat exquiſiturum ſemel fidiculis de Cæſonia ſua, cur eam tantoperè amaret. Idem in Tiberio refert, eum Imperatorem excogitaſſe genus tormenti, vt repentè veretris deligatis fidicularum ſimul, vrinæq. tormento homines diſtenderet. De his Seneca lib. 3. De ira, cap. 3. Apparatusque illi reddendus eſt ſuus, eculei, & fidiculæ & ergaſtula. Ammian. Marcell. lib. 29 Intenduntur eculei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus, & c. l. 1. C. Theodoſ. De quæſtionib. Nullas omninò ob fidiculas perferendas inconſultis ac neſcientibus nobis, &c. & l. 2. eod. Decuriones ſiue ob alienum, ſiue ob ſuum debitum exortes omninò earum volumus eſſe pœnarum, quas fidiculæ & tormenta conſtituunt. Extat in iure mentio eculei, vngularum, ſeu fidicularum l. 4. Cod. ad leg. Iul. mal. l. 16. C. de quæſtionibus l. 8. Cod. de malef. & Mathem. Curtius in 6. de Alexandri geſtis, Philotam ait poſt fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuiſſe. Sed de fidibus aut fidiculis plus ſatis.

Iphicrates. *Iphicrates.*] Huius meminit Plinius 34. cap. 8.

AD EMBLEMA XIIII.

Conſilij & fortitudinis vis. NVLLA eſt tanta difficultas, aut etiam vis, quæ conſilio & magnitudine animi ſopiri, & tolli tandem non poſſit. Quanquam enim nobis interdum ſit concertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere inſtructioribus, pugnæ tamen minimè eſt cedendum, modò inſtructi ſimus firma quadam panoplia conſtantis animi ſaníque iudicij. Notius enim eſt quàm vt confirmare neceſſe habeam, nihil tam arduum tamque inacceſſum eſſe, quod dexteritate ingenij attingere & tandem aſſequi non poſſimus: nullas denique tantas vires aut etiam fraudum inuolucra tam intricata, quæ declinare, aut etiam aueſare nequeat ingenioſus beneque conſultus animus. Quæ ſententia certè philoſophica hoc lepido figuratur emblemate. *Bellerophontis hiſtoria.* Bellerophon eques præſtantiſſimus, & adoleſcens formæ dignitate inſignis, ab Antia Prœti Regis Argiuorum vxore ſolicitatus ad amorem, idque cùm conſtanter eſſet auerſatus, mulier doloris & odij impatiens, ad maritum detulit, ſeque

quę ab adoleſcente fuiſſe appellatam mentita eſt. Itaque exul factus, & vt quoquo modo de medio tolleretur, expeditionibus aleiſque valde periculoſis expoſitus, non tamen animum abiecit, ſed permultis laboribus exantlatis victor euaſit; & denique ad Chimæram delendam non tam vocatus, quàm coactus, Pegaſo equo alato vectus, monſtrum virtute incredibili confecit. Fabulam hanc copioſe & eruditè non modò retulit, ſed & ad hiſtoricam fidem reuocauit Sabellic. 5. Enn. 1. Non grauabor autem huc attexere mythologiam Plutarchi de Bellerophonte, deque Chimæra, ex lib. De virtutib. mulierum. Huius hæc eſt ſententia: Fabuloſum eſt quod in Lycia dicitur eueniſſe, tametſi hoc publica fama receptum ſit. Narratur itaque ad eum modum: Amiſodarus, ſeu Iſaras, vti nominatur à Lyciis, ex Lyciorum colonia, quæ iuxta Zeliam erat, venit vnà cum nauibus piraticis, Chimaro duce, homine bellicoſo, ſed crudeli admodum & efferato. Huius nauis in prora Leonis, in puppi Draconis habebat inſigne. Cumque noxæ multum Lyciis intuliſſet, mareque infeſtum habuiſſet, vt ne quidem traiici tutò poſſet, neque vrbes maritimæ proinde habitabiles eſſent, in eum quidem expeditionem ſuſcepit Bellerophontes, & ad extremum interfecit, fugientemque Pegaſo inſecutus: atque Amazones expulit, & bellica virtute domuit, &c. Deinde ſequitur: Sunt qui affirment Chimæram illam Poëtarum figmentis decantatam, montem fuiſſe Soli oppoſitum, in quem Solis radij cùm retroflecterentur, & vehementem æſtum in planiciem retorquerent, factum eſſe vt inde fruges marceſcerent. Quæ mali cauſa cùm nota eſſet Bellerophonti, excîdi iuſſit ipſe præcipitij partem eam, quæ leuiſſima putabatur, & plurimum ſolarem æſtum reflectebat. ſed quòd non ei eſſent habitæ gratiæ, iratus ad vlciſcendum Lycios ſe contulit: tandem tamen à mulieribus placatus eſt. Eandem hiſtoriam complexus eſt integram enarrator Homeri ad Iliad. ζ. vt & lib. 1. Palæphatus: ἀλληγορικῶς autem Fulgentius 1. Mythologicon. Vide prouerbium, Bellerophontis litteras. Satis de Chimæra hucuſque; niſi me Lycophronis interpres, vt aliquid adderem reuocaret. Ille itaque Pegaſum pro equo fabuloſo agnoſcit, totiúsque fabulæ ſeriem tractat, eodem penè quo cæteri modo, ſed ſubdit ἀλληγορίαν τὴν τῆς φυσικῆς γνώσεως, quæ ad noſtrum hoc propoſitum nihil attinet. Addit etiam nunquam fuiſſe Pegaſum equum: quia nullus ſe vnquam vidiſſe alatum equum ſit teſtatus. At quia vir egregius Pegaſus nauim conſcendit, cuius alæ vela eſſent, locum factum eſſe fabulæ. Adhæc Chimæram pro

Pegaſus e ſuo alato vectus quid.

H 4 muliere

muliere ponit, filiam Amiſodari, Lyciæ præſidis, cuius fratres duo, Leo & Draco, qui cùm Lyciæ egreſſus occupaſſent, viatores, aliosque multos trucidaſſent. Quòd autem concordes, & vnà in aliorum perniciem conſpirantes, tricipitem belluam illos plerique nominarunt: vt quia periti bello eſſent, & inſigni corporis prædit robore, ignem expirantem dixerunt. Hos Bellerophon vicit, iniecto faucibus plumbo, id eſt ſeruitutis fræno. In priori parte Leo pugnabat, Draco in poſteriore, at in medio Chimæra, eò quod eſſet infirmior. Alij ad hunc penè modum: Chimæram (vti colligitur ab Homero) gentem fuiſſe bellicoſam, quam leoni eſſe ſimilem dicebant. Hæ fuerunt Amazones, quæ à facie pugnabant valde ſtrenuè & generosè, quas Poëta cum Chimæra, hoc eſt capra, confert, quia per præcipitia incederent caprarum in modum, & in præruptis locis habitarent.

Bellerophon Chimæram vicit.

Bellerophon vnde dictus.

Bellerophon.] à Bellero Corinthiorum Principe à ſe interempto ſic denominatus, quaſi malorum occiſor. τὰ βέλλερα enim mala dicuntur: vel quaſi βουληφόρον, ſapientem conſultorem dixeris, vt apud Homer. βουληφόρον ἄνδρα, vt vult Fulgentius.

Chimæra qualis & quid fuerit.

Chimæram.] Chimæra, monſtrum triforme, priore parte Leonem, Draconem poſteriore, media capram referebat, flammas ore euomebat. Homerus: Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος. Proinde Virgil. in 6 flammis armatam ait, quo loco Seruius aſſerit reuera montem eſſe in Lycia, cuius tum cacumen arderet, iuxta quod Leones eſſent: media verò paſcua, & ima ſerpentibus plena, quem habitabilem feciſſe poſtmodum Bellerophontem. A qua ſententia parum diſcedit Palæphatus, cùm ait, ante planitiem montis Chimæræ Leonem fuiſſe quendam, Draconem autem retrò, ex quibus paſtores læderentur. Ad quæ loca Bellerophon vbi acceſſiſſet, montem occupauit, poſteaque iniecto igni feræ perierunt. Triformis eſt autem Chimæra (qua notatur amoris petulantia, id eſt, κῶμ᾽ ἔρωτος) quia voluptas corporis inſultu leonino primùm inuadat, deinde procacitatem & laſciuiam inducat, poſtea verò pœnitentiam & venenum. Fulgent. 3. Pierius 1. & 14 Hieroglyphic.

Chimæra cur triformis.

Pegaſus quid.

Pegaſeis pennis.] Pegaſum nauim fuiſſe, qua vectus eſt Bellerophon, tradit Palæphat. Nauigia enim cùm ex alto cernuntur, ſi fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobilesque vtrinque remorum ordines procul ſpectantibus, alatorum præbent animalium ſpeciem. Ad allegoriam verò ſi referamus, per Pegaſum (ex Meduſæ cæde prognatum) famam & immortalitatem

tem nominis intelligimus. Virtus enim cùm terrorem (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4.

petit æthera.] Prouerbialis formula, pro, laudem conſequeris immortalem.

Conſilioq; animi.] Plus conſilio & animi dexteritate effici, quàm viribus corporis, exemplis infinitis perſpicuum eſt.

monſtra ſuperba.] ἀλληγορικῶς, pro doloſis ſycophantis, obtrectatoribus, & aliis generis eiuſdem: non certè hominibus (quid enim tam naturæ humanæ contrarium?) ſed portentis. *Monſtra hominum ſycophantæ.*

AD EMBLEMA XV.

Dvæ ſunt Epiſcopo neceſſariæ dotes, vt eius cui animarum cura demandata ſit: nimirùm vt iis quibus præſit, continuo ſtudeat, vt nihil eorum eis deſit, quod ſpectet ad fidei veræ profectum & augmentum: néve quis à recta via deſciſcat, aut ſacræ doctrinæ terminos tranſiliat. Nec verò eſt ſatis, vigilantem eum eſſe, niſi etiam cuſtodem ſeſe fortiſſimum præbeat, id eſt, cum cura & vigilantia, quæ perpetua ſit oportet. eſt etiam neceſſe habeat coniunctam cum moribus doctrinam, qua & ſuos inſtituat, & alienos etiam hoſtes, atque erroneos homines forti animo retundat, veræque & ſanæ inſtitutionis quaſi haſta percellat. Quod duplici ſymbolo hîc oſtenditur, ſumpto argumento ab iis animalibus, quæ & ſacris in turribus, & pro foribus templorum apponi ſolent, gallo nimirùm, & leone: quorum alter vigilantiam, cuſtodiam alter deſignat. Sanè non citra myſterium veteres gallum editiori ſacrorum templorum loco conſtitui voluerunt, quo paſtoris potiſſimùm vigilantia repræſentaretur. Conuenit illud D. Gregorij ex homilia quadam: Quiſquis populi ſpeculator ponitur, inquit, debet in alto ſtare per vitam, vt prodeſſe poſſit per prouidentiam. Sunt præterea qui Doctores ſacros hieroglyphicè galli nomine, velint intelligi, propterea quòd illi inter præſentis vitæ tenebras venturam lucem, quaſi cantando prænuncient. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis, modò hos, modò illos excitat, & tempus antelucanum diſcrimine aliquo partitur: ita pro ratione perſonarum, aliarumque circumſtantiarum, doctrinam ſalutarem animis inſerere debet. Quantum verò ad leonem pertinet, Ægyptij vigilantem innuere cùm vellent, aut etiam cuſtodem, leoninum

Duo paſtoris eccleſiaſtici munera.

Gallus cur in ſacris turribus ſtatuatur.

Quid per Leonem.

nium caput appingebant: leo enim clauſis oculis vigilat, dormit apertis, quocirca non ab re ad ſacra clauſtra & fana leones eriguntur, tanquam cuſtodes, ait Orus, & Pierius lib. 1. Hieroglyph. ex quo cetera petas licet, ſi quid præterea deſideres. Non poſſum illud Plutarchi tranſilire, lib. De Pythiæ oraculis: ὁ δὲ ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἑωθινὴν ὑπεδήλωσεν ὥραν, καὶ καιρὸν ἐπιούσης ἀνατολῆς: id eſt, qui gallum in manu pinxit Apollinis, matutinum tempus, & ſolis ortum inſtantem ſignificare voluit. Apuleius lib. 2. Commodum noctis indutias cantus perſtrepebat criſtatæ cohortis. Ouidius in Faſtis gallum Nocti cædi ſcribit à Romanis:

Nocte deæ Noctis criſtatus cæditur ales,
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.

Et elegantiſſimè Plinius lib. 10. cap. 21. Proximè, ait, gloriam ſentiunt & hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque ſomno natura genuit. Norunt ſidera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartaque caſtrenſi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu, ipſum verò cantum plauſu laterum, &c. Ælianus 4 animal. hiſtoriæ, cap. 29. ὁ ἀλεκτρυὼν τῆς σελήνης ἀνισχούσης ἐνθουσιᾷ φασι, καὶ σκιρτᾷ· ἥλιος δὲ ἀνίσχων οὐκ ἄν ποτε αὐτὸν διαλάθοι· ᾠδικώτατος δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλόν ἐστι τηνικάδε. id eſt, Gallum gallinaceum exoriente Luna, vt afflatum diuino quodam ſpiritu bacchari atque exultare ferunt. Oriens autem Sol nunquam ipſum fallit, tum vehementiſſimè vocem contendens. Lucretius 4. ſic:

Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis,
Auroram clara conſuetum voce vocare.

Poëticam rationem huius antelucani gallorum cantus tradit Lucianus in Somn. ſiue Gallo: philoſophicam Heliodorus Æthiopic. 1. his verbis: κατὰ δ᾽ ὃν γοῦν καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσιν, εἴτε, ὡς λόγος, αἰσθήσει φυσικῆς τῆς τοῦ ἡλίου καθ᾽ ἡμᾶς περιστροφῆς ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρόσρησιν κινούμενοι, εἴτε ὑπὸ θερμότητος, ἅμα καὶ τοῦ περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σιτεῖσθαι θᾶττον ἐπιθυμίας τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείροντες. At verò pulcherrimum D. Ambroſij locum ex lib. 5. cap. 24. libri, quem Hexaëmeron inſcripſit, apponere non grauabor, quòd ſit huic Emblemati valde accommodus: Galli cantus ſuauis eſt in noctibus, nec ſolùm ſuauis, ſed etiam vtilis, qui quaſi bonus cohabitator & dormientem excitat, & ſollicitum admonet, & iter facientem ſolatur, preſſum noctis canora ſignificatione proteſtans. Hoc canente,

latro

latro ſuas relinquit inſidias : hoc ipſe Lucifer excitatus oritur, cælumque illuminat. hoc canente, mæſtitiam trepidus nauta deponit, omniſq. crebrò veſpertinis flatibus excitata tempeſtas & procella miteſcit. hoc canente, deuotus affectus exilit ad precandum : legendi quoque munus inſtaurat. hoc poſtremò canente, ipſa Eccleſiæ petra culpam ſuam diluit, quam, priuſquàm gallus cantaret, negando contraxerat. Iſtius cantu ſpes omnibus redit, ægris leuatur incommodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia mitigatur, reuertitur fides lapſis, Ieſus titubantes reſpicit, errantes corrigit. Hæc ille. quo ex loco facilè videmus, quid nobis ſtatuendum ſit in vitæ & ſtudiorum ratione, cùm vir ille ſanctiſſimus tantum elaboret in eo explanando myſterio.

inſtantis eoi.]Lucis aduentantis. ἠὼς, aurora Græcis. Auſon. in Eidylliis:

——ter clara inſtantis eoi
Signa canit ſerus depreſſo marte ſatelles.

Et reuocet famulas.] Ouid. 1. Amorum, eleg. ad Auroram:

Tu, ne feminei poſſint ceſſare lacerti,
Lanificam reuocas ad ſua penſa manum.

Idem de Lucretia 2. Faſtorum:

Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant.

Et in Epiſtolis:

Néve traham ſerua grandia penſa manu.

ærea peluis.] περιφορεις nolæ ſiue tintinnabuli, cuius inuen- *Nola ſeu tintinnabulum.*
tionem repete ex 6. Polydori cap. 13. de pelui ærea ipſe Alciat. 8. Parerg. cap. 11.

cuſtos oculis quia dormit, &c.] Sic Orus habet lib. 1. ἐγρηγορότα γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, λέοντος γράφουσι κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν τῷ ἐγρηγορέναι, μέμυκε τοὺς ὀφθαλμοὺς, κοιμώμενος δὲ ἀνεωγότας τούτους ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ φυλάσσειν σημεῖον. διόπερ καὶ συμβολικῶς, τοῖς κλείθροις τῶν ἱερῶν λέοντας ὡς φύλακας παρειλήφασι: Vigilantem & ſedulum hominem & cuſtodem cùm Ægyptij volunt oſtendere, leonis caput pingunt, quoniam leo vigilans oculos claudit; eoſdem cùm dormit, apertos habet: quod quidem cuſtodiæ atque excubiarum ſignum eſt. Vnde & non abſque ſignificatione, templorum clauſtris leones, qui ſint cuſtodum loco, appinxerunt. Leonem quidam παρὰ τοῦ λάειν, λᾶν, à videndo, deductum volunt. Et Fulgentius gallum Mercurio attribuit, ob mercatorum vigilantiam. *Quid per leonem Ægyptij deſignabant.*

Templorũ idcirco ponitur ante fores.] Eruditè non minùs quàm diligenter in ſuo Copiæ cornu Pierius leonis faciem illam quæ

prima

prima viſa eſt Ezechieli, initiandorũ ſacrorum admonitionem nobis oblatam fuiſſe tradit: eámque à primis viſam, quòd à vita principum ſoleat totius populi conſenſus legem ſibi ſtatuere. Ponuntur itaque ad valuas templorum, vel poſtibus ſuſtinendis, vel hyperthyris, aliquando etiam pronaïs locorum, vt Deum venerari primò meminerimus. Addit etiam in pronao Taruiſinæ Cathedralis draconem alatum vnguibus leonum duorum comprimi: draconem retorto collo leonis pectus remordere. cuius Emblematis eam eſſe ſententiam docet: prauam quidem cogitationem cor inceſſere: fortem animum eam protinus elidere; à læua leonem ſuo pectori ſubijcere apprehenſum leunculum: generoſum quippe animum ſeipſum vincere.

Leonis imago in valuis templorum.

AD EMBLEMA XVI.

DVo hîc præcepta cuique honeſti ſtudioſo traduntur, nimirùm vt ſobrietatem amet, & credulitatem leuem & temerariam vitet: quam ad rem duabus (ſuo more) notis vtitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, vt ſobrietas paruo contenta ſignificetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero 1. Epiſtolar. ad Atticum, carmen hoc Græcum citat: Priuatis rebus meis, inquit, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeam quandam cautionem & diligentiam: atque ita Siculus inſuſurret Epicharmus cantilenam illam ſuam:

M. Tullij locus, vnde petita eſt Emblematis epigraphe.

νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν:

ac noſtræ quidem rationis ac vitæ quandam formam, vt opinor, vides. Alteram autem partem idem vſurpauit lib. De petitione Conſulatus: Quamobrem, ait, Epicharmion illud teneto, neruos atque artus eſſe ſapientiæ, non temerè credere. hæc Cicero. Relatum eſt etiam ab Alciato noſtro lib. Parergon 4. c. 8. Sobrietas virtutum penè omnium ſeminarium eſt: quam vnam qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide temperantiam, vitæ hominum cuſtodem appellat. in Gorgia præcipit, vt qui ſanus ac beatus eſſe velit, hanc virtutem exerceat. Et Xenophanes nihil in homine naſci mali poſſe, qui temperantiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot ſapientes olim habiti ſunt, temperatiſſimi prædicantur: vt Socrates, qui quòd tenui victu eſſet, ea peſte ſæuiſſima tactus non eſt, quæ

Sobrietatis laus.

Atticam

Atticam inuaſit. Et Plato, apud quem cùm nobilis imperator Timotheus cænaſſet moderatis cibis exceptus, poſtridie illi factus obuius, dixit, Qui apud te, Plato, cænant, ſequenti die bene ſe habent. Nominatur & Pythagoras inter ſobrios, qui etiam dicebat; Venter pinguis non gignit ſenſum tenuem. idem cùm offendiſſet aliquem inſigniter obeſum; Non deſines, inquit, tibi moleſtiorem carcerem ſtruere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatam ſapientibus, qui ſemel tantùm interdiu epularentur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cùm nullum iſthic patriæ frugalitatis veſtigium obſeruaret, admiratus eſt inſulæ corruptiſſimæ deprauatum morem, quemadmodum refert ipſemet in epiſtola quadam ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pultis vſus, quàm panis fuit: & eorum bonæ valetudinis quaſi quædam mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, & ab immoderato Veneris vſu auerſa. Val. Max. lib. 2. cap. 5. Hæc etiam virtus non modò philoſophos ſed & Imperatores commendauit, vt Fabricium, Curium, Coruncanium, Catonem, Cæſarem Iulium, alioſque multos. Credulitas verò aut maturè admittenda, aut ſtatim repellenda, cùm nemo citius fallatur, quàm qui temerè credit: nemoque rectiùs iudicat & certiùs, quàm qui rem exploratam habet. Theocriti proinde laudatur illud: *Credulitas.*

μὴ πίστευε τάχιστα πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει.

Ne crede citiſſimè, ni priùs finem videas.

Inter legendum ſeſe obtulerunt exempla quædam illuſtria de credulitate ex Ammi. Marcellino. primum quidem lib. 14. de Conſtantio ſic habet: Arelate hyemem agens Conſtantius poſt theatrales ludos atque circenſes ambitioſo editos apparatu, ad diem VI. id. Octob. qui imperij eius annum triceſimum terminabat, inſolentia pondera grauius librans, ſi quid dubium deferebatur, aut falſum, pro liquido accipiens & comperto, inter alia excarnificatum Herontium Magnentianæ comitem partis exulari mœrore multauit. Vtque ægrum corpus quaſſari etiam leuibus ſolet offenſis, ita animus eius anguſtus & tener, quicquid increpuiſſet, ad ſalutis ſuæ diſpendium exiſtimans factum aut cogitatum, inſontium cædibus fecit victoriam luctuoſam, &c. idem lib. 30. Vbi narrat quibus dolis interceptus & oppreſſus eſt Para Rex Armeniorum Valentis iuſſu: qui quòd accepiſſet eum ſibi infeſtum, maliſque artibus quiduis facere & moliri, agenti in Armenia Traiano, remque militarem curanti arcanis literis mandauit vt regem eum quoquo modo de medio *Conſtantius credulus.* *Para rex Armenius a Valente oppreſſus.*

medio tolleret. Itaque illecebroſis regem Param inſidijs primùm ambijt, ei Valentis literas egregiæ in eum voluntatis teſtes oſtendit, modò ſeſe conuiuam ei præbuit, ad vltimum compoſita fraude ad prandium verecundiùs inuitauit. Qui nihil metuens mali, venit, conceſſóque loco honoratiore diſcubuit. Cumque apponerentur exquiſitæ cupediæ, & ædes pulſu neruorum & articulato flatilique ſonitu reſultarent, iam vino incaleſcente ipſo conuiuij domino, per ſimulationem naturalis cuiuſdam vrgentis egreſſo, gladium diſtrictum intentans toruo lumine ferociens quidam immittitur barbarus, aſper, ex ijs quos Supras appellant, confoſſurus iuuenem, ne exilire poſſet etiam tum præpeditum. Quo viſo Regulus fortè prominens vltra torum, expedito dolo aſſurgens, vt vitam omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit victima, ictibus multiplicatis fœdè conciſa. Hocque figmento nefariè decepta credulitate, inter epulas quæ reuerendæ ſunt vel in Euxino ponto, hoſpitali numine contuente, peregrinus cruor in ambitioſa toralia ſparſus, & ſpumans, ſatietati ſuperfuit conuiuarum horrore maximo diſperſorum. Lib. verò vltimo, qui eſt 31. de Valente: Illud ferri non poterat, quod cùm legibus lites omnes, quæſtiones committere veteres vellet, deſtinatíſque velut lectis iudicibus negotia ſpectanda mandabat, nihil agi contra ſuam libidinem patiebatur iniurioſus aliàs & iracundus, & criminantibus ſine differentia veri vel falſi facillimè patens, quę vitiorum labes etiam in his priuatis quotidianiſque rationibus impendio eſt formidanda. Seneca Epiſt. 3. non minus vitioſum eſſe credere omnibus, quàm nemini diſputat. eodem cum Heſiodi carmine ſenſu πίστεις καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας. Si aliquem amicum putas eſſe, cui non tantum habeas fidei quàm tibi, vehementer erras, & veræ amicitiæ vim nondum tenes. Tu omnia cum amico delibera, ſed de ipſo prius. Poſt amicitiam credendum eſt, ante amicitiam iudicandum: diu cogita an tibi in amicitiam aliquis ſit recipiendus: cùm fieri placuerit, toto illum admitte pectore, támque ardenter cum illo loquere ac tecum. Quid eſt cur me coram illo non putem ſolum? Quidam quæ tantùm amicis committenda ſunt, obuijs narrant, & in quaſlibet aures quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiam rurſus chariſſimorum conſcientiam reformidant, & ſi poſſent nec ſibi quidem credituri, interius premunt omne ſecretum. neutrum faciendum eſt. Vtrumque enim vitium eſt, & credere omnibus, & nulli. Citatur de credulitate hoc Menandri:

Valentis nimia credulitas.

Locus Senecæ de credulitate.

Quicum-

Quicumque damnat, rémque non planè audijt,
Eſt improbus vir, ideò quòd credit malè.

Item illud,

μὴ πάντα πειρῶ πᾶσι πιςεύειν ἀεί.
Credenda cunctis eſſe cuncta ne putes.

Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromatum, & ad inſtitutum Chriſtianum accommodat. De credulitate, quædam mox adijciam.

νῆφε.] De frugalitate M. Tull. 3. Tuſcul. Veriſimile illud eſt qui ſit temperans, quem Græci σώφρονα appellant: eámque virtutem σωφροσύνην vocant: quam ſoleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modeſtiam. Sed haud ſcio an rectè ea virtus frugalitas appellari poſſit: quod anguſtiùs apud Græcos valet, qui frugi homines χρησίμους appellant, id eſt vtiles: At illud eſt Latinis abſtinentia, omnis innocentia, quæ apud Græcos vſitatum nomen nullum habet, ſed habere poteſt ἀβλάβειαν, nam eſt innocentia, affectio talis animi quæ noceat nemini, reliquas etiam virtutes frugalitas continet: quæ niſi tanta eſſet, & ſi his anguſtiis quibus plerique putant, teneretur, numquam eſſet L. Piſonis cognomen tantopere laudatum. Sed quia nec qui propter metum præſidium reliquit, quod eſt ignauiæ: nec qui propter auaritiam clam depoſitum non reddidit, quod eſt iniuſtitiæ: nec qui propter temeritatem malè rem geſſit, quod eſt ſtultitiæ, frugi ſolet appellari: eo tres virtutes, fortitudinem, iuſtitiam, prudentiam frugalitas complexa eſt: etſi hoc quidem commune eſt virtutum: omnes enim inter ſe nexæ & coniugatæ ſunt. Reliqua igitur & quarta virtus, vt ſit ipſa frugalitas neceſſe eſt. Hactenus ille de vi verbi: nos ad rei notionem veniamus. Rectè Apuleius, ſobrietatem dicit eſſe ſapientiæ omnis primarium fundamentum: quod in ſe virtutum omnium ſemina continet: nam ſobrietas temperantiæ ſpecies, prudentiæ comes eſt, in perſpicientia veri, falſique: tum in delectu habendo rerum bonarum ac malarum; ea fortis eſt, quæ voluptatum illecebris non capiatur, & iuſtitiam colit, quam in ſe primùm ſeruat, aliis etiam tribuit. A ſobrietate itaque ſuam philoſophandi rationem Pythagoras orſus eſt, cum quibus, certíſque de cauſſis ab eſu carnium prohiberet. Quod adeò multis probatum eſt, vt plerique inde facti meliores, ac cultiores, ſapientiæ latices imbiberunt: alij ſuperſtitioſè Pythagoram æmulati in totum repudiârunt eſum carnium, & animantia muta, vt impura crediderunt: quo de numero Eucratitæ,

De frugalitate.

deliri quidam hæretici, de quibus Epiphanius. Non eſt quod ſic verbis multis augeamus frugalitatem Caij Fabricij, Coruncani, Curij, quos celebrat Tullius: hæ enim virtutes fuere potiùs temporum quàm hominum. Probatur, me quidem iudice, modeſtia vel Agaſiclis, de quo Auſonius, & Plutarchus: vel Neruæ Coccei, boni Principis, de quo Valerius Martialis. Solemnia olim fuere niphalia, Iunonis ſacra, quæ abſtemia à matronis abſtemijs celebrabantur, vt matronæ memores eſſent, quam Deam colerent, quæ eas moneret ſobrietatis, vt quæ ſit indiuidua pudicitiæ comes. Non tranſilio quod receptum moribus, vt non niſi à ieiunis iudicia exercerentur reorum capitalium, vt meminerint ſe ad rem ſeriam accedere, & in qua de hominis agatur capite: de quo non niſi prudentiſſimè, & maximè ſobriè cognoſcendum. Id adijcio: Baccho, Deo temulento, tum papauer, tum ferulam olim tributam legimus, erudito ſanè figmento, vt vini vis ob oculos poneretur; papauer ſomnum conciliat, vt mero plenus ſui oblitus, dare ſe ſomno debeat, ſuam vt infamiam tegat ſpontaneam: ferulam verò caſtigationis notam, vt intelligant ebrioſi ſe pœna dignos citiùs, quàm miſericordia, qui ſe ſponte in id diſcrimen coniecerint. Eadem prudentia fuit apud ſapientes veteres, dum præfigerent annum luctus matronis, quæ viros amiſiſſent, ne ſcilicet ante annum, poſt mariti mortem, properarent ad ſecundas nuptias, ne fieret confuſio ſanguinis, l.8.ff. de his qui not. infam. Iul. Paul. 1. receptar. ſententiar. tit. vlt. Multa huc conferri poſſent, ex Decretal. Pontificum, de pœnitent. & remiſſionib. ſed hoc ſtudioſis penſum imponimus. Ad ſymbolum iſtud ἀπιςίας, obuius poteſt eſſe locus ex l. ſi vindicari, 20. C. de pœn quam extruſit B. Ambroſius à Theodoſio, principe nimis præcipiti ac iracundo, caſi princeps reſeruet aliquem puniendum, debet iudex ad dies triginta differre, quò videat an relaxari pœna poſſe videatur. Occaſionem legis huius ferendæ memorat Sozomen. hiſt. Eccleſ. 7. lib. cap. 24. exſtatque in Codice Theodoſiano. Bene inquam iuſtéque prouiſum à ſapiente principe, quem facti à ſe pœnituit. alioqui quod Iuſtinian. ait l. Imperialis, 23. C. de nupt. nihil eſt tam peculiare Imperatoris maieſtati quàm humanitas, per quam ſolam Dei ſeruatur imitatio. Hæc de iudicijs olim ſancita. nunc ſi maiorum in rebus etiam alijs prudentiam intueamur, licebit apertè videre in tutelis pupillorum, & curationibus adoleſcentium minorum, ad eos nempe defendendos, qui ſe propter ætatis imbecillitatem defendere non poſſunt. Cúmque intelligerent pupillos ea eſſe ætate, vt tuſo-rum

Iudices abſtemij.

Annus luctus.

Lex Theod. de ven.

rium ope indigerent ad annum vſque 14. exactum in maſculis, 15. in feminis; non minorem curam impendi voluerunt in minoribus, curatorum prudentia gubernandis, ad annum vſque vigeſimum quintum. Eſt enim adoleſcentia maxime feruida, & vitiis indulgens, niſi nitatur & cohibeatur auctoritate prudentum. Eleganter Horat. ad Piſones epiſt. de adoleſcente,

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper:
Vtilium tardus prouiſor, &c.

Plutarc. περὶ ἀκούειν, idem complexus, ἀναρχία μὲν, τὴν ἔνιοι τῶν νέων ἐλευθερίαν, ἀπαιδευσίᾳ νομίζουσι, χαλεπωτέρους ἐκείνων τῶν ἐν παισὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν δεσπότας ἀφίστησι τὰς ἐπιθυμίας, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λυθείσης. Non minus eruditè Dio Chryſoſtomus ſophiſta, χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ εὐρίπιστον, καὶ εὐόλισθον, καὶ σφοδρότερον δεῖται χαλινοῦ. Proinde Athenis olim adoleſcentes τῶν λήξεων ἦρχον, i. rei hereditariæ, ſuorumque bonorum haberent poteſtatem, biennio præficiebantur curæ vicinæ regionis; hoc eſt, anno 18. quo ex ephebis excedere mos illis eſſet ad vigeſimum. tum nominabantur περίπολοι, vel ἔφοδοι, & ἐπίσκοποι τῆς χώρας, poſt id tres fiebant ληξίαρχοι, & referebantur in eorum numerum, qui ſuæ omnino eſſent poteſtatis, καὶ τὴν λῆξιν, hereditatem regere poterant. De priore articulo Epicharmi, νῆφε, ſatis: ad aliud accedimus, μέμνησ' ἀπιστεῖν. Occurrit adagium, Ama, tanquam oſurus; oderis tanquam amaturus: Rectè id, quia fallax & lubrica multorum fides: & quòd homo ſit εὐμετάβολον ζῶον. Platoni nempe & Heſiodus præcepit, non niſi teſtibus adhibitis cum fratre eſſe iocandum: quia ſæpe leuibus de cauſis fratrum iræ acerbiores exiſtunt. Apud Atticum Pomponium queritur Tullius de Cneo Pompeio, cui præ cæteris fidem habuerat, ſéque ab eo tamen proditum. Et ad vxorem Terentiam, falsò ſe putaſſe ab iis amari qui inuidebant: eos ſe non ſecutum qui purè amici eſſent. Tacti leuitate animi Athenienſes impetum in Macedonas moliri ſtatuebant, falſo accepto nuncio de morte Alexandri; ſed eos retraxit Demades orator aculeato verbo: Si Alexander hodie mortuus eſt, & cras & perendie ſic erit. Opportunè vir catus induxit ἀπιστίαν, eamque oppoſuit inconſulto furori hominum, de ſe ſuiſque rebus non benè cogitantium. Apud poetam Trojani nimis creduli, à Sinone proditi, qui ſuaſit equum diuina Palladis arte fabricatum intra Ilij mœnia inducendum. Mirum quantum malorum agmen ſecum aduehat nimia credulitas. Ea res Pompeium Magnum perdidit, populari & optimatum fidentem ſtudio, tandémque deſperatis rebus ad Alexandriæ regem miſerrimè profugum:

fugum. Quid M. Brutum, C. Caſſium præcipites egit quàm de altera acie falſo accepto nuncio? ſimilem exitum nacti Antonius & Cleopatra, cùm illa de Antonij morte ſiniſtrum quid, quanquam falsò accepiſſet? Quid mirum ſi in paruis error dominetur, cùm etiam viros magnates opprimere ſoleat? Quorſum querela Comici, Prò Deum atque hominum fidem! & illud Ouidij,

Heu vbi pacta fides, vbi quæ iurare ſolebas?

Tull. item 7. Verr. Vbi fides? vbi exſecrationes? vbi dextræ complexæ ſunt? notum de Braſidæ clypeo, quod in eos torqueri ſolet, qui, cùm maximè opus eſt, fidem non ſeruant. Stultum ac periculoſum cuiuis fidere: at miſerum nemini fidere. Conditio miſera tyrannorum, ab omnibus ſibi metuentium: ſed in primis Dionyſij, de quo Tull. 5. Tuſcul. & Val. Max. Quæ vetera & externa vt miſſa faciam (notiora enim ſunt quàm vt in ijs immoremur) ad quid tandem oracula diuina nobis τὴν ἀπιστίαν ſuadent? *non eſſe omni ſpiritui credendum*: & *tentandi ſpiritus an ex Deo ſint*: item, *cauendum à fermento Phariſeorum?* Denique illud, *Eſtote prudentes vt ſerpentes?* Illud etiam nos non fugiat Ouidij 3. Artis,

Nec citò credideris: quantum citò credere lædat,
Exemplum vobis non leue Procris erit.

Aurel. Victor. in Valentiniano: Si ei infidis hominibus, quibus ſeſe quaſi fidiſſimis, prudentiſſimíſque dederat, carere, aut probatis, eruditíſque vti licuiſſet, perfectus haud dubiè princeps enituiſſet. Plaut. Trinumo: Nimium eſt difficile reperiri amicum, ita vt nomen cluit, quoi rem tuam credideris, ſine omni cura dormias. Hieronym. ad Celantiam, de ratione piè viuendi, vbi de obtrectatione: Eſt ſanè hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis qui ſe ſanctè inſtituere volunt, prorſus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil eſt quod ita mobilem mentem, ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi. Hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia iniuſta naſcuntur: hoc eſt quod ſæpe de amiciſſimis inimicos faciat, & concordes quidem, ſed credulas animas diſſociat. At contrà, magna animi quies, magnáque eſt morum grauitas, non temerè de quoquam ſiniſtrè quid audire: beatúſque eſt qui ita contra vitium hoc ſe armauit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Hæc ille. Huius ſanè argumenti ſententiam facile eſt in immenſum excreſcere: ſed placet exempli loco, verbum μέμνησ' ἀπιστεῖν, de iudicio hominum præcipiti ac temerario intelligere, de

quibus

quibus nonnunquam pronunciatur citiùs quàm par eſſet, nedum bene inſpectis eorum moribus qui commendantur. Sic Horat. 1. epiſtol. 18.

Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus. ergò
Quem ſua culpa premit deceptus omitte tueri,
Vt penitùs notum ſi tentet crimina ſerues,
Tuterisque tuo fidentem præſidio, qui
Dente Theonino cùm circumroditur, ecquid
Ad te poſt paullò ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet,
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.

Vt enim qui pro alio fideiubet, ſéque ſolutorum conſtituit, tenetur ex pacti, ſeu ſtipulationis nexu pro principali debendi reo, ſicubi non fuerit ſoluendo, aut noxam commiſerit; ita qui alium commendat non ſatis ſibi perſpectum ac cognitum, & cuius mentem, verſatilem fortaſſe, non detexerit, ſui damnum pudoris ferre ac pati cogitur. Grauiter M. Cicero ad Brutum: temerè de altero affirmare eſt periculoſum, propter occultas hominum voluntates, multiplicesque naturas. Et Seneca, neminem citò laudaueris; neminem citò vituperaueris. Vitium eſt omnia credere: vitium eſt nihil credere. Ne nimis multa, vt aiunt verbum, νῆφε, καὶ μέμνησ᾽ ἀπιστεῖν, referri mihi videtur poſſe ad illud Chilonis generalius, μηδὲν ἄγαν, quo innuebat in hominum conſuetudine omni, debere omnia eſſe moderata, ſcilicet amicitiam non effuſam aut diſſolutam, ſed ſobriam ac verecundam, cùm nimia interdum familiaritas contemptum pariat. Id monitor Valerius Martialis antè cauerat:

Si vitare voles acerba quædam,
Nulli te facias nimis ſodalem:
Gaudebis minùs, at minùs dolebis.

Quæritur non illepidè Catullus, ſed non ſine ſtomacho tamen, de amici læſa fide, his omninò verbis ad Alfenum:

Alfene, immemor atque vnanimis falſe ſodalibus,
Iam te nil miſeret, dure, tui dulcis amiculi:
Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide!
Nec facta impia fallacium hominum cælicolis placent,
Quæ tu negligis, ac me miſerum deſeris in malis.
Eheu, quid faciant dic homines, cuive habeant fidem?
Certè tute iubebas animam tradere, inique me

Inducens in amorem quaſi tuta omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, factáque
Ventos irrita ferre, ac nebulas aërem ſinis.
Si tu oblitus es, at Dij meminerint, meminit fides,
Quæ te vt pœniteat poſtmodo facti faciet tui.

Idem alio loco ad ἀπιςίαν vocat, pertæſus amici alius veteratoris,

Deſine de quoquam quicquam bene velle mereri,
Atque aliquem fieri poſſe putare pium.
Omnia ſunt ingrata, nihil feciſſe benignè eſt,
Immo etiam tædet, tædet, obéſtque magis.
Væ mihi, quem nemo grauius, vel acerbius vrget,
Quàm modò qui me vnum, atque vnicum amicum habuit.

Exempla iſthæc adeò multa nos commouent, ſed grauius afficiunt noſtra, qui ab iis audaciſſimè fallimur, qui nobis, ſecundum Deum, animam debent: imò nullos nacti ſumus hoſtes capitaliores, magiſque deſperatos, quàm qui noſtris auſpiciis, opéque vna ſunt euecti: ex quo fateri cogimur illud veteris, *Benefacta malè locata, pro Male factis arbitranda.*

Epicharmus.

Epicharmus.] Siculus, Philoſophus & Poëta, Comœdiæ inuentor, Suida teſte.

ne non ſobrius eſto.] Duo negata vni affirmationi æquiualent.

nerui, membraq́.] μεταφορὰ, quibus vim vtiliſſimi præcepti illuſtrat.

Sobrietas animi robur.

Hi nerui humanæ, &c.] ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη, vt refert alicubi Stob. quo ſenſu dixit Iuſtin. genitricem virtutum frugalitatem. Hic neruos & membra ſumit μεταφορικῶς: vt apud Demoſt. νεῦρα πολέμου τὰ χρήματα: vt M. Tullius, vectigalia, neruos Reip. dicit. ſic Fabius lib. 1. mollem educationem neruos omnes animi & corporis frangere. & Dion in Veſpaſiano, pecunias neruos eſſe imperij ſemper dixerunt, id eſt, νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεί ποτε εἶναι ἔλεγεν.

Oculata manus.

oculata manus.] Adagium, quo rerum certitudo ſignificatur, vſurpatum à Plauto:

Cùm à piſtore panem petimus, vinum ex œnopolio,
Si æs habent, dant mercem: eadem nos diſciplina vtimur.
Semper oculatæ noſtræ ſunt manus, credunt quod vident.

Vim Prouerbij videtur expreſſiſſe Terentianus ille leno; cùm ait Adelphis; Nunquam ego adeò aſtutus fui, quin quicquid poſſem, mallem in præſentia auferre potiùs. Et ſacræ literæ admonent omni ſpiritui credendum non eſſe.

Non ſtatim fidendum.

Credens id quod videt.] Herodotus: ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισιν

ἐόντα

ἔασιν ἀπιςότεροι ὀφθαλμῶν: Aures ſunt hominibus magis incredulæ quàm oculi. Heſiod. autem 1. ἔργων ſub finem:

πίςεις δ' ἄρ τοι ὁμῶς ἢ ἀπιςίαι ὤλεσαν ἄνδρας.

cuius ſententiæ vim tenere debent qui verſantur in Rebuſpub. & negotiis grauioribus implicantur, ſed maximè temporibus periculoſis. Si enim propter amicitiam multorum fucatam vix fratri fides interdum ſit habenda, perpetuò meminiſſe debemus Pythagoricæ parœmiæ, Ne cuiuis dextram inieceris. quandoquidem hominum ea ſit improbitas & verſutia, vt non modò ſermo, ſed & frons, vultus & oculi ipſi perſæpè mentiantur. Apollonius rogatus à rege Babyloniæ, qua ratione quietus in ſuo principatu perduraret: Si, inquit, paucis fidem habueris. Nulla enim regibus maior pernicies impendet, quàm cùm delatoribus facilem ad ſe aditum præbent. Plato de Repub. magiſtratum optat, qui ſit τὰ ὦτα διατεθρυλλημένος, id eſt, qui aures obtuſas habeat ad rumores & fabulas populares. Addam & id Plautinum è Truculento:

Non laudandus eſt is qui plus credit quæ audit quàm
Quæ videt. non placet cùm illi plus laudant quæ audiunt
Quàm quæ vident. pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti
Decem. qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè ſciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, initio Floridorum, qui vt inſeruiat argumento quod tractat, plus fidei aurium quàm oculorum eſſe adhibendum vult. Huius hæc verba: Non itidem maior meus Socrates: qui cùm decorum adoleſcentem, diuque tacentem conſpicatus eſſet: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Scilicet Socrates tacentem hominem non videbat: etenim arbitrabatur homines non oculorum, ſed mentis acie & animi obtutu conſiderandos. Nec iſta re cum Plautino milite congruebat, qui ita ait: Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. Imò hunc verſum ille ad examinandos homines conuerterat: Pluris eſt auritus teſtis vnus, quàm oculati decem. Atqui ſi magis pollerent oculorum quàm animi iudicia, profectò de ſapientia foret aquilæ concedendum. Homines enim neque longè diſſita, neque proximè adſita poſſumus cernere, &c. Apuleius tamen aliò ſententiam torquet, vt dixi, neque propriè contrarium quid à Plauto ſtatuit, ſed certè diſſimile. Ad rem redeo. M. Tullius in Lælio: Hæc in fabulis ſtultiſſima perſona improuidorum & credulorum ſenum. Non minimùm commendarunt ἀπιςίαν quidam ex veteribus, non quidem vt omninò fidem omnibus abrogemus, ſed vt nullo non loco circunſpecti ſimus, videamusque quatenus dextra ſit huic vel illi admouenda. De-

da. Demoſthenes hanc ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui ſapiunt conceſſam à natura cuſtodiam ſalutis & fortunarum. Homerus Vlyſſem, quem ſapientiſſimum facit, non alio vſum præſidio dicit, neq. alia ratione terræ maríſque periculis euaſiſſe, quàm quòd nemini ſe crediderit, & callide conſilia ſua texerit. Heſiodus non ab re monet, vt neque fratri quiſquam adeò fidem habeat, aut etiam negotium aliquod vel ioco tranſigat, niſi teſte adhibito. Nullus eſt qui neſciat ab inimicis nobis importari grauiſſima incommoda; ſed longe pernicioſius damnum ab amico creatur ſæpenumero; quia ſit alioqui facile inimici effugere inſidias; ab amico verò, aut eo qui amici nomē mentiatur, quis ita prouidè cautéque ſibi cauerit, quin interdum opprimatur? Niſi moleſtum eſſet, oſtenderem multo plures ab amicis quàm inimicis oppreſſos eſſe: plures vrbes proditione captas, quàm vi expugnatas: plures in veterum libris, ipſaque vita quotidiana reperiri amicorum queſtus, quàm inimicorum accuſationes. Verùm longior eſſet oratio ex multis exemplis: quędam ſatis erunt. Dion periit, quanquam ſuſpicaretur inſidias ſibi ſtrui à Calippo, ſed veritus eſt obſeruare amicum & hoſpitem. Antipater Caſſandri filius, vocato ad cænam Demetrio, illoque viciſſim ſequenti die vocante, veritus ei diffidere, à cæna oppreſſus eſt. Sed ne longior ſim, lege orationem Dionis Chryſoſt. περὶ ἀπιστίας.

Pulegium.

Pulegium.] ſiti & vinolentiæ contrarium. cuius vires permultas habet Plin. lib. 20. cap. 14. & Apul. De herb. virt. cap. 92. multa.

Heraclitus vt concordiam ſuaſerit.

Heraclitus.] Heraclitus in ſeditione quadam rogatus à ciuibus, vt concordiam ſuaderet, ſuggeſtum aſcendit, calicem frigida compleuit, infuſam digito farinam miſcuit vnà cum pulegio, idque bibit, & hinc diſceſſit: nimiùm reipſa loquens, plerumque ſeditiones ex luxu rerumque ſuperfluarum vſu oriri: inter eos autem facilè conſtare concordiam; qui modicis ac tantùm neceſſariis eſſent contenti. Plutarchus de garrulitate.

Magna vis eſt orationis non modo ſed & geſtus viri boni.

Quo turbam &c.] In eo nonnullis fortaſſe σκοτεινὸς habendus eſt Heraclitus, ſed certè hac ambage, & ſymbolis aphonis plus fortè perſuaſit, quàm alius quiſpiam oratione prolixiſſima. ſiquidem πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἓν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγεῖται: Plerumque vir, cuius perſpecta fides eſt, vno verbo vel nutu longas aliorum orationes ſuperat. Sic enim fidem fecit Amaſidi Pittacus, cùm linguā immolatitiæ victimæ remiſit, tanquam membrum omnium vel optimum, vel peſſimum. Sic Anacharſis, cùm apud Solonem

repertus

repertus eſt eo geſtu dormiens, vt dextram haberet admotam ori, ſiniſtram pudendis; vt ſignificaret maiore ſtudio & cura linguam eſſe cohibendam, vt pars omnium maximè rebellis. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiam ſuos liberos adhortantis, vel Tarquinij Superbi ſumma papauerum capita baculo decutientis huc commemorem, cùm hæc iam vulgò trita ſint? Olim enim cùm nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chryſippi ſapientia loquax eſſe didiciſſet, omnia breuibus oraculis, aut ſymbolis, interdumque ἀφώνοις, non minùs commodè tradebantur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultum & informationem. Sed audiamus Plutarchum ea de re ſtudiosè commentario περὶ ἀδολεσχίας diſſerentem: οἱ δ', inquit, συμβολικῶς ἄνευ φωνῆς ἃ δεῖ φράζοντες οὐκ ἐπαινοῦνται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως; ὡς Ἡράκλειτος, ἀξιούντων αὐτὸν τῶν πολιτῶν γνώμην τινὰ εἰπεῖν περὶ ὁμονοίας, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχροῦ κύλικα, καὶ τῶν ἀλφίτων ἐπιπάσας, καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν ἐνδειξάμενος αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῶν πολυτελῶν, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατηρεῖ τὰς πόλεις.

AD EMBLEMA XVII.

HVNC Pythagoræ verſiculum in primis obſeruari diligenter, & addiſci cuperem, ab iis maximè qui ſtudia liberalia ſectantur, & ex iis fructum aliquem ſperant vberrimum. Permulti enim ex iis peccant, quòd non ſatis attenti ſepta, vt ita dicam, lectionis tranſiliunt; & aliis rebus animum applicantes, non vident ſe abſcedere ab eo laudabili & ingenuo inſtituto, cui nomen dederunt. Quid enim ſchola? quid auditorium? vnde nomen & appellationem habet? Alij ſunt, qui quanquam laborioſi, non ſunt attenti ſatis, aut adiiciunt animum ad ea quæ agant: Alij deniq. quanquam multa, & quidem ſæpè diùque agant, tamen innumerabilia, aut certè multa prętermittunt in tranſcurſu, quæ ad inſtituti laboris perfectionem valde conducerent. Sed præſtat Alciatum magiſtrum audire citiùs, qui ita ſuos auditores adhortatus eſt quadam prælectione, ab iiſdem primùm rogatus, qua præcipuè methodò in ſtudiorum curſu eſſet vtendũ: Præeat nobis (inquit ille) vetuſtiſſimus Italicæ Philoſophiæ auctor, Pythagoras, qui diſcipulos ſuos carmine Græco, quod maximè neceſſarium adipiſcendę diſciplinæ eſſet, admonuit, quodq. quotidie eos in ore habere iuſſit. Id eſt eiuſmodi: πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Etenim hæc tria

Errores eorum qui literas addiſcunt.

Locus Alciati ex prælectione quadam.

non tam præcepta, quàm oracula vnicuique noſtrum ſemper
1. *Quò tranſgreſſus?* ante oculos eſſe debent: In primis ſcilicet, ne qua in re aut excidas, aut tranſuerſus ab inſtituto tramite feraris. quod iis contingit, qui aliis in rebus, animi intentione occupata, ad ſcholas tamen accedunt: vt qui vel amore capti, vel armis rixiſque dediti, vel aleæ luſuique mancipati, vel artibus illicitis addicti, ſcholaſtici tamen nomen ſeruant. In hos Annæus Seneca veteris Iureconſulti verbis inuehitur: Etiam magna, inquit, pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus. Qui enim auribus ſolis præſentes, mentem aliò intendunt, ij aliud agere
2. *Quid egi?* Latinis dicuntur. Alterum eſt, vt attendamus ad id quod agimus: vt cùm quid boni à nobis factum fuerit, magna voluptate afficiamur: ſi verò quid malè vertiſſe viderimus, in futurum abſtineamus. Etenim præmium virtutis maximum ipſa eſt animi voluptas. Iiſce enim iuuenibus, qui in ſophiſticis cauillationibus, vel legum optimarum ambagibus diutiùs immorantur, rectè quis dixerit: Vide quid agas. Cuius rei exemplum in huius anni lectionibus accipi poteſt. Fuerunt florente Romano imperio varij in eorum Republ. magiſtratus: vt Præfecti prætorio, vt Proconſules, vt Præſides prouinciarum, vt clariſſimi, vt ſpectabiles, vt illuſtres: & ſi qua alia ſunt huiuſmodi nomina. Hæc hodie mutata Reipub. forma exoleuerunt, nec vllo in vſu permanſerunt, ſed vnuſquiſque iudex eam habet cognominationem, quæ ſibi vel lege municipij, vel Principis ſui diplomate conceſſa eſt. Ideoque parum refert diutiùs in veterum magiſtratuum muneribus dignoſcendis verſari. Bartolus certè & veteres non vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur conſumpſiſſe. Quòd ſi quis maiorem anni partem hoc in argumento tranſigere velit, huic rectè præceptum Pythagori-
3. *Quid omiſſum agendum?* cum inſuſurrabitur, Vide quid agas. Supereſt tertium, ne quid agendum omittamus. In quo ſanè adeò peccant vniuerſi ſtudioſi, vt vix vllum ſuperſit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius diſputationem, & apertam dilucidamque huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiam aliud
Triplex hominum lapſus. comminiſci, aut aliundè minùs opportunè conquirere. Conſtet ergo inter nos omnem humanæ vitæ lapſum in tribus eſſe potiſſimùm; aut cùm ſecus quàm oporteat, facimus, quod eſt plus quàm deceat, aut quod omiſſum oportuit: aut omittimus quod erat faciendum. Priori reſpondet illud, πῆ παρέβην; quò tranſgreſſus? alteri verò, τί δ' ἔρεξα; quid feci? tertio, τί μοι δέον οὐκ
Aurea Pythagoræ carmina. ἐτελέσθη; quid feci non conueniens? Solebat itaque ſuos hortari Pythagoras, vt perpetuò id carminis in animo

non verſa-

verſarent. Sic autem ille in Aureis carminibus:

μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Quæ interpretatus eſt auctor epigrammatis de viro bono, his quidem verbis:

Non prius in dulcem declinet lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quà prætergreſſus, quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit, aut ratio illi?

Lepidiſſimum hoc Pythagoræ carmen vidit Seneca lib. 3. De ira, c. 36. cuius verba non piget huc adiicere: Omnes ſenſus perducendi ſunt ad firmitatem. Natura patientes ſunt, ſi animus illos deſinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die cùm ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur, quàm tranquillus, altus ac liber, cùm aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui, cenſorque ſecretus cognoſcet de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cùm ſublatum è conſpectu lumē eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cùm poſſum dicere, Vide ne iſtud amplius facias, nunc tibi ignoſco, &c? Neque eſt alienum etiam quod relatum eſt apud Apuleium 1. Florid. de Gymnoſophiſtis loquentem: Vbi, ait, menſa poſita, priuſquàm edulia apponantur, omnes adoleſcentes ex diuerſis locis & officiis ad dapem conueniunt. Magiſtri perrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hic alius ſe commemorat inter duos arbitrum delectum ſanata ſimultate, reconciliata gratia, purgata ſuſpicione, amicos ex infenſis reddidiſſe. Itidem alius, ſeſe parentibus quidpiam imperantibus obediſſe, & alius aliquid meditatione ſua reperiſſe, vel alterius demonſtratione didiciſſe: denique cæteri commemorant: Qui nihil habet adofferre, cur prandeat, impranſus ad opus foras extruditur. Hæc Apul. Confer Hieroclis commentarium ad carmina Pythag. & Arrianum diſſertationum Epicteti lib. 4. c. 6. huc enim transferre ſingula,

Præclarus Senecæ locus.

Apuleius de Gymnoſophiſtis.

Gruum ſymbolum.

Gruum volatus.

nihil attinet. Cæterùm Gruem cum lapillo depictam, prudentiæ ſymbolum fuiſſe notum eſt. Docent enim probatiſſimi auctores, lapillum Grues ideò ferre, dum in ſublime volant, vt illius lapſu explorent, ſupra terrámne an mare volitent: quod ex ſono intelligunt, ac proinde conſidendum, an vlteriùs progrediendum ſit. Maximus Tyrius diſputatione 40. lapilli arrepti aliam rationem adfert, nimirùm quòd propter imbecillitatem corporis, alaſque parum fultas, inſtar nauis fluitent à ventis impulſæ. quod cùm intelligunt, non antè ſe volatui credunt, quàm lapidem apprehenderint, firmamentum videlicet vacillaturi volatus, ſalutiſque cuſtodiam. Harum prudentiam cùm non ignoraret cordatus homo Deucalion, à diluuij fluctibus ſeruatum aiunt gruum beneficio: quarum quidem ſuperuolitantium clangore admonitus enatauit, teſte Pauſania. Non erit huc conferre alienum, quod ſcitè & ad hunc locum accommodatè Plutarch. retulit lib. πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα. ſic enim habet: ἡ δὲ γεράνων μεταβολὴ τῆς πλήσεως πρὸς ἄνεμον, οὐχ ἑνὸς γένους ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦτο κοινῇ πάντες ἰχθύες νοοῦντες, ἀεὶ πρὸς κῦμα καὶ ῥοῦν ἀντινήχονται, καὶ παραφυλάττουσιν ὅπως μὴ κατ' οὐρὰν προσφερομένου τοῦ πνεύματος, ἡ λεπὶς ἀναπτυσσομένη λυπῇ τὸ σῶμα γυμνούμενον καὶ διατραχυνόμενον· ὅθεν ἀεὶ συνέχουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπρώρους. σχιζομένη γὰρ οὕτω κατὰ κορυφὴν ἡ θάλασσα, τά τε βραγχία καταστέλλει, καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ῥέουσα λείως πιέζει, καὶ οὐκ ἀνίστησι τὸ φρικῶδες. id eſt, Illa vero gruum ad ventum aciei commutatio, non vnius, ſed & vniuerſi maritimi generis eſt: ſiquidem & æſtum fluctusq́. contrà natando niti, & eadem de cauſa aquaticis omnibus mos eſt: cauent quippè ne ventus à tergo incumbens, ſquamas ſubrigat cieatque, atque ita nudatum & exaſperatum corpus vulneret. vnde in ventum, obnixíque fluctibus curſum dirigunt: ſic enim à vertice ſciſſi fluctus & branchias cohibent, & per ſumma delati minùs infeſtant, & horrorem non incutiunt. Hæc ille. Aſcriberem alium locum non minùs commodum ex eo quem ſcripſit ipſemet De animal. ſolertia libro: ſed indicare duntaxat hîc mihi ſatis eſto. Ammian. Marcellin. lib. 18. de Barbatione garrulo quodam nebulone, eodemque proditore: Ignorabat, inquit, notum Ariſtotelis ſapiens dictum, qui Calliſthenem, ſectatorem & propinquum ſuum, ad regem Alexandrum mittens, ei ſæpe mandabat, vt quàm rariſſimè & iucundè apud hominem loqueretur, vitæ poteſtatem & necis in acie linguæ portantem. Ne ſit hoc mirum homines profutura diſcernere non nunquam & decentia, quorum mentes cognatas cæleſtibus arbitramur: animalia ratione carentia ſalutem

ſuam

ſuam interdum alto tueri ſilentio ſolent, vt exemplum eſt perquam notum: Linquentes orientem grues ob calorem; plagamque petentes occiduam, cùm montem penetrare cœperint Taurum, aquilis abundantem, timentes fortiſſimas volucres, roſtra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel neceſſitas extrema clangorem: iiſdemque collibus agiliore volatu tranſcurſis proiiciunt calculos, atque ita ſecurius pergunt, &c. Neſcio an huc conferre auſim Virgilij illud ex 10. Æneid.

—— qualis ſub nubibus atris

Strimoniæ dant ſigna grues, atque æthera tranant

Cum ſonitu, fugiuntque notos clamore ſecundo.

Vide Plin. lib. 10. cap. 23. Pierium Hieroglyph. lib. 17. & Prouerb. Grues lapidem deglutientes. Deſino mox cùm verba Senecæ huc aſcripſero, quæ mihi quidem certè videntur non aliena à Pythagoreis, de quibus in commentatione noſtra hactenus. Magnam vitæ partem elabi nihil agentibus: maiorem malè agentibus: totam aliud agentibus. Certè Arrianus diſſertationum Epicteti libro, ſcitè eſt interpretatus his penè verbis: πῆ παρέβην; vbi omiſit adulationem? Quid reprehendi? num vt ingenuus? num vt generoſus? Si quid autem eiuſmodi deprehenderit, ſeipſum increpat & obiurgat. Quid tua interfuit iſta loqui? An mentiri non licebat? Philoſophi enim aſſerunt, nihil prohibere quominus mendacium efferatur. Tu itaque ſi nihil cures aliud, niſi vt rectè de rebus iudices, vbi manè ſurrexeris, ita tecum loquere: Quid mihi deeſt ad tollendas animi perturbationes? quid ad tranquillitatem animi obtinendam?

Italica Samius ſecta, &c.] Pythagoram Italicorum Philoſophorum ſectæ auctorem fuiſſe teſtatur Cic. 1. Tuſcul. & D. Auguſtin. in lib. De ciuit. 8. cap. 2. Venit autem in Italiam Tarquinio Superbo regnante, tenuitque magnam illam Græciam cum honore & diſciplina, tum etiam auctoritate. Multáque poſt ſæcula ſic viguit Pythagoreorum nomen, vt nulli docti alij viderentur. Samius autem ab inſula Samo denominatus eſt. Huius vitam pete ex Laërtio, Plutarch. Plin. lib. 2. Gellio lib. 1. & 4. De huius doctrina Ouid. Metam. 15. *Pythagoras.*

Quò prætergreſſus?] Prouerb. Quò tranſgreſſus?

Quod didiciſſe gruum.] Ex volatu gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis propoſuit, nimirùm ὡς αἰσχύνεσθαι τοὺς λογισμὸν ποιεῖν ἢ φρονεῖν ἃ μήτ᾽ ὄρνιθες: vt vereri addiſcant homines rationis participes, ſi deteriores ſe præſtiterint auibus in vitæ actionibus.

Quod

Quod didiciſſe gruum volitantum.] Quod de anſeribus Marcellinus ſcribit, roſtra ſua lapillis occludere, Taurum montem aquilis abundantem, quas maximè timent, de gruibus alij malunt. Noſtrum non eſt de hac lite pronunciare, vt qui anſeres nunquam ad paſtionem duxerimus, neque gruum ordines ita curioſè inſpexerimus.

mala flumina.] aduerſi & impetuoſi venti.

AD EMBLEMA XVIII.

Ianus biceps cur.

IANVM biformem ſeu bicipitem veteres quidam plaſtæ & pictores effinxerunt, vel quòd ferinum & ſilueſtrem cultum ſuorum hominum in ciuilem mutarit: vel quòd pater Græcæ & Latinæ gentis crederetur: aut quia Solem, quem eundem cum Iano volebant eſſe, cæleſtis aulæ ianitorem putarent, quippè qui eam oriens aperire, occidens verò claudere videretur. Sed tamen id tam celebre, variiſque nominibus decantatum Iani bicipitium quamplurimi ad ſolertiam prudentiamque regis retulerunt: ſi quidem prudentis eſt præterita noſſe, futuris verò multo antè prouidere. quod ſignificauit Perſius, inquiens:

Prudentis officium.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinſit. Terent. in Adelph.
Iſtuc eſt ſapere, non quòd ante pedes modò eſt,
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt, Proſpicere.

Typus optimi regis.

Et certè hic regis optimi typus eſt, qui cùm cæteris præſit, debet etiam prudentia, aliiſque virtutibus antecedere. Neque enim alia ratione puto Ægyptios oculum in ſceptro regio ſuis hieroglyphicis deſignaſſe, quàm vt in Principibus, ſummiſque Regibus maximè, prudentiam, tanquam Reipub. vigilantem ac proſpicientem oculum eſſe debere ſignificarent. Hoc de figmento multi Poëtæ luſerunt, quorum alij ad alia ingenioſè traxerunt. Ouid. 6. Faſtor.

——Videt Ianus quæ poſt ſua terga geruntur.

Sed maximè in primo, vbi faciei duplicis rationes alias adfert.

Macrobij locus.

Macrob. 1. Saturn. Creditur, inquit, geminam faciem prætuliſſe, vt quæ ante, quæque poſt tergum eſſent, intueretur. Quod proculdubiò ad prudentiam regis, ſolertiamque referendum eſt, qui & præterita noſſet, & futura proſpiceret, ſicut Anteuorta & Poſtvorta, diuinitatis ſcilicet aptiſſimæ comites apud Romanos coluntur. Quò ſpectat adagium, πρόσω ϗ ὀπίσω, A fronte & à tergo; quod eſt diligenter inſpicere, & præterita cum præ-

ſentibus

ſentibus & futuris conferre. Eundem fuiſſe Ianum cum Noëo (qui poſt diluuium vitem vinumque adinuenit) auctor eſt Beroius, (niſi tamen nos fallit Beroſi nomen) quanquam diſſentiat Lilius Gregorius ſub finem Syntag. 4. Sed bicipitij huius cauſam aliam, & eandem penè attulit Plutarch. in quæſtion. Romanis: Nempè quòd genere Græcus ex Perrhæbia fuerit, atque in Italiam profectus, ſedibus apud barbaros poſitis, linguam vitæque rationem mutauerit. ſic enim fama receptum eſt; vel quòd Italos, qui ferinis eſſent adhuc moribus, quique iniuſtè viuerent, ad aliud vitæ traduxerit & reuocarit inſtitutum; ita vt agriculturam & ciuilem cultum eos docuerit. Sic verò ille: διὰ τί τὸν Ἰανὸν διπρόσωπον οἴονται γεγενῆναι, καὶ γράφουσιν οὕτως καὶ πλάττουσι; πότερον ὅτι τῷ μὲν γένει Ἕλλην ἐκ Περραιβίας ὢν (ὡς ἱστοροῦσι,) διαβὰς δ᾽ εἰς Ἰταλίαν καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν, ἢ μᾶλλον ὅτι τοὺς περὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὸς ἀγρίοις καὶ ἀνόμοις χρωμένους ἔθεσιν εἰς ἕτερον βίου σχῆμα, πείσας καὶ γεωργεῖν καὶ πολιτεύεσθαι, μετέβαλε καὶ μετεκόσμησε;

Ianus idem qui Noëus.

Memineram aliâs iam bicipitium eò relatum à pictoribus & poëtis eruditis, quòd prouidus, benéque cordatus princeps Græcam gentem cum Latina communione legum, connubiorum, morúmque ſociauerit: quod & memorant hiſtoriæ veterum. Nos ad virtutem principis egregiè periti duplicem conferre malumus, τὴν εἰρηνικὴν, καὶ τὴν στρατιωτικὴν, ſtudium belli & pacis; vt ex vtraque quid ſit Reipub. ſalutare videat, aut præuideat citiùs, hoc eſt, ſciat quæ in vſu ſint, τὰ παρόντα εἰδέναι, καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκειν. Verbum εἰδέναι, Græcis, videre & ſcire ſignificat. Rectè Vegetius lib. 6. de re militari, nullum eſſe quem oporteat vel plura, vel meliora ſcire, quàm principem: cuius doctrina debeat prodeſſe omnibus ſubditis. Atqui prima illius ratio impendenda in conſtituendis legibus ſalutaribus, & moribus emendandis: altera in tutandis ſubditis ab omni hoſtium externo inſultu: quod rectè facere non poteſt, niſi videat, certóque teneat quid temporum varietas poſtulet, vt & iudicis, ſeu principis officium eſt vt res, ita rerum tempora quærere, quod ait Ouidius. Prudentiæ ciuilis exempla duo ex multis obuia nobis occurrunt: alterum in Romanis ducibus, qui domitis pleriſque gentibus, ſuóque iugo ſubmiſſis, eas ſuis moribus viuere permiſerunt; alterum imperatoribus Chriſtianæ fidei aſſertoribus, qui prudenter cum hæreticis ſummo iure non ſemper egerunt, id vtrumque ſeorſim diſpiciamus. Cùm à Scipionibus Pœni deuicti eſſent, eos ſuis viuere legibus conceſſerunt: eas enim non poſſe tolli funditus cenſebant, quàm cum ſumma

ma eorum quos viciſſent deſperatione, adde quòd intelligerent in ijs non minus æquitatis eſſe, quàm in Romanis: quod & ipſe teſtatur Polybius. Sic cùm Flaminius profligaſſet Macedonem tyrannum, reliquit Græcis inſtituta vetera, & ſiuit eos ſuis viuere legibus. Subacta Macedonia Paullus Æmilius, victor, leges patrias voluit intactas eſſe, aliáſque addidit etiam nouas, planè neceſſarias, tanto ſtudio, curáque adeò diligenti, vt ne ipſe quidem vſus longo tempore experiundo eas arguerit, ait Liuius. Deuicta per Cæſarem Iulium Gallia, idem accepit victoris beneficium, in cæteris agnoſcimus facilè Romanis conueniſſe, cùm ius barbaris redderent, ijsque maximè qui feritatem exſuerant, & ſtudioſi honeſtatis ciuilis viderentur. Habuerunt itaque in Gallijs ſemper amicam ac ſociam ciuitatem Maſſilienſem, quæ tincta erat litteris humanioribus. Eo nomine ſemper habuerunt fœderatam Rhodum inſulam, eiúſque *αὐτονομίαν* probarunt, & naualem diſciplinam imitari non erubuerunt. Nihil hîc de Germanis, quibus ſuos mores, quos Corn. Tacitus eleganti libro perſecutus eſt, intactos permiſerunt Romani victores: in quibus obſeruarent priſcæ ſimplicitatis imaginem. Hæc de prudentia veterum Romanorum in victos populos. Iam verò non minor ſagacitas fuit Cæſarum quorundam veræ ſanctæque pietatis Chriſtianæ cultorum in ferendis aliquando ſectarijs, & iis qui alienas ab orthodoxa fide opiniones in orbe Chriſtiano diſſeminarent. Quod quàm conſulto, quàm ciuili modo, quamque vtiliter ab iis factum ſit, ex eo intelligere eſt, quòd Theodoſius Imp. verè orthodoxus, non ſit vſus ſtricto iure ſummáque poteſtate in hæreticos, Socrate teſte, hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 2. neque coëgit eos ad communionem orthodoxorum, ſed ſingulis permiſit pro ſuo cuiuſque arbitratu communicare. Sozomenus item eccl. hiſt. lib. 7. cap. 1. narrat, Gratianum Imp. omnibus in exſilium propter religionem ſub imperio ſuo deportatis reditum conceſſiſſe, legémque tuliſſe, vt quiſque liberè, quam vellet, religionem teneret, demptis tamen Manicheis, Photinianis, & Eunomianis, quorum peruicacia non ferenda putabatur in hominum cœtibus. Hæc quidem ex bonorum principum inſtitutis. At mirum videri poſſit quòd Ioannes Papa 1. à Theoderico rege miſſus eſt ad Iuſtinum imperatorem, precaturus, vt edictum quod aduerſus Arianos propoſuerat, reuocaret, ijſque alioqui damnatis hæreticis liceret ſuo more viuere. Quod factum Ioannis ab Eccleſia probatur, laudatum doctoribus, non ſanè quòd illi fauerent hæreticæ prauitati, quam ſtirpitus auulſam percupiebant, ſed

quòd

quòd ad Eccleſiæ communem pacem conducere id arbitrarentur. Paul. Diacon. & Platin. in Ioanne 1. Sulpitius Seuerus in vita B. Martini, lib. 2. Non deſinebat B. Martinus Ithacium increpare, accuſatorem Priſcilliani, vt ab accuſatione deſiſteret, ac Maximum orare imperatorem, vt ſanguine infelicium abſtineret. Verùm de his ſatis: ad alia feſtinat oratio.

Imago Iani bifrontis, ſed corona ſpicea in nummis etiam nunc conſpicitur, tributa Pompeio ob curam annonæ, de qua Eriſius in Nomiſmatis: qua ſimilitudine deceptus Theodor. Canterus eandem effigiem Iano tribuit lib. vlt. Variar. lection.

ſannas.] irriſiones ab occipitio diſtorto, & labris contortis. Perſ. 1. Satyr.

Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.

AD EMBLEMA XIX.

HVIVS Emblematis character ductus videtur ex mimis aliquot vetuſtis, in quibus eſt Mineruæ ſimulachrum cum ingenti vmbone, ſub qua eſt noctua. Sunt & alij quidam mimi, in quibus expreſſum eſt Palladis galeatum caput, à cuius altera parte noctua immittitur proſtrato carcheſio: iuxtà quadriga, cum victoria, laurea circunducta cum baccis. Verborum parſimonia ſapientes maximè decet, eorumque perſpicacitas in rebus obſcuris & difficilibus agnoſci verſarique debet. Eo enim præcipuè differt ab imperito & ſtulto prudens, rerumque ſciens, quòd pauciloquus, quodque oculatus in iis ſit, ad quæ alij conniuent, vel oculorum mentis obſcura caligine cæcutiunt. Eius quidem rei ſymbolum eſt Noctua, olim Athenienſium inſigne, ac Mineruæ ſacra, nimirùm propter oculos cæſios: quod indicat parœmia γλαὺξ ἵπταται: priſcis enim Athenienſibus Noctuæ volatus, victoriæ ſignum cenſebatur. Iuſtin lib. 23. rei huiuſce cauſam Hieroni duci aſſcribit, cui adoleſcenti prima bella ineunti, Aquilam in clypeo, Noctuam in haſta conſediſſe refert. Quod oſtentum, & in conſilio cautum, & manu promptum, Regemque futurum ſignificabat. Alij malunt referre ad nummum aureum & argentum, in quo inſculpta erat Noctua. Vnde fluxit prouerb. Noctuas Athenas. Pierius 20. Hieroglyph. Gyrald. Syntagm. 11.

Pauciloqui ſapientes.

Cur noctua Mineruæ ſacra, & Athenarum ſymbolum.

Sed quorſum hoc Emblema, dixerit aliquis, aut quodnam argumen-

argumentum habet? Nimirum ciuitatem optimis moribus ac legibus inſtitutam ſapientia, conſilio maturo, recta prudentia firmari, ſpreta inani hominum loquacitate. Itidem de ſingulis magiſtratibus, quique Remp. adminiſtrent, eſt ſtatuendum, qua ratione Demoſthenes, alijque boni oratores auerſos habebant demagogos, blandoſque concionatores, qui vulgi cupiditatibus inſeruiebant: nec minus eos inſectabantur quam ſophiſtas obſtreperos optimi quique Philoſophi. Certè epigraphes argumentum, quod habet inſtar oraculi, *Prudens magis quàm loquax*, poſſem non incommodè illuſtrare Fabij Maximi exemplo (qui quo tempore Annibalem iuueniliter exſultantem ſua patientia fregit, multis conuiciis militari laſciuia impetitus, non ponebat rumores ante ſalutem) niſi occurreret laudatum Eteonici facinus. Is Lacedæmoniis præfectus, cùm accepiſſet ſuos milites in inſula Chio annona laborantes tacitè coniuraſſe in inſulares Chios: vtque ſeſe diſcernerent, arundinem manu pileóve circuntuliſſe: cenſuit ille non aperta vi (quod fieri commodè non poterat) agendum: ſed quindecim delectis comitibus per vrbem incedendo, qui primus ei obuiam veniebat arundinem habens, obtruncari iuſſit. Cauſam ſciſcitantibus nihil aliud reſpondebat, quàm id à ſe factum, quòd geſtaſſet arundinem. Itaque cæteri coniurati arundines ſtatim depoſuerunt. Imò Eteonicus Chiis conuocatis ne vllum quidem de coniuratione verbū fecit, ne metum aut ſuſpicionem iniiceret; ſed pecunias imperauit; quas iuſſit militibus diſtribui, ne quid noui molirentur. Ii ſtatim paruêre. Sic paucorum pœna periclitantibus multis occurſum eſt. Retulit Xenoph. 2. rerum Græcarum.

Athenæ vnde nominatæ. *Cecropiis Athenis.*] Athenas Cecropias à Cecrope Rege, & Athenienſes Cecropidas appellari, iam in ſuperiorib. attigimus. Athenæ autem ἀπὸ τῆς ἀθηνᾶς (ne iterum adhuc repetere cogamur) hoc eſt, Minerua, quæ nomen huic ciuitati impoſuit. D. Auguſt. 18. De ciuit. cap. 9. ex Varrone diuerſum ab aliis ſentit. Vide Platon. in Cratylo.

Minerua cur armata è Iouis cerebro proſiliit. *Armiferæ Mineruæ.*] Minerua ex cerebro Iouis armata proſiliit. Mihi ſuccurrit illud Anacreontis de roſa:

πολεμοκλόνον τ' ἀθήνην
κορυφῆς ἔδειξε Ζεὺς, id eſt, vt cùm è vertice Iouis exiliit armata ſcuto & haſta Minerua: & Ouid. 6. Faſtor.

Creditur armiferæ ſignum cæleſte Mineruæ. Idem 2. Amorum, eleg. 6. *Viuit & armiferæ cornix inuiſa Mineruæ.* Martial. initio epigramm. *Accipe belligeræ crudum thoraca Mineruæ.*

Meminit

Meminit & in Olympiis Pindar. Ode 7. Armata autem fingitur (ait Phornutus) in ipſo ortu, quòd ſapientia ſuis ipſius præſidiis ſatis inſtructa ſit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium & belli Dea, quòd & diſciplinarum liberalium vſum, & bellorum adminiſtrationem ſine ſapientia mancam, & inanem eſſe intelligimus. Pindari Scholiaſt. *Armata cur Pallas.*

Armiferæ merito, &c.] Noctuam dicatam fuiſſe Palladi, repudiata cornice, copiosè tradit Ouid. 2. Metamorph. Minerua Erichthonium Cecropis filiabus ciſtella viminea incluſum, ſeruandum tradiderat, & ne aperirent, interdixerat. Quod cùm neglexiſſent, Coronis factum Mineruæ indicauit, vnde ab eiuſdem comitatu repulſa eſt, & in cornicem mutata. Sic enim conqueritur: *Noctua cur Palladi ſacra, reiecta cornice.*

—mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulſa Mineruæ,
Et ponar poſt noctis auem: mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.

Cuius poſtrema verba mythologiam habent. Garruli enim, quique nimio linguæ vitio laborant, haud vnquam poſſunt cum ſapientibus & cordatis viris habere commercium: quin vbi apud eos aliquid effutierint, tandem odioſa infamiæ labe aſpergentur, & à conuictu laudato virorum honeſtorum, & virtute inſignium abeſſe coguntur. De noctuæ prudentia Dion Chryſoſtomus doctè ac lepidè oratione Olympica, quæ eſt 12. Hoc etiam addere non grauabor, quòd Alciatus ſcribat; Mineruæ noctuam meritò conſecratam, nempe ab Euſtathio ingeniosè ad 1. Iliad. rationem redditam: γλαῦκα ſacram eſſe τῇ ἀφρητικῇ ἀθηνᾷ, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀφρεῖν τοῦ γλαύσσειν ταυτότητα: quia nimirum ἀφρεῖν & γλαύσσειν idem ſignificent.

Garrula quo cornix.] Memini legere me apud Plutarch. De odio & inuidia, inter cornices & vlulas perpetuum eſſe diſſidium, quarum vel occiſarum ſanguinem permiſceri quidam negant; vt etiam ſi quis confundat, vtrumque ſeorſum diffluere narrent. Ælian. lib. 3. cap. 9. de animalib. perſpicuè idem tradit. πεὶ δ' ἡ γλαὺξ ἐστὶν αὐτῇ (ſupple κορώνῃ) πολέμιος, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ὠοῖς τῆς κορώνης, ἡ δὲ μεθ' ἡμέραν ἐκείνῃ ταῦτα δρᾷ, εὖ γε εἰδυῖα ἔχειν τὴν ὄψιν τὴν γλαῦκα τηνικαῦτα ἀσθενῆ. Reiecta, nquam, eſt Cornix à Pallade, ſicuti à Græcis accepimus, quòd neditationum ſit infeſta peruigilio: & mentis agitationem interpellet ſua garrulitate, cuius ipſa ſignum gerit. Sic enim Græci ρώζειν dicunt de garrulis, vt cornicari Perſius in Satyris. Sed & eperio cornicem in Palladis manu apud Peloponneſios viſita- *Cornicum & vlularum diſſidium.*

tum hieroglyphicum, longè ſecus quàm Athenis, vbi cornices ad arcem Palladis non aduolabant: cuius rei cauſam non à fabulis, ſed ab ipſa natura repetit Lucretius.

AD EMBLEMA XX.

Vitanda nimia celeritas & nimia tarditas.

IN rebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi eſſe poteſt, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: ſed videndum maximè, vt maturè non modò ſuſcipiamus, ſed & conſectemur quod nobis propoſitum eſt, ne hac vel illac aberrando parte nos quodammodo pœniteat. Plutarch. oratione ad Apollonium: σοφοὶ δὲ, τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔπος ἤνεσαν περισσῶς: Sapientes iſtud quidem, Ne quid nimis, præter modum celebrârunt. Laudatur & illud Phocylidis:

πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίαι δ' ἀλεγειναί:

eo enim vel maximè nomine Ariſtidem vrbe pepulerunt Athenienſes, quòd nimis iuſtus eſſe videretur. Eodem penè modo Epheſij Hermodorum. At vt modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vnum addamus ex Liuio: In bello Punico ſecundo, Terentio Varroni, homini iuueniliter exultanti & temerario datus eſt collega Paulus Æmilius, maturus ætate & conſilio, vt ſua prudentia feruorem alterius temperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquando belli ducem memini, eum quidem cunctatorem & maturum, vt Marcelli celeritatem reprimeret. Id ſi placet ad nimiam quorundam ſtudioſorum induſtriam referre, ſic ſtatuo. Præceptum hîc eſt rebus in omnibus agendis validiſſimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit quàm agrum optimè colere: ita ſæpe putatur inutiliſſimum nimio ſe labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur; immodica ſuffocantur: ſic iuuatur ingenium laboribus ac ſtudiis moderatis; contrà obruitur ſi immoderatè exerceas. Nam vt plerunque luſciniis euenit ob nimium canendi ſtudium, quo mirificè delectantur, vt in eo exſpirent, nempe quas, vt ait Plinius, ſpiritus deficiat citiùs, quàm cantus: Ita nonnulli, ſtudiis intenti plus quàm par ſit, in ipſo conatu interdum emoriuntur. Cæterùm nulla opera, quanquam ab illuſtri artifice profecta, commendatur, quæ immoderata ſit, vt Apelles Protogenis tabulas admirabatur quidem; vt immenſi laboris: in hoc tamen non laudabat, quòd manum ponere de tabula vix vnquam poſſet. ſignificabat ei

nocere

nocere nimiam diligentiam; quam etiam in compoſitione Iſocratea reprehendit Fabius: adeò modus in rebus, & certi denique fines ſpectandi ſunt in omni capiendo conſilio, labore ſuſtinendo, aggrediendo, perficiendoque negotio, vt quod ait Flaccus,

Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltrà quàm ſatis eſt, virtutem ſi petat ipſam.

Quibuſdam certè in negotiis celeritate opus eſt: mora obeſt. hoc enim citat ex neſcio quo Plutarch. πθεμένων ἀγώνων πρόφασις ἀρετὰν ἐς αἰπὺν ἔβαλε σκότον: Certaminibus iam propoſitis, cunctatio virtutem profundas in tenebras deiicit. ItaqueM. Curius Dentatus Conſul, cùm delectum ſubitum coactus eſſet educere, nemoque iuniorum reſpondiſſet, coniectis in ſortem tribubus omnibus, Polliæ, quæ proxima exierat, primum nomen extractum vrna citari iuſſit. eo non reſpondente, bona haſtæ ſubiecit. Quod cùm illi nunciatum eſſet, accurrit ad tribunal Conſulum, collegiumque tribunorum appellauit. At Conſul Dentatus appellationem non recepit, bona eius & ipſum vendidit, non tam feſtinatione pœnæ, quàm præueniendi periculi cauſa, quando res, tumultuſque belli moram dilationemque non reciperet, dum interim cognoſceretur de excuſatione aut immunitate. Retulit Val. Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardum conſilium, vt multo præſtantius: contrà nimium præceps damnatur, vt quod adiunctam pœnitentiam habeat. Sic Lucian. epigramm.

ἡ βραδύπους βουλὴ μέγ' ἀμείνων. ἡ δὲ ταχεῖα
αἰὲν ἐφελκομένην τὴν μετάνοιαν ἔχει.

Sed de his iam ſatis. Virtus ea maturitas appellatur, illa quidem media inter celeritatem nimiam & tarditatem. Nigidius apud Gellium libro 10. cap. 11. Maturè, inquit, eſt quod neque citius eſt, neque ſerius, ſed medium quiddam & temperatum eſt. Bene atque propriè Nigidius. Nam & in frugibus & in pomis matura dicuntur, quæ neque cruda & immitia, neque caduca & nimium cocta, ſed tempore ſuo temperatè adulta. Interpretationem hanc Nigidianam duobus verbis eleganter expreſſit Auguſtus Cæſar: nam & dicere in ſermonibus, & ſcribere in epiſtolis ſolitum ferunt σπεῦδε βραδέως. per quod monebat, vt ad rem agendam ſimul adhiberetur & induſtriæ celeritas, & tarditas diligentiæ: ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Sic Poëta Neptunum inducit diſceſſum ventis imperantem, vt & citò diſcedant, tanquam fugiant, & tamen ſtandi mediocritatem in regreſſu teneant, tanquam maturè, id eſt, tem-

Maturitas.

Auguſti dictum.

 peratè

peratè abeuntes. Verentur enim, ne in ipſo diſceſſu claſſi noceant, dum raptu nimio tanquam per fugam redeunt. Cæterùm id duabus notis Hieroglyphicis ob oculos ponitur. Telum enim velocitatis agilitatiſque indicium eſt, vt explicat lib. Hieroglyph. 42. Pierius. Remora autem impedimentum & tarditatem deſignat: idem libro 30. Alij rem planè eandem ſignificantes, Delphinum Remoræ adiunxerunt, vt Paul. 3. Pontif. Max. Alij anchoram Delphino copularunt, vt Aldus Manutius nobilis typographus. Eraſmus Prouerb. Feſtina lentè, id pluribus explanauit: in quod vberrimum copioſæ orationis quaſi fluuium congeſſit.

Telum quid. *Remora quid.*

Maturare. De verbo Maturandi, quædam adduximus, quantum quidem ad noſtras notas videbantur conducere. Obiter iſtud ex dialogo de Oratoribus qui tribuitur Tacito: Maturare huius libri editionem feſtino, vt dimiſſa priore cura, nouæ cogitationi toto incumbam pectore. quo ex loco conſtat, verbum Maturare, non ſemper ita ſtrictè ſumi, vt à Gellio, Macrobio, & alijs. Sed de verbo ſatis, nunc exempla à nobis prætermiſſa, reſumamus. Tacitus in 2. hiſtoriar. vbi de Muciano agit, quem penè imperij ſocium habuit Veſpaſianus, maturitatem perbellè deſcribit, & quidem paucis: Mucianus cum expedita manu, non lento itinere, ne cunctari videretur, neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat, gnarus modicas vires ſibi, & maiora credi de abſentibus. Idem hiſtoricus lib. 4. eiuſdem operis in duobus principibus confert cum maturitate, vel tardatione potiùs, celeritatem nimiam & præcipitem, ad hunc modum: Domitianus Mucianuſque accingebantur diſpari animo: ille ſpe ac iuuenta properans: hic moras nectens, queis flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & prauis impulſoribus ſi exercitum inuaſiſſet, paci bellóque malè conſuleret.

Maturitas Muciani.

Cunctatio. Cunctationis pulcher eſt apud Ammianum locus initio 16. vbi de Conſtantio: Hinc & deinde nec itinera nec flumina tranſire poſſe ſine inſidijs putans, erat prouidus & cunctator; quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre ſolet exercitibus & ſalutem. Sic idem lib. 29. de Theodoſio ſollerti duce ſub Valente Imp. diutiùs agens, vt antiquus ille cunctator pro negotio conſultabat, commentis potiùs & prudentia quàm periculoſis congreſſibus, hoſtem pugnacem & impenetrabilem iactu telorum, ſi fors copiam dediſſet, oppreſſurus. Non mihi tempero quin exemplum nobile adiungam ex eodem hiſtorico, de duobus qui ſub Gratiano Cæſare ducibus meruerunt; quos lubens ego confero cum Fabio Maximo &

Minutio.

Minutio. Sic itaque Amm.31. lib. Nannieno negotium dedit virtutis ſobriæ duci. Et Mallobandem iunxit pari poteſtate collegam domeſticorum comitem, regémque Francorum, virum bellicoſum & fortem. Nannieno igitur ſecum reputante fortunæ caſus verſatiles, ideóque cunctandum eſſe cenſente; Mallobandes autem pugnandi cupiditate raptatus, vt conſueuerat ire in hoſtem, differendi impatiens, angebatur.

echeneïde.] Remora, vel echeneïs, à ſiſtendis nauibus ſic appellata, παρὰ τοῦ ἔχειν τὰς ναῦς: de qua in ſequentibus oportuniùs.

telum.] Telum ſeu ſagittam pro ſigno velocitatis poni, non eſt recens. Itaque Armenij ſagittam Tigrim vocant, per quandam verbi tranſlationem. Nam velociſſimum animal tigris, & fluuius rapidiſſimus nominis eiuſdem, qui ex Armenia defluit in Meſopotamiam. *Telum pro ſigno velocitatis.*

volitant ſpicula miſſa manu.] Ouid. ferè ſic 1. de Ponto, eleg. 4.

——Sarmatica ſpicula miſſa manu.

Neſcio an huc etiam rectè contulero quod de Cymodocæa nympha Virgilius in decimo:

—— fugit illa per vndas,
Ocyor & iaculo, & ventos æquante ſagitta.

AD EMBLEMA XXI.

ALLEGORICA proſopopœia in quemuis deprehenſum, & fugacem, qui ob ſcelera notatus ſemel atque iterum è manibus iudicum ſublatus, & pro temporis occaſione ſubterfugiis vſus, non tamen poſſit effugere & expedire ſeſe, ſi tandem correptus arctiori nodo illigetur. Id facilè & commodè poteſt illuſtrari nobilibus hiſtoriis, de Perſe, Pſeudophilippo, Iugurtha, qui Romanorum infeſtiſſimi hoſtes dolis, fraudibus, ſubterfugiis vſi, vt vix capi poſſe viderentur, tandem tamen ſuccubuerunt: ſed libri ſunt in omnium manibus. E multis quæ occurrunt, vnum ſublegere placet ex Iuſtino: Hanno Carthaginienſis ideò diues erat, vt cæteros ciues opibus anteiret. is de occupando regno cogitauit, ſed interfecto primùm ſenatu: quod machinatus ſimulatis filiæ nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui ſuas in domo epulas parari mandauit, vt poculis veneno infectis ſenatores tectiùs enecaret, & ita Remp. inuaderet. Quo tamen conſilio nefario per miniſtros detecto, magiſtratibus placuit ſcelus declinari, non vindicari; periculum enim erat ne *Fugax tandem deprehenſus.*

plus negotij exhiberet res cognita, quàm cogitata. Itaque decreto cohibuerunt, vt modus nuptiarum ſumptibus ſtatueretur. Quo conſilio præuentus Hanno, ſeruitia concitat, rurſuſque conſtituta cædibus die, cùm iterum ſe proditum vidiſſet, munitum caſtellum cum viginti ſeruorum millibus occupauit: ſed comprehenſus eſt ad extremum, dum ſibi conatur Afros & Mauritanos conciliare. Virgis cæſus, effoſſis oculis, & manibus cruribuſque fractis, necatus eſt: corpus verberibus lacerum cruci affigitur. Filij quoque cognatique, quanquam innoxij, vltimo ſupplicio affecti. Sed ne ſim longior, id & opportunè torqueri poteſt in eos qui fallacis ſunt fidei, quique crebrò furtim ſe ſubducunt ab iis, apud quos verum dicere neceſſe habeant: vti pleroſque (heu nimium multos) noſtra hac tempeſtate vidimus, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore clauſum tenent; quod de Catilina Salluſtius ait; ſicque imponere aliis aſſueuere, vt non vereantur perfricta fronte pertinaciùs obſiſtere iis quos ſibi iuſtè interdum aduerſari norunt. Quod & accommodari poteſt in pertinaces quoſdam & refractarios, qui diuinis oraculis demum in noſtram ſententiam pertrahuntur, cùm eos nihil morentur humana. Ducta eſt ſimilitudo à natura anguillæ; quæ quia ſit lubrica, facilè contineri nequit, niſi folio fici ſcabro & aſpero. Lege prouerb. Cauda tenes anguillam; &, Anguilla in ſtrigmento, in Eraſmicis & Iunij adagiis.

Anguilla lubrica.

Ficulno anguillam, &c.] Alluſio ad Prouerb. Folio ficulno anguillam. cui poteſt videri aliud finitimum quod refertur ab aliis, Inter Orci cancros adhærere: pro arctè irretiri, vt nulla pateat effugij ratio.

AD EMBLEMA XXII.

TYPVS Emblematis huius mihi ductus videtur ex Atticis Pauſaniæ lib. 1. vbi narrat ſimulachrum Mineruæ fuiſſe olim Athenis talari veſte, cuius pectus obtegeret Meduſæ caput eburneum, cum Victoria cubitorum quatuor, & haſta in manu: ad pedes fuiſſe clypeum appoſitum: iuxtaque haſtam obuolutum draconem. Phidias clariſſimi nominis ſtatuarius, Palladis ſimulachro Draconem appoſuit, quem pedibus Dea comprimeret: quo ſignificabat virgines & puellas (fuit enim Pallas virginitatis numen) peruigili cura continendas eſſe, vt ea ratione ſit

Cur Palladis ſimulachrum Draconem premeret.

ne ſit optimè muliebri pudicitiæ conſultum. Nunquam eſt enim committendum, vt otio ſeſe dedant, aut plus quàm ſatis eſt, vagentur: quandoquidem eo ſexu nihil fragilius ſit aut imbecillius. Certè cùm ſit adeò difficilis puellarum cuſtodia, ſtatim vt ſunt, aut eſſe incipiunt maturæ nuptui, ſeu vt iuris auctores loquuntur, viripotentes, ſunt elocandæ, & ijs quærenda conditio. Id & præcepit ſapiens Hebræus: Si tibi filiæ ſint, ait, erudi illas, & trade viris cordatis. Quanquam enim virgo matura viro nihil dicat, atque quod Naſo ait, *Pulchra verecundo ſuffundat ora rubore*, tamen intra ſe multa loquitur, vel teſte Comico vetere Menandro, qui hunc affectum eleganti penicillo adumbrauit:

θυγάτηρ ἐπίγαμος κἂν ὅλως μηδὲν λέγῃ,
διὰ τὸ σιωπᾷν, πολλὰ περὶ αὑτῆς λαλεῖ. i.
Quanquam ſileat paſſim puella nubilis,
Silendo, multa ſolita eſt intra ſe queri.

Quare circunſpectè iura permittunt ei quæ annum quintum & vicesimum exceſſerit, vt poſſit non exſpectata parentum auctoritate, virum ducere. Ad hanc rem Valerius Maximus libro ſexto refert exemplum longè præclarum de Publio quodam Mæuio, qui ſe pudicitiæ acerrimum vindicem præſtitit. Nam in libertum ſuum, quanquam admodum gratum ſibi, animaduertit, quòd filiæ ſuæ iam nubili oſculum dediſſet; cùm præſertim non libidine, ſed errore lapſus videri poſſet. Et quidem pœnæ grauitate, teneris adhuc puellæ ſenſibus caſtitatis diſciplinam ingenerari magni æſtimauit: eique tam triſti exemplo præcepit, vt nõ modò virginitatem illæſam, ſed etiam oſcula ad virum ſincera perferret. Sanè Draco à viſu, quem acutiſſimum habebat, nomen apud Græcos habuit, id eſt παρὰ τοῦ δέρκειν: nam δέρκομαι eſt, acutiſſimè video: vt & ὄφις, ſerpens, ab ὄπτω: ideoque Palladi ſacer eſt, quia vocabulum id παρὰ τοῦ πάντα ἀθρεῖν καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum plerique tradunt, prudentiamque hinc interpretantur, quæ omnia perſpiciat, & ante omnes intelligat. Porrò quòd hic ſcribat veram eſſe Mineruæ virginis effigiem, nec tamen explicet per partes, ſed Draconem tantùm adiungat, vigilantiæ veluti miniſtrum, non videtur alienum, ſi Deæ panopliam ſubiecero. Puella igitur armata virum ſapientem aduerſus omnes animi perturbationes ſe armantem, & vitiis animo forti reſiſtentem ſignificat: vel quòd virtutem ſuis ipſius præſidiis inſtructam ſatis eſſe intelligimus, vti iam dictum eſt. Galeam habet criſtatam in capite: quod referendum eſt ad iudicium, & conſtantiam, qua

Draco vnde nomen habet.

Cur armata Pallas.

Galea.

vel maximè ſapientis cerebrum, arx & propugnaculum animi, potiſſimùm valeat: haſtam verò longam, quòd oratione percutiat eminus: Scutum cryſtallinum viri ſapientis magnam ſolertiam repræſentat, qua ſeipſum haud aliter intus diiudicat, quàm ſi in ſpeculo cryſtallino ea quæ externa ſunt, contempletur. Sed illud Gorgoneo capite terribile appâret, quod formidinis & terroris imaginem eſſe volunt: quam alij pectori Palladis appingunt, quia ſapiens in pectore terrorem habet, quo aduerſarios afficiat. Inde enim Tritogeniam dictam eſſe vult Phornutus, quòd malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quòd ſapientia ſit multiplex, ſeu quòd tecta & operta ſit, neque cuilibet ſeipſam conſpiciendam præbeat. Candidus in eo colór ſimplicitatem reſpicit: aureus interniténs, vim ſapientiæ fulgurantem; purpureus fulgorem penetrantem. γλαυκῶπις ideò eſt, καὶ φοβερὰ καὶ χαροπὴ, καὶ δεινῶς ἀνδρικὴ, quòd vt illuſtris eſt & conſpicua, vt quidam volunt, ſic & formidabilis. Non enim tam cæſios habet oculos, vt acutè non videat: ὁρᾷ γὰρ δριμύ· vnde & ὀφθαλμῖτις καὶ ὀπτιλέτις dicta, templumque habuit à Diomede poſitum, nomine ὀξυδερκοῦς ἀθηνᾶς. Cæterùm alij, & Homerus maximè, tradunt eam glaucis eſſe oculis & cæſiis: qua ratione huic conſecrentur Dracones, & Vlulæ, nimirùm ob ſimilitudinem oculorum: acutiſſimo enim viſu eſt Draco, & quandam excubandi vigilandique vim habet, nec venatione capi poſſe videtur. Draconi autem ſimilem eſſe virtutem indagatricem aiunt, quæ diligentiſſimè omnia perſcrutetur, rimeturque ſtudio indefeſſo: ideoque ab acuto viſu illi nomen factum, vt iam diximus. Sed placet huc, non præter rem tamen, attexere quod perſpicuè docuit Ponticus Heraclides in allegoriis Homericis: ἡ δὲ σὺν φρονήσει μετάνοια, δικαίως ἐν τοῖς ποιήμασιν ἀθηνᾶ νομίζεται· σχεδὸν γὰρ ἡ θεὸς, οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ συνέσεως ἐπώνυμός ἐστιν, ἀθρηνᾶ τις οὖσα, καὶ πάντα τοῖς λεπτοτάτοις ὄμμασι τῶν λογισμῶν διαθροῦσα. διὸ δὴ καὶ παρθένον αὐτὴν ἐτήρησαν· ἄφθορον γὰρ ἀεὶ τὸ φρόνημα, οὐδεμιᾷ κηλῖδι μιανθῆναι δυνάμενον, ἔκ τε τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς γεγενῆσθαι δοκεῖ. τοῦτον μὲν γὰρ ἀπεφηνάμεθα τὸν χῶρον ἰδίως λογισμῶν εἶναι μητέρα: Quæ coniuncta eſt cum prudentia pœnitudo, iure apud Poëtas Athena, id eſt Minerua, nuncupatur. Etenim eius nomen non aliundè ducitur, quàm ab intellectu, vt Athena tanquam ἀθρηνᾶ vocetur, hoc eſt contemplatrix, & nihil non inſpiciens acutiſſimis mentis oculis. Itaque virginem eam manere dicunt: quia prudentiæ vis non perit, neque vlla fœdari macula poteſt. Adhæc putatur è Iouis orta capite: quem locum præcipuè rationum eſſe matrem oſten-

Scutum.

Caput Gorgonis in clypeo.

Pallium.

Dracones & Vlulæ Palladi conſecrantur.

oſtendimus. Sed hactenus ſatis. Lege Phornutum lib. De nat. Deorum, Fulgent. Mythol. 2. Gyrald. 11. Syntag. & Pierium Valer. 14. Hierogl.

innupta Palladis.] Hinc παρθένος dicta. eo enim nomine culta eſt in Acropoli Athenienſi: vnde & templum Parthenon. eius autem virginitas puri & incorrupti eſt ſymbolum, vt Phornutus ait. *Pallas virgo.*

Cur Diua comes hoc animal?] Huius quidem rei meminit obiter Plutarchus, commentario De Iſide & Oſiride.

Lucos, ſacraq́; templa colit.] nimirùm vt cuſtodiæ ſymbolum: eâdem enim ratione hortis Heſperidum ſeruandis præfectus eſt Draco peruigil. *Virginum cuſtodia.*

Innuptas opus eſt &c.] Phocylidis eadem eſt ſententia:

παρθενικὴν δὲ φύλασσε πολυκλείστοις θαλάμοισι,
μηδέ μιν ἄχρι γάμων πρὸ δόμων ὀφθῆμεν ἐάσῃς·
κάλλος δυστήρητον ἔφυ παίδων τοκέεσσι. id eſt,

Clauſa tibi virgo thalamis ſeruetur honeſtis,
Nec ſinito hanc ad connubium foris vſque videri.
Forma puellarum ſeruata parentibus ægrè eſt.

Quò ſpectat etymon nominis παρθένος, quod Grammatici deflectunt à παραθέειν τῇ μητρὶ, quòd virgo apud matrem manere debeat. quem morem veterum Heſiodus attigit 2. ἔργων: *Unde παρθένος dicatur.*

ἥτε δόμων ἔντοσθε φίλῃ παρὰ μητέρι μίμνει.

Sed & Homerus in perſona Penelopes, vult pudicam mulierem vix ſolam in medium procedere, ſed ancillis comitibus ſtipatam. ſic enim ille:

οὐκ οἴη, ἅμα τῇγε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id eſt,

Haud ſola, aſt illam duæ famulæ comitabantur.

Val. Maximus exemplum ſeueritatis memorat in Q. Antiſtio, qui vxorem repudiauit, quòd illam in publico cum quadam libertina vulgari ſecretò loquentem vidiſſet. Is enim maluit occurrere initiis culpæ, quàm perfectum ſcelus vindicare. Idem fecit Sempronius Sophus, non alia de cauſa, quàm quòd vxor, ignorante ſe, ludos ſpectaſſet.

Opus eſt cura aſſeruare puellas] Non eſt arx, neque poſſeſſio vlla quæ tam difficulter aſſeruetur quàm fœmina, ait Alexis Comicus.

οὐκ ἔστιν οὔτε τεῖχος οὔτε χρήματα,
οὔτ' ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή.

Tibullus eleganter huius cuſtodiæ difficultatem expreſſit.

Hæc fecere malas, hinc clauem Ianua ſenſit,
Et cœpit cuſtos liminis eſſe canis.

Sed pretium ſi grande feras, cuſtodia victa eſt,
Nec prohibent claues, & canis ipſe tacet.

Quod mihi reuocat in memoriam Apollodori lepidos ſenarios, quibus ait occludi fores repagulis, ſed nequaquam fabrum ianuam adeò clauſam & munitam reddidiſſe, quin ad eam pateat aditus feli & adultero. Eius hæc verba:

καὶ κλείεθ' ἡ θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' οὐδ' εἷς
τέκτων ὀχυρὰν οὕτως ἐποίησεν θύραν,
δι' ἧς γαλῆ κ̀ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.

Laqueos vndique tendit amor.] γνώμη.

AD EMBLEMA XXIII.

Qui Dij veteribus habiti.

PRO Diis fuiſſe veteribus habitos, qui ſibi beneficiis humanum genus deuinxiſſent, notius eſt ex M. Tullij libris De nat. Deor. Lactantio & Euſeb. quàm vt confirmare ſit neceſſe. Tantùm obiter admonebo, quoſdam Deos iiſdem olim templis & aris fuiſſe cultos, vt Cererem & Neptunum, quòd abſque ſale cibi penè omnes inſipidi ſint, refert Plutarch. Sympoſ. 4. Vt Herculem & Muſas, quia Euandrum literas docuit Hercules, idem teſtis eſt in quæſtion. Rom. Sic denique Mercurium iuxta Venerem ſtatuêre, vt oſtenderent matrimonij voluptatem maximè orationis indigere: itemque Suadam & Gratias, vt innuerent coniuges inuicem quæ vellent, perſuadendo impetrare debere. Certè reperio apud auctores quoſdam Græcos, nomine peculiari Deos nuncupatos eſſe συνναοὺς, quibus delubrum commune fuit. ij etiam dicti ὁμαίχελοι, vt apud Thucydidem. Vt & metaphoricôs Syneſio epiſt. 1. συνναὸς ἡ ποιητικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ Romæ etiam in inſcriptione priuatæ cuiuſdam domus, teſte Fabricio, δῆ ἰλίῳ μεγάλῳ σαραπίδι, ϗ τοῖς συνναοῖς θεοῖς. His quæ dixi de dijs συνναοῖς, velim adiungi argutam ſanè & eruditam non minùs Ciceronis optationem ex 12. ad Attic. de Cæſare vicino: Scripſeram ad te, quia cognoueram ex tuis literis, cum σύνναον Quirino malo quàm Saluti. Tulliana hæc verba teneo, quibuſuis non facilia intellectu: ſententiam itaque ænigmaticam interpretor. Optat itaque Cæſarem Iulium (qui extincto Pompeio Reipub. veterem faciem immutárat) Quirini σύνναον, non tam vt eodem templo ijſdemque aris colatur Cæſar, atque Quirinus, quàm vt ſimiliter pereat, deque

Dij multi iiſdem aris poſiti.

De diis συνναοῖς in eodem templo cultis.

que medio tollatur Cæſar, quemadmodum olim Romulus ad capreæ paludem, aduocata concione. Virgil. deos communes appellat eodem ſenſu in 11. Æneid.

In mediósque focos, & diis communibus aras.

Exempla quædam attuli in ſuperioribus, quibus adiungo quod nunc mihi occurrit, apud Ægyrenſes Amorem atque Fortunam eodem in delubro coli ſolitos; nempe ad eorum ſignificandam mutabilitatem. Scribit Heſiodus in Helicone idem fuiſſe templum Muſarum & Cupidinis, quòd ijs ſcilicet amor comparetur. Et Phornutus ait Mercurium ducem Gratiarum, cumque ijs adiungi, quod ratione qua gratificari oportet, non temerè & imprimis merentibus & dignis. Nam qui eſt indignus ad retributionem pigrior eſt & negligens. Locum Syneſij longè pulcrum ex epiſt. 1. alibi etiam à me obſeruatum, video ad rem facere, quo ſimilitudine venuſta Poëticam æquat Philoſophiæ. Huius hæc verba: *παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας, & τῆς συνναοῦ ταύτῃ ποιητικῆς*: Ait Poëticam eſſe *σύνναον* Philoſophiæ, hoc eſt, contubernalem, & eiuſdem quaſi templi conſortem. Quod dictum ad ſummam Poëticæ laudem, quæ iiſdem honoribus ac Philoſophia donanda videatur. Plinius autem lib. 23. ait, Vino ali vires, *Vini vis.* ſanguinem coloremque hominum, & mentem augeri eum nobilioribus partibus. Gellius lib. 15. cap. 2. ex Platonis ſententia, vinum ingenij fomitem eſſe refert, virtutiſque incitamentum, ſi mens & corpus hominis eo flagret. Quod quidem malè à nugatore quodam citatum ſic emendat Gellius: Sed enim, inquit in primo & ſecundo De legibus, non vt ille nebulo opinabatur, ebrietatem iſtam turpiſſimam, quæ labefacere & minuere hominum mentes ſolet, laudauit: ſed hanc largiorem paulò, iucundioremque vini inuitationem, quæ fieret ſub quibuſdam quaſi arbitris, & magiſtris conuiuiorum ſobriis, non improbauit. *Plato quatenus vinum laudet.* Nam & modicis honeſtiſque inter bibendum remiſſionibus refici integrarique animos ad inſtauranda ſobrietatis officia exiſtimauit: redditque eos ſenſim lætiores, atque ad intentiones rurſum capiendas fieri habiliores, hæc Gellius. Hinc illud vulgò tritum emanaſſe ſuſpicor, Vinum acuit ingenium. Commodè itaque *ἀγάλματα* proponit Bacchi, & Palladis, eodem altari erectis, vt nimirùm ſignificetur prudentiæ incrementum eſſe aliquod, ſi Bacchi, id eſt, vini generoſi, ſed moderati, vſus acceſſerit. *Cur Bacchus & Pallas eâdem arâ locarentur.* Etenim vinum promptiſſimum habetur liberè loquendi tanquam calcar: itaque & vino facundiam & inuentionem tribuit Plutarchus. Adhæc

Ennius

Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda.

Et Æſchylus, poeta clariſſimus, non niſi inter procula tragœdias ſcripſiſſe fertur. Quid plura? Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus. Præterire non poſſum quod ſcribit Athenæus Dipnoſoph. 10. cap. 13. ex Polybio, vinum mulieribus olim interdictum: cauſam verò adiicit; ὡς λαθεῖν ἐστὶν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον, fieri non poſſe, vt quæ mulier vinum biberit, lateat. Ea cauſa maximè puto ab eodem Gellio ſcriptum lib. 13. cap. 11. Conuiuarum numerum à Gratiis ad Muſas deſinere. Sic veteres Bacchum Muſis adiunxerunt, quia vino non minimùm vires ingenij excitentur: quam ob cauſam laudata ſunt hominum veterùm ſympoſia: eoque nomine Homerum puto ſuos Heroas, ipſumque Vlyſſem inter pocula de rebus longè ſeriis facere diſſerentem. quod Virgil. egregiè imitatus eſt. Scio quid Plutarchus ſentiat, quo loco diſputat, An ſit inter pocula de rebus grauibus diſſerendum: ſed locum indicare mihi ſatis eſt ad alia properanti. Videtur porrò Alciati carmen confictum ex agalmate illo διονύσου καὶ ἀθηνᾶς lib. 4. Epigram. Græcorum, quod tale eſt:

εἰπὲ τί σοι ξυνὸν καὶ Παλλάδι; τῇ γὰρ ἄκοντες
  καὶ πόλεμοι, παρὰ σοὶ δ' εὔαδον εἰλαπίναι.
μὴ προπετῶς, ὦ ξεῖνε, θεῶν πέρι τοῖα μετάλλα,
  ἴσθι δ' ὅσσοις ἴκελος δαίμονι τῇδε πέλω.
καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέος. οἶδεν ἅπας μοι
  ἠῷος δμηθεὶς Ἰνδὸς ἀπ' ὠκεανοῦ.
καὶ μερόπων δὲ φυὴν ἐγεγήραμεν· ἡ μὲν, ἐλαίῃ,
  αὐτὰρ ἐγὼ γλυκεροῖς βότρυσιν ἡμερίδος.
καὶ μὴν οὐδ' ἐπ' ἐμοὶ μήτηρ ὠδῖνας ὑπέτλη,
  λῦσα δ' ἐγὼ μηρὸν πάτριον· ἡ δὲ, κάρη.

Quem dialogiſmum ſic Latio donatum reperi:

Dicito, quid commune tibi eſt cum Pallade? namque
  Spicula ſunt illi, ſed tibi vina ſacra.
Talia ne temerè Diuos ſpectantia quæras,
  Aduena, dicturi quin cape verba prius.
Bella mihi cura, tum belli gloria, & iſtud
  India teſtatur robore victa meo.
Prodeſt illa viris ſucco frondentis oliuæ,
  Pocula ſed noſtro munere læta bibis.
Per me nec genitrix vllos eſt paſſa dolores:
  Femur ego ſolui, ſed caput illa patris.

Nos eundem hunc dialogiſmum duplici interpretatione expreſſimus,

ſimus, quam hîc, Lector optime, repræſentamus, vt etiam aliorum Epigrammatum Græcorum, quorum non pauca ſibi ſumſit Alciatus ad ſua cudenda Emblemata; non vt putes nos cum artifice nobili Alciato certamen ſuſcepiſſe, ſed vt intelligas libera eſſe ſtudia, & non paruæ laudi fore vel in minimis æmulari meliores. Hoc genus verſionis multos annos recondidi, ea mente ne vnquam foras euolaret: ſed ex amicis noſtris plerique vim mihi iniecerunt, & putauerunt eſſe ſatius edere quàm perdere, ad excitandam ſaltem, quod aiunt, ſtudioſorum induſtriam. Hic igitur animum non carmina iacto, quæ fieri multo meliora poſſunt. Sed quocunque res abeat, id contentionis genus ſi tibi probatur, aut non prorſus improbatur, nullum mihi palmarium depoſco liberalius. Verſio igitur noſtra hæc eſt:

Dic, quid tibi commune [eſt] cum Pallade? Nam ei iacula,
Et bella; tibi verò placent compotationes.
Ne temerè, ô hoſpes, de diis talia ſcruteris;
Sed ſcito quibus [ego nominibus] ſimilis deæ huic ſim.
Etenim mihi bellorum amica [eſt] gloria: hoc ſcit omnis mihi
Orientalis domitus Indus ab Oceano.
At certè hóminũ genus donis ornauimus. Illa quidem oliua;
Ego autem dulcibus racemis vitis.
Quin etiam nec mater [mea] propter me dolores partus perpeſſa eſt:
Sed ſolui ego quidem femur paternum; illa verò caput.

Quid commune tibi eſt cum Pallade? dic age, namque
Illi arma & pugnæ; ſed tibi vina placent.
Iſthæc ne temerè de dijs ſcrutaberis hoſpes:
Sed mage, cum diua quid mihi conueniat.
Prælia multa mihi confecta: fatebitur iſtud
Omnis ab Eois India victa plagis.
Munera noſtra hominum generi ſunt grata: Minerua
Vtq; olea eſt, certè vitis amica mihi.
Mater nulla mei ſenſit faſtidia partus:
Patris egóque femur, ſoluit at illa caput.

Bacchus pater.] Bacchus, Liber pater, vt Neptunus pater, Apollo pater. Liberum autem patrem nominatum aiunt, quòd cùm in India bellaſſet, multas ſecum feminas abduxiſſet, quæ Bacchæ dicebantur. *Bacchus cur pater.*

ſoboles vtraque vera Iouis.] Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo poſtea. Pallas ex Iouis capite nata, vt ſuperiùs expoſitum eſt. Suſpicor hoc in loco non temerè Bacchum vnà cum Minerua coniungi, & vtrumque ſobolem Iouis dici: vt notet duo *Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati.*

præ-

præſtantiſſima munera homini à Deo conceſſa, quorum alterum ad animum, nimirùm prudentia; alterum ad corporis vires inſtaurandas, nempè vinum, pertineat.

ille femur ſoluit.] Hoc vberiùs in ſequentibus.

Olea quid Mineruæ ſacra.

huic vſus oliui.] Olea Mineruæ tribuitur, quòd ſemper vireat, & aliquid ſemper habeat glaucedinis, & quòd oleum nihil contineat humidi admixtum, ſed ſemper ſincerum & ἀκήρατον perſeueret: ita & virginitas, ait Phornutus. Sunt qui ſertum oleæ aſſignent, quòd arbor hæc pacis ſit ſymbolum; ideoque arma ferri dicuntur, bellaque ſuſcipi, quò tandem commodiùs in pace viuatur. Gyraid. Syntag. 11. aliam habet rationem. Palladi porrò oleam eſſe dicatam ex veterum commentarijs didici, eandem caſtitati ſacram, quæque humanis vſibus non pollueretur, imò quæ deorum templis non accederetur niſi conſulto. Inter Græcos auctores plerique aſſeuerant oliuam ab impudicis conſitam, aut non creſcere, aut fructum non ferre: qua opinione imbuti, à caſtis tantùm & virginibus inſeri debere putabant.

inuenit primus at ille merum.] Præter alios quam plurimos, teſtis eſt Plin. 7. cap. 56.

Iunguntur meritò.] Antiphanes proinde τὸ ζῆν idem ac τὸ πίνειν, aut πιεῖν ſignificare dicit, id eſt, viuere eſſe bibere.

Abſtemius.

abſtemius.] à vino abſtinens. temetum, vinum antiquis fuit. Gellius lib. 10. Ouid. Metamorphoſ. 15.

——gaudetq; meris abſtemius vndis. Varro: Quantoperè abſtemias mulieres voluerint eſſe, &c. Nonius.

AD EMBLEMA XXIIII.

VIDETVR hìc παλινῳδεῖν. Superiori enim dixit epigrammate, eum qui à vino abhorreat, haudquaquam prudentem euadere: quod rationibus aliquot, ſi non omninò neceſſariis, ſaltem tamen probabilibus confirmari poteſt. Nunc autem prudentes à vino abſtinere debere ponit. At hæc inter ſe ſic conciliare eſt facile, ſi dicamus prudentis eſſe vino moderatè vti: ſecus enim ſumptum, rationem obturbat, curas, vigoremque animi impedit; vt meritò ceſſerit in Prouerbium, Sapientiam vino obumbrari, ait Plinius. Cuius quidem rei non inſcius Romulus, vino ſemper eſt vſus parciſſimo. Capitale fuit Romanis matronis vinum attingere. vnde inſtitutum, vt

Romulus ſobrius.

cognatis

cognatis oſculum ferrent, reprehendendi cauſa, quò indicium odor faceret ſi bibiſſent. Sed & M. Cato refert, non ſolùm probro affectas, ſed mulctatas quoque à iudice mulieres non minùs ſi vino vſæ eſſent, quàm ſi adulterium admiſiſſent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibiſſet, interemit: cuius facti nec accuſatorem, nec reprehenſorem habuit; vnoquoque exiſtimante optimo exemplo illam violatæ ſobrietatis pœnas pependiſſe, ait Val. Max. lib. 2. cap. 1. Et ſanè, inquit, quæcunque fœmina vini vſum immoderatè appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit. Polybius etiam teſtis eſt, matronas liberas vino abſtinuiſſe, vt etiam ſeruos, item & ephebos omnes ad annum vitæ triceſimum. quod & apud Maſſilienſes in vſu fuiſſe nonnulli tradunt. Proditum eſt ab Æliano, lib. 2. cap. 37. De var. hiſt. Zaleuci legem apud Locrenſes fuiſſe, qua ſi quis merum bibiſſet, niſi valetudinis cauſa medico id iubente, morte mulctabatur. Ex quibus perſpicuum eſt, quàm olim odio habiti ſint ebrioſi, vinoque deditii. Porrò hîc oliua, Mineruæ arbor, vitem increpat, quæ ſuos ramos implicet, & admoueat oliuis. Sumptum eſt autem diſtichon ex eo Græco incerti:

Matronæ Rom. vinum non attingebant.

Quibus vinum interdiceretur.

Fons Emblematis.

> παλλάδος εἰμὶ φυτὸν, βρομίου τί με θλίβετε κλῶνες;
> ἄρετε τοὺς βότρυας· παρθένος οὐ μεθύω.

Quod Iambicis dimetris ſic reddidit Politianus:

> *Quid me implicatis palmites,*
> *Plantam Mineruæ, non Bromij?*
> *Procul racemos tollite,*
> *Ne virgo dicar ebria.*

Ego ſic:

> Palladis ſum planta: Bromij cur me affligitis rami?
> Tollite racemos: virgo ego non ſum ebria.
> *Quid me palmitibus premitis? ſum planta Mineruæ;*
> *Tollite mî vites: vina puella fugit.*

Retuli paulò antè monitum Polybij certè graue, fieri non poſſe, vt quæ vinùm biberit mulier, lateat. Bellè conſentit illud Varronis ex Agathone: Virgo de conuiuio abducatur ideò, quòd maiores noſtri virginis acerbæ aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. Dionyſius hanc legem primùm à Romulo ſcriptam fuiſſe teſtatur lib. 2. De prohibito temeto feminis. Prouerb. vetus, *anima ſicca, ſapientiſſima.*

> *——quid enim Venus ebria curat?*
> *Inguinis & capitis quæ ſunt diſcrimina neſcit.* ait Iuuenalis.

Lepidè Ouidius:

Nox

Nox & amor, vinúmque nihil moderabile ſuadent:
Illa pudore vacat; Liber, Amórque metu.

Alio loco idem non minùs eruditè:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna eſt concubitus quoſlibet illa pati.

An verò etiam conciliabimus ad epigrapham huius diſtichi Plautinum iſtuc? Non vinum moderari, ſed vino ſolent, qui quidem probi ſunt.

ſum Palladis arbor.] Plin. lib. 12. cap. 1. & lib. 17. cap. 44. teſtis eſt Phornutus & Martianus Capella lib. 6.

Mineruæ oliua ſacra, Pacifera dicta: humanis vſibus non polluebatur, nec temerè Deorum aris accendebatur. Græci quidam negabant ab impudicis plantatam creſcere, fructúmve ferre. itaque à virginibus, & caſtis duntaxat inſeri volebant.

botros.] βότρυς, gemma. pro racemo accipitur συνεκδοχικῶς.

virgo fugit Bromium.] abhorret à vino.

Bacchus Bromius. Bromius autem Bacchus dicitur: παρὰ τὴν βρόντην refertur, id eſt, tonitru, qui dum naſceretur, eſt auditus, vt fabulantur: vel à βρέμω, fremo. Iuuenal. Sat. 6.

——*Bromium committere noli.*

& ad rem appoſitè Theogoniæ ſcriptor non inuenuſtus, Pylades:

A ſtrepitu Bromius, quòd vociferetur Iacchus:
Quòd curis ſoluat corda, Lyæus erit.

Reperi citatum ex Ennio Athamante:

His erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus vitis inuentor ſacræ.

Multa Baccho nomina indita expreſſit Ouid. 4. Met.

Thuráque dant, Bacchúmque vocant, Bromiúmque, Lyæúmque,
Igniuomúmque, ſatúmque iterum, ſolúmque bimatrem:
Additur his Niſeúsque, indetonſúsque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor vuæ,
Nyctelیúsque, Eleleúsque parens, & Iacchus, & Euan,
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes.——

AD EMBLEMA XXV.

Vini incommoda. BAcchicæ ſtatuæ profert ἐπιμύθιον ἤδη per Dialogiſmum, quo demonſtrat incommoditates & damna quæ temulentiam

lentiam conſequantur: nam ex immodica vini potione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil vel miſerius, vel exitialius cogitari, nedum videri poteſt. Deinde ſumendi vini legem quandam præſcribit omnibus vtilem, & planè neceſſariam. Omnia ſigillatim diligentiùs aperiam, ne quid interturbem. De fugienda ebrietate Plinius fuſum orationis riuulum exprompſit lib. 14. toto 22. cap. Prouerbium, Vinum caret clauo: &, Vinum ſenem, etiam nolentem, ſaltare impellit. Plato 3. De Repub. & 6. De legib.

Bacchus Liber pater.

Bacche pater.] Cur Baccho Liberi patris impoſitum nomen ſit, Plutarch. explicat κεφαλ. ῥωμαϊκῶν libro: quòd nimirùm bibentibus libertatem ingeneret. Nonnulli enim per vinolentiam liberi & feroces efficiuntur: aut quia liba exhibuerit, aut quòd ille apud Eleutheras vrbem Bœotiæ, Eleutherius, id eſt, Liber appellaretur.

mortali lumine.] humanis oculis. hæc ad figmentum. Nam nefas olim fuit Deos fuiſſe homines putare.

Praxiteles.

Praxiteles, qui me, &c.] Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatiſſima lib. 34. cap. 8. Oriundus hic celebris artifex ex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & ob artis excellentiam ciuitate Romana donatus.

Ariadne à Baccho rapta.

rapientem Gnoſſida.] Ariadnen intelligit, Minoïs Cretenſium regis filiam, quæ Theſei amore capta, Minotauri necandi occaſionem ei præbuit, ea lege vt ſe vxorem duceret. Sed eam Theſeus in inſula Naxo ſomno ſepultam reliquit: cuius miſertus Bacchus eam ſibi connubio iunxit; quam in cælo raptam, Coronam Gnoſſiam appellant.

Cur iuuenis Bacchus?

Cur iuuenis, &c.] Ouid. 3. Faſtorum ſic:

Siue quòd ipſe puer ſemper iuuenisq́ue videris,
Et media eſt ætas inter vtrumque tibi.

& in Metamorph.

——tibi enim inconſumpta iuuenta,
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus.——

Iuuenis ideò effingitur, quòd ad iuueniles annos molliter tranſigendos maximè conferat, ſi parciùs, &, vt decet, ſumatur: vel quòd hilares & lætos faciat. Gyrald. Syntag. 7.

Lanugo.

lanugine.] Barba molli, à lanæ ſimilitudine, vt eſt in cotoneis malis.

Vinum inſanire facit.

queas Pylium cùm ſuperare ſenem.] Alluſio eſt ad Prouerb. proximè citatum, Senem vel nolentem vinum ſaltare compellit: cui conuenit illud ex Athenæo:

οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. hoc eſt,

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Hoc ſpectat quod Plato De legib. 1. ait: non ſolùm ſenem fieri bis puerum, verùm etiam temulentum. Per ſenem Pylium συνεκδοχικῶς ſenem quemuis ſapientem hominem intelligit, qualem Neſtorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locum de Bacchi iuuenta non de vi, ſed de ætate & tempore intelligendum eſſe mihi facilè perſuadeo cum Ioan. Fratre, viro ſanè docto: mirari enim poſſit aliquis Bacchum iuuenem ſemper videri, cùm ſit ille Neſtore annoſior. Nam & apud Lucianum Iupiter ridet Cupidinem, qui ſe puerum eſſe iactet, cùm ſit ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπετοῦ. Quam germanam explicationem lubens admitto, vt eruditam dignamq́ue quæ probetur omnium calculis.

Muneribus quandoque meis.] Virgil. ad finem 1. Æneid. *Munera, lætitiámque Dei.* Scio ab aliis legi, die, pro dici; ſed hic ſcrupus me nihil moratur. In appendicibus Virgilianis,

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat vterque ſuis.

Tympanum cur adiunctum Baccho.

Tympana non manibus, &c.] Tympanum luxuriæ inſtrumentum dicitur à Iuſtino, lib. 30. Suſpicor Baccho tribui tympanũ, tanquam hilaritatis ſignum notiſſimum, vel propter ſtrepitum inconditum, quem edere interdum ſolent qui vino ſunt onuſti.

Plutarchus de Ptolemæo Iuniore, qui temulentus in palatio, tympano comploſo obambulabat, Graue, inquit, & calamitoſum ſi Cleomenes opperiretur otium diſſolutum Regis Cybeleij præſtigiatoris, vbi primùm ille tympanum poſuerit, & tripudiantium cœtus dimiſerit. Græcè ita: δεινὸν γὰρ εἰ Κλεομένης κάθηται μετεχγύητος βασιλέως χρείαν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον. Ouid. 4. Metamorph.

Quacumque ingrederis, clamor iuuenilis & vnà
Femineæ voces, impulsáque tympana palmis,
Concauaq́; æra ſonant, longoq́; foramine buxus.

Cornutus Bacchus.

capiti non cornua deſunt.] Ouid. in Epiſt. Sapphus:

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Nam priùs ab Orpheo in Hymnis βουκέρως, καὶ δικέρως eſt appellatus. Diodorus in 5. rationem reddit, quòd priùs boues iugo iunxerit, vel quòd Ammonis filius fuerit, qui capite arietino pingebatur. Cornua pro audacia Phornutus accipit, quòd audaces vinum reddat. Veteres cornibus pro poculis vſos, & eam ob cauſam Bacchum dici cornutum & temulentum ſcholiaſtæ quidã tradunt.

Vini vſus.

Hoc doceo, noſtro, &c.] Sic Plin. cap. 1. libro 23. Vino modico

nerui

nerui iuuantur, copioſiore læduntur, ſic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, triſtitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, ſomnus conciliatur: Contrà, ſi nimius adhibeatur vini vſus, belluina cornua capeſſimus, & in furorem intolerabilem non nunquam ruimus.

Hoc doceo, noſtro quòd abuſus, &c.] Non me fugiebat, vnde vini, τοῦ οἴνου, appellationem Plato in Cratylo deduceret, nempè παρὰ τὸ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, quòd opinione mentem oppleat: vel, vt etymolog. ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, eo quòd iuuet & recreet. Sed ad hunc locum mihi ſatisfecerit Plutarchi monitum ex 7. Sympoſ. Probl. 10. cuius hæc eſt ſententia: Quod verò ſummum eſt, vt in conſultatione de rebus arduis imprudens atque imperitus rerum ſequatur prudentiores, hoc vinum ebriis adimit. Ideò enim Plato vino nomen ait impoſitum eſſe οἶνος, quòd efficiat, vt qui biberint, ſapere ſe putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν. Vini effecta quædam mala quidem adduximus: cum ſuperiore commentatione adiungo. Menandri celebratur illud: ὁ πολὺς ἄκρατος μίκρ' ἀναγκάζει φρονεῖν, immoderatum merum nos parum ſapere cogit. Plato 2. legum cenſet optimum fore, ſi quemadmodum Carthaginenſes olim, miles in caſtris nunquam vinum guſtet, ſed toto expeditionis tempore aquam bibat: ſeruis nunquam permittatur: magiſtratus abſtemij fiant quamdiu munere publico funguntur: iudices ijque qui rebus præſunt publicis, vinum omnino non attingant quo tempore cauſis & negotijs vacant. Ex Eripho comico citantur hæc:

εἶνος unde dicatur.

Quibus vinum prohibitum.

λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων
οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας.

Innuit iuxta vetus verbum, certè verum, tantam eſſe vini vim, vt ſenes vel nolentes ſaltare faciat. Athenæus lib. 13. οἴνου κατιόντος εἰς τὸ σῶμα, ἐπανανπλέει κακὰ ἔπη καὶ τὰ μαινόμενα: Vino in corpus deſcendente aſcendunt verba improba & furioſa.

ſumit cornua.] in effuſam prolabitur audaciam. Ouid. 1. Artis: —*tunc pauper cornua ſumit.*

Cornua quid.

& 4. Triſt.

Iam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi;
Nec mihi ſumendi cauſa ſit vlla velim.

Idem 3. Amor. eleg. 10. quo loco ſignificat ſe reſipuiſſe, & ab amoris laqueis extricaſſe ſe, ait,

Venerunt capiti cornua ſera meo.

Plato Dialogo De impoſitione nominum, οἶνον dictum vult, quaſi οἰόνουν, nempè διὰ τὸ οἰήσεως ἡμᾶς ἐμπιμπλᾶν. quod

Horatius 1. Carm. videtur circumlocutione expreſſiſſe:

——ſæua tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Addis cornua pauperi.

Ouid. 4. Faſtorum:

Mitte pater caput huc, placataq; cornua vertas.

Bacchum cornutum quid finxerint.

Quo loco admonendi mihi ſunt Philologi, Bacchum veteribus κερασφόρον depictum, id eſt cornutum, aut cornigerum: vel quòd primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inueniſſe credatur: vel quòd eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam cauſam hiſtoricam retulit 2. Legum, & poſt eum Athenęus Dipnoſoph. 2. Olim ſoliti erant in capiendo potu cornibus vti pro poculis. hinc verbum κεράσαι, pro, vinum fundere: & κρατὴρ, quaſi κεράτηρ, quod à nomine κέρας deflexum eſt. Pompeius Feſtus ad mortalem ſententiam accedit, quòd qui temulenti ſunt, adeò interdum truces appârent, vt cornua habere videantur. & Scholiaſtes Horatij ad Odam 19. ſecundi Carm. ibi,

Te vidit inſons Cerberus aureo cornu decorum.—

ait cornua Baccho tribui ſolita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat. Cur igitur Bacchus cornutus, déque primo vſu poculorum qui è cornibus erant, quædam attigimus.

Corneis vſi poculis veteres.

Certè apud Xenophontem legimus, Græcos non niſi corneis vſos poculis; & Nicandri interpretes non ignorârunt, cùm nondum apud gentes vaſa excogitata eſſent. Noſter hic ſuo more ad mores & Philoſophiam referre, quàm ad hiſtoriam maluit.

Sumere cornua.

Sumere verò cornua, pro inſolenter ſe gerere, & arrogantem ſe præbere, præter alios Amm. Marcellinus vſurpauit initio lib. 20. vbi de Lupcipino, quem Iulianus miſerat ad Britannos tumultuantes: Supercilia erigentem vt cornua, inquit, &c.

Siſtrum.

mollia ſiſtra.] Ebrius ad muſicam, vt aſinus ad lyram. Siſtro dulci & ſonoro inſtrumento in ſacris Iſidis vtebantur veteres. Martial. *Hæc quatiet tenera garrula ſiſtra manu.*

Ouid. de morte Tibulli, *Quid nos ſacra iuuant, quid nunc Ægyptia proſunt Siſtra?* De ſiſtro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Inſtrumentum hoc æneum fuit, curuum ad lebetis formam, vt Plutarch. Commentario de Iſide retulit: circum erant parua quædam cymbala ſeu tintinnabula: & in eius parte ſuperiore ſculpta erat felis humana facie: in ima verò, figura Iſidis & Nephthys.

Nudus Bacchus.

Quid vult ille color membris; &c.] Nuda fiebant Bacchi ſimulacra,

cra, inquit Phornutus, vt naturam vini oſtenderent, quòd arcana detegat. Horat. 1. epiſt. *Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.* Rubedo autem colorem ſatis indicat, hincque cognomen Ignigenæ habuit. Strabo lib. 13.

Igneus Bacchus.

Igneus.] Suidas refert ex Eratoſthene, Vinum igni vim habet æqualem: vbi hominem ſubierit, conturbat eum, ceu Lybicum mare Aquilo vel Auſter: vnde quoque prodit ea quæ latent in mentis receſſu: & virorum animum in vniuerſum concutit. id eſt, οἶνος τοι πυρὶ ἶσον ἔχει μένος, εὖτ' ἂν ἐς ἄνδρα ἔλθῃ κυμαίνει δ' οἷα λιβύσσαν ἅλα βορῆς, ἠδὲ νότος· τὰ δὲ καὶ κεκρυμμένα φαίνῃ, βυσσόθεν ἐκ δ' ἀνδρῶν πάντ' ἐτίναξε νόον.

Cùm Semeles de ventre parens, &c.] Notiſſima eſt fabula, quam fusè tractat Ouid. 3. Metamorph. dicitur opera matris Bacchus vtero prodiiſſe, fabula nimirùm calorem eius & feruorem innuente, ait Phornutus: tali enim natura eſt vinum, vim obtinens igni parem. Sed apud Poëtas eſt: Femori Iouis inſutum ad perfectionem veniſſe, quòd ſecundò femoribus vinum matureſcat ac perficiatur. cùm primùm enim maturum eſt, vſui prorſus eſt imperfectum: ſed pedibus calcatum, fit perfectius. Nam prima illa generatio fit in autumni maturitate, quæ eſt etiam tum æſtu vigente. At cùm calcatur, & pedibus exteritur, id femoribus confici videtur. Et hæc quidem φυσικῶς. Alij modo alio enarrant. Prouerb. Perdidiſti vinum infuſa aqua, fabulæ huius origo affertur. Veteres enim merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphylius Sirrheni filius docuiſſet vini diluendi rationem. Plato etiam admonebat, Bacchum temulentum Deum ſobriis Nymphis temperandum eſſe, id eſt, vinum aqua miſcendum. quod hoc Epigrammate Meleagri compertius eſt:

Fabula de ortu Bacchi ad quid.

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος
νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἣν δέ νιν εἴργῃς
μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Id ego ita olim conabar reddere:

Bacchus Nymphis temperandus.

Nymphæ Bacchum, cùm ex igni proſilijt infans,
Abluerunt, in cinere nuper volutatum:
Ideò cum Nymphis Bromius ſuauis: ſi verò ipſum prohibeas
Miſceri, capies ignem vtique ardentem.

Proſiliit rapido cùm Bacchus ab igne puellus,
Eſt Nymphis lotus puluerulentus adhuc.
Cum Nymphis ideò gratus ſit Bacchus: at illum
Ni miſcere ſinas, igneus ardor erit.

 Ponticus

Ponticus Heraclides lib. De allegoriis Homericis, id perſpicuè docuit, citans illud ex Iliad. ζ. ὥς ποτὲ μαινομένοιο διωνύσοιο τιθήνας, &c. ait enim Bacchum ſeu Dionyſium μαινόμενον appellatum à Poeta, id eſt, inſanum & furentem, quòd nimio vino inſani homines fiant. Bacchi nutricibus, vites intelliguntur, quas Lycurgus pepulit per montem Nyſeron: quia conſuetudo fuit aſſeruandi vini cauſa admiſcere marinam aquam. Idem videtur ſentire Athenæus Dipnoſophiſt. 11. cap. 3. quo loco rationem reddit, cur Nymphæ dicantur Bacchi nutrices, nempè quòd aqua immiſta vinum augeat, & temperet. Priſci autem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnam, Apollini duas, Baccho plures attribuerunt, quòd oporteat hunc Deum pluribus nutricum Nympharum menſuris manſuefactum eſſe ac domitum. Referam huc lepidum Cœlij Rhodigini Epigramma, quod, ni fallor, è Græco confinxit:

Nymphæ Bacchi nutrices.

Ardentis Semeles audens puer excidit aluo,
Ardebatq; vno mater & ille rogo.
Et ſpes nulla ſuper miſeræ ſuccurrere matri,
At puer in flammis non tamen vſtus erat.
Ogygis occurrit, ſed non prius attigit illum,
Succubuit multa quàm Iouis ignis aqua.
Ignis abit, ſed non abiit vis ignea prorſus;
Quiq; cuti ſummæ parcit, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangito, clamat,
Quiſquis es; ignis enim eſt, ni priùs imbre laues.

Huc facit illud Plutarch. diſputatione, An ſeni regenda Reſpub. Aquam mero miſcemus, quo Deum furentem (vt cum Platone illuc) ſobrio altero caſtigatum temperemus. ὥς φησιν πλάτων ἐπὶ τοῦ μιγνυμένου πρὸς ὕδωρ ἀκράτου, μαινόμενον θεὸν ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι σωφρονίζεσθαι κολαζόμενον. Idem de philoſophis, qui non minùs literatis ſermonibus condiunt apparatũ conuiuij, quàm vinum aqua diffuſa diluit, οὐχ ἧττον ταῖς Μούσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κεράννυντες: non minùs Bacchum Muſis, quàm Nymphis permiſcentes. Huc pertinent Cnemonis verba ad Nauſiclem, lib. 5. Æthiop. hiſt. apud Heliodor. καί μοι δοκεῖς καὶ τοῦ δαίμονος μάλιστα συνιέναι, τὸν Ἑρμῆν τῷ Διονύσῳ συγκαθιδρύων, καὶ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συναναχέων. Videris mihi ſacræ rei tenere optimè rationem, qui coniungis Baccho Mercurium, & orationis condimentum poculis admiſces. Eiuſdem lege quæſtionem primam Sympoſ. 3.

Hinc ſapit hic, liquidis, &c.] Idem eſt illud Antinoi, ni fallor, apud Homerum Odyſſ. φ.

—οἶνός

—οἶνος σε τρώει μελιηδὴς, ὅς τε καὶ ἄλλους
βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ᾽ αἴσιμα πίνῃ.

Vinum lædit dulce, quod & alios
Lædit, quicunque ipſum abundanter capit, neque decenter
bibit.

At quæ cauſa incuſandi vini, ſi quis damnum inde conſequatur? οὐ γὰρ οἶνος ταῦτα οὐδὲ ὁ διόνυσος ποιεῖ. τὸ δ᾽ ἄμετρον τῆς πόσεως καὶ τὸ πέρα τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐμφορεῖσθαι τοῦ ἀκράτου· ὃς δ᾽ ἔμμετρα πίνῃ, ἱλαρώτερος μὲν, καὶ ἡδίων γένοιτ᾽ ἄν. id eſt: Non enim vinum hoc, neque Bacchus facit, ſed immoderatus potus, & vltrà quàm decet, & ſatis eſt. Cæterùm ſi quis immoderatè bibat, hilarior quidem & iucundior fieri ſolet. Theocritus Eidyllio 13. à Baccho dari hominibus lætitiam & dolorem ait:

οἷα διώνυσος δῶκ᾽ ἀνδράσι χάρμα καὶ ἄχθος.

Fabulam hanc ſcio à varijs accommodari variè. Referam, ſi commodè poſſim, quæ Philo Iudæus habet lib. Quòd omnis probus liber, de Theodoro & Lyſimacho loquens: Cùm, ait, Lyſimachus præterea rogaſſet, num & è patria fugatus eſſet propter ſuorum inuidiam ciuium: reſpondiſſe, Nequaquam, ſed propter excellentiam ingenij, quod patria minimè capiebat. Sicut enim Semele Baccho grauida cùm non potuiſſet perferre vterum, Iupiter eam miſeratus, abortiuum ambuſſit, & inter Deos retulit: ſic cùm patria mea minor eſſet, quàm vt caperet Philoſophum, bonus quiſpiam, ſiue Deus, ſiue Genius, Athenas in locum fortunatiorem commodioremque me tranſtulit, &c. Apud Euripidem Bacchi verba ſunt interitum minitantis Pentheo, à quo ſe contemni ſenſerat. Agnoſce Dionyſium filium Iouis; qui ſi eius auctoritatem ſpectes, Deus eſt vehementiſſimus, idémque hominibus mitiſſimus. id eſt, γνώσεται δὲ τὸν Διὸς διόνυσον, ὃς πέφυκεν ἐν τέλει θεὸς δεινότατος, ἀνθρώποισι δ᾽ ἠπιώτατος, quod dictum eſt pro moribus vtentium: qui enim ſapiunt, eo moderatè vtuntur: qui ſecus, furorem Bacchi ſuo non leui malo experiuntur. Et id explicant duo verba, χάρμα καὶ ἄχθος, ex verſu Theocriti à nobis adducto: quorum prioris à Marone vis explicatur ad finem 1. Æneid. vbi dicitur lætitiæ Bacchus dator. vt Heſiod. 2. Operum δῶρα Διωνύσου πολυγηθέος: Horat. Oda 14.2.

—mero
Tinge pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

Triſti autem homini & mœſto Plautus bibendum monet, vt bilem diluat. Et M. Tull. 3. diſputat. Tuſcul. Calicem mulſi

inungendum eſſe dicit neſcio cui, vt plorare deſinat: hæc quidem de altero verbo χάρμα: alterum verò, ἄχθος nempe, dicitur de anxietate animi, déque mœſtitia. Eſt enim compertum eos qui meraco vtuntur, fieri melancholicos & obliuioſos, atque interdum furioſos. Virgil.

Bacchus & ad culpam cauſas dedit: ille furentes
Centauros letho domuit, Rhœcumq; Pholumq;,
Et magno Hylæum Lapythis cratere minantem.

Mercurio non vino, ſed lacte ſacrificabatur. Ceterùm quòd vinum linguam impediat, balbutiemque inducat, Romæ olim Mercurio non vino, ſed lacte ſacrificabatur: quo volebant intelligere facundiæ quaſi lacteam miniméque impeditam dulcedinem: quod ipſum non vbiuis, ſed in vico quem Sobrium nuncupabant, fieri ſolemne fuit.

torret ab igne iecur.] Horat. 4 Carmin.

Comeſſabere maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum. Idemque:
—meum
Feruens difficili bile tumet iecur.

Vide Athenæum 10. Dipnoſoph. cap. 9. Plin. lib. 14. cap. 15. De Alexandri vinolentia.

Vino quomodo vtendum. *Sed nunc me doceas, &c.*] Non ſat fuit oſtendiſſe incommoda, & ægritudines, niſi remedia quædam adhibeantur. Præceptum itaque eſt de vino temperatè ſumendo, nimirùm vt quarta pars aquæ ſemper immiſceatur. quod tamen præceptum pro ratione locorum, temporum & perſonarum ad ἐπιείκειαν reuocandum eſt. Prouerb. Epiſcythiſare. Athenæus 10. cap. 8. & lib. 15. cap. 15. Quò etiam pertinet illud ex Græcis epigrammatis:

Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ μήδ' ἐλάχιστον.
ἔστι γὰρ ἢ λύπης αἴτιος, ἢ μανίης.
χαίρει κιρνάμενος τρισὶ νύμφαις τέτρατος αὐτὸς,
τῆμος καὶ θαλάμοις ἐστὶν ἑτοιμότατος.
εἰ δὲ πολὺς πνεύσειεν, ἀπέστραπται μὲν ἔρωτας,
βαπτίζει δ' ὕπνῳ γείτονι τοῦ θανάτου. id eſt,

Nec minor eſto modus Bacchi, nec largior æqua,
Hinc mæror mentes occupat, inde furor.
Quartus tres ſecum Nymphas admittere gaudet:
Sic thalamis aptus, coniugioq; venit.
Namque ſolet teneros contemnere multus amores,
Et ſomnum morti conciliare parem.

Vini menſura optima, quæ non nimia, neque minima:
Eſt enim doloris cauſſa, vel inſaniæ.
Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipſe;

Tunc

Tunc enim thalamis (i. iugalibus amoribus) promptiſſi-
At ſi multus ſpiret, euertet quidem amores, (mus.
Mergetúrque ſomno vicino morti.

Nec nimio, ſed nec minimo vino vtere prudens:
Inde dolor venit, hinc cauſſa furoris erit.
Gaudet enim Nymphis mixtus tribus eſſe Lyæus,
Delicijs thalami qua ratione placet.
Immodicus ſi ſit, teneros exſoluet amores,
Vt fiat morti par grauis inde ſopor.

Permulti è veteribus vino in totum abſtinuerunt, ſed inprimis Ægyptij ſacerdotes, qui ijdem reges fuere: reperio tamen vſos fuiſſe vino in deorum cæremonijs, vt tradit Hecatæus, non rem quidem gratam dijs cœleſtibus oblaturi: ſed gigantum cruorem, qui in Deos pugnaſſent propinaturi. ſibi enim perſuaſerant vitem ex fuſo in terram Gigantum ſanguine primùm pullulaſſe, vnde & amentiam & furorem ineſſe vino credebant. Primus Pſammetichus, rex Ægyptius menſis vinum adhibuit, ſed certa menſura: quò pertinet illud Heſiodi, *Qui vino abſtinuerunt.*

τρὶς ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
Tres miſcebis aquæ, partes ſit quarta Lyæi.

Hac ego putem ratione Tigrides Bacchi currui iunctas à veteribus, vt indicarent moderatum vni vſum furentis animi ſæuitiam cohibere. Sic enim Zeno Citticus hilarior in conuiuio factus, quàm vt eius natura ferret, ſeuera illa quidem & philoſophica, eius rei cauſam quærentibus dixit, lupinum quanquam amarum, aqua tamen moderatum dulceſcere. Sed placet Eubuli comici legem conuiualem huc apponere. Hîc loquitur Bacchus vt συμποσίαρχος. *Tygrides cur Bacchi currui iunctæ.*

intra heminas.] Significat vltra mediocres menſuras nihil adiiciendum, vel ſobriis menſuris vtendum. Neque enim Græcorum veterum, bibacitate inſignium, aut Germanorum noſtri huius temporis conſuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent.

mox ebrius, inde furit.] Gallis veteribus non ebrietas modò, ſed ebrietatis comes rixa & concertatio à Platone, aliiſque quibuſdam notatur. In cuius culpæ ſocietatem Germani à Cornelio Tacito vocantur, pariq́ue & vinolentiæ & contentionis appellantur nomine: ſic enim ille: Aduerſus ſitim non eadem temperantia. diem noctémque continuare potando nulli probrum. ſi indulſeris ebrietati, ſuggerendo quantũ concupiſcunt; haud minùs facilè vitijs, quàm armis vincentur. Crebræ, vt inter vinolentos, rixæ; rarò conuicijs, ſæpius cæde & vulneribus

tranſiguntur. Hæc Tacit. Obiter adijciam quod memini legere me apud Firmicum Maternum, auctorem non poſtremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit: Lycurgum Thracium ideò vites excîdi iuſſiſſe, quia vinum in Thracia inſaniam furorémque pararet: quò pertinere puto initium Odes lib. 1. Carm. Horat.

Natis in vſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, Thracum eſt. tollite barbarum
Morem, verecundúmque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Qua ratione etiam Aſtyages apud Xenophontem, cùm Cyrum rogaſſet, quam ob cauſam à vino abſtinuiſſet inter conuiuandum: quia metuerem, inquit, ne in cratere mixta venena eſſent. cùm enim tu ad natalitia amicos adſciuiſti, facilè obſeruaui venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? videbam enim vos, ait, neque mentis neque corporis eſſe compotes.

Vltra alacer, ſed mox ebrius, inde furit.] Hiſtoriarum monimentis proditum accepimus Cleomenem Spartanum apud Scythas vino in inſaniam verſum, quòd cum eis voluiſſet contendere largiore vini potione. Huc referrem prouerbium, Nemo cantat ſobrius, niſi eſſet omnium in ore, vimque eius tenerent vel mediocriter eruditi. Certè vt quæ ſupra ſunt à me adnotata, hoc qualicumque auctario locupletem, reperio Thracibus in more poſitum fuiſſe in conuiuijs præliari ſéque inuicem vulneribus deformare, teſte Marcellino Amm. Quæ verò adduximus de Thrace Lycurgo lumen capient ab Epigrammatario Græco anonymo: cuius hoc carmen ex lib. 1. ἀνθολογίας.

Thracum mos barbarus.
Thrax Lycurgus vitem ſecuit.

τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
ἀνὴρ ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν·
χείλεα δ' ἐσφιγχθεὶς, χαμάδις βάλεν, ὡς ἂν ὁδίταις
εἴη ἐσθομένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον;
εἴη οἱ διόνυσος ἀνάρσιος οἷα λυκούργῳ,
ὅττι μιν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφροσύνην.
νῦν δὲ γὰρ ἂν τάχα τις διὰ πώματος ἢ πρὸς ἀοιδὰς
ἤλυθεν, ἢ γεράων κήδεος ἔσχε λύσιν.

Quærit poëta qua ratione quis adeò inconſideratè vuam vini altricem immaturam Bacchi ex vitis palmite abſciderit: labra autem conſtrictus (ſic enim quæ ſunt immatura, ſunt eadem acerba, proindéque labra hebetant, & conſtringunt) humi proiecit, adeò vt eſſet viatoribus ſemicomeſtum putamen. Imprecatur itaque illi Dionyſium hoſtem, ſicuti olim fuit Lycurgo, quòd ipſam creſcentem extinxerit lætitiam (is eſt Lycurgus Thrax,

Thrax, qui, quòd vites abſcindi curaſſet, dicitur à Baccho hoſtili odio perſecutus, vt eſt apud Hyginum) nam hunc fortè per potum aut ad cantum veniſſet, aut curæ luctuoſæ ſolutionem habuiſſet. Si quis carmine idem malit, huc appono:

Quis temerè hanc vuam tenera de corpore matris
Auſus veſana eſt diſſecuiſſe manu:
Semeſamq́ via media proiecit, acerbus
Quòd triſti ſenſu ſtrinxerit ora ſapor?
Infeſtus ſit Bacchus ei, velut antè Lycurgo,
Vt qui naſcentem ſuſtulit Euphroſynem.
Hanc qui libaſſet quondam, vel ludere verſu,
Vel poterat cura ſoluere corda graui.

Cui poetæ non bene ſano reſpondit vir multiſcius Pierius Valerianus hoc limato hexaſticho:

κεῖνος ἀριστεύσας κ' οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
ὃς βάλε τὸν σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
κλήματά τ' ἐξέταμεν καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης·
ὃς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσύναν.
τοῦδέ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα
ἦλθ' ἄν, ἤ γ' αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπων.

Macte animis quiſquis vinum hoc immite peroſus,
Alliſit putri vile putamen humo,
Ramóſque & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliſcentem ſuſtulit Aphroſynen.
Namque aliquis poto hoc vino grauis iſſet ad arma,
Aut decoris poterat non meminiſſe ſui.

Huc pertinet hiſtoria quam Hyginus retulit de Icario à paſtoribus interfecto, qui vinum ſibi à Baccho datum cùm iiſdem dediſſet, eóque facti ebrij cecidiſſent, & ſibi venenum propinatum fuiſſe putaſſent, eum fuſtibus interfecerunt. Reperio apud Tranquillum in Domitiano, edixiſſe Imperatorem, ne quis in Italia nouellaret. quod enim ſummam quandam vini vbertatem, frumenti verò inopiam videret, exiſtimans nimio vinearum ſtudio arua negligi, cohibuit nimiam circa vites vel curam vel libidinem; iuſſit etiam vineta in prouinciis ſuccîdi, relicta vbi plurium parte dimidia. hæc ille. Sed Philoſtratus in Apollonij vita cauſam eam diſertè tradit, quam ſupra poſui, nimirum edicti cauſam eam fuiſſe, quòd in Aſia, præcipuè homines vino nimium indulgentes, ſeditiones excitarent.

Res dura hæc nimium, &c.] Dura quidem, iis potiſſimùm, qui ſibi omnia effusè licere volunt.

A D

AD EMBLEMA XXVI.

Gramen quid ſignificet. GRAMEN herbam, quæ aliis eſt ſanguinaria, celebrat, vt tutelæ, præſidij ſalutiſque ſymbolum. Ex ea enim corona graminea fiebat, apud Romanos maximo in pretio habita. Sed & proprias quaſdam in ea vires eſſe exemplo eſt Alauda, Martis auis, quæ nidum gramineis ramulis vallare ſoleat. Adhæc Saturno & Marti gramen eſt conſecratum, ne quis eam in minimis habendam putet. Poſtremò comeſo gramine Glaucus, Deus marinus eſt habitus. His omnibus tanquam notis arcanis defenſionem, ſalutemque intelligimus. Emblematis huius veram ſententiam repeto ex Feſto Pompeio, cuius hæc *Herbam dare.* verba: Herbam do, cùm ait Plautus, victum me fateor ſignificat: quod eſt antiquæ & paſtoralis vitæ indicium: nam qui in prato curſu aut viribus contendebant, cùm ſuperati erant, ex eo ſolo in quo certamen erat, decerptam herbam aduerſario tradebant. Citatur ex Attio,

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt.

Plinius de obſidionali corona, dari ſolitam è gramine teſtatur, quod gramen decerptum erat quo loco obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Summum enim apud veteres victoriæ ſignum fuit herbam porrigere victos, hoc eſt terra & altrice humo & humatione etiam cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8. Mirus pudor eſt; victuſque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Itaque herbam dare ſiue porrigere gramen, eſt ſeſe fateri victum, agnoſcere victorem, præſidij & ſalutis auctorem reuereri.

Corona graminea. *GramineamFabio, &c.*] Corona graminea (quæ & obſidionalis) duci dabatur ab iis quos obſidione liberârat, ait Gellius: eaque fiebat è gramine quod eo loco natum eſſet, intra quem clauſi erant qui obſidebantur. Hanc coronam S. P. Q. R. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum ſecundo, quòd vrbem Romam obſidione hoſtium liberaſſet. Hac nullam aliam fuiſſe nobiliorem, quæ nunquam niſi ſumma deſperatione daretur, Plinius 22. lib. cap. 3. 4. & 5. memorat.

Satis quidem multa de gramine, quæ tamen neſcio an conferre auſim cum ijs quæ traduntur à veteribus de ſagmine, herba vulgo nota, vbique, vel non ſata, creſcente, quæ verbena Plinio 22. cap. 2. ſacra olim habita, quia ex loco ſacro, hoc eſt, arce Capitolina à conſule vel prætore cum ſua terra euelleretur, ideò ſagmen ſeu ſagminea nominata, quoniam è ſacro agebatur, eamque legati, ſeu caduceatores cùm ad hoſtes clarigatum accederent, hoc eſt ad ea repetenda quæ ad ius populi Rom. pertine-

tinerent, ad feriendum fœdus, bellumq́ue indicendum mitterentur, clara voce verba conciperent, eam geſtare, eáque redimiri conſueſcerent. Ex ijs legatis vnus verbenarius dicebatur, vt Plin. idem retulit 25. cap. 9. Qua de re Liuius lib. 1. Feciales cùm in Africam ad fœdus percutiendum ire iuberentur, ſenatuſcònſultum in hæc verba factum eſt vt priuos lapides ſilices, priuasq́ue verbenas ſecum ferrent, vt prætor Romanus his imperaret, vt fœdus ferirent. illi prætorem ſagmina poſcerent: herbæ id genus ex arce ſumptum dari fecialibus ſolitum. inde illud Næuij poëtæ, Ius ſacratum Iouis iurandum ſagmine: hæc herba ideò magno in honore habita, quia in ſummis reip. negocijs vſum quendam præſtare videretur. Circa hanc herbam ſcribit Plin. magos inſanire, cap. 9. lib. 25. credunt enim ſi ea ſub canis ortum, neque luna, neque ſole conſpiciente, effatis ſolemnibus collecta fuerit, ſe poſſe quæ velint impetrare, amicitias conciliare, & quoſcumque morbos abigere. Hactenus ille de verbena. Quibus ex verbis facile eſt colligere quàm delira & ocioſa veterum hominum opinio neſcio quid præter naturam de herbula ſomniantium. Nos tamen veniam hanc damus antiquitati, quæ in medijs tenebris veri lucem videre non potuerit. Minus ferenda noſtrorum quorundam ſuperſtitio circa eam herbam, quam D. Ioannis appellitant, quamq́ue ante ſolis ortum eo die lectam, ritúque ſolemni latam, putant habere vim incredibilem: quam ob cauſſam non mulierculæ modò & deliræ anus, ſed & viri quidam boni, hac ſanè parte nihilò mulierculis meliores, eam geſtant, ex ea quaſi zonas, & corollaria concinnant, quam omnium noxarum, & infortuniorum amuletum certò fore ſibi perſuadent. Nos alijs rebus pietatem colendam eſſe ducimus, & eos qui nenias credunt eiuſmodi, ſuo more viuere permittimus. Non ergo plura de his; ad alia maturamus iter.

Sic meminimus veteres querna corona vſos ad ſeruatorem ciuium celebrandum, quod & ad finem libri huius noſtri dicemus. Et cupreſſi folijs in procerum ac magnatum funeribus: Item myrti folijs ad amoris illecebras ſignificandas; myrtus enim Veneri ſacra: & populi arboribus frondibus ad diei noctíſque deſignandas vices: & lauro ad vaticinia, virginitatem, Poëtarum famam ſemper vireſcentem: & pampino ad lætitiam, qualem Bacchi munus præſtat; adhæc pomis ad amorem; nam τὰ μῆλα, poma Veneri tributa: item nucibus ad pueritiæ ludos: perſico ad ſilentium cordatum, quia linguæ folium gerat ſimile, pomum cordi: moro, ad prudentiam

tiam in negotijs adhibendam: amygdalo ad feſtinationem: lactucis, quia frigidæ naturæ ſunt, vt innuerent ſiſtendos, aut cohibendos Venereos impetus: Denique naſturtio, ad calorem internum excitandum.

Patres, Senatores.

patres.] Romani Senatores, quòd erga Rempubl. paterno eſſe animo deberent, ſic nominati. Salluſt. in Catil. hi vel ætate, vel curæ ſimilitudine, patres appellabantur.

Pœni.

Pœnos Hannibalemq;.] id eſt, Hannibalem Carthaginienſium Ducem. Pœni; quaſi Phœni, quia duxerunt originem à Phœnicibus. quam tamen deriuationem ab aliis vſurpatam refellit Pompon. Sabinus ad principium Æneid.

Fab. Maximus.

mora.] cunctatione. Hinc Fabius cunctator appellatus, de quo Poëta 6. Æneid. Ennium imitatus, ſic:

Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

Animalium quorundam ſolertia.

Occulit inflexo nidum, &c.] Quibuſdam auibus & belluis herbarum quarundam cognitio eſt à natura inſita, vt quod arte maxima & diligenti obſeruatione homines ipſi ſciunt, hæ naturæ beneficio ſentiant. Quòd autem alauda ſiue galerita nidum ſibi ex gramine conficiat, ex veteri Prouerbio ſic expreſſum eſt à Caſſiano Baſſo ſcholaſtico, lib. De agricultura: Galeritæ, inquit, in gramine nidificant. vnde etiam Prouerbium,

Alauda in gramine nidificat.

ἐν κορυδοῦ κοίτᾳ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις:

Ramoſum gramen nido occultatur alaudæ.

Solet enim alauda peculiari quodam amuleto ſuum luſtrare nidum, impoſitis quibuſdam ramulis graminis, ſicuti aquila callitricho, cornix verbenaca ſupina, turdus myrto, palumbes lauro, vt ex Zoroaſtræ magi 15. γεωπονικῶν retulit literatiſſimus vir Belgij decus Iunius, adagio, *Alauda in nido latet gramen.*

Glaucus.

quo Glaucus adeſo, &c.] Id variis modis ab Athenæo lib. 7. cap. 16. & aliis narratur. Hic piſcator fuit Anthenodius, natandi periti ſſimus, qui vel cunctos ſui temporis natatores in vndis exuperabat, ait Palæphatus: nam ſolebat è portu ſpectantibus, donec iam extrà eorum eſſet proſpectum, enatare. Cùm autem rediret, perſuadebat ſeſe in marinis fluctibus vixiſſe; hincque marinus Deus primùm eſt nominatus. Tradunt alij eum aliquando ob nimiam piſcium, quos ceperat, multitudinem fuiſſe defeſſum, onuſque in media via abieciſſe: vnum ex piſcibus moribundum herba guſtata reuixiſſe, & in fluuium proſiliiſſe. quod cùm Glaucus obſeruaſſet, eadem herba comeſa, immortalitatem adeptus putatur. Prouerb. Glaucus comeſa herba habitat in mari. Plinius lib. 9. cap. 16. & lib. 32. cap. 11. Auſonius:

Sic Anthenodius Bœotia per freta Glaucus,
Gramina guſtatu poſtquàm exitialia Circes
Expertus carptas moribundis piſcibus herbas
Sumpſit, Carpathium ſubiit nouus accola pontum.
Ille hamis & rete potens ſcrutator operti
Nereos, æquoream ſolitus conuertere Tethym,
Inter captiuas fluitauit prædo cateruas.

Ad id reſpexit Franciſcus Picus Mirandulanus in Voto pro ſalute coniugis (mihi enim aliud agenti pridem locus ille occurrit.)

Num mihi firmari poſſent mea vota, maligno
Impete depulſo morbi? num pallida tabes?
Num tetris pelli poterit mors improba ſuccis?
Gramine vel Glauci vel priſca Pæonis arte?

De Glauco quædam commentatus eſt ad Caſſandram Lycophronis Iſacius Grammaticus, ijs omnino ſimilia quæ ſupra ſunt à nobis allata. Quia verò ad finem huius Emblematis ingenuè ſum faſſus hærere me in verbo, Polybides, neſcio an mihi videor nactus huius ſcrupi tollendi rationem, perlecto Iſaci commentario, quo loco ait Glauco vitam reſtitutam à Polydo vate (in cuius vocis locum ſuffecit Polybidem Alciatus, niſi me coniectura fallit) Glaucus, inquit ille, murem perſequens, cùm cecidiſſet in cadum melle plenum, exanimatus eſt. Huic vitam reſtitutam ferunt à vate quodam Polydo, Cerami filio, qui eum caſum antè prædixerat. Nam cum Minos filium quæreret, accepit oraculum, id intellecturum ſe, & ei vitam ademptam reſtitutum iri ab eo qui diceret, cui ſimilis eſſet vacca Minois, quæ in agris paſcebatur. Dixit Polydus illam ſimilem eſſe rubi fructui. quo dato reſponſo, Minos vatem detinuit, & vbinam Glaucus eſſet coëgit dicere: ille vaticinandi arte dixit in cado ſuffocatum. Hoc itaque mortuo reperto incluſus eſt Polydus vnà cum Glauco, vt ei vitam reſtitueret. Cæterum viſo Dracone ad cadauer Glauci accedente, vitæ tædio Polydus in eum irruit, vt ab eo interfici ſe pateretur: ſed contra euenit, nam caſu illum percutiens exanimauit. Et ſtatim draco alius acceſſit, & herbam quandam admouit draconi mortuo, cuius herbæ vi illum excitauit. Id diligenter Polydus obſeruauit, herbaque eadem arrepta, & mortuo Glauco admota, illum viuis reſtituit. Idem narratur à Clearcho Solenſi Vitarum 7. lib. Quòd dixit gramen Saturno & Marti ſacrum, Aiſchyrion Samius in quodam Iambo ait, Saturnum ſeminaſſe gramen, quod vocant gramen Deorum: Marti autem, quòd in campo

Glauco vita reſtituta à Polydo vate.

Gramen cur Saturno & Marti ſacrum.

campo Martio Romæ creſceret, & Martiali donaretur præmio. Horat. principio 4. Carminum:

Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Horatius 3. Carm. Od. 7.

Quamuis non alius flectere equum ſciens
Æquè conſpicitur gramine Martio.

Seruius nititur cauſam reddere, cur gramen Marti ſacrum ſit: & Ouid. etiam in Faſtis. Reuera gramen & in nominis ratione, & re ipſa, cum Marte aliquam habere ſimilitudinem videtur: nam Gramen & Gradiuus (quod Martis cognomen) à gradiendo & ſerpendo duci videntur: & cùm fit caſtrametatio, locus commodus, id eſt planities campi diligitur ab Imperatorum miniſtris, quo loci ſolet eſſe gramen, cuius omninò tollendi vel auellendi nulla ratio eſſe poteſt; ideoque puto ab Ouidio, epitheto ad rem accommodato, inexpugnabile gramen appellatum eſſe, 5. Transformat.

Polybides. *Polybides.*] Polybi filius. In eo patronymico fateor me hæſiſſe: ſed hunc, quanquam leuem, ſcrupulum exemerunt proſopographi ex Argonautic. Apollonij ſcholiaſte. Plerique noſtræ Academiæ Pariſienſis viri eruditi mihi pridem ſignificârunt, Polybidem Glaucum διὰ τὸν πολὺν βίον καὶ ἰδεῖν, eſſe fortè denominatum, quod ipſum non videretur abhorrere à Glauci viuacis fabula: Sed huic tamen coniectaneo vt non planè ſum aſſenſus, ſic neque omninò repugnaui.

nodis] notis, ſymbolis.

digitalis.] δακτύλιος, vt Ariſtolochia μάκρα ἡ δακτυλῖτις dicta, à digitorum forma, qui interſecti ſunt. q. d. herba hæc vires tantas habet, etſi digitum non excedat. Plin. 24. cap. 19. Sunt & qui aculeatum gramen vocant trium generum, cùm in cacumine aculei ſint, plurimum quini, dactylon vocant, &c.

AD EMBLEMA XXVII.

NEMESEOS nomen, vt hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νεμεσᾷν, indignari, ſuccenſere, iuſtè accuſare. νέμεσις verò apud Latinos nomen non habet; Plinius teſtatur lib. 28. cap. 2. & Auſonius eidyllio de Moſella:

——Latia Nemeſis non cognita linguæ.

Adra-

Adraſtia etiam dicta vltrix ſuperborum & arrogantium verborum, ἐπικαρὴς ὑπερόγκων & ἀχαλίνων λόγων: ait Suidas. Pauſanias Adraſtiam ἀπὸ τοῦ μηδένα αὐτὴν ἀποδιδράσκειν: ἐστὶ γὰρ ἡ παρὰ τοῦ θείου δίκη ἀνέκφευκτόν τι καὶ ἀναπόδραστον: quòd nimirum ipſam nihil effugiat: nam diuina vltio eſt ineuitabilis, quæque non poteſt effugi. Quo ſenſu puto dictum à Catullo,

——preceſq; noſtras
Oramus caue deſpuas ocello,
Ne pœnas Nemeſis repoſcat à te,
Eſt vehemens dea, lædere hanc caueto.

Idem Pauſanias in Atticis, auctor eſt, Nemeſim, ſiue Rhamnuſiam ſcelerum vindicem habitam, potiſſimumque contumelioſis & elatæ mentis hominibus ſuccenſere, illoſque iuſtè perſequi & punire. Macrobius 1. Saturn. 17. eam contra ſuperbiam coli fuiſſe ſolitam ſcribit: nec defuere qui apud Heſiodum Nemeſim Iuſtitiam interpretentur, cùm cecinit, αἰδὼς καὶ νέμεσις, Pudor & Nemeſis homines reliquere, & ad immortalium cœtus euolarunt. Sæpenumerò pingebatur cubitum ſiſtens, & frenum manu tenens. De qua illud eſt in Græcorum collectaneis lib. 4. *Nemeſis vindex.*

ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
μήτ᾽ ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ᾽ ἀχάλινα λέγειν.

Vna manus cubitum oſtentat, gerit altera frenum:
Illa modum ſerua: hæc admonet os cohibe.

Nemeſis præmonet & cubito & fræno,
Neque immoderatum quid agendum, neque effrænatè loquendum.

Menſura frænoq; homini Rhamnuſia monſtrat
Vt verbis frænum, rebus ineſſe modum.

Et aliud eiuſdem fermè argumenti:

ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος εἵνεκα; λέξεις.
πᾶσιν ἀπαγγέλλω μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον.

Nemeſis [ego] cubitum contineo. cuius [rei] cauſſa? dices.
Omnibus mandatum annuncio, nihil præter modum agendum.

Menſuram teneo Nemeſis. cur? inquis. vt omnes
Admoneam, quo nil, ni modus adſit, agant.
Contineo Nemeſis cubitum. quæ cauſa, requiris?
Præcipio cunctis rebus adeſſe modum.

Plato Dialogo 4. De legibus Nemeſim iudicij angelum appellat. cuius ſententia proximè accedit ad noſtram religionem: Nobis enim ex diuinis oraculis verè perſuademus ſupre- *Deus omnia videt.*

M mum

mum rerum omnium opificem nihil latêre, nihilque omnino impunè relinquere: quippè qui, vt cecinit Orpheus,

πάντ᾽ ἐφορᾷ, καὶ πάντ᾽ ἀκούει, καὶ πάντα βραβεύει.

Idem Tragic. Seneca:

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere;
Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

In mente lex.

In ratione iudicium.

In voluntate iuſtitia.

In imaginatione Nemeſis.

Prouida itaque fuit admodum veterum in moribus componendis cura, diligentiaque: qui vt oſtenderent ſuperbiam Deo præ aliis vitiis inuiſam eſſe, dixerunt eos qui hac correpti eſſent, non modò cenſura diuina, ſed etiam indignatione puniri: ideoque proprium ad hanc vltionem numen adhibuere, Nemeſeos nomine nuncupatum. Colligere eſt enim è multis, quatuor potiſſimùm (ait Ficinus) nempè legem, iudicium, iuſtitiam, Nemeſim. Horum exemplum quiſque noſtrum in ſe habet, in mente legem quid agendum ſit, quid non, communi norma dictitantem, & honeſtum quidem ſequendum, eius verò contrarium fugiendum. Habet in ratione iudicium diſtinctiori quadam argumentationum diſcurſione diſcernens, quod in hac vel illa actione poſitum eſt honeſtum eſſe vel turpe. In voluntate eſt iuſtitia, quę eligat aut proſequatur, quod ratio per mentis leges ſequendum vel fugiendum dictauerit. Eſt & in imaginatione Nemeſis, quæ turpibus actionibus verbiſque ſuccenſeat, ac legitimè indignetur. Ariſtot. 2. de arte dicẽdi, νέμεσιν pro animi commotione accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad Nicomach. mediam illam quidem inter φθόνον καὶ ἐπιχαιρεκακίαν, id eſt inuidiam & peruerſam lætitiam: definitur itaque in Rhetoricis, λύπη ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, dolor ob eius felicitatem qui ea ſit indignus; quod ita velim apertiùs explicari. Opponitur miſericordiæ Nemeſis, id eſt indignatio: ſunt itaque quodammodo inter ſe contrariæ: ſed non tamen propter ſe, at propter res ſubiectas: bonum enim bono nunquam contrarium eſt. Miſericordia, eſt ægritudo ex alterius miſeria, iniuria laborantis. & is quidem affectus naſcitur ex opinione mali, non cuiuſuis, ſed eius tantùm quod vel dolorem, vel interitum afferat. dolorem quidem, vt ſi quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis deſtituatur, aut aduerſæ fortunæ caſu aliquo concutiatur: interitum, vt ſi quem innocentem torqueri, vexarive videamus. At Nemeſis proſpera fortuna improborum excitatur. In vtraque dolor quidam eſt: nam miſericordia dolemus innocentis afflicti infortunio: Nemeſi dolemus felicitate hominis improbi. Qua in re plerique falluntur qui eandem eſſe Nemeſim atque inuidiam putant, propter aliquam motuum ſimilitudinem.

Nam

Nam inuidia nullum inter bonos & malos diſcrimen ponit, ſed bonis alienis cruciatur, ſeu illa dignè, ſeu indignè accidant: & inter æquales ac ſimiles præcipuè regnat. At Nemeſis ægrè fert tantum indignos & improbos opibus & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi commotio eſt, vt virtus exiſtimetur, & in probis tantùm viris eſt. Cùm enim æquitas poſtulet, vt malis malè, bonis eueniat bene, certè vir probus & iuſtus maximè gaudet, cùm iuſtitia ſeruatur: vt cùm ſceleratos homines, ſicarios, graſſatores, prædatores aliosq. id genus de medio tolli videt: ſic neque minùs gaudet quando viris bene meritis aliquid optimè ſuccedit. Quæ omnia paulo pòſt exemplis illuſtrabimus. De Nemeſi ſic Ammian. Marcell. lib. 14 ad finem: Hæc & huiuſmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum bonorumque præmiatrix aliquoties operatur Adraſtia, atque vtinam ſemper; quam vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Ius quoddam ſublime numinis efficacis, humanarum mẽtium opinione lunari circulo ſuperpoſitum, vel (vt definiunt alij) ſubſtantialis tutela generali potentia parilibus præſidens fatis: quam Theologi veteres fingentes Iuſtitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradunt omnia deſpectare terrena. Hæc vt regina cauſarum, & arbitra rerum, hæc diſceptatrix, vrnam ſortium temperat, accidentium vices alternans, vóluntatumque noſtrarum exorſa interdum aliò quàm quò contendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eademque neceſſitatis inſolubili retinaculo mortalitatis vinciens faſtus tumentes incaſſum, & incrementorum detrimentorumq. momenta verſans, vt nouit, nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans ad bene viuendum extollit. Pinnas autem ideò illi fabuloſas aptauit, vt adeſſe velocitate volucri cunctis exiſtimetur: & prætendere gubernaculum dedit, eique ſubdidit rotam, vt vniuerſitatem regere per elementa diſcurrens omnia non ignoretur. Sic ille: qui etiam lib. 22. Quem ab ima ſorte aduſque iubendum Imperatori penè elatum, ideoque intolerabilem, humanorũ ſpectatrix Adraſtia, aurem (quod dicitur) vellens, monenſque vt caſtigatiùs viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadam egit excelſa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemeſis, ait, ſemper bona eſt viuentibus ſecundum legem, & moderatis hominibus, & philologis; at verò contra leges delinquentibus, & his qui aliquibus inſidias ſtruunt, & magnas res auſpicantur. Nam impedimento eſſe, & obſtare his quæ inconſultè & præter animi noſtri ſententiam fiunt, Nemeſim vocamus. Qui-

Locus ex Ammiano.

Artemidori Locus.

dam produnt, quòd Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. De eadem Nemeſi Plutarch. diſputatione De iis qui ſerò corripiuntur à numine, multa eruditè collegit, vt & Gyrald. Syntag. 15. & Eraſ. in Prouerb. Adraſtia Nemeſis.

veſtigia ſeruat.] Epigramma Græcorum 1. ἰχνιάη eam ob rem dicta, id eſt, veſtigiaria, quæ veſtigia hominum inſequatur. eſt & quædam ad prouerbium alluſio, ἴχνος μετελθεῖν, & ἴχνη διώκειν: id eſt veſtigiis inſiſtere, & veſtigia perſequi: quod Platoni familiare eſt.

Continet & cubitum, duraq; frena.] Hæc temperantiæ ſymbola diligenter annotat Pierius Hierogl. 36. & 48. Cubitus hic ingenioſè accipi non in ſignificatione primaria, pro cubito manus, ſed pro vlna ſex palmorum menſura, tum primum animaduerti, cùm aliud agens incidi in Iulium Pollucem, qui pro eodem accipit πῆχυν καὶ ὠλένην. i. cubitum & vlnam. Non patiar hîc de differentiis vlnarum & cubitorum apud auctores controuerſis aliquid commiſceri, ſed ad rem dico πῆχυν à ſimilitudine cubiti, cùm ad rectos angulos brachium flectitur, accipi pro inſtrumento architectorum, quod ex regulis duabus ad angulum rectum coagmentatis conficitur, γνώμονα Græci nominant, vt Latini normam. Quam eſſe veriſſimam carminis Græci (ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω) & huius noſtri Emblematis ſententiam philologi omnes facilè iudicabunt. Cæterùm qui cubitum duobus conſtare palmis dicunt, digitos omnino quatuor & viginti commemorant: dicunt enim cubiti ſpatium id eſſe, quod ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protenſum eſt, illud quidem ſeſquipedale. Pictores cubitum quartam corporis humani partem volunt eſſe. Didici etiam ab architectis regium cubitum (id menſuræ nomen) maiorem communi tribus digitis.

Cubitus pro menſura.

γνώμων.

Ne malè quid facias.] Sic tandem Nero poſt multa impia & ſcelerata facinora perpeſſus eſt ſuam Nemeſim. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum qui prehendi non potuerunt. cui enim ſenatus coactus fuerat aſſentiri, huius ſtatuæ populus noctu culeum ſuſpendit; palam etiam voces audiebantur, his conceptæ verbis: Nero matrem interfecit: quas multi ad Neronem deferebant, non tam vt afferrent interitum delatis, quàm vt Neronem apud Neronem accuſarent. Tandem poſt miſeram, impiam, & indignam omninò vitam, à ſenatu iudicatus eſt, vt nudus per publicum duceretur, furca eius inſerta capiti, virgis ad mortem vſque cæſus, atque ita præceps de ſaxo daretur, vt retulit Xiphilinus, & Eutropius. Paſſus eſt etiam ſuam,

ſuam, certè vt atrociſſimam ſic iuſtiſſimam Nemeſim Seianus, magno quidem ſed fallaci honore ſub Tiberio lactatus, adeò vt imperatori pro collega haberetur. ſed & Liuia Druſi, filij Tiberij ab eodem ſtuprata, & Druſo veneni potione per Eudemum medicum extincto, quòd denique Prætorianos militesque alios multis ac magnis largitionibus ſibi deuinxiſſet, eoque in principem coniuraſſet, Tiberius hominem non aperta vi, ſed paulatim depreſſum irretiuit, eumque in ſenatu accuſauit. Crimine patefacto Patres ita cenſuerunt; vt Seianus capite multaretur, eius corpus in Gemonias proiiceretur, in liberos etiam animaduerteretur: qua de re multa Dio lib. 58. Corn. Tacit. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbè dictis & ſceleratè factis, aliique multi.

néve improba verba loquaris.] Demadi peſſimè ceſſit, qui dum funeribus neceſſaria venderet, optaſſe dicebatur vt in hac àrte ſua grande maiusque ſolito lucrum obueniret. itaque damnatus eſt, quia id votum niſi ex mala mente, peſſimoque in Rempub. animo proficiſci iudicatum eſt: adeò id lucrum non poſſe ſine multorum morte contingere. Retulit Seneca De benefic. 6. Sic Theodoto præceptori Ptolemæi Ægyptiorum regis ſua lingua fuit exitio: nam cùm Pompeium interfici perſuaſiſſet, quia mortuos non mordere dixiſſet, imò verò ſeſe iactaſſet Cæſare Iulio fortiorem: in Aſia tandem à M. Bruto deprehenſus, meritas pœnas luit, vt eſt apud Plutarch.

AD EMBLEMA XXVIII.

APPARET id ſumptum eſſe ex duobus Epigrammatibus Græcis lib. 1. titulo *εἰς δίκην*: primumque ſic habet:

ἀσπίδ᾽ ἀχιλλῆος τὴν ἕκτορος αἷμα πιοῦσαν,
λαερτιάδης δαναῶν εἷλε κακοκρισίῃ.
ναυηγοῦ δὲ θάλασσα κατέσπασε, καὶ παρὰ τύμβον
αἴαντος νηκτὴν ὥρμισεν, οὐκ ἰθάκῃ.

Clypeum qui Hectoris ſanguinem biberat,
Laërtiades Græcorum obtinuit iniquo iudicio.
Naufrago [Vlyſſi] autem mare detraxit, & ad tumulum
Aiacis natantem deiecit, non ad Ithacam.

Quem clypeum Laërtiades à iudice Graiûm,
Hectoreo ſparſum ſæpe cruore, tulit;

Naufragium paſſo mare ei abſtulit: adq; ſepulchrum
Aiacis pepulit fluctibus, haud Ithacam.
Pelidæ clypeum non æquo ceſſit Vlyſſes
Iudicio, plenum ſanguinis Hectorei.
Sed mare naufragio detraxit; namque natando
Is tumulum Aiacis, non Ithacam petiit.

Quod autem ſequitur, Alciatus ipſe expreſſit, ſed muſa paulùm fuſiore, addiditque poſtremò ἐπιμύθιον:

καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον ἀθήνης,
καὶ κρίσιν ἑλλήνων στυγερὴν ἀπέδειξε θάλασσα.
ἀσπὶς ἐν αἰγιαλοῖσι βοᾷ, καὶ σῆμα τινάσσει,
αὐτόν σ᾽ ἐκκαλέουσα τὸν ἄξιον ἀσπιδιώτην.
ἔγρεο παῖ τελαμῶνος, ἔχεις σάκος αἰακίδαο.

Nos ſic vertimus:

Rectè Neptunus iudicium tulit meliùs quàm Minerua;
Et iudicium Græcorum odioſum [iniquum] oſtendit mare.
Scutum in littoribus clamat, & monumentum agitat,
Ipſum te vocans, [ô Aiax] dignum ſcuto bellatorem:
Exurge ô fili Telamonis, habes ſcutum Æacidæ.
Æquior eſt iudex Neptunus Pallade longè,
Et mare iudicium Græcorum oſtendit iniquum.
Nam monumentum agitat ſcutum, & te in littore clamat,
Vnum te appellans dignum, Aiax, ô bone, ſcuto:
Eia age dum Telamoniade, ſcutum excipe Achillis.

De armis Achillis contentio. Cæterùm de Achillis armis inter Aiacem & Vlyſſem coorta eſt nobilis illa, Poëtisque decantata controuerſia: quæ ſanè Aiaci cedere coactus eſſet aſtutus & vafer Vlyſſes, niſi ſua eloquentia tanquam faſcino aliquo iudices Græcos in ſuam ſententiam pertraxiſſet. His tamen armis iniuria & dolo partis, non diu potitus eſt malæ fidei poſſeſſor. *Pauſaniæ locus præclarus.* Retulit enim Pauſanias, non poſtremi nominis ſcriptor, ſe audiſſe ab Æolenſibus, qui Ilium poſt eius euerſionem tenuerunt, de armorum eiuſmodi prodiſſe iudicio, illudque in primis: Poſt Vlyſſis naufragia, arma de quibus certamen fuerat, ad Aiacis tumulum tempeſtate delata. Id Deo volente factum colligit hîc Emblematographus, vt alludat ad vulgatum miſerorum & afflictorum conqueſtum, *Veritas, & ius premitur, non opprimitur.* Iuſtitia verumque laborat, ſed tandem eluctatur: & quanquam prematur, non opprimitur tamen. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depreſſa veritas emergit, & innocentiæ defenſio intercluſa reſpirat. Et pro Cœlio, exclamat magnam eſſe vim veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiamque, contraque fictas omnium inſidias facilè ſe per

ſeipſam

ſe pſam defendat. Idem in Sextiana defenſione: Alia quædam ciuem egregium iniqui iudicij procella peruertit, cæteri aut repentina vi perculſi, ac tempeſtate populari, per populum tamen ipſum recreati ſunt atque reuocati, aut omninò inuulnerati inuiolatique vixerunt. At verò qui ſenatus conſilium, qui auctoritatem bonorum, qui inſtituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut concitatæ multitudini iucundi eſſe voluerunt, omnes ferè Reip. pœnas aut præſenti morte, aut turpi exilio pependerunt. Permultis ſanè exemplis confirmari poteſt, pleroſque iudicum iniquitate, aut etiam populari rumore, vel alio modo damnatos, deque honoris gradu deceſſiſſe qui tandem vita functi, certiſſimis coniecturis inſontes, & ab omni obiecto crimine immunes deprehenſi, concitatam de ſe opinionem non modò abſterſerunt, ſed immortali gloria tandem donati ſunt. Opportunè ergo dictum eſt à Liuio: Veritatem laborare ſæpè, extingui nunquam. Vt enim quæ falſa ſunt, vel nullo certè laborante delentur temporis aliquo tractu: vera autem & iuſta violentis hominum iniuriis interdum cedunt, ſed tandem emergunt. Rectè Menander:

ἐν παντὶ δεῖ καιρῷ τὸ δίκαιον ἐπικρατεῖν,
εἷς τοι δίκαιος μυρίων οὐκ ἐνδίκων
κρατεῖ, τὸ θεῖον τὴν δίκην τε συλλαβών.
Tempore omni quod iuſtum eſt vincere par eſt:
Vnus vir iuſtus infinitis non iuſtis
Præſtat, Deo & iuſtitia adiuuantibus.

Quamuis monumenta præclarorum hominum ſitu ſqualleant, eorum tamen virtus nullis vnquam ſeculis obſcurari omninò poteſt. Huc fortè non incommodè illud Pindari ex Od. 8. Olymp. *κατακρύπτει δ' οὐ κόνις συγγόνων κεδνὰν χάριν*, id eſt, Nec pulueris ſitus occulit congenitorum inclytam gratiam. Hiſtoriam de armis Achillis lubens è Quinto Calabro, qui Paralipomena ſcripſit ad Homericam Iliada, mutuatus eſſem, niſi me aliò properantem breuitas reuocaſſet. Sententiam verò Alciatini carminis cum hoc Menandri monoſticho comparo,

ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

Tempus in lucem tandem veritatem trahit. Sed occurrit interea Senecæ cordatus ſermo ex epiſtola 79. vbi de virtute, quæ ſuos honores ſuumque precium non obtinet, niſi apud poſteros, diſputat: Quandiu, inquit, videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama? Quamdiu Catonem ciuitas ignorauit, reſpuit? nec intellexit, niſi cùm perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, niſi accepiſſet iniuriam. Dum violatur,

Omnia tempus aperit.

Viri excellentes nullo in honore quamdiu vixerint, habiti.

tûr, effulſit. Nunquid non ſorti ſuæ gratias egit, & exilium ſuum complexus eſt? de his loquor, quos illuſtrauit fortuna, dum vexat. Quàm multorum profectus in notitiam euaſere poſt ipſos! quam multos fama non excepit, ſed eruit! nulla virtus latet, & latuiſſe non ipſius eſt damnum; veniet qui conditam & ſeculi ſui malignitate compreſſam dies publicet: paucis natus eſt qui populum ætatis ſuæ cogitat. multa annorum millia, multa populorum ſuperuenient. Ad illa reſpice, etiamſi omnibus tecum viuentibus, ſilentium liuor indixerit, venient qui ſine offenſa, ſine gratia iudicent. Et hæc quidem Senecæ verba de veritate iniuria vel ignauia hominum quodam occluſa tempore, ſed tandem tamē ſuum decus obtinente. De iuſtitia verò numinis certiſſima initio lib. 1. in Rufinum Claudianus, quo loco, prouidentiam diuinam fatetur ex eo quod tandem Rufinus ſceleris pœnas digniſſimas tuliſſet. Cic. pro Sextio: hunc ego reditum repudiarem? qui ita florens fuit, vt verear ne quis me ſtudio gloriæ putet idcirco exiſſe, vt ita redirem. Vide Comment. Manutij fol. 139. b.

Abſtulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Abſoluitque deos. iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Æacidæ.] Achillis: ab Æaco Telamonis & Pelei patre.

perfuſum ſanguine Hectoreo ſcutum.] Id dicit, propterea quòd Achilles Hectorem interfecit.

concio iniqua.] iniuſtum iudicium Græcorum procerum: vel iniqua concio Vlyſſis: quam repete ex Ouidij Metamorph. 13. Concio, tria ſignificare Gellius lib. 18. cap. 7. notat ex Verrio Flacco: locum, ſuggeſtumque vnde verba fierent: item cœtum populi: & orationem ipſam quæ diceretur ad populum.

Ithaco.] Vlyſſi, ab Ithaca patria.

Iuſtior arripuit Neptunus.] aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ ſcutum & arma illi erepta reddiderit. Tacitè videtur alludere ad id quod poſteà dicet, plus ineſſe piſcibus marinis humanitatis & fidei, quàm hominibus. Seneca Declamat. 1. Controuerſiarum 7. O maria iuſtiora iudiciis, ô mitiores procellæ patre! Sic Ouid. 1. Triſtium eleg. 4, vbi poëta ſuos labores cum Vlyſſis laboribus comparat:

Cumq; minor Ioue ſit tumidis qui regnat in vndis:
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Idem 3. eiuſdem operis elegia vndecima:

Neptuniq; minor quàm Iouis ira fuit.

Apud

Apud eundem, Dido Æneæ:

Iuſtior eſt animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video hyperbolen: & quidem mari nihil eſt implacabilius: de quo nos alio loco.

dominum ſuum.] Aiacem, qui dominum quidem iure, poſt Achillem mortuum, animo retinuerat: poſſeſſionem verò minimè, quam Vlyſſes eloquentiæ viribus obtinuerat.

boat.] clamat. tranſlatè à bobus.

voce.] catachreſis, pro ſono.

Viciſti, &c.] προσωποποιΐα.

Telamoniade.] Aiax Telamonis fili.

Affectus fas eſt, &c.] ἐξήγησις & ἐπιμύθιον, ad quod illuſtrandum ſuccurrit Æliani exemplum nobile ex lib. 13. var. hiſt. de Macareo quodam ſacerdote Mitylenenſi. ſed quia liber eſt in omnium manibus, non aſcribam. Affectus inquam fas eſt cedere iuſtitiæ, hoc eſt τὰ πάθη τῇ δικαιοσύνῃ: vt hîc iuſtitiæ nomen accipiatur etiam pro veritate, quæ perpetuam ſe iuſtitiæ comitem præſtare debet. Alluditur autem, niſi fallor, ad oratorios affectus, qui ſæpe veritatem rerum opprimunt, aut peruertunt. adeò nihil tam horridum, aut etiam tetrum, quod non ſplendeſcat oratione, & tanquam excolatur, vt olim dixit artis huius mirus artifex. Sed tamen ad iuris peritorum placitum reuocanda ſunt omnia hominum iudicia, imò & conſilia, Veritati opinionem præpollere: & plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. Quod & Tull. 1. Offic. non minus generaliter videtur dixiſſe: Efficiendum eſt vt appetitus rationi obediant, eámque neque præcurrant.

AD EMBLEMA XXIX.

EPIGRAPHEN huius Emblematis, *etiam ferociſſimos domari*, videtur mutuatus Alciatus è primo Annal. Cornel. Tacit. vbi facta Auguſti præclara paucis complectitur, deque mutatione reip. Romanæ agit: poſito Triumuiri nomine, Conſulem ſe ferens: vbi militem donis, populum annona, cunctos ocij dulcedine pellexit: inſurgere paulatim, munia ſenatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere, nullo aduerſante: cum ferociſſimi per acies, aut proſcriptione cecidiſſent. Teſtis huius hiſtoriæ poteſt videri Plinius, qui ſic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello cùm dimicatum eſſet in Pharſalicis campis, non ſine quodam oſtento tem- *Emblema tractum ex Plinio & Cicerone 2. Antoniana.*

temporum, generoſos ſpiritus iugum ſubire illo prodigio ſignificante. Plutarchus autem in Ciceronis vita copioſa oratione recenſet interitus eiuſdem cauſas, quibus M. Antonius eum ad necem poſtulauit. Nulla tamen potior fuit, quàm quòd Cicero, cùm ſibi (è re ſua) maximè eſſet opus, ſeruire tempori non potuerit. Actionibus enim Philippicis in Senatu habitis ſic excanduit Antonius, vt inde omnem, quod aiunt, lapidem mouerit, quò Cicero de medio tolleretur. Cùm itaque ex vrbe diſcedens primò in Tuſculanum veniſſet, indeque tranſuerſis itineribus in Formianum, vt nauim conſcenderet, in altum prouectus eſſet, ventisque aduerſis agitatus, & vitæ & fugæ eum cepit tædium. Tandem reuerſus in Formianum ab Antonij militibus petitus eſt, & Popilius Lænas (quem aliquando Cicero in Senatu defenderat patronus) prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem caput amputauit, & ab Antonio inter duas manus in roſtris poſitum fuit: quo loco orationes in Antonium Cicero habuerat. Val. Max. 5. cap. 3. multa Seneca 7. Controuerſ. 2. & Suaſoriarum 6. capite. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funeſtum ita deflet:

Abſtulit vna dies æui decus, ictaq; luctu
Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ,
Vnica ſollicitis quondam tutela ſalusq;
Egregium ſemper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusq;, togæq;:
Publica vox ſæuis æternùm obmutuit armis:
Informes vultus ſparſamq; cruore nefando
Canitiem, ſacrasq; manus, operumq; miniſtras
Tantorum, pedibus cuius proiecta ſuperbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, deosq;
Reſpexit, nullo luet hæc Antonius æuo. &c.

Nihil tam durum quod frangi non poſſit.

Meminere alij quidam facinoris huiuſce Antoniani, vel potiùs inſolentiæ pluſquàm nefariæ inſani huius hominis iugatos leones ad currum iungentis. Et hoc quidem certè ſat nobis intelligi datur, nullam eſſe tantam vim, aut firmum animi propoſitum, nulliùs tam præfractam vocem & ſententiam, quæ non coërceri aut edomari queat. Quàm enim ſæpe vel libertas vel virtus oppreſſa, & quaſi ſopita eſt tyrannorum violentia? Vltrò ſeſe mihi offerunt exempla longè multa de iis qui indigna & immerita extincti nece à multis iam anteactis annis, deſiderium ſui nobis reliquerunt, vt eorum non poſſimus vel ſine lacrymis, vel iuſto dolore meminiſſe.

Sed vt ad Ciceronem reuertamur: Cæſarem in ſenatu conoſſum

ſoſſum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui tyrannidem perferre non poterant; qui tamen cùm aleam periculoſiſſimi & funeſtiſſimi conſilij ſubiſſent, longè aliud cecidit quàm putaſſent; tyrannum enim de medio ſuſtulerunt, at ipſam tyrannidem tollere non potuerunt. Statim enim perturbatis rebus, & omnium conſternatis animis eandem potentiam neſcio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam moribus & vitæ inſtituto diſſimilis aliiſque partibus Cæſare inferior; cui apertè omni contentione animi reſtitit M. Tullius, & plerique alij nobiles Romani: quos (inito fœdere cruentiſſimo Triumuiratus) proſcripſit Antonius, ex iiſque multos interfecit. Eam quidem quam non modò antè præſentiebat, ſed planè experiebatur, inſanam M. Antonij rabiem non diſſimulat ipſe Cicero 2. Phil. cùm ait: doletis tres exercitus populi Romani interfectos? interfecit Antonius: auctoritas huius ordinis afflicta eſt? afflixit Antonius: deſideratis clariſſimos ciues? eos quoque eripuit vobis Antonius: omnia denique quæ poſtea vidimus (quid autem mali non vidimus?) ſi rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. Et deinde ſubiecit: Verſatus in bello eſt, ſaturauit ſe ſanguine diſſimillimorum ſui ciuium. Itemque 3. Philip. ait, eum in hoſpitis tectis Brundiſij fortiſſimos viros, ciues optimos, iugulari iuſſiſſe, quorum ante pedes eius morientium ſanguine os vxoris reſperſum fuiſſe conſtabat. Certè Plinius lib. 14. cap. 22. Antonium ſanguine ciuium ebrium, & eum ſitientem notat. Et hæc quidem fortè ſatis. Quanquam enim ad Emblematis explanationem videamur adduxiſſe quæ ſtudioſo cuique ſatisfaciant: tamen adiiciemus, quod non parùm fortaſſe conducat ad materiam ſeu fontem carminis huius explanandam. Si enim locus eſt coniecturæ noſtræ dandus (in quo tamen nihil cuiquam velim præiudicatum) videtur id Alciatus duxiſſe potius ex Antonianæ 2. M. Tullij loco, ſed (vt pleriſque doctis videtur) corrupto; qui ſic habet: Vehebatur in eſſedo Tribunus, &c. ſequebatur eum rheda cum lenonibus, comites nequiſſimi. Nonnulli hìc legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatem ſectantur, quique cenſoriam virgulam in ſcriptis auctorum meliorum ſubinde adferunt. Quo ex loco ſuum videtur Emblema confinxiſſe Alciat. & leonibus, legiſſe pro, lenonibus. adhæc non rectè temporum rationem habuiſſe. Si quos moueat Plinianus locus quem attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte auſim affirmare.

M. Antonius tyrannus.

Fons Emblematis.

Romanum eloquium.] κατὰ τὴν ἐξοχὴν Romanæ princeps eloquentiæ

quentiæ vocatur Cicero, vt etiam diſertus artifex Reipub. adminiſtrandæ à D. Auguſtino. Plinius ſenior eum ſic lib. 7. c. 30. ſalutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Peſtis patriæ. *patriæ peſtis acerba ſuæ.*] Allegorica nefarij hominis, Reique pub. pernicioſi hoſtis, deſcriptio, quam ſæpè orationibus vſurpat, vt Catilinariis, Poſt reditum, pro Sextio idem orator: vt cùm Clodium aliquando tetram & immanem belluam, ſæpe furiam, ſæpiùs peſtem appellat. Sed & Gabinium atque Piſonem, duas imperij Romani peſtes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipubl. Hoſtes Ariſtiona, Nabim, Catilinam, peſtes, morbum & vomicam patriæ appellat, id eſt, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως. ſic Virgil. Æn. 3. Harpyias peſtem & iram Deorum: & 12.

——Turni ſe peſtis ad ora
Fertq; refertq; ſonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis inſtituimus: quicquid lethale, noxium & damnoſum eſt, id peſtis nomine ſolere appellari. verbum enim, peſtis, παρὰ τὸ πεσεῖν: vnde ducta vox antiqua, peſſum. pernicies etiam à pernecando dicta. Salluſtius: Et ſi certa peſtis adeſſet, manſurum potius, &c. Catullus ſeipſum alloquens ita de amore ſuo:

Me miſerum aſpicite: & ſi vitam puriter egi,
Eripite hanc peſtem, perniciemq; mihi.

Idem ad Rufum:

Eripuiſti heu heu noſtræ crudele venenum
Vitæ, heu heu noſtræ peſtis amicitiæ.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. peſtem pauliſper reprimi. & ibidem: Atque delebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. peſtis, verùm etiam ſtirps ac ſemen malorum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, ſic iſte Reipubl. cauſa belli, cauſa peſtis atque exitij fuit. & Philip. 7. Tetram & peſtiferam belluam ne incluſam & conſtrictam dimittatis, cauete. Apuleius 5. Aſini aurei, De ſororibus Pſychæ: Sed iam, ait, peſtes illæ, teterrimæque furiæ anhelantes vipereum virus nauigabant. Idem lib. 7. Verùm fortuna meis cruciatibus inſatiabilis aliam denuò mihi peſtem inſtruxit. Eodem ſchemate dixit idem Apuleius 9. Aſini, de muliere quadam: Sed omnia prorſus vt in quandam cœnoſam latrinam in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens; Vt eſſet, ait, criminum ſedes, maledicto-

maledictorum materia, locus quidam expoſitus, in quem ſpurcitiæ ſe omnes ſcenarum colluuionibus deriuarent, &c.

Iunxitque leones.] Præter ea quæ de iunctis leonibus adducta ſunt à nobis ſuperiore commentario, legimus apud Plutarchum hanc pompam non fuiſſe tum primùm ab Antonio vſurpatam. conſtat enim iam olim Annoni duci Carthaginenſium malè ceſſiſſe, quòd leone pro iumento vſus fuerit ad ferendas ſarcinas, pulſumque in exilium eo nomine, quia ad tyrannidem tendere videretur. Quòd obiter mihi reuocat in memoriam Hieroglyphicum EMOLLITÆ FEROCIÆ, vbi Bacchus curru trahitur à tigridum pari: cuius animalis effigies indomitam & efferatam ſæuitiam arguit. ſed ad rem. In Antiochi numo videre eſt leonem ferè humi procumbentem, & ſuperuolantem noctuam: quo ſignificatur vires cedere ſapientiæ. leo enim roboris habet Hieroglyphicum: noctua vero Mineruæ. Referrem & leones ſubijci Magnæ deæ vehiculo fuiſſe ſolitos, eóſque Solis trahere currum: ſed hæc non ſunt huius claſſis. Certè in Fauſtinæ veteri numo, Cybele turrita ſellæ leoninæ inſidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inſcriptione, MATRI MAGNÆ. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum elephantos quos habebat ad pompam inſtitutos, conatum aſſuefacere, vt ſeſſorem paterentur: quod & ab alijs tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonij leonibus iam ſatis; ſi tamen admonuero id oſtentum à Cicerone ipſomet præuiſum, epiſt. ad Atticum: Tu Antonij leones pertimeſcas caue: nihil eſt illo homine iucundius, &c.

Annon leone vſus pro iumento.

Bacchi currus tractus à tigribus.

Leones magnæ deæ currum vehentes.

iugum.] Nolim prætermiſſum quod notat Pierius 48. Hieroglyph. iugo ſeruitutem ſignificari, & fatigationem. vnde vulgatum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in ſeruitutem trahere, à bobus ſumpta metaphora.

Iugum quid.

Ambage hac.] ſignis & mutis demonſtrationibus eiuſmodi. Leones enim iunxit, vt ſignificaret ſe fortiſſimos quoſque ſub iugum miſiſſe. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia multa ſignat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria ſignificatione pro verborum circuitu, & ſententiarum aliorſum tortarum ductu accipi ſolet: at hîc, quantum conijcio, ſchema vel pompam, aut faſtum inſolentem arguit, quo tacitè quid ſibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter ſumi μεταφορικῶς pro verborum circuitu, qualis in criminibus excuſandis aut velandis adhiberi nonnunquam ſolet. Liuius 2. Per ambages tegens ingenij ſui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, ſenes & conſulares fallendæ fidei

Leo quid.

Ambages.

fidei exquirere. & id quidem tranſlatitiè. propriè verò ambages ſunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque Æquoris ambages dixit. ſic ſæpe apud Cornel. Tacitum Annalib.

AD EMBLEMA XXX.

Parentibus quantum debeamus.

OMNIBVS iis qui humanitatis iura colunt, ab ipſa omnium magiſtra natura perſuaſum debet eſſe quantum parentibus debeant, niſi tamen omnem humanitatem ſibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo ſenſu pietatis in parentes, ſed & animantium quædam, à quibus abeſt ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt eſt apud Solin. cap. 43. Polyhiſt. quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipſæ à pullis ſuis inuicem aluntur. Quamobrem Ægyptij cùm ſignificarent hominem, qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ ſoleant genitoribus ſenio confectis eodem modo gratiam rependere, quo ipſæ fuerint educatæ. Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles, & pabulum ſuppeditant: idque quoad reſumptis pennis ſibi ipſis queant ſufficere. Itaque hæ & pietatis, & grati animi ſymbola gerunt, vt videre eſt apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auibus eſſe. Atqui par eſt eo lubentiùs & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum conſeruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior eſt noſtra conditio, eo affectus debet eſſe paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam. Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi faciēt, cámq. rependent pietatem quam primùm in parentes exhibuerimus. Nec verò eſt quòd pluribus has naturæ leges commonſtremus, quandoquidem omnes norint poſt tria illa, quæ ad diuinum cultum ſpectant præcepta, primum rerum humanarum decretum eſſe, vt parentes ipſos in honore habeamus: cui & ſpem certumq́ue præmium vitæ longioris adiecit ſupremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem. Heſiodus huc alludens, 1. ἔργων, ſeculum impium deſcribit ab effectis hominum ſceleratorum, qui probro contumeliaq́ue afficient, eosq́ue ſenio affectos non ſuſtentabunt. Iupiter, inquit, perdet hoc genus hominum, Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων εἰ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας,

Ciconiæ pietas.

μέμψον-

μέμψονται δ' ἄρα τὰς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσι
σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες, οὐδὲ μὲν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν
χειροδίκαι.

Sed vbi eſt illa naturæ vis (ait Caſſiodor. variar. epiſt. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ deſtinatur ad poſteros? ferarum catuli ſequuntur parentes: à ceſpite ſuo virgulta non diſcrepant, propago vitis propriæ ſeruit origini; & diſcrepat homo à ſuo fuſus initio! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam perſonam poſſunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipſis laboratur: ipſis diuitiæ conquiruntur: & cùm ſibi vnuſquiſque credat abundare quod poſſidet cùm à patribus adhuc quæritur, pro altera potiùs ætate peccatur. Proh dolor! non merebimus eorum affectum, pro quibus ſubire non recuſamus exitium? Maria ipſa ſæuis tempeſtatibus excitata genitoris cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat quod propriæ ſoboli relinquat. Aues ipſæ, quarum vita ſemper in eſcis eſt, naturam ſuam extranea ſorde non maculant. Ciconia, redeuntis anni iugiter nunciatrix, eiiciens triſtitiam hyemis, lætitiam verni temporis introducens, magnum tradit exemplum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas ſenio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inueniri, plumis ſuis genitorum membra frigida refouentes, eſcis corpora laſſa reficiunt: & donec in priſtinum vigorem alis grandæua redierit, pia viciſſitudine iuuenes reddunt quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoque non immeritò vita longa ſeruantur, qui pietatis officia non relinquunt. Hactenus Caſſiod. Hanc naturæ legem, quòd plerumque à ſceleratis quibuſdam naturæ monſtris violaretur, iura ciuilia confirmârunt, vt lib. 5. Si quis à liberis, D. de liberis agnoſcendis: & de alendis liberis ac parentib. Cod. vbi reſponſum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM EST. ea tamen alimenta præſtari debent pro modo facultatum: & ſi non præſtentur, captis pignoribus & diſtractis cogetur quis ſatiſdare ſententiæ. Tractauit hoc argumentum Baſilius Magnus orationibus εἰς ἑξαήμερον. Nonnulla ex Platone 1. Alcibiad. petas licet. Ariſt. De animal. hiſt. Plin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Prou. ἀντιπελαργεῖν.

Aërio nido.] alto, ex ſubiecto adiunctum μετωνυμικῶς. vt apud Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

& 3. Palumbes eâdem ratione dicuntur aëriæ.

inſignis

Effigies Ciconiæ in ſceptris. *inſignis pietate.*] Petronius Arbiter Ciconiam pietaticultricem appellauit. hinc in numis Adriani ſculpta eſt, cum inſcriptione, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs ſummo in ſceptro Ciconiæ geſtabant effigiem, in imo Hippopotami, ait Suidas: vt admonerentur, pietatem plurimi eſſe faciendam; ſæuitiam & crudelitatem cohibendam atque comprimendam.

inſignis pietate.] Hoc elogium tribuit Æneæ ſuo poëta princeps initio 1. Æneid. quod reperitur ab hoc noſtro, in emblem. cuius inſcriptio, Pietas filiorum in parentes. Verbum, pietatis, quod obiter, inde dictum, quòd quæ in ea ſimul, quaſi penitus, & in penetralibus recondantur. Tullius vſurpat id vocabulum ſæpe, ſed ad Lentulum, per quem fuerat ab exſilio reuocatus. Sic enim 1 epiſtolarum initio: Ego omni officio, ac potiùs pietate ſatisfacio, &c. Idem epiſt. 9. lib. 1. eiuſdem: Periucundæ mihi tuæ litteræ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cùm illud ipſum grauiſſimum, & ſanctiſſimum nomen pietatis, leuius mihi videatur?

Inueſtis. *Inueſtes.*] impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa doctè Fornerius noſter Selection. 1. cap. 29.

pullos pignora.] Appoſitio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutuæ habentur pignora. Ouid. 3. Faſtorum:

Liberi pignora. *Inq; ſinu natos pignora chara tenent.*

Sic Nouella Valentiniani de libertis: Itaque libertus, qui ciuis Romani priuilegium fuerit conſequutus, ſiue vnicum pignus, ſiue plures cuiuſlibet ſexus habeat filios, cùm mori cœperit, ſoboli ſuæ omnes proprias ſi maluerit facultates ſupremo ſecurus dimittat arbitrio. Claudian. 1. De raptu Proſerpinæ, vbi Pluto queritur ſe priuari ſpe ſobolis:

Aſt ego deſerta mærens inglorius aula
Implacidas nullo ſolabor pignore curas?

Et paulo pòſt de Cerere:

Commendat Siculis furtim ſua pignora terris.

Idem 3. eiuſd. operis,

——reuocat tandem cuſtodia chari
Pignoris.——

AD EMBLEMA XXXI.

HÆC Epigraphe non plena ſatis eſſe, & argumento carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi ſic, *Abſtinentia à muneribus capiundis.* Cæterùm cùm nuper forte fortuna incidiſſem in Ariſteæ Græci ſcriptoris librũ, qui eſt De lege Diuina, commodè ſeſe locus obtulit huic Emblemati non parum accommodus. Ille ſic : ἐπηρώτησαν δὲ καὶ τοῦδε τίνος χάριν ἀπονιζόμενοι τὰς χεῖρας, τὸ τηνικαῦτα εὔχονται· διεσάφουν δὲ, ὅτι μαρτύριον ἐστὶ τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν. πᾶσα γὰρ ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται, καλῶς καὶ ὁσίως μεταφέροντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν πάντα. id eſt, Interrogarunt (Iudæos intelligit) cuius rei cauſa manus abluerent vota facturi. ſignificarunt illi id fieri in teſtimonium & argumentum nullius ſceleris perpetrati. Nam quòd per manus omnes conatus ſoleant expediri, ita pulchrè & ſanctè ad iuſtitiam omnia referebant. Apud Ægyptios per ignem & aquam, vt quæ continerentur turibulo & phiala, maculas, labéſve deterſas elutáſque optimè didicimus ſignificari. Apud quaſdam gentes ſuffitio erat in vſu, qua qui proſequebantur funus, quia polluti haberentur, aqua ſparſi ſolebant ignem ſupergredi, vt qui ſibi perſuaderent purgationem ita fieri. In aqua puritatẽ hanc intellexit Catullus, cùm ait:

Ariſteæ locus de Iudæorum ritu in manibus abluendis.

Ignis & aqua in thuribulo & phiala.

Aut quilibet qui puriter lauit dentes.

Nonnulla ſunt apud Caſſiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant. ex eo petat qui volet lib. 9. epiſt. 19. & lib. 11. epiſt. 8.

Marmorea in tumulis.] Hæ ſunt iudicis æquiſſimi notæ, quibus poſt mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte, malluuium cum mantili in altera depictum, arguit ſepulti hominis in adminiſtranda iuſtitia æquitatem & innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quemque maximè commendant; ſic ab eo ſi abſcedant, non iudex, ſed impius & inhumanus carnifex habendus eſt. Reclamant enim aduerſus iniquos iudices, & diuinæ & humanæ conſtitutiones, quòd in Republ. bene liberaliterque inſtituta nihil debeat incorruptius obſeruari quàm iudicium, quod lingua ſæpiùs quàm nummis peruerti ſolet. Quamobrem non iniuria Cicero dicebat ſe non intelligere, cur qui ſententiam pecunia corrumpit, pœna dignus ſit: qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis eſt nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipſe perpetuò meminiſſe Deum habere ſe iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire

Aqualis & malluuium.

Virtutes iudicis.

N poſſit.

poſſit. Adhæc, quantum ad ſymbola propoſita ſpectat, malluuium & vrceus integritatem iudicis, & à muneribus capiundis abſtinentiam repræſentant. Manuum ſiquidem abluendarum geſtus olim fuit innocentiæ quædam aperta demonſtratio. Cùm enim quis ſe inſontem & immunem à crimine aliquo vellet indicare, ſed nec vllum in eo admittendo aſſenſum præbuiſſe, præſentibus quibuſdam manus abluebat, vt ex ea manuum munditie puritatem animi declararet. Huc quidem ſpectat illud regij Pſaltis, Lauabo inter innocentes manus meas: idemque eſt intellectum à peruerſo noſtri Redemptoris iudice Pilato, cùm accepta aqua manus abluit, innocentiam profeſſus, crimenque in Iudæos reiiciens. Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35.

Manus abluere quid olim.

Vrceus.

Vrceus.] Vas terreum aut æneum ad aquam excipiendam aut hauriendam. Malluuium, ſiue pollubrum, vas eſt ſiue lebes ad manus abluendas, quaſi manulauium.

Ius dicere.

Ius dictum.] Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui ius dicit. Ius dicere ipſorum eſt magiſtratuum. Cicero pro Flacco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum: Quippè ius Laodiceæ me dicere cùm Romæ Plotius dicat. & 10. Antoniana: Qui cùm Prætor vrbanus eſſet, vrbe caruit, ius non dixit.

Sed id paulò diſtinctiùs eſt explicandum, ne mihi diem dicant iuris ſtudioſi. Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicentis, D. de iuriſdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc eſt Prætoris, officium eſſe latiſſimum. At non modò prætorem intelligimus iuris dicentis nomine, ſed & præfectum vrbi, vt D. de off. præf. vrb. l. 1. &, De in ius voc. l. 2. præſidem prouinciæ, l. cùm hi, §. ſed nec mandare, D. de tranſact. & ædilem curulem, qui certis de cauſis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis vſitatum, vt ius dicentis verbo Prætor appellaretur, velut iuri dicundo præ aliis conſtitutus, l. 2. §. populo, D. de orig. iur. At de vrbis prætore id modò intelligimus: alij enim qui creati ſunt Repub. augeſcente, ius non dicebant, ſed tantùm de capitalibus quæſtionib. cognoſcebant, quæ ipſis obuenerant ſorte, vnde Quæſitores appellati. Ne longior ſim, ita ſtatuo, alium fuiſſe à Prætore iudicem, & à ius dicente: quod planum eſt ex M. Tullio, 2. in Verr. & pro Rabir. Poſt. Itaque diſtinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt ſtipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tametſi aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporibus Imperatorū (quum antiqua penè omnia obſoleuerunt vnà cum linguæ Romanæ puri-

puritate) iudicum nomine quicunque magiſtratus etiam maiores appellari cœperunt.

puras habuiſſe manus.] Hi puris manibus viuere dicuntur, qui purè atque integrè vitam tranſigunt: qui neque dolo neque aſtu aliis negotium faceſſunt: qui denique ſunt (vt hîc Alciatus intelligit) ἀδωροδόκητοι, id eſt, à muneribus accipiendis alieni. Horatius paulò deflexit: *Pura manus.*

——*bene ſi quis*, inquit,

Et viuat puris manibus. Sic dicuntur in Nouell. 8. καθαραὶ χεῖρες. Ne quid tamen hîc nota dignum tranſiliam, verba Iuſtiniani quæ integra reperiuntur in primo Codicis, titulo de mandatis principum, huc adſcribam, digna quidem illa quæ literis aureis paſſim conſignentur: δεῖ τοίνυν σε καθαρῶς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἁπάσης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων καθαρὰς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδένος ἅπτεσθαι κέρδους, μήτε μείζονος, μήτε ἐλάττονος, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγουμένοις. καὶ διά τε σαυτοῦ διά τε τῶν περὶ σε καθαρὸν αὐτοῖς πανταχόθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον. *καθαραὶ χεῖρες.* Oportet igitur te purè ſuſcipientem hoc adminiſtrationis munus, procul ab omni largitione, præ alijs omnibus, mundas ſeruare Deo, nobíſque, & legi, manus, nullum lucrum contingere, neque maius, neque minus, neque captioſum quiddam contra ſubiectos facere negotiando, ſed contentum eſſe ſolis à fiſco tibi miniſtratis, & tam per te quàm per eos qui circa te ſunt, purum eis vndique ſeruare ius. Suetonius in Tito ait, Pontificatum maximum ideò ſe profeſſus accidere, vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit.

AD EMBLEMA XXXII.

SIGNIFICAT ſibi rem eſſe cum quibuſdam rabulis forenſibus, malis vicinis, ſuas ædes ita altè extruentibus, vt officerent luminibus ſuarum ædium: atque à quibus ſic importunè fatigaretur, vt olim Phineus ab Harpyiis, vt parum abeſſet quin propriis ædibus expelleretur, niſi ſuccurriſſet animi probitas & integritas. Sic enim viri boni ſæpenumerò ab importunis dominis deturbantur ſine vlla legum & honeſti ratione, niſi æquanimitate, vel potius numinis aliquo præſidio; & quaſi ariete vindicentur. Demoſthenes in Calliclem: τὸ χαλεπώτερον οὐδὲν, ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν: id eſt, Nihil moleſtius

eſſe poteſt, quàm in vicinum malum & auarum incidere. Quò etiam illud Pindari non malè quadrabit ex Nemeor. 10. Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποισιν ὁμιλεῖν κρεσσόνων: Periculoſum eſt contendere cum potentioribus.

pariete.] Proceleuſmaticus, dactyli vice.

bene nummati.] Horatius 1. Epiſt.

At bene nummatum decorat ſuadela, Venúsque.

Cic. 2. in Rullum: non minus bene nummatus, quàm egregiè capillatus. Ammian. Marcellin. lib. 14. Si ad aliquem bene nummatum, tumentémque loculis honeſtus aduena ſalutatum introieris.

ſataguntq́ vel vltrò, &c.] Arguitur iniuſtus & violentus diuitum animus, à quibus in primis eſt timendum, quippe qui neque ius neque bonum, ſed nec æquum colunt. Qua ratione puto dictum à Platone 5. Legum: valdè diuites homines non eſſe bonos. Refert Plutarch. ita quendam dixiſſe Syllæ glorianti: Quomodo vir bonus eſſe potes qui tam magnas opes poſſideas, cùm nihil à patre acceperis?

Obſtruere lu-minibus quid.

Obſtruere noſtris luminibus.] Obſtruere luminibus vicini ἐμποδίζειν τῇ ὄψει, eſt ſtructuram aliquam iuxta eius ædificium facere, quæ lumen eidem eripiat. Obſtruere enim luminibus, verbum antiquum iuris. Vnde Cicero pro Domo ſua: Cùm ille negaret, inquit, primò ſe luminibus eius obſtructurum minabatur. Idem in Bruto: Vt horum conciſis ſententiis (de Philiſto & Thucydide loquitur) interdum etiam non ſatis apertis cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atque altitudine orationis ſuæ, quod idem Lyſiæ Demoſthenes: ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altius oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphoram nemo non videt, pro eo quod dixiſſet ſine tropo; impedimento fuit ne orationis Catonianæ lumina viderentur. Rectè Thucydides: πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. Ex vicinis malum bonúmve proficiſcitur. Harpyiarum verò fabulam Plutarch. lib. De vſura vitanda, torquet in debitores, qui grauentur ære alieno: tolerant enim ac ſuſtinent tanquam Phineus Harpyias illas pennatas paſcentes, &c: ὡς ὁ Φινεὺς ἁρπυίας τινὰς ὑποπτέρους βόσκοντες. Referam Alciati verba ex Commentario ad tit. De verb. ſignific. l. 139. Finge, inquit: Concedit lex volenti lautè ædificare, vt vicinum ad proximæ rei venditionem cogere poſſit. an eum quoque adiuuabit, qui lautum ædificium perfecit, ſed addere illi aliquid deſiderat, puta hortum ampliare, vel impluuium? qua in

re cùm

re cùm ego impeterer, negabam adiuuari. Cùm enim ornatus vrbis ratione ita conſtitutum eſſet, & qui ciues ad expolienda ædificia incitarentur, in eo qui iam perfeciſſet, hæc ratio locum non habebat. Paulo poſt ita: Verum cùm non tam iuri meo quàm iudicibus diffiderem, tranſegi, vt veriſſimum ſit illud Heſiodi, μηδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽ εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. quod, vt ait Columella, non ſolùm de boue dicitur, ſed etiam de omnibus partibus rei familiaris; adeò refert non habere malum vicinum. hæc Alciat.

geminæ quem tanquam Phinea raptant Harpyiæ.] Heſiodum ſecutus, duas tantum Harpyias ſtatuit. Virgil. trium meminit, quarum nomina Aëllo, Ocypete, & Celæno. Finguntur volucres monſtroſæ, facie virginea, vnguibus vultures referentes, ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dictæ, vnde Suidas ait, ἁρπακτικοὺς δαίμονας εἶναι. Sic autem habet fabula. Phineum vxorem duxiſſe Cleopatram, Boreæ & Orithyiæ filiam tradunt; cùmque alteram nomine Idæam Dardani filiam ſuperinduxiſſet, eius nefario ſuaſu filios ex Cleopatra ſuſceptos excæcauit: qua de cauſa dicitur & ipſe à Diis excæcatus, in eumque miſſæ Harpyiæ, quæ cibos & menſam eius diriperent, & turpiſſime fœdarent. Quòd verò Zetes & Calais cum Argonautis Colchos proficiſcentes à rege Phineo ſuſcepti fuiſſent honorificè, vt eum hac intolerabili moleſtia liberarent, Harpyias magna dexteritate pepulerunt, & in Plotas vſque inſulas perſecuti ſunt. Cætera ex 3. Æneid. Virgilianæ, 6. & 7. Metamorph. Ouid. petes. Vide etiam Valer. Flaccum 4. Argonautic. Sed quoniam nobis propoſuimus fabulis ipſis allegoricas enarrationes adiicere, non videbitur à re alienum, ſi explanemus quid Harpyiarum nomine intelligatur. Sanè vt vis nominis indicat, Harpyia rapacitatem notat: vnde Harpax, & harpagare verbum apud Plautum. Fulgentius ait, ideo virgines fingi, quòd rapina omnis ſterileſcat, nulliuſque ſit frugis: Volucres propter celeritatem qua feruntur qui rapiunt: plumis opertæ, quòd latitet quicquid ab iis æruſcatum eſt. Tres verò, quoniam primò aliena expetuntur, cui ſuccedit inuaſio, & poſtremò abſconduntur. Hinc enim nomina è re facta, Aëllo, tanquam ἑλοῦν ἄλλο, tollens alienum: Ocypete, citius auferens: Celænum verò nigrum. Sunt qui per tres Harpyias, auaritiam, inuidiam & ſuperbiam intelligi velint. Opinor autem hîc Alciatum de induſtria duarum tantùm meminiſſe, vt ad rem ſuam, id eſt, duos vicinos accommodaret. Ille quidem 2. Prætermiſſorum ait, Harpyias ira tonantis aduerſus Phineum impulſas à Poëta fingi, quòd quæcunque

Harpyiæ quot, & vnde dictæ.

Phineus.

Zetes & Calais.

Harpyiæ quid.

Cur volucres Harpyiæ.

Cur plumis præditæ.

Cur tres.

Aëllo.

Ocypete.

Celano.

maxima oriantur mala, iræ diuinæ ſoleant aſcribi: & Theophraſtus haſce tempeſtates, ſterilitates, & alia generis eiuſdem, quæ non vitio terræ, ſed cælitùs proueniunt, ἀπὸ τοῦ δαίμονος αἰτίαν appellat, id eſt, cauſam Deorum numine vrgentem. Si plura de Harpyiis requiras, conſule Syntagma 6. Hiſtoriæ Deorum Gyraldi.

Integritas noſtra, &c.] Accommodat fabulam. Propriis ædibus cedere cogar, & his expellar, niſi mentis integritate & honeſtate vindicer, meque tuter, vt olim Phineus, Zete & Calai adoleſcentibus fortiſſimis. Vitæ innocentis conſcientia (vt hoc vel obiter adiiciam) eſt inſtar muri ahenei, qua nimirum quis ſuſtentatus, non eget Mauri iaculis, nec arcu ad retundendas inſidias iniquorum & violentorum hominum. Itaque rogatus Bias quæ vita metu careret? innocens, inquit, & eius qui ſit ſibi bene conſcius: nam omnes animum innocentem amant & charum habent, vt eſt apud Pindar. adeò vt innocentem damnare pro grauiſſimo crimine ſit iam olim habitum: ergò malè ceſſit Archiæ quòd Archilochum interfeciſſet: Cæcilio Metello de Dalmatis citra cauſam triumphanti: Attalo regi Aſiæ, quòd inſontes amicos occidiſſet. Sed hæc ſatis; longiùs enim oratio euagatur.

His niſi ſint Zetes, &c.] Pindarus Pythior. 4.

θυμῷ γελανεῖ θᾶσσον ἐν—
τυεν βασιλεὺς ἀνέμων
Ζήταν κάλαϊν τε πατὴρ Βορέας
ἄνδρας πτεροῖσι νῶτα πε—
φρίκοντας ἄμφω πορφυρέοις. id eſt:

Ridenti animo velociter ornabat rex ventorum Zeten Calaimque pater Boreas viros, qui alis in tergo mouebantur ambo purpureis. Boream autem ventum eſſe Septentrionalem nemo neſcit, cuius filij dicuntur Zetes & Calaïs, fictis ingenioſè vocabulis. Ex nominum etymo non eſt dubium quin longè multa peti poſſint, quæ quaſi nos manu ducant ad cognitionem rerum vberiorem, & quidem magis apertam. Certè mihi placet ſcholiaſtis Pindari acumen, qui eo loco ζήτην ὡς ζάητην, nempè ἄγαν ἄων, quòd nimium flet, interpretatur: κάλαϊν verò, vt qui καλῶς ἄων, quia leniter flet. At ad rationem phyſicam non vſurpat Alciatus; ſed ad mores conuertit, quò faciliùs ingenioſis hominibus ſuum id carmen oſtentet.

Zetes & Calais, ad quid velata nomina.

Integritas noſtra, atque animus quæſitor honeſti.

Nam κάλαϊς fortaſſe ἀπὸ τοῦ καλοῦ, quo animi deſignatur integritas: animus autem quæſitor honeſti, eſt ille ζήτης, à ζητεῖν nomen

men habens, quod quærere ſignificat. Idem video poſſe obſeruari facilè in Homericis nominibus permultis, & iis perſonis quæ à Platone inducuntur: quæ nomina interdum totius diſputationis argumentum implicant.

AD EMBLEMA XXXIII.

Hoc ex epigrammatôn Græcorum libro 3. ſumptum pulchrè eſt æmulatus: quo ſub nomine Ariſtomenis Imperatorem Carolum V. celebrat, alluditque apertè ad aquilam, quam in ſcuto habuit, & imperiali ſtemmate, quæ fortitudinis notam præ ſe ferat. Ea enim vt dignitate cæteris auibus antecellit: ita ille Princeps alios & fortitudine & ſplendore nominis longè antecedit. Epigramma eſt Antipatri, quod huc adſcribere non piget:

Aquila pro ſtemmate Imperatoris.

ὄρνι Διὸς κρονίδαο διάκτορε, τεῦ χάριν ἕστας
  γοργὸς ὑπὲρ μεγάλου τύμβον ἀριστομένους;
ἀγγέλλω μερόπεσσιν, ὅθ᾽ οὕνεκεν ὅσσον ἄριστος
  οἰωνῶν γενόμαν, τόσσον ὅδ᾽ ἡμιθέων·
δειλαί τοι δειλοῖσιν ἐφεδρήσσουσι πέλειαι·
  ἄμμες δ᾽, ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα. hoc eſt:

Nuncia fare Iouis præpesq́ volatibus ales,
  Cur magni ad tumulum ſidis Ariſtomenis?
Hæc homines moneo: volucrum quantum optima viuo,
  Tantum hic heroas optimus inter erat.
Stiparint pauidæ timidorum buſta columbæ,
  Aſt ego delector fortibus vſque viris.

Auis Iouis Saturnij, nuncia quam ob cauſſam ſtas
  Ferox, ſuper magni tumulo Ariſtomenis?
Nuncio hominibus, quod quantùm præſtantiſſima
  Volucrum ſum, tantum hic ſemideorum (fuit.)
Pauidæ quidem pauidis aſſidebunt columbæ,
  Nos autem interritis viris delectamur.

Fare age quid ſedeas Iouis ales nuncia pernix
  Magnanimi tumulum trux ad Ariſtomenis?
Nimirum quantùm alitibus ſum robore præſtans,
  Tantum ſemideis præſtitit ille viris,
Sic buſtis pauidûm pauidas decet eſſe columbas:
  Nos verò intrepidis ſigna ſuperba ſumus.

Antipatri exſtat Epigramma certè nobile in Platonis, diuini homi-

hominis, tumulum, cuius animam ad ſepulchrum è cœlo allapſam in ſpeciem aquilæ dicit:

αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον, ἢ τίνος, εἰπὲ
ἀστερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;
ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος ἀποπταμένης ἐς ὄλυμπον
εἰκών· σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς ἀτθὶς ἔχει.

Cur aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab aſtris
Hîc habitare Deum fortè aliquem intuita es?
Imò anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

Iupiter Saturnius. *volucris Saturnia.*] quaſi dixeris Iouiana: nam & Iupiter dicitur Saturnius. Virgil. in 4.

Nec Saturnius hæc oculis pater accipit æquis.

Sic apud Homerum multis in locis *κρονίδης*.

Ariſtomenes. *magni Ariſtomenis.*] *ἀριστομένης*, optimæ mentis hominem ſonat, ait Pindari Scholiaſtes, & Pauſan. in Meſſenic. eum Græcorum omnium optimum Apollinis oraculo iudicatum refert: quod & alicubi confirmat D. Hieronymus. Vir fuit admirandæ planeque ſtupendæ dexteritatis, qui de Lacedæmoniis victorias nobiles retulerit, à quibus bis atque iterum captus, mirabiliter euaſerit. ſed tandem ab eiſdem occiſus, execto eius corpore (videndi cauſa) cor hirſutum eſt repertum. Plin. lib. 11. cap. 37. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. meminit Dion Chryſoſtom. oratione 35. initiò ferè.

quantum inter aues.] Collatio parium.

Semidei. *Semideos inter.*] Semidei ſunt Heroës illuſtres, & nobiles viri, qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quamproximè acceſſerunt, ab imperita plebecula, & Poëtis ipſis (qui vulgarem opinionem velis remiſque conſectati ſunt) in numerum Deorum relati creduntur. Heſiodus:

Ζεὺς κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον
ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
ἡμίθεοι. ——

Iupiter Saturnius fecit iuſtius & melius,
Virorum Heroum, diuinum genus, qui appellabantur
Semidei. ——

Ouid. 1. Metamorph.

Sunt mihi ſemidei ſyluestria numina Fauni.

& Statius in 2. Reges ſemideos appellat. Lucianus in mortuorum dialogis ſub Trophonii perſona, *ἥρως*, inquit, *ἐστὶν ὃ μήτ' ἄνθρωπός ἐστι, μήτε θεὸς, ἀλλὰ καὶ συναμφότερόν ἐστι.* Mitto quæ Plutarch. de oraculorum defectu diſputat, quæque D. Auguſt.

10. de ciuit. Dei cap. 21. aliique certè multi retulerunt de heroibus.

Inſideant timidæ, &c.] Columbam pro trepidatione & timiditatis ſymbolo ponere vulgatiſſimum fuit antiquis. nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem ſignificat: deducitur enim à τρεῖν, quod eſt trepidare. Homerus enim ſic: *Columba pro trepidatione.*

αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι. hoc eſt,

Hæ pauidæ greſſu ſimiles abiere columbis. Ouid. 1 artis,

Vt fugiunt aquilas timidiſſima turba columbæ.

Pierius Hieroglyph. lib. 22. id ſcitè perſpicueque declarat.

buſta.] ſepulchra. Iuuenal. Satyr. 3.

——portandum ad buſta cadauer. *Buſtum.*

Ouidius Faſtorum 5.

Compoſitiq; nepos buſta piabat aui. Et Virgilius:

——ſemiuſtaq; ſeruant Buſta.

Cicero in Piſ. Quorum ego furori niſi ceſſiſſem, in Catilinæ buſto, vobis ducibus, mactatus eſſem. Mortuorum cadauera olim cremabant, & cineres, quæ religiosè aſſeruabant, buſta dicebantur; quaſi combuſta. Cicero tamen 3. De leg. buſtum pro monumento accipit, vt & Sueton. pro ſepulchro.

Nos aquilæ.] Aquilam Romanorum (rerum dominorum) inſigne fuiſſe quamplurimi auctores referunt. Neque verò id ſine cauſa factum coniicio. nam vetuſti quique aquilam auium principem vocitabant: vt Horatius proinde dixerit ei Iouem permiſiſſe regnum in aues vagas. Obſeruabant enim eius auis præſtantiam virium, eam politam, concinnam, intrepidam, ſtrenuam, liberalem: quæ adiuncta perpetuò fortem debent Principem comitari. Sed & aquilino naſo homines regios appellarunt, teſtibus Platone & Plutarcho: ita vt Perſæ ad regnum nemini aditum liberum concederent, niſi qui ea nota inſignis eſſet, atque Cyrus, ille, quem aquilino naſo fuiſſe memorabant. Pyrrhus etiam Epirotarum Imperator, Aquilæ cognomen ſibi datum à ſuis lubens admiſit. Cùm enim milites eum Aquilam appellaſſent: τί γὰρ, inquit, οὐ μέλλω τοῖς ὑμετέροις ὅπλοις, ὥσπερ ὠκυπτέροις, αἱρόμενος; Quid verò non debeo veſtris armis tanquam alis pernicibus in altum tolli? Imò verò apud Thebanos Aquilæ vt ſacræ aues colebantur, vt apud Ægyptios Crocodili, Ibes, Cynocephali. Non auſim equidem tranſilire, Aquilam olim rerum ſucceſſum proſperarum portendiſſe. ſic enim Iupiter omen optimum cepit, cùm ſibi aduerſus Titanas proficiſcenti apparuit Aquila. Prætermitto lubens quæ prolixa ſunt in Xenophontis commentariis. Certè Aquilam alij *Aquila, inſigne Romanorũ.* *Aquilæ præſtantia.* *Aquilino naſo homines.* *Pyrrhus, Aquila dictus.* *Aquilæ ſacræ aues quibus.*

referunt Gordij, pauperis alioqui viri, in curru per totum diem ſeſſitaſſe: vnde regnum Phrygiæ filio Midæ præmonſtratum volunt. Cùm Hiero admodum adoleſcens eſſet, & mediocrium homo fortunarum, primo bello quod vnquam iniiſſet, Aquila ſedit eius clypeo, quod præſagium regni fuiſſe creditur. Tarquinio Romam migranti Aquila pileum è capite abſtulit: vnde Tanaquil vxor vaticiniorum perita regnum illi portendi coniecit. C. Marius puer Aquilæ nidum cum ſeptem pullis in agro reperit: cuius ominis ratio fuit ſeptem Conſulatibus oſtenſa. Celebratur & Octauij Cæſaris Principatus primùm Aquilæ oſtento notatus. Cùm enim aliquando in via Campana pranderet, Aquila ex improuiſo panem ei de manibus eripuit, & leniter deinde reddidit. Nec prætermittendum quod legitur de Alexandro Macedone, quo recens nato, Aquilæ duæ in culmine domus per totum diem ſediſſe dicuntur: quod omen tum primùm captum fuit duplicis Imperij, nempè Aſiatici & Europæi. Sed hæc dum colligo, ferè non ſentio mihi ad reliqua pergendum.

Aquila omen.

AD EMBLEMA XXXIIII.

Philoſophia Epicteti duobus compreh enſa verbis.

DVOBVS his verbis, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Philoſopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehendi poteſt. Primò ſiquidem ad patientiam adhortabatur, qua quiſque diſceret tum aduerſos fortunæ caſus, tum etiam laborem æquo animo perferendum: altero, eſſe ab omni luxu, potiſſimumque venereo præcipiebat abſtinendum. Quæ duo præcepta duobus hiſce verbis comprehenſa, ſic Horatius illuſtrauit:

Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, ſudauit & alſit,
Abſtinuit Venere & Baccho.

Patientia.

In tolerantia conſtans hominis animus agnoſcitur, quando ſcilicet malis non cedit, ſed contrà audentior exſurgit. Vnica ſiquidem conſtantia hominem ab hominum communi fece differentem maximè, & longè nobiliorem facit: quandoquidem, vt doctè cecinit Prudentius, omnibus aliis virtutibus, & ſocietatem & auxilium ſuum fortis patientia miſceat; virtusque omnis vidua ſit, quam non patientia firmet. At quantum conducat abſtinentia, quantasque habeat vires, pleni ſunt auctorum libri, plena antiquorum monumenta. tam enim latè patet, vt

Abſtinentia.

per

per omnia omnium virtutum domicilia ferè locum ſibi ſuo iure vendicet. Hinc apud Lactantium triplex ſtatuitur virtutis gradus: primus eſt à malis operibus abſtinere: alter, à verbis malis: tertiùs, à rerum malarum cogitatione. Sed vt paucis, quemadmodum Patientia & Abſtinentia duæ virtutes ſunt præ ceteris vtiles, ſic iis oppoſita duo vitia, Intolerantia nempè & Incontinentia, multò omnium grauiſſimæ & exitioſæ maximè dicebantur Epicteto (teſte Gellio lib. 17. cap. 19) nempè cùm aut iniurias, quæ ſunt ferendæ, non toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, ſi quis hæc duo verba cordi habeat, eaque ſibi imperando atque obſeruando curet, is erit plerunque impeccabilis, vitamque viuet tranquilliſſimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Hactenus Gellius. Alciatus, vti hoc ob oculos ponatur, συμβολικὸν adiecit, nempè taurum roboris excelſi, patientiſſimum & abſtinentiſſimū animal. Ægyptij enim ſacerdotes cùm fortem & temperantem ſignificare vellent, taurum valetudinis integræ pingebant, ait Orus. Onerum enim & laborum omnium patientiſſimus eſt, ærumnas nullas detrectat, inſtatque operi herili quantumlibet. ſed & abſtinens eſt; quippè qui poſt vaccæ conceptum, cum illa non coëat, vt idem Orus lib. 2. literarum Hieroglyph. & Plin. lib. 8. cap. 45. Vide Pierium Valerian. lib. 3. Hieroglyphicôn. De aduerſis æquo perferendis animo, quædam Lactantius 6. cap. 18. & Plutarchus Conſolatione ad Apollonium. de abſtinentia verò exempla longè multa ſunt apud Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Tauri ſymbolum.*

ἀνέχου.] Grauiter ad hunc ſenſum Horat. 2. Carm. 3.

Æquam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia. —— Exemplo eſt Socrates, qui ea fuit æquanimitate, vt abeuntem domo, & redeuntem eodem ſemper vultu fuiſſe dicebat Xanthippe, moroſa vxor. Stoici ergo πρὸς τὴν εὐθυμίαν inducebant ſuis diſputationibus, τὴν ἀναλγησίαν, καὶ τὴν ἀπάθειαν, & huc ſpectant Senecæ conſolationes & ferè omnes epiſtolæ, quibus tolerantia, & ſobrietas, eruditis aculeis inſtillantur. Vtriuſque verbi vim expreſſit idem Horatius 4. Carm. 11.

Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,
Conſulque non vnius anni,
Sed quoties bonus atque rectus

Iudex

Iudex honeſtum prætulit vtili, &
Reiecit alto dona nocentium Vultu. —

At verbum ἀπέχου ſic:

Non poſſidentem multa vocaueris
Rectè beatum. rectiùs occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus ſapienter vti,
Durámque callet pauperiem pati,
Peiúsque leto flagitium timet.
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

Item illud ἀπέχου ſic:

— & per obſtantes cateruas
Explicuit ſua victor arma.

Niſi id primum conferre mauis cum illo 3 Carm. 3.

Iuſtum & tenacem propoſiti virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida. —

Et toleranda homini, &c.] Huic reſpondet verbum ἀνέχου. Adhortatio eſt ad patientiam: cui ſimile Virgil. illud;

Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Et nimium felix, &c.] Publij mimus eſt is:

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

tum enim maximè timenda eſt, cùm valde proſpera putatur, ergò idem Publius verè:

Fortuna vitrea eſt, quæ cùm ſplendet, frangitur.

Horatianum hoc etiam vulgò tritum: *Sæpius ventis agitatur ingens Pinus.* quò videtur reſpexiſſe ad illa Herodoti, in Polymnia: ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῷα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδ᾽ ἐᾷ φαντάζεσθαι. τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέ μιν κνίζει. ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἐπισκήπτει βέλεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν. Alexidis hoc laudatur:

κἂν εὐτυχῇ τις, ὡς ἔοικε, προσδοκᾶν
ἀεί τι δεῖ, καὶ μὴ πιστεύειν τύχῃ.
Fortuna quamuis ſit tibi proſperrima,
Semper aliquid timeto, diffidens ei.

Epictetus. *Epictetus.*] Stoicus fuit natus Hierapoli Phrygiæ, cuius quidem morum & vitæ tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum milibus penderetur. Circumfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis refertiſſimum, quod eius auditori Arriano tribuitur: continet libellus

bellus ilic quaſdam diſputationes admodum vtiles & ſuccinctas ad perturbationes animi cohibendas.

illicitis abſq; tenere manus.] id eſt tenere manus abs illicitis. nam abſque, hic non eſt vna dictio, ſed duæ, conflatæ ex præpoſitione abs, & copulatiua, que, ne quis fallatur. Suadet itaque continendas eſſe manus ab illicitis. notum hoc,

Eſt virtus, placitis abſtinuiſſe bonis.

cui non malè conuenit Ciceronis illud Offic. 1. Bene Pericles, cùm haberet collegam in prætura, Sophoclem poëtam, hique de communi officio conueniſſent, & caſu formoſus puer præteriret, dixiſſetque Sophocles: O puerum pulcrum, Pericles! at enim prætorem, Sophocles, decet non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere. Anacharſis Scytha eo geſtu repertus eſt apud Solonem dormiens, vt altera manu pudenda, altera os obſignaret, continentiæ & ſilentij ſigna exprimens. Duo enim ſunt in homine membra, quæ niſi admodum difficulter edomari poſſunt, lingua nempe & genitalia. Itaque quod Anacharſis toto ætatis ſuæ tempore bellum voluptatibus indixerit, ſtatuis eius inſcriptum fuiſſe legimus, γλώσσης καὶ γαστρὸς καὶ αἰδοίων κρατεῖν. Quare cùm Sacerdotes Ægyptij frenum libidinibus imponendum eſſe ſuaderent, viri genitale manu cohibitum & repreſſum pingebant. Referrem quæ de Alexandri Macedonis continentia ab hiſtoricis memorantur, qui nuptam mulierem attingere, neque Darij filias captiuas videre ſuſtinuit. Sed hæc ſunt in ore omnium. *Continentiæ geſtus.*

Sic ducis imperium, &c.] Ægyptij cùm indicarent hominem modeſtum, & qui facilè poſſet à malè factis auerti, taurum genu dextro ligatum pingebant. Si enim dextro genu conſtringatur, manſuetum ſe præbet, & vincula conſequentem. Pierius eodem lib. 3. *Tauri ſymbolo quid ſignificetur.*

poplite.] poples, genu eſt curuatura, pars genu oppoſita. Lucanus: ——*niſi poplite lapſo*

Vltima curuati procederet vngula tauri.

Sic ſe continet à grauidis.] Huc pertinet egregium Ariſtotelis verbum ἀπαγελᾶ de tauro dictum, qui ſeorſum à vaccarum conſortio & grege paſcitur, id eſt, abarmentatur. Quæ laudatur hîc continentia, fuit in Druſo, qui ſe vxori ſeruauit integrum, quandiu verſatus eſt in expeditione Germanica. Et Peſcennius Niger ignarus rei venereæ fuiſſe dicitur, niſi quantum liberis procreandis impenderetur. Claudianus 2. de laudibus Stiliconis, quo loci laudat pudicitiam Theodoſij: *ἀπαγελεῖ.*

Hinc fuit vt primos in coniuge diſceret ignes;

Ordirique virum non luxuriante iuuenta,
Sed cum lege thori caſto cum fœdere vellet.

Obuius ſeſe locus offert D. Hieronymi aduerſus Iouinian. Inconceſſum maritis poſt conceptum fœtum mulieribus iungi, tum quòd venter tumidus non ſubigatur ſine periculo ; tum quòd non ſuſcipiendæ prolis cauſſa coëatur.

AD EMBLEMA XXXV.

Locus e Demoſthenis interprete.

Ex Vlpiano Demoſthenis interprete, hiſtoriam primi huius diſtichi petitam ſuſpicor. Verba eius non piget adſcribere: ἀλεύας ἀπόγονός τις τοῦ ἡρακλέους θετταλὸς, ἐτυράννησε θετταλῶν. εἶτα καὶ οἱ τούτου παῖδες. μὴ φέροντες οὖν τὴν τυραννίδα οἱ θετταλοὶ, καὶ ἀποροῦντες τί δεῖ ποιεῖν. μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν τὸν φίλιππον. εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐξέβαλε τοὺς ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος. καὶ ὑπὲρ τούτου χάριν αὐτῷ ὁμολογοῦντες οἱ θετταλοὶ, δεδώκασιν αὐτῷ νέμεσθαι παγασὰς καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς. ἄπιστοι θετταλοὶ ἐνομίσθησαν, ἢ διὰ τὸ τὸν ἰάσονα θετταλὸν ὄντα, ἄπιστον ὀφθῆναι περὶ τὴν μήδειαν. ἢ ὅτι τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ ἀθηναίων πρὸς λακεδαιμονίους μετετάξαντο, ὡς φησὶν ὁ θουκυδίδης. id eſt, Aleuas quidam ex Herculis familia Theſſalus, tyrannide in Theſſalia potitus eſt : deinde huius etiam liberi. Quam cùm Theſſali nec ferre poſſent, & quò ſe verterent, non haberent, Philippi opem petierunt. Is cùm veniſſet, Aleuadas tyrannos expulit. Cuius beneficij nomine gratum ſuum animum declaraturi, vſum fructum Pagaſarum, portoriorum item ac mercatuum vectigalia illi conceſſerunt. Perfidi autem exiſtimati ſunt, vel propter Theſſalum Iaſonem, quem Medeæ fregiſſe fidem conſtat; vel quia bello Peloponneſiaco, cùm vtraque acies iam ſtaret in procinctu, ab Athenienſibus ad Lacedæmonios defecerunt, vt ait Thucydides. Hactenus Vlpian. Innaſcitur autem plerunque popularis rebellio, vel ob iniquam magiſtratus adminiſtrationem, vel intolerabilem Principum tyrannidem. Accidit enim plerunque principi rerum gerendarum imperito, quod equiſoni, qui dum equum alioqui violentum moderari neſciat, nec cùm ſit opus aut freno, vt ſiſtat, aut calcaribus, vt incitet ad curſum, aut modum teneat, excutitur facillimè, ſeque ex eius manu equus eximit: Eodem modo Princeps importunus, & in ſuos plus æquo ſæuiens, vel etiam omninò regni adminiſtrandi prorſus

ignatus,

ignarus, vulgi animos in ſe commouet. Eam ob cauſam dicebat Ariſtippus bene ceſſurum Regi & Principi, ſi equitandi artem primùm teneret: etenim ſi alias diſciplinas diſceret, id quidem hominum opera & vigiliis effici, qui tamen ſæpenumerò verum dicere ne quidem audent, vt quod ſciunt odioſum eſſe principibus, qui cùm deliquerint, argui nolunt: at equitandi peritiam Princeps non modò ex hominibus, ſed ex equo didicerit, qui adulari neſciat, vt homo, nec certè blandiri, vt paraſitus aut ſcurra. Si enim vel ipſe Princeps equum, vt decet, non rexerit, erratum ſtatim equus vindicabit, ſuumque ſeſſorem, quicunque ſit, deiicit. Seriò itaque priùs ars hæc addiſcenda principi; aut ſeſe indignum reputet, qui in tanto dignitatis gradu ſedeat. Quod præceptum alicubi à Plutarcho literis conſignatum memini ad hunc fermè ſenſum: Qui equos domant, iis primùm adblandiuntur, ac molliſſimè tractant, vt aſſueſcant freno: ſic popularis multitudo lenitate retinenda & excipienda ei qui diu in pace regere cupiat. Huc reſpicit grauiter dictum à Scipione Africano maiore, quo, regi Antiocho pacem cum Romanis inire cupienti exprobrauit, non eſſe tempus, quandoquidem rex ipſe perpeſſus eſſet lupatum & hippocomonem. Quò etiam Stobæi ea pertinent, quæ retulit ex Epicteto, ſerm. 44. Quemadmodum, ait, bonus equorum domitor non bonos tantum pullos ait, feroces autem famelicos valere iubet, ſed ambos ex æquo nutrit, magis verò caſtigat alterum, & cogit ſimilem fieri meliori: ſic vir prouidus, & ciuilis facultatis peritus, bonos ciues beneficiis demereri, malos autem non continuò perdere conatur: ſed de alimento quidem minus ei proſpiciet; inſtituet verò, & vrgebit eum vehementiùs qui rationi & legi obſtiterit. Plutarch. initio De inſtitutione liberali: Qui equi à primis bene domiti annis, ſuis non obſequuntur ſeſſoribus? Qui autem indomiti perſtant, nónne ceruice duriſſimi, & animis feroces euaſerunt? Idem De diſcrimine adulatoris & amici, ex Carneade ait, Diuitum & regum filios nihil rectè neque bene diſcere, præterquàm equitare: quôd his aſſentetur præceptor in exercitatione literarum, ſemper ea probans quæ puer admiſerit, cedens ac ſubmittens ſeſe plus quàm par eſt. Certiſſimum enim eſt, ſæpè ab equo ſeſſorem deiici, qui equitandi fuerit ignarus. Hæc ferè Plutarch. Græca ſtudioſis penè omnibus ad manum eſſe ſcio: itaque hîc conſiſto. Nec verò hic tranſilire poſſum, equum rectè cum populo, non quouis ſed ferocienti, & qui niſi difficulter freno pareat, ſeſſorem cum principe comparari. Didici enim frenato equo hieroglyphicè hominem

Equitandi peritia qua ratione in principibus eſſe debet.

Scipionis cordata vox.

Carneadis apophthegma.

minem deſignari ferocem quidem & animo inuicto,ſed qui tamen obſequatur rationi. Eſt enim equus, animal ferox & ſuperbum,ſed quod hominis leges ſubeat, & quas non egrediatur, vbi paulùm aſſueuerit; vt quod ait Horatius,

Non equitem dorſo,non frenum pellat ab ore.

Sic Virgilius in Georgic.

Sed tamen ijdem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes,& frena iugo concordia ferre.

Idipſum & obſeruatur in Carthaginis hiſtoria: cùm enim vrbis fundamenta iacerentur,caput acris equi repertum,& hinc gentem fore bello egregiam præmonſtratum eſt: cuius oſtenti ea ſignificatio fuit,facilem victu per ſecula gentem. Addam & hoc, apud Onirocritas & ſomniorum coniectores,caput equi,aſini, canis, ſi in ſomnis apparuerit, ſeruitutem ſignificari. De quibus iam ſatis. Nunc ad hiſtoriam redeo, quam me non ſtatim eſſe nactum fateor, ſed penè aliud agentem tandem reperiſſe. Cùm enim iam horum commentariorum,non quidem perpoliendorum, ſed ſcribendorum me ſatietas aliqua tandem caperet,quippe qui ad ſtudia grauiora feſtinarem,mihique permulta nondum ſatisfacerent, quòd omninò, ſicuti mihi propoſueram initio, conſilium auctoris detexiſſe non viderer, maximeque trium vel quatuor Emblematon,& huius ipſius in primis, opportunê de iis verba facienti mihi, & ſtudia humanitatis recolenti(tres ante annos,ni fallor, vnà cum viro doctiſſimo ROBERTO WIDIO, Tornodorenſi, Glareani Loriti quondam auditore,qui per ſeptennium hac in Academia Pariſienſi diligenter & eruditè docuit) mihi venit in mentem,quod aliud agens ab homine amico acceperam, huius Emblematis originem videri hauſtam ex Diod. Siculi lib. 16. ad annum Philippi 4. Sic enim penè Diodorus: Alexandrum Phereum tyrannum interfecerunt Thebe vxor eiuſque fratres Lycophron & Tiſiphon:qua ex re ſibi gratiam popularem pepererunt. Hi tamen in apertam tyrannidem prolapſi, ſæuitiam tantam exercuerunt, vt Principes Aleuadæ in Theſſalia nobiliſſimi in eos coniurarint. Quòd verò id per ſe non poſſent, Philippum Macedonium in ſui auxilium aduocarunt:qui profectus in Theſſaliam,tyrannis deuictis libertatem huic populo reſtituit.

Locus e Diodoro Siculo.

Theſſalis ora.] Regio Theſſalica,id eſt, ipſa Theſſalia. Flauius Vopiſcus in Saturnino de Gallis neſcio quid tale ſcripſit: Saturninus,ait ille,oriundus fuit Gallis, gente omnium inquietiſſima,& auida ſemper vel faciendi principis, vel imperij.

obtrudere palpum.] Prouerb. Plautinum,pro eo quod eſt, arte

doloque

doloque fallere, ſiue adulari. Hinc Palpones dicuntur adulatores. Tranſlatio ab equiſonibus, qui refractarijs equis vel manuum plauſu,vel linguæ palpo blandiri ſolent. Lege Chiliad. Grauiſſimam offenſam tulit Veſpaſianus, quòd Neroni cantanti aut diſcederet,aut obdormiſceret, vt eſt apud Sueton.in Veſpaſiano. *Obtrudere palpum.*

Regia quem morem Principis.] Occurrit exemplum Conſtantini Manaſſis, de Imperatore Michaële ab aſſentatoribus miſerè perdito: In fabulis eſt (inquit ille) venatorem illum Actæonem à rabidis canibus pro fera dilaniatum: ſic certè cùm Michaëlem ſtipaſſent aſſentatores quidam improbi, effeminati,omninóque malè feriati,in quod exitium miſerum,in quam malorum lernam eum non coniecerunt! Curtius lib. 8. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum Regum,quorum opes ſæpius aſſentatio,quàm hoſtis euertit. Paterculus 2.hiſtoriæ Rom. De nepote Auguſti Caio: Nec defuit conuerſatio hominum vitia eius aſſentatione alentium: etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt adulatio. *Principes ab aſſentatoribus perditi.*

Tacitus lib.1. Hiſtoriarum, in oratione Galbæ Piſonem Licinianum adoptantis: irrumpet adulatio blanditiæ peſſimum veri affectus venenum. Suadere principi quod oportet, multi laboris. Hæc ille. Marcell. verò Amm. paſſim de aſſentatoribus Conſtantij Imperatoris,Iuliani virtuti laudique detrahentibus,ſed maximè ad finem lib.16.ita ſcribit: His tot ac talibus proſpero peractis euentu,in palatio Conſtantij quidam Iulianum culpantes, vt princeps ille delectaretur, Victorium ſiue Victorinum ideo nominabant, quod verecunde referens quoties imperaret, ſuperatos indicabat ſæpe Germanos. Interque exaggerationem inanium laudum, oſtentationémque apertè ludentium, inflabant ex vſu imperatorem ſuopte ingenio nimium, quicquid per omnem terræ ambitum agebatur, felicibus auſpicijs eius aſſignantes. Quocirca magniloquentia elatus adulatorum, tunc & deinde edictis propoſitis, arroganter ſatis multa mentiebatur,ſe ſolum, cùm geſtis non affuiſſet, & dimicaſſe & viciſſe, & ſupplices reges gentium erexiſſe aliquoties ſcribens: etſi, verbi gratia, eo agente tunc in Italia dux quidam egiſſet fortiter contra Perſas, &c. *Adulatio in aulis principum.* *Adulatores Conſtantij.*

ſonipes.] equus velox & ſuperbus,à ſonitu pedum ſic dictus. *Sonipes.*

Hippocomon.] ab equis ornandis ſeu componendis, vt etiam Hippocomius ab equis inſtruendis fucato colore, robur inani ſagina mentientibus, ait Quintilian. & Alciat. noſter Comment.in tres poſteriores libr. Codic. *Hippocomon*

Clementia principis. *Nec ſæuire tamen domino fas.*] Clementia principem maximè decet, nihilque debet eſſe ab eo tam alienum, quàm nimia cenſuræ ſeueritas. quòd ſi cogant iura & leges in facinoroſum aliquando ſæuire, id efficere debent, non quidem perſonæ, ſed vitij odio.

Lupata. *lupata.*] frena aſperrima, quibus equus ferocior coërcetur, à lupinis dentibus ita nominata, qui dentes inæquales ſunt. Ouid. 1. Amorum:

Aſper equus duris contunditur ora lupatis.

Claudian. 2. de raptu Proſerpinæ:

Terruit orbis equos preſſis parere lupatis.

& Panegyrico de Probini & Olybrij conſulatu:

—— iuga ferrea nectit
Cornipedes, rigidiſq; docet ſeruire lupatis.

Plutarchus ſcribit difficile eſſe conſilium dare regibus: non enim regium putant ad rationis præſcriptum viuere, qui regiam maieſtatem velint in effrenata licentia: alieno ſeſe arbitrio permittere, ſeruile arbitrantur. quare ſuis moribus viuunt, ſeu veriùs pro ſua libidine faciunt omnia. Si verò ſint paullò moderatiores, ne ij quidem interpellatorem æquo ferunt animo: adeò Regibus inſita eſt quaſi perpetuum, ac vernaculum malum, ignorantia. Si bene atque ex officio adminiſtrent, id totum ſibi acceptum referri volunt: extraneos conſultores in ſocietatem laudis admittere dedignantur. Vnde illud, Magno conſtare regum amicis bona conſilia. Eodem ferè ſenſu, niſi me fallit animus, ſuggillat Galliarum populos Lampridius in Alexandro Seuero, quò loci ait, Verùm Gallicanæ gentes, vt ſe habent duræ ac retrogradæ, & ſæpe imperatoribus graues. Idem dici par eſt de Belgis; quod peruicax, & ſuperbum hominum genus, & vix vnquam ſuis principibus morigerum. hæc vetus ſcriptor de Belgis, fortaſſe verè pro ſuo tempore.

AD EMBLEMA XXXVI.

Emblematis prototypus. HVIVS Emblematis primarius typus mihi videtur, niſi coniectura fallor, petitus è Quintio auctore Græco, qui editum quendam locum & admodum aſperum, difficilemque aſcenſu tradit, cuius in ſummitate palma conſurgat, illicque virtus inſideat. nimirum ex montis aſperitate varios & difficiles

ficiles labores: ex palma vero temporis diuturnitatem intelligens. Nullus enim eſt qui virtutem aliquam poſſit aſſequi niſi multis laboribus, diuque perpeſſus. At temporis diuturnitas nullo ſigno figurari melius poteſt, quam eò quod anni & menſis habetur ſymbolum. Huc facit illud Quintiliani: Deſinit in aduerſa niti qui peruenit ad ſummum: ſcandenti, circa ima labor eſt. Occaſione palmæ arboris, quæ pondere preſſa non flectitur, ſed attollitur, & cuius ſuauiſſimi fructus, nempe dactyli, cum voluptate ſecundis menſis apponuntur: ad laborum & difficultatum perpeſſionem fit adhortatio, ex qua nempè ſimus vtilitatem aliquam non minimam capturi. Locus ſeſe mihi offert Phornuti Græci ſcriptoris, qui ait, Muſas ex veterum ſententia coronari palma, ob nominis ſimilitudinem, eò quòd Phœnices primi credantur literas inueniſſe. Probabilior autem ratio eſt, quæ ab eo ſumitur, quòd planta hæc tenella ſit, quòd benefica, quòd perpetuò virens. Arbor hæc difficulter ſcanditur, fructuſque refert ſuaues admodum, vt non ab re Muſæ coronis vtantur è palma confectis. Græca ſi quis malit, apponam: στεφανοῦνται δὲ φοίνικι, ὡς μέν τινες νομίζουσι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀπὸ τῶν Φοινίκων δοκεῖν δὴ ῥύματα εἴπειν τὰ γράμματα· ὡς δὲ εὐλογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ τρυφερὸν καὶ εὐεργὲς καὶ ἀείζωον καὶ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τοῦ φυτοῦ. Nullus eſt certè, qui eruditionis aut famæ laudem maximam aſſequi poſſit, niſi primùm graues & moleſtos labores pertulerit. Id velim ſymbolum bene natis adoleſcentibus proponi, qui aliquando ſtudiorum liberalium difficultate non minimùm deterrentur. Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimoque ſenſu deguſtarent, hac vna grata boni ſpe, moleſtias quantumuis acerbas deuorarent. Sanè rebus in agendis propoſita ſemper debet eſſe conſtantia, quæ ſit ærumnæ cuiuſuis firmiſſimum condimentum. Ad id explicandum palmam proponit; cui ſi pondera magna imponas, ac tam grauiter vrgeas & oneres, vt oneris magnitudo ſuſtineri nequeat, non deorſum illa cedit, nec intra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur. Idcircò in certaminibus fuiſſe victoriæ ſignum quamplurimi prodidere. hinc vulgatum adagium, Palmam ferre. Vide Gellium lib. 3. cap. 6. & Plutarch. 8. Sympoſiac. & Plin. 16. cap. 42. Conſtantiæ exempla Val. Maxim. habet lib. 3. cap. 8. Palmæ porrò ſymbolum poteſt tribui eccleſiæ victrici, quæ aduerſus tot tyrannos, paganicæ ſectæ, & Iudaicæ ſuperſtitionis æmulos tandem aliquando triumphauit. Sic Hilarius de Trinitate lib. 4. Habet hoc proprium eccleſia, dum exercetur, floret: dum op-

Phornuti locus.

Studioſi deterrentur laborum difficultatibus.

Palmæ natura.

primitur, creſcit: dum contemnitur, proficit: dum cæditur, vincit: dum arguitur, intelligitur.

odoratas glandes.] odoriferos dactylos.

Bellaria. *bellaria dulcia.*] πέμματα vel τραγήματα: ſuntque omnia ea quæ ſecundis menſis apponi ſolent. Gellius lib. 13. cap. 11. Locus eſt elegans apud Ioann. Saliſberienſem (auctorem quidem non ineptum, & quem non ægrè inter optimos fortaſſe haberemus, ſi meliore ſæculo floruiſſet) in Polycratico lib. 8. cap. 7. Significant bellaria, ait, omne genus menſæ ſecundæ, quoniam ibi ſolent apponi quæ pulchriora ſunt & delicatiora. Vtitur autem hoc nomine M. Varro: Bellaria, inquit, ea maximè mellita ſunt, quæ mellita non ſunt. Quod fortè eò referri poteſt, quòd vtenti gratiora ſunt ea quæ neceſſitas appetit, quàm quæ irritatio gulæ inuenit. hæc ille. Addam & locum Arnobij aduerſ. gentes lib. 7. nam & his verbis bellaria ſignificat. Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur Dij cælites, vt fieri mos eſt poſt cœnarum ditium & locupletum ſaginas: fruſtilla hæc paruula pro ſuauibus mateolis ſumunt, non quibus famem ſedent, ſed vt palatis admoueant otium, ſeque ipſos plenæ appetitu voracitatis inſtigent. Sed vereor ne quis hæc præter rem congeſta dicat.

menſas inter.] ἀναστροφὴ, pro, inter menſas.

reptans.] nitens & conſcendens, μεταφορά.

mentis qui conſtantis erit, &c.] γνώμη, quæ complectitur totius Emblematis ſententiam. Eam illuſtremus licet exemplo nobili, vt Emblema per ſe quidem lepidum, acceſſione quadam fiat illuſtrius. Admirabilis Q. Fabij Maximi conſtantia omni laudatione ſuperior venit in mentem. Is cùm pecuniam pro captiuis Annibali numeraſſet, fraudatus ea publicè, tacuit: vt enim parentibus, ſic neque patriæ communi parenti putabat eſſe aliqua occaſione ſuccenſendum. Cùm ſibi dictatori magiſtrum equitum Minutium iure imperij ſenatus æquauit, quanquam queri poſſet, ſiluit tamen. Multis iniuriis, contumeliis, probris laceſſitus, in eodem animi habitu permanſit. In bello gerendo prouidus, rumores qui de ſe temerè à ſuis ſpargebantur, quòd cum Annibale iuueniliter exſultante non confereret manus, aut contempſit aut eluſit, adeò vt ſe inuictum aduerſus iram, ſpem metúmque præſtiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius, qui niſi ſe imprimis ſuoſque fortitudine inuictóque robore animi viciſſet, Annibalem potentiſſimum hoſtem vix etiam pugnando retudiſſet. Bellè poſtremò ad hunc locum conuenit hoc Senecæ 11. De ira: Mille ſunt in quibus

pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtendítque nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit. Et deinde: Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium expectat?

AD EMBLEMA XXXVII.

CORNELIVS Tacitus extremo de moribus Germanorum Fennos ita deſcribit. Fennis mira feritas, fæda paupertas, non arma, non equi, non penates; victui herba, veſtitui pelles, cubile humus. Sola in ſagittis ſpes, quas inopia ferri oſſibus aſperant, idémque venatus viros pariter ac fœminas alit. Paſſim enim comitantur, partémque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriúmque ſuffugium, quam vt in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt iuuenes, hoc ſenum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, ſuas alienáſque fortunas ſpe metúque verſare. ſecuri aduerſus homines, ſecuri aduerſus deos. Hæc Tacitus. Quibus ex verbis facilè colligo ab Alciato ſumptum Emblematis exemplar. Eadem penè deſcriptio extat accolarum ad Nilum apud Ammian. Marcell. lib. 14. non longè à principio. Nec non Emblema hoc à Iuſtino hiſtorico petitum eſſe, facilè quiuis dixerit, qui Scytharum deſcriptionem, quam retulit ille lib. 2. euoluerit. Sic enim: Scythis inter ſe fines nulli: neque enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberoſque ſecum in plauſtris vehunt: quibus, coriis imbrium hyemiſque cauſa tectis, pro domibus vtuntur. Iuſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto grauius: quippè ſine tecto munimentóque pecora & armenta habentibus, quid ſaluum eſſet, ſi furari liceret? Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis vſus ac veſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis veſtiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iuſtitiam dedit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippè diuitiarum cupido ibi eſt, vbi & vſus. Atque vtinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio & abſtinentia alieni foret! Profectò non bellorum tantum per omnia ſæcula terris omnibus continuaretur; neque

Typus Emblematis.

Locus è Iuſtino Hiſtorico.

plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorſus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientum doctrina, præceptisque Philoſophorum conſequi nequeunt, cultosque mores incultæ barbariæ collatione ſuperari: tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quantò in iis cognitio virtutis. Et hæc quidem Iuſtinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus eſt, aſcribere malui, quàm truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vti iam dixi: cuius epigraphe, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Biantis, ſententiam complectitur, & quaſi animam ingenioſæ picturæ quam ſubiecit oculis. Ea verò ſignificatur, animum hominis pendere non debere ex his quæ caduca ſunt & fortuita, vtpotè quæ ſollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, ſed ea tantum debere eſſe ſatis, quæ benigna natura ſit elargita, vel quæ ab ingenio proficiſcuntur. Vel intelligit paupertatem vbicunque terrarum (etiam ſi ab omnibus pene miſerrima cenſeatur) eſſe tutam & ſecuram. Quam ad rem deſcribit Hunni Scythici hominis cæterorum iudicio pauperrimi conditionem, vt ex eo concludat, tutiores eſſe opes & facultates quæ nobis inſunt, quàm quæ petuntur aliundè. Genus hoc hominum ſic deſcribi ab hiſtoricis recentioribus animaduerto, ne vel minimum ſtudioſi hæreant. Pannones initio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti: inde Hunni habuere, gens Scythica. Mox Gotthi ex inſulis Oceani Germanici profecti, poſt Gotthos Longobardi, nouiſſimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egreſſi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur: miſera adhuc regio, vtpotè quæ ſit ſub cælo frigidiſſimo, Duci Moſcouiæ tributaria: non tamen aurum, argentúmve, quibus omninò carent, ſed pretioſas animalium pelles ſabellorum ſciſmorumque pendunt homines. Non arant, non ſerunt, neque panes conficiunt: ferarum carnibus & piſcibus veſcuntur: aquam potant, ſub tuguriis ex virgultis contextis inter denſas ſyluas humiles habitant: vnde fit, vt homines ſylueſtribus feris commorantes, veſtimentis ſe non laneis neque lineis induant, ſed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo vrsóve detractis. Nullius ipſis aut auri, aut argenti vſus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus muriniſque corpora communibant. Facilè huc poſſem aggerere nobilem eiuſdem gentis deſcriptionem ex 31. Ammiani Marcellini, ab initio ferè. ſed ſtudioſos admonuiſſe ſat eſt.

Biantis apophthegma.

Animus ab externis minimè pendens.

Paupertas vbique tuta.

Deſcriptio Hunnorum.

accola.] incola, qui aduentitius terram colat.

Vſtus perpetuo gelu.] Vrere etiam frigoris eſt. Virg. 1. Georg.

— Boreæ penetrabile frigus adurit.

& Lucanus:

Vrebant montana niues.—

Sic Ouidius 3. Triſtium, eleg. 2.

Plurima me pelago terraq́ pericula paſſum
Vſtus ab aſſiduo frigore pontus habet.

eodem lib. eleg. 4. *—aſtricto terra peruſta gelu.*

ſed & Faſtor. 1.

Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus,
Ne noua per gelidas terra ſit vſta niues.

quanquam tamen verbum iſtud, Vrere, pro moleſtiam exhibere, accipi metaphoricôs, & quidem non rarò, palam eſt. Cornel. Tacitus lib. 13. Ambuſti multorum artus vi frigoris. & Feſtus Pompeius lib. 14. ait, primum nomen inde accepiſſe frigus, quòd fructus nempè ac virgulta perurat. Locus Pompeij Feſti, vbi pruinam deriuat à perurendo, quia virgulta & fruges perurat, ſuppeditauit etiam mihi, curæ verbum, quod à cor vrendo deflectunt, & illud Ennianum, Curamve leuaſſo, quæ nunc te coquit. Amm. Marcell. initio ferè lib. 17. accipit vt hîc noſter: Et quoniam aëris vrente ſæuitia, cum diſcriminibus vltimis laborabatur. At μεταφορικῶς ſæpe reperias, vt apud poëtam alióſque non rarò: qualia ſunt hæc: *Vrere, verbum.*

Vritur infœlix Dido, totáque vagatur
Vrbe furens. Et, *Vrit atrox Iuno.*

Sueton. in Tiberio: Vrebant inſuper anxiam mentem varia vndique conuicia. Seneca epiſt. 3. quidam obuijs narrant, & in quaſlibet aures quicquid illos vrit exonerant. Marcell. lib. 20. perſugæ vrebant Iuliani virtutes quas per ora gentium diuerſarum fama celebrior effundebat. Idem ad finem eiuſdem libri: ſuper his vrebat eius anxiam mentem quod velut patefacta ianua diuitis domus, irritus propoſiti reuerteretur. loquitur de Conſtantio ab expeditione Perſica incaſſum reuertente lib. 22. vbi de Iuliano bellum in Perſas meditante: vrebatur bellandi gemino deſiderio.

Qui Cereris non nouit opes.] qui vſum panis atque vini non habet. Sic Marcellinus: In ſua vita viſu ſunt aſperi, vt neque igni, neque ſaporatis indigeant cibis, ſed radicibus herbarum agreſtium, & ſemicruda cuiuſuis pecoris carne veſcantur.

Lyæi.] Bacchi, id eſt, vini, ἀπὸ τοῦ λύειν. ſic dicti, quòd hominum membra & animos diſſoluat, vti norunt omnes. *Bacchus Lyæus.*

Stragula.] veſtimenta, pallia. pro lectorum opertoriis aliàs. *Stragula*

murinæ pelles.] è murium pellibus. Ammian. Marcell. ſic: Indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus ſylueſtrium murium conſarcinatis. Nec alia illis domeſtica veſtis eſt, alia forenſis: ſed ſemel obſoleti coloris tunica collo inſerta non antè deponitur aut mutatur, quàm diuturna carie in pannulos defluxit defruſtata. Hæc ille. Seneca in epiſtolis meminit pelliculàrum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatæ eſſent. Has Armelinos atque Zibellinos quidam putant, ſed nondum ſcio an rectè.

Sic furem haud metuit, &c.] Sic ſanè nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quique in ſe vno ponit omnia: cui autem ſpes omnis & ratio & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil poteſt eſſe certi, nihilque quod exploratum habeat, permanſurum ſibi, ne vnum quidem diem, ait M. Tullius. Huc pertinent quæ Seneca diſputat epiſt. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circumſpiciendum nobis eſt quomodo à vulgo tuti eſſe poſſimus. Primùm nihil inde concupiſcamus: rixa eſt inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento inſidiantis eripi poſſit; quàm minimum ſit in tuo corpore ſpoliorum. Nemo ad humanum ſanguinem propter ipſum venit, aut admodum pauci: plures computant quàm oderint. Nudum latro tranſmittit: etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt. Ad philoſophiam ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, ſed apud mediocriter malos, inſularum loco ſunt, &c. Adiicio ex fragmentis Petronij Arbitri:

Conſonuere tubæ, iugulo ſtat diuite ferrum
Barbara contemptu.

ſic lege, contemptu, pro contemptui, non vt in vulgatis, contemni. Idem in carmine, cuius initium,

Orbem iam totam victor Romanus habebat:

Legitur eiuſdem argumenti γνώμη,

Arma placent miſeris, detritáque commoda luxu
Vulneribus reparantur: inops audacia tuta eſt.

Salluſt. Quoniam egeſtas facilè habetur ſine damno. Quis autem nudo veſtimenta detraxerit? Non abludit Iuuenalis, quanquam non ſine ſale ſatyrico,

—— iures licet, & Samothracum,
Et Diuorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dijs ignoſcentibus ipſis.

AD

AD EMBLEMA XXXVIII.

PRINCIPVM ſummorum ſtatus non aliunde ſtabilimentum capit quàm à populi conſenſu, concordia, & beneuolentia. Itaque prudenter & prouidè faciunt qui ſtabile ac firmum in ſubditos imperium tutari volunt, cùm motuum omnium & ſeditionum cauſas præcidunt, maluntque à ſuis amari, quàm timeri. Eam populi concordiam & conſenſum, regiæ poteſtatis conſeruatricem hîc proponit συμβολικῶς, adhibita cornicum quæ ſceptrum ſuſtinent imagine. Ex quo meminiſſe debent imperium ſuum pendere à populari conſenſu. Quod ne ſit moleſtum exemplis hinc inde conquiſitis confirmare, tantummodò repetam quæ auctor ipſemet in lib. 15. Comment. De verbor. ſignific. attulit. Principio rerum omnium, inquit, non diuina iuſſione, ſed ex populi conſenſu reges aſſumpti ſunt: quod & poſt Romani imperij occaſum ſeruatum fuit, cùm Carolus Magnus à populo Romano Auguſtus electus eſt, & à Pontifice Leone ſacro oleo inunctus: quod ius populi hodie Gregoriana lege in ſeptem Germaniæ Primates tranſlatum eſt. Sic & Franci Chilperico eiecto, quòd regno non eſſet idoneus, Pipinum πανηγυρικῷ conſilio ſubſtituerunt. Et cùm Pipini proles à maioribus degeneraſſet, rurſus Odonem, mox eius fratrem Robertum, & deinde Roberti nepotem Hugonẽ ad ſummũ faſtigium euexerunt. Is Hugo eſt, qui vulgò Capetus dicebatur, vnde oriundi ſunt qui etiamnum Frãcorum rebus moderantur. Et quod de maximis hiſce Regibus, nimirùm Romano & Franco, dictum eſt, idem & in inferioribus obſeruatum fuiſſe, qui hiſtoricos legerit deprehendet, vt meritò cenſeam diuina lege eum iuſtum Principem eſſe, qui ex populi conſenſu regnet; quod & Ariſtoteles tradit: qui verò inuitis dominetur, eum tyrannum eſſe. Vnde cùm magna regna non ex ſubditorum conſenſu, ſed per violentiam primò conſtituta ſint, merito D. Auguſt. De ciuit. Dei 4. magna latrocinia eſſe dixit, adducto etiam piratæ cuiuſdam exemplo, qui comprehenſus, & ante Alexandrum Magnum adductus, cùm interrogaretur qua cauſa mare haberet infeſtum: Quid tibi, inquit, vt orbem terrarum habeas infeſtum? ſed quia id ego exiguo nauigio facio, latro vocor: tu quia magna claſſe, Imperator. Hactenus Alciatus. Quoties autem veterum monumenta per-

Plebis concordia princip. neceſſaria.

Locus ex Alciato.

ta percurrimus, facilè obſeruamus quàm fluxa, & momentanea ſit Principum potentia, quanquam ſublimis & altis nixa radicibus putetur. Hi enim niſi precario, & quaſi populari ſuffragio imperant, nempe quorum niſi moderatum ſit imperium, quam citiſſimè corruit. Ælianus refert Thryſum inſignem tyrannum ſuos adeo torſiſſe, vt legem tulerit, qua nemo neque priuatim neque publicè inuicem colloqui aut miſcere ſermones auderet. Quod cùm ſubditis moleſtiſſimum & odioſiſſimum eſſet, qui nutu oculorum, manuumque geſtu animi ſenſa cogebantur exprimere, id etiam voluit eſſe prohibitum, vt moleſtiæ dolorem adiiceret intolerabilem: quiſpiam eorum locum publicum petiit, qui multis lachrymis effuſis, alios etiam ad fletum prouocauit. Id cùm reſciſſet tyrannus, in forum ſtatim venit, quò etiam id ſi poſſet, populo eriperet, flendi nempè libertatem; ciues commoti arma regiis ſatellitibus extorſerunt, & ſuum tyrannum de medio ſuſtulerunt. Eandem fortunæ mutationem ſenſit Amaſis Ægyptiorum Rex. Cùm enim pleroſque ex ſuis extremo ſupplicio affeciſſet, alios fortunis ſpoliaſſet, & in omnes inſolentior atque ſuperbior veniret, imperium eius aliquantò toleratum eſt, donec Actiſanes Æthiopum Rex in eum irrupiſſet: tum enim odia occulta erupere. cumque multi ab eo deſciuiſſent, regno tandem pulſus eſt, teſte Diodoro lib. 2. Cæterùm Cornices haberi pro concordiæ ſymbolo tradunt Orus & Pierius lib. 20. Hieroglyph. Iuuenalis Satyra prima:

Hiſtoria Thryſi tyranni ex Æliano. *Amaſidis fatum.* *Cornix quid.*

Vt colitur pax, atque fides, victoria, virtus,
Quæque ſalutato crepitat concordia nido.

quem Satyrici locum ſcio à pleriſque non de cornice (quod pro concordiæ nota hîc ſtatuimus) ſed de ciconia intelligi. Solent enim ad id Ouidianum iſtud adducere:

Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

ſed cornicis imago videtur in Fauſtinæ Auguſtæ nummis cum inſcriptione CONCORDIA. Sceptrum autem virgam regiam Hieroglyphicum regni eſſe, ex litteris ſacris tradit idem Pierius lib. 41.

ſtantque, caduntque] multiplex verbi *ſtare* ſignificatus ex Nonio: ſtare, i. conſiſtere, erigi, prominere, fidem habere, valere, conſtare, fixum eſſe. Sic, cadere, apud eundem, ruere, occidere, euenire. In Panegyrico Maximiano & Conſtantino AA. dicto: Dij immortales probare voluerunt tibi innixam ſteriſſe Rempub. cùm ſine te ſtare non poſſet.

Mutua ſtatque illis.] Priores editiones habent,

Inq;

Inq́; vicem numquam contaminata fides.

Quam autem ſequimur, correxit Barth. Anulus, vt alios quoſdam locos, quos poſtea indicabimus.

quòd ſcilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor, videtur pertinere Horatianum illud, Ode 35. lib. 1.

Iniurioſo ne pede proruas
Stantem columnam: neu' populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumq́; frangat.

hîc columnæ nomine, ſceptrum Principis, ipſumque adeò ſtatum regium, populi, omniumque Reipub. ordinum concordia fundatum ſignificat: quæ, niſi ſeruetur concordia, omnia peſſum eunt. Elegans locus Nazarij panegyrico ad Conſtantium: Perpendit ſecum excellens prudentia tua, eique ſemper pietas tua applicata omnes concordiæ commoditates, illam eſſe fundamentum, ac radicem otij, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſegetem, & almam pacis altricem. Videtur iſte panegyriſtes non obſcurè alludere ad nomen βασιλέως, quod inditum, quia rex ſit βάσις λαȣ̃. de quo ita luſimus pueri,

Cur docti βασιλῆα olim dixere Pelaſgi?
Nempe βάσις λαȣ̃ rex bonus haud dubiè eſt.

Diſcordia præceps aduolat.] Diſcordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua poſtea) plerique volunt. Vide Gyrald. Syntag. 1. *Diſcordia Dea.*

regia fata.] Regis aut Principis mortem.

AD EMBLEMA XXXIX.

Me docuit Alciatus ipſemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, vndénam materiam ſumpſerit Emblematis, nempè ex eodem Tacito, lib. 2. & 18. quibus oſtenditur, dextras concordiæ ſigna vltrò citroque deſtinari ab exercitibus ſolitas. Tacitus in lib. 2. Annalium, vbi de morte Germanici agit: Iurauere amici, dextram morientis contingentes. hic geſtus eſt datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius ſe mortem vlturos. Idem paulò antè: Ab rege Parthorum Artabano legati venere. miſerat amicitiam ac fœdus, & cupere renouari dextras. Hic fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum ſignificatur. Occurrit exemplum Valerij Max. ex lib. 6. cap. 4. de Caio Popilio, *Origo huius Emblematis.* *Dextra, ſymbolum fidei.*

qui

qui legatus ad Antiochum miſſus, isque cum prompto animo & amiciſſimo vultu dextram Popilio porrexiſſet, inuicem ei ſuam porrigere noluit, ſed tabellas ſenatuſconſultum continentes tradidit, cui cùm poſt aliquam breuem moram ſatisfeciſſet, Popilius manum eius tanquam ſocij apprehendit. Cæſar. 2. De bello Gallico, tendere manus, petendæ pacis ſignum fuiſſe Gallicum memorat, vbi de Bellouacis: item 7. de Gergouiorum mulieribus, quæ pectore nudo prominentes, è muro paſſis manibus Romanos obteſtabantur. Signum item fuiſſe deditionis eodem lib. traditur, vbi de Heduis, qui manus tendere, deditionem ſignificare, & proiectis armis mortem deprecari dicuntur. Ferè tranſilieram quæ Iuſtin. de Dario moribundo retulit 11. lib. Is enim rex porrecta manu exſpirauit, quam vnicum pignus fidei regiæ dexteram ſe ferendam Alexandro dare dixit. Sic conqueritur Æneas Virgilian. 1. Æneid.

——cur dextræ iungere dextram

Non datur? quò pertinet & illud ex vndecimo Æneid.

Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.

Cicero etiam pro Deiotaro: Per dextram ipſam, quam hoſpes hoſpiti porrexiſti. Fuit enim & hoſpitij ſymbolum apud Syros & Perſas. Hinc & Romani Principum bene de Republ. meritorum ſtatuas pedeſtres & equeſtres ita effinxerunt, vt dextra porrecta, fidem in Rempubl. oſtenderent. Itaque in ipſo belli, ſeu tumultus ciuilis claſſico, ne amici cum inimicis abſq. diſcrimine premerentur, interpoſitum eſt eiuſmodi fidei ſacramentum. Hoc de ſymbolo Pierius lib. 35.

Dextra iuncta pro concordia. Cum ijs quæ adduxi è Cornelio Tacito locis, velim addi hæc ex eodem lib. 2. Hiſt. Centurionem Siſenem, dextras, concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferentem, varijs artibus aggreſſus eſt. Dextras hîc pro quodam vſitato fidei ſymbolo depicto in auro, argentóve, aut alio quouis metallo accipi non repugno. quo ſenſu hic locus alius Taciti ſumitur libro Hiſtoriarum primo, vbi de initio principatus Vitellij: miſerat (ait) ciuitas Lingonum vetere inſtituto dona legionibus, dextras hoſpitij inſigne. In permultis veteribus numis duæ manus iniunctæ oſtenduntur additis inſcriptionibus Fides exercituũ: nonnunquam etiam Fides Romanorum. Fortaſſe huc pertinet illud Pythagoræ, Ne cuiuis dextram porrexeris, ne ſcilicet quempiam temerè in interiorem noſtri amicitiam admittamus. Et verò poëta nullius antiquitatis ignarus, ex dextra fideque, ait nimirum fœdus & concordiam per dextram ſignificari. Viderat hoc longè antè Xenophon lib. 5. De inſtitu-

inſtitutione Cyri: καὶ Ὑρκανίους, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω. Scholiaſtes Ariſtophanis hunc morem attigit, ἔθος ἐπὶ πίστει καὶ συνθήκαις βεβαίαις τὰς δεξιὰς διδόναι ἀλλήλοις. Mos ille ſolemnis olim fuit apud Parthos, vt qui dextris complexis, tanquam diis præſentibus & arbitris, pacta ſancirent. Idem Medi obſeruarunt & Perſæ, qui dextræ fideiq́ue pignore confirmabant, ſi quid ratum eſſe vellent. Id vno verbo Græci eleganter dicunt δεξιοῦσθαι.

Viribus & caderet, &c.] Significat bellum ciuile: idq́ue videtur ex Horatij Epod. 16. Oda imitatus: Bellum ciuile.

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Itaque conſultor ille apud Antiochum Annibal rebus omnibus maturo iudicio perpenſis ait, Romanos nunquam niſi armis ſuis vinci poſſe: nec Italiam aliter quàm Italicis viribus ſubigi.

Martia terra.] Roma, vel quòd fuerit ſtudiis aſperrima belli, vel propter Romulum Martis filium, vt fama tulit, ſic appellata. Ouid. 3. Triſt. eleg. 7. Roma terra Martia.

Dumq; ſuis victrix ſeptem de montibus orbem
Proſpiciet domitum Martia Roma, legar.

Martial. 5. lib. epigr.

Pulcrior, & maior quo ſub duce Martia Roma.

alio quodam loco Martiam turbam, pro Romano populo dicit:

Crede mihi, nimiùm Martia turba ſapit.

Sic Symmachus lib. 1. epiſtolar. Ab exortu penè vrbis Martiæ, &c.

AD EMBLEMA XL.

CONCORDIA, vinculũ incolumitatis & pacis, tot tantaſq́. vires habet, vt vix ferè vinci aut domari queat, etiamſi præ ſe ferat neſcio quid puſillũ aut debile, nempè vbi ſingulorũ habetur ratio. Vt enim lapides quidam inſulæ Cycladicæ (teſte Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundum: ita Reſpublicæ diſcordiis peſſum eunt, & quamocyſſimè collabuntur: concordi verò pace ligatæ manent & perdurant. Quod apertè docuit Scilurus ille Scytha, cùm moribundus ex telorum faſciculo colligato, & poſtea ſoluto inuictam concordiam filiis commendauit. Eam ob rem etiam finxerunt veteres, Geryonem fuiſſe tricorporem, aut tricipitem, quòd vnà cũ fratribus, Vis concordia. Sciluri factumq;

bus,

Geryon cur triceps & tricorpor.

bus, quos duos habebat, tanto amore tantaque fide æuum traduxit, vt ij vno nomine Geryones dicerentur: adeoque vnicam regi animam & voluntatem ineſſe, quanquam tres eſſent, communis iactabat opinio. quod ſanè idem omninò videtur Iuſtino ſub finem lib. 44. Nec enim moror, quòd alij id referant ad tres inſulas Hiſpaniæ copioſiſſimas, duas nempè Balearides & Ebuſin, quibus imperauit Geryon: ſed neque quod Palæphatus, ad Trinacriam, id eſt, tricipitiam ciuitatem in Euxino ponto malit conuertere, cùm hoc nihil ad noſtrum inſtitutum pertineat. Cæterùm aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquam potuiſſe, niſi ſeparatos & à ſe diſiunctos. ex quo perſpicuum fit, quàm firmus & inuictus ſit vnanimus ille animorum & voluntatum quaſi nexus atque conſenſus: Vniuerſi quippè concordes inuicti, qui ſinguli debiles, & nullius ſunt roboris. Sic enim, vt Philoſophi loquuntur, Vnita virtus valentior eſt ſeipſa diſperſa. Lege Pierium lib. Hieroglyph. 32. c. De tricipitio. Tales fuiſſe Moliones, aut Molionides obſeruo; ſiquidem D. Gregorius Nazianzenus, vt hoc obiter adiiciam, pro concordi fratrum amore, verbum Molionides vſurpauit, non ſine aliqua prouerbij facie: *οἱ Μολιονίδαι τῆς ὁμηρικῆς δέλτου τὸ θαῦμα, οὓς κοινωνία συμφορῶν ἑνώσειεν*: Molionidæ, Homerici poëmatis miraculum, quos periculorum ſocietas coniunxit. Plutarch. *περὶ φιλαδελφίας· θαυμάζουσιν οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας*: Non aliter quàm Molionidas illos admirantur, quos coalito corpore concretos fuiſſe exiſtimârunt. Hi vaſta corporis mole Augiæ regi Elidis auxiliares, oppreſſi ſunt ab Hercule atque interfecti, ait Pindarus. Interpres Homeri ad Iliad. λ. quaternas manus totidemque oculos illis tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus. Quintilian. declam. 331. De vnanimi fratrum amore: membra herclè inter ſe citiùs pugnauerint, & ſi qua in nobis natura germinauit, diuerſos cœperint effectus. nam quid aliud eſt fraternitas, quàm diuiſus ſpiritus, & quæ ad tuendos nos conceſſa ſunt, multiplicata eò quidem feliciùs, quòd diuerſis etiam conſiſtentibus locis eſſe idem, ac plura ſimul obire poſſimus. Horat. lib. 1. epiſt.

——noti, teneriq; columbi,
Fraternis animis quicquid negat alter & alter.

Idem eod. lib. ad Iulium Florum:

——vbicumque locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus.

Vide Plutarc. *περὶ φιλαδελφίας.*

Tor-

Tergeminos.] Lucretius lib. 5.

Quídve tripectora tergemini quoque Geryonæ vis.

Virgil. 8. Æneid. —*maximus vltor*
Tergemini nece Geryonis, ſpoliiſq; ſuperbus
Alcides aderat.

vno nomine Geryonis.] Geryon, vocabulum priſcum à *gera* deriuatum, quod eſt aduena, vt interpretatur Hieronymus. Nam filius priſci Hiarbæ Numidæ fuit: ergo adueniens claſſe in Hiſpaniam, Geryonæ, id eſt, aduenæ nomen habuit. Non poſſum hoc loco ſubticere quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi: quo loco monet, eum qui ſit infirmo corporis habitu, induſtrium ſibi pro ſocio debere ſumere, vt quondam Nicias Lamachum. Siquidem proditum eſt memoriæ his artibus Geryonem admirabilem fuiſſe, qui multa crura, pluresque manus atque oculos habere dicebatur, vnico tamen animo atque conſilio regni ſui fines moderaretur. hæc ferè Plutarchi. Permulti meminere huius pegmatis, vt Eunapius Sardianus auctor Græcus, vita Sophiſtarum: Lucianus in Toxari, ipſo extremo penè: Arrianus de Alexandri geſtis lib. 2. quo loco ſententiam retulit Hecatei Abderitæ de Hercule & Geryone. *Geryon vnde dictus.*

AD EMBLEMA XLI.

EMBLEMATIS huius typum obſeruo apud Homerum Iliad. κ. quo loco vnà cum Agamemnone & Menelao Neſtor conſultat de mittendis exploratoribus in Troianorum caſtra. Hanc in ſe prouinciam recipit Diomedes animi magni vir, ſi tamen ei ſocius aliquis vnà profecturus adiungatur. Eius hæc verba: *Fons Emblematis.*

νέϛορ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
ἀνδρῶν δυσμενέων δῦναι στρατὸν ἐγγὺς ἐόντα
τρώων· ἀλλ' εἴ τις μὲν ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔςαι,
σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
ὅππως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
ἀλλά τε οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id eſt,

Neſtor, me mouet cor, generoſusque animus,
Fortium hoſtium ſubire caſtra, quæ propè ſunt,
Troianorum. ſed ſi ſit aliquis vir qui me ſequatur,
Maior erit mihi fiducia, & audacius erit

Eunti-

Euntibus vnà duobus: namque hic ante illum cogitat
Qualiter vtile ſit: ſolus verò quanquam intelligat,
Tamen ei tardior animus, & conſilium imbecillius.

Plutarchi diſputatio, qua ciuilem hominem informat, huc facit, cùm ita dicit: ἂν δ᾽ ᾖ τις ἐργώδης, ἐπιφανὴς δὲ καὶ μεγάλη πρᾶξις, αὐτὸν ἐπὶ ταύτῃ τάξαντα πρῶτον, εἶτα προσκαλεῖν τὸν φίλον· ὡς ὁ Διομήδης,

εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετέ μ᾽ αὐτὸν ἑλέσθαι,
πῶς ἂν ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

Cùm res aliqua proponitur, magna quidem illa atque illuſtris, ſed ardua & difficilis, laborum & operis ſocium tibi amicum aſſumito, vt Diomedes: Quòd ſi mihi alterum adiungi iubetis, inquit, quî tandem poſſim obliuiſci diui Vlyſſis? &c. Eundem Homeri locum Apuleius de dæmonio Socratis vſurpauit, & breuibus verbis explicuit: Nónne Vlyſſes, ait ille, cum Diomede deliguntur, veluti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius? Nihil egregium, nihilque magnificum perfici bellè poteſt, in his potiſſimùm quæ bellica negotia reſpiciunt, niſi maturo conſilio coniungantur corporis vires, id eſt, niſi iuuenum robuſtiorum viuacitas, ſenum & eorum qui valeant experientia, ductu regatur. Non enim ſolùm viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, ſententia. Proinde Sophocles:

Conſilium & vires.

γνῶμαι μὲν ἔργων τῶν ἐν ἀνθρώποις τροφοί·
βουλαὶ τὰ δ᾽ ἐξέπραξαν, οὐ χερῶν σθένος.

Hominum quidem rationibus opera fiunt ac enutriuntur: ſed eas res conſilia effecerunt, non manuum robur. Proponitur autem ἄγαλμα, in quo ſint expreſſæ & mutuò coniunctæ effigies Vlyſſis & Diomedis, quorum alter prudentia & conſilio, alter verò firmitate virium commendabilis. Itaque quantum profuerit vtriuſque induſtria, & laudata ſtrenuitas in bello Troiano, notum eſt ex Homero & hiſtoricis. Huc Prouerbium, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, Vnus vir, nullus vir: quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis, & alioqui difficilibus. Huc etiam referendũ illud, σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω, ex Iliad. Homericæ κ. Quam ob cauſam apud Ægyptios Mercurij gemini ſimulachrum ſic effictum conſpiciebatur, vt alterum ſenili eſſet vultu venerandum; alterum, florente iuuenta: vt ſignificarent eum, qui Reipub. munia obire ritè velit, cum animi prudentia vires habere debere coniunctas, quòd alterum alterius egeat adminiculo.

Vlyſſis & Diomedis effigies iuncta quid.

Mercurius geminus.

Ariſtoteles 8. Moral. Nicomach. σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω· καὶ γὰρ

νοῆσαι

νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι, &c. quod perſpicuè declarat Salluſtius initio Catilinarij belli: Diu magnum inter mortales certamen fuit, víne corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priuſquàm incipias, conſulto, & vbi conſulueris, maturè facto eſt opus. ita vtrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilio eget. Lege Plutarchi diſputationem pulcherrimam, An ſeni gerenda Respubl. ſit. Sed occurrit mihi Heſiodi iſtuc,

πλείων γὰρ πλειόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη. id eſt,

Plus augere poteſt multorum induſtria vires.

idemque Homericum ex Iliad. μ.

——πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον.

Quid verò Euripideum hoc ſciens præteream ex Phœniſſis?

——εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. vel illud ex Heraclidis,

μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

In id quadrat elogium de Fauno Aboriginum rege, quod in 1. retulit Dionyſius Halicarn. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός: vir & impiger & conſultus. De Mithridate ſic Paterculus: Conſiliis dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Theodoſij, dux conſilio, miles exemplo. Sed placet admodum quod fuit memoriæ proditum de Lælio & Scipione; quorum amicitia non minus quàm conſilium de rebus magnis celebrabatur. Itaque qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum eſſe egregiorum facinorum hiſtrionem; nempe Lælium illius collegam geſtorum: Scipionem præclara quædam gerere, ſed Lælii conſiliis. Tradit Iul. Capitolin. Antoninum Pium, nec in bellicis, nec in ciuilibus negotiis aliquid ſtatuiſſe, priùs quàm ſumpto cum viris grauibus conſilio; dicebat enim æquius eſſe vt tot & talium virorum conſilium ſequeretur ipſe, quàm vt tot præclari homines ab vnius conſilio penderent.

Vicem duorum ſuſtinere difficile eſſe dixit Iuriſc. in l. ſi plures, §. nam difficile, D. de pact. Difficile eſt, ait, vt vnus duorũ vicem ſuſtineat. In hanc ſententiam pulchrè Ariſtot. 2. Politic. Tamen Auſonius in Tumulis hoc elogio donat Antilochum:

Conſiliis belloq; bonus, quæ copula rara eſt.

& nos ea de re alias pluribus. Quo ex nomine celebratur Traianus apud Plinium panegyrico, ciuitas Athenienſis à Pericle, idemque Pericles à Thucydide. De conſilio deque viribus ad res maximas vnà gerendas coniunctis, adduxi nonnulla: ſed addo iſthæc ex declamatione Quintiliani 317. inter præcipuas vires eſt, imperatorem non pugnare aliquando. Sic extrahitur hoſtis: ſic impetus ſubitos aduerſæ partis mora frangit: ſic *Imperatoris & militis munera.*

interclusos commeatibus, in deditionem venire, fame cogimus. Itaque herclè legimus militem robuſtum, legimus iuuenem: Imperatorem facimus ſenem. In illis enim vis corporū, & manus ſola ſpectatur: in his conſilium, & ratio, quæ bona procedētis ætatis, in locum virium ſubeunt. Ipſum præterea nomen Imperatoris ſatis ſignificat, non exigere manum ipſius. Imperator enim debet præcipere.

Vlyſſes. *Laërtæ genitum.*] id eſt, Vlyſſem Laërtæ & Anticleæ filium. Hic rex fuit Ithacæ & Dulichij inſularum, vir multiſcius, & aſtutus admodum; cuius nomine Odyſſea tota Homeri conſcripta eſt.

Diomedes. *genitum quoque Tydeos.*] Diomedem, Tydei & Deiphiles filium, inter Græcorum duces fortiſſimos inſignem.

Zenalis. *Zenalis.*] Quis ille fuerit, adhuc clam me eſſe fateor ingenuè. puto equidem nomen eſſe cuiuſdam egregij pictoris, qui ætate Alciati non minùs celebris fuit, quàm Alexandri tēpore Apelles, aut Lyſippus, alter pictor, alter ſtatuarius: niſi aliquis malit eſſe nomen quoddam fictitium.

Solum mens hominem, &c.] Conſilium viribus deſtitutum parum conducit: contrà verò corporis robur conſilij expers, faciliimè in præceps ruit. Iſocrates Parænesi ad Demonic. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.

AD EMBLEMA XLII.

INNVIT ea vix confici, aut labefactari poſſe, quæ firmis hærent radicibus, quæque vel longo temporis decurſu, vel inſigni aliqua virtute famam ſibi pepererunt immortalem. Id autem fermè totum mutuatus eſt ex Epigrammate quodam Crinagori εἰς Ῥώμην·

Οὐδ' ἢν ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμῦραν ἐγείρῃ,
οὐδ' ἢν γερμανίη Ῥῆνον ἅπαντα πίῃ·
Ῥώμης οὐδ' ὅσον βλάψει σθένος, ἄχρι κε μίμνῃ
δεξιὰ σημαίνειν καίσαρι θαρσαλέη.
Οὕτω καὶ ἱεραὶ Ζηνὸς δρύες ἔμπεδα ῥίζαις
ἑστᾶσιν· φύλλων δ' αὖα χέουσ' ἄνεμοι.
Oceanus moueat licet omnes vndique fluctus,

Et

Et potet Rhenum Teutona terra ſuum:
Non cadet imperium Romæ, quo tempore Cæſar
Præerit, atque ſalus publica facta reget.
Sacra Ioui quercus nam ſic radicibus hæret,
Et tamen aridulas huic capit aura comas.
Non ſi Oceanus omnem inundationem excitarit,
Non ſi Germania totum Rhenum biberit;
Romæ vel tantillum labefactabit robur, donec manebit
Cæſaris dextra ad imperandum ſtrenua.
Sic & ſacræ Iouis quercus firmiter radicibus
Stant, ex folijs autem ea quæ ſunt arida decutiunt venti.
Oceanus quanquam ipſe omnes commouerit vndas,
Et Rhenum ebiberit Theutona terra ſuum,
Roma tamen ſtabit immoto robore, dextra
Cæſaris Imperia ſtrenua donec erit.
Nempe Iouis ſacræ quercus radicibus hærent;
Sicca licet ventis pulſa cadant folia.

Id conuertitur ingenioſè ad celebres illas victorias, quas Germani Principes de Turcarum exercitu retulerunt. Cùm enim Solymanus trecentis millibus armatorum, Vngaria maiori ex parte occupata, Auſtriam, ipſamque Germaniam toto conatu inuadere ſtatuiſſet, de Vienna, clariſſima Auſtriæ vrbe, obſidenda cogitauit, quod immenſo apparatu circiter Idus Septemb. anno 1529. aggredi conatus eſt. cuius minas & impetum, quanquam maximum, cùm Germani non ita putarent eſſe metuendum, vrbe vndique obſeſſa, tanta fortitudine reſtiterunt, vt Turcæ multoties reiecti, vix ad oppugnationem vel fuſtibus adigi poſſent. Sic Turca per menſem integrum continuis oppugnationibus Viennam fruſtrà tentauit, poſtridie Id. Octob. re infecta inglorius diſceſſit, & fugienti ſimilis in Thraciam rediit, multis millibus ex ſuis amiſſis. *Germanorum Principum victoria de Turcis.*

Obſeruaui non rarò apud auctores literatos, vitæ huius noſtræ perturbationes, tumultus, clades, marinis fluctibus comparari, vt apud Græcos & Latinos ſæpe, in ſacris verò ſæpiſſimè. Sic poëta, *Diluuio ex illo tot vaſta per æquora vecti.* Idem Nubem belli dixit alio quodam loco. Si quis autem cauſſam requirat, cur aqua pro ærumnis vehementioribus accipiatur, prompta ratio eſt, quia pericula, caſusque reliqui corpus ſoleant ex vna parte aliqua labefactare: ſed aqua vniuerſo ſtatim circumfuſa corpori, ipſum obruit, eique ſeſe tuendi conſilium omne adimit. *Mare pro tumultu.*

Oceanus quamuis, &c.] Citatur ex Lucilio;

—pater optimu' diuûm,

Vt Neptunu' pater.

Patrem Neptunum, vt hîc Oceanum patrem, qui aquam ſignificet, à qua cuncta oriuntur, dici palam eſt. quæ doctrina fuit Thaletis. ὠκεανὸς τ' ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Idem ὠκεανόντε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν. mater Tethys inquam, id eſt mare dicitur: vt Platoni prima illa rerum omnium materia: qua ratione Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ cecinit. Simile Virgilianum hoc,

Oceanumq́ patrem rerum.

Cicero Academ. 2. Princeps Thales, vnus ex ſeptem, cui ſex reliquos conſenſiſſe ferunt, ex aqua dicit conſtare omnia. Quò pertinent etiam Homerica iſthæc à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè lateq́ue patens oſtenditur,

ἐξ οὗ καὶ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα πάντα ναίουσι.

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanusq́ pater totum qui amplectitur orbem.

Oceanus pater quid allegoricè? Quid ſi per Oceanum patrem ἀλληγορικῶς intelligamus Turcicum Imperatorem ſua celeritate, ſuoq́ue (vt ita loquar) hominum, vel potius mancipiorum examine & inaudita multitudine toti Europæ, orbiq́ue Chriſtiano, vt magnum & immenſum mare cæteris fluuiis bellum indicentem, dudumq́ue minitantem? Oceanus denique ἀπὸ ὠκύτητος, à celeritate. Videtur hîc alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouid. vbi loquitur de diluuio in terras miſſo: *—illum*

Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.

Conuocat hic amnes. —

Intelligit itaque noſter hîc auctor innumerabiles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiumq́ue Germaniæ fluuium nobiliſſimum numeroſo ſuo exercitu exhaurientes. Alludit ad exercitum Xerxis, quem Græci vt numeroſiſſimum facerent, flumina exhauſiſſe finxerunt.

Sic ſacra quercus, &c.] Comparatio appoſitiſſima. Licet ventis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aridæ, ipſa tamen immota ſedet arbor: ſic imperium firmis hæret fundamentis auguſtum & ſtabile, tametſi pleriq́ue hinc auocentur, aut pereant in bellis Turcicis. Quò pertinet illa Virgiliana collatio:

—veluti annoſam valido cùm robore quercum
Alpini Boreæ nunc huc, nunc flatibus illuc
Eruere inter ſe certant, &c.

Aduerte

Aduerte interea, quercus nomine ſignificari in Hieroglyph. fortitudinem, diuturnitatem, imperium firmum & principatum, vt docet lib. 51. Pierius Valerian. *Quercus quid?*

Firmis radicibus adſtant.] Huc fortè non omnino malè illud referam Senecæ è lib. De prouidentia. Id in quoque, ait, ſolidiſſimum eſt, quod exercuit. Non eſt arbor ſolida, nec fortis, niſi in quam frequens ventus concurſat. Ipſa enim vexatione conſtringitur, & radices certiùs figit. Et id ex Epiſtola 265. Libanij Rhetoris (quem librum Græcè ſi haberem, eò libentius vterer:) Ea, inquit, me ne minimè quidem commouerunt. Neque enim vetuſta, & iam firmis radicibus arbor ad terram flecti, vento etiam maximè furenti, facilè poteſt.

Eadem quæ hoc emblemate comparatio allegorica legitur apud Lucanum lib. 2.

Pronior in Magnum populus, pugnátque minaci
Cum terrore fides, vt cùm mare poſſidet Auſter,
Flatibus horriſonis, hunc æquora tota ſequuntur:
Si rurſum tellus pulſu laxata tridentis
Æolij, tumidis immittat fluctibus Eurum,
Quamuis icta nouo ventum tenuere priorem
Aequora, nubiferoq́ polus conceſſerit Euro,
Vendicat vnda Notum. ———

Sicca folia] Homines folijs ſimiles, ijq́ue Homero dicti μινυνθάδιοι, citò perituri, ſicuti Iliados 6. ijdem cum folijs conferuntur, quorum alia ventus humi ſternit, alia vireſcunt tempore verno. Apud Plutarch. Euripides:

ὁ δὲ ὄλβος, οὐδὲ βέβαιος, ἀλλ᾽ ἐφήμερος,
κ᾽ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὕψοθεν,
τὰ δ᾽ ἦρ᾽ ἄνω. ——— Sophocles Aiace, ἄνθρωπος ἐστὶ πνεῦμα, καὶ σκιὰ μόνον. Nempe & in ſacris libris homo dicitur vmbra, puluis, ventus, cinis, ad inconſtantiam & breuitatem vitæ deſignandam.

AD EMBLEMA XLIII.

Si quid noſtræ coniecturæ dandum, ſuſpicamur id ab Alciato ſcriptum fuiſſe, quo tempore ad Niceum colloquium, magna omnium ſpe & votis exſpectabantur Reipubl. Chriſtianæ Principes potentiſſimi, Carolus quintus Imperator, & *Tempus Nicei colloquij.*

Franciſcus 1. Galliarum Rex: quò loci nonnulli in certam ſpem venicbant fœdus aliquod firmum & ſtabile, pacemque inter eos compoſitum tandem aliquãdo & ſancitum iri: vt eo tranſacto negotio rixarum omnium & contentionum, tum denique falſarum opinionum in religione Chriſtiana tam longè lateque graſſantium omnis occaſio tolleretur, aut certè magna parte lues iſta ſanaretur. Comparat ergo Chriſtianam Rempublicam cum naui ventis & fluctibus hinc & illinc agitata, ſic vt parum abſit, quin inſanis & furentibus aquis obruatur, omniúmque ſpes penitùs cadat, niſi tam craſſæ caligini & tempeſtati Deus Opt. Max. aliquid lucis immiſerit, quò bonorum virorum totiusque populi conſternati animi recreentur. Sunt verò qui hîc per Caſtorem & Pollucem intelligi velint ſummum Pontific. & Imperatorem, à quibus vnanimi voto ad metam eandem collimantibus bellorum ceſſatio, turbationumque optata fuit quies. M. Tullius Epiſt. ad Cornificium 12. lib. rectè nauis nomine Rẽp. deſignauit. Conſcende, inquit, nobiſcum, & quidem ad puppim. Vna nauis eſt iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus, vtinam proſpero curſu. Idem in Piſonem non ſine gratia vſus eſt eadem allegoria: Non tam fui timidus, vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipub. nauem gubernaſſem, ſaluamque in portu collocaſſem, frontis tuæ nubeculam pertimeſcerem. Alios ego vidi vẽtos, &c. Et pro Sextio eandem trãſlationem mirè variat. Si mihi in aliqua naue cum meis amicis nauiganti hoc accidiſſet, vt multi ex multis locis prædones claſſibus eam nauem ſe oppreſſuros minitarentur, niſi me vnũ ſibi dediſſent, &c. Cùm verò in hanc Reipubl. nauem ereptis ſenatui gubernaculis, fluitantem in alto tempeſtatibus ſeditionum ac diſcordiarum, armatæ tot claſſes, niſi ego vnus deditus eſſem, incurſuræ viderentur, depugnarem potius cum ſummo, non dicam exitio, ſed periculo certè veſtro, quàm non id vnus pro omnibus ſuſciperem. Horat. 1. Carmin. eodem ſenſu & ſchemate:

Comparatio Reipubl. cum naui ventis agitata.

Caſtor & Pollux quid allegoricè.

O nauis, referent in mare te noui Fluctus, &c.

Præter Stobæi locum cap. 44. & alium quendam è Plutarchi Bruto, quibus Rempublicam naui comparant, ſuccurrunt duo alij è Panegyricis Maximiano dictis. Prior is eſt Pacati: Statim igitur præcipitantem Rempub. refrenaſti, & gubernacula fluitantia recepiſti: omnibus ſpes ſalutis illuxit, poſuere venti, fugere nubes, fluctus reſederunt: & ſicubi adhuc in longinquioribus terris aliqua obuerſatur obſcuritas, aut reſiduus vndarum

rum pulſus immurmurat, neceſſe eſt tamen ante tuos nutus diluceſcat & ſileat. Alter verò eſt Mamertini: Neque, inquit, cùm Reipubl. nauem ſecundus à puppi flatus impleret, ſalutarem manũ gubernaculis addidiſti, &c. alia enim longiora ſunt, quàm vt huc transferri cõmodè poſſint. De naui quædam Pierius doctè collegit lib. 47. quæ hîc cõmemorare nihil attinet.

De eo regum conuentu quem attigi ſuprà, exſtat Epigramma Iani Laſcaris, quod ſeſe mihi alia atque alia lectitanti vltro obtulit:

Num Martis caſtra, an Veneris tentoria fulgent
Argento atque auro? aſt ære micant proceres.
Et Marti grata & Veneri, Venus aurea: ferrum
Mars amat: in precio eſt tempore quodque ſuo.
Littora ad Oceani ſummi cum coniuge, vterque
Conueniunt Reges, Regia tecta vides.
Conueniant alacres ad publica commoda: Turcæ
Europæ excedent finibus atque Aſiæ.
Eximij Heroüm, Ledæa vt ſydera nautæ,
Vos ſeruatores terra fretúmque colit.

circum.] Circùm, hîc aduerbij naturam induit.

fatiſcit.] deficit, & pænè obruitur vi tempeſtatis & fluctuum. Virgil. 1. Æneid.

Accipiunt inimicum imbrem, rimiſq; fatiſcunt.

Quòd ſi Helenæ aduenient, &c.] περίφρασις eſt Geminorum, qui Caſtor & Pollux à Poëtis dicuntur, & Iouis ex Leda filij. Hi vbi adoleuiſſent, mare piratis liberârunt, eaque de cauſſa propitij nautis olim credebantur. Ferunt, ſi horum alter appareat, tempeſtatem portendere; ſi ambo, ſerenitatem. De his ſic Plinius: Vidi nocturnis militum vigiliis inhærere pilis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantium, aliiſque nauium partibus, ceu vocali quodam ſono inſiſtunt, vt volucres ſedem ex ſede mutantes: graues cùm ſolitariæ venere, mergenteſque nauigia: & ſi in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autem ſalutares, & proſperi curſus prænunciæ, quarum aduentu fugari diram illam ac minacem, appellatamque Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Caſtori id numen aſſignant, eoſque in mari Deos inuocant. Hominum quoque capita veſpertinis horis magno præſagio circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maieſtate abdita. De ſtellis, quæ Dioſcuri appellantur, Plutarch. 2. Decretorum philoſophicorum, cap. 18. Ouid. ſub finem 5. Faſtorum. Diodor. Sicul. ſub finem etiam cap. 5. lib. 5. Lactant. lib. 2. cap. 2. Valer. Max. lib. *Caſtor & Pollux.*

1.cap.8. & alij quammulti. Sed obiter memini legere me apud Feſtum, ſtellam ſignificare lætum ac proſperũ, idque ex Ateio Capitone, auctoritatem ſecuto Seruilij auguris. Lucem etiam ſeu lumen, id eſt φῶς pro ſpe accipi ſollemne fuit, vt apud M. Tull. 1. Philippica: Lux quædam videbatur oblata, &c. Euripid. item, φῶς ἥκει ἐμοῖς κακοῖς, lux venit meis malis. Nam & Varro de lingua Latina 2. teſtatur, lumen pro fauſto omine veteribus fuiſſe. Ex quo illud Virgilij,

——— ſubitoq; fragore
Intonuit læuum, & de cælo lapſa per umbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

AD EMBLEMA XLIIII.

Spei effecta. ELEGANS eſt Spei deſcriptio per Dialogiſmum, cuius nempè vires & adiuncta conuenientiſſimis ſymbolis explicat. Ea enim hominem lætum reddit, & ſemper meliora expectantem ad mortem vſque comitatur. Ea tamen ſi importuna ſit & immoderata, vltricem Rhamnuſiam ſecum aducecat; quæ vota plus æquo ambitioſa faciat irrita. Alia ſigillatim enarrabo, ſi priùs huc adſcripſero doctiſſimi viri B. Dardanij epigramma in Spem; vt, ſi fieri poſſit, cum Alciati Emblemate conferam. Eſt autem eiuſmodi:

Tu quæ ſuſtentas tereti veſtigia ligno,
E'sne Dea? an noſtro ſanguine creta? Dea.
Vnde ſata? è cæca rerum caligine. & ecqua
Admouit nutrix vbera? Credulitas.
Ecquinam à tergo plaudent tibi? gaudia. dic quis
Pallidulo ſemper te præit ore? Timor.
Suſpicis intento cur cælum lumine? tandem
Hinc dabitur votis meta ſuprema meis.
Fare, age, quæ vultus deturpet cauſa ſerenos?
Excrucior, quoties irrita vota cadunt.
Cur baculo innixa es? dum paſcit opinio mentem
Cæca meam, irrepſit curua ſenecta mihi.
Quid titubas pedibus? rerum eſt ſpes lubrica: ſæpè
Quod puto complecti, labitur è manibus.

Spes Dea. Obiter adnotarim Spem Deam à Romanis cultam ædem habuiſſe in foro olitorio. Gyraldus ait, eam ſe vidiſſe pictam in Adriani

Adriani Imperatoris aureo numiſmate. Femina fuit ſtans, inquit, Iuſtitiæ laciniam ſiniſtra manu nonnihil attollens: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repoſitum erat veluti ciborium, id eſt, vas in floris ſimilitudine, cum hac inſcriptione SPES P. R. Quidam etiam Spem Deam viridi indutam palla effinxerunt, & ſedentem ſupra dolium cum cornice: quidam etiam cum Nemeſi, &c. hæc ille. vide Syntag. 1.

ſuſpectans ſidera vultu.] Hîc aduertendum alicuius expectationis ſignum, quod expreſsè notauit regius Pſaltes, 120. pſalmo, ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. & 122 πρὸς σε ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. *Spectare ſidera quid.*

peniculis reddita imago.] id eſt, penicillo depicta & expreſſa. Peniculus, vel penicillus, ſiue peniculum, pictorum eſt inſtrumentum, ex caudarum extremitatibus confectum. Plin. 35. lib. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. *Peniculus.*

Elpidij fecere manus.] Nomen eſt è re fictitium. nam ἐλπίδιος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc eſt, à Spe, quam depinxit, nomen habet. *Elpidius.*

ſpes bona præſtat opem.] Alludit ad Prouerb. Spes ſeruat afflictos: & Spes alunt exules. Ouidius:

Spes bona dat vires, animum quoque ſpes bona firmat:
Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.

Sed & memini legere me apud Plutarchum, olim Romæ aram fuiſſe bonæ Spei. Cui conuenit & verſiculus è Comœdia quapiam,

ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται ταῖς ἐλπίσι.

Cur viridis tibi palla?] Palla veſtimenti genus eſt ad terram vſque promiſſum. Viridis autem color eorum eſt proprius, qui ſpe lactantur aliqua. dicet enim poſtea, *Spes viridi veſte induta.*

Nos ſperare docet viridis ſpes: dicitur eſſe
In viridi, quoties irrita retrò cadit.

Quid manibus mortis tela, &c.] Refracta mortis tela non temerè Spei tribuuntur, quòd viuos etiam in extremas miſerias adactos ſoletur & recreet. vt enim habet Adagium, Ægroto dum anima eſt, ſpes eſt. & Theocritus: *Fracta tela mortis.*

θαρσεῖν χρὴ φίλε βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. hoc eſt,
Fidere, Batte, decet, melius cras forſan habebis;
Sperandum eſt viuis, non eſt ſpes vlla ſepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.

Quidam Rhodius ob intempeſtiuam libertatem à tyranno in-

iectus in caueam, in qua more feræ alebatur, ad cruciatum ignominiámque amputatis naribus, ac fœdata vulneribus facie cùm à quibuſdam admoneretur, vt inedia ſibi dolorum finem aliquem quæreret, his reſpondit: At cuncta homini, quoad vixit, ſperanda ſunt. Repete pulcherrimam Spei deſcriptionem apud Ouidium 1. De Pont. Eleg. 7. Quæ dum commentor, lubens adiiciam Fornerij mei, præclari certè hominis diſtichon, quod ille mihi vtraque lingua, eademque ſententia ſuggeſſit:

Ἐλπὶς γηροτρόφος μούνη τρέφει ἔνδοθι ἦθος,
ἧς ἀπάνευθε θανεῖν ἥδιον, ἢ βιοῦν.

Intus alit pectus noſtrum ſpes viuida: qua ſi
Deſtituar, durum eſt viuere, malo mori.

Spes etiam in moribundis.

Quid manibus mortis tela refracta geris.] Ammian. Marcell. lib. 31 quo loci de bello planè cruento & miſero aduerſus Germanos agit: & cùm omnia cæſorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam ſemianimes ſpem vitæ inaniter vſurpando. Ita planè Tibullus:

Iam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore ſemper ait.

Apollodorus Comicus huc reſpexit, cùm ait non oportere animum abjicere eum cui aliquid aduerſi ceciderit, ſed ſemper exſpectandum eſſe melius.

οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ
ἄνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

Præcidere.

præcido ſepultis.] Præcidere hîc amputare vel denegare ſignificat: & dicimus, ſpem alicuius rei præcidere, id eſt, auferre ſiue præcludere, vt apud Ciceron. 2. Verr.

Locus ex Hesiodo.

Cur in dolioli, &c.] Ignauiæ hæc nota eſſe poteſt. Nam ferè dum ſperamus, deſidemus: ſed malim hoc ad fabulam referri, quam tradit Heſiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἔργα καὶ ἡμέραι inſcribitur. Hæc enim pyxidem omnibus malis refertam cùm aperuiſſet, innumerabilia calamitatum genera tum primùm homines inuaſerunt, vna tantùm ſpe in dolij labris remanente, id eſt, in ipſius ore pyxidis conſiſtente. Sic enim Heſiodus:

ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
ἐσκέδασ'. ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
μούνη δ' αὐτόθι Ἐλπὶς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισι
ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
ἐξέπτη. hoc eſt, —*tegmen ab vrna*
Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem.

Curarum infeſtæ effigies: Spes ſola remanſit
Intus, & è labris ima ſub parte reſedit.

Origenes aduerſus Celſum lib. 4. hanc ridet fabulam. Ridiculum, inquit, eſt quod de dolio dicitur, quòd olim viuerent homines abſque malis, & graui dolore, & morbis moleſtioribus, quæ Parcæ mortalibus dederant: ſed femina manibus magnum dolij operculum auferens, diffudit hominibus, & curas atroces partita eſt. ſola autem ibi Spes in tutiſſimis domibus intùs relicta eſt ſub dolij labris, nec extrà euolauit. Hæc Origen. *Pandora.* Mythologi tamen Pandoram, ad humanum corpus referunt, femineo nomine expreſſum, quòd carnis imbecillitas minimo exſolui poteſt.

Aſcræi vt docuit, &c.] Heſiodus ab Aſcra Bœotiæ vico. Virgil. 6. Ecloga:

—hos tibi dant calamos, en accipe, Muſæ
Aſcræo quos antè ſeni. —

Quæ tibi adeſt volucris? cornix] Quòd vocem edat Cras, Cras, cornix Spei adiungitur.

Oſcen.] Oſcen, auis dicebatur olim ab Auguribus, quòd ore auſpicium faceret, ait Varro. *Oſcen.*

Eſt bene cùm nequeat, &c.] Videtur hoc imitatus, & quidem mutuatus ex Suetonij Domitiano, vbi agitur de Cornice, quæ paucis ante Imperatoris mortem diebus dicitur edidiſſe illud: ἔςαι πάντα καλῶς. quod oſtentum ſic eſt aliquis interpretatus, ait ipſe Suetonius: *Locus ex Suetonio.*

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Eſt bene cùm nequeat dicere, dicit, erit.] De fortuna in melius mutata, 11. Aeneid. Virgil.

Multa dies, variuſq; labor mortalibus ægris
Rettulit in melius: multos, alterna reuiſens
Luſit, & in ſolio rurſum fortuna locauit.

Sed ad rem propius: ex hiſtorijs eccleſiaſticis meminimus, Athanaſium, virum ſanctum, à paganis ſuggillatum, quaſi magicis artibus deditum. illum ergo excipientes ludibrio, audita cornicula, poſcebant quod omen illud eſſet, reſpondit: auis dicit, cras, cras, pronunciat enim vobis triſte de Iuliano infortunium. Quod verum conſtitit, nam paucis poſt diebus relatum eſt de cæde Iuliani nuncium.

Qui comites? bonus Euentus &c.] Duo hi Spei comites vana quædam phantaſmata ingerunt, ne plus tædij adferat expectatio, quàm ferre queant miſeri mortales. Boni Euentus ſimulachrum *Bonus euentus.*

chrum dexterâ pateram, ſiniſtrâ ſpicam ac papauer tenens, ſculptum Romæ fuiſſe ſcribit Plin. libro 34. cap. 8. & 36. cap. 5. Boni Euentus, & Bonæ fortunæ ſimulachra in Capitolio ex Praxitelis operibus. Gyrald. Syntagm. 1.

Boni Euentus imago.

Bonus Euentus.] Legi de veteri numiſmate Imperatoris Titi, vbi quoddam ſimulachrum fuit BONI EVENTVS AVGVSTI, dextra pateram, ſiniſtra papauera tenens, vt apud Plin. Et in Seueri numo eadem Boni Euentus ſpectatur effigies, figura ſtolata, ſtante, dextra pateram cum frugibus, ſiniſtra ſpicam & papauer tenente.

Spes vigilum ſomnia.

Vigilum ſomnia vana vocant.] Plato dicebat τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. quò videtur alluſiſſe Maro in Bucolic.

——an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Non enim eſt qui verbis poſſit facilè conſequi, quàm varias in animo patiantur imaginationes, qui vehementer aliquid ſperant. Atque his inanibus ſimulachris perinde afficiuntur, ac ſemet oblectant, vt ſi iam tenerent quæ ſibi pollicentur.

Vigilum ſomnia vana.] Pindarus Olymp. 12.

——αἵ γε μὲν ἀνδρῶν
πόλλ᾽ ἄνω, τὰ δ᾽ αὖ κάτω
ψεύδη μεταμώνια τέμνοι-
σαι, κυλίνδοντ᾽ ἐλπίδες. id eſt,

Spes etenim mortalium, multa ſurſum, deinde verò deorſum vana mendacia ſecantes volutant.

ſcelerum Rhamnuſia vindex, &c.] Quælibet enim ſperare, non eſt cuiuſlibet. Itaque in hoc præcipuè illud animo fixum hæreat, Ne quid nimis. Fortunæ, vt naturæ noſcenda eſt menſura ſuæ. nec verò ſapiunt qui altiùs ſpirant, plusque animi gerunt, quàm virium habeant.

AD EMBLEMA XLV.

Natura porci.

RVSTICVS quidam Alciati vicinus Kalendis Ianuariis porcinum caput pro ſtrenis obtulit. Hinc ſibi Emblematis argumentum nactus Alciatus, ex natura ſuis (qui dum ſiliquas ore reflexo colligit, ſemper vlterius progrediens, numquam retrò aſpicit) nempè vt nihil procraſtinando meliora ſequamur, neque temporis aliquam particulam ſinamus effluere,

quod

quod non pertineat ad aliquem progreſſum, & rei meliùs gerendæ occaſionem. Alludit autem ad extremum (vt ne in minutulis etiam otioſum deprehendas) ad ſymbolum Caroli V. Imperatoris, quod eſt VLTERIVS. Quid ſi hoc referamus ad ſtudij Philoſophici aſſiduitatem, vt Plutarchus facit diſputatione de profectu morum? Sic enim ille: ἐν τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι ληγούσης διάλειμμα προκοπῆς, οὐδὲ στηριγμός: In philoſophando & virtutis itinere nulla eſt ceſſatio, nulla perpetui progreſſus intermiſſio. Contrà, miſerè & nonnunquam improbè deſipiunt qui ſuis ita malè rebus proſpiciunt, vt quo magis ætate prouehuntur, peiores euadant, ſicuti Menedemus permultos Athenas, ſtudiorum cauſa, proficiſci dicebat, principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetoras, tandem idiotas. Qui itaque ſe meliorem in dies facit, quaſi ſeipſum vincit: qui in deterius abit, vinci ſe ignauè permittit: quod Plato I. De legibus ait eſſe turpiſſimum: ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον.

Symbolum Caroli Quinti Imp.

In varijs Caſſiodori formulis multa ſunt quibus hic locus commodè poteſt exornari: Alacriter, ait, incumbendum eſt inchoatis, cùm iam exſpectatur aliquid quo nos profeciſſe gaudeamus. Spes enim efficiendi laboris tædium adimit: " magnumque illicium ac incitamentum, ſi nobis perſuadeamus id " perfectum iri quod percupimus. Idem 8. lib. Natura ipſa boni " adhibita perſeuerantia præliatur: quia minus eſt ſi quæ laude digna iudicantur incipiamus, quàm quod conſultò eſt incœptum perſequamur. Sententiam hanc, In dies meliora, videtur attigiſſe Tullius 1. de legibus. Ego animi pendere ſoleo, ait, cùm quid orſus traducor aliò; neque tam facilè interrupta contexo, quàm abſoluo inſtituta. Non abludit Corn. Tacitus initio libri de Oratoribus: Huius libri editionem maturaui, vt dimiſſa priore cura huic nouæ cogitationi toto pectore incumbam. Hæc ille. Pertinet hoc præceptum ad ſedulos & diligentes, qui ſemper in melius proficiunt, non procraſtinantur, non differunt, neque moras nectunt, & diutiùs conſultando ſibi mera ſomnia fingunt: deſident interea, ſpeque vana ſeſe lactant, vt ille apud Martialem qui ſe nunc cauſſidicum, nunc ſe Rhetora fingeret, aut ſperaret neſcio quid, nunquam tamen ſe proueheret: inani certè ac ſupina cogitatione, imò væcordia planè delira. Nam, quod Seneca epiſtola 13. Inter cætera mala hoc habet proprium ſtultitia, ſemper incipit viuere. Ad id traduci poteſt quod Senec. diſputat de Benefic. lib. 2. cap. 16. quo loci ait, vitam ſemper inchoare, moleſtum. Idem ad fin. epiſt. 69. &

Incepta conſtanter perficienda.

69. & pulchrè paulo antè epiſt. 63. Non inconcinnè illud Horatij:

——viuendi rectè qui prorogat horam
Rusticus exſpectat dùm defluat amnis.—

Certè ne pluribus, puto generali ſententia emblematis, intelligi τὴν εὐημερίαν, hoc eſt felicem diei ſucceſſum, qua voce Cicero vſus ad Atticum 9. Contrarium eſt adagium, Mandrabuli in morem res ſuccedit: cui conuenit illud Maronis 1. Georgic.

—Omnia fatis in peius ruere.

Roſtra nouo] Roſtrum non modò de auibus ſed & de alijs animantibus dicitur.

cliens] Litigator, qui patronum ſequitur, vt ab eo defendatur in iudicijs.

Xenia dixit, habe.] de voce xeniorum, dicetur in ſequentibus melius. Hîc intellige ſtrenas, amicorum donaria, quæ Kalend. Ianuarij vltrò, citróque exhiberi ſolita. Ex L. Pomponio: Pictoribus aſſide, ſi qua ventura eſt alia ſtrena ſtrenuè. Quo loco aduertimus ſtrenam à ſtrenuitate dici, vt apud Nonium. Iam quidem Kalendas anni auſpices antiquitas ſacrauit, quibus & ſtrenæ donarentur. Qui mos à Tatio rege poſteris tranſmiſſus, cùm verbenas felicis arboris ex luco ſtrenas noui anni auſpices primùm accepiſſet, vt videre eſt apud Symmachum. quod argumentum iam inde fuit viris ſtrenuis eas deberi, & ob virtutem elargiendas. Ex eo colligimus occaſione munuſculi à ruſtico cliente dati, artificem ingenioſum Alciatum, egregiam ſententiam captaſſe, & rationem arripuiſſe philoſophandi.

AD EMBLEMA XLVI.

RECTE & verè Pindarus Nem. 8.

κενεᾶν δ' ἐλπίδων χαῦνον τέλος,

vanæ ſpei imbellis euentus. quò ſpectat Horatianum illud ex 4. Carmin.

Terret ambuſtus Phaëthon auaras
Spes, &c.

Spes cum Nemeſi. Meminimus in ſuperiori Spem cum Nemeſi vnà expreſſam fuiſſe; ex quo intelligi liceret, nihil niſi quod fas & iuſtum ſit, quodque fieri facilè poſſit, expectandum, ſibique fingendum eſſe.

eſſe. Nam valdè eſt inſolens & temerarium ambire quæ nequeas aſſequi, aut ſi aſſequaris, non tamen tueri aut ſeruare poſſis. Occurrit exemplum Cæſaris Borgiæ Valentinorum *Cæſar*
Ducis, qui audaciùs quàm aliquis alius eiuſdem conditionis, *Borgia.*
Imperij maieſtatem ſibi pollicitus, militaribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico, *O Ceſar, ò nullo*, id eſt, Aut Cæſar, aut nullus: qui tandem morte miſera interceptus, vaticinij locum inuenit, ſed non quem ſpe magnifica ſibi propoſuerat. Itaque de eo ſic luſit Sannazarius:

Aut nihil, aut Cæſar vult dici Borgia: quidni,
Cùm ſimul & Cæſar poſſit, & eſſe nihil?

Idemque in eundem:

Omnia vincebas, ſperabas omnia Cæſar:
Omnia deficiunt, incipis eſſe nihil.

Obiter aduertendum diſtichon Alciati videri è quopiam Græco expreſſum, ſed ad imitationem effictum:

ἐλπίδα καὶ νέμεσιν Εὔνους παρὰ βωμὸν ἔτευξα,
τὴν μὲν ἵν' ἐλπίζῃς, τὴν δ' ἵνα μηδὲν ἔχῃς.

Quod ſic eleganter reddidit Politianus:

Spem ſimul & Nemeſim poſita dicat Eunus in ara,
Scilicet vt ſperes omnia, nil habeas.

Scripſit & in eandem ſententiam lepidè ac doctè Marullus: qui quia proximè videtur accedere ad Alciati Emblema, huc adſcribere non grauabor:

Quænam hæc tam ſemper tam: læta eſt? optima rerum
Spes bona. quæ lateri iuncta? potens Nemeſis.
Dux magis, an comes eſt? vindex magis. vnde duabus
Templa eadem? ſperes ne niſi quod liceat.

AD EMBLEMA XLVII.

AELIANVS cap. 35. lib. 14. ait, Porphyrionem muliebris *Porphyrionis*
pudicitiæ obſeruatorem eſſe, matriſque familiâs adulte- *auis natura*
rium ſuſpendio ſuo indicare. Quod Athenæus etiam comme- *mira.*
morat Dipnoſoph. libro 9. cap. 12. ex Polemonis lib. 5. eorum quæ ad Antigonum & Adæum ſcripſit, retulitque Leonicus in Var. hiſt. lib. 3. cap. 17. Aiunt itaque Porphyrionem domi educatum, mulieres quæ ſunt ſub viri imperio, diligenter obſeruare, eumque habere ſenſum vt ab adulterij actu præſens abhor-

reat;

reat.id enim ſi facinus perceperit, domino indicat non aliomodo quàm ſibi vitam ſuffocatione, vel vt alij volunt, ſuſpendio adimendo. quam eſſe certiſſimam commiſſi adulterij notam aiunt. Huius rei cauſſa eſt in abditis naturæ arcanis: tantumque licet hinc colligere, quàm turpe, quamque flagitioſum ſit adulterium, cuius actu vel clanculario auis eiuſmodi vita priuetur. Itaque quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi poteſt pro certæ & illibatæ pudicitiæ ſymbolo. Huius etiam naturæ miraculi mentio eſt apud alios quoſdam, ſed neotericos, quorum ſtudium & induſtriam laudo: ſed veteres in primis habeo. Firmicus Maternus (quem ego aliàs citaui, auctorem certè pium & doctum) ſcribit, à leone caſtiſſimo animali leænam feminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Ariſtotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia oſtenditur. Non eſt alienum quod Nouella 12. Iuſtinian. ſcribit, eos qui ſe polluunt nefario coitu, ea facere quæ bruta rationis expertia deteſtantur. πράττειν ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ ταῦτα ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσείεται ζώων.

Inceſtus. *inceſtet.*] polluat ſe adulterio. Inceſtus, vel inceſtum, eſt flagitium in affines admiſſum. Non. Marcel. ſed & pro quacunque libidinoſa pollutione Seruius accipit. κέστος, pudoris cingulum, quo ſponſæ ornabantur; per tranſlationem ſumitur pro pudore ac legibus connubij. Hinc ἀνίκεστοι, pro turpi flagitio Græci accipiunt. Iuriſconſulti inceſtum ſumunt pro impudico, & turpitudinis flagitio in propinquos admiſſo, l. vlt. D. de ritu nupt.

Deſpondere animum. *deſpondetque animum.*] animum deſpondere, apud Ciceronem nuſquam legi Budæus opinatur: vſum tamen eius loquendi formulæ apud Varronem, Liuium, Columellam notat. apponit Plautinum id è Menæch. Pater eius poſtquam perdidit puerum, animum deſpondit.

Cauſſa occulta. *Abdita in arcanis.*] Cauſſam occultam philoſophi appellant. vt cùm quæritur, cur magnes ferrum? cur ſuccinum paleam trahit? id in naturæ arcanis eſſe dicunt.

AD EMBLEMA XLVIII.

Fons Emblematis. EXPLICATVR id agalma ab Euſtathio ad Iliados Homericæ β, citaturque à Porphyrio alicubi. Quod epigramma tributum Virtuti, conditionem ſuam deploranti, muta-

mutatum fuiſſe à Mnaſalca Sicyonio, & in Voluptatem conuerſum, ex altero factum de Aiace, me admonuit doctiſſimus Camerarius. Hoc ex 3. Epigrammatôn Græcorum ſumptum, eſt enim tetraſtichon Aſclepiadis,

ἅδ' ἐγὼ ἁ τλάμων ἀρετὰ παρὰ τῷδε κάθημαι
αἴαντος τύμβῳ κειρομένα πλοκάμους,
θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, οὕνεκ' ἀχαιοῖς
ἁ δολόφρων ἀπάτα, κρεῖσσον ἐμοῦ κέκριται. id eſt,

Illa ego miſera virtus huic aſſideo
Aiacis tumulo, dilaceratis crinibus;
Animum dolore magno ſaucia, quod Græcis
Fallaciarum machinatrix fraus, res præſtantior me iudicata [eſt.

Ad tumulum ſedeo Aiacis, miſerè obruta luctu,
Atque comas, Virtus, dilacerata meas:
Victa dolore graui, quòd Graiûm iudicia vnam
Meme fallaci poſtpoſuere Dolo.

vel, *Dilacerata comas, viſu miſerabilis eheu*
Conſideo ad cineres hîc Telamoniadæ,
Icta dolore graui, mihi quòd fraus callida quondam
Iudicibus Graiis antè locata fuit.

Proſopopœia eſt Virtutis ad Aiacis tumulum inſidentis, & magna lachrymarum copia eiulantis, propterea quòd iniuſtè lata ſit à Græcis iudicibus ſententia de armis Achillis Vlyſſi, non autem Aiaci, cui debebantur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quoſdam viros bonos plerumque iniquorum iudicum decretis angi, & iniuſtè de ſuo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem vel conſilium præſtantibus. Eiuſdem omninò argumenti ſequitur eodem 3. lib. Epigramma nomine Antipatri, ex quo liquet Aiacis tumulum fuiſſe in littore Rhetæo, vt etiam Q. Calaber: ſed fuiſſe prope Sigæum Troiæ promontorium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & Sozomen. hiſtor. tripart. cap. 18. lib. 2. *Virtutem lugere quid.*

Ex ea certè perpulchra theſi poſſumus & alias quaſdam à re non alienas ſubjicere: id primum ex D. Hieronymo, ad Iulianum: Difficile eſt preſſam in malis innocentiam non dolere, & in hoc ipſo, fide non periclitari, quia videat ſe iniuſtè ſuſtinere quod patiatur. Sed hoc grauius, quod putetur indignum, iniurias proficiſci, vnde naſci iura debeant, vt in L. meminerint, C. vnde vi. Illud adjiciendum putamus, ne quid ad illuſtrandam materiam præteruolet. Geſtum lamentantis expreſſit Lucan. lib. 2. in Martia, matrona;

——*poſtquam condidit vna*

Supremos cineres, miſerando concita vultu,
Effuſas laniata comas, concuſſaq; pectus
Verberibus crebris, cineresq; ingeſta ſepulchri,
Non aliter placitura viro.

Cum hac ſtatua Virtutis eiulantis confero illud Horatij ad Auguſtum 1. Epiſt. lib. 2.

Romulus & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta, Deorum in templa recepti:
Plorauere ſuis non reſpondere fauorem
Optatum meritis.

Placet illud Petronij Satyrico,

Pellitur à populo victus Cato, triſtior ille
Qui vicit, faſcesq; pudet rapuiſſe Catoni:
Námque hoc dedecus eſt populi, morumq; ruina:
Non homo pulſus erat, ſed in vno victa poteſtas,
Romanúmque decus: quare iam perdita Roma,
Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice præda.

dilacerata comas.] Signum doloris grauiſſimi. Sic Ouid. de Tibulli morte: *Venit inornatas dilacerata comas.* Æſchyli ſcholiaſtes ἐν πέρσαις: σωήθες γὰρ τοῖς θρηνοῦσι τίλλειν τὰς ἑαυτῶν τρίχας. Porro Alciatus imitatus eſt Ouidianũ hoc 4. de Ponto 13. *Venit ad albentes illabefacta comas.*

Agamemnon. *iudice Græco.*] id eſt, Agamemnone, quem prauum Atridem vocat Auſon. in Epitaphio Aiacis, quod etiam huc non malè referri potuiſſet. Vide num alludat ad Prouerb. Græca fides. Sed is poſtremò locus mihi videtur altiore quadam conſideratione indigere. nam cùm dicit, *hoc reſtabat adhuc, vt iudice Græco Vincerer*, rem exaggerat ipſa Virtus lachrymarum plena, à iudicis perſona. Eſt enim indigniſſimum, virtutem à Græcis ipſis, à quibus id omnium minimè fuit expectandum, eiectam, oppreſſam ac deſertam fuiſſe. ſunt enim Græci ſapientiæ nomine commendati, quo etiam cæteris alijs nationibus præluceant. Atqui ſi id à Barbaris profectum eſſet, ferendum quidem aut ridendum denique fuerat. E multis quæ occurrunt locis ad id illuſtrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio: quibus clarorum virorum beneque de repub. meritorum caſus miſeros & indignam fortunam conqueritur. Sic pro Sextio: Hæc audiuimus de clariſſimorum virorum conſilijs & factis: hæc accepimus, hæc legimus. neque eos in laude poſitos videmus, qui incitarunt aliquando populi animos ad ſeditionem, aut qui largitione cæcarunt mentes imperitorum, aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inui-

diam

diam aliquam vocauerunt: leues hos ſemper noſtri homines, & audaces, & malos, & pernicioſos ciues putauerunt. at verò qui horum impetus & conatus repreſſerunt, qui auctoritate, qui fide, qui conſtantia, qui magnitudine animi conſiliis audacium reſtiterunt: ij graues, ij principes, ij duces, ij auctores huius dignitatis atque imperij ſemper habiti ſunt. At ne quis ex noſtro, aut aliquorum præterea caſu hanc vitæ viam pertimeſcat, vnus in hac ciuitate, quem quidem ego poſſum dicere, præclarè vir de Republ. meritus, L. Opimius indigniſſimè concidit, cuius monimentum celeberrimum in foro, ſepulcrum deſertiſſimum in litore Dyrrhachino relictum eſt, &c. Idem 1. de Oratore vbi agit de Rutilij cauſa, qui C. Marij Proconſul à publicanorum iniuriis Aſiam defenderat, inuiſus equeſtri ordini, penes quem iudicia tunc erant, in exilium pulſus eſt damnatus repetundarum. Sic itaque Cicero: Cùm eſſet ille vir exemplum, vt ſcitis, innocentiæ, cumque illo nemo neque integrior eſſet in ciuitate neque ſanctior, non modò ſupplex iudicibus eſſe noluit, ſed ne ornatiùs quidem aut liberiùs cauſam dici ſuam, quàm ſimplex ratio veritatis ferebat. Et pòſt: Nunc talis vir amiſſus eſt, dum cauſa ita dicitur, vt ſi in illa commentitia Platonis ciuitate res ageretur: nemo ingemuit, neque inclamauit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo eſt queſtus: nemo Rempub. implorauit; nemo ſupplicauit. Cæterùm neſcio an conferre huc poſſim opportunè adag. quo dicitur bonos viros eſſe lachrymabiles; faciles enim ſunt ad miſericordiam viri boni piique: vt de Heraclito palàm eſt. ſic Æneas Virgil. fatur lachrymans. Dido contrà duritiem eidem exprobrans in 4.

Num fletu ingemuit noſtro? num lumina flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non ſi trecenis quotquot eunt dies
Amice, places illachrymabilem Plutona.

Nolim prætermiſſum quod notatur à ſcholiaſtis quibuſdam, Aiacem (de quo hîc) nominatum ab αἰ, αἰ, heu, heu, nota dolentis, ſeu lamentantis particula: & αἰάζειν lamentari eſt.

AD EMBLEMA XLIX.

Stellio.

PLINIVS lib.29.cap. 4. tradit è ſtellionibus malum medicamentum fieri. Nam, inquit, cùm ſtellio immortuus eſt vino, eorum qui biberint, faciem lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eum, inſidiantes pellicum formæ. Alciatus libro 1. Parergôn, cap.46. id copioſè ſatis enarrat. Sic enim ait: Crimen ſtellionatus nomen ſumpſit à ſtellione lacerta ſtellata: quod animal malè apud veteres audiit, ſiue quia inuidum (cùm enim eodem, quo anguis modo pellem exuat, eam confeſtim deuorat, tanquam vtilem eſſe pro comitialis morbi remedio norit, idcircoque hominibus præripiat, vt Plinius lib.8. cap. 31. atteſtatur) ſiue quòd ex eo malum medicamentum fiat, quo mulieres decipiuntur. Nam cùm mortuus eſt in vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit: ob hoc in vnguento eum necant, ſi quæ mulieres pellicum formæ inſidiantur. qua ex cauſſa veriſimile eſt primò proditum id iudicium: an quia in id animal verſus ſit, vt canit Ouid Metamorph. 5.

Crimen ſtellionatus.

——duri puer oris, & audax?

vnde & impudentiæ eſt ſymbolum, Græceque dicitur ἀσκάλαφος, quia ſit ἀσκελὲς τῆς ἀφῆς, contactu aſper & durus. Hæc Alciat. noſter. Sanè idem Plinius lib. 30. cap. 10. nullum eſſe animal dicit, ex opinione communi, quod fraudulentiùs inuideat homini: indeque ſtellionum nomen in maledictum tranſlatum ferunt. Plerique volunt ſtelliones eoſdem eſſe ac tarantulas, quas Græci ἀναλαβώτας nominant. Quia verò ex proximo Alciati loco meminerimus criminis ſtellionatus, de eo hæc pauca obiter: Stellionatus iis obiicitur qui aliquid dolo fecerint: & vbicunque nomen proprium deficit criminis, ſtellionatus obiicitur, ait Vlpian. Locum autem præcipuè habet in eo qui rem fortè alij obligatam diſſimulata obligatione per calliditatem diſtraxerit: ſed & in eo qui merces ſuppoſuerit, vel corruperit, quique impoſturam fecerit, pœna ſtellionatus nulla eſt à legibus conſtituta, quia nec legitimum crimen eſt. Cæterùm & hoc aduertendum, vt auctoris mentem apertiùs aperiamus, in pleriſque animantibus certas quaſdam notas eſſe malignitatis à natura inditas, vt caueamus ne quid inde noxæ damnive contrahamus. Vulgò enim fertur cauendum eſſe ab iis

Nota malignitatis.

ab iis qui notis quibuſdam inſignes ſunt. Diciturque non ra-rò eum qui pedibus claudicat,&animi quadam claudicare par-te; quique gibbo ſit deformatus aut ſtruma, aut aliquo gene-ris eiuſdem vitio, cæteris infeſtiorem eſſe, & magis verſipel-lem; ſi quid tamen vulgari hominum opinioni dandum: Vi-tioſum corpus vitioſæ naturæ imaginem eſſe. Quod Home-rus in ſuo Therſite confirmauit, qui vt deformior erat, ita etiam turpior, loquacior, & ſeditioſior, deſcribitur. Sic Cice-ro pro Roſcio Comœdo cauillatur Fannium Chæream ex ha-bitu corporis: Nónne ipſum caput, & ſupercilia illa penitus abraſa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nón-ne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum (ſi quam coniecturam affert homini taciti corporis figura) ex fraude, fal-laciis, mendaciis conſtare totus videtur? qui idcirco capite & ſuperciliis ſemper eſt raſis, ne pilum vllum viri boni ha-bere dicatur. Luſit eodem penè ſchemate Martialis in Zoilum:

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine luſcus:
Rem magnam præſtas Zoile, ſi bonus es.

ſtellatus corpora guttis Stellio.] Virg. 4. Georg.

—ſæpè ignotus adedit
Stellio lucifugis congeſta cubilia blattis.

Ouid. 5. Metamorph.

——latebraſq́ʒ petit, aptumq́ʒ colori
Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

Huc referam non inuitus doctiſſimi viri Turnebi carmina de Stellionis eadem animaduerſione, ex Epithalamio Franciſci Valeſij: hæc enim:

Sic quæ pellicibus nuptæ inſidiantur auaris,
Quas forma plus eſſe dolent, medicata propinant
Pocula, guttata lentigine ſtellio quæ tu
Inficis, vt vario ſignetur tergore vultus
Diſcolor, & maculis liueſcant ora ſubortis.

In fraudulentos multa ϑετικῶς congeri poſſint, vt illud Tul-lianum pro Comœdo Roſcio: Æquè perfidioſum ac nefarium eſt fidem frangere, quæ vitam continet: & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit: & ſocium fallere, qui in negotio ſe coniunxit. Plin. Secundus: Fides improborum leuis, & tam infida quàm ipſi. In anthologia Græcorum hoc circum-fertur:

Οὐκ οὕτως βλάπτει μισεῖν ὁ λέγων ἀναφαντῶν,
ὥσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδομένη φιλίην.

τὸν μὲν γὰρ μισῶντα προειδότες ἐυτρεπόμεσθα,
τὸν δὲ λέγοντα φιλεῖν, οὐ προφυλαττόμεσθα.
ἐχθρὸν ἐγὼ κεῖνον κρίνω βαρὺν, ὅς ποτε λάθρῃ
τὴν ἀπὸ τῆς φιλίας πίστιν ἔχων ἀδικεῖ.

ſcilicet amicum ſimulatum declinare non poſſumus: eum qui apertè nobiſcum exercet inimicitiás vitare non ita ægrè poſſumus. Et quid homine ſubdolo & duplici poteſt eſſe pernicioſius? Seneca Tragic. Hippolyto in fallaces, & ſimulatores,

Vbi vultus ille, & ficta maieſtas viri,
Atque habitus horrens, priſca, & antiqua appetens,
Morumq́ ſenium triſte, & aſpectu graue?
O vita fallax, abditos ſenſus geris,
Animisq́ pulcram turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies;
Pietas nefandum vera, fallaces probant,
Simulantq́ molles dura. —

Potes huc adjicere exempli cauſſa, quod Marcellin. Ammian. lib. 15. initio, & de Mercurio, perfidiſſimo aſſentatore, ibidem.

& caua buſta colit.] Ouid. 3. Amor. 8. eleg.

Mors tamen à templis in caua buſta trahet.

Dolus malus. *prauiq́ doli.*] doli mali, quem Seruius definit machinationem quandam alterius decipiendi cauſſa, cùm aliud ſimulatur, aliud agitur. Labeo autem omnem fallaciam, calliditatem, machinationem ad circumueniendum & decipiendum alterum adhibitam, cenſetque ſine dolo malo aliud agi poſſe, aliud ſimulari.

Zelotypus. *Zelotypis.*] ζῆλος, æmulatio ſeu inuidentia; τύπος, forma. Hinc mulier zelotypa, quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ opinio permultis mulieribus animum dedit viros quoquo modo tollendi de medio, vt hoc etiam adiiciam præter rem. Nam Cic. 2. de Offic. refert Alexandrum Phereum ab vxore interfectum propter pellicatus ſuſpicionem. Sic Antoninum Verum Lucilla: Lemniæ viros omnes vna excepta interfecerunt: & Demetrius Antigoni filius, Nicanor, aliique à ſuis feminis interempti. Denique cùm omnia perueſtigaris, collige tecum, quòd vindicta nemo magis gaudet quàm femina. Ouid. 2. artis,

Sed neque fuluus aper media tam ſæuus in ira eſt,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes:
Femina quàm ſocij deprenſa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.

In ferrum, flammamq́; ruit, poſitoq́; decore
Fertur, vt Aonij cornibus icta dei.

lentigine.] Lentigo, macula ſubruſa, aut nigricans in facie aut manibus ad lentis ſimilitudinem. *Lentigo.*

pellice.] Pellex, quaſi παλλὰξ ἢ παλλακὶς, ait Gell. l. 4. cap. 3. vel à pellendo, quòd vxorē legitimam è thalamo pellat, vel quòd virū pelliciat. Paulus in l. 144. de verb. ſign. Digeſtis ex Maſurij Sabini ſententia pellicem pro ea ſumit quæ citra matrimonium cum aliquo conſueſcat, domique retineatur: additq́. vulgò ſic accipi, quæ cum eo ſe miſceat cui ſit vxor: Cæterùm an admittere auſim diſtinctionem Iuriſconſulti in dicta lege, inter pellicem, amicam, concubinam, nondum ſatis liquet. Sed præſtat audire Demoſthenem oratione aduerſus Neæram, egregiè nomina τῆς παλλακῆς, τῆς ἑταίρας, καὶ τῆς γυναικὸς diſtinguentem: ait enim τὰς μὲν ἑταίρας ἡδονῆς ἕνεκ' ἔχομεν, τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι γνησίως, καὶ τῶν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν. Amicas habemus voluptatis cauſa: pellices ſeu concubinas famulitij & curæ quotidianæ gratia corporis vtimur: vxores autem ducimus vt legitimos tollamus liberos, fidamque rei familiaris cuſtodiam habeamus. *Pellex.*

AD EMBLEMA L.

HAC ſimilitudine (cuius facilè ſubintelligitur apodoſis) proditorum animum fraudulentum apertè arguit: qui cùm animo eſſe amico ac beneuolo ſeſe profiteantur, vt incautis & improuidis faciliùs imponant, eò ſanè nocentiores, quò verſutiores, habendi ſunt. Sic enim plerumque inſontes & incautos in ignota diſcrimina, vel ad extremum vſque vitæ periculum adducant & compellant, ſed potiſſimùm cùm vel vitæ conſuetudine, & familiaritate, aut etiam obſequij aliqua ſpecie fucata eos tenent irretitos, nodiſque tam tenacibus illigatos, vt ſeſe hinc nequeant extricare. quo de genere ſunt veſpertiliones quidam, & ſceleratiſſimi ſycophantæ (quorum numerus quantum his temporibus accreuerit, dici non poteſt) qui viros inculpatæ vitæ, ſimplices planè, & ab omni fuco alienos, in diſcrimen & præcipitium trahunt; nullumque non mouent lapidem, vt, quod eſt in prouerbio, in laqueos inducant: quam ad *Proditorum fraudes.*

rem cuniculis quibuſdam vtuntur, cùm impingunt nomen deteſtandi ſortilegij, vel etiam hæreſeos, aut ſectæ alicuius, vt ſecuriùs magisque impunè ouiculam, id eſt hominem ſimplicem, minimeque malum ab omni crimine tam ſceleſto, tamque abominando alieniſſimum mactent, vel certè quocunque tandem modo exterminent: ſic vt inſons ille miſellus hac aſperſus labe (tametſi toto vitæ tempore virtuti pietatique nomen dederit) humanæ ſocietatis pernicies, & peſtis habeatur ab imperita multitudine, quæ vt in vitium plus quàm liceat credula, ita ob inconſtantiam maximam , quæ illi familiaris eſt, ad virtutes ipſas inuertendum ſic prompta & parata ſit, vt, quod ait Flaccus, ſincerum auidè cupiat vas incruſtare. Sed vt paucis contraham, hoc genus hominum vt exitialius & magis auerſandum, ſic & præter ceteros alios in quos leges ſolent animaduertere, digniſſimum qui in exteras terras ablegentur, aut certè vt calumniatores merita pœna afficiantur. Quod enim vnicè docuit optima illa omnium magiſtra natura, hi tollunt, & improbitate iniquiore labefactant, nimirùm vbi contra ſuum ſanguinem inſidiantur, & in animas ſuas fraudem moliuntur, vt loquitur Salomon. Id totum tamen torqueri melius fortaſſe poteſt in patriæ proditores, quales fuere οἱ φιλιππίζοντες apud Græcos, apud Olynthios Laſthenes. Talis fuit Metius ille Suffetus dux Albanorum , pugnæ deſertor in bello Romanorum aduerſus Albanos, qui ſuæ proditionis pœnas dedit ab equis diſcerptus, vt lib. 1. Liuius memorat.

Ἀνας. *Altilis allectator anas.*] Anatem à natandi aſſiduitate dictam vult Varro, 5. De ling. Lat. Altilis, quòd alatur domi, vel ruri, vt gallinæ, &c. Allectator porrò ab alliciendo. Legi alicubi morem eſſe aucupibus exoculatam columbam in reti colligare, quæ ſtrepitu cæteras columbas ad ſe pelliciat ; ea dicitur παλεύτρια, à παλεύειν, quod eſt decipere, ſeducere, in laqueum allicere. Sed audiamus ipſum Alciatum, qui ea de re ſic lib. Parerg. 9. cap. 11. Plaut. in Milite, Paleutrio nomen veteratori impoſtorique ſeruo conueniens. vnde & παλεύτριαι, quaſi allectatrices aues Ariſtoteli lib. De hiſt. animal. 9. turtures vel columbæ, quæ aluntur, vt aucupes alias alliciant, eosque ad congeneres capiendos adiuuent. quod & in coturnicibus fieri conſueuit, itemque anatibus, de quibus (eſt enim aucupij genus valdè iucundum) nos quandoque carmine ſic luſimus:

Altilis allectator anas, & cærula pennas, &c. Hæc Alciatus.

ire redire.] ire, pro abire, vt alludat ad verba Iuſtiniani, in §. Ceruorum quoque, De rer. diuiſione, in Inſtitut. in ſyluam ire

& re-

& redire ſolent. & paulo pòſt: In iis animalib. quæ ex conſuetudine abire & redire ſolent. Martialis 12. lib. epigramm.

Atque inter menſas ire, redire ſuas.

garrit.] Garrire, quaſi ineptè ſtrepere, Nonius. & proprium eſſe auium quidam putant. *Garrire.*

AD EMBLEMA LI.

VESPAE tumulo affixæ Archilochi, linguæ malæ petulantiam effrenem arguunt: hæ enim raucæ ſunt & mordaces, ſed nullam ab ijs neque oblectationem, neque fructum comparare poſſis, vti nec à maledicis aut mordacibus expectare quicquam præter aculeum debeas. *Maledicentia nota.* Sub Archilochi nomine intelligitur ſcriptor quiuis, inſolita quadam verborum petulantia & mordacitate alios inſectans: in quo tamen neque curam, neque eruditionem poſſis deprehendere: ſed hoc tantùm notus, quòd audaciam in obtrectando maluerit oſtentare, tamque prauè innoteſcere, quàm ſtare gratis, & cum ſilentio, vt loquitur Martialis. *Scriptor maledicus.* Fuit verò hic Archilochus Poëta Lacedæmonius, vel Parius, vt alij volunt, qui Lycamben ſocerum tam atrocibus & virulentis carminibus inſectatus eſt, vt eum adegerit ad laqueum. Hinc Prouerb. Archilochia edicta, pro contumelioſis & mordacibus: &, Archilochi patria, pro maledicis: &, Archilochum terere, pro eo quod eſt, maledicentia delectari. Quò pertinet Archilochi epitaphium ex 3. Epigramm. Græcorum lib.

Σῆμα τόδ' ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὅς ποτε πικρὴν
μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ·
αἱμάξας ἑλικῶνα τὸν ἥμερον· οἶδε λυκάμβης
μυρόμενος τρισσῶν ἅμματα θυγατέρων.
ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
κινήσῃς τύμβου σφῆκας ἐφεζομένους. hoc eſt,

Archilochus iacet hoc in littore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.
Sanguine fœdauit Muſarum Helicona: Lycambes
Luget natarum turpia lora trium.
Hoſpes abi tacitè, irrites ne fortè crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.

Sepulchrum hoc Archilochi littoreũ, qui quondam amaram Muſam ſerpentina primus tinxit bile.

Qui cruentauit Helicona manſuetum. nouit (id) Lycambes,
Lugens trium nexus filiarum.
Senſim verò tranſi, viator, ne fortè huius
Moueris tumulo fucos inſidentes.

Littoreum Archilochi tumulum en: qui noxia quondam
Carmina, vipereo ſanguine tincta dedit:
Isque cruentauit manſuetum Helicona: Lycambes
Pendentes natas de trabe tresque videt.
Tu verò ſenſim tranſi, ne fortè crabrones
Affixos iſti commoueas tumulo.

Pindar. 2. Pyth. ait ſe nolle conuicio aliquo Ixionem afficere, quòd Archilocho conuicia non bene ceſſerint. Sic ille:

—— ἐμὲ δὲ χρεὼν
φεύγειν δάκος ἀδινὸν, κακαγορίαν·
εἶδον γὰρ ἑκὰς ἐὼν, τὰ πόλ-
λ' ἐν ἀμαχανίᾳ
ψογερὸν ἀρχίλοχον βαρυλό-
γοις ἔχθεσι πιαινόμενον. id eſt,

Me autem oportet effugere morſum imbellem & impotētem, maledicentiam nempè. Vidi enim iam olim multa in egeſtate poſitum conuiciatorem Archilochum, infenſis obtrectationibus enutritum, & quaſi pinguem factum. Antiſthenes dicebat Diogenem veſpis eſſe ſimilem. Veſpis enim non magnum eſſe alarum ſtrepitum, aculeum autem acutiſſimum. Dion oratione 8. & Stobæus Sermon. 11.

Lubet attexere cenotaphium Laurentij Vallæ, mordaci effectum ſtilo, vt mordax ille fuit in ſcriptis penè omnibus à ſe editis,

Venit ad infernas poſtquam Laurentius ædes:
Si quæris quid agat? nunc quoque mordet humum.

Mordacius fuit Aretini virulenti ac peſtiferi ſcriptoris Italiæ epicedium, lingua Ethruſca primò conſcriptum, hoc ferè ſenſu: Iacere Aretini mortiferum virus: ſummis Monarchis, & Pontificibus oblocutum: De Deo nihil, quia non noſſet Deum. Et videmus, ferreque ac pati cogimur moriones quoſdam ineptulos in hac noſtra vniuerſi ſchola, qui nihil aliud penſi habere videantur, quàm vt ſtilo confodiant quoſcumque vel rei literariæ principes, ſeque ex ea obtrectandi licentia palmarium quærere. Infelix hominum genus qui grunnitu porcos, latratu canes, ruditu aſellos malunt æmulari, ſuamque pruriginem, ac ſcabiem prodere, quàm intra fores Muſarum τὰς ἀφθόνους ſe continere.

At

At quis laboret notus eſſe tam praue,
Qui ſtare gratis cum ſilentio poſsit? ait ille.

certa ſigilla.] quæ ſunt ſymbola certæque notæ hominis intemperanter lingua abutentis, vt qui maledicentiſſimus fuerit. *Veſpa obtrectatores.*

AD EMBLEMA LII.

In *receptatores.*] Hæc epigraphe mihi ſtatim reuocauit in mentem quod de receptoribus, ſeu receptatoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3, § cognoſcit, D. de off. præf. vigil. quia ſine his diu maleficia latere non poſſint. l. 1. de recept. Sic Vlpian. in l. Congruit, de off. præſ. vult à præſide animaduerti in ſacrilegos, latrones, plagiarios, fures, prout eorum quiſque deliquerit: receptoresq. eorum coërcere, ſine quibus latro diutiùs latere non poteſt. Cui ſimile illud Quintiliani ex declamatione 255. vbi ait, proximos eos eſſe transfugis à quibus transfugæ recipiuntur: quia natura ſimile ſit, facere ſcelus & probare.

Stobæo citatur illud ex Phauorino, ni fallor: *ὥσπερ ὁ ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ἀπ' αὐτοῦ κυνῶν ἀπέθανεν, οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας καταλύουσιν*: Quemadmodum Actæon à canibus, quos alebat, diſcerptus eſt: ita paraſiti & aſſentatores eos à quibus enutriuntur, miſerè perdunt & peſſum dant. Sunt verò nonnulli Actæones, qui ſibi videntur nobiliores, ſi quoſuis ſicarios, nulliuſque frugis homines & ganeones inertes, domi & menſæ ſuſcipiant, haud ſano mentis oculo præuidentes ſe vnà cum patrimonij comminuti damno, nominis & plerumque vitæ iacturam facere. Tutiſſimos enim ſe fore credunt, vtpotè tanto tamque generoſo ſatellitio ſtipati; & tamen non aduertunt, quanti conſtet, quamq. noxia ſit ea familiaritas. Anulus in picta poëſi ſic: *Fons Emblematis à Stobæo.*

Cornibus in ceruum mutatum Actæona ſumptis
Membratim proprij diripuere canes.
Næ, miſer eſt dominus, paraſitos quiſquis edaces
Paſcit, adulantum præda parata canum:
Se quibus irridendum ſuggerit & comedendum,
Seruus & ex domino corniger efficitur.

Qui mythologica tractarunt, hoc de Actæone figmentum ad vena- *Venatores Actæones.*

venatores referunt, qui ſuas opes miſerè dilapidant in venandi luxu inutili admodum & ſumptuoſo: etenim à canibus, quos aluêre, tandem vltione diuina quaſi membratim dilaniantur. Nam tametſi nihil aliud ſceleris admitterent, niſi in eo quod erogent in victum canum quod commodiùs poſſet egenis & pauperie preſſis conferri: ea tamen culpa ſatis habet grauitatis ad prouocandum iuſtam Dei præpotentis iram, qui tot bona nobis non eſt elargitus, vt iis tam malè vtamur. Eóque grauiùs illi peccant, quòd rebus neceſſarijs animum non applicent, vt agriculturæ, vt Reip. vt alijs honeſtis actionibus, ſed omnem temporis vſuram collocant in venatu: quo fit, vt in vrgentem minuſque ſibi notam penuriam præcipites ruant. Itaque dici non ab re poteſt, eos non à canibus modò, ſed auibus & equis abſumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait Poëtas hoc figmento nihil aliud docuiſſe, quàm homines cauere maximè debere, ne quid agant quod dijs inuiſum ſit aut ingratum, aut quod eos in iram prouocet. Adhæc olim omnes labori fuiſſe intentiſſimos, & manibus victum quæſiuiſſe, non ſeruis aut exteris ſua negotia, ſed ſibi tantùm commiſiſſe: ideóque qui laborioſi eſſent, opibus & facultatibus præ cæteris abundaſſe: contrà qui ſeſe otio dedebant, voluptates conſectabantur, venationi & aleæ dabant operam, in extremam rerum penuriam decidiſſe, & opibus exhauſtos eſſe, quemadmodum & ipſi Actæoni contigit. Sed id ſpeciatim in prodigos adoleſcentes non ab re licet conuertere, qui promi magis quàm condi, vt Phryges ſerò ſapiunt, & tum fortè, ſed fruſtrà reſipiſcunt, cùm nihil eſt amplius in loculis. Sibi quidem mirè placent, cùm ſecundis fortunæ ventis opes ſuppetunt, quibus impudentes & ignauos ganeones (qui nullum aliud ſibi penſum relictum habent, quàm vt lautas culinas aſſectentur, alienaque quadra viuant) paſcant & enutriant. At exhauſtis patrimoniis, quid illis ſupereſt niſi vt aliena compilent, tandemque in malam crucem adigantur, ab ijs relicti, longumque valere iuſſi, à quibus in conditionem tam miſeram, tamque abiectam coacti ſunt? Non piget huc traducere, quæ Dion Chryſoſt. orat. 10. De ſeruis, appoſitè ſcribit, ſe non putare damna à malis canibus plures accepiſſe, quàm à malis hominibus. Etenim à canibus pernicioſis vnum Actæonem aiunt (inquit ille) perditum, & his quidem in rabiem cùm acti eſſent: à pernicioſis verò hominibus dici non poſſe, quot perierint & plebei & reges, quot etiam ciuitates; hi quidem à ſeruis, illi autem à militibus & ſatellitibus, alii ab amicis quibuſdam, nomine tenus amicis: alij qui-

Veterum induſtria.

Otioſi venatores.

Locus Dionis Chryſoſt.

quidem à filijs & fratribus, vxoribuſque damna capiunt innumera. Retulimus ſuprà ex Conſtantino Manaſſe memorabile Michaëlis Imperatoris exemplum, quem cum Actæone diſcerpto à canibus comparat: ſiquidem inconſulto illi Principi, quòd ab aſſentatoribus obſeſſus eſſet, miſerè omnino ceſſit. Quod narratur de Actæone in ceruum transformato, ſunt qui fabulam putant, plerique hiſtoriam malunt, auctore maximè Plinio, qui Actæonem & Cippum cornutos editos memorat. Quin & Maximus Tyrius à veris canibus, Actæonem laceratum fuiſſe dicit apud Corinthios, huiuſque facinoris auctores Bacchiades appellat. At quod apud Homerum legitur, Dianam per montium errantem iuga telis delectari, capreas & ceruos fugaces venando perſequi, ſunt qui referant ad fabulam Actæonis; alij veterum ſecuti Philoſophiam ſagittas eas quæ ceruum aſſequuntur, ſolares radios indicare volunt ἱερογλυφικῶς, quorum nempe radiorum repercuſſu, cornua ipſa pro conditione loci, vbi luna eſt, & apparent & obducuntur. Sed in hoc carmine Alciati illuſtrando, placet mythologia quam acceptam ferunt Anaximeni, nimirum quod Actæon periculis quæ multa venando pertulerat tandem expenſis, ætate iam affecta timidior factus, in ceruum dicatur mutatus, cumque canes nihilo ſecius aleret, ſuum omne peculium abſumpſit, hincque à canibus laceratum. Sed de his plus ſatis. Maluit Alciatus, & quidem ingenioſè torquere in eos qui latrones furéſque recipiunt: aut etiam (vt verbis vtar Marcellini de deprauatis Romani populi moribus agentis lib. 14.) qui familiarium agmina, tanquam prædatorios globos poſt terga trahunt, ne Sannione quidem domi relicto, vt ait Comicus. *De Actæone varia.*

Cic. lib. 4. in Verrem: Tua Meſſana, tuorum adiutrix ſcelerum, libidinum teſtis, prædarum ac furtorum receptrix. aliquantò poſt: Fuiſſe Meſſanam omnium iſtius furtorum, ac prædarum receptricem negare non potuerunt. Idem lib. 5. in eundem: Nam, vt antè docui, hanc ſibi iſte vrbem delegerat, quam haberet adiutricem ſcelerum, furtorum receptatricem, flagitiorum omnium ſociam.

Latronum, furúmque manus.] Eruditus vir Alciatus verba hæc non accipit vt ſynonyma, vel promiſcuè, quia quod Horat. ait 1. Sermonum, furta latrocinijs eſt magnis parua comparare: At vox latronum apud veteres vſurpata pro ſtipatoribus, & cuſtodiæ corporis protectoribus. Seneca 1. de clementia, cap. 12. Ita ſumit Capitolinus, Marcellin. Spartian. & Herodian. lib. 5. σωματοφύλακες dicti, ſeu lateris cuſtodes, δορυφόροι,

ροι, ſpiculatores Tacito lib.17.18.Senecæ 3.de Benefic.cap.25. & lib.1.de ira. Sueton. Claudio, cap. 35. In Galba, cap. 18. Tacit. 1. & 13. Annal.refert Germanos cuſtodes Imperatori Romano, & principi feminæ adfuiſſe. Sic olim latrones pro ſtipatoribus, à ſtipe nuncupati, quam mercedis nomine accipiebant corporis cuſtodes, qui cum ferro circundabant Regum corpora. Latrones ergo, *ἀπὸ τοῦ λάτρου*, à mercede, Varro lib.6.Latinæ linguæ.

Scæua.] proprium quoddam nomen, aut fictitium non temerè ſuſpicetur aliquis. plerique, ſæua, legunt, pro, dira, crudeli, terrifica, &c.ſed, malim ſcæuam accipi, vt Symmachus, pro improbo, ſiniſtræ famæ homine, rerum imperito. Quæ ſub obtentu tuo à quibuſdam ſcæuis deſignata dicuntur, ait ille. Et Græci, eum qui ſit ingenio tardo *σκαιὸν* appellant. *οὐδὲ σκαιὸν, οὐδ' ἐπιλήσμονα*, dicit Ariſtophan. id eſt, neque ſcæuum, neque conſilij inopem.

manus.] multitudo, vt maxima militum manus apud Ciceronem in Philipp. & ſæpè aliàs.

Prodigi. *prodige.*] Cicero 3.Offic. Prodigi, qui epulis & viſcerationibus, & gladiatorum muneribus, ludorum venationumque apparatu pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem, aut nullam ſunt omninò relicturi.

allicit olla malos.] Ea eſt ollæ amicitia, vt habet Prouerbium, ad quod reſpexit Martialis lib. 2.

Hunc quem vina tibi, quem menſa parauit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat & cyathos, & ſumina, & oſtrea, non te.
Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Actæon, &c.] Tangit Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouid.3.Metamorph. Hanc lubens prætereo, vt vel pueris notiſſimam.

AD EMBLEMA LIII.

Emblema è Plutarcho petitum. EXPRESSVM id è Plutarchi libello, De diſcrimine adulatoris & amici. huius hæc verba: Ὁ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν· ἐκεῖνός τε γὰρ ἁπάσῃ χροιᾷ πλὴν τοῦ λευκοῦ συναφομοιοῦται. καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἐξ ἀδυνά-

ἀδοιάστων παρέχειν, οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον. Adulatori quidem omninò id accidit vt Chamæleonti: ſiquidē vt ille colorum omnium ſimilitudinem exprimit præterquàm albi: ſic aſſentator, cùm ſe ſimilem præſtare non poſſit in his quæ digna ſunt ſtudio, turpia quæque imitatur quantum poteſt. Vt enim nonnulli pictores imperiti, quia nequeant aſſequi quæ pulchra ſunt & difficilia, in næuis quibuſdam ac verrucis aut rugis depingendis toti ſunt, & quælibet repræſentant, præter ea quæ pulchra ſunt, quæque ingenioſi artificij laudem mereantur: Sic & aſſentator, vt principi viro, cui aſſidet, aliquid gratum faciat, eius diligenter imitatur intemperantiam, iracundiam, ſupercilium, acerbitatem in ſeruos, diffidentiam in domeſticos, & cognatione iunctos. Nam præterquam quod ſponte, naturæque propenſione ad deteriora propenſus eſt, videtur eo modo ſibi longè abeſſe à vitio reprehenſionis, ſi turpia imitetur. Quem morem vt barbaricis moribus conuenientiſſimum, meritò perſtrinxerunt auctores grauiſſimi: hoc enim vitio quòd laborarit Alcibiades, vt qui ingenio eſſet verſatili, & ad quiduis comparato, naturam Chamæleontis habuiſſe dictus eſt. Sed mirū eſt ſanè quod narrant de Arabū quibuſdam populis, apud quos inualuit conſuetudo, vt illorum Rege aliqua corporis parte affecto, aut decurtato, populus eius regionis ægritudinem imitetur Principis; illoq. membro faſcijs lanaque conuoluto, ſic in mediū prodit. Quod idem de ſcurra quodam Philippi Macedonis memoriæ proditum accepimus. Cùm enim in oppugnatione cuiuſdam ciuitatis Argiuorum, vnus Philippo fuiſſet erutus oculus, poſtridie ſcurra faſcia ſimilem oculum circumligatus proceſſiſſe fertur. Idemq. cùm crus in quadam pugna Regi fractum eſſet, in eius conſpectum venire non erat ſolitus, niſi claudicans, eodémque crure colligato. Ea itaq. eſt aſſentatorum mens, hoc vnum ſtudium, vt imitentur omnia, omnibus aſſenſum præbeant, præterquàm ijs quæ ſunt à natura ſua longiſſimè remota, nimirùm quæ à niueo ſimplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris & verecundiæ quaſi rubore omninò ſit aliena. Nam quod Antiſthenes dictitabat, vt meretrices omnia bona præter prudentiam, ſanumque iudicium ſuis amatoribus imprecantur: ſic aſſentatores iis quibus cum agunt. Vide Pierium in Chamæleonte, lib. 27. Hieroglyph.

Adulator vt Chamæleon. *Alcibiades.* *Arabum aſſentatio.* *Scurra Philippi Macedonis.*

Quæ de Chamæleonte adducta ſunt à nobis ex Plinio, non probātur omnib. & ijs quidē eruditis. Linguā enim hoc animal, inquiunt, ſemipalmū longā habet, quam porrò in inſecta, quib. maxi-

Chamæleontem non ſolo veſci aëre.

maximè veſcitur, exerit ac vibrat, eiuſque mucore ſcarabæos, locuſtas, formicas, muſcas ad ſe adducit. Fatentur tamen ad multos menſes famem tolerare.

Aſſentatorum porrò mores eleganti & acuto mucrone percuſſit Satyra 3 Iuuenalis:

Natio comœda eſt. rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas aſpexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris, æſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior, qui ſemper & omni
Nocte, dieq́ue poteſt alienum ſumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si benè ructauit, ſi rectùm minxit amicus,
Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo.

Bene Iſocrat. ad Demonicum, μισεῖ τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ ἐξαπατῶντας, ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντες ἀδικοῦσι. Ammian. Marcellin. libro 15. Quàm ſit aſſentatio infeſta principi, nondum apud Noricum exuto penitus Gallo, Apodemius aſſentator, turbarumque incentor, raptos eius calceos vehens, equorum permutatione veloci, Mediolanum aduenit, ingreſſus regiam, Conſtantij ante pedes projecit, velut ſpolia regis occiſi Parthorum, & perlato nuntio repentino docente rem inſperatam & arduam, hi qui ſummam aulam tenebant, omni placendi ſtudio in adulationem ex more collato, virtutem, felicitatemque Imperatoris in cœlum extollebant: cuius nutu duo exautorati principes eſſent in modum militum gregariorum. Quo ille ſtudio blanditiarum exquiſito ſublatus, immunémque ſe deinde fore ab omni mortalitatis incommodo fidenter exiſtimans, confeſtim à iuſtitia declinauit, ita intemperanter, vt æternitatem eam aliquoties aſſereret, & ipſe dictando, ſcribendóque propria manu, orbis ſe totius dominum appellaret. Q. Curtius lib. 6. de Alexandro: Non deerat talia concupiſcenti adulatio pernicioſa; perpetuum malum regum, quorum opes ſæpius aſſentatio quàm hoſtis euertit.

Chamæleon. *Semper hiat, &c.*] De Chamæleonte ſic Plinius cap. 33. lib. 8. Ipſe celſus, inquit, hianti ſemper ore, ſolus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aëris alimento: & coloris natura mutabilior: mutat namque eum ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, redditq́ue ſemper quemcunque proximè attingit, præter rubrum, candidumque. Caſſiodorus Variar. formularum lib. 5. epiſt. 34. naturam Chamæleontis ad fra-

fruſtratorem debitorem non minus ingenioſè traducit. Fugere neſcius, ſed ſuæ ſponſionis ignarus: obliuioſus cùm relinquitur: trepidus, cùm tenetur. Mutat verba, variat conſtituta; nec in vna dicti ſui qualitate contentus, diuerſis imaginibus immutatur. Meritò Chamæleonti beſtiæ conferendus, quæ paruorum ſerpentum formæ conſimilis, aureo tantùm capite, & reliquis membris ſubalbentis praſini colore diſtinguitur. Hæc quoties hominum aſpectus incurrerit, dum ei fugiendi velocitas denegatur, nimia timiditate, colores ſuos variè commutat, vt modò veneta, modò blattea, modò praſina, modò poſſit cyanea reperiri. Prouerb. Chamæleonte mutabilior.

Reciprocat] repetit, retroflectitur, vel recipit. procare, petere eſt, vnde procax, & proci dicti. Reciprocum verò à recipiendo dici ait Varro, quia eò redeat vnde profectum eſt. Hinc maris & animæ reciprocatio. Hoc loco verò reciprocare propriè eſt auram reſorbere, ſubindeque retrahere: ſic enim Liuius reciprocare pro reſpirare vſurpauit.

veſcitur aura.] Alluſio ad Prouerb. Vento viuere. Populari aura veſci, eſt populi nugis aſſentiri, vulgi mores inſequi.

Albi & pudici neſcius.] Color albus mentis integritatem, vt rubeus pudorem ſignat, vt dicemus poſtea. *Color albus & rubeus.*

AD EMBLEMA LIIII.

CVM Epigrapha hujus Emblematis conuenit illud Senecæ de beneficijs 4. cap. 27. Quomodo malè filiæ conſuluit, qui illam contumelioſo & ſæpe repudiato collocauit: quomodo malus paterfamilias habebitur, qui negotiorum geſtorum damnato patrimonij ſui curam mandauerit: quomodo dementiſſimè teſtabitur qui tutorem filio reliquerit pupillorum ſpoliatorem: ſic peſſimè beneficia dare dicetur quicumque ingratos elegit in quos peritura conferat. Hoc ex Græco Archiæ: *Typus Emblematis.*

Αἶαν ὅλην νήσους τε διϊπταμένη σὺ χελιδὼν,
μηδείης γραπτῇ πυκτίδι νοσσοτροφεῖς;
ἔλπη δ' ὀρφαλίχων πίστιν σέο τήνδε φυλάξειν
κολχίδα μηδ' ἰδίων φεισαμένην τεκέων;

Terram omnem inſulaſque peruolitans tu hirundo,
Medeæ in picta tabula pullos alis?
Speras autem pullis implumibus fidem tuis hanc ſeruaturam

Colchidem, quæ neque proprijs pepercit liberis?

Tot ſaltus, vndáſque emenſa ô hirundo, volatu,
Medeæ in picta nidificas tabula?
Tûque tuos fore ſecuros? tibi fida putanda,
Quæ neque vel natis dira pepercit, erit?

Marullus ſic expoſuit 3 Epigrammatôn:

Quid vaga tot terras vrbesq́ emenſa volucris,
Colchidos in ſæuo nidificas gremio?
Pignoribusq́ tuis credis malè ſana fidelem,
Ipſa ſuos partus quæ laniauit atrox?
Ni fetus exoſa tuos Pandiono nata
Phaſiaca quærit perdere ſæuitia.

Breuiùs reddidit Politianus, nimirùm tribus hendecaſyllabis:

Medeæ ſtatua eſt miſella hirundo,
Sub qua nidificas; tuóſne credas
Huic natos, rogo, quæ ſuos necauit?

Sed breuiſſimè Borbonius noſter, vno diſticho,

Medeæ ſtatua eſt: natos cui credis, hirundo?
Fer aliò: viden' hæc mactet vt ipſa ſuos?

Fides non habenda ei qui fidem violarit.

Apoſtrophe eſt ad hirundinem, ad ſtatuam Medeæ nidificantem: ex quo datur intelligi, cauendum eſſe ab eo qui ſemel impoſuit: vel iis nullam amplius habendam fidem, qui ſemel vel quoquo modo læſerint: aut iis nullo pacto aſſentiendum, qui cùm ſua dilapidarint, vix aliorum curam commodè gerent. Nemini enim res aliena quàm ſua debet eſſe charior aut commendatior. Quomodo enim fieri poteſt, κακῶς κεχρημένον ἄνδρα τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιςὸν ἐν ἀλλοτρίοις; Id explicat Socrates apud Xenophontem lib. 3. ἀπομνημ. nempè colloquio cum Glaucone. Refert Plutarch. ἐν γαμικ. παραγγέλ. Qua ratione Timarchum impudicitiæ & prodigalitatis accuſauit Æſchines, non tam vt hominem probro afficeret, quàm ne deinceps ad populum concionaretur. Qui enim rem familiarem adeò malè adminiſtraſſet, indignus videbatur cui publica crederentur. Præclarè Tiberij factum memoratur à Corn. Tacito: qui vt honeſtam innocentium paupertatem leuauit: ita prodigos, & ob flagitia egentes Vibidium Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Sullam, Vitellium mouit ſenatu, aut ſponte cedere paſſus eſt. Gorgia oratore publicè aliquando dicente vt concordiam ſuaderet, Melanthius non ſuſtinuit. aiebat enim de pace cum minime aliis verba facere debere, qui ſibi, vxori & ancillæ concordiam perſuadere non potuiſſet. Idem in Laconicis: Agis Archidami filius ei minime Duci fidem

haben-

habendam dicebat, neque credendum iuuenum exercitum, qui ſuam ipſius patriam miſere prodidiſſet. Id dicebat Ephoris, qui Imperatorem quendam lubricæ hominem fidei in hoſtes mittebant.

Egregiè Iſocrat. ad Demonicum: ὅταν ὑπὲρ τοῦ σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρότερον πῶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ διῴκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων. Cùm quid de teipſo conſilium ab aliquo es capturus, aduerte priùs quomodo in ſuo ipſe ſe negotio geſſerit: nam qui perperam ſuas res adminiſtrauerit, vix eſt vt quicquam rectè conſultet in alienis. Idem ad Nicoclem, ſub finem: δῆλον ὡς ὁ μηδὲν ὢν αὑτῷ χρήσιμος, οὐδ᾽ ἐν ἄλλοις φρόνιμον ποιήσειεν: Certum eſt quòd qui ſibi nihil vtile proſpiciat, neque in alienis prudentem fore.

Colchidos.] Medea Colchis nominata, quòd Colchorum regis filia fuerit, quæ Iaſoni vt nuberet, aurei velleris obtinendi corripiendique viam ei commonſtrauit, ſed priùs Dracone ſopito. Tandem ab Iaſone repudiata, quos ex eo liberos ſuſceperat, interemit. Repete fabulam ex 7. Metamorph. Ouidij. *Medea.*

AD EMBLEMA LV.

SIGNIFICATVR nihil ei committendum eſſe, qui in proprios affectus nullum ſibi ſumit imperium, ſed temerè huc atque illuc concitatus fertur, non aliter quàm equus, quem nulli freni nullæque habenæ continent. *Cui non credendum.* Similitudinem hanc mutuatus eſt ex Platone, qui animum noſtrum cum auriga, corpus verò & eiuſdem perturbationes cum equis comparabat. Iuxta quod ab Hieronymo etiam dictum eſt, ſenſus corporum quaſi equos eſſe ſine ratione currentes; animam verò in aurigæ modum frena currentium retinere. Maximè enim eſt efficiendum, vt appetitus rationi obediant, eamque neque præcurrant, nec propter temeritatem, nec propter pigritiam aut ignauiam deſerant, ſintque tranquilli, atque omni perturbatione careant, vt docet M. Tullius. Locus Platonis eſt in Phædro, de duobus equis, bono & malo, & eorum auriga ratione: quò M. Tullius alluſiſſe viſus eſt 2. De Republ. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur. Quem locum obſeruauit Heraclides Ponticus libro De allegoriis Home-

ricis. Locus hic, vt apparet, è Maximi Tyrij ſermone 55. tractus eſt. Neque verò grauabor locum integrum ſublegere: Τοῦτον δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνδείας πρὸς τὸ θεῖον ἐξεῦρε θεὸς τρόπον, ἐπιθεὶς τὴν ψυχὴν γηΐνῳ σώματι, ὡς ἡνίοχον ἅρματι, καὶ παραδοὺς τὰς ἡνίας τῷ ἡνιόχῳ ἀφῆκε θεῖν, ἔχουσαν μὲν παρ' αὐτοῦ ῥώμην τέχνης, ἔχουσαν δὲ καὶ ἀτεχνίας ἐξουσίαν· ἡ δὲ, ἐπειδὰν ἐπιβῇ ἁρμάτων, καὶ λάβηται τῶν ἡνιῶν, ἡ μὲν εὐδαίμων καὶ μακαρία ψυχὴ καὶ μεμνημένη τοῦ ἐπὶ τὸ ὄχημα ταύτην ἐμβιβασαμένου θεοῦ καὶ ἡνιοχεῖν προστάξαντος, ἔχεται τῶν ἡνιῶν, καὶ ἄρχει τοῦ ἅρματος, καὶ κολάζει τὰς τῶν ἵππων ὁρμάς. οἱ δέ εἰσιν ἀτεχνῶς παντοδαποί, ἄλλος ἀλλαχοῦ θεῖν διαρμημένοι, ὁ μὲν αὐτῶν, ἀκόλαστος καὶ ἀδηφάγος καὶ ὑβριστὴς, ὁ δὲ, θυμώδης καὶ ἰτηπικὸς καὶ ἔμπληκτος, ὁ δὲ νωθὴς καὶ ἐκλελυμένος, ὁ δὲ ἀνελεύθερος καὶ σμικρόφρων καὶ ταπεινός. οὕτως ἅρμα ἐστασιασμένον ταράττει τὸν ἡνίοχον. κᾆτα κἂν μὲν κρατήσῃ αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ δυναστεύοντος ἵππου ῥύμην ἄγων φέρεται, νῦν μὲν τῷ ἀκολάστῳ ἵππῳ πᾶν τὸ ἅρμα ξυμφερόμενον αὐτῷ ἡνιόχῳ ἐπὶ ὕβρεις καὶ παροινίας καὶ λαγνείας καὶ ἄλλας οὔτι εἰλικρινεῖς ἡδονὰς, νῦν δὲ τῷ θυμικῷ ἐπὶ κακώσεις παντοδαπάς. Quæ Latinè ita ſonant: Verùm hic vnus inuentus eſt modus ab ipſo Deo, quo humana conditio minorem ſe eſſe diuina fateretur, propterea ſcilicet quòd animum terreſtri corpori, tanquam aurigam impoſuit currui, cuius & habenarum ſuſtinendarum & incitandi vim eſſet habiturus. Huic enim aurigæ, ſimul aurigandi artem, viresq́ue tradidit: ſimul etiam liberum abutendæ artis arbitrium dedit. qui poſtquàm inſcenderit currum, & habenas acceperit, ſiquidem felix beatusque animus ſit, memoriamq́ue habeat ſe iuſſu Dei ſublatum eſſe in currum, valideq́ue aurigationem regere debere, nimirùm habenas moderatur, regitq́ue currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuerſum appetunt curſum, temereq́ue huc atque illuc rapiunt currum; hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atque ferociam, alius verò tarditatem, mollitiem, ſeruitutem, fatuitatem, atque humilitatem ſectatur; cuiuſmodi ſeditionibus diſtractus currus, aurigam conturbat: & ſi vicerit eum præpotentis equi vis, fertur currus pro libidine victoris. Quo fit, vt victrice interdum petulantia, vnà currus & auriga ad contumelias, conuicia, impuritates, atque alias nefarias, minimeq́ue ſinceras voluptates, interdum verò dominante iracundia, in multas variasq́ue calamitates vterque feratur in præceps. Huc etiam referam commodè illud D. Cypriani, ex lib. De diſciplina & bono pudicitiæ: Coërceat animus, ait, ſtimulos carnis, refrenet impetum corporis. Accepit hanc enim poteſtatem, vt illi ad impe-

Cypriani Locus.

imperium eius membra ſeruirent. Et quaſi legitimus ac perfectus auriga vltra conceſſas corporis metas extollentes ſe carnis impetus, cæleſtium præceptorum habenis reflectat, ne vltra terminos ſuos currus iſte corporis raptus in periculum ſuum ſecum & ipſum rapiat aurigam, &c. Spectant huc Tulliana è 2. ſchola Tuſcul. diſputation. Reliquum eſt vt tute tibi imperes: quanquam hoc neſcio quomodo dicatur, quaſi duo ſimus, vt alter imperet, alter pareat: non inſcitè tamen dicitur. eſt enim animus in partes diſtributus duas, quarum altera rationis eſt particeps, altera expers. Cùm ergo præcipitur, vt nobiſmetipſis imperemus, hoc præcipitur vt ratio coërceat temeritatem. Seneca item ad hunc modum: Quid prodeſt equum regere, & curſum eius freno temperare, & affectibus efferatiſſimis abſtrahi? fortaſſe id non malè conuertas ad iuueniles impetus, conſilij ac iudicij expertes, quibus nihil credendum facilè, quòd ſit ea ætas lubrica certè, & præceps, & quæ niſi maturè refrenetur, triſtem exitum ſenſura ſit. Argutè Dion Chryſoſtomus: χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ εὐρίπιστον, καὶ σφοδροτέρου δεῖται χαλινοῦ. Et Ariſtot. Moralibus ad Nicomachum: χαλεπὸν καταμαντεύεσθαι περὶ νέων, ἀστόχαστος γὰρ ἡ ἡλικία, καὶ πολλὰς ἔχουσα μεταβολάς, ἄλλοτ' ἐπὶ ἄλλο φερομένη. Elegans eſt deſcriptio adoleſcentis apud Horatium epiſt. ad Piſones:

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq́; & amata relinquere pernix.

Quid pluribus opus? Tria ſibi videri difficilia dixit ſapiens Hebræus, viam auiculæ in aëre medio volitantis: viam colubri in media planitie oberrantis: viam nauis in æquore medio: ſed omnium difficillimum, viam adoleſcentis in ipſo ætatis feruore luxuriantis. Sed me reprimo, ne metas excedam lectionis compoſitæ ac moderatæ.

In præceps rapitur fruſtrà, &c.] Alludit ad illud Virgilianum,

——Fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Et ad prouerb. De curru delapſus. Citatus ex Platone locus eſt in Phædro, qui explicatur commodiſſimè à Plutarcho, Quæſtionum Platonic. 8. quò pertinet Ciceronis hoc è 3. Tuſcul. Exiſſe è poteſtate dicimus eos qui effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia. Qui igitur exiſſe è poteſtate dicuntur, ideò dicuntur, quia non ſunt in poteſtate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum eſt. hinc compotes & impotes,

qui animum habent, vel non habent in ſua poteſtate.

effreni quem vehit oris] Manifeſta alluſio ad parœmiam, Os infrene, id eſt, ἀχαλινοῦ στόματος ἵππος.

AD EMBLEMA LVI.

Stulti Principes.

PHAETHONTIS caſus hîc traducitur in Principes quoſdam Duceſque iuueniliter exultantes, qui magno ſuo ſuorumque malo cuncta ſurſum & deorſum vertunt; cumq. quod volunt, omne ſibi licere putent, non mirum eſt, ſi intolerabilem malorum lernam ſecum aduehant. Nihil enim aliud afferre poteſt tam cæca præcepsque temeritas, quàm certiſſimum populi diſcrimen, & interdum exitium. Quòd ſi illi quandoque reſipiſcant (quod ferè non fit, niſi accepto damno, eoque grauiſſimo) id ſanè contingit, poſtquàm vulgus decidit in grauem fortunarum omnium iacturam, vt ſpei nihil reliqui habeat. ferè fit enim, vt Principes illi fatui & excordes, eo quod habeant in alios imperij ac potentiæ, pro ſua libidine miſerrimè abutantur, & quaſi prodigant in publicæ rei ſummam perniciem. Vitio datur Agamemnoni, quòd ambitioſus magis quàm cordatus fuerit, qui pro vna Helena tot tantoſque homines ad necem poſtularit, ſuoſq. ad eandem belli aleam prouocarit. Rectè Flaccus:

Fabula qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.

Non eſt ambiguum, quin ſecurius æuum traduxiſſent, & gloriam credo meliorem fuiſſent conſecuti nobiliſſimi Imperatores Cyrus, Xerxes, & Alexander, ſi ſuis contenti finibus, maluiſſent regna propria tutari & adminiſtrare, quàm armorum alea plus quàm par eſſet, alienis inhiare. Itidem & innumerabiles alij, quorum efferatior ambitio, regnandique cupiditas, & ſuum & populi interitum accerſiuit. Quid enim, vt cæteros taceam, aliud fecit Alexander, quanquam præclaris naturæ & doctrinæ ſubornatus muneribus, quàm vt graſſatorum princeps orbem circumcurſaret, ſibi ſuiſque labores & moleſtias innumerabiles crearet, nullumque quietis & otij finem proponeret? Huius inſatiabilem victoriarum ſitim nullus vel proſperrimus ſucceſſus vnquam reſtinguere potuit: nullus ho-

nos, quanquam magnus, eius ambitionem ſedauit. Itaque non contentus ampliſſimo imperio Perſico, impetum fecit in Scythas, in Bactrianos, in Indos, vltrà etiam progreſſurus ſi per copias ſuas licuiſſet, aut niſi morte violenta repreſſus eſſet. Quid de Pompeio? quanta virtute & experientia viro? quàm magni à ſuis habito? nec enim vna cauſa fuit cur à Romanis, aliiſque gentibus maximo in honore eſſet. Eum tamen miſerè occæcauit tandemque perdidit inſana ambitio, nec ſe modò, ſed & patriam & Remp. quam defendere ſe iactabat, oppreſſit & funeſtè dilacerauit. Totus enim in aucupanda gloria, in cuius communicationem admitti neminem ſuſtinebat, dum Spartacum perdomuit: dum Lucullo eripit victorias Ponticas & Armeniacas; dum Metello honorem de piratis ſuffuratur, vnusque omnibus excellere, omniumque obſcurare gloriam cogitat, alienauit à ſe optimorum quorumcunque animos. Ergo dum potentiam ſuam putat egregiè fultam C. Cæſaris affinitate, quem ſibi adiunxerat ad ſuas vires firmandas, ab eodem fuit oppreſſus.

Et hos quidem ſuæ ciuitatis Phaëthontas rectè dicimus, quales nimium multos ſuperior patrum & noſtra vidit ætas. Conſtantinus Manaſſes. Annal. de Michaëlo Imperatore hunc in modum ferè ſcribit: (quia enim Græca non ſuppetunt, Latinam verſionem huc conferre non verebor:) Vbi Michaëlus maturam ad ætatem peruenit, iamque ſolus amplitudinem negotiorum Imperij procurare cœpit, reapſe verum illud probauit eſſe quod eſt in fabulis. Quippè mox vt alter quidam iuuenis Phaëthon, curru conſcenſo, totum Romanorum imperium perdidit, & ipſe de auito patrioque regno, veluti quodam curru, eſt deturbatus & excuſſus, non pronus tantùm cadens, ſed etiam deorſum lædens. Quippe luxurioſæ humidæque vitæ ſe dedidit, velut alter Nero, immodeſtus in vino, animo effeminato, impudicus, temulentus, omnem pecuniam in colluſores exhauriens, qui erant ſcurræ impuri, curruum agitatores, mimi, primo ſtatim diluculo temulentiæ dediti, delicias ciborum & ſuauium opſoniorum auidè quærentes, totos dies apud inuerecundas mulieres exigentes, potores, ludiones, libidinum flammis furentes: qualis ſcilicet olim erat ille Sardanapalus, rex Niniuitarum, &c. Quod dum meditor, vltrò ſeſe offert Caroli vltimi Burgundiæ Ducis fatum deploratiſſimum, qui propter virtutem bellicam, & ditionem ampliſſimam, inter Principes fortunatiſſimos haberi potuiſſet, ſi vim ingenij qua pollebat, & magnitudinem animi qua ſe terribilem & formida-

Michaël Imperator.

Carolus dux Burgundionum.

midabilem oſtenderat, ad ſua potius aſſeruanda, aut etiam augenda, quàm ad extera expugnanda conuertiſſet; nec ſanè tam infelicem mortem obiiſſet. De quibus tamen aliàs fortaſſe commodiùs. Huc refer Adagium, Aut Regem, aut fatuum naſci: &, Habenas ignarus non tractet. Fabulam hanc alij aliò transferũt, nimirùm ad inſignem quandam conflagrationem, vt Plato in Timæo, cui Lucretius lib. 5. ſubſcribit. Ficinus & aliquot alij tradunt fuiſſe Cometam vaſtum natura ſolarem, qui tandem diſſolutus, intolerabiles æſtus concitauerit. Sed hæc præter rem. Si ad mores referre malis, apponere huc potes exemplum Flaminij Conſulis, cuius temeritas inſigne detrimentum ſuæ Reipubl. attulit. Valer. Max. 1. cap. 6. Phaëtontis caſum ad principes improuidos, ambitioſos, ſuique officij minimè memores torſit etiam Dio Chryſoſtomus oratione prima de regno.

Equi Solis.

Igniuomos equos.] Quatuor equi Solis, naturam illius igneam indicant: Phlegon, à φλέγω, quod eſt inflammo: Pyrois, quaſi ignitus, ἀπὸ τοῦ πυρός: Eous, ab ἠώς, aurora: Æthon, quaſi ardens: Sunt qui his equis quatuor horas iuxta Solis exortum apparentes intelligi velint. vnde eſt illud,

Hæc iubet, hæc ſplendet, dein hæc calet, illa tepebit.

Malim ego à ſtudioſis legi diligenter quæ de ijs Solis equis habet Ouid. 2. Metamorph.

Miſerrimus Procopij Cilicis caſus.

2 *Sic plerique rotis, &c.*] Similitudinis eſt ἀπόδοσις. Fortunæ rota, cui inſidet, tributa eſt, propter varietatem & inconſtantiam. Galenus ἐν τῷ προτρεπτικῷ ἐπὶ τὰς τέχνας egregiè fortunam, eiuſque inconſtantiam depinxit. Exſtat exemplum longè pulcherrimum apud Amm. hiſtoriarum lib. 26. de Cilice quodam Procopio, qui vana quadam motus ambitione deſciuit ab Imperatore Valentiniano: Imò verò imperium mercatus, Imperatorque appellatus ſeu paucorum ſuſurro illectorum precio, deinde tumultuarijs ſucclamationibus plebis multos ad ſuam factionem concitauit, plurimas ſtrages edidit. Sed tandem victus poſt fœdam ſuorum defectionem, captuſque Imperatori offertur reticens atque defixus: ſtatimque abſciſſa ceruice diſcordiarum ciuilium gliſcentes turbines ſepeliuit, ad veteris Perpennæ exemplum, qui poſt Sertorium inter epulas obtruncatum dominatione pauliſper potitus, è fruteƈtis ſub quibus latebat extractus, oblatuſque Pompeio, eius iuſſu eſt interfectus.

Poſt magnam humani generis.] Seneca epiſt. 95. Multi inueniuntur qui ignem inferant vrbibus, qui inexpugnabilia ſeculis, & per aliquot ætates tuta proſternant, qui æquum arcibus

aggerem attollant, & muros in miram altitudinem adductos arietibus ac machinis quaſſent. Multi ſunt qui ante ſe agant agmina, & tergis hoſtium graues inſtent, & ad mare magnum perfuſi cæde gentium veniant. Sed hi quoque vt vincerent hoſtem, cupiditate victi ſunt. Nemo illis venientibus reſiſtit, ſed nec ipſi ambitioni crudelitatique reſtiterant. Tunc cum alios agere viſi ſunt, agebantur. Agebat infœlicem Alexandrum furor aliena deuaſtandi, & ad ignota mittebat. Nec Cneo quidem Pompeio extrema inire bella, aut domeſtica virtus, aut ratio ſuadebat, ſed inſanus amor falſæ magnitudinis, modo in Hiſpaniam & arma Sertoriana, modo ad colligendos piratas ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur cauſæ ad continuandam potentiam. Quid C. Cæſarem in ſua fata pariter ac publica immiſit? gloria & ambitio, & nullus ſupra cæteros eminendi modus. Quidni C. Marium ſemel conſulem (vnum enim conſulatum accepit, cæteros rapuit) cum Teutonicos Cimbroſque concideret, cum Iugurtham per Africæ deſerta ſequeretur, tot pericula putas appetiſſe virtutis inſtinctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio. Ideoque cum multis fuerunt mali, peſtiferam illam vim, qua pleriſque nocuerunt, ipſi quoque ſenſerunt. Et hæc quidem Seneca. Cæterum nolim hoc loco prætermitti, Phaëtontem hic ſcitè ab Alciato comparari cum ambitioſis & improuidis principibus, vt tacitè alluderet, meo quidem iudicio, ad Tiberij de Caligula dictum. quod enim ſagaciſſimus ſenex Tiberius naturam adoleſcentis Caij Caligulæ ſæuam atque probroſam non poterat inhibere, aliquoties prædicabat exitio ſuo, omniumque, Caium viuere: & ſe natricem (ſerpentis id genus eſt) populo Romano Phaëtontem orbi terrarum educare. Placet huc affigere cuiuſdam anonymi carmen non illepidum in Phaëtontem,

Miſera principum quorundam ambitioſorum fortuna. *Alexander.* *Pompeius.* *Cæſar.* *Marius.* *Cum Phaëtonte principes ambitioſi comparantur.*

Auſus in æternos iuuenis conſcendere currus,
Igneáque audaci ſumere lora manu,
Oblitus pariterq; ſui, metaq; paternæ
Quos mundo ſparſit ignibus ipſe perit.

Et illud breuius eodem ſpectat:

Lucifero puer inuectus temerarius axe
Concidit, & ſecum perdidit orbis opes.

Hæc dicta meminimus in fatuos & ſocordes principes, qui cùm nimia animorum impotentia terræ, cœloque minari non dubitent, ſemetipſos in præcipitium non raro conjiciunt. Et de Gallicis motibus quod ſequitur non ſemel à ſtudioſis recitari audiuimus,

Si Phaëthonte vno bona pars ambuſta cadente
Orbis, & inſolitis terra peruſta rogis,
Nil mirum infelix ſi iam cadat impete vaſto
Gallia, quæ fatuos tot Phaëthontas habet!

AD EMBLEMA LVII.

Signa feroci- tatis.

QVORVNDAM Principum & Imperatorum ferocia & immanitas ſignis plerumque notiſque vexillaribus exprimitur, ita vt quid in animo reconditum habeant, tacitis ſymbolis apertè oſtendant. Quid enim ſignificant in eiuſmodi ſtemmatis Vultures, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones, quàm rapacitatem, ferociam, internecionem, formidinem, & cætera generis eiuſdem, quæ perpetuò ſanguinarios Duces comitantur? At vt carmen noſtrum explanemus, habuit Agamemnon clypeum, in quo eſſet depictus Leo ad terrorem alijs incutiendum: quod quidem ſcutum in Olympiæ fano per aliquot tempora pependit, inſcriptione etiam adiecta:

οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

hoc eſt, *Terror hic eſt hominum, quiq; hunc gerit, eſt Agamemnon.*

Leo terroris ſymbolum.

Leo quidem pro ſigno roboris & vigilantiæ apud Ægyptios habebatur: ſic & ad terrificum hominem, qui reliquos aſpectu ſolo conſternaret, aſſumebatur. teſtis eſt Pierius in Leone. Plutarchus Ariſtide: Hanc iuſti appellationem, inquit, regum & potentum nullus eſt proſecutus: ἀλλὰ πολιορκηταὶ καὶ κεραυνοὶ καὶ νικήτορες, ἔνιοι δὲ ἀετοὶ καὶ ἱέρακες ἔχαιρον προσαγορευόμενοι, τὴν ἀπὸ τῆς βίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ τὴν ὑπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες: ſed potius dicti ſunt vrbium vaſtatores, fulmina, & domitores: alij etiam aquilæ & accipitres vocari maluerunt, à vi & potentia, vt apparet, magis quàm ex virtute laudem & gloriam amplectentes.

Appoſitè ad id argumenti Lactant. lib. 1. Diuinar. Inſtitut. cap. 18. Romani non ſapientiores Græcis, regiam virtutem putauerunt, ait, exercitus ducere, aliena vaſtare, vrbes delere, oppida exſcindere, liberos populos aut trucidare, aut ſubjicere ſeruituti, videlicet quò plures homines afflixerint, ſpoliauerint, occiderint, eò ſe nobiliores & clariores putant: & inanis ſpecie capti gloriæ, ſceleribus ſuis nomen virtutis imponunt. Hæc Lactant. Neſcio quis apud Tullium loquitur imperator glorioſius,

Si

Si fas sedendo cœleſtes ſcandere ſedes,
Vni mi cœli ianua aperta patet.

AD EMBLEMA LVIII.

EPIGRAPHA hæc reſpicit ad illud Heſiodi ex 1. Ἔργων:

ἄφρων δ᾽ οὐκ ἐθέλοι πρὸς κρέσσονας ἀντιφερίζειν.
νίκης δὲ στέρεται, πρός τ᾽ αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.

Inſipientis ait eſſe cum potentioribus velle congredi: qui etenim ita ſe gerit, longè abeſt à victoria, & adhæc damna patitur atrocia. Pindarus Nem. 10. χαλεπὰ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεισσόνων. id eſt, Difficilis pugna eſt fortioribus repugnare velle. quod mihi declarat in Vrania Herodotus: καὶ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπερμήκης. Apologus hic admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum ſuſcipiendum negotium, ad quod perficiendum vires non ſuppetant. Rectè Pindar. Pyth. β. χρὴ καθ᾽ αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον: oportet quiſque ſui modulum ſpectet. Sic Propertius:

Turpe eſt quod nequeas capiti ſummittere pondus:
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.

Et Cicero 1. Officior. Suum quiſque noſcat ingenium, acremque ſe & vitiorum, & bonorum ſuorum iudicem præbeat, ne ſcenici plus quàm nos, videantur habere prudentiæ: néve hiſtrio videat in ſcena, quod non videat ſapiens in vita. Sed, ni fallor, conuerti fabula in eos poteſt, qui licet tenuis fortunæ ſint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi ſint præter infamiam & detrimentum. Alluſio eſt ad prouerb. Cùm ſis nanus, cede. Quod intellexiſſe videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quo loci magnum Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum, illud efferre prouerbiali ſchemate, eoque eruto è Græco apologo quopiam: Fruſtrà, inquit, virum circumlatrabant, immobilem occultis iniurijs, vt Pygmæi, Thiodamas agreſtis homo Lyndius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihilo magis commotum fuiſſe ſuſurronum & blateronũ aulicorũ conuicijs, quàm Hercules ille μεγαλόσωμος καὶ μεγαλόψυχος ruſtici hominis cõtumelioſa inſectatione aut Pygmæorũ inſultib. exterritus fuerit. Meminit figmenti huius Politian. Epiſtola quadã, his quidem Tenuitati. verbis:

verbis: Vincere non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philoſtratum Pygmæi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit, &c. Meminit & Alciatus noſter Commentar. De quinque pedum præſcriptione. Hæc cùm ſcripſiſſem, commodè ſeſe hiſtoria Pygmæorum obtulit, quam retulit Philoſtratus in ſuis Imaginibus; vnde perſpicuè video Emblema hoc petitum eſſe.

Sub picea.] Piceam, quintam cedri ſpeciem eſſe docet Plinius cap. 10. lib. 16.

Alciden.] Herculem, vel ab Alcæo Amphitryonis & Perſei patre, vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine dictum volunt.

Pygmæi *Pygmæa manus.*] Pumilionum aut nanorum multitudo. Vocantur à Philoſtrato οἱ πήχεις παιδία, q.d. cubitales pueri. Euſtathius & D. Auguſtin. De ciuit. Dei 16. cap. 8. Nanos aiunt pygmæos appellatos à πυγὼν, vel πηχὺς, quod cubitum ſignificat. vel πυγὸς, breuis: itaque πυγμαῖος quaſi πηχυαῖος. Hi homunciones extremas Ægypti partes inhabitant, agricolationi dediti, ſubinde cum gruibus bellum gerunt. Plin. libro 7. cap. 2. aliiſque locis. Gellius lib. 9. cap. 4. Exiſtimat tamen Cardanus De rer. variet. lib. 8. cap. 40. contra quorundam opinionem, qui fabuloſos Pygmæos faciunt, reuera Pygmæos eſſe. Sed hæc ἀπροσδιονύσως.

Pygmæa manus.] non facilè verbis hæreo, niſi quantùm ad antiquitatis notitiam faciant liberaliorem, & ne multa, video verbum, manus, non rarò accipi pro hominum multitudine: vt apud Tull. 2. Verrina: Comites illi tui delecti, manus erant tuæ: præfecti, ſcribæ, medici, accenſi, aruſpices, præcones, manus erant tuæ: vt quiſque te maximè cognatione, affinitate, neceſſitudine aliena attingebat, ita maximè manus tua putabatur. cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quàm ſi centum cohortes fugitiuorum fuiſſent, tua manus ſine controuerſia fuit. Idem lib. 4. in eundem: Non hoſtium aduentu, neque repentino prædonum impetu, ſed ex domo atque cohorte Prætoria manum fugitiuorum inſtructam, armatamque veniſſe. Item eadem oratione: vt cùm perinde te Prætorium imperium, ac nomen eſſet, ad illam paruam manum extinguendam, ducem te, principemque præberent. Noſter hîc de receptatoribus ſicariorum antè,

Latronum, furumque manus, &c.

proſternere letho.] ſuffocare, elidere, tollere de medio.

vires non bene docta ſuas.] Phraſis Græca, pro non bene dimen-

menſis ſuis viribus, nulla ratione habita imbecillitatis ſuarum virium.

Et ſaui implicitum, &c.] partem eorum contriuit vt pulices, partem recluſit in ſinu. Leonina autem pelle dicitur vſus pro thorace Hercules poſt occiſum in ſylua Nemea leonem truculentiſſimum, de quo poſtea.

AD EMBLEMA LIX.

Ex Luciani Epigrammate tranſtulit. ſic enim habet: *Typus Emblematis.*

εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης.
οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι.

quod idem ab Eraſmo ſic eſt conuerſum:

Abluis Æthiopem fruſtrà. quin deſinis artem?
Haud vnquam efficies nox ſit vt atra dies.

Id autem ex apologo quodam Æſopico manaſſe planum eſt: quo quidem ſignificatur, ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις ὡς παρῆλθον τὴν ἀρχὴν, naturas manere vt ſuum habuere principium. Pindar. Olymp. I; ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος. Difficile eſt occultare morem ingenitum. *Mores vel animum mutare, difficile.* Idem Ariſtophanes Veſpis: ἀποστῆναι χαλεπὸν φύσεως ἣν ἔχοι τις ἀεί: Tegere difficile eſt quā quis naturam habeat. Succurrit illud Ciceron. ad Q. fratrem: hoc nunc non contendo, quòd fortaſſe cùm in omni natura, tum iam in noſtra ætate difficile eſt mutare animum, & ſi quid eſt penitus inſitum moribus, id ſubitò euellere. Quò referendum Diogenis apophthegma; qui cùm improbum quendam & proteruum caſtigaret, rogatus quid faceret: Æthiopem, inquit, abſtergo, vt difficulter candidum reddam. Quod in genere de his omnibus intelligi poteſt, quæ nulla arte nullaque induſtria corrigi aut mutari queunt. Sed ſpeciatim hoc torquebimus in ea quæ fucata ſunt & ſimulata, vt gloriam inanem, non vitæ meritis, ſed precariò emptam, cuius omnia ſimulacra, vt ſic dixerim, tanquam floſculi celeriter decidunt: quandoquidem ſimulatum quicquam non poſſit eſſe diuturnum, & ficta citò ad naturam redierint ſuam. Verè Flaccus:

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret.

Vel hoc traducemus ad mores indociles, & indomitam quandam naturam, quæ nulla vi aut arte miteſcere poteſt, vt ſunt efferata quorundam ingenia, à quibus non poſſunt auelli quæ rudibus annis primùm percepta ſunt. Nam

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu. ——

Tametſi enim ad tempus deſinere videatur in pleriſque cacoëthes, multaque prohibeant ætas, metus, & magiſtri; eum tamen habitum delere, nedum tollere, ferè non eſt qui poſſit. Adſcribam huc Epigramma lepidum Anuli ex Picta Poëſi:

Indocile ingenium ſi pergas velle docere,
Infelix operam perdas: vt ſi quis aſellum
In campum doceat parentem currere freno.
Qui cùm quadrupedum in morem videatur equorum
Tollere poſſe caput, greſſus glomerare ſuperbos:
Hunc tamen aut frenis, aut ſi calcaribus vrges,
Auriculas dimittit iniqua mentis aſellus
In terram, & pedibus poſticis calcitrat. ergo
Deſine: nam nunquam ars naturam vincet, equusq;
Nunquam ex degeneri fiet generoſus aſello,
Et nunquam ex ſtolido cordatus fiet ab arte.

Τὸ τολμᾶν ἀδύνατον, ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ: Conari quod fieri non poteſt non pertinet ad ſapientem: Helenæ verba ſunt ad Menelaüm apud Euripidem. Nullâ ſapientiâ (inquit Seneca epiſtola vndecima) naturalia corporis aut animi ponuntur vitia; quicquid infixum & ingenitum eſt, leuiter arte non vincitur. Quædam nec diſciplina, nec vſus vnquam excutit, ſed natura vim ſuam exercet, & illos vitij ſui etiam robuſtiſſimos admonet. Hæc vt dixi, nulla ſapientia abigit, alioqui haberet rerum naturam ſub imperio ſui, ſi omnia eraderet vitia. Quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cùm multum ſe, diuque animus compoſuerit, hærebunt. Nihil horum vitari poteſt non magis quàm acceſſiri.

Vitia naturalia vix facile tolli.

Durum eſt adſueta relinquere, ait ille: Hieronym. ad Heliodorum, de laude vitæ ſolitariæ: Corpus aſſuetum tunicis loricæ onus non fert: caput opertum linteo galeam recuſat: mollem otio manum durus exaſperat campus. Nicephorus lib. 12. cap. 32. hiſtor. eccleſiaſt. de Martiano epiſcopo Nouatiano, qui cùm Iudæum initiaſſet, qui tamen ritus adſuetos non poſſet abjicere, dicebat Martianus, perinde fuiſſe ac ſi ſpinis manus impoſuiſſet, non autem Sabbatio. Conferri poteſt Iuuenalis illud è ſatyra 13.

Mobilis & varia eſt certe natura malorum:
Cùm ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia: quid fas,
Quidve nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit

Damna-

Damnatos, fingi & mutari neſcia: nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte pudorem?

Vlpian.iuriſc. hanc theſin ad ſpeciem facti ſingularis aptauit, l.præcipiunt, D.de ædil.edict. mancipia, quæ rudia ſunt, præſumuntur eſſe ſimpliciora, & ad miniſteria multò aptiora; trita verò & veteratoria difficile eſt reformare.

Abluis Æthiopem.] Huc pertinent prouerb. Æthiopem dealbare: & Æthiops non albeſcit. quò refer & illud Nazianzeni: πάρδαλις ὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, ὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν: hoc eſt, Pardus non deponit pellis maculas, neque nigrorem Æthiops. Si quid de Æthiopibus pluribus requiras, conſule Plin. lib.5.cap.8.cap.30.lib.6. *Æthiops non albeſcit.*

AD EMBLEMA LX.

ID nobis luculenter enarrauit Alciatus ipſemet lib.7.Parerg. iuris, cap. 5. his verbis: Cuculum vocant, qui matrimonij ſui incurioſus ſit, quique vxorem ſuam mœchis permittat. Cucubitare verbum confinxerunt, quaſi cuculitare. Ego Cuculos peculiari conuicio agricolas dictos apud veteres legi, qui negligentes, ſocordes, tardique eſſent, quòd non priùs putatas vites haberent, quàm cuculus canere cœpiſſet. Horatius: *Cuculus quiſ verè.*

——magna compellans voce cucullum.

Græcè κόκκυξ à voce dicitur, vt appareat veteres Græcos ypſilon per *u* eo more quo nos Latini facimus, pronunciaſſe. Recentiores Grammatici Cuculos dici hos homines putant à natura auis, quæ in alienum nidum, maximè Hypolaidis, quam ipſi Curucam vocant, oua ſua transfert. Sed hac ratione non cuculi, ſed curucæ dici debuiſſent; cùm non ipſi in alienum, ſed alij in ſuum nidum congerant: vnde & adulterium dictum, quaſi ad alterius torum. Hactenus Alciat. Ait itaque Cuculi nomen abuſiuè in eos eſſe traductum, quorum impudicæ ſunt vxores; cùm ij contrà cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant, ſpectato nimirum auis ingenio, quæ ſua in nidis alienis oua ponere ſoleat. Idem reperies Adagio Eraſmico, Cuculi. Vide Plin.18. cap. 26. & Pierium lib.25.Hieroglyph.

Scio etiam nomen Cuculi, alio accipi ſenſu, vt pro inepto homine,

homine,rerumque imperito,vt apud Lycophronem Aiax κόκκυξ appellatur, ſicuti Meleager Glauconis filius inſulſus cuculus, κόκκυξ ἠλίθιος apud Platonem Comicum.

Vere nouo cantat Coccyx.] vnde & pro verni temporis ſymbolo ponitur Cuculus. Sic Heſiodus:

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι:
Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

quo tempore vites, &c.] Illud eſt quod Plinius ait, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehendiſſet vitem putantes. & Horat. 1. Sermon.

Tum Prænestinus ſalſo multumq́ fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui ſæpè viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.

Cum loco Horatiano & Pliniano coniungo illud Auſonij conſentaneum, in Moſella, —*Inde viator*
Riparum ſubiecta terens, hinc nauita labens,
Probra canunt ſeris cultoribus. —

AD EMBLEMA LXI.

CHÆREPHON Athenienſis, Socratis diſcipulus, tam pertinaciter libris incubuiſſe fertur, vt lucubrationibus nocturnis extenuatus, maximum pallorem maciemque contraxerit, vt vulgari ioco Noctua, vel, vt alijs placet, Veſpertilio ſit vocitatus. Apud Ariſtophanem, in macilentum & pallore confectum petitur dicterium prouerbiale, οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει, nihil natura differs à Chærephonte. Philoſtratus in præfat. vit. Sophiſtarum, duos fuiſſe eius nominis tradit, quorum alter Buxeus eſt cognominatus (vt πυξίνους Græci nominant, qui ſunt lurida cute, & texturæ rarioris) quòd admodum pallidus eſſet. ille enim lucubratione nimia ſanguine laborabat: isque eſt, qui cognomen habuit Noctuæ. Alter iniurius quidam homo fuit, impudentiſſimeque momordit, qui etiam Gorgiæ ſtudium taxare auſus ſit. At quantum coniicere eſt, id non torquetur in pallorem qui ex ſtudiis contrahitur, ſed in labes quaſdam corporis, quæ animi vitia produnt. Qui enim oculos habent ægros, aſſiduiſque lucubrationibus propè iam perditos, non ideò ludibrio ſunt habendi; ſed potius qui veſpertilionis æmulati naturam, videntur aliquo modo tum vocem,

Chærephon Noctua dictus.

tem, tum vultum humanum exuiſſe in eo, quòd in luce hominum verſari refugiunt. Ex quorundam qui non exſtant commentarijs Ælianus refert in 9. Variæ hiſt. Philetam quendam Coum fuiſſe adeò macilentum, vt occaſione etiam leuiſſima ſubuerti poſſet: qui ne à ventis tolleretur, ferreis ſoleis vtebatur. Id tamen figmento ſimilius eſſe quis non videt ad iocandum?

volucri ex Mineïde.] id eſt, veſpertilione. Mineïdes Thebanæ ſorores cùm Liberi patris ſacrificia in contemptum raperent, Mineruæ lanificio addictæ, ex improuiſo, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum ſono perterritæ, telis inſtrumentiſque ſuis in vites ac hederam repentè commutatis, omnique loco feris repleto, noctu fugientes, in veſpertiliones transformatæ ſunt, Ouid. 4. Metamorph. Hinc volucrem Mineidem pro veſpertilione dixit Alciatus. *Mineïdes.*

Fuſca viro facies.] Eius quidem rei cauſſam referre non temerè p oſſumus ad lucernarum fuliginem, qua lucubrantes inficiuntur. Quintilian. vndecimi cap. 3. Et vigilandæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

AD EMBLEMA LXII.

QVANQVAM veſpertilionis nomen ad multa traduci poſſit, ſpeciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alciatus. Primò veſpertiliones ij appellantur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi ſe continent, neque in medium prodire audent: hi quidem lucifugæ à Seneca & Apuleio appellati: vel qui grauati ære alieno noctu tantùm prodeunt, ne à creditoribus offendantur, & in ius quoquo modo vocentur. Deinde conuertitur id nominis in quoſdam rigidos Philoſophiæ ſatellites, qui omninò cæcutiunt, dum ea quæ ſunt abſtruſa prorſus atque abdita, ſcrutantur, ac rerum cæleſtium naturam conquirunt, quæ à nobis longè remotæ, neque oculis intueri, neque tangi manu, neque percipi ſenſibus poſſunt; & tamen ſic de his diſputare auſi ſunt, vt quæ aſſeruerunt, probata certaque videri velint. At profectò longè ſecus habendum nobis eſt. Illi enim dum contradicendi ſtudio inſaniunt, dum etiam quæ falſa proferunt, arctè & accuratè defendunt, aliorumque argumenta, quanquam vera, refutant audaciùs, non tantùm illis elapſa veritas *Malá nomina.* *Philoſophi cæci.*

eſt, quam ſe quærere ſimulant, ſed & ipſi eam ſi quam tandem reperire magno ſtudio potuerunt, vel imminuunt, vel etiam labefactant. Socrates cùm eſſet omnium Philoſophorum vel Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus, tamen vt cæterorum argueret ignorantiam, dicebat ſe duntaxat hoc vnum ſcire, quòd nihil ſciret. Videbat enim oculatiſſimus ille veritatis indagator, Philoſophiam illam humanam nihil in ſe habere certi, nihil veri: nec (vt plerique cenſent) doctrinam ipſam diſſimulauit, vt alios refelleret, ſed quadam ex parte veritatem nouit: humanam enim ſapientiam nullam eſſe faſſus eſt, adeoque quam Philoſophi ſcientiam profitebantur, quæ tum maximè verſabatur in ſiderum inſpectione, contempſit, deriſit, abiecit. Tertiò & poſtremò nomen hoc traducitur in callidos & verſipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis ſunt nec illius, cum vtroque tamen colludunt, & plerumque tanta dexteritate res agunt ſuas, vt cum vtraque parte communicandi ius habere videantur, & vtramque (vbi collibuerit) conuiciis proſcindere: cumque aliud temporis exiget occaſio, eandem probabunt præque altera efferent. Genus hominum certè vt verſatile & infidum, ſic deteſtandum maximè & exſecrandum. Quid enim cum illis agas, qui neque fidem neque mentem habent ſibi conſtantem? Non dubium eſt, quin alios, cum quibus verſantur, fallant, cùm ſeſe ipſi priùs fefellerint. Si enim veritatis eſſent aliqua tandem parte ſtudioſi, darent operam profectò, vt ſocietatem cum melioribus & ſapientib. inirent, iiſq. adhærerent, contrarios verò fugerēt, & ſeriò, non perfunctoriè aut oſcitanter & quaſi aliud agentes aduerſarētur. Sed quid lucri, aut præmij denique cōſequuntur? nimirùm quod mendaces atque impoſtores, quibus non credatur, etiamſi vera dixerint: ſed & illud adiicitur, quòd vtrique parti ſuſpecti & odioſi apud omnes turpiſſima infamiæ labe aſperguntur. Vtrinque enim proditorum habentur loco, quibusque neutra pars ex animo fauere poſſit. quo fit, vt qui factionis vtriuſque ſibi contrariæ conuictores & aſſeclæ voluerint haberi, non rarò ab vtraque conficiantur & atterantur, vt Metius Suffetius Albanorum dux, ancipitis & dubiæ fidei homo, ruptor Albani, Romanique fœderis; cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenſes: in quo cùm ſe medios gererent in neutram partium inclinatos, ſedato tandem bello à diuiſis militibus confoſſi ſunt. vnde feſtiuè dixit quidam magni nominis Princeps, Senenſibus idem accidiſſe, quod ijs ſolet, qui mediam domus partem incolunt, vt fumo ab in-

Verſipelles.

ab inferioribus, puluere autem & ſtrepitu vexentur ab ijs qui ſupernas partes teneant. Sapienter itaque à Solone ſancitum eſt, vt qui in ciuili diſcordia & populi diſceſſione duas in partes, non vni aut alteri ſe adiunxiſſet, ſed ſolitarius, neuterque à communi malo ciuitatis ſeceſſiſſet, is domo, patria, fortuniſque omnibus priuaretur, & exul extorriſque eſſet; quod non inflammandæ aut augendæ diſcordiæ, ſed compeſcendæ potius, aut etiam extinguendæ gratia decretum eſt. Idem Phauorinus Philoſophus inter fratres & amicos diſſidentes faciendum eſſe cenſebat, vt qui eſſent in medio partis vtriuſque beneuoli, ſi in concordia amittenda parum auctoritatis quaſi amici ambigui habuiſſent, tum alter in alteram partem diſcederet, vt hac via concordiam vtriuſque inſtaurarent. Eo conſilio Cicero actionibus in Catilinam, vult in fronte, nedum in animo inſcriptum eſſe quibuſcunque ciuibus, vt omnes apertè fateantur quid in bello tam nefario & periculoſo ſentiant. Sed ad alia feſtinandum, ſi prius monuero, Heſychium dixiſſe, veſpertilionem impurum hominem, quique in ambiguo ponat ea quæ fidei ſunt, repræſentare, vt ſunt qui omnibus etiam diſſimillimis ſectis adhærent, quibus non iniuria ἀπὸ τῆς νυκτερίδος inditum nomen eſt. Pierius lib. 2. Sed perlege ipſius Alciati caput integrum 16. lib. 9. Parerg. qui locus egregiè tibi Emblema declarat. Solonis lex.

Veſpere quæ tantùm volitat, &c.] Veſpertilio, volucre biforme animal, à veſpere nomen trahens, quòd veſperi volitet. de quo Plin. cap. 51. lib. 10. & cap. 37. lib. 11. Legi alicubi tetraſtichon hoc naturam veſpertilionis exprimens:

Vt quadrupes & auis volitat, diſcurrit, & inter
Quadrupedes non eſt nec numerandus aues:
Lacte ſuos nutrit pullos, & non parit ouum:
Sunt alæ, dentes, labra, pedeſq; duo.

Aduerte autem illud (*Veſpere quæ tantùm volitat*) referri ad primum genus hominum quos attigimus, eorum nempe, qui infames ſunt, & iudicium formidant.

quæ lumine luſca eſt.] Membrum hoc refertur ad caligantes Philoſophos.

Quæ cùm alas.] Hæc pars ad poſteriores reſpicit, nempe verſutos & infidos, qui de ſe poſſunt quod eſt apud Varron. in Agathone, profiteri:

Quid multa? factus ſum veſpertilio, neque
In muribus planè, neque in volucribus ſum.

Inde & philoſophos.] Confer huc Plutarc. de placitis philoſopho-

ſophorum, M. Tullium de natura deorum 2. Ariſtophan. ἐν νεφέλαις, Lucianum paſſim, Iuſtinum martyrem aduerſus Ariſtotelis dogmata, & alios ſanè multos, qui ſapientum veterum cœcitatem ſtilo confoderunt. Videſis Gratianum, c. hinc etiam, 49. diſt. 1.

Tandem & verſutos.] hoc eſt, ἀλλοπρόσαλλους, qui tanquam beſtiæ generis communis vel epicœni oberrant, deſultoria leuitate infames, infidi, veteratores, Vertumno, Proteo, aut Empuſa mutabiliores, quos neque vt prehendas, neque vt mittas, ſcias. Similes ſunt noctuæ oculis, aiebat Bias, qui ſapientiæ inani dant operam; illius enim oculi noctu quidem vim ſuam habent, ſole orto caligant: eodem modo eorum mens ad res vanas perſpiciēdas acutiſſima eſt, ad veri autem luminis obtuſa, hoc eſt, ἐοίκασι τοῖς ὄμμασι τῆς γλαυκὸς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σοφίαν ἠσχοληκότες· καὶ γὰρ ἐκείνης αἱ ὄψεις νυκτὸς μὲν ἐῤῥῶνται, ἡλίου δὲ λάμψαντος ἀμαυροῦνται· καὶ θεωρίοι, πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς κατανόησιν ἐξαμαυροῦνται. Facit huc Varronis illud Eudæmonibus: Poſtremo nemo ægrotus quiſquam ſomniat, nec tam infandum quod non aliquis ſomniat philoſophus.

Caligant oculis.] caliginem inducunt, obſcurant.

AD EMBLEMA LXIII.

Id è ſcholiaſte Apollonij Rhodij ad lib. 4. ἀλκαίη λέγεται κυρίως ἡ τοῦ λέοντος οὐρά, ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἄλλην τρέπεται: Alcæa dicitur præcipuè leonis cauda, qua nimirum ad robur & fortitudinem excitatur. Impotentem & indomitum furorem ſignificantes Ægyptij, leonem catulos cauda flagellantem pingebant: leonem quidem ob iram, catulos verò cæſos, quoniam eorum oſſa inter ſe colliſa ignem videntur emittere. Plinius 8. lib. leonis irati ſigna colligens, ait: Leonum animi index cauda, ſicut & equorum aures. Immota ergo placidus, clemens, blandientique ſimilis, quod rarum eſt: crebrior enim iracundia eius. In principio terra verberatur, incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur, &c. ex quibus colligere eſt facile, quantus ſit leonis concitati furor. Admonemur itaque iræ impetum cohibendum eſſe, omneſque occaſiones deuitandas, quòd ea perturbatio ſic hominem extra ſe deiiciat, vt in belluam ferociſſimam quaſi transformet. M. Tullius 1. De officijs: Licet ora ipſa cernere iratorum, aut eorum qui aut libidine ali-

Leo cauda catulos verberans quid.

Ira cohibenda.

ne aliqua, aut metu commoti ſunt, aut voluptate nimia ge-ſtiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, ſtatusque mutantur. Quid tandem? Ælianus 5. hiſtor. animal. cap. 39. idem quod Plinius: deque Alcæa cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. cap. 14. eiuſdem animal. hiſt. Sic ad finem ſui clypei Heſiodus:

δεινὸν ὁρῶν ὄσσοισι, λέων ὥς σώματι κύρσας,
ὅς τε μάλ' ἐνδυκέως ῥινὸν κρατεροῖς ὀνύχεσσι
σχίσσας, ὅττι τάχιστα μελίφρονα θυμὸν ἀπηύρα,
ἐμμεμαὼς δ' ἄρα τοῦ γε κελαινὸν πίμπλαται ἦτορ.

id eſt, Sæuum videns oculis, vt quando nactus leo corpus,
Quique alacriter admodum vnguibus ſæuis pelle
Diſſecta, quam citiſſimè lenem animum abſtulit:
Alacriter adhæc furibundum cor explet.

Sed huc propiùs accedit Lucani pulchra deſcriptio è lib. 1. quo loco Cæſarem cum leone furibundo comparat:

Æſtifera Libyes viſo leo cominus hoſte,
Subſedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi ſe ſæuæ ſtimulauit verbere caudæ,
Erexitq́ iubas, vaſto & graue murmur hiatu
Infremuit, dum torta leuis ſi lancea Mauri
Hæreat, aut latum ſubeant venabula pectus,
Per ferrum tanti ſecurus vulneris exit.

Exemplo eſt Alexander Macedo, totius penè Orientis victor, qui ſubita quadam ira correptus, Clytum nutricis ſuæ filium (à quo fuerat ad Granicum amnem ſeruatus) interfecit; quemque prouinciæ præfecerat, conuiuio admouerat, multiſque honoribus, vt amiciſſimum, donauerat, impetu neſcio quo inflammatus ferro traiecit. At paulò pòſt cùm ad ſe rediiſſet, ereptum telum ex Clyti vulnere in ſeipſum doloris impatientia vertebat, niſi ſuorum manibus fuiſſet prohibitus. Itaque ſummè nobis elaborandum eſt in ira domanda, vel ſaltem ſic compeſcenda & continenda, ne nobis poſſit vllum adferre nocumentum: hanc enim qui vicerit, hoſtem ſe viciſſe omnium maximum & pernicioſiſſimum dicere non iniuriâ poteſt. Euolue totum Plutarchi librum De ira cohibenda, & Val. Max. 9. cap. 3. *Ira percitus Alexander amicum interfecit.*

Alcæam veteres caudam, &c.] Teſtis eſt Pierius Hieroglyph. lib. 1. Leonis caudam ab eruditiſſimis Alcæam, ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι, quòd eius incitamento ad fortitudinem excitetur, vt dixi iam. *Alcæa.*

Lutea cùm ſurgit bilis.] Bilis Græcè χολὴ, omnis humor eſt in

nobis calidus ſiccus. Duplex primùm ſtatuitur, naturalis vna, quæ ſimplici nomine bilis appellatur, eſtque vtilis ad alendum corpus: Alia verò eſt quæ recedit à naturæ mediocritate, additoque nomine vitium deſignante ſolet appellari, eſtque in multiplici differentia: alia enim rubra, alia glaſtea, alia nigra, flaua alia, liquida, aquoſa, fuſca &c. puto hîc intelligi glaſteam, quæ ἰσατώδης glaſtum colore cæſio refert. eam medici faciunt acerrimam, calidiſſimam, mordaciſſimam, quæque extremam inter bilis genera malignitatem obtineat. in ventriculo & circa ipſum gignitur à calore vehementiſſimo. Præter Galeni commentarios ea de re plura perdoctè diſputat Fernellius De functionibus & humoribus lib. 2. cap. 3. & 9.

crudeſcit.] crudus fit, commouetur, excitatur.

atro felle.] Fel, iræ folliculus, quæ hominem pro ſui conditione commutare ſolet.

furias excitat indomitas.] Philemon Comicus,

μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζόμεθα.
τὸ γὰρ κατασχεῖν ἐστὶ τῆς ὀργῆς πόνος.

Et Tuſculanarum 4. Cicero: An quicquam eſt ſimilius inſaniæ quàm ira? quàm bene Ennius iram initium dixit inſaniæ? & furiarum tædas ardentes dixit in Paradoxis aduerſus Clodium.

Verbum Græcum θύμος, animum vehementem ſonat, de quo hîc, à θύομαι, cum impetu feror. At nihil aliud inſania eſt, quàm ira, vel audacia nimia, aut ſine ratione pericula ſuſcipere: ὀργὴ leuius quiddam eſt, & cupiditas vlciſcendi, παρὰ τοῦ ὀρέγειν, appetere, concupiſcere. at μῆνις, grauius quid & vehementius, vbi cupiditatem factum comitatur, ita vt à μινύθειν dici videatur. Sed ad rem, Lactant. de ira Dei, cap. 5. Cùm in animum cuiuſdam incidit velut ſæua tempeſtas, tantos excitat fluctus, vt ſtatum mentis immutet, ardeſcant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alterius vultum maculet, nunc ſuffuſus rubor, nunc pallor albeſcens, &c. Pertinet hoc Tullij 3. Tuſcul. His perturbationibus, quas in vita hominum ſtultitia quaſi quaſdam immittit furias, atque incitat, omnibus viribus, atque ope repugnandum eſt, ſi volumus hoc quod datum eſt vitæ tranquillè placideque traducere. Salluſt. Iugurtha: Cupido & ira peſſimi conſultores. Quædam leguntur apud Hebræum parœmiaſtem, prouerb. 22. Noli amicus eſſe iracundo, neque ſtude furioſo, ne diſcas mores eius, & capias animæ tuæ ſcandalum. Idem cap. 22. Graue eſt ſaxum & oneroſum, ſed ira ſtulti grauior. Et Eccleſiaſtici

28. Certamen feſtinantium lites incendit; ſi ſufflaueris, quaſi ignis ardebit; & ſi expueris, extinguetur.

AD EMBLEMA LXIIII.

ID ex incerti auctoris Epigrammate Græco tranſtulit, quod eſt eiuſmodi:

τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

id eſt, *Capra lupum lacto mammis inuita, ſed illud*
Paſtoris cogit mens malè cauta mei.
Nutritus per me, tandem fera ſæuiet in me.
Vertere naturam gratia nulla poteſt.

Lupum proprijs vberibus nutrio inuita,
Sed [ad id] me cogit paſtoris imprudentia:
Qui vbi creuerit ex me, contra me rurſum fera erit:
Gratia mutare naturam non poteſt.

Lacto lupi catulum mammis inuita capella,
Quò me paſtoris cura coëgit iners.
Poſtquam creuerit ille ex me, malè ſæuiet in me:
Naturam mutat gratia nulla malam.

Videtur confictum hoc Epigramma ex Theocrito, apud quem eiuſdem eſt argumenti apologus. Id torquetur in ingratos, eoſque potiſſimùm qui perniciem ijs adferũt, de quibus bene meriti ſunt: quo genere hominum nihil peius aut deterius educere vel gignere terra poteſt: tantumque id flagitium atrocitatis habet & probri, vt omnia conuicia, ingratitudinis ſolo nomine contineri dicantur. Quid verò execrabilius eſſe poteſt, quàm ijs vitam adimere, aut etiam quodam torquere pacto, qui nobis viuendi cauſſas ſuggeſſere, dederuntque operam, vt quod ſumus, eſſemus? C. Toranius ingratiſſimus filius triumvirûm partes ſecutus proſcripti patris ſui prætorij & ornati viri latebras, ætatem, notaſque corporis quibus agnoſci poſſet, centurionibus edidit, qui eum perſecuti ſunt. Senex tamen pater de filij vita magis, quàm de ſua ſolicitus, petijt an incolumis filius eſſet, & an imperatorib. ſatisfaceret. At ipſe eſt qui te nobis prodi-

Ingrati.

Ingratitudo ſummum vitium.

prodidit, inquit vnus è militibus: continuoque pectus eius gladio traiecit. Indigna quidem mors, ſed auctore cædis miſerior. Idem penè de Villio Annali narratur, qui cùm proſcriptus ad clientem ſuum confugiſſet, ſceleratus filius militibus occidendum patrem, ſe præſente obiecit, bis parricida, vt qui conſilio priùs deinde ſpectaculo tam crudeli & impio ei vitam ademerit à quo vitam acceperat. Miſſos facio alios quoſdam, qui nobis interdum occurrunt in hiſtoricorũ monumentis, ne nimium hîc hæream. tantùm adiicio quod ſcribunt auctores grauiſſimi, ingratitudinem ſceleris atrociſſimi loco eſſe poſitam, adeò vt tanto crimini non ſit vlla pœna legibus conſtituta: quod, ſicuti ſapienter arbitrantur, maius ſit quàm vt ab hominibus vindicari poſſit, ideoque ad vltionem diuinam remitti. Tamen legere eſt apud Xenophontem, in Perſarum moribus & ſtatutis hoc eſſe poſitum, vt maximè ingratitudinis notam inſectentur. Quem enim cognouerint poſſe gratiam referre, nec refert, in hunc ſeueriſſimè animaduertunt: quippè qui arbitrentur eos qui ſunt ingrati, & Deos negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò, ait, potiſſimùm impudentia ſequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima eſt dux. Sanè vt hoc quaſi per tranſennam adiiciam, pulcherrimas ingenij ſui penè diuini dotes multum obſcurauit Ariſtoteles, ἡμίονος dictus ab Athenæo, quòd animo in præceptorem Platonem fuerit ingrato; quanquam tamen alicubi diſſimulet in ſuis diſputationibus: ex quibus oculati homines facilè conjiciunt, quid animi habuerit ille in doctorem, cui debebat omnia lubens referre accepta. Pulcherrimum legere eſt Socratis monitum ad filium Lamproclem, matri Xantippæ contumelioſum, ex 2. ἀπομνημον. Xenophontis. & quædam Æliani De varia hiſtoria exempla, ex lib. 3. cap. vlt. De ijs qui ab ingrata patria malè plexi ſunt, & iniuſtè damnati. Nihil enim video aptius huic loco illuſtrando.

iubet.] permittit, ſinit: Græcum habet ἀναγκάζει cogit.

Improbitas nullo, &c.] Idem ſonat penè Publianus ille mimus:

Maleuolus ſemper ſua natura veſcitur.

Quò refer Adag. Lupus pilum, non animum mutat: &, Colubrum in ſinu fouere: & Aries nutricationis mercedem perſoluit. Sed mihi multa legenti occurrit opportunè illud Theocriti Eidyll. θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας, ὥς τυ φάγωντι: ale & fœtus lupi, ale canes, vt te abſumant. ſic autem Scholiaſtes: ἐκτρέψειν αὐτὶς καὶ λύκων ἐκγόνους καὶ κύνας, ἐπὶ τῇ

λύμῃ

ἀὐμνη τῇ ἀυζῦ ὡς κἀγὼ τοῦτον ἐδίδαξα ἐπὶ ἀχαριςίᾳ. ἐςὶ δὲ τοῦτο Σωκράτης, κακὸς ποιῶν εὖ θρέψαι κυνάς.

AD EMBLEMA LXV.

Hoc dictum eſt in quempiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par eſt, auitæ nobilitatis iactatorem, quem Othonem appellat, ab Otide aue fatua & geſticulatrice, captuque facili, quam Ariſtoteles noctuæ ſimilem, & circa aures alarum quandam ſimilitudinem habere tradit. Prouerbialiter enim ὦτοι dicuntur, qui in re qualibet facilè decipiuntur, ac illi maximè, qui verbis ſeſe protelari facillimè ſinunt, cuilibet ſine delectu & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Euſtathio Homeri ſcholiaſte didicimus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id eſt κενοδόξους, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide prou. Aues quæris. *Otho ab Otide.* *ὦτοι qui.*

Aurita eſt, ſimiles, &c.] Plin. lib. 10. cap. 23. Otis bubone minor eſt, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi, quidam Latinè Aſionem vocant: imitatrix aliâs auis & paraſita, & quodam genere ſaltatrix. capitur haud difficulter, vt noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alto. Idem ferè Athen. Dipnoſoph. 9. cap. 14. *Otis auis.*

mancipat.] manu capit, propriam efficit, & vſu capit. Horat. 2. Epiſtol. *Mancipare.*

Quadam (ſi credis conſultis) mancipat vſus.

Hoc tibi conueniens.] quaſi diceret: Tu te Otum iactas, vt qui originem trahas ab Othone Imperatore magno, cùm ingenio ſis ad vanitatem compoſito, ad aucupandam gloriolam pronus: ego verò te Otum ab Otide aue dixerim, quòd vti ea geſticulabunda & ad ſuas laudes aſſultans facilè capitur; ſic tu ineptus & glorioſulus conueniens tuis nomen moribus indicum habes.

AD EMBLEMA LXVI.

Carminis huius ſententia ſimilis eſt huic quæ ex Menādro citatur: ἀφεὶς τὰ φανερὰ, μὴ δίωκε τ' ἀφανῆ. Ea eſt Lupi ceruarij natura, vt quamuis poſt longa ieiunia reper- *Lupus ceruarius.*

tas ægrè carnes mandere cœperit, vbi quid caſu reſpexerit, obliuiſcatur, & copiæ præſentis immemor, aliud quærat, teſtibus Plin. lib. 8. cap. 22. & Solino Polyhiſt. cap. 18. Idem contingit ambitioſis & auaris, qui ſpe honoris amplioris, aut commodi, in quo ſit vberior quæſtus, neglecta præſenti ſorte venantur aliam. Fit tamen ſæpenumerò, vt vtraque fruſtrentur. Hinc Sophocles in Thyeſte:

—τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
πολλοὺς ἔθηκε τοῦ παρόντος ἀμπλακεῖν.

id eſt, Impoſſibilium cupido multos fecit repente fruſtrari. Id quidem exemplis quamplurimis confirmari poſſet: ſed vnum duntaxat ex Iuſtino ſubiiciam. Pyrrhus in ampliſſimo imperij faſtigio collocatus, iam nec eo contentus, Græciæ, Aſiæque regna meditabatur: neque illi maior ex imperio quàm ex bello voluptas erat: nec quiſquam Pyrrhum, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere valuit. Sed vt ad regna deuincenda inuictus habebatur, ita victis acquiſitiſque celeriter carebat; tanto meliùs ſtudebat acquirere imperia quàm retinere. quam ob cauſſam collatus eſt ab Antigono, luſori imperito, qui cùm multa & feliciter iaciat, iis tamen vtendi modum negligat, Plutarcho teſte. Fruendum eſt itaque rebus præſentibus, & rectè agendo ſperanda meliora. Eſt enim animi valde puſilli & anguſti, inopiam metuere plus quàm par eſt, ideoque ijs quæ adſunt, non frui; & alienis anxiùs inhiare, magnæ ſtoliditatis argumentum. Ferè enim fit, vt iuxta prouerb. Duos inſequens lepores neutrum capiat: cuique illud conueniat;

Pyrrhus Epirota.

δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχες.
Ambo concupiſcens neutrum aſſecutus es.

Procopij locus.

Pulcher locus apud Procopium 2. De bello Gothico: refert enim Belliſarium initio belli ſcripſiſſe ad Theudebertum Francorum Regem (qui cum eo manus conſeruit:) Satius eſt ſecurè ſua vt quiſque poſſideat tenere, quàm dum aliena nimium appetit, de ſuis rebus periclitari. Huic bellè conuenit quod Seneca refert epiſt. 73. Solebat Attalus hac imagine vti: Vidiſti aliquando canem à domino fruſta panis aut carnis aperto ore captantem? quicquid excepit, protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat. Idem nobis euenit: quicquid expectantibus fortuna proiicit, id ſine vlla voluptate dimittimus, ſtatim ad alterius rapinam erecti & attenti. Hoc ſapienti non euenit. plenus eſt: etiam, ſi quid euenit, ſecurè excipit. Huc refer Adag. Præſentem mulge, quid fugiẽtem inſequeris?

Multæ

Multæ ſunt affines huic ſententiæ: vt apud Heſiodum:

νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει.

Salluſtius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogum, pertractis ad ſocietatem nefarij belli, de euentu tamen anxiè dubitantibus: In incerto habuere, quidnam conſilij caperent. In altera parte erat æs alienum, ſtudium belli, magna merces in ſpe victoriæ: in altera maiores opes, tuta conſilia, pro incerta ſpe, certa præmia. Sed & Pſeudolus ſeruus apud Plautum ſic ſecum loquitur: Certa amittimus, dum incerta petimus: atque hoc euenit in labore, atque in dolore, vt mors obrepat interim.

Qui ſua neglexit, &c.] Non videtur incommodum, ſi apponam lepidum & facile T. Mori tetraſtichon huic Emblemati conuenientiſſimum:

Os canis implet anas: alium capturus hiabat:
Non capit, at quem iam ceperat, ore fugit.
Sic miſer interea, dum rem captas alienam,
Sæpius & meritò perdis, auare, tuam.

Iuſtinianus l. nemo, C. de aſſeſſorib. Feſtinans ad duo diuerſa neutrum bene peragit, ne cùm in vtrumque feſtinat, neutrum perficiat. Et ſatyric. Iuuenalis,

Pectora noſtra duas non admittentia curas.

Ridetur adoleſcens luxu perditus apud Perſium, ſaty. 3. his verbis,

—— duplici in diuerſum ſcinderis hamo:
Vdum & molle lutum eſt.

Et gloſſographi Accurſii aiunt, eum qui hora vna eademque duos ſectatur lepores quandoque vtroque carere.

AD EMBLEMA LXVII.

FIGMENTVM hoc Niobes ob inſolentem iactantiam in ſaxum rigens transformatæ, arguit potentiorum quarundam mulierum ſuperbiam, elationemque immodicam, qua occæcatæ ne ipſis quidem Superis ſubeſſe ſe putant: quo fit, vt ſuæ mortalitatis immemores, in deteſtandam ἀναίσθησιν incidant. Hoc ergo verborum inuolucro monentur, ne ſeſe altiùs efferant, & plus quàm oporteat, apud alios intumeſcant, aut etiam plus ſibi tribuant, quàm par eſt. Præterea de numine *Niobes fabula.*

bene

bene ſentiendum eſſe, tacitè videtur innuere: quandoquidem non erratur periculoſiùs, neque ſceleſtiùs quàm in numinis contemptu. Pindar. Olymp. θ. ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑποκρέκει. nam Dijs conuiciari, inquit, odioſa ſapientia eſt; & intempeſtiuè gloriari, idem eſt atque inſanire. Præclarè monitor ille apud Virgilium:

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.

Extat in tumulum Niobes elegiaca proſopopœia certè elegans, his omnino verbis:

Eſte procul leti, cernant mea funera triſtes;
Non ſimilis toto mæror in orbe fuit.
Bis ſeptem natos peperi, bis pignora ſeptem:
Me miſeram! Diuûm ſuſtulit ira mihi.
Dirigui demum lacrymis, & marmora manant.
Sic mihi mors dolor eſt; ſic mihi vita dolor.
Diſcite, mortales, quid ſit turgeſcere faſtu,
Et quid ſit magnos poſthabuiſſe Deos.

Propter ἀλαζονείαν itaque καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia flatus Tantalis, vt Statius cecinit Thebaid. 3. Huc congeram inſignem Pindari locum ex Olymp. 9. quo ſub Cadmi perſona monet vnumquemque, vt exemplo Penthei filij, piè & reuerenter de Dijs ſentire diſcat.

εἰ δ' ἔστιν ὅστις δαιμόνων ὑπερφρονεῖ,
εἰς τοῦ δ' ἀθρήσας θάνατον ἡγείσθω θεούς.
τὸ σωφρονεῖν δὲ, καὶ σέβειν τὰ τῶν θεῶν
κάλλιστον οἶμαί γ' αὐτὸ, καὶ σοφώτατον
θνητοῖσιν εἶναι χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις. id eſt,

Si quis ſit qui Deos contemnat, ad huius (nempè Penthei) mortem reſpiciens, ſecum animo reputet eſſe Deos. At verò temperantem eſſe, & numen diuinum colere, cenſeo rem eſſe omnium pulcherrimam, & ſapientiſſimam hominibus, qui huic ſeſe implicant.

Salluſt, Iugurtha: Quæ in magnis ſuperbia, in infimis iram rectiùs nuncupari. ὀργὴ, quaſi ὀρέγη, ab ὀρέγεσθαι, hinc ὀργίλος, iracundus, qui Gallico idiotiſmo, *orgueilleux*. Sed rurſum alia occurrunt Salluſtiana: Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio ſuperbia, atque crudelitas appellatur.

En ſtatua ſtatua, &c.] Hoc imitatus ex ſenariis his, ex 3. Epigramm.

ὁ τύμβος οὗτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρὸν,
ὁ νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ νεκρός ἐστι καὶ τάφος.

id

id eſt, *Hoc in ſepulchro mortuus non conditur,*
Hoc eſt cadauer, & ſepulchrum non habens:
Sed eſt idem cadauer, & ſepulchrum ſibi.
Sepulchrum hoc non habet intus mortuum:
Mortuus hic extra non habet tumulum:
Sed ipſe ſui mortuus eſt & tumulus.
Iſtud ſepulchrum mortuum intus non habet:
At nec ſepulchrum ſibi habet extra mortuus:
Sibi ſed ipſe eſt & ſepulchrum & mortuus.

Illud ſimile tit. εἰς ἡρωΐδας lib. 4.

ἐκ ζωῆς με θεοὶ τεῦξαν λίθον· ἐκ δὲ λίθοιο
ζωὴν πραξιτέλης ἔμπαλιν εἰργάσατο.

Cæterùm id varie accipi figmentum reperio, vt cùm torquetur in præfractæ ceruicis hominem, ſtupidum, eumque qui ſit vel animo vel corpore immotus. Ad id facit quod citatur ex Lucilio, poëta Græco, de quodam ſaltatore, qui ſe mouere non poſſet, ὀρχηστὴς νιόβης ἔμπνοον ἀρχέτυπον: Orcheſtes ſpirans archetypum Niobes.

Se conferre Deis, &c.] Niobe cùm liberorum numero eſſet elata, Latonam contempſit, ipſique ſe præferre non erubuit, quòd ea non niſi duorum, Apollinis & Dianæ mater eſſet. Itaque indignata Dea, Apollinis & Dianæ ſagittis liberos eius omnes curauit interficiendos, ipſamque Niobem ſibi conuiciantem turbine rapuit iuxta Sipylum montem, & in ſaxum transformauit. Ouid. 6. Metamorph. Rei veritatem, ſi vacat, ex Palæphati lib. 1. & Pauſan. in Arcadic. exquire. *Niobe.*

vitium muliebre ſuperbia.] ſic Salluſt. in Iugurthino dicit ſuperbiam commune nobilitatis malum.

arguit oris Duritiem, ac ſenſus, &c.] Lapis in Hieroglyphic. hominem ſenſus expertem ſignificat: vt pro ſtupido & alienatæ mentis homine vſurpari certum eſt: vnde illud Comici; Quid ſtas lapis? & primos illos homines rudes & impolitos, nullaque diſciplinarum cognitione cicuratos, ſaxeos appellarunt. Hinc enim Maronis illud: *—quo tempore primùm* *Ea eſt ἀναισθησία & ſenſuum vacuitas.*
Deucalion vacuum lapides iactauit in orbem,
Vnde homines nati, durum genus.—

Theocritus in Eidyllijs Milonem ruſticum impolitum planeque rudem appellat fragmen duræ rupis, id eſt πέτρας ἀπόκομμα ἀτεράμνω. Lactantius lib. 1. cap. 20. loquens de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam qui colunt talia? niſi ipſos potiſſimùm lapides, ac ſtipites eſſe? Ouid. 5. Metamorph.
—ad auditas ſtupuit ceu ſaxea voces,

Atto-

Attonitaq́ diu ſimilis fuit.——
Idem 13. Metam.—*duroq́ ſimillima ſaxo Torpet.* ——
Et in Ariadna,——*in ſaxo frigida ſedi;*
Quamq́ lapis ſedes, tam lapis ipſa fui.
quo ſenſu dixerat ante Ouidium Catullus de nuptijs Pelei, Ariadnen ſaxea effigie fuiſſe, vt vim doloris exprimere non poſſet, neque in vllam vocem erumpere, cùm vidit ſe à Theſeo in litore Naxus inſulæ relictam. Tibullus lib. 2. Eleg. 4.

O ego, ne poſſim tales ſentire dolores,
Quàm mallem in gelidis montibus eſſe lapis!
Stare vel inſanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vaſti tunderet ora maris.

Ouidius De Ponto:

Felicem Nioben, quamuis crudelia paſſam,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta malis.

1. de Ponto, Eleg. 2.

Fine carent lachrymæ, niſi cùm ſtupor obſtitit illis;
Et ſimilis morti pectora torpor habet.

Et deinde:

Ille ego ſum fruſtrà qui lapis eſſe velim.

Sic impoſſibilitate ipſa mutata in lapidem Pſyche, quamuis præſenti corpore, ſenſibus tamen aberat. Apul. 6. De Aſin. aur. quod autem modò dicebam lapidem pro ſtupido vſurpari hieroglyphicè, id oſtento planum eſt quod animum perculit Superbi Tarquinij, cùm à columna lignea repentè lapſus anguis omnes in fugam vertiſſet, omninò hoc viſo conſternatis. Nam portendebat is ſerpens nouum & inexpectatum principem de columna lignea, hoc eſt ſtupore, quem diu ſimularat, proditurum.

ſenſus, qualis ineſt lapidi.] Lapidem vſurpari, pro ſtupido, aut ſenſus vacuo palam eſt. Sic Martialis lib. 3. in quandam Matriniam:

An poſſim vetulam, quæris Matrinia, poſſum
Et vetulam, ſed tu mortua, non vetula es.
Poſſum Hecubam, poſſum Nioben, Matrinia: ſed ſi
Nondum erit illa canis, nondum erit iſta lapis.

Sed quod ad argumentum facile emblematis facit, non poſſum prætermittere illud Valerij Max. de neglecta religione: Deorum ſpreti monitus excandeſcunt, & humana conſilia caſtigantur, vbi ſe cœleſtibus præferunt.

AD EMBLEMA LXVIII.

SCYLLAM Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe quòd eundem deperiret, ſic affecit, vt fontem, in quo Nympha ſe lauare conſueuerat, veneficijs & magicis herbis infeceriti: cuius rei neſcia Scylla fontem de more ingreſſa, inferiores corporis ſui partes in caninos rictus vidit eſſe commutatos: quam tantam deformitatem horrens, in mare ſe præcipitem dedit, & in ſaxum mutata, Poëtis argumẽtum fabulæ præbuit. Homerus Odyſſ. μ. Ouid. 14. Metamorph. Iuſtinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charybdi materiam Poëtis ſuggeſtam ait ob fretum quod in Sicilia citato ſæuoque impetu fertur, in quo vndarum inter ſe concurrentium tanta pugna ſit, vt alias veluti terga dantes vorticibus in imum deſidere, alias quaſi victrices in ſublime ferri videas: nunc hîc fremitum feruentis æſtus, nunc illic gemitus in voragine deſidentis audias. Accedit perpetuum Ætnæ montis incendium: hinc latratus auditos: hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant vndas, quas ſorbentis æſtus vorago collidit. Scyllam fuiſſe nauem trireinem Palæphatus tradit. Salluſtius ſaxum putat eſſe in mari prominens, quod procul viſentibus muliebrem formam repræſentet, in quod illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam pube tenus feris huiuſmodi ſuccinctam eſſe. Alciatus id appoſitè tranſtulit ad impudentiam, quæ tribus potiſſimùm vitijs rabidiſſimis comes eſſe ſoleat, auaritiæ, ſiue rapinæ, audaciæ, inuidiæ, quæ ſub eleganti aut viri aut mulieris forma plerumque latitant. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non ſibi permittit, turpe putat nil? Heraclides Ponticus ait ab Homero per Scyllam ſignificari omnis generis impudentiam, quæ non ab re canibus cingatur, rictibus, audacia, rapina & auaritia refertis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto ſuum Emblema duxiſſe: σκύλλαν τὴν πολύμορφον ἀναίδειαν ἠλληγόρησε· διὰ δὲ κύνας οὐκ ἀλόγως ὑπέζωσαι, προστομαῖς ἁρπαγῇ, τόλμῃ καὶ πλεονεξίᾳ πεφραγμέναις.

Scylla in monſtrum marinum mutata.

Locus Iuſtini de Scylla.

Salluſtij locus.

Emblematis typus.

Pube tenus mulier, &c.] Duobus in locis Virgilium imitatus eſt: ſic enim, —— *pulchro pectore virgo*

Pube

Pube tenus. —— & alio loco,

Quid loquar aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſecuta eſt,
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris, &c.

Duæ Scyllæ. Ex quo loco aduertes duas fuiſſe Scyllas, quas plerumque Poëtæ confundunt, vt 6. Faſt. Ouid. Lege Nannij Miſcellan. lib. 6. & Iacob. Bononienſem, Annotationibus quas pauculas ſcripſit in Virgil. & eundem Virgil. in opuſc. cui Ciris nomen.

Monſtrorum catulis.] canibus monſtroſis. Virgil. dixit:
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis. Et Ouid. 4. Triſt.
Eſſe canes vtero ſub virginis. ——

Cicero De haruſpic. reſponſis: Quam Scyllam tam eminentibus canibus, tamque ieiunis Poëtæ fingendo exprimere potuerunt, &c. Canes porrò accipi pro rapacibus & exploratoribus hominum rapacium idem Cicero non ſine ſatirico morſu nos docuit, vt lib. 1. in Verr. Debere aiebat ſuam rationem ducere: multa ſibi opus eſſe, multa canibus ſuis, quos circa ſe haberet. Et lib. 3. in eundem: Quid iſta cohors, quorum hominum eſt? Voluſij aruſpicis, & Cornelij medici, & horum canum, quos tribunal meum vides lambere? Eadem oratione: Qui cùm agros maximos ac feraciſſimos per ſeipſum, hoc eſt, per Aproniam, Verrem alterum depopularetur, ad minores ciuitates habebat alios, quos tanquam canes immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut pecuniam, aut frumentum publicè dari cogebat.

raptus.] hîc raptus, pro rapina, poëtico more; vt cogitatus, pro cogitatione? vt auſus pro audacia. In iure alioqui raptus dicitur contrectatio fraudulenta perſonarum, propriè, vt in Cod. de raptoribus virgin. & in Decretal. 5. de raptoribus. Rapina verò fieri intelligitur in rebus mobilibus per vim ablatis, vt in tit. Vi bonor. rapt. Sed hoc quidquid eſt emblematis rectè torſeris in fori latratores, rabulas, quibus quid impudentius, quid rapacius, quid denique fraudulentius?

AD EMBLEMA LXIX.

Vaticinium Tireſiæ de Narciſſo. TIRESIAS vates tamdiu victurum Narciſſum prædixit, quandiu à ſui conſpectu abſtineret. At ille ignarus infortunij quod iamiam ſibi impendebat, viſam in fonte ſui vultus imaginem ſic deperiit, vt ſui amore captus miſerè con-*Narce herba.* tabuerit, & in florem ſui nominis commutatus ſit, qui Narce dici-

dicitur, & ſtuporem ſonat, quòd Narciſſi odor caput aggrauet. Plin. lib. 21. capitibus 5. 11. & 29. Notantur hoc figmento, qui à veterum legibus & inſtitutis deſciſcentes, nouam quandam doctrinæ formam conſectantur: tamque ſibi placent, vt licet obtuſiores reuera ſint, quicquid tamen præcipiunt, violentiùs aliquantum inculcant, neglecta prorſus & obliterata maiorum via & ratione: eoque deuentum eſt, vt fidem illam canam, & priſcam veterum auctoritatem præ ſua opinione nihili ducant: tanta eſt cæcutientia, ſtultitia atque peruerſitas. Tales ſunt νεόσοφοι quidam impudentiſſimi, qui nouorum dogmatum perſuaſione populum incautum ineſcant, verborúmque phaleris ſic protelant & peruertunt, vt miſerrimi homines errore perciti, quaſi guſtata loto, libenter à Chriſtianæ Reipubl. communione, ſuo magno malo, deſciſcant. Tam enim ſunt perfrictæ frontis, vt ſua dogmata omnium eſſe certiſſima verbis ſcriptiſque aſſerere non veriti, nullam aliam meliorem, aut certiorem de religione traditam fuiſſe ſententiam, quàm quæ à ſe ſuiſque tradatur, affirment. Sicque plurimorum damno & pernicie deteſtandam φιλαυτίαν in rebus diuinis experimur. Poteſt & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμέσους rerum ſuarum non æquos admiratores, quibus ſanè (vt Comicus ait) nihil vmquam quicquam iniuſtius: nihil enim rectum putant, niſi quod fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, ſuaque plus quàm par eſt, admirando, ingenioli flos abſq. vllo fructu facillimè marceſcat. vnde meritò illud repetam quod Alciatus in quadam Oratione dixit: Nullam eſſe perniciosiorem ſtudiorum calamitatem, quàm ſui ipſius confidentiam & admirationem, quem morbum Græci φιλαυτίαν appellant: Eſt enim ea lues adulatione deterior, eoque hominem inducit, vt ſe exiſtimet optimè ſcire quæ non intelligit, redditque eum negligentem, ſuperbum, odioſum, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error & malum non tam oratione quàm frequenti auditu & collatione, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauendum ab hac bellua: nullus enim erit veræ ſapientiæ capitalior hoſtis quàm qui meliorum præceptorum dogmata flocci facit. Diuinus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ ſapientiæ terreſtre oraculum meritò docti omnes ſuſpiciunt ac venerantur, lib. 5. De legibus auream planè ſententiam pari verborum pondere ſcriptis mandauit: πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστὶν. οὗ πᾶς αὑτῷ συγγνώμην ἔχων ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος

Noui doctores reprehenſi.

Imperiti φίλαυτοι.

Tractatus Platonis locus.

φύσει τε ἐστὶ καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον· τὸ δ' ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίνεται ἑκάστοτε. Quæ ſingula ſi diligenter expendamus, ſuppetet nóbis accommodatum certè & præſens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus quidem gratum, ſed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν non ab re appellat maximum quoddam malum innatum in meliore hominis parte, nempè animo: & eo quidem deterius ac præſentius, quòd licet eo plerique morbo correpti ſint, non tamen vnquam de remedio quærendo, aut parti malè affectæ applicando cogitant; vt tandem ſani poſſint euadere. Atqui nulla exitialior aut damnoſior ægritudo eſt, quàm quæ ſui ſenſum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat, & tenaciter foueat: quo fit, vt omni animi contentione & induſtria in eo malo periculoſiſſimo propulſando ſit enitendum, & eò maior cura conferenda, quò morbus hic (in quo ſit fons, & certè principium aliorum omnium, quæ in animum cadere poſſunt, vitiorum) grauiores affert corruptiones, cladémque ingenij præſentiorem. Nulla enim ratione fieri poteſt, vt qui hac perculſus peſte oberret, ſanum vel in alijs vel in ſeipſo iudicium retineat, cùm ſe non norit: quandoquidem ſit in oculis mentis, infuſa caligo tam denſa, tamque ſpinoſa, vt vel apertis oculis nihil videat. Itaque qui ſui capitur amore, non verè ſeſe amare poteſt, ſed falſam quandam de ſe opinionem; vt vmbram aliquam, quaſi qui in tenebris palpat, oſcitanter aucupatur. At verò (vt Plato docet) ſeipſum à ſeipſo falli πάντων χαλεπώτατον, imò verò adijciam δεινότατον καὶ ἀθλιώτατον. Cùm enim impoſtor ipſe præſtò ſemper habeatur, nec minimùm quidem abſcedat, quo pacto non eſſet grauiſſimum malum, inprimiſque deplorandum? Cæcitas hæc omnium maximè intolerabilis, cùm inſcitiam noſtram ſapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratione laboremus, tamen nos omnia ingenio aſſecutos arbitramur. Tolerabile alioquivitium, ſi ea tantùm placerent, quæ ingenij ſpecimina quædam præ ſe ferunt, aut alia generis eiuſdem: in quibus ſi tantùm fallimur, nec fallimus, aut ſi ſic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurem patentem agnito errore præbeamus, nemo eſt quin veniale putet. Quotus autem quiſque eſt, qui placido ferat animo, quòd ipſi næui, & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amica*, vt ait Flaccus,

φιλαυτία morbus maximus.

Cæcitas animi maxima

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Quo

Quo ſit, vt vero verius dictum ſit à Theocrito (vt id ad noſtrum ſermonem conuertamus) ——ἔρωτι

πολλάκις ὦ πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

Nimirum id in cauſſa eſt, quòd, vt ait Varro, Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtiui, ſaperdæ, cùm ſimus σάπροι. Ex Ariſtonymo citatur illud: ἐστὶν ἐν βίῳ μάλιστα βλάπτον, τὸ ἀνοήτους ὄντας, τοὺς πολλοὺς, οἴεσθαι φρονίμους εἶναι: Id in primis eſt in vita humana noxium, quòd permulti cùm ſe ſapere putent, tamen deſipiant. Quamobrem nihil deterius aut periculoſius, quàm nimium ſidere. Certè (vt de me ipſe aliquid) ſum ſatis mihi conſcius, quàm debili & penè nullo ingenio ſim: ſi quid tamen ſit, numquam vllatenus me profeciſſe liberè confiteor, quàm cùm ignorare me multa, & quidem penè omnia primùm agnoui, tumque meo non minimo ſumptu deprehēdi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus ſum, quàm non ſit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam ſæpenumerò contingit, vt nos plerique præſentes laudent, vel amore, vel alio quouis affectu ducti; ſicque de nobis bene mereri putant, cùm ſæpius vt de coloribus cæci, ſic ij de noſtro captu & in literis, aut etiam honeſtis actionibus profectu ſentiant. Interea tamen eorum in ſententiam pedibus imus, quod aiunt, atque importunè falli nos ſinimus. Craſſam me herclè & ſupinam credulitatem. Agnouit lubens Socrates de ſe Phyſiognomi iudicium, talemque à natura fore ſe palàm faſſus eſt, niſi ſe Philoſophiæ excolendum tradidiſſet. A qua quidem modeſtia longè ſemper abſumus, qui ementitos quoſdam ſapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamenta nobis ineſſe demiramur: & vt vera credimus abſolutaque, quaſi quibus ad perfectionem addi nihil poſſit; ideoque moleſtè ferimus, ſi qui, dum noſtri mentionem faciunt, non ſatis honorificè loquantur, eaque tribuant quæ nos minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratiſſimus ſanari niſi ægrè poteſt, niſi tamen aliquando meliore quodam impulſi genio, potius ſpectemus quid nobis deſit quàm quid adſit. Si quid enim adeſt, cauendum eſt inprimis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par ſit, æſtimatum vileſcat apud alios: ſi quid deeſt, quod ſciamus ornamento nobis eſſe poſſe & vſui, efficiendum eſt, vt labore & diligentia comparari à nobis & conquiri poſſit. Sed in primis meminiſſe debemus, ſubindeque animo repetere, non quantum cæteris excellimus, ſed quantum aliis ſimus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domeſticum, ſed tamen

Aſſentationis malum.

Socratis modeſtia.

Quæ ſequantur φιλαυτίας.

in primis exitioſum, præterquàm quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & deſidiam fouet, ſolet etiam vnà ſecum aduehere & alere turpiſſimam ignorationem, quam meritò Sophocles δυσπέλαστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere vicinos, qui ſui laudator fuerit. Idcircò numquam probata eſt illa plus æquo pruriens φιλαυτίας opinio in Aſtydamante hiſtrione, quòd ſuas ipſe laudes inſcribi vellet ſtatuæ quam meruerat. Non enim populus hominis votum inſolens ſibi ferendum eſſe putauit, quanquam de ſua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, exciderat, Suidas auctor eſt, Nymphas à Narciſſo ſpretas veriſſimè dixiſſe:

Aſtydamas hiſtrio.

πολλοί σέ τε μισοῦσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς.

Et multi te oderint, ſi tu te ipſum ames.

Sophiſtæ.

Quid tam malè audiit Sophiſtarum nomen, niſi ob effrenatam illam, & cæcam ſui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atque eluderet (illi enim nihil ſe neſcire iactabant impudentius) eoſque contrariis armis oppugnaret, nempè honeſta diſſimulatione potius, quam pari verborum ſtrepitu atque contentione, dicebat hoc vnum ſe ſcire, quòd rerum omnium eſſet inſcius. Id verò non aiebat, vt falſa de ſe loqueretur, apud eos præſertim, quorum familiari conſuetudine vtebatur, ſed vt aſſereret ea lubens omnia ſe neſcire, quæ tam impudenti fronte ſibi arrogabant triuiales illi ματαιόλογοι, qui ſic liberales diſciplinas ipſamque Philoſophiam oſtentando, reuera proſtituerent & profanarent: aut potius vt ſignificaret ad veram ſolidamque ſapientiam neminem accedere vnquam poſſe, niſi primùm ſe norit ignorare.

Arrogantes.

Sunt enim quidam ingenio tam ſtolido & lubrico, qui cùm nondum primoribus labiis literas deguſtarint, falſam tamen ſibi ſcientiæ perſuaſionem induant. Ex quibus alij ſe αὐτοδιδάκτους, alij πανσόφους καὶ πανεπιστήμονας efferre non verentur: alij alios quoſcumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingenioſiores, non perpendunt, ὅτι μωμήσεταί τις ῥᾷον ἐστὶν ἢ μιμήσεται: ſibi nempè ignoſcunt, vt Næuius ille Horatianus, qui ſeipſum ignorans carpebat alios, ſeque venia dignum cenſebat. Quamobrem audiit ad extremum, ſtultum & improbum hunc amorem eſſe, dignumque notari. At quanto in errore verſantur, qui ſibi primas nullo rubore tribuunt? Agathocles Peripateticus cùm apud Demonactem iactaret ſe ſolum & primum eſſe Dialecticorum, audiuit: Si ſolus es, quî primus? ſi primus, quî ſolus potes eſſe? Non

Agathocles Peripateticus arrogans.

eſt

eſt quòd repetam literatoris illius Rhemnij intolerabilem arrogantiam, cùm diceret vnà ſecum natas, & tandem perituras diſciplinas. Nec eſt quòd memorem duorum in Philoſophia principum notam ſatis & peruulgatam φιλαυτίαν, Ariſtotelis nempè & Ciceronis: quorum hic tantũ ſuæ ipſemet induſtriæ & ingenio tribuit, vt nullis ferè in proœmiis laudem propriam conijcuerit: ille verò, quòd non modò ſuis in eodem Philoſophico curriculo certatoribus parùm fauerit, ſed quòd contradicendi ſtudio doctorem etiam Platonem vexarit, ſui nominis celebritatem non parùm obſcurauit. Illi ipſi Philoſophi libris quos De contemnenda gloria ſcribunt, nomen etiã ſuum præfigi volunt. Permittatur hoc ad inflammandum ſtudium, & exercendam doctorum hominum induſtriam: honos enim alit artes, nulluſque ſui laboris præmio & contentionis honeſtæ laude fruſtrandus eſt. At quis ſanæ mentis eum dixerit, qui ſibi plura quàm habeat, arroget? Narrat Athenæus lib. 12. cap. vltimo, Thraſylaum quendam tanta inſania fuiſſe percitum, vt quotquot naues in Pyræeum appellerent, ſuas eſſe crederet: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, aliiſque ſuam fortunam lubens communicabat, donec frater eius è Sicilia reuerſus, hominem medico committeret. is vbi reſipuiſſet, affirmauit ſe numquam vixiſſe feliciùs, quàm cùm eo mentis errore teneretur: quippè qui in tanta voluptate nihil moleſtiæ ſenſiſſet. Perinde ſe habent φίλαυτοι, aut reuera deteriùs: quandoquidem vt aliis nocumento ſint, anxiè ſtudent, tum vel maximè quòd honorem alienum ſibi audaciùs arrogant, aut quòd aliorum conatum nigro lolliginis ſucco & mera ærugine conſpergant. Olim diſcipulis mos erat, vt proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem ſecutus Plato 2. ad Dionyſium Epiſtola fatetur, quicquid ſcripſerit, non ſua, ſed Socratis eſſe. Qui leges primùm tulerunt ad cicurandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem non ſibi, ſed alicui numini tribuerunt: tum vt diuinitatis nomine, quaſi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis; tum vt insererent rudiorum animis, leges, vt pulcherrimum Deorum inuentum, ſic & vtiliſſimum, à nemine eſſe violandas, ſed toto pectore colendas, tutandas, amandas. Sic & priores illi cùm referrent omnium artium & diſciplinarum inuentionem ad primam illam cauſſam, id eſt, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam eſſe commenti ſunt. Quorſum hæc? vt nimirùm intelligamus, quàm in omnibus pulcherrima ſit mode-

Rhemnius Palæmon.

Ariſtoteles & Cicero φίλαυτοι.

Philoſophi φίλαυτοι.

Thraſylaus inſanus.

Platonis modeſtia.

Legumlatores primi.

ſtia, quamq́ue turpis valdeq́ue pernicioſa φιλαυτία. Concludam itaque cum Platone, dicamq́ue eum qui magnus eſt futurus, maximè decere, neque ſe, neque ſua ſic admirari, vt nihil putet exactius, nihil melius. διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὑτὸν, τὸν δ' αὑτοῦ βελτίω διώκειν δεῖ μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον: Idcircò eſt operæ pretium, vt quiſque nimium ſui amorem fugiat, meliores inſequatur, nullo verecundiæ rubore præpeditus. Repeto illud Platonis Cratylo: τὸ γὰρ ἐξαπατᾶσθαι ὑφ' αὑτοῦ πάντων χαλεπώτατον, ὅταν γὰρ μηδὲ σμικρὸν ἀποστατῇ, ἀλλ' ἀεὶ παρῇ ὁ ἐξαπατήσων, πῶς οὐ δεινόν: A ſeipſo decipi aliquem, res eſt omnium peſſima. nam quando ſui ipſius impoſtor, ne vel minimùm à ſe diſcedat, ſed ipſi ſemper adſit, quis non dicat hoc eſſe moleſtum? Verecundè hoc ita poeta princeps, —*non ego Daphnim*

Cantando metuam, ſi numquam fallit imago.

& M. Tullius, Niſi me communis decipiat φιλαυτία. Luſit in quemdam ſui nimio plus confidentem Strobilum, vir catus, & ſui natura minimè dicax, his omnino ſpiculis:

In ſpeculo, & vitreis ſeſe dum ſpectat in vndis
Cherilus, & nimio flagrat amore ſui,
E doctore vago bacchatur vappa, ſuosq́;
Collegas nihili cœcus, inersque facit.
Ringit, & ipſe ſuos patitur pro crimine manes,
Sic neque ſe inſanum cogitat eſſe miſer.

Succurrebat pridem exemplum Theſſali apud Plin. hiſtoriæ mundi lib. 29 vbi ſic: Eadem ætas, Neronis principatu ad Theſſalum tranſiliuit, delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadam in omnes æui medicos perorantem. Hic tanta arrogantia fuit, vt Iatronicem ſe inſcripſerit, quaſi medicorum victorem. Sed de his ſatis: cætera videamus.

Quòd nimium tua forma tibi, &c.] Huic ſimile penè eſt Epigramma pictæ Poëſeos Bartholom. Anuli, quod propter elegantiam aſcribam:

Narciſſus liquidis formam ſpeculatus in vndis,
Contemnens alios, arſit amore ſui.
Tabuit, & ſenſim venienti in membra ſtupore,
Ipſe ſui, factus flos hyacinthus, amans.
Hinc fugite (ô iuuenes) fons iſte Philautia, ſeipſum
Stultus vbi, cùm ſe non bene norit, amat.

Euolue pulcherrimam diſputationem ea de re Marſilij Ficini, Orat. 6. cap. 17. in conuiuium Platonicum.

Qua forma tibi Narciſſe placebat.] Plutarch. Sympoſiac. 5. quæſtione

ſtione 7. refert idem accidiſſe cuidam quem Eutelidam nominat, qui cùm ſe in vndis adſpectaret, amore ſui captus, pænè periit dum ita deperiret.

marcor.] putredo, caries. Metaphora, pro eo quod eſt deprauatio. *Marcor.*

cladeſq́.] mors & exitium. alia metaphora.

φιλαυτία.] cæcus amor ſui, attollens vacuum plus nimio gloria verticem. Horat. 1. Carmin.

peſſum plures datq́ deditq́.] pro, peſſundat & peſſundedit, tmeſis. peſſum, deorſum, quaſi ſub pedes proiectum. Apul. 5. Niſi eam peſſum de tantis opibus deiecero. Plaut. peſſum abire. Lucretius 6. *Multaq́ prꝛterea ceciderunt mœnia magnis*
Motibus in terris, & multa per mare peſſum
Subſedere ſuis pariter cum ciuibus vrbes.

methodo]docendi ratione.

phantaſias.] opiniones. Rerum tamen viſiones & imagines *φαντασίας* appellat Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. vt Viſa Cic. 1. Acad. *Phantaſia.*

AD EMBLEMA LXX.

IMITATVS eſt Anacreontis Odam *εἰς χελιδόνα*, quæ ſic habet:

Charactet huius Emblematis.

Τί σοι θέλεις ποιήσω,	Quid tibi vis faciam,
τί σοι λάλη χελιδών,	Quid tibi, loquax hirundo?
τὰ ταρσά σου τὰ κοῦφα	Pennas tuas leues
θέλεις λαβὼν ψαλίξω,	Vis abreptas forfice reſecem?
ἢ μᾶλλον ἔνδοθέν σου	Aut potiùs internam hanc
τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς	Linguam, vt Tereus
ἐκεῖνος, ἐκθερίξω;	Ille, demetam?
τί μευ καλῶν ὀνείρων	Quid mihi gratos ſomnos
ὑπορθρίαισι φωναῖς	Matutinis vocibus
ἀφήρπασας Βάθυλλον;	Eripuiſti Bathyllum.

Quam ſic Latiis numeris donauit H. Stephanus:	Ego verò ſic:
Quibus loquax, quibúſnam	*Quaſnam tibi parabo*
Te plectam hirundo pœnis;	*Pœnas, loquax hirundo?*
Vtrúmne vis volucres	*Pennas tuas recidam*
Alas tibi recidam?	*An forfice has volucres?*
Imam ſecémve linguam,	*Tuam ſecémve linguam,*
	Olim vt tibi ille Tereus?

Tibi quod ille Tereus
Feciſſe fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas ſtrepens ad aures,
E ſomniis beatis
Mihi rapis Bathyllum?
Nam manè garriendo
Gratum mihi ſoporem,
Meum rapis Bathyllum?

Eiuſdem argumenti eſt lib.1.Epigr.Græcor. ὀρνιθοθρὶς hexaſtichon gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quòd eum importuno ſuo cantu excitatum, ſuauiſſimo ſomno priuarit; ideoque malum illi imprecatur. Hic autem hirundinem obiurgat ſomnos matutinos auertentem, ſuóque importuno cantu dormientes abrumpentem: idque maximè in eos torquet, qui odioſa garrulitate rationis inopiam præ ſe ferre ſatis arguunt, vt Progne abſciſſa lingua in hirundinem garritu nimio inſignem commutata, eos ſignificet, qui ſapientiæ parum, loquentiæ multum habent. Et ſanè vſuuenire ſolet, vt loquaciores fere ſint quibus eſt rationis defectus, quàm qui prudentia & ingenij viribus anteſtant: cùm apud graues & ſapientes quoſque viros ſilentium commendatiſſimum, verborumque parcimonia grata ſit. Extat apud Ariſtophanem de Cleophonte quodam garrulo dicterium;

Garruli odioſa importunitas.

ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται Θρῃκία χελιδών.
Ex cuius labris hirundo Thracia inſtrepit.

Quò ſpectat præceptum Pythagoricum, hirundinem ſub eodem tecto ne habeas: quo ſignificatur, abſtinendum eſſe à conſuetudine garruli & ſuſurronis: & illud Nicoſtrati,

εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγχοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ. hoc eſt,
Loqui ſi indeſinenter, multaq́;, & velociter,
Prudentiam indicaret; vtique hirundines
Fortaſſe quàm nos ſapere dicantur magis.

Hirundo quid. Lege Plutarch.8.Sympoſiac. problem.7.

Progne garrula.] Adnota hoc loco hirundine garrulitatem ſignari. Pierius Hieroglyph. 22. Videtur autem primum hunc verſum ex Martiale mutuatus lib.14.

Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos.

Lucanus in tertio:

Dum non ſecuros liceat mihi rumpere ſomnos.

Luſcinia.

& obſtrepero Daulias ore canis?] Daulia, daulis, vel etiam daulias, pro luſcinia effertur à Poetis, quòd in vrbe Daulide (quæ quondam fuit ſub ditione Regis Thraciæ) in auem ſui nomi-

nis

nis transformata dicatur à Poëtis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. Daulia cornix. Videtur autem hîc noſter Alciatus Prognen cum Philomela confundere, cuius linguam Tereus abſcidit (cùm ei vim intuliſſet) non autem Prognæ vxori. Hac de re vide quid diſceptent Cœlius Rhodigin. l. 29. cap. 26. (non defuerunt enim qui Prognen in luſciniam commutatam fuiſſe aſſeruerint) Iacobus Bononien. & P. Nannius 6. Miſcellan. annotation. in Virg. Non enim video quàm ſit neceſſe quæſtionem hanc inter Grammaticos controuerſam dirimere: vt neq. vacat conferre quæ legimus apud Thucydidem lib. 2. τῆς συγγραφῆς, Pauſaniam in Phocicis, Strabonem lib. 1. ad alia enim progredimur. *Vpupa.*

Dignus Epops Tereus, &c.] id eſt, meritò in Vpupam mutatus, qui maluerit linguam reſcindere, quàm omninò auellere. Vpupa auis militarem quandam criſtam in capite retinet, & quaſi adhuc filium quæritans, has videtur ingeminare voces, ποῦ, ποῦ, id eſt, vbi, vbi: hinc Epops dicta. De qua Plinius 10. cap. 29. Alij in accipitrem mutatum Tereum volunt, vt Higinus fabula 45. Solinus: In Senienſi regione, non longè à Flauiopoli colonia, Byziæ opidum, quondam arx Terei regis: hinc inuiſum hirundinibus, & deinceps alitibus illis inacceſſum.

putare.] ſcindere. metaphora à vitibus.

AD EMBLEMA LXXI.

PINDARVS 2. Pyth. ſic: — ϛάθμας
δ' ἔτινος ἑλκόμενος
περισσᾶς, ἐνέπαξεν ἕλ-
κος ὀδυναρὸν ἑᾷ πρόσθε καρδίᾳ,
πρὶν ὅσα φροντίδι μηχανᾶται τυχεῖν. id eſt,

Qui facultate alicuius tangitur abundanti, inflixit vlcus miſerum ſuo antè animo, quàm quæ ſecum corde molitur, aſſequatur. vel: Qui ob facultates cuiusdam, opumque abundantiam, animo diſcruciatur, ſeipſum angit miſerè, ſibique antè inſligit vulnus, quàm vt nocere poſſit ei cui inuidet. Nullum vitium inuidia penè vetuſtius eſt, aut homini damnoſius & efferatius: quandoquidem ſi cum quibuſlibet aliis conferatur, inſpiciemus quàm cæca temeritate rapiantur qui melioribus inuident. Nulla enim alia vitia ſunt, quæ non aucupentur aut ſentiant aliquam voluptatem. Inuidus perpetuò mæret ac triſtatur, eoque grauius afficitur, quo maiori tenetur inuidia, qui non ſecus atque ædes, in quibus ipſe ſit, conflagret. Mi-

ſerrima ſanè conditio, ſed quæ tanquam felicitatis pediſſequa, ſucceſſus videndo proſperos intabeſcat, vt Naſo cecinit. Hæc autem deſcriptio perelegans, qua inuidorum triſtiſſima & infeliciſſima vita proponitur: quippè qui virulentis cogitationibus paſcantur, quæ ſibi horribilem perniciem adferant, quique ſine conſilio & ratione aliorum rebus opimis marceſcant, & aculeis maledicis pungant & inſectentur, nullum tamen inde commodum reportaturi. Itaque, vt hoc quaſi per tranſennam, quid ea turpius aut miſerius, cùm vt aliis noxam damnumq́ue inferat, ſibi prius, & quidem ſæpenumerò grauiùs nocet? Ergo in cæteris iniquiſſima, in hoc tamen æquitatis aliquid habet, quòd eum, in quo eſt, tanquam veneno proprio afficit, perdit, abſumit, eumq́ue vlciſcitur primum, à quo concepta & educata fuerit: quod habet illud:

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ·
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ καρδίην.

Inuidia eſt malum; habet autem aliquid boni in ſe:
Tabefacit enim inuidorum oculos & cor.

Res mala, liuor; habet tamen in ſe quid boni: adurit
Quos tenet, interna, corde oculisq́ue, face.

Squallida.] ſordida & inculta. Squallor etiam triſtitiæ nota.

Vipereas manducans carnes.] Inuidia ſimile aliquid habet cum vipera, quam ferunt non prodire in lucem, niſi arroſis matris lateribus: ſic liuor eum primùm afficit, & quaſi enecat in quo gignitur. Quò pertinet illud Ouidij in deſcriptione Inuidiæ, 2. Metamorph.——*videt intus edentem*

Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum; &c.

Inuidia vt vipera.

Sed alia fortaſſe ratio commodè reddi poteſt; vipereas carnes edit inuidia, quòd alienis malis gaudeat, iisq́ue paſcatur: (id vitium Græcis appellatur ἐπιχαιρεκακία) vel id dicitur vt eius pernicies oſtēdatur. quæ enim venenata venenis alūtur animalia, exitialius venenum habent. Plinianum illud rectè concinit, lib. 24. Sed quis inuenit illa, venena ſcilicet, præter hominem? Dein ſequitur: Quid? non & homines quidam ad venena naſcuntur? atra hominum, ceu ſerpentium lingua vibrat; tabesque animi contracta adurit culpantium omnia; ac dirarum alitum modo tenebris quoque & ipſarum noctium quieti inuidentium gemitu, quæ ſola vox eorum eſt, vt inauſpicatarum animantium vice obuij quoque vetant agere, & prodeſſe vitæ: nec vllum abominati ſpiritus præmium nouere, quaſi odiſſe omnia.

In veneficos.

Cuiq; dolent oculi, &c.] Hinc illud Martialis:

Teſta-

Teſtatur gemitu graues dolores:
Suſpirat, gemit, incutitq́; dentes,
Sudat frigidus intuens quod odit.

quæq́; ſuum cor edit.] Alluſio ad prouerb. Pythagor. Cor ne edito: id eſt, ne curis animum excrucies: vel ad vocabulum Cura, quæ quòd cor vrat vel edat, dicitur. Cicero 3. Tuſcul. ex Homero illud de Bellerophonte citat ex veterum neſcio quo: *Cor non edendum.*

Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Similes Martialis verſus hi:

Veſanos tacitè mouet furores
Intentans animo faces Erinnys
Lethalis, Tityiq́; vultur intus
Qui ſemper lacerat, comeſtq́; mentem.

Quò ſpectat dictum Matreæ Alexandrini, qui ænigmate luſitando aiebat ſe belluam alere quæ ſe ipſam abſumeret: θηρίον τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει. quo ſignificabat quorundam inuidiam, qui improbè & ignauè dolerent ob proſperos ſuorum laborum ſucceſſus. Retulit Euſtath. 1. Odyſſ. & Athenæus. Seneca lib. De paupertate: Interdum non licet eſſe palam miſeros, ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes. Græci dicunt δάκνεσθαι, vel τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, cùm grauem & moleſtam animi ſolicitudinem ſignificant. Et δακέθυμος ἄτη, noxa animum mordens, vt Homerus Iliad. vltimo:

—τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
σὴν ἔδεαι κραδίην; quouſque lamentans & mærens cor tuum exedes?

Quam macies & pallor habent, &c.] Sic Ouid.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto, *Pallor inuidi.*
Nunquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno, &c.

& Virgilius:

Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat oſſa.

ſpinoſaq́; geſtat Tela manu.] Hoc referendum eſt ad aculeatam inuidorum maledicentiam. Siquidem *Inuidi maledicentia.*

Effundit mala lingua virus atrum,

& perpetuò carpit quod aſſequi numquam poteſt. Ad id reſpexit Ouid. cùm ait:

Indoluit, baculúmque capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant.

Ad finem huius, placet addi exemplum inſigne inuidæ maledicentiæ, ex Ammiano lib. 17. quo loco narrat quantum apud Con- *Inuidi rebus à Iuliano geſtis impensè detrahebant apud Conſtantium.*

Conſtantium Auguſtum detraxerint aſſentatores rebus præclarè à Iuliano geſtis: Omnes qui plus poterant in palatio adulandi profeſſores rectè conſulta, proſpereque facta vertebant in riſum, talia ſine modo ſtrepentes inſulsè, in odium venit cum victorijs ſuis capella, non homo: vt hirſutum Iulianum carpentes, eumque talpam loquacem nominantes, & purpuratam ſimiam, & litterionem Græcum: & his congruentia plurima, atque vernacula principi reſonantes, audire hæc taliaq. geſtienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur, vt ſegnem inceſſentes, & tumidum & vmbratilem, geſtaque ſecus verbis comptioribus exornantem: quod non tunc primitus accidit: namque vt ſolet ampliſſima gloria obiecta eſſe ſemper inuidiæ, legimus in veteres quoque magnificos duces vitia criminaque (etiamſi inueniri non poterant) finxiſſe malignitatem ſpectatiſſimis actibus eorum offenſam: vt Cimonem Milciadis filium inſimulatum inceſti, qui prope Eurimedonta Pamphilium flumen Perſarum populum deleuit innumerum, coëgitque gentem inſolentia regis elatam, obſecrare ſuppliciter pacem: Æmilianum itidem Scipionem, vt ſomniculoſum, æmulorum incuſari maleuolentia, cuius impenetrabili vigilantia obſtinatæ in perniciem Romæ, duæ ſunt potentiſſimæ vrbes exciſæ. Necnon etiam in Pompeium obtrectatores iniqui multa ſcrutantes, cùm nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo hæc obſeruarunt ludibrioſa & irrita, quod genuino quodam more caput digito vno ſcalpebat: quodque aliquandiu tegendi vlceris cauſa deformis, faſciola candida crus colligabat: quorum alterum factitare vt diſſolutum, alterum vt nouarum rerum cupidum aſſerebant, nihil intereſſe oblatrãtes argumento ſubfrigido, quam partem corporis redimeret regiæ maieſtatis inſigni, in eum virum, quo nec fortior, nec cautior quiſquam patriæ fuit, vt documenta præclara teſtantur.

AD EMBLEMA LXXII.

Symbola libidinis. LIBIDINIS ſymbola ponit ob oculos, nempè Satyrum, qui erucam capite geſtet. Eruca quidem (ab vrendo dicta) prouocat ad Venerem, vtpotè quæ virtutis ſit calidiſſimæ. Plin. libro 19. cap. 8. Satyrus autem, ſiue hircus, luxuriam putidam & olentem deſignat. *Satyri libidinoſi.* Sunt enim Satyri ad Venerem propenſiſſimi: vnde id nominis dictum putant à σαθὴ, quod virile

tile membrum eſt. Hoc itaque innuit libidinem in affectu ardere maximè, in actu ipſo fœtere & olentem eſſe, vt quemque ab illicitæ Veneris titillationibus ſubducat.

redimitus tempora.] caput habens cinctum & coronatum.
Virgil.in Copa: —*Graiâ redimita mitellâ.*
Ouid.3.amorum eleg.9.

Flaua Ceres tenues ſpicis redimita capillos.

In 10.Æneid,vbi de Æmonide Phœbi ſacerdote:

Inſula cui ſacra redimibat tempora vitta.

Eſt eruca ſalax.] frequens enim eius eſus Venerem ſtimulat. Ideo antidotum contra amorem præſcripturus Ouid.ab erucæ vſu cauendum ſuadet 2.De remedio.Martialis etiam: Eruca.

—*Venerem reuocans eruca morantem.*

& appendicibus Virgilianis: — *libidinoſis incitatus erucis.*
ibidemque — *ſalaces nocte tollat erucas.*
vt & Æmilius Macer in eleganti opuſculo De viribus herbarum:

Non modicè manſam, Venerem ſtimulare, vel hauſtam
Confirmant medici pariter pluresq́; poëta.

loquitur de eruca. Illud tritum vulgò:

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.

Et ex Ouidio etiam illud:

—*ex horto quæ venit herba ſalax.*

indexq́; libidinis hircus.]Teſte Pierio Val. Hieroglyph. 10.

Et Satyri Nymphas.]Vide Ælianum libro 3.De var. hiſt. & Leonic. Thomæum lib.2,cap.24.Apud Plutarch.in Galba,homines in diem viuentes, & Satyrici, ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἄνθρωποι, pro libidinoſis & luxu diffluentibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου ἱεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου σθένυματος: Satyri Baccho ſacri erectos habent mutones, diuinæ ſymbolum poteſtatis.

Index libidinis hircus.] Hinc puto torquendum Ariſtotelis verbum τραγίζειν, quod nonnulli vertunt, hirquitalire, id eſt in morem hircorum ſalacium clunes mouere, & laſciuire; quamquam ab hircino odore fæculento alij trahant. Non poſſum tranſilire quod retulit Pauſanias de ſimulachro Veneris hirco inſidentis ad ſignificandam nimirum coitus inſanam petulantiam. Idem Atticis, narrat hiſtoriam de Satyris, eorumque libidine valde prodigioſam, quam ſe ait accepiſſe ab Euphemo Care. Is cum nauigaret in Italiam, vi ventorum pulſus ad extimum mare, quod nauigari non ſoleat, perlatus eſt. Inſulæ ibi multæ ſunt ac deſertæ, quarum incolæ ſunt agreſtes homines. Hiſtoria prodigioſa de Satyris.

nes. Eæ inſulæ nominantur Satyricæ, in quibus homines rubicundi, qui caudas in medio dorſo habeant, equinis non multo minores. Qui ſtatim vbi ſenſerunt nouos veniſſe hoſpites, ad nauigium, quaſi facto impetu, accurrerunt, nullamque vocem ediderunt, ſed mulieribus vna aduectis manus iniecerunt. Nautæ metu perculſi, barbaram mulierem in inſulam proiecerunt, eam Satyri non ſolum qua parte naturæ conſuetudo permittat, ſed & toto corpore libidinosè violarunt. De Satyris vide Ælianum libro 3. De var. hiſt. & Leonic. Thomæum lib. 2. cap. 24. Apud Plutarch. in Galba, homines in diem viuentes, & Satyrici, ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἄνθρωποι, pro libidinoſis & luxu diffluentibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου ἱεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου πράγματος : Satyri Baccho ſacri erectos habent mutones, diuinæ ſymbolum poteſtatis. quem locum ſuprà etiam adduximus.

AD EMBLEMA LXXIII.

Fons Emblematis. Hoc ex apophthegmate Diogenis ſumptum. Dicebat enim eos, qui profusè & temerè bona decoquerent in rebus Venereis, conuiuiis magnificis, & id genus aliis, arboribus eſſe ſimiles in montium cacumine naſcentibus, quarum fructus hominibus eſſent inutiles, à vulturibus aut coruis deuorandi. Illud eſt quod vulgus noſtras crebrò vſurpat, E diuite malo malæ opes, & opibus bonis eos indignos eſſe penitus qui ijs vtantur malè. Fit enim ſæpe, vt ampliſſimæ poſſeſſiones, quæ in pios vſus conuerti debuerant, in ſumptus inutiles, aut etiam pernicioſos & deteſtandos prodigantur, nulla habita iuſti aut æqui ratione. Sententiam illam argutam Diogenis retulit in Paraphraſi Menodoti orationis ἐπὶ τὰς τέχνας Galenus, his planè verbis: καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης. ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς. ἐκείνων γὰρ τὸν καρπὸν, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολιοὺς ἐσθίειν· τούτων τε τὰ χρήματα, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δὲ ὑπὸ τῶν κολάκων. id eſt, Præclarè itaque Demoſthenes & Diogenes. ſiquidem ille diuites imperitos, nulloque litterarum cultu perpo-

perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eoſdem ficubus comparabat, quæ naſcuntur in locis præruptis, & ad quæ difficilis acceſſus eſt. earum enim arborum fructu non homines, ſed coruos & graculos veſci: horum autem hominum bona & reditus non ab honeſtis hominibus, ſed à quibusdam facetis & aſſentantibus abſumi. Verba Plutarchi confero ex apophthegmatis philoſophorũ: τοὺς ἀσώτους ἔφη παραπλησίους εἶναι συκαῖς ἐν κρημνῷ πεφυκυίαις, ὧν τοῦ καρποῦ μὲν ἄνθρωπος οὐκ ἀπογεύεται, κόρακες δὲ καὶ γῦπες ἐσθίουσι.

Rupibus aëreis.] id eſt, editiſſimis, altiſſimis, eadem metonymia qua ſuperiùs *aëreo nido* dixit.

ſummique crepidine ſaxi.] Videtur hoc hemiſtichium ex 10. Æneid. imitatus:

Fortè ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi.

Editionis autem loci cuiuſque extremitas crepido appellatur, eſtque ora terræ, quam alluit aqua. ἀκρόκαρπος arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans. *Crepido.*

Ficus acerba.] Caprificum intellige.

improba cornix.] id eſt, inauſpicata, quàm Virg. ſiniſtram vocat in Eclogis; & improbam 1. Georgicon, vt & improbus anſer ob garrulitatem. Cornicem autem priſci inter prodigioſas aues reponebant. Itaque his nominibus improbæ vitæ homines intelligit, ex quibus nulla poteſt neque gratia, neque commoditas peti. *Cornix inauſpicata.*

paraſiti.] ſcurræ, & homines qui omnia ventris gratia faciunt. De his in ſequentibus commodiùs.

ſcorta.] meretrices.

iuſtos.] viros bonos. In ſacris iuſti dicuntur non tantùm qui iuſtitiam, ſed & qui virtutes alias omnes colunt: eaque iuſtitia eſt, quæ in ſe virtutem amplectitur omnem. & Plato Dialogo, qui ἐρασταί, vel περὶ φιλοσοφίας inſcribitur, virtutes morales vno iuſtitiæ nomine complecti videtur. *Iuſti qui.*

Tull. 1. Offic. Iuſtitiæ ineſt ſplendor virtutis maximus, ex qua boni viri nominantur; cuius primum munus eſt, ne cui noceat; deinde vt communibus pro communibus vtatur; priuatis, vt ſuis. Idem in 2. Iuſtitia, ex qua boni viri appellantur mirifica quædã res multitudini videtur. Referre poſſis huc quæ diſputat περὶ νόμου Dion ſophiſta, & Ariſtot. 5. de morib. ad Nicomach.

AD EMBLEMA LXXIIII.

Lais formoſiſſima.

LAIDEM tota Græcia celebrauit ob inſignem venuſtatem, ad cuius ædes frequens fuit concurſus, vt præter alios cecinit Propertius. Huius monumentum (Pauſania teſte 2. Corinthiac.) extra vrbem Corinthi, in qua ætatem exegerat, celebre viſebatur, ſecundum Bellerophontis ſeptum, iuxta Veneris cognomine Melanidos templum, cui pro inſigni titulo leæna anterioribus arietem complexa pedibus impoſita fuiſſe perhibetur: quo ſimulacro petulantia & libido meretricis arguebatur. Per arietem, fatuum ſtolidumque animal, amatorem veſanum intellige, illum quidem à leæna partibus poſterioribus ſcalptum & detentum, quo rapina meretricia imperiumque in amaſios libidine prurientes, & quaſi vinculo colligatos exprimitur. Cæterùm leænæ nomine meretricem intelligi multis veterum ſententiis conſtat, & maximè ſacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hieroſolymam leænam vocat, & Heliachim catulum eius qui in Ægyptum ductus eſt. Plautus Truculento:

Leana meretricem ſignificat.

Bonis eſſe oportet dentibus lenam probam,
Arridere quiſquis veniat, blandè alloqui, malè corde
Conſultare, bene loqui lingua: meretricem eſſe ſimilem ſentis
Condecet, &c. Huic & conuenit ſenarius veteris cuiuſdam poëtæ:

ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par eſt leana & femina crudelitas.

Retulit Pierius in leone 1. Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10. in quibus Laidis monumenti huiuſce meminit, & Gyrald. Syntagma 13. hiſt. Deorum. De Laide plura apud Athenæum cap. 20. lib. 13.

Tradit porrò Suidas Corinthum Veneri operatam, Cotyn, Deam turpitudinis, & præpoſteræ libidinis præſidem coluiſſe, quæ eadem Cotyto dicebatur: in cuius tutela obſcœni infamium amorum ſectatores erant. Eam enim nominat Suidas ἔφορον τῶν αἰσχρῶν. Solinus Polyhiſtor. cap. 11. de Sicilia. Hìc Lais illa, quæ eligere patriam maluit, quàm fateri. Hoc dicit, quod cùm nata Craſti foret, quæ vrbs Siciliæ eſt, Corinthi agere, Corinthiaque dici maluit. De ea ſcriptum carmen anonymi cuiuſdam, eruditi ſanè hominis:

Lais

Laïs anus ſpeculo ſe contemplata nitenti,
Vt ſolitum vidit deperijſſe decus,
Labráque nunc pallere olim inuidioſa corallis,
Et verſa in canas aurea fila niues,
Et qui certabant ebori, rubigine dentes
Squallere, & ruga tempora laxa rudi,
Luminaque illuſtri tantum non æmula Phœbo,
Nunc ſub mucoſo clauſa latere ſpecu:
Et tamen idem animus ſtimulos ſub pectore eodem,
Et noto ſenſit feruida corda Deó;
Sic ſecum, Faciæ nimium viuacior, ô mens,
Cur dudum hæc anus eſt, túque puella manes?

Id non malè quadrat in noſtrum hoc Alciati carmen, ſed accepi pridem à viris Italici ſoli, id ſcriptum fuiſſe in quandam meretricem Venetam, quæ ætatis lapſo, ſeu decuſſo flore, quoties ſe in ſpeculo conſpiceret, fronte iam rugis obſita, miſerè contabeſcebat, & nihilo ſegnius ardore tentiginis premebatur.

Ephyræa eſt Laïdos.] Ephyræa ab Ephyre vrbe Achaiæ, quæ nunc eſt Corinthus. Propertius lib. 2. *Ephyra.*

Non ita complebant Ephyrææ Laïdos ædes,
Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

De eius patria concertant plerique, vt Athen.

ah: non Erubuit tantum perdere Parca decus?] Nimirùm mors nemini parcit. Virgilius in Appendicibus: *Mors nemini vitatur.*

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita rapit ſed tamen illa ſenes.

& Horat. lib. 3. Odar. *Mors & fugacem perſequitur virum,*
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Parca.] Atropos, id eſt, mors ipſa rerum vltima linea.

ætas.] nempè ſenilis, qua veniēte color & venuſtas flaccеſcit: *Senectute forma defloreſcit.*

Ouid. 3. Triſt. *Iſta decens facies longis vitiabitur annis,*
Rugáque in antiqua fronte ſenilis erit:
Iniicietque manus formæ damnoſa ſenectus;
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Iam ſpeculum Veneri, &c.] Milites, qui per ætatem à bellicis functionibus ceſſant, dicuntur vulgò arma poſuiſſe: & qui alicui omninò arti renunciaſſent, Deo illi qui arti præerat, inſtrumenta eius artis ſuſpendebant. Horat. 3. Carm. 26. *Veneri ſpeculum dicare.*

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militaui non ſine gloria:

Nunc arma, defunctumq́ bello
Barbyton hic paries habebit.

Idem 1. epiſtola ad Mæcenatem: —*Veianius armis*
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro.

vt alicubi Virgil. ——*hic victor ceſtus, artemq́ repono.* loquitur de Entello. Sic ſcorta, cùm ad ſeniles annos perueniunt, Veneri ſpeculum dicant. Auſonius:

Laïs anus Veneri ſpeculum dico: dignum habeat ſe
Æterna æternum forma miniſterium.
At mihi nullus in hoc vſus, quia cernere talem
Qualis ſum, nolo: qualis eram, nequeo.

Ægrè ferunt enim rugas contractas, amiſſamque formæ gloriam, quam diu in ſpeculo erant intuitæ. Hinc Ouidianum illud 3. Triſt. *Cumque aliquis dicet, fuit hæc formoſa, dolebis,*
Et ſpeculum mendax eſſe querêre tuum.

Idem ferè auctor De medicamine faciei:

Tempus erit quo vos ſpeculum vidiſſe pigebit,
Et veniet rugis altera cauſſa dolor.

Id & attingit ad Ligurinum Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te ſpeculo videris alterum:
Quæ mens eſt hodie, cur puero non eadem fuit?

De ſpeculo multa paſſim leguntur. Amor, vt ait Euripides, φιλεῖ κάτοπτρον καὶ κόμης ξανθίσματα, amat ſpecula & crinium rufationem. apud eundem Electra damnat formæ lenocinium vſu quæſitum ſpeculi, in matre Clytæmneſtra, abſente marito Agamemnone:

ἢ ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.

quæ flauos orbes crinium ad ſpeculum ſtudioſè componebas. Sed & Ouidius, tenerorum doctor amorum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam,

Quid malè compoſitos quereris periiſſe capillos?
Quid ſpeculum mæſta ponis inepta manu?

Vir gregis. *Vir gregis eſt aries.*] Virum gregis appellat arietem, vt primo Transformationum Ouidius:

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Virgilius etiam de Capro: *Vir gregis ipſe caper.*
& in Georgicis:

Quem legêre ducem, & pecori dixêre maritum.

Vide Macrob. lib. 6. cap. 6. Hanc loquendi formam vſurparunt auctores certè graues, vt miſſum faciam Ciceronem, qui oratione in Piſonem, admiſſarium pro homine immoderatæ libidinis dixit. Papinianus enim de admiſſario tauro,

ſtabuli-

——— *ſtabulique maritus.*

Et Saluianus in 7. de prouidentia: ſi verè vt emiſſarij equi, non ad paucas tantum, ſed penè ad omnes vernulas ſuas, id eſt, ad greges proprios irruebant, & in morem eorum pecudum, qui mariti gregum appellantur, feruidæ libidinis debacchatione graſſantes, in quamcumque eos fœminam primam ardens impudicitiæ furor traxerat, irruebant.

clune tenetur amans.] Horat. 2. ſatyra lib. 1. Sermon.

Quod pulcra clunes, breue quod caput, ardua ceruix;
Hoc illi rectè, ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis.

Locus iſte omnis ſanè lubricus ac Venereus, quo feſtiuus ſcriptor mulieres equis vænalibus comparat. Sed ad rem, clunes, & earum inſpectio, ſedes ac incitamentum libidinis, quarum intuitu mulieres ἀνδρομανεῖς homines otioſos adigunt ad inſaniam. Sed quis non videt quàm fœdum ac contemptum clune capi, & voluptati turpi ſuccumbere? quàm belluinum ſi homo rationis particeps nihil putet inter ſe & quadrupedem intereſſe?

AD EMBLEMA LXXV.

Hoc de ſargo piſce, qui ſit à laruato piſcatore deceptus, manifeſtè in eos torquetur, qui cæco turpique amore capti decidunt in obſcenam perſonatarum meretricum naſſam, mentis errore neſcio quo rati pulchrum id eſſe quod pulchrum apparet, ſed tandem eos multum diuque pœnitet, cùm ad ſeſe redeunt: non enim poſſunt effugere cùm maximè volunt. Quod diſcrimen vt vitari tandem aliquando poſſit, adhibenda eſt cautio diligens. Vt enim noſtrates dictitant, Prius noſſe opus eſt quàm amare. qui enim primò viſam ſtatim exardet, leuitatis non minimum præ ſe fert argumentum. Iudicio ſiquidem eſt opus & maturo conſilio. Proinde bellè profectò Ouid. De remedio amoris primo, qui vt illicitos excludit eiuſmodi ignes, ſic honeſtos probat: ait enim, *Sargus quid.* *Quomodo à turpi amore cauendum ſit.*

Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet;
Gaudeat, & vento nauiget ille ſuo.

Porrò Capram referre meretricem ex eo patet, quòd morſu peſtilenti maximè noceat: germina enim peruestigat, quæ aui- *Capra meretricem ſignificans*

 diſſimè

diſſimè depaſcitur: ſic meretrix adoleſcentiæ potiſſimùm cupida eſt, nimirùm ætas ea eſt, quæ ob imperitiam facilius decipiatur. Vnde non illepidè Nico Attica meretrix αἲξ, id eſt, Capra cognominata eſt, quòd Thallum adoleſcentem, qui in Atticam mel & caricas emturus aduenerat, abligurriſſet. Huc ſpectat dictũ Architæ Tarentini apud Platonẽ, ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν, Eſca malorũ voluptas: qua homines capiuntur, vt hamo piſces. Vide Plinium ſub finem cap. 59. libri 10. Sed tibi factum ſatis iri puto, ſi conſulas Ælianum De animalibus lib. 1. cap. 23. cuius verba huc conferre non piguit. φιλοῦσι πῶς τῶν ἀλόγων αἶγας ἰσχυρῶς. ἐὰν γοῦν πλησίον τῆς ἠιόνος νεμομένων ἡ σκιὰ μιᾶς ἢ δευτέρας ἐν τῇ θαλάσσῃ φανῇ, οἱ δὲ ἀσμένως προσνέουσι καὶ ἀναπηδῶσιν, ὡς ἡδόμενοι καὶ προσάψασθαι τῶν αἰγῶν ποθοῦσιν ἐξαλλόμενοι, καίτοι οὐ πάνυ τι ὄντες ἁλτικοὶ τὴν ἄλλως νηχόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τοῖς κύμασιν, ὅμως τῆς τῶν αἰγῶν ὀσμῆς ἔχουσιν αἴσθησιν, καὶ ὑφ᾽ ἡδονῆς προσελθεῖν ἐπ᾽ αὐτὰς σπεύδουσιν· ἐπεὶ τοίνυν εἰς τὰ προειρημένα δυσέρωτές εἰσιν, ἐξ ὧν ποθοῦσιν, ἐκ τούτων ἁλίσκονται· ἁλιεὺς γὰρ ἀνὴρ αἰγὸς δορὰν ἑαυτὸν περιαμπέχει σὺν αὐτοῖς κέρασι δαρείσης αὐτῆς, λαμβάνει δ᾽ ἄρα τὸν ἥλιον κατὰ νώτου ἐπιβουλεύων ὁ θηρατὴς τῇ ἄγρᾳ, εἶτα καταπάττει τῆς θαλάσσης ὑφ᾽ ἣν οἰκοῦσιν οἱ προειρημένοι, ἄλφιτα αἰγείῳ ζωμῷ διαβραχέντα· ἑλκόμενοι δ᾽ οἱ σαργοὶ ὡς ὑπὸ τινὸς ἴυγγος, τῆς ὀσμῆς τῆς προειρημένης, προσίασι καὶ σιτοῦνται μὲν τῶν ἀλφίτων, κηλοῦνται δὲ ὑπὸ τῆς δορᾶς βλεπομένης ὡς αἰγός, αἱρεῖται δὲ αὐτῶν πολλοὺς ἀγκίστρῳ σκληρῷ. Quorum verborum hæc eſt ſententia: Capras ſargi admodum amant. Cùm enim vmbra quædam apparet earum caprarum quæ ſecundum littus paſcuntur, ſtatim præ lætitia geſtiunt, & quantum maximè poſſunt, adnatant: & quanquam ſalire non poſſunt, tamen ſalire nituntur, ſed fruſtrà tamen. Caprarum odorem percipiunt, etiamſi in fluctibus verſentur; quæ cauſſa eſt vt accedere ad capras in primis affectent. At cùm in ſuo amore ſint adeò infelici nati ſidere, earum cauſſa capiuntur quas tam depereunt. Piſcator enim caprina indutus pelle cum cornibus, inſidias ſtruit, ſole relicto à tergo: atque farinam iure caprino madefactam in eam deiicit partem maris in qua ſargi ſunt: quo illicio odoris capti ſargi accurrunt, farinam deguſtant, & maximè detinentur, eius pellis caprinæ quam ſentiunt. Ex his itaque piſcator multos valido hamo capit, &c. Ad id argumenti copioſius illuſtrandum repetenda eſt pulcherrima Socratis diſputatio cum Ariſtippo 2. Commentariorum Xenophontis, & colloquium eiuſdem Socratis cum Theodota, lib. 3.

Voluptas malorum eſca.

Locus Æliani, qui eſt typus huius Emblem.

Villo-

Villoſæ indutus piſcator tegmina capræ.] Hoc mutuatus eſt ex Moreto Virgiliano:

——& cinctus villoſæ tegmina capræ.

In laqueos ſimi quem gregis.] Sargus capræ amore detentus, & ementita capræ forma deluſus illaqueatur. Simum gregem pro capris dixit: eodem enim epitheto vſus eſt Poëta 10. ecloga, *Simus grex.*

Dum tenera attondent ſimæ virgulta capellæ:

Citantur & hi verſiculi Næuij Ægiſtho:

Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus
Ludens ad cantum claßium luſtrat.

Laqueo amorem ſignificari docuit Pierius, & Venerem vinculo. quo ſenſu Virgil.

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum.

Ouid. appoſitiſſimè,

Dum cadat in laqueos captus quoque nuper amator,
Se ſolum thalamos ſperet habere tuos.

obſceno captus amore perit.] Imitatus & mutuatus eſt Ouidij illud Faſtor. 2. *——cæco captus amore furit,* vbi de Tarquinio amore Lucretiæ capto.

AD EMBLEMA LXXVI.

HOMERVS Odyſſeas κ ait, ſocios aliquot Vlyſſis, qui miſſi ab eo fuerant exploraturi Circæas ædes, virga percuſſos à Circe, epotoque pharmaco venefico ſtatim in porcos eſſe transformatos. Quo figmento effingitur meretricis & libidinis fœdæ typus. Ea enim ſuis præſtigiis humanas illas cogitationes & naturales motiones (quæ ὁρμαὶ Græcis dicuntur) in homine tumultuantes excitat impotenter, & mutat in deterius: ex quo fit vt homo naturæ diuinæ particeps in belluam degeneret. Per Vlyſſem autem, qui nullo veneficio à priſtina forma dimoueri poteſt, mentem animæ ducem intelligimus. Quod ſic ad veterum mythologorum ſenſum expreſſit vir induſtria & ingenio nulli penè ſecundus Eraſmus: Quid innuit Circes fabula, veneficiis homines vertentis in feras, niſi eos qui nequaquam ratione ducuntur, id quod hominis eſt proprium, ſed totos ſeſe dediderunt turpibus affectibus, iam præter hominis vocabulum nihil hominis habere, ſed ad pe- *Vlyſſis ſocij à Circe in belluas transformati.* *Socij Vlyſſis qui.*

cudum degeneraſſe naturam, putà libidine in vrſos, ſomnolentia ignauiaque in ſues, ferocia in leones, atque ita de conſimilibus? *Vlyſſes quid.* Quid Vlyſſes, qui ſolus poculo epoto, virgaque monſtrifica percuſſus, non eſt mutatus, niſi firmum illum & conſtantem ſapientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illiciis ab honeſto poteſt abduci? Sunt verò qui dicant rei veritatem ex eo eſſe inſpiciendam, quòd *Circe meretrix.* Circe meretrix, quos ſibi amore turpi deuinxit, effeciſſet tandem prædatores, viarum obſeſſores & homicidas, nempè quibus nihil ſupereſſet ad vitam miſeram ſuſtinendam; quæ vitia cùm potiùs ferarum ſint quàm hominum, rem totam lepido & commodo ſchemate Homerus, & alij nonnulli è veteribus adumbrarunt. Cui ſententiæ ſubſcribit Palladas lib. 1. Græcor. epigr. his verbis:

τὴν κίρκην οὔ φημι, καθὼς εἴρηκεν ὅμηρος,
ἀντ' ἀνδρῶν ποιεῖν ἢ σύας ἢ λύκους,
τοὺς αὐτῇ προσιόντας· ἑταίρα δ' οὖσα πανοῦργος,
τοὺς δελεασθέντας πτωχοτάτους ἐποίει·
τῶν δ' ἀνθρωπείων ἀποσυλήσασα λογισμῶν,
εἶτ' ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδὲν ἔχοντας ἔτι,
ἔτρεφεν ἔνδον ἔχουσα, δίκην ζώων ἀλογίστων·
ἔμφρων δ' ὢν ὀδυσεὺς τὴν νεότητα φυγών,
οὐχ ἐρῶν, φύσεως δ' ἰδίας δώρημα λογισμὸν
εἶχε, γοητείας φάρμακον ἀντίπαλον. id eſt,

Non, vt Homerus ait, triſti medicamine lectos
Hoſpitio Circe reddidit ipſa ſues:
Pauperior ſed quiſquis erat diſceſſit ab illa:
Nam meretrix quondam pernicioſa fuit:
Exutosq́ ſua prorſus ratione maritos
Fornice continuit, non ſecus atque feras.
Et tamen hanc ſtrenuè deluſam ſpreuit Vlyſſes,
Inſigni rerum conditione valens:
Mercurioq́ datam nec fas eſt credere moly,
Ille ſed ingenio reppulit vſque dolum.

Circem non dico, vt dixit Homerus,
Pro viris feciſſe aut ſues, aut lupos.
Ad ipſam diuertentes, meretrix cùm eſſet vafra,
Hamo ineſcatos pauperrimos effecit:
Et humanam vbi prædata eſt rationem,
Dein (fecit) vt nihil haberent amplius.
Alebat intus habens inſtar animalium expertium rationis,
Prudens autem cum eſſet Vlyſſes iuuentutem vitans:

Non

Non (tam) Mercurij (quàm) naturæ propriæ donum, rationem
Habebat, incantationis remedium contrarium.

Non credam Circen, ceu magno fertur Homero,
Transformaſſe homines in noua monſtra, lupos.
Sed ſpoliaſſe illos fortunis omnibus, hamo
Correptos, meretrix nam benè cauta fuit.
Exutos opibus fatuos & mente carentes
Reddebat; miſeris turpiter vſa viris.
Expertes rationis erant: has intus alebat,
Vt captas turpi in fornice vafra feras.
Hanc tamen illuſit maturo pectore Vlyſſes,
Non tam Mercurij, quàm rationis ope.

Quinetiam nemo non videt eôdem recidere Horatij carmina 1. Epiſtolar.

Sirenum voces & Circæ pocula noſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupidusq́ue bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors:
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Xenophon 1. ἀπομνημονευμάτων, Socratem ait in conuiuiis, ad quæ non niſi coactus accedebat, parciſſimè cibum capere ſolium, iocoque vſurpare multis eiuſmodi appoſitis cibis, Circen homines transformaſſe in ſues: ipſum autem Vlyſſem mutari non potuiſſe conſilij Mercurij memorem, & abſtinentia ipſummet ſua ſemper vtentem. At hæc παρέργως. Non parum illuſtrabit hoc Emblema, Plutarchi Dialogus, quo Grillum diſputantem facit. Idem ἐν γαμικοῖς παραγγέλμ. ſic habet: ἡ διὰ τῶν φαρμάκων θήρα, ταχὺ μὲν αἱρεῖ καὶ λαμβάνει ῥᾳδίως τὸν ἰχθὺν, ἄβρωτον δὲ ποιεῖ καὶ φαῦλον· οὕτως αἱ φίλτρα τινὰ καὶ γοητείας ἐπιτεχνώμεναι τοῖς ἀνδράσι καὶ χειρούμεναι δι' ἡδονῆς αὐτοὺς, ἐμπλήκτοις καὶ ἀνοήτοις καὶ διεφθαρμένοις συμβιοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τὴν κίρκην ὤνησαν οἱ καταφαρμακευθέντες, οὐδ' ἐχρήσατο πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὗσι καὶ ὄνοις γενομένοις· τὸν δ' ὀδυσσέα νοῦν ἔχοντα καὶ συνόντα φρονίμως, ὑπερηγάπησεν. id eſt, Vt piſces quibuſdam medicamentis celeriter capiuntur, ſed eſui tamen fiunt inutiles: ita mulieres, quæ amoris poculis & veneficiis viros captant, voluptateque in ſuam poteſtatem redigunt, ſtupidos eos, amentes & deprauatos vitæ ſocios deinceps habent. Ii enim nihil Circæ profuerunt, quos veneficio mutauerat, neque ad vllam rem iis vſa eſt, cùm in canes & aſinos degeneraſſent: Vlyſſem autem prudentem virum, prudenterque ſecum verſantem, omninò dilexit. *Præclarus Plutarchi locus.*

Exemplum prius eorum qui à Circe in belluas cõuerſi ſunt, abſolui.

Picus in auem mutatus. abſolui. Alterum eſt Pici equûm domitoris. Picum Saturni filium facit Æneid.7. Virgil. & Ouid.14. Metamorph. Rex fuit Latij, & ab vxore Circe in auem ſui nominis conuerſus. Id fingi creditur, quoniam primus hac aue in auſpiciis vſus eſt, quodq́ue augur fuerit: quod à Seruio eſt annotatum. Sed id meliùs, & ad hunc locum opportuniùs referemus ad animi leuitatem & inconſtantiam quæ ex turpi amore contrahitur. Tertium exemplum fuit appoſitum in Scylla, de qua iam ſuperiùs *Scylla.* à nobis dictum ſatis. Hîc tamen ſpeciatim conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt ſupernè faciem virgineam oſtẽtat, ita infernè rabidi canes conſpiciuntur, audacia, rapina, ingluuies, qui ad exitium miſeriamq́ue certiſſimam præcipites agant, quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eò ſpectant, vt quiſque virtutis & honeſti ſtudioſus impudicarum mulierum dolos præſtigiasq́ue omnes declinet; intelligatq́ue, quod Cicero ait, corporis voluptatem non ſatis dignam eſſe hominis præſtantia, eamq́ue vt belluarum propriam contemni ac reiici oportere. Lubet attexere lepidum ac mordax epigramma Bellaij in quemdam:

Certauere diu, cùm te genuere parentes,
Téne aſinum mallent, an generare ſuem:
Clitellæ namque huic, laniena placebat at illi,
Nec paribus ſtudium par erat ingenijs.
Fecit te varium amborum ſententia monſtrum,
Nam caput eſt aſini, cetera membra ſuis.

Videtur hic eleganti ſanè penicillo expreſſiſſe hominem planè ſtolidum, ac guloſum, qui non plus integræ mẽtis habet quàm aſellus, væcors animal, & tamen gulæ ac libidini addictior, ad naturam ſuillam accedit. Quales nimis multos ſtrobilos & ganeones, è bonis alioqui & honeſtis ortos familijs agnoſcimus, & quos neque natales ingenui, neque ipſa educatio flectere potuerit. Et quid cum ijs agas lurconibus, comedonibus, ventribus, qui inter inguen & caput nullum diſcrimen faciunt, & tantum ſubare & obligurire ſciant?

Sole ſata Circes.] Ouid. initio 14. Metamorph.

Sole ſata Circes, variarum plena ferarum. Teſtis Higinus: Filiam autem Solis habitam propter herbarum ſcientiam, quæ *Circe filia Solis.* radiis Solis vim & incrementum capiunt, credibile eſt. Fabulæ huius meminere Diodor. lib.4. Plin. variis locis. D. Auguſtinus 18. De ciuitate, cap. 17.

Teſtis equûm domitor Picus.] Sic Virgil.—*ancile gerebat*
Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx

Aurea

Aurea percuſſum virga, verſumq́; venenis
Fecit auem Circe, ſparſitq́; coloribus alas.

Et rationem animi.] Ideò mythologici Venerem ἀφροδίτην, quaſi ἀφροσύνην, id eſt ſtultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propius alluſit 2. de laudib. Stiliconis Claudianus:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitriis, hebetat caligine ſenſus,
Membraq́; Circæis effeminat acriùs herbis.

M. Tullius prima Verrina (vt hoc quaſi per tranſennam) alluſit ad hanc poëticam fabulam: Eſt adhuc, id quod vos omnes admirari video, non Verres ſed Q. Mutius. quid enim facere potuit elegantiùs ad hominum exiſtimationem? æquiùs ad leuandam mulieris calamitatem? vehementius ad Quæſtoris libidinem coërcendam? ſummè hæc omnia mihi videntur laudanda. ſed repentè veſtigio ex homine, tanquam aliquo Circæo poculo, factus eſt Verres: redit ad ſe, atque ad mores ſuos, &c.

Et rationem animi perdere quiſquis amat.] Simile eſt iſtud Menandri: ἀλλ᾽ ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχειν τις ἀξιοῖ,
παρὰ τίνι τὸ ἀνόητον οὗτος ὄψεται;
Carere amantes mente ſi quis non putat,
Quos eſſe potius mentis expertes putet?

AD EMBLEMA LXXVII.

Epigraphe ſeu index emblematis huius eſt, Amuletum Veneris. Amuleta, remedia ſunt, quibus arceri & auerti creduntur mala omnia, ſed maximè veneficia; ab amoliendo nominata, de quibus Plin. aliquid 23. cap. 1. & lib. 25. c. 9. item 28. cap. 4. & 30. cap. 10. & 15. & lib. 37. cap. 3. & 9. Dicuntur & ἀποτρόπαια, quæ appenſa, alligataq́. incitamenta magica, venenorum propulſant inſidias, aut certè inefficaces reddunt, in quo differunt à periammatis & periaptis, quia hæc ſpecialius quid ſignificent, & quod ſuum effectum præbeant, vt hominibus inſtar miraculi ſint. Illa verò ſignificatum habent generalem, ſuamq́ue vim ex ratione medica videntur mutuare. Apud medicos amuleta ſunt in differentia multiplici, ἀποτρόπαια, ἀλεξητήρια, ἀλεξιφάρμακα. Hæc beſtiarum venenatarum medentur morſibus, teſte Galeno, eoq́ue differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων quidam putant: quod tamen non probatur Galeno. Eru-

no. Eruditi homines hoc differre putant, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intrò ſumatur, ἀλεξητήριον foris imponatur, nec modò veneni cauſſa, ſed & faſcinationis depellendæ, quæ appendi ſoleat collo: ἀλεξητήριον ſimpliciter Hippocrati eſt medicamentum ſeu remedium: nam ἀλέξασθαι eſt βοηθεῖν. Alexipharmacum dicitur medicamentum, quod deleterijs pharmacis medetur, non extrinſecus impoſitum corpori, vt quod ἀλεξητήριον dicitur, ſed intrò ſumptum. Sunt tamen qui hæc accipiant indifferenter: ἀλέξειν enim eſt à veneni noxa vindicare, ſicuti & Latinis amuleta, ab amoliendo: ἀποτρόπαια ſunt amuleta quæ appenſa, illigataque venenorum & incantamentorum arcent inſidias, aut reddunt inefficaces. Hæc hactenus. Ad ipſum Emblema pergimus. Athenæus Dipnoſoph. 2. cap. 32. rationem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interemptum lactucæ foliis occultaſſe (quod alij tamen de Phaone Lesbio tradidere, vt retulit in hiſtoria Poëtarum Lil. Gyraldus) quòd nimirùm, qui lactucis aſſiduè veſcuntur, hebetiores fiant, καὶ ἀφροδιτικοὶ, & ad libidinem minus idonei: lactucam enim frigidā eſſe, iam in ſuperioribus docui ex Plinio. Venus itaque fingitur emortui Adonidis genitalia lactucis recondere, vt moneamur libidinem turpemque voluptatem, ciborum moderatorum vſu ſopiendam & reprimendam eſſe. Nihil enim æquè conducit ad motus illicitos cohibendos, quàm victus ratio temperata. Ouidius inter alia, quæ de remedio amoris ſcripſit, vt à quibuſdam cibis abſtinendum eſſe monet, ſic quoſdam eſſe tutò adhibendos ſuadet, his quidem verbis:

Lactucæ vis.

Victus ratio quid conferat.

Ecce cibos etiam (medicinæ fungar vt omni
Munere) quos fugias, quóſve ſequare, dabo.
Daunius an Libycis bulbus tibi miſſus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum eſt vitare ſalaces,
Et quicquid Veneri corpora noſtra parat:
Vtilius ſumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora noſtra negat.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem amorem excitari Phocylides teſtatur,

οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ,
ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκει ἔρωτας.

Adonis.

Inguina dente fero. &c.] fabulam Adonidis ab apro interempti Ouid. ſub finem 10. Metamorph. deſcripſit, nec tamen huius myſterij meminit. Hanc attigit & Auguſt. De ciuit. 6. c. 7. totumque illud ad Phyſicen retulit Macrobius 1. Saturn. c. 21.

Cypris.]

Cypris.] Venus, ab inſula Cypro ei ſacra, libidini deditiſſima. Polydor. Virgil. lib. 3. cap. 17. De inuentoribus rerum, poſt Iuſtinum Martyrem, Euſeb. Lactant. & alios ſexcentos retulit. *Cypria Venus.*

genitali aruo.] Hîc aruum genitale pro virilibus & pudendis poſuit, quòd ſint generationis inſtrumenta, vt Virgil. 3. Georg. *Aruum genitale.*

Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior vſus
Sit genitali aruo, & ſulcos oblimet inertes.

Loquendi eandem formulam non eſt aſpernatus Auguſt. lib. 18. cap. 23. De ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa vt cætera cuncta ſeruirent; ita genitale aruum vas in hoc opus creatum ſeminaret, vt nunc terram manus, &c. ſic aruum genitale, κῆπος Græcis, Latinè hortus dicitur.

lactuca reſiſtit.] Conſule Plinium. Dionyſ. Caſſius lib. XII. De agricult. cap. 13. Cocta, ait, coitum auertit. Vnde Pythagorici ipſam eunuchum appellant. Martial. 13. palumbes torquatos reprimere Venerem tradit:

Inguina torquati tardant hebetántque palumbi:
Non edat hanc volucrem qui volet eſſe ſalax.

AD EMBLEMA LXXVIII.

ARTIFICIALE eſt in Venereos motus, & præſtigiarum laqueos amuletum, cuius tamen rei fides penes auctores eſto. Pindarus Ode 4. Pythiorum, auctor eſt, Motacillam à Venere primùm è cælo ad homines deportatam, & Iaſoni traditam, vt Medeam alliceret. Hanc autem auiculam aiunt veneficis mulieribus ad incantationes eſſe perutilem: eam namque accipiunt trocho, & rota quadam alligant, quam in orbem voluunt præſtigiatores, & noxia verba immurmurant. Alij, quòd exempta viſcerum interanea orbiculo appendũt. vnde prouerbio apud Græcos vulgato, Iyngem hi dicantur habere, qui veluti quibuſdam præſtigiis homines ad amorem pertrahunt. Noſter Alciatus ex Homero & ſcholiaſtis quibuſdam, extulit quod hic octoſticho tradit; nimirùm ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitialius aut furioſius præſtigium) adhibendam eſſe motacillam humano ſtomacho, quæ diſponatur inter binos circulos ſeſe quaſi interſecantes. Sanè numquam mihi perſuaſero virum doctiſſimum, & rerum multarum cognitio- *Motacilla Iaſoni à Venere tradita.* *Iynx.*

gnitio-

gnitione inſignem, id aliis communicaſſe vt rem veram & ſeriam; & vt crederet tantam eſſe amatorij philtri vim, vt mentis humanæ libertatem ſic cogere, aut torquere vel flectere eo tandem modo poſſet. Sed tamen profectò non auſim diffiteri, pleraque eſſe remedia ex bonis auctoribus petenda, quibus effrenata & indomita penè amoris huiuſce petulantia cohiberi, aut etiam ſopiri queat. At verò quis tam excors erit aut ſtupidus, qui furorem illum Cupidineum inſigni hoc præſtigio coërceri poſſe dixerit, & faſcino quodam cupidines mentem occupantes exturbari? Viderint alij, quibus amatoria Ouidiana quandoque placuerint impenſius: tamen ipſemet extulit & verius, & quidem ſalubrius:

Præſtigium amoris præſtigio non pellitur.

Ardet, & aſſuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen eſt illis attenuatus amor.
Ergo quiſquis opem noſtra tibi poſcis ab arte,
Deme veneficiis carminibusq́ fidem.

Idem loco alio verè & diſertè amorem non conciliari magicis artibus docet:

Fallitur Æmonias ſi quis decurrit ad artes,
Datq́ quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient vt viuat Amor Medeïdes herbæ,
Mixtaq́ cum magnis Marſa venena ſonis.
Phaſias Æſonidem, Circe tenuiſſet Vlyſſem,
Si modò ſeruari carmine poſſet amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, vimq́ furoris habent.
„ *Sit procul omne nefas: vt ameris amabilis eſto:*
„ *Quod tibi non facies, ſoláve forma dabit.*

Sed miſeri homines amore perculſi graui, cùm re amata ſtatim potiri nequiuerunt, ad artes magicas & amatoria pocula perfugium habuere, res inprimis noxias & exitiales. Conſtat enim Lucretium poëtam, Antiochum, Caligulam in furorem verſos ſumptis hiſce philtris, quemadmodum & Lucullum, alioſque nonnullos. Cæterum nullum perinde remedium eſt efficax ad turpes hoſce motus ſedandos, quàm ſtudio & labori cuipiam honeſto ſeſe prorſus dedere: ſic enim fiet, vt clauus clauo pellatur. Cùm enim perſpicuum ſit, amorem hunc non niſi in animos luxu & otio fractos irrepere, nullo planè modo auelli poteſt, niſi accedat labor aliquis & anxietas, quæ ſua moleſtia innatas amoris maculas oblinat. Ouidius:

Remedium efficax in amorem.

Deſidiam puer ille ſequi ſolet, odit agentes:
Da vacua menti, quo teneatur, opus.

Quid

Quid ſi amuletum certius,& profectò ſalubrius huc appoſuero, nempè vt iuxta D.Pauli conſilium, carnem cum vitiis crucifigamus? Iſte erit diuinus & cæleſtis ἀντέρως, qui terrenum illum & in hac corporis compage deliteſcentem ἔρωτα, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum ſatis erit ad turpia omnia libidinum motuumque genera frangenda.

Diu porrò me torſit, quod fateor ingenuè, carminis huius ſententia, ſed poſt diutinum meditationis tædium, coniectanei mei facio copiam ſtudioſis, vt exſpectem eorum iudicium, quorum acutior εὐστοχία. Quamquam libidinis ſit adeò furens ac feruidus impetus, vt vix ſubmoueri animo poſſit, quem ſemel occuparit, ſopiri tamen impoſito aliquo labore vel ludicro poteſt, qui quadam opinione hominem teneat obuinctum ac defeſſum, vt quaſi clauus trudatur clauo; & mollicies, vnde naſcitur malè feriatus amor, retundatur, aut etiam quodammodo corrigatur. Amor certè res leuis, & qui non niſi leuitate nititur; at ſiſtitur aliquando rei leuiculæ interuentu. Et quid ſi rei ſeriæ animus intenditur, & honeſtis ſeſe laboribus dedat?

Na, Venus otia amat: finem qui quærit amori,
(Cedit amor rebus) res age, tutus eris.

Nullus tamen qui ſapiat, exiſtimet amorem ſedari efficaciter per carmina, vel ſuſurros magicos, ſed nonnumquam commentis quibuſdam, ac ludicris artibus motus animi efferati, aut impotentis compeſcitur. Occurrit exemplum, fortaſſe ab hoc argumento non alienum, apud Corn. Tacitum lib. 16. vbi de Pœno quodam, Baſſo, qui Neroni Domitio flagitijs impuris ac cædibus ciuium occupato, ſpeciem theſauri obiecit, quem dicebat in fundo quodam defoſſum. Vanum quidem certè commentum, ſed interea dum theſaurus ille imaginarius magno conatu erueretur, aut erui putaretur, tamdiu Nero ſpe animum lactans, remiſit ſeſe, & à ſceleribus vacauit.

Apud Plutarchum, Alcibiades cùm populi rumores de ſe ſparſos inhibere non poſſet, caudam ſuæ caniculæ truncauit, eaque per vrbem Athenienſem fugiens, popularis multitudo cauſſam exquirebat cur id factum eſſet. Rogatus à familiaribus Alcibiades quem ad finem id populo ſpectaculum præbuiſſet; vt tandem deſinat, inquit, de me deteriora comminiſci.

Bacchica auis præſto tibi motacilla.) Auicula eſt plumis diſcoloribus, prælongo collo, lingua exerta, colore vario, motu cre- *Motacilla qua auis.*

bro

bro ſe circumagens, & ceruicem in orbem flectens: vnde & σεισοπυγίδα vocant, ſeu σείσουραν, aut κίλλουρον, vt apud Heſychium, Latinis Motacilla, Gallis *bergeronnette*, aut *ballequeue*, à caudæ motu, ſeu cauda tremula. Varro meminit De lingua Latina: Sic Galerita & Motacilla: altera quòd in capite habet plumam alatam: altera quòd ſemper mouet caudam. Non me tamen fugit, quòd pluribus verbis contendat Baptiſta Pius, Annotationibus poſter. cap. 3. Motacillam & Iyngem pro vna & eadem accipi non debere, idque contra Seruij & Gazæ opinionem. Certè ἴυγξ, Iynx, ea eſt quæ Gallicè *turcot*, auis paulò maior fringilla, coloris varii: cui collum circumagitur, lingua ſerpentibus ſimilis, prælonga (qua exerta formicas attrahit, vnde formicula dicta quibusdam Italis) vngues vtrinque bini. Quæ autem hæc auis ſit, repete ex Ariſtotele 2. De hiſtor. animal. & Plin. 11. Lege prouerb. Iynge trahor. Adhæc cur Motacilla dicatur auis Bacchica, rationem auctores non reddunt. Heſychius quidem Bacchum ἰυγγίην cognominatum ait, quia (ni fallor) ad Venerem inflammet immoderatus vini vſus. Fortaſſe Bacchus ἰυγγίης appellatur, quòd vinum homines ad ſe iyngis inſtar alliciat, ac ſi dicamus, illecebroſum. vel meliùs etiam iynx à Pindaro dicitur μαινὰς, non quòd Bacchi ſit auis, ſed quòd furorem inducat.

Quam quadriradiam.] Pindari eſt iſtuc; nam τετράκναμον eam, de qua hic agitur, auem nominat, id eſt quadriradiam.

amuletum.] remedium aduerſus veneficia, malaque medicamenta, ab amoliendo: ἀποτρόπαιον, ab ἀποτρέπειν amoliri, depellere, quod verbum frequens eſt Plinio.

Pagaſa. *Pagaſæus Iaſon.*] Falluntur qui legunt *Pegaſæus*. Iaſon autem dictus eſt Pagaſæus à Pagaſa Theſſaliæ vrbe, iuxta quam Argo nauis fabrefacta: quam etiam Ouid. 7. Metamorph. principio Pagaſæam puppem nominat. Idem 8.

—*auctor teli Pagaſæus Iaſon.*

& Faſtorum 1:

Paſſus idem Tydeus, & idem Pagaſæus Iaſon.

Lucanus 2. *Vt Pagaſæa ratis peteret cùm Phaſidos vndas.*

Phaſiacis dolis.] incantamentis Medeæ, quæ à Poëtis cognominatur Phaſias, à Phaſi Colchorum fluuio. Ouidius De Arte: —*maritum*

Barbara per natos Phaſias vlta ſuos.

AD EMBLEMA LXXIX.

PERSTRINGIT mollitiem & laſciuiem nobilium quarundam matronarum, quæ ad corporis ornatũ oſtentent raras pelliculas animalculorum, nempè muris aranei, æluri zibellini (felis libidinoſiſſimi) & præterea vtantur ſuffitu muſci Arabici. Sanè de muris ſalacitate multa ſunt à pleriſque ſcriptoribus tradita. Hinc enim illud Martialis: *Ornatus matronarum nimius.* *Mus albus.*

Nam cùm me murem, cùm me tua lumina dicas.

Opici mures dicuntur Iuuenali ſalaces, libidinoſi, obſceni, à ſpelunca quam Græci ὀπὴν, id eſt foramen, cauernam, vt D. Auguſtin. tradit quæſt. in Exod. lib. 2. Sic enim obſcenitatis partes per cauernam interdum argui docet Auſonius in epigrammatis,

Deglubit, fellat, molitur per vtranque cauernam.

Legi Meſſalinam portentoſæ libidinis mulierem ab Epicrate dictam eſſe Myconiam, quaſi dixeris murinam. Adhæc nonnulli feminam ſalaciſſimam per æluri feminæ ſimulacrum figurari dixerũt, propter animalis ingenium: cogunt enim mares ad coitum feminæ, ipſæque puniunt, niſi pareant. Cæterùm muſcum Arabicum circumferunt, non modò matronæ principes, ſed & aliæ gradu longè inferiores: tantaque in iis eſt & cultuum, & ſuffituum varietas, vt fermè ignorent voluptatem quæ inde capi poſſit, quòd in his aſſiduè verſentur, quibus nempè perſpectum non eſt quod Satyricus ait, voluptates ex vſu rariore commendari. Cur autem mulieres ſuffitu & ſuauiſſimis odoribus vtantur, hanc eſſe cauſſam aiunt, quòd totæ ſint venereæ. Itaque Poëtæ Græci Venerem nuſquam loco egredientem fingunt, niſi odore aliquo exquiſitiſſimo relicto ad ſuam præſentiam declarandam: adiiciunt præterea ſuffitus omnes eſſe ſalaces. Muliebres ornatus ridet taxatque Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberrimè Plautus in Pœnulo: item Ælian. 1. De varia hiſtoria. *Muſcus Arabicus.*

Non pauca reperiuntur apud auctores primæ notæ ſpicula in nimium mulierum cultum. Ouid. in arte:

Femina caniciem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.
Femina procedit denſiſſima crinibus emptis,
Proq; ſuis alios efficit ære ſuos.

Quid

Quid de veſte loquar? non iam ſegmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Iuuenal. 6. ſatyra:

Nil non permittet mulier ſibi, turpe putat nil,
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extenſis magnos promiſit elenchos:
Intolerabilius nihil eſt quàm femina diues.

Martial. de quadam Philæni, lib. 9:

Tinctis murice veſtibus quòd omni
Et nocte vtitur, & die Philænis,
Non eſt ambitioſa, nec ſuperba;
Delectatur odore, non colore.

Plutarc. apophtheg. philoſophorum: Cuidam vnguentis delibuto dixit Zeno, mulierem olet. id eſt, τίς ἐστι γυναικὸς ὄζων? D. Hieronym. ad Demetriadem, de ſeruanda virginitate: Polire faciem purpuriſſo, & ceruſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere, vt taceam de murium pretijs, candore margaritarum rubri maris profunda teſtantium, ſmaragdorum virore, ceramiorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent, & inſaniunt ſtudia matronarum. Idem Hieronymus epiſtola ad Gaudentium, de educatione infantulæ ſic: Φιλόκοσμον genus feminarum eſt, multaſque etiam inſignis pudicitiæ vidi, tamen libenter ornari. Sed quid feminas ornatuum ſtudio inceſſimus, cùm videre ſit quoſdam virili ſaltem forma mulierum nitores æmulari? de quibus aculeatè ſic idem Hieronymus ad Ruſticum monachum: Videas nonnullos accinctos veſtibus, pulla tunica à mulieribus non poſſe diſſidere, ſub eodem manere tecto: ſimul eodem iure ancillas habere iuuenes in monaſterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia eſſe matrimonij. Martialis acutum ſcomma in quemdam lib. 12.

Hic qui femineis noctesq; diesque cathedris,
Incedit tota notus in Vrbe nimis,
Crine nitens, niger vnguento, pellucidus oſtro,
Ore tener, latus pectore, crure glaber.

mollitiem mus creditur albus Arguere.] Lege Prouerb. Eraſ. Mus albus: in laſciuum & libidinis immodicæ hominem.

nurus.] matronas. nomen ſpecialius pro communi, συνεκδοχικῶς.

Zibellus. *Sarmaticum murem, &c.*] Zibellus à quibuſdam mus Sarmaticus appellatur ad Alciati mentem, quòd è Sarmatia aduehatur: dicitur & Ælurus. de quo lege cap. 10. lib. 12. Æliani

De animalium hiſtor. Sed non à mure muſcum dici, at potius ab vmbilico capreoli cenſent eruditi homines.

muſcus Arabs.] Dicam obiter, Romanos olim in obſidione Veiorum pellibus tectos hiemare cœpiſſe, vt eſt apud Liuium lib. 5. ſed hæ pelles rudiores erant, vt ſeculum tunc fuit, quas nulli alij vſurparent in vrbe. Conſtat tamen pellium vſum, poſtea in veſtitum irrepſiſſe: quod Seneca teſtatur in epiſtolis, quo loco mentionem facit pellicularum vulpium, muriumq. quas Zibellinos atque Armelinos plerique nuncupant: tametſi, Zibellini maiores ſint, quàm quibus murium nomen conueniat.

AD EMBLEMA LXXX.

EX vno Pythagorico ſymbolo emblemata duo finxit Alciatus, nam deſidere in medio, &, in chœnice figere ſedem, idem ſonat, ſed variè tamen accommodatur. Iam vero quædam, licet paucula, ſunt hîc adijcienda, non indigna cognitu. Docemur eo ſymbolo non debere nos in vitæ noſtræ ſportulis ita ſpem collocare, vt ſede in eis ſtatuta, totum ætatis tempus ocioſe traducamus, ſed aliquam ineamus rationem vt noſtra induſtria victum comparemus, neque ſemper ab aliorum ope pendeamus, vti iam ſupra ſatis. In diuinis autem literis modius hieroglyphicum eſt doctrinæ Iudaicæ, veritatis lumen ſub eo recondentis, ſicuti explicat Hilarius in Matth. Et hæc quidem hactenus. Quamquam autem id non incommodè torqueri poſſet in eos, qui concreditam ſibi eruditionis & ingenij dotem aliquam excellentem miſerè negligunt, idque non referunt ad vſum, cuius potiſſimùm gratia norunt ſibi eſſe demandatum & commiſſum à ſummo & præpotenti bonorum omnium auctore Deo; tamen, niſi me fallit animus, videtur hoc reuera tortum eſſe in deſides quoſdam cœnobitas, qui *σοφίας* imaginem aliquam profeſſi, ignauiæ ſitu ætatem terunt: literas aſpernantur, aut certè non magni faciunt, quanquam alioqui valeant ingenio & non parua naturæ dexteritate: iners omninò genus, & fruges conſumere natum, & ex tertio illo hominum genere quod aſſignat Heſiodus, meritò dixerim, cùm nec ſibi nec aliis commodum aliquod referant. Quod ipſum tamen velim æquis auribus accipi. non enim is ſum qui auſim aut etiam velim carpere inſtituta illa vetera pri-

Emblematis exemplar.

Quorundam cœnobitarum deſidia.

mùm quidem à ſapientiſſimis inducta patribus, noſtræ pietatis Chriſtianæ anteſignanis & vindicibus, quorum tanta eſt apud nos auctoritas, vt inuerecundum eſſet, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem non probare, non colere, non amplexari. Vt ergo aperrè dicam quod ſentio ea de re: hîc ab Alciato, à me, ab aliis etiam, quibus ſimplex minimeque fucatus eſt animus, nullo modo reprehenditur monachorum inſtitutum & regula, ſed multorum ex iis otium, ignauia, imperitia notatur; quippe qui eo nomine peſſimè de ſe deque aliis mereantur. Iactent ij quantumuis ſui ordinis ſuarumque legum antiquam dignitatem & ſanctimoniam: niſi enim ſe ſimiles iis præſtiterint qui laboribus, vigiliis, ſtudiis, ieiuniis, omni denique patientiæ laude Chriſtianum nomen auxerunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeantur eo, quod fuit honorificum apud priſcos, monachi nomine, quod illi ſua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, in contemptum adducunt. Vtinam verò vt continuò ſolent inſoleſcere ob veterum illorum patrum admirabilem toti poſteritati religionem, ita eorundem vitæ inſtitutum æmularentur: non enim miſero & infelici otio ſe ita dederent, vt δὶς διὰ πασῶν abeſſent ab iis quos ad piæ vitæ religioſæque inſtitutionem ſe imitari dictitant. Sed ne abeam longius, quid laborioſius excogitari, quid ſanctius, quid diuinius in terris fingi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim eccleſia ſeminarium clarorum virorum habuit, quàm quod à cœnobiis, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò Deus optime! quàm abſumus à prima illa canaque religione, cùm qui ſeuerioribus inſtitutis ſeſe obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam ſolitudinem meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm deſidioſam vitam ſibi proponant. At id quidem certè pluribus exaggerare videtur eſſe non modò ſuperuacaneum, ſed & intempeſtiuum; quandoquidem notius ſit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquiùs in eos debacchari, quos ad meliorē frugem reuocare laboris eſſet infiniti, & penè ἀδύνατον: admonere, intempeſtiuum & quidem importunum: reprehendere, prorſus odioſum, & perinde non omnibus gratum. Hac enim tempeſtate ſic omnia ſunt exulcerata, ſic lubrica & peruicacia, vt quoquò te vertas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incedere ſuppoſitos cineri doloſo; & quicquid in eiuſmodi quorundam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomicam citiſſimè deprehendas,

das, adeò ſub omni lapide dormit ſcorpius. Quamobrem ſatius eſſe duco malum bene conditum non mouere, & huius ordinis viros bonos (quos tametſi paucos & colendos, & exoſculandos eſſe puto) à malorum fece ſemper abſtrahendos & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari pro vitio virtus crimina ſæpè ferat.

Deſidet.] Cicero proinde in Verrinis dixit per Metaphoram ignauis conſentaneam, Quid ſedes Verres? quid ſpectas? Idem in Piſonem: An poteſt vlla excuſatio eſſe, non dico malè ſentienti, ſed ſedenti, cunctanti, dormienti in maximo Reip. motu conſuli? Eodem ſenſu Heſiod. ait, ſpem non bonam, virum indigentem tenere, ſedentem in taberna, cui victus ſufficiens non ſit: *Deſidere.*

> ἐλπὶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
> ἥμενον ἐν λέσχῃ, τῷ μὴ βίος ἄρκιος εἴη.

Sed & Demoſthen. 2. Olynth. Athenienſibus ſuccenſet, eoſque ſedere dicit, & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: ἀλλ' οἶμαι καθήμεθα, οὐδὲν ποιοῦντες, &c. Deſidere in modio, pro ignaui ſig o ſuperiùs poſuit, in ſimulacrum Spei:

> *Cur in dolioli tegmine pigra ſedes?*

itemque aſtra ſpeculari:

> *Quæ Dea tam læto ſuſpectans ſidera vultu?*

Lege Pierium Hieroglyph. lib. 56.

Eſſæus.] Eſſæi, Iudæi fuerunt, ab aliis vitæ ſeueritate, ieiuniis & inſtitutis quibuſdam differentes. De iis Philo Iudæus, Euſebius De præpar. euangel. & Philaſtrius in catalogo hæreſ. *Eſſæi qui.*

accenſam contegit igne facem.] Viſus eſt mihi hic locus inter alios permultos dignus eſſe qui maiore cura ſtudioque à nobis explicetur. Sed mihi ea de re cogitanti tam multa è multis & variis occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti ſtudio, aut etiam pleriſque otioſus videri. Sed ad rem. Plutarchus 4. Decretorum, de anima diſputans ex Democrito, ignitum quiddam eſſe ait ex naturis concretis mente perceptis, globoſas ideas, quæ habeant igneam facultatem, idque corpus eſſe. Succurrit id Lactantij è 2. cap. 3. Quòd ſi anima ignis eſt, in cælum debet eniti, ſicut ignis, ne extinguatur, hoc eſt ad immortalitatem quæ in cælo eſt. Virgil. in 6. *Facem accenſam tegere quid &, quid per ignem intelligitur.*

> *Igneus eſt ollis vigor, & cæleſtis origo Seminibus.*

Heſiodus, & eius interpretes, ab ea opinione non recedunt, cùm aiunt Prometheum ignem cæleſtem clepſiſſe, quem ſimulacro à ſe confecto appoſuit, vt animatum fieret: ea enim mens eſt, quæ molem agitat, & toto ſe corpore miſcet. Quòd ſi quis

fortè putat, cur Heſiodus & ipſe Maro dicant Iouem ab hominibus ignem remouiſſe, facilis eſt reſponſio. Vis enim & ſolertia humani animi difficilis eſt inuentu, quòd hebetiore ingenio ſimus: adeò nihil tam excellens & præclarum ſine magno aliquo labore vita dedit mortalibus. Contegunt ergo cœnobitæ otioſi ac languidi facem accenſam ſub pallio, nullis artibus, aut ſtudiis honeſtis animum applicantes, nulla ſua induſtria ac diligentia notiones animi exerentes, vt non minùs verè quàm rectè in eos id Plautinum conuerti poſſit,

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea quæ de igni vel ardenti facula iam dicta ſunt, adiicerem lubens quæ Plutarchus diſputat Commentario. An rectè dictum, λάθε βιώσας: eo etiam qui eſt de cupiditate diuitiarum. ſed maximè iuuat locus ille Problematum, quo ait, veteres obſcuris vſos rationibus, potiſſimùm in rebus ſacris, lucernam corpori animam continenti ſimilem dixiſſe. Lux enim eſt, inquit, qui intus eſt, animus, &c. Quòd ſi qui monachi (vt ſunt ex iis quidam boni viri, ſed non ſatis eruditi) dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo moleſtus, quippè qui fauſta omnia illis precari non deſino, euoluant quæſo diligenter magni ac ſancti viri Chryſoſtomi Chriſtianam ſententiam, ad illum ſacri Euangelij locum, *Luceat lux veſtra, &c.* Hunc enim Chryſoſtomum iudicem honorarium ſi admiſerint; nihil dico amplius, cauſſa dicta eſt.

ſubtus accenſam facem contegit.] Petitum id è Socratis apophthegmate: οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνατόν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ: Neque ignem veſte nec turpe aliquod delictum tempore occultare poſſibile eſt. quò refero adagium, Sub tunica & ſinu, de iis quæ occultè fiunt, non palàm & in propatulo: & Manum habere ſub pallio, pro eo quod eſt, languere otio.

Non ſe, non alios iuuat.] Proinde ex tertio illo genere hominum, quod Heſiodus aſſignat. Cicero 2. Offic. Quamobrem contemnuntur ij qui nec ſibi nec aliis proſunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria eſt. Lege prouerb. Nec ſibi nec aliis vtilis.

AD EMBLEMA LXXXI.

Adhortatio eſt ad laborem, ſumpto argumento ex parœmia Pythagorica, qua præcipiebat chœnici non eſſe inſidendum: cuius explanationem malumus ab ipſo Alciato repetere (cùm ſit obuius locus) quàm ab aliis quibuſque tametſi doctiſſimis, emendicare, vt ſumus initiò polliciti. Sic itaque ille 1. Parergôn cap. 17. Sciendum eſt, inquit, apud Athenienſes fuiſſe menſuram tritici, quantum quiſque vno die comederet: ea erat & maior libra, vocabaturque chœnix, vel *μίτρον*, vt interpres Ariſtophanis ait. pendebat autem earum drachmas c.l. hoc eſt, ſeptem & viginti vncias Græcas, vt Iulius Pollux, & Nicandri interpres ſcribit: noſtra autem menſura ſeſquilibram: eius chœnicis dimidium drachmarum 75. libra ſeu libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon oſtendit eo carmine: *Chœnici non inſidendum, quid.*

Attica non minor eſt; ter quinque hanc denique drachmis,
Et ter vicenis tradunt explerier vnam.

Igitur iubet conſtitutio duas libellas, id eſt chœnicem victualis ſubſtantiæ cuſtoditis præſtari: quod etiam olim fieri ſolitum oſtendit Pythagoræ ſymbolum, *Super chœnicem non eſſe ſedendum:* id eſt, non debere quenquam præſenti cibo eſſe contentum, ſed potius aduerſus legem Euangelicam de craſtino ſollicitari. Sic & Corinthij *χοινικομέτραι* dicti, quòd pluribus ſeruis abundarent, quibus demenſum, ſeu, vt in Euangelio Lucæ dicitur, *σιτομέτριον* quotidie præſtandum erat. Id ſingulis menſibus erat apud Romanos quaterni modij, vt ſcribit in Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Hoc itaque prouerbio docebat Pythagoras, non oportere per inertiam & otium, cibum alienum ſectari, ſed ſua quemque induſtria debere ſibi facultates comparare, quibus vitæ munditiei conſulatur. Proinde meritò Reſpub. omnis liberaliter inſtituta ſegnes & laborum oſores pellit & exterminat. Inſtitutum celebre laudatur Athenienſium (profectum illud quidem ab Indis & Ægyptiis) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam ſingulis annis ſtatoque tempore ciues in iudicio ſiſtebant, expoſituri, quo quæſtu, quaque arte viuerent. Et Corinthi Periander hunc morem inſtituit, vt ſi quem ſplendidiùs obſonari animaduerterent, exquirerent vndenam ſump-

tus ille ſuppeteret. ſi eſſet vnde illud vitæ genus tueri poſſet, ſinebant vti: ſi facultatum modus non eſſet, iubebant hominem moderatiùs viuere: ni dicto eſſet audiens, mulcta damnabatur; at ſi nihil omninò haberet, nihilominus ita ſplendidè viueret, curabant interfici, quia hunc furem eſſe, aut prædatorem, aut calumniatorem neceſſe eſſet. Ea fuere veterum inſtituta, hi mores: ſic enim cenſebant ignauum & nullius frugis hominem, indignum eſſe qui vitæ commodis frueretur. Præclara ſe mihi offert oratio Tiberij in ſenatu, qua reſpondit M. Hortalo, nobili iuueni, cui inopi Auguſtus antè ſuccurrerat, vt ſuum ordinem ſeruaret: ſed poſtea cùm ſe, ſuosque liberos, quos multos habebat, ſuſtentare non poſſet, Tiberium Cæſarem rogauit, vti noua liberalitate iuuaretur. Cui ſic Tiberius: Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis petere pecunias cœperint, ſinguli nunquam exſatiabuntur, Reſp. deficiet. deinde, quod ſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. Dedit tibi, Hortale, Diuus Auguſtus pecuniam, ſed non compellatus, nec ea lege vt ſemper daretur. languefcet alioqui induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus, aut ſpes, aut ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi ignaui, nobis graues. Corn. Tacit. 2. Annal. Refert Sabellicus, apud Florentiam patrio inſtituto in eos animaduerti, qui otioſè & ignauiter in ea ciuitate agunt. Expoſtulatus enim eorum quiſpiam, vnde victum ſibi comparet, niſi rationem poſſit explicare, qua vitæ probet integritatem, vt ſceleris conuictus plectitur, aut vt ciuitati pernicioſus eiicitur. Tale profectò debet eſſe ignaui hominis maleque feriati præmium, κοιμώμενος γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ait Plato: quo quidem innuit, cùm numquam ad ſummam virtutis laudem peruenturum, qui duram & aſperam illius callem numquam fuerit ingreſſus. Siquidem ὁ φεύγων μύλην, ἄλφιτα φεύγει. vnde meritò vt ſtudiorum labores ſequitur gloria, ſic ignauiam contemptus & inopia comitantur.

Samij dogmata ſancta.] Pythagoræ ſymbola oraculorum inſtar à priſcis celebrata ſunt. De his Plutarchus variis locis: quæ ſymbola certatim à viris doctis expoſita ſunt. Ex veteribus nominantur Anaximander Mileſius iunior, & Polyhiſtor Alexander, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plutarchus, Athenæus & Laërtius, nō perpetua diſputatione, ſed hinc inde multa explicuerunt. Ex recentioribus Philipp. Beroaldus, Eraſmus, Phorcinus & Gregorius Gyraldus in ea re ſedulam operam nauarunt.

Pythagoræ ſymbola.

duroque manus aſſueſce labori.] Verbum hoc, aſſueſce, frequen-

quentatiuum vel naturæ neutrius, pro actiuo malè vſurpari, me, non longè antè, monuit Fornerius I C. doctiſſimus vel aliud agens: cui ego, vt in cæteris aſſentior facilè. malim ergo dicere:

—durcq́ manus compone labori.

craſtina vt hora.] id eſt, dies craſtinus: Synecdoche.

AD EMBLEMA LXXXII.

QVI ſunt ingenio lubrico & inconſtanti, mentem ſuam ab honeſto quodam inſtituto vitæ dimoueri facillimè ſinūt. Sic enim cum damno non leui cœptis rebus abſtinent, easq́ue penitùs deſerunt, vel controuerſiæ, aut litis mouendæ tricis, & quaſi tendiculis auocati, vel quibuſdam illecebris amaſiæ alicuius deliniti. Qua in re, vt in Glauci & Diomedis armorum permutatione, ſentiunt tandem ſuo magno malo, quàm periculoſum ſit, & quidem alienum à recta mente, Philoſophiæ ſeptis auocari, vt rei vel leuiculæ, vel etiam flagitioſæ ſe adiiciant. Id enim refert nauis, quæ remora piſciculo minutiſſimo ſiſtatur. Mirum ſanè & planè incredibile, niſi fidem auctores magni nominis facerent. Remora, impedimentum & obiectam tardationem ſignificari apud veteres aſſerit Pierius Hieroglyph. 30. Commodiſſimum habes exemplum ad id illuſtrandum, in Critia & Alcibiade apud Xenoph. 1. commentar. hi enim adoleſcentes magnis naturæ & ingenij conformati dotibus, ad res ſummas nati, leuiculis occaſionibus non tam deterriti quàm auocati ab officio, ſibi ſuæq́ue Reipub. exitium crearunt. De Echeneide Plutarch. 2. Sympoſiac. quæſtione 7. & 2. Problematon, quæſt. 5. non enim commodè poſſumus citra tædium omnia huc conferre. *Inconſtantes.*

Parua velut limax, Remora, &c.] Teſtis eſt Plin. lib. 9. c. 25. Sic Baſilius: ἐχῖνος ὅταν προΐδῃ ταραχὴν ἐξ ἀνέμων, ψηφῖδα τινὰ ὑπελθὼν ἰσχυραῖαν, ἐπ' αὐτῆς ὥσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλεύει κατεχόμενος τῷ βάρει, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως τοῖς κύμασιν ἀποσύρεσθαι, τοῦθ' ὅταν ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκωμένην βιαίαν κίνησιν τῶν ἀνέμων. id eſt, Echinus vbi præſentit ventorum tumultus, calculum quendam & lapillum magnum arripit, in eoq́ue quaſi in anchora innititur, ne facilè impetu fluctuum dimoueatur: quod cùm nautæ obſeruant, prænoſcunt vento- *Remora quid.* *Locus [illegible] Magni.*

ventorum & fluctuum agitationem. Caſſiodor. meminit epiſt. 35. lib. 1. Variar. formul. Cardanus De rer. variet. 7. cap. 37. ſatis conſtare ait hærentem remoram naues retardare. Et Rondeletius contendit experimento vidiſſe triremem, in qua Cardinalis Turonenſis Romam vehebatur, à curſu inhibitam, eamque deprehenſam præbuiſſe conuiuium. Echeneis ab ἔχω, & nomine ναῦς, quòd naues remoretur, vt Remora Latinè eadem ratione nomen habet.

Echeneis.

impete.] id eſt, impetu. Statius 7. Thebaid.

—aurigamq́; impete vaſto.

Vide Gellium cap. 7. lib. 19.

ad ſidera vectos.] ἀλληγορία.

in medio tramite.] pro, in media inſtituti via, & re infecta, ἀλληγορικῶς.

AD EMBLEMA LXXXIII.

ANTEQVAM veniam ad explicationem huius carminis, lubet paulum exſpatiari, non tamen vt omninò volitem præter caſam, quod aiunt, ſed vt à theſi ad hypotheſim, quod præcipiunt Rhetores, faciliùs me recipiam. Quia enim id omninò tortum eſt in ardeliones, eoſque qui multis, variiſque ſtudiis eodem tempore animum applicant, quæramus an prouidi ſint qui ſic ſe gerunt. Primùm quidem videmus eſſe natura comparatum, vt nemo ſit repertus hactenus ingenio adeò felici, naturæque bonitate præſtans, vt pluribus artibus addictus, multum promoueat. Rei enim vnius ſtudium, facultas vna, & negocium alioqui ſerium, totum hominem requirit: quódque de cibis medici ſolent præſcribere, itidem in ingeniis prudentes homines diligenter eſſe cauendum præcipiunt. adeò nullus eſt ita valenti ſtomacho, quin ſibi permultùm noceat, ſi multiplici & confuſa, immoderataque ciborum copia ventriculum ſaburrare malit, & corpus onuſtum reddere, quod ait Horatius, quàm mediocribus & neceſſariis epulis valetudini conſulere. Sic qui pluribus & variis ſtudiis vno eodemque tempore ingenium onerat, ſeipſum quidem ad tempus videtur reficere varietate rerum: ſed interea tamen non modò nihil inde lucri capit, ſed memoriam obtundit, aciemque ingenij debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Porcium obiecerit, quem ſummum hominem fuiſſe memorant hiſtoriæ: nempe is ſummus Imperator, ſummus

orator,

orator, ſummuſque Iuriſconſultus à quibuſdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibuſdam aliis vel Græcis, vel Romanis qui ſuperiore aut inferiore ſeculo floruerunt, longè aliud ſentiendum erit: fuit enim M. Cato Aquilio Gallo multò inferior, ſi illius in iure peritia cum huius doctrina veniat in certamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neque Lucium Craſſum, Marcumve Antonium, neque Hortenſium, aut Ciceronem ſuperauit. Iam verò in diſciplina belli non eſt cum C. Cæſare comparandus, aut aliis certè multis, quos Reſp. Romana olim laudatiſſimos aluit. Idem iudicium de cæteris. nam & Plato relictis artibus leuioribus, ſe totum philoſophiæ conſecrauit: & Demoſthenes cùm ſe gloriæ daret, relicta philoſophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam eſt amplexus. Et quidem viri illi magni in id videntur incubuiſſe, vt vnam diſciplinam ſibi ornandam & excolendam proponerent, ad eamque vnam ſuum omne ſtudium reuocarent. Ita qui excellere aliis & anteſtare, aut aliqua in laude eſſe volet, procul abeſſe debebit ab illo *πολυμαθίας* immoderato ſtudio, quæ *ἀμαθίαν* ſæpenumero inducit. Statuo itaque cum Seneca: Certis ingeniis immorari & innutriri oportere: nuſquam eſſe qui vbique eſt. In peregrinatione agentibus hoc euenire, vt multa hoſpitia habeant, nullas amicitias: idem accidat eſt neceſſe iis qui nullius ingenio familiariter ſe applicant, ſed omnia curſim & properanter tranſmittunt. Nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. Non conualeſcit planta quæ ſæpius transfertur, &c. Sed iam ſatis luſimus. Veniamus ad argumentum Emblematis. Suſceptum eſt in ardeliones, vanoſque oſtentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutilius; quandoquidem ſe omnia tenere, & ad vnguem noſſe profiteantur, cùm tamen reuera in iis præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil. Sed lubet paucis in eiuſmodi Thraſones inuehere, quòd omnia ſibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogent, vt ſi cum aliis (quod fit ſæpiuſculè) rixantur; *Ardelionum ſtudia taxantur.*

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulſari. —

Quam enim ex omnibus artem aut diſciplinam adduxeris in medium, cuius ſe imperitos non negent? Quid tam reconditum & obſcurum in rerum arcanis eſſe poteſt, quod illi ſua induſtria, miraque ingenij ſolertia non ſint exactè complexi? Tanta eſt horum hominum tam malè feriatorum impudentia, *Excurſus in ardeliones.*

 tam-

tamque inſolens proteruia, vt cùm oculos, quod aiunt, cornicum auſi ſint configere, nemini debeat eſſe mirum, ſi de rebus, quas minimè compertas habent, contra omnium ſententias & iudicia pronuntient audaciùs, & plus quàm par eſt, iniquiùs. Tum enim videas eos ſuam opinionem elato ſupercilio tueri accuratiùs, ſic vt periculum ſit, ſi coneris eos de cauſſa deiicere, ne ſua efferata licentia in te impotentius ſæuiant quàm velles, acriùs inuehant, ſuaque Stentorea & vocaliſſima loquentia te tuasque rationes inuidioſè traducant apud imperitum vulgus, tibi omnem reſpondendi libertatem eximant. Si verò ſit quæſtio de litteris quæ ad humanitatē pertinent, quas vel primoribus tantùm labris deguſtarint, aut tibi tacendum, aut ſi penitus auſcultare nolis, colloquendum eſt rariùs, eoq. pacto vt non vſpiam te quicquam refellere poſſe videare. Si quid de Iuriſprudentia fortè dicendum ſit, tum bellè ſuo more excurrent. Nunquam, inquient, veteres exactè diſciplinam legum ſunt interpretati, aut, Farragines ſunt gloſſematum intolerabiles, aut, Inter ſe mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiuſmodi. Si de arte medica ſermo eſt, Numquam tam concinnè, tamque opportunè (ſi modò fidem illis habeas) Galenus aut Hippocrates. Si de aſtrorum ſcientia, quid? Hoc lippis & tonſoribus eſſe notiſſimum contendent, nempè vt diligenti hac & bene prouida cautione propriam inſcitiam tegant. At ſi ad Theologiæ reconditioris arcana deueniendum ſit, aperient ſtatim, quid iuris habeant in iis excutiendis: ſolertes ſe eſſe fingent, ſudabunt nitendo, neque tamen hilum proficient, & abundè ſatagent, nihil agent tamen. Nec eſt quod Philoſophiam commemorem. Illi enim nihil neſciunt, qui tam ſeriò per omnem diſciplinarum circulum peruolitarunt, vt eorum iudicio vel ipſe Plato cæcutiat, Ariſtoteles ineptiat, Cicero garriat, Aquinas deliret, & Peripatetici omnes miſerabiliter errent. Adeò ſunt in omni diſciplinarum genere exercitatiſſimi, vt, contra Socratis inſtitutum & mentem, hoc tantùm ſciant, quòd omnia ſciant: quin potius hoc tantùm neſciant, quòd omnia ignorent. At ſi tam multa ſciant, mirum eſt maximè, quòd ſe neſciant. Si enim vel quadam ex parte ſcirent quid illud ſit γνῶθι σαυτὸν, iampridem perſpexiſſent ſapientiæ aditum cuiuis obuium & patentem eſſe non poſſe, niſi cùm aliquid ſe ignorare norit: aut ſi quid ſciat, non oportere eo faſtu intumeſcere, vt nullum alium ſcire meliùs poſſe & abſolutiùs audeat exiſtimare. Sed miſſos faciamus eiuſmodi πολυπράγμονας, veniamusque ad carminis explicationem. Vereor enim ne vehemen-

mentiùs in rei literariæ ardeliones inueham, & ſpecialiùs id conferre videar in Sophiſtas quoſdam iactabundos, nihilque non tentantes: quod quidem tamen in genere video intelligi de iis poſſe, qui ſuam operam & ſtudium collocant in variis & multiplicibus vno eodemque tempore tentatis negotiis, quæ certè aggredi poſſunt illi ſatis audacter & anxiè, perficere verò conſtanter minimè poſſunt. In vetere quadam fabula inductus erat ſeruus quidam fatuus, & nihil non ſatagens, qui aſteriæ vel ardeolæ ſtellatæ figuram repræſentaret, vt mores & conatus ardelionum exprimeret. Hi quotquot ſunt, ſatis mouent ſeſe: nihil tamen promouent, nihilque agunt, ſed tantùm ſatagunt; idque ad modum adulterini & degeneris falconis, qui cit tantùm ceuentis in aëre motus. Talem deſcribit Attalum Martial. 1. & 2. l. & Afrum 4. Talis eſt apud Terent. in Eunuch. Thraſo, vt etiam Suffenus apud Catullũ. Huc refer adagiũ, Callippides.

Ardeolam ſtellarem.] Plin. lib. 10. cap. 60. tria facit Ardeolarum genera, quæ ſunt Leucon, ab albedine; Aſterias, ab aſtrorum fulgore per ſimilitudinem dicta; & Pellos, quia non ita in altum volat. πέλως enim propè ſonat. *Ardea.*

Fabula priſca.] Locum hunc, ſeu Emblematis fontem, malim repetere ex loco Ariſtotelis, qui eſt lib. 9. cap. 19. De hiſtoria animal. vbi meminit huius priſcæ ſeu veteris fabulæ. Ea auis & Pauſaniæ ὄκνος, id eſt pigra & ignaua nominatur.

ceuet] alas agitet, & volare contendat. Ceuere propriè clunes mouere, verbum obſcenum. Perſius Satyra 1. *Ceuere.*

——an, Romule, ceues?

Iuuenalis 2.

An te ceuentem, Sexte, verebor? & 9.

Computat & ceuet, ponatur calculus.

Fides ſit penes hiſtoricos.] Eiuſmodi eſt illud Salluſtij è Iugurthino: Cæterùm fides eius rei penes auctores erit.

AD EMBLEMA LXXXIIII.

Est auari hominis εἰκὼν, ſumpta ex Petronio Arbitro & Horatio, verbis quibuſdam tantùm mutatis. Ille enim ita in Satyrico: *Emblematis typus ex Petronio Arbitro & Horatio.*

Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.

Diuitiis

Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Hic verò 1. Sermon. Satyra 1.

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians, & tamquam parcere ſacris
Cogeris, &c.

Et Cornelius Gallus:

Quid mihi diuitiæ, quarum ſi dempſeris vſum,
Quamuis largus opum, ſemper egenus ero.
Imò etiam pœna eſt partis incumbere rebus,
Quas cùm poſſideas, eſt violare nefas.
Non aliter ſitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & appoſitis abſtinet ora cibis.

Auari conditio. Sic enim auari hac in vita ſuos iam manes patiuntur, quibus quid mali optes niſi vt viuant diu? Macrob. Saturn. 1. Illos, inquit, epulis ante ora poſitis excruciari fame, & inedia tabeſcere, ſignificat eos quos magis magiſque acquirendi deſiderium cogit, præſentem copiam non videre, & in affluentia inopes, egeſtatis mala in vbertate patiuntur, neſcientes parta reſpicere, dum egent habendis. χρημάτων δ' ὄρεξις, ἣν μὴ ὁρίζηται κόρῳ, πενίης ἐσχάτης πολλῷ χαλεπωτέρη, μείζονες γὰρ ὀρέξεις μείζονας ἐνδείας ποιοῦσι, aiebat Bion: id eſt, Cupiditas habendarum opum, niſi aliqua ſatietate cohibeatur, extrema pauperie longè deterior eſt: maiores enim cupiditates egeſtatem quoque maiorem arceſſunt. Proinde ſi quem diuitem efficere voles, (dicebat Epicurus) μὴ χρήματα προστίθει, τῆς δ' ἐπιθυμίας ἀφαίρει, non eſt quòd opes augeas, ſed tollas cupiditatem. Diſſentiunt inter ſe Poëtæ de cauſſa pœnarum Tantali. Alij enim ad inferos relegatum eſſe volunt, eiusque capiti ſaxum impendere, cuius caſum ſemper extimeſcat: eaque pœna cruciari, quòd Deorum liberalitate ſit vſus intemperantiùs, cùm eorum conuiuiis intereſſet: vel quòd linguam habuerit incontinentem: vel quòd Pelopem filium membratim diſſectum coctumque cœtui Deorum comedendum appoſuerit; vnde in inferis perpetua fame ſitique torquetur, vt etiam in mediis epulis & aquis famelicus & ſiti enectus cogatur langueſcere. Referam huc Maximi Tyrij Platonici verba ex oratione 25. Quid, obſecro, continua hominum cupiditate egentius? Vbi enim ſemel animus ſuprà quàm neceſſarius exigit vſus, voluptatibus indulſerit, priorem continuò faſtidit, nouarum cupiditate detinetur. Et hoc eſt *Max. Tyrij locus.*

quod

quod Tantali ſignificat ænigma, continuam videlicet voluptuarij ſitim, vt cùm oblectationum interdum latices affluant, recedant interdum, propterea cupiditatum refluxus excitetur; quibus tamen cupiditatibus infeſtiſſimus dolor, metus ac perturbatio permixta ſint. Nam quidnam homines timere peius ſolent, quàm ne præſens voluptas elabatur? Græca ſi quis malit, hæc ſunt: τί γὰρ ἂν εἴη πονηρότερον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος διηνεκῶς; ἐπειδὰν γὰρ ἅπαξ ψυχὴ γεύσηται ἡδονῶν ὑπὲρ τὴν αὐτῆς χρείαν, κόρος αὐτὴν προτέραν ἔχει, καὶ ἑτέραν ἐρᾷ. καὶ τὸ τοῦ Ταντάλου αἴνιγμα, τοῦτο ἦν ἄρα, δίψα διηνεκὴς ἀνδρὸς φιληδόνου, καὶ ἡδονῆς νάματα προσιόντα καὶ ἀπιόντα αὖθις, καὶ παλίρροια ἐπιθυμιῶν, καὶ λυπαὶ πικραὶ ταύταις ἀνακεκραμέναι, καὶ ταραχαί, καὶ φόβοι· φοβερὸν μὲν γὰρ παροῦσα ἡ ἡδονὴ μὴ ἀπέλθῃ. Clitophon apud Achillem Statium ſcriptorem veterem, lib. 2. loquens de amore puerorum, quem Menelaus vehementiorem dixerat muliebri: Quo pacto, ait, vehementior? An quia ſimulatque apparuit, euaneſcit, nec amanti ſui perfruendi poteſtatem facit: ſed Tantali poculo ſimilis videtur? Sæpe enim etiam inter bibendum auolat, amansque nihil, quod hauriat, amplius inueniens, abire cogitur, atque etiam id, quod iam hauſtum eſt, priùs eripitur, quàm qui bibit, exſaturetur, &c. Apud eundem Achillem eleganter detorquet fabulam Tantali Mellite alloquens Clitophontem, cuius Venerem prouocare non poterat: Quamdiu, ait, eorum qui in aliquo ſacrario cubant, morem imitabimur? Largam tu quidem aquæ mihi copiam offers: verùm ne hauriam, vetas. Tantóne tempore, vt propter fluuium ſedeam, ſitimque explere non poſſim? Næ ego Tantali menſæ haud diſſimilem torum ſortita ſum: &c. Lege adag. Tantali pœnæ: & Tantali talenta, Lucian. in Dialogis mortuorum, Horat. 1. Epiſt. ad Iulium Florum, & Ciceronis vltimum paradoxum. *Achilles Statius.*

Diximus hac in vita ſuos pati manes qui affectibus obſecundant cupiditatum. Ita Lucretius lib. 3.

Atque ea nimirum quæcunque Acheronte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis:
Nec miſer impendens magnum timet aëre ſaxum
Tantalus vt fama eſt, caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita, Diuûm metus vrget inanis
Mortales, caſumq; timent, quem cuique ferat ſors:
Nec Tityum volucres ineunt Acheronte iacentem,
Sed Tityus nobis hîc eſt, in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ.

Hæc

Hæc iſte ad Epicuri ſenſum, ſicuti & Tullius 1. ſchola Tuſcul. ſub perſona cuiuſdam Epicurei. Nam & ſunt qui huc putent pertinere deſcriptionem inferorum apud Platonem, & Virgilium lib. 6. Aeneid.

Tantalus vnde dictus.

miſer.] Tantalus, quaſi ταλάντατος, id eſt, infeliciſſimus, Plato in Cratylo. Apul. lib. de Deo Socratis: Solus Tantali vice in ſuis diuitiis inops, egens, pauper, non quidem fluentem vllum fugitiuum captat. & fallacis vndæ ſitim, &c.

Qui quaſi.] Vulgatiſſimum illud, Tam deeſt auaro quod habet, quàm quod non habet. Marſupiorum miniſtrũ, i. δοῦλον τῶν βαλαντίων, auarũ hominem vocat Eunapius Sardianus. talis deſcribitur in Aulularia Plauti Euclio, miſerrimus ſenex, amittendi metu ſeſe perpetuò excrucians. Contrà laudatur à Theocrito Ptolemæus Philadelphus, qui domi ſuæ nõ occultaret opes inutiles, vt formicæ ſolent, quæ aurum penitus egeſtum in antris aſſeruare memorantur, vt Solinus & alij quidam tradunt. Huc Horatian: *Magnas inter opes inops*, 3. Carm. 16.

AD EMBLEMA LXXXV.

PLVTARCHVS libello περὶ εὐθυμίας, meminit negotiatoris cuiuſdam Chij, qui omniũ maximè auarus, tametſi multum vini, primæque bonitatis venderet, ipſe tamen ſibi acidum, vappamque conquirebat. Et fortaſſe is fuit, à quo cùm profugiſſet ſeruus, rogatus quamobrem ſe ab heri dominio fugitiuus extuliſſet: Quia, inquit, cùm præſto bona ſint, mala tamen quærere ſolet; quippe qui vinum generoſum vendat, tantumque ſubacido & vitiato vtitur. Itaque rectè genus id hominum comparatur aſino, qui tergo geſtet epulas opiparas, opſoniaque delicatiſſima, & tamen carduis victitet. Plerique enim ſunt adeò excordes, tamque ſui parum memores, vt ſolo pane mucido, vappa, & larido ſubrancido ſe expleant, quamquam opimis poſſeſſionibus abundent. In quo ſanè vt genium inſigniter defraudant, ſic & partis ad vſum humanũ conceſſis miſerabiliter abutuntur. Verba huc apponam Plutarchi: ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χείριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, οὕτω τὰ κάκιστα τῶν ἰδίων συνάγεις ἐπὶ σαυτὸν, οὐδὲν ἢ τοῦ χίου βελτίων γινόμενος, ὃς πολὺν καὶ χρηστὸν οἶνον ἑτέροις πιπράσκων ἑαυτῷ πρὸς τὸν ἄριστον ὀξίνην ἐζήτει διαγευόμενος· οἰκέτης δέ τις ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἑτέρου τί ποιοῦντα τὸν δε-

Auari aſino comparati.

Locus Plutarchi.

πότην καταλέλοιπεν, Ἀγαθῶν (ἔφη) παρόντων, κακὸν ζητοῦντα. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πότιμα τῶν ἡδέων ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσι. Referam Latinè, vt potero: Vt cucurbitulæ peſſimum e carne ſanguinem eliciunt; ſic tu quæque peſſima in teipſum confers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cùm magnam vini generoſi copiam venderet aliis, ſibi vappam & acidum vinum ſeruabat. Eius itaque famulus rogatus, cur ab hero fugiſſet: Quia, inquit, cùm ei bona adſint, malum tamen conquirit. Ei longè multi ſimiles ſuauia poculenta tranſmittunt, & ad moleſta prauaque quaſi accurrunt. Idem περὶ φιλοπλουτίας: Οὐδὲν εὖ πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. Nihil capiens inde co-modi, veluti balneatoris aſinus, qui ligna & ſarmenta defert, ſemper fumo plenus ac fauillis, nunquam autem balnei particeps, neque teporis, neque mundiciei. Simile eſt illud ex ſecundo Epigrammatôn:

πολλὰς μυριάδας ψηφίζει Ἀρτεμίδωρος,
καὶ μηδὲν δαπανῶν ζῇ βίον ἡμιόνων.
πολλάκις αἱ χρυσοῦ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσαι,
πολλὸν ὑπὲρ νώτου χόρτον ἔδουσι μόνον.

Multas myriadas computat Artemidorus,
Et nihil impendens viuit vitam mulorum.
Qui ſæpe auri pretioſum onus habentes,
Multum ſuper dorſo, fenum edunt ſolum.

Viuens vt muli, dum ſumptus præcauet omnes,
Supputat innumeras Artemidorus opes.
Aurum ſæpè gerunt ingentia pondera dorſo
Muli, ſed ſiccum non niſi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc memini: Ferebat hanc quoque iniquitatem Septius, & imbri frumenta in arca corrumpi patiebatur. Talis Opimius apud Horatium 2. Satyrarum 3.

Pauper Opimius argenti poſiti intus & auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamq́ profeſtis,
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus, &c.

Defraudans geniumq́ ſuum.] Defraudare genium, eſt naturæ denegare quod appetit: cui opponitur, Indulgere genio, & animo obſequi. Plaut. in Aulul. *Defraudare genium.*

Perditiſſimus ego ſum omnium in terra;
Nam quid mihi opus vita eſt, qui tantum auri
Perdidi, quod cuſtodiui ſedulò? egomet me fraudaui,

Ani-

Animumq́ meum, geniumq́ meum, &c.

Et Terentius Phormione: —*Suum defraudans genium.*

betas duraq́ rapa.] Synedoche, pro quibuſlibet abiectis eduliis: in quo notanda ſordities auarorum.

inopem quem copia reddit?] Antitheta. Ouidium imitatur 3. Metamorph. *Quod cupio, mecum eſt, inopem me copia fecit.*

Seq́ rubo, aut, &c.] Alludit ad illud: Aſinus ſtramina mauult quàm aurum. Id genus homines à Græcis nominati κεχοδοφάγοι, & cumini ſectores ab Ariſtotele, κυμινοπρίσται, 4. Moral. Nicomach.

AD EMBLEMA LXXXVI.

Aureæ compedes aulicorũ.

ALLVSIO eſt ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Ariſtippum (Philoſophum aulicum) aureis teneri compedibus, ne poſſet exire; quòd ſplendidiore Principum vita captus, Philoſophicam vitam mentiretur. In quo ſenſu etiam Seneca dixit, ſtultum eſſe compedes ſuas, quamquam aureas, adamare. Id tamen quàm ſtudioſè faciant aulici, nemo eſt quin videat. Non enim animaduertunt quantum voluptatis & oblectamenti ſuppeditet viuere λιτῶς μὲν, ἀλλ' ἐν ἐλευθερίῃ, nec aliis gnathonum more, aut paraſitorum neſcio cuius rei gratia, manum deoſculari, ridenti arridere, & fœdè palpando quamlibet perſonam induere. In quibus factitandis quid (obſecro) fidei aut bonæ mentis, quæ honeſti ratio eſſe poteſt, cùm ſimulationis & perfidiæ ſentinam inexhauſtam in animo præſentem vbique circumferant? Ea de re copioſiùs Lucianus, eo ſcilicet Commentario quod ſcripſit De iis qui conducti mercede in diuitum familiis viuunt. Apud Plutarch. Theophraſtus exprobrat Ariſtoteli, quòd relicta Academia mallet in Philippi aula verſari, quod & antè fuerat à Diogene reprehenſum, Ariſtotelẽ cænare quando Philippo; Diogenem cùm Diogeni placeret. Quantum autem pertinet ad noſtri diſtichi materiam, videtur reſpicere ad M. Catonis lepidam ſententiam: Dicebat enim fures priuatorum furtorum in neruo & compedibus ætatem agere, publicos in auro & purpura viſendos. Retulit Gellius lib. 11. cap. 18. Huc Aureæ compedes: &, Leo chordula vinctus. Elegans aulicorum deſcriptio apud Senecam Tragicum Hercule Octæo:

Pauci

Pauci reges, non regna colunt,
Plures fulgor conuocat aulæ,
Cupit hic Regi proximus eſſe,
Clarusq; lætas ire per vrbes:
Vrit miſerum gloria pectus.

Lucan.8.de bello ciuili: —*exeat aula,*
Qui volet eſſe pius:virtus & ſumma poteſtas Non coëunt.
Sanè,vt id paucis,ſi qui ſint qui vitam paraſiticam viuant, totam illam quidem ad alienum comparatam arbitrium, ſint reuera aulici moriones,& ſtrobili,qui vento fumoq́ue ebrij mera ſibi ſomnia fingunt,nihil non ſperant, nihil non promittunt, ſeruitute voluntaria, eaque grauiore preſſi, quòd etiam cùm poſſint aſſerere ſeſe, effugia nulla quærunt. Nos ea de re, quo tempore curis vacui ruſticaremur, carmen ſcripſimus, ſi non planè bonum,æqui,vt ſpero,conſulent ſtudioſi:

Aulicus inſipiens, & fumis ebrius aulæ,
Se ſpe, aut pollicitis credit ad aſtra vehi.
Et dum captat iners, & ſe fore poſſe beatum,
Vt qui ſperet edax, certa futura putat,
Compedibus ſtrictè & manicis adſtringitur excors,
Et patitur vana credulitate capi.
Ore,oculis, vultu mentitur, ſæpe retentus,
Pluſquàm ſeruili conditione miſer.
Nam quæ ſeruities eſt turpior,imo pudenda,
Quàm turpe & fœdum ſponte ſubire iugum?

AD EMBLEMA LXXXVII.

ID dicitur in putidos & ſorditie quadam inſignes, vt qui turpia, & quæ alioqui ſilentij fidem requirunt, eructantes aperiunt, & quæ natura prouida voluit eſſe tecta, detegunt euulgantq́ue:ſicq́ue interdum loquuntur, vt quod vulgò dici ſolet,podicem ex ore faciant.Hos itaque non ab re Ibides dixeris,id eſt,ſordidos & ineptulos:indignos, inquam, qui in hominum albo numerentur, perſpecto auis ingenio. Hæc enim roſtri aduncitate ſe per eam purgat partem, id eſt, aluum,qua reddi ciborum onera maximè eſt ſalubre: itaque clyſteris vſum primùm dicitur oſtendiſſe. Plinius lib.8.cap.27.& Ariſtot. 9.De natur.animal. Quamobrem Ouidius & Callimachus ſuos æmulos & obtrectatores hoc nomine inſignes eſſe voluerunt, *Homines impuri & ſordidi.*

runt,

runt, vt mox ſubiiciam. Κλύζω idem eſt quod abluo: vnde clyſter nomen habet.

Callimachus.

quo Publius hoſtem Naſo, &c.] Callimachus Poëta Cyrenæus, Batti filius (hinc Battiades dictus) diſcipulus Hermocratis Iaſei Grammatici, Apollonium Rhodium, qui ſe ingratum diſcipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit, eumque per contemptum Ibim nominauit, quaſi auem Ægyptiam & Alexandrinam, ſiue quòd Alexandrinus eſſet, quamuis Rhodius diceretur, ſiue quòd ſpurciſſimus & impudentiſſimus. Sic etiam Ouidius Callimachum imitatus, aduerſarium quendam ſuum Ibim appellauit, quòd virum Romanum mentiretur: vel quòd exulantis Ouidij vxorem turpi amore tactus ſollicitarit: multaque ad Auguſtum deferret, quo diutius in exilio Poëta detineretur. Itaque doctum emiſit Poëmation in Ibim Naſo, in quo non expreſſit maledici nomen, ſiue quòd inultus maledicat, & prouocatus regerat in eum conuicia, ſiue quòd aliquem nominatim carpere, & ita verbis proſcindere lege prohibitum eſſet. Ouidius eodem opuſculo in Ibim:

Ouid. in Ibim.

Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibim:
Hoc ego deuoueo teque, tuosque modo.

De Ibide, lege quæ ſcribit Plutarchus, Comment. Vtrum plus rationis inſit in terreſtribus animantibus quàm aquatilibus. Strabo 17. libro: ἡμερώτατον δ' ἡ ἶβις, πελαργώδης μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος· διττὴ δὲ τὴν χροίαν, ἡ μὲν πελαργώδης, ἡ δὲ ὅλη μέλαινα, μεστὴ δ' αὐτῶν ἅπασα τρίοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Suïdas meminit huius poëmatis: ἶβις, inquit, ἐστὶ ποίημα ἐπιτηδευόμενον εἰς ἀσάφειαν καὶ λοιδορίαν εἰς τινὰ ἶβιν γενόμενον ἐχθρὸν τοῦ Καλλιμάχου. ἦν δ' οὗτος Ἀπολλώνιος ὁ γράψας τὰ ἀργοναυτικά. At Apollonius non tam doctori ſuo, quàm patriæ ingratus, meritò nomen id ſortitus eſt, præcipuè cùm per ignominiam vocabulum ſpurciſſimæ volucris, qua refertiſſima patria fuit, quam tum auerſabatur, ferre coactus eſſet.

AD EMBLEMA LXXXVIII.

ID videtur ſumptum ex apologo quodam Æſopico, de piſcatore aquam verberante, vt fugientes piſces incautè in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem cùm culparet aliquis, ſtatim huic piſcator: At niſi, ait, ſic moueatur vnda, me mori eſurientem eſt neceſſe. Quod ſanè apertè deſignat, ὅτι καὶ

τῶν

τῶν πόλεων δημαγωγοὶ τότε μάλιστα ἐργάζονται, ὅταν τὰς πατρίδας εἰς στάσιν ἐμβάλωσιν: eos nempè qui Rerumpubl. clauum tenent, tum vel maximè quæſtum facere, cùm patria, ſua opera, laborat ſeditione. Proinde vulgato Adagio ij dicuntur anguillas captare, qui priuati quæſtus gratia tumultus concitant, cùm videant publico Reipubl. ſtatu nihil ſe poſſe corradere. Itaq. non mirum, ſi ſeditiones enatas eſſe gaudeant, vel etiam excitent, quò publicum ciuitatis malum in ſuum vertant commodum. Prouerbij vſum ex Ariſtophanis verbis colligere erit facile: *Anguillas qui dicantur captare.*

ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας·
ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ λαμβάνουσιν οὐδέν·
ἐὰν δ᾽ ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν
αἱροῦσι· καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς.
Feciſti, vt is qui captat anguillas, facit:
Quieta cùm ſunt ſtagna, venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illac & hac ſubuerterit,
Captura magna eſt: tu quoque vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Hanc artem (heu nimium) callent quidam Principes δημοβόροι, qui tyrannico conſilio in ciuitatibus diſſidia ſerunt, quò licentiùs mulctent miſeram plebeculam. Notiſſimum eſt quod iactitant magni illi latrones à laqueo immunes, nihil eſſe vtilius & opportunius, quàm in aqua turbida piſcari. Sic viuitur: ea eſt morum deprauatio atque hominum peruerſitas, vt qui ipſi ſæpenumerò legum ſacra tractant, aut certè quibus vt cuſtodibus aſſeruanda & turanda concreduntur, ipſimet legum ſolutis & perfractis repagulis victitent. Memini quæ aliquando Marius apertè libereque faſſus eſt. Bello enim contra Cimbros geſto, cùm mille Camertes ciuitate donaſſet, idque à quibuſdam reprehenderetur, vt à legibus patrijs alienum; ſtatim ait ſe inter armorum ſtrepitus legum præſcriptum & quaſi vocem audire minimè poſſe. Lege prouerb. Anguillas captare, & Pierij Hieroglyph. lib. 29. *Principum quorundam rapina.*

Caſſus erit, ludetq́ operam.] id eſt, ſpe excidet, fruſtrà ſe laboraſſe ſentiet. Prouerbiales metaphoræ.

palmula.] remi extrema pars, ſic dicta eò quòd protenſa eſt in modum palmæ. Virg. 5. Æneid. *Palmula.*

Littus ara, & læuas ſtringat ſine palmula cautes.

Vitreas aquas.] Per ſimilitudinem vitreæ dicuntur aquæ, cùm ſunt quietæ, nec turbatæ. Statius 5. Siluarum, —— *vitreasq́ natatu Plaudit aquas.* —— *Aqua vitrea.*

ſic iis res publica, &c.] Similitudo erat, cuius hîc eſt ἀπόδοσις.

 pace.]

pace.] pacis tempore.

Lex cür primum lata.

arctati legibus.] Elegans metaphora à vinculis aut compedibus, quibus illigati ſontes retinentur. Lex, teſte Cicerone, vinculum eſt ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c. Nec ſanè aliunde magis florent Reſpublicæ quàm cùm legum viget auctoritas: quæ inſtitutæ ſunt præcipuè, vt earum metu humana coërceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, tradit Iſidorus, auctor non omnino malus. Huc pertinet quod alicubi dictum eſt à Demoſthene: ἐδὲν ὄφελος πόλεως, ἥτις μὴ νεῦρα ἐπὶ τὲς ἀδικȢντας ἔχῃ.

Legis virtus eſt imperare, vetare, permittere, punire, ait Modeſtinus. Seneca 95. epiſt. appellat leges minis mixta præcepta. conſtituuntur itaque leges pœna; infirma enim lex eſt quæ neruos non habet aduerſus facinoroſos, inquit Demoſth. ergo punit lex ea etiam interdicto quæ non ſponte admittuntur flagitia, ſed culpa aliqua atque ignorantia: vt lex Aquilia culpam in damno dato vel leuiſſimam, leg. 31, Si putator, leg. 44. ad leg. Aquil. D. Sed ad rem: leges conſtringunt improbos, alioſque in officio continent, Repub. quieta, nulloque tentata tumultu. Sic M. Tullius pro Sextio: Illum tot iam funeribus Reipubl. exultantem ac tripudiantem, legum, ſi poſſet, laqueis conſtringeret. Rebus enim perturbatis ſcelerati homines ſibi pollicentur impunitatem, qua nulla maior ad peccandum illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius Cæſar dictitabat iis quos grauior criminum vel inopiæ luxuríæve vis vrgeret, bello ciuili opus eſſe. Eſt certè quoddam hominum genus, quod non niſi malo publico ſaginatur; & cui rebus tranquillis male eſt. hi nihil magis affectant quàm vt res mortalium ſurſum deorſum miſceantur. M. Tull. pro Amerino: Is mihi propriè & ſolus honos videtur, quem ſis neque maiorum commendatione, neque per alterius calamitatem aſſecutus. Lucanus lib. 1. belli ciuilis:

Hinc vſura vorax, auidumq; in fœnore tempus,
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

Eo de genere præfecti fiſco, ærarij quæſtores, depeculatores, & qui annonam vexant, æruſcatores, dardanarij, hirudines numquam ſaturæ, qui ſpiritū ac ſanguinem populi auido ore ſitiūt; nedum fortunas expilant; & quibus licet eſſe beatis, quia eorum fraudibus quidam viri principes vti nunquā ferè deſinát. Querimur, eiulamur, lamentamur, ſed quis Calais vel Zethes harpyias famelicas abigit? quis magiſtratus intercedit? quis gratioſus noxas volitantes auerruncat? Imò ſi quis ſeſe fortè offerat, ſuſ-

ſpectas

ſpectas habemus querentum lacrymas, vota inceſſimus ſpoliatorum. Quin nec mala noſtra, nec etiam remedia pati poſſumus. prædari, depeculari, aliena diripere putamus eſſe licitum, quia ſolemne eſt fieri, & ad id vitæ genus per omnes prouincias comparatæ ſint hominum myriades, quibus nihil aliud penſi, quàm vt ſuos compilent populares, miſeros nonnumquam & egentes, & quibus præter animam miſeram nihil reliqui. Verùm,

Hæc fierent, ſi virtutis vena vlla paterna
Viueret in nobis? vnde iſtud dedecus?

Cum ſuperioribus iſthæc adiungo: arctatos legibus pro ijs qui legum nexibus, & quaſi iugo continentur. Nam & iugum, legum ſymbolum fuiſſe interpretes quidam rerum ſacrarum docent. Rectè apud Vergilium in primo Æneidos: *Iugum pro legum ſymbolo.*

——Legéſque viris & mœnia ponet.

Qui enim legibus parent, ſimilitudine quadam colla ſubdere iugo videntur: vt ſubire iugum inferiores, qui potentiorum parent imperijs.

AD EMBLEMA LXXXIX.

ID extulit è Græco Βιάνορος hexaſticho, quod eſt I. Epigram. ſic autem: *Fons Emblematis.*

*φῶρες ὅτ' εἰνάλιοι Τυρσηνίδος * ἐγγύθι δίνης*
φορμικτὰν ἀκάτου θῆκαν ὑπερβύθιον,
αὐτίκα μὲν κιθάρῃ λιγυηχέϊ δέξατο δελφὶν
σύνθρονον, ἐκ δὲ βυθοῦ νήχεθ' ἑλισσόμενος,
μέχρις ἐπ' ἰσθμὸν ἔκελσε κορίνθιον· ἦ ῥα θάλασσα
ἰχθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους.

* ἀγχίθι

Sic reddidimus:

Fures quando marini Tyrrhenum prope vorticem
Citharœdum de naui poſuerunt gurgite mergendum:
Statim eum cum cithara arguta ſuſcepit Delphin
Seſſorem: ex profundo autem enatauit emergens:
Vſque ad Iſthmum appulit Corinthium. certè mare
Piſces hominibus habuit tum æquiores.

Præcipitem è naui citharœdum aliquando latrones
In vaſtum pelagi fortè dedere fretum.
Protinus in mediis delphin apparuit vndis
Illicio grata dulciſonaq́; chelys:

Seſſoremq́; Iſthmum deuexit aduſque Corinthi,
Fluctibus & mediis reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore naſci
Piſces, quàm tellus gignat alumna viros.

Arionis citharœdi à Delphino ſeruati hiſtoria.

Hiſtoriam, ſeu (ſi mauis) tabulam copiosè tractauit Herodotus lib. 1. & poſt eum Gellius cap. vltimo lib. 16. retulit & Ouidius 2. Faſtor. ea eſt de Arione citharœdo, qui arte ſua pecuniis partis cùm patriam repeteret Corinthum, in piratas incidit, qui nummorum cauſſa conſilium ceperunt de eo interficiendo. quod vbi animaduertiſſet, impetrata ab eis venia fidibus cecinit; tum ſtatim è prora ſeſe in profundum deiecit: quem ſubitò à delphino exceptum, & dorſo Corinthum vſque vectum aiunt. Alluſit ad hanc hiſtoriam Propertius, elegia 2. ad Cynthiam, de ſomnio naufragij:

Sed tibi ſubſidio delphinum currere vidi,
Qui puto Arioniam vexerat antè ratem.

Auaritia quanta pernicies.

Enalum etiam adoleſcentem in mari à Delphinis ſeruatum, eodem penè quo Ariona modo, retulit in Sympoſio ſeptem ſapientum Plutarch. Itidem narratur de Telemacho puerulo; qui cùm fortè in mare decidiſſet, excipientibus Delphinis, ab imoque retrahentibus, euaſit. Ait idem Plutarch. ad finem diſputationis, qua inquirit, An ſit aliquid in brutis rationis. Id autem dicitur, & non iniuria flectitur in crudelem & inſatiabilem hominum auaritiam, qui in vitam aliorum non verentur conſpirare, quò bonis eorum & opibus potiri quoquo modo queant. Hincque admonemur, mitiores eſſe feras in hominem, quàm ipſe homo in hominem ſit. Quid verò ſceleſtius aut deterius ea cupiditate habendi, quæ non modò ſui facit immemorem, ſed etiam ſibi & aliis exitialem? Eam itaque rectè Menander appellat μέγιστον ἀνθρώποις κακὸν. Euripides veriſſimè,

ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλέον ἔχειν πέφυκ' ἀνὴρ,
οὐδὲν φρονεῖν δίκαιον, οὐδὲ βούλεται,
φίλοις τ' ἄμικτός ἐστι καὶ πάσῃ πόλει.

Quiſquis ambitioſum & auatum ingenium habet,
Nihil ſapit iuſtè, neque vult,
Difficiliſque amicis eſt, & toti ciuitati.

Ambire quem vides, auarum & viuere,
Is nec ſapit, nec ſapere vult prorſus ſibi;
Imò eſt amicis & moleſtus ciuibus.

& Bion Sophiſta optimè τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν πάσης κακίας εἶναι cenſuit. Cur autem ſummum malum à quibuſdam

dica-

dicatur auaritia, in promptu ratio eſt, quòd ea vix vnquam ſola eſſe queat: quippè cùm perpetuas habeat ſibi comites rapinam, periurium, mendacium, proditionem, atque etiam parricidium, quod exemplis longè multis perſpicuum eſſe poteſt: ſed vnum ad rem præſentem ſatis erit, quod ex Ariſtotele protulit Ariſtonymus: Socios octo latrones de ſpoliis inter ſe concertaſſe, ex quibus quatuor ſunt interfecti: deinde quatuor alios rurſum eo nomine dimicaſſe: vnde factum vt duo tantùm fuerint ſuperſtites, qui etiam cùm rixandi finem non facerent, vnus ex omnibus ad extremum incolumis euaſit. Sed quid reliqui tandem futurum, ſi etiam dextra in ſiniſtram armetur? Hæc ille. Cicero pro Quintio: Nullum eſt officium tam ſanctum atque ſolemne, quod non auaritia comminuere atque violare ſoleat. Et quidem ſtatim omnis iuſtitia negligitur, & aliena per iniuriam occupantur, cùm pectus auaritia, miſeraque cupidine feruet, ait Horatius. Perplacet illud Iuuenalis, de auaritia:

Auaritia ſummum malum.

Inde feræ ſcelerum cauſſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm ſæua cupido
Indomiti cenſus: nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri, ſed quæ cuſtodia legum?

Id flecti verè poteſt ad exempla miſeræ proſcriptionis, non certè Syllanæ, vel triumviralis, ſed Gallicanæ iam toties vſurpatæ, non in citharœdos (quibus facilè careremus) ſed in homines vitæ inculpatæ, ſobrios, non rebelles, non reprobos, quietos, qui minimè belligeri, imò ab omni dimicandi alieni inſania, & in eadem quaſi vecti naue publico & nefario tumultu, inſontes perierunt, aut extorres facti patria carere coacti ſunt. Et quis non vidit viros bonos, certeque laudatos penè omnes extorres factos diu exulaſſe, aut in exteris regionibus mortuos, nec alio nomine à ſuis pulſos, quàm quòd inſigniter improbi non eſſent, aut factionem nullam alerent? Et quidem certò ſcimus idem contigiſſe quibuſdam noſtris vrbibus atque Mileſiorum ciuitati, apud quos nemini eſſe bono licebat. Sed reſiſto iam, vt ſuccurrat illud Tibulli eleg. 3. lib. 2.

Præda feras acies auxit diſcordibus armis:
Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago iuſſit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs roſtra dedit ratibus.

vada cærula.] mare cæruleum.

ſulcat.] μεταφορὰ ab aratoribus, pro eo quod eſt, ſecat, proſcindit, tranſgreditur.

frenat & ora ſono.] Ab equis tranſlatio in verbo, frenat, pro eo quod eſt, retinet, ſiſtit, regit.

viris rapimur, piſcibus eripimur.] Id paulò antè carmen Græcum expreſſit: —ἦρα θάλασσα

ἰχθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους.

Eſt & eiuſdem argumenti 4. Α'νθολογ. epigramma, cuius concluſio eadem cum Alciati verſu vltimo,

κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα.

Cui conuenit Ouidianum illud ex 1. Triſt. eleg. 4.

Cumq́; minor Ioue ſit tumidis qui regnat in vndis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Non abſimile huic Corn. Tacitus 3. Hiſtor. dixit, Valenti mare tutius quàm littora aut vrbes.

AD EMBLEMA XC.

Guloſorum imago. HAC icone depinguntur lurcones & guloſi ſeu helluones, quorum illis tribuit gruis collum, vt ſibi dari poſtulabat Philoxenus: his, vel etiam (ſi mauis) vtriſque ventrem maximè prominentem. Expreſſit autem ventris hæc gulæq́ue mancipia, duarum auium maximè furacium, & gulæ deditarum imagine. *Larus.* Larus enim edaciſſimus eſt, qui quòd totam eſcam ore deuoret, locum fecit prouerbio, Larus hians. Auicula eſt è mari victum quæritans aut lacubus, quæ Gauia Latinis dicitur. Hinc Matron, quidam parodus, Chærephontem paraſitum comparauit famelico laro, eo quòd voraciſſimus eſſet helluo. *Onocrotalus.* Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. Onocrotalus autem olorum ſimilitudinem habet: nec omninò differre viderentur Onocrotali & olores, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius vteri genus. Huc enim inexplebile animal congerit, mira vt ſit rapacitas, mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Plinius cap. 47. lib. 10. Et hæc belliſſima guloſorum inſignia. Martialis vndecimo lib. —*& quàm*

Turpe Rauennatis guttur Onocrotali.

Melanthius. Melanthij Poëtæ tragici ὀψοφάγου inſignis votum fuiſſe traditur, vt collum olorinum optaret, quo diutiùs dapum ſenſu frueretur: vt etiam eius quem ſuperiùs attigi, qui ſibi à Diis vole-

volebat impartiri τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων, id eſt, guttur tres longum cubitos, cuius eſt mentio apud Gellium 19. cap. 2.

Curculione gruis.] gruis collo. Videtur ex proprio feciſſe appellatiuum: eſt enim curculio, vermis edaciſſimus, quaſi gurgulio ſic dictus, & frumenti ſortitus vocabulum: quo nomine ſunt etiam notati plerique paraſiti. vt ex 2. Miſcellan. Nannij diſces. *Curculio.*

tumida vir pingitur aluo.] id eſt φύσκων, quaſi dicas ventroſum: quo epitheto notatus eſt Ptolemæus Euergetes, propter abdominis ſtudium. Vt Alcæus Pittacum Mitylenæum φύσκωνα καὶ γάστρωνα, quòd pinguem haberet aqualiculum, appellauit, teſte Laërtio. Citatur ab Athenæo ex Euripide, ſicuti & à Galeno oratione ἐπὶ τὰς τέχνας.

γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡσσημένος: abdominis miniſter, & ſeruus gulæ. Huic conuenit Perſianum hoc Satyr. 1.

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.

Id hominum genus vocantur προγάστορες Græcè, nempe queis pingui abdomine venter prominet.

Talis forma fuit Dionyſi, &c.] Duos hoſce inter guloſos inſignes memorat Athenæus lib. 1. cap. 3. Dipnoſoph. Apicius quidem omnium helluonum maximus gurges, librum etiam edidit De gulæ irritamentis: non enim ſatis habuit Principum congiaria & Capitolij vectigal deuoraſſe. Hunc ſibi manus intuliſſe quidam referunt, cùm ſubductis rationibus ex ſextertio millies quod in culinam congeſſerat, centies tantùmupereſſe ſibi cognouiſſet. Lege Plin. 9. cap. 17. *Apicius.*

Et gula quos celebres, &c.] vt, præter ſuperiùs nominatos, Gnatho Siculus, Publ. Gallonius, Æſopus, Clodius Albinus, Aſtydamas, Abron, & quamplurimi alij, quorum luxus ex veterum monumentis hinc inde colliges. *Inſigniter guloſi.*

AD EMBLEMA XCI.

ID ex Pauſaniæ Phocicis tractum. enumeratis enim aliquot ſtatuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, poſt has virum quendam ſedere ait, inſcriptionemque indicare eum eſſe Ocnum, qui texat è iunco reſtim vel funem, ſed aſtantem aſellam totum quod ille laborioſè texuerit arrodentem. Gnauum & induſtrium hominem fuiſſe Ocnum aiunt, qui *Character Emblematis.* *Ocnus.*

vxorem ſumptuoſam & prodigam habuerit, quæ profundere conſueuerat quicquid ille opere faciundo per ſummum laborem quæritaſſet; idq́ue per ambages voluiſſe Polygnotum deſignare. Compertum eſt etiam Ionum vulgo prouerbium eſſe, quoties hominem ſignificant ad laborem quidem vehementer propenſum, ſed nihil inde capientem commodi, Ocni funiculum torquet. Ita fermè Pauſanias. Huius quidem effigiei Plutarchus meminit libello περὶ εὐθυμίας, & Plin. 35. cap. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarum:

Ocni funiculum torquere.

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
Æternumq́; tuam paſcat aſella famem.

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicôn Pierius. lege cap. 81. Miſcellan. Politiani.

Impiger.] diligens, induſtrius. Virgil. 1. Æneid.
——ille impiger hauſit *Spumantem pateram.*
& Ouid. 1. Metamorph. *—patrios adit impiger ortus.*

Nomen Ocni.

Videtur tamen (quod obiter dixerim) adiectiuum hoc differre vel maximè à nomine Ocni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauatè, ſignificat. Dicitur enim ὄκνος καὶ ὀκνηρὸς, & ipſa ῥαθυμία dicitur ὀκνὸς καὶ ὀκνηρία, ſed & ὀκνεῖν, idem eſt quod pigreſcere. Hæc tamen dictio ad ſenſum potius attinet: ignauus enim eſt, nihilq́ue agit, tametſi laboret, qui ſuas opes malè collocat, easq́ue in vſus minimè neceſſarios erogat.

ſparto.] geniſta. ſic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus eſt herbæ apud Hiſpanos frequentiſſimæ.

Humidaq́; artifici.] περίφεροις reſtis.

Femina iners animal.] Laborat totis diebus homuncio, ſperatq́. diteſcere; ſed quicquid labore tam improbo partũ enaſcitur, ad ornatum quendam ſuum transfert prodiga & inſolens mulier. vnde vero verius à Iuuenale ſcriptum Satyr. 6.

Mulier prodiga.

Prodiga non ſentit pereuntem femina cenſum,
Ac velut exhauſta rediuiuus pullulet arca
Numus, & è pleno ſemper tollatur aceruo:
Non vnquam reputat quanti ſua gaudia conſtent.

quò pertinet adagium, Mulieris podex, in Chiliad. Adag.

Menander ſic: γυνὴ τὸ σύνολον ἐστὶ δαπανηρὸν φύσει: mulier natura eſt omninò ſumptuoſa.

Idem: γυνὴ πολυτελής ἐσ' ὀχληρὸν, οὐδ' ἐᾷ
ζῆν τὸν λαβόνθ' ὡς βούλεται.

Res eſt permoleſta ſumptuoſa fœmina, quæ non ſinit maritum arbitrio ſuo viuere. Huc ſpectat Heſiodi comparatio fuco-

rum

rum cum muliere, in Theogonia, quam lubens tranſilio vt ad alia veniam.

mundum.] Liuius in oratione Catonis pro lege Oppia ſeruanda: Munditiæ, ornatus, & cultus, hæc feminarum inſignia ſunt, his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores noſtri. Nonius ex Lucilio: *Mundus muliebris.*

Legauit quidam vxori mundum omne penumq́.

Vlpianus noſter ait mundo muliebri contineri ſpecula, vnguenta, vaſa vnguentaria, & ſi qua dici ſimilia poſſunt: diſtinguitq́ue muliebria ornamenta à mundo muliebri, ac ſi mulier poſſit eſſe munda, nec tamen ornata: vt ſolet in iis contingere quæ ſe mundarint lotæ in balneo, neque ſe ornarint: & contrà, eſt aliqua ornata, nec tamen mundata. Sed hoc nimium ſubtiliter à Iuriſconſulto; nam apud oratores, poëtas, alioſq́ue terſos auctores, mundo muliebri non ea modò continentur quibus mulier fit mundior; ſed etiam quibus ornatior. Val. Max. lib. 9. cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia, quæ lata fuerat olim bello Punico ſecundo ad coërcendam mulierum luxuriam: ſed eas tamen ait excuſari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione; quamobrem omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum illis permitti.

prodigit.] conſumit, diſſipat; verbum aptiſſimum ad prodigalitatem notandam.

AD EMBLEMA XCII.

NOn eſt mihi dubium quin, cũ auctor hic ſuum carmen cuderet, vel memoriæ adiutus theſauro, egregiam Taciti deſcriptionem ſibi tanquam archetypum fingeret. ſic enim ille lib. 15. Annal. vbi de Neronis laſciuijs ampliſſimè: Vatinius inter fœdiſſima eius aulæ oſtenta fuit, ſutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto, facetijs ſcurrilibus: primo in contumelias aſſumptus, deinde optimi cuiuſque criminatione eouſque valuit, vt gratia, pecunia, vi nocendi etiam malis præemineret. Apparet hoc ſuſceptum eſſe in mordacem quendam καὶ ἀχαλίνου στόματος ſcurram, cui ſymbolicè cancros fluuiales dono dat, paraſiticis moribus apprimè reſpondentes. Decorum itaque ſeruat in eo, quòd rationem habeat perſonæ *Scurra deſcriptio.*

cui

Licentia & omnia paraſiti. cui hæc tribuat: intereaque graphicè depingat hominis importuni & obtrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæſtum & ventrem omnia conferat ſua ſtudia, vt aliis, & plerumq. etiam præſentibus obloquatur, in quos eiaculetur moleſta & acria quædam dicteria. Id autem genus hominum ſi quando iocandi fines tranſiliant, ita vt è ſalibus hilari fronte acceptis, & datis ad ſcommata mordacia ſe conferant, iam tum faſtidio eſſe non ab re incipiunt: nec enim ſapiunt qui iis omnia licere volunt; quandoquidem nihil magis lubricum ſit & importunum conuicio, quod quaſi melle litum animos ingreditur. Paraſitum Luciani & Iuuenal. 3. & 4. Satyr. perlege.

Bellè apud Plautum Captiueis, initio ferè Actus 1, ſic paraſitus de ſe, ſuæque notæ hominibus:

Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum,
Vbi res prolatæ ſunt, cùm rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus
Quaſi cùm cæletur in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, res ſi non cadit:
Ita paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

Martialis in Philomuſum ſcurram, lib. 7.

Quod te diripiunt potentiores,
Per conuiuia, porticus, theatra,
Et tecum quoties ita incidiſti,
Geſtari iuuat, & iuuat lauari,
Nolito nimiùm tibi placere,
Delectas, Philomuſe, non amaris.

Mordet ibi hominem fatuum, & vrbanum, in conuiuijs alienis oberrantem. Idem Martialis lib. 9. in quendam Cantharum:

Cenes, Canthare, cùm foris libenter,
Clamas, & maledicis, & minaris,
Deponas animos truces monemus,
Liber non potes & guloſus eſſe.

Horat. 2. epiſt. 1. notam impreſſit,

Quantus ſit Dorſenius edacibus in paraſitis.

Nam & Philum mordet feſtiuè Martialis, eò quòd nunquam domi cenaret. Sed ad rem. D. Hieronymus ad Domnionem: Contra quemlibet paſſim in triuijs ſtrepere & congerere maledicta, non crimina, ſcurrarum eſt & paraſitorum.

ſtat pingui abdomine venter.] Abdomen, ὑπογάστριον, pars humani corporis, quæ à coxis, & pube ſurſum verſus ad præ-

cor-

cordia peruenit; ab exteriori parte, euidenti cute, ab interiori, leui membrana incluſa, quæ omento iungitur, περιτοναῖος dicitur: Celſus lib.4.cap.1.

oculi vigiles.] aperti: quod refert paraſitorum vigilantiam in obſeruandis aliorum menſis. Euolue Prouerb. ἀλλοτριοφάγοι in Chiliad.

& forfice plurimus ordo, &c.] ἀλληγορία ab exercitu. Pedes habent cancri fluuiales ad modum forficis. Forfex ſutorum eſt inſtrumentum, quo pannum aptant, & in fruſta commoda diſſecant. Chelæ autem ſunt cancrorum brachia, à Græco χηλὴ, quod etiam ſignificat vngulam. Huc pertinet Pliniana deſcriptio cancrorum, quæ eſt lib.9.cap.31. *Forfex.*

ſtat pingui abdomine venter.] Abdomen, pinguedo eſt ſpinæ adhærens, in qua ſunt renes: tamen à pube ad præcordia ſurſum verſus abdomen peruenire Cornelius Celſus tradit lib. 4. Iuuenalis, *Abdomen.*

——venter adeſt abdomine tardus.

Auſonius Eidyllio 9. cui Moſella nomen:

——cui prodiga nutat
Aluus, opimatoq́ fluens abdomine venter.

certè paraſitus dicitur Euſtathio γαστρότληξ, quòd abdomini inſeruiat.

Cùm vagus.] Horat. 1. Epiſtolar. bellè ſcurram ita deſcripſit: *Scurra deſcriptio.*

Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret;
Impranſus, non qui ciuem dignoſceret hoſte:
Quælibet in quemuis opprobria fingere ſæuus:
Pernicies & tempeſtas, barathrumq́ macelli.

menſaq́ ſedilibus erras.] Hinc epitheta, τραπεζολοιχὸς, quòd menſas illingat, & nidorem è cibis ſurgentem rabido ore carpat. Hinc θυράρπαξ, aut θυρέπαξ, quòd foribus alienis inſidietur, nempè qui ſueuerit aliena viuere quadra. Prouerb. Sartaginum pernicies.

ſcommata ſalſa.] Epitheti metaphora. De ſcommatum generibus Macrobius Saturnal. 7. cap. 5.

AD EMBLEMA XCIII.

D*Vobus ganeonibus.*] Ganeo, cui vitæ modus eſt culina, vti Varro deſcribit, quanquam à M. Tullio ſumatur etiam

pro

pro ſcortatore qui proſtibula & meretriculas affectatur.

E rebus minimis parum lucri.

Non eſt multum lucri expectandum ex rebus minimis, in quibus quanquam multum laboris & operæ collocetur, tamen fructus inde parum capitur. At in rerum maiorum adminiſtratione vtilitas multo conſurgit vberior. quamobrem vulgo variis efferuntur modis adagia, vt in tenui ſtatu conſorti non eſſe locum dicamus; qualia ſunt iſta, Domus vna duos non alit canes, vt nec vnum arbuſtum duos erithacos: Vno ramo non bene ſedent duæ ficedulæ: & quod noſtrates iocando efferunt, Noſtra ianua non ſuſtinet duos mendicos. Falluntur itaque, qui è rebus minutulis ampliſſimum expectant quæſtum, præſertim ſi ſit eodem ſtudio conſors, vbi plerumque res abſque inuidia tranſigi, niſi ægrè, poſſit.

& vnum arbuſtum.] Prouerb. eſt Chiliad. Arbuſtum vnum non alit duos erithacos. Cedrenus, πολυκοιρανίαν deteſtans, hanc ſimilitudinem vſurpauit: δύο, φησὶν, ἐριθακοὺς μία λόχμη οὐ τρέφει, οὔτε μία χώρα ἐνοδωθήσεται ὑπὸ δύο κυβερνωμένη ἀρχηγῶν. Vt vnum arbuſtum duos erithacos non alit: ſic vnum regnum feliciter à duobus principibus adminiſtrari non poteſt.

Erithacus.

Erithacus auis eſt quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temerè niſi vna reperiatur; quam Theodorus Gaza nunc Syluiam, nunc Rubeculam nominat: alteram quidem à ſyluarum deſertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur. huius meminit Plin. 10. c. 20.

In tenui ſpes, &c.] Diſtichon eiuſdem argumenti cum ſuperiori, mutatis tantùm verbis. Alludit autem ad prouerb. Tenuis ſpes. Vide Chiliad.

vnoq́; reſidunt arbuſto.] Prouerbium aliud idem cum ſuperioribus. Ficedula à ficubus edendis nomen habet, cùm tamen vuis potiùs veſcatur. Martial. lib. 13.

Ficedula.

Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit uva mihi?

Lege Plin. lib. 10. cap. 29.

AD EMBLEMA XCIIII.

Guloſi in ſpontaneam lapſi ſeruitutem.

ID videtur propriè in eos eſſe tortum, qui lautioris victus ergô ſe in domos opulentas ſeruiliter ingerunt, vnde nihil

præter

præter damnum, aut etiam interitum conſequantur. vel in eos quadrabit, qui luxu & gulæ intemperantia mortem præproperam ſibi arceſſunt; quique, vt vulgo dicitur Gallico, ſuum in dentibus tumulum conficiunt. Hi ſunt ἀκρατεῖς ſeu impotentes, qui obiectam cupiditatem ſectantur: qui à delicatioribus bolis nunquam ſibi temperant: qui etiam totos dies in crapula, noctesque in compotando exigunt. hi ſic deſcribuntur à Lucilio, vt citat Nonius Marcellus:

Qui ſex menſes vitam ducunt, Orco ſpondent ſeptimum.

Porrò gulam in ſeruitutem pertrahere docet Lucianus de mercede conductis. Itaque huc non incommodè retulero illud Horatij, quanquam fortè aliò recidat:

—qui pauperiem fugiens potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternùm qui paruo neſciet vti.

Emblema ex primo Epigrammatôn Græcorum Latinè hîc redditum ab Alciato, huc non grauabor apponere:

παμφάγος ἑρπυστὴς κατὰ δώματα λιχνοβόρος μῦς
ὄστρεον ἀθρήσας χείλεσι πεπταμένον,
πώγωνος διεροῖο νόθην ὠδάξατο σάρκα,
αὐτίκα δ' ὀστρακόεις ἐπλατάγησε δόμος,
ἁρμόσθη δ' ὀδύναισιν. ὁ δ' ἐν κλείθροισιν ἀφύκτοις
ληφθεὶς, αὐτεφόνον * τύμβον ἐπεσπάσατο. * [illegible]

Omniuorus, repensque per ædes helluo mus
Oſtreum conſpicatus labris patens,
Barba madida ſpurcam momordit carnem:
Statim verò teſtacea crepuit domus,
Aptata [id eſt, clauſa] cruciatibus. at mus in clauſtris ineuitabilibus
Captus, ſui interfectorem tumulum contraxit.

Helluo, & omniuorus, repenſque per atria mus, vt
Conſpexit tumidis oſtrea aperta labris,
Appoſuit barbam madidam, ſpurcasq; momordit
Carnes: tum crepuit teſtea læſa domus.
Clauſtra retentarunt captum firmiſſima murem;
Interfectorem qui reperit tumulum.

Regnatorq; penus.] Penus eſt omne eſculentum aut poculentum, ſed frequenter metonymicôs pro eo loco in quo aſſeruantur eſculenta quæuis, accipitur. quo de nomine controuerſiam repete non pœnitendam ex Gellio cap. 1. lib. 4. *Penus.*

Oſtrea hiulca.] hiantia, vel oſtreas hiantes. De oſtreis Plinius 32. cap. 6.

falſa

falſa oſſa.] id eſt, teſtam oſtreæ, quam oſſa putabat eſſe.

domum.] pro cochlea, vel teſta, qua pro domo vtitur, idque metonymicôs & catachreſticôs.

Deprehenſum furem.] In iure eſt ἐπ' αὐτῷ φώρῳ.

tetro tenuerunt carcere furem.] ἀλληγορία à furibus, qui deprehenſi coniiciuntur in carcerem.

tumulum.] μεταφορικῶς tumulum dicit, vel à conſequenti, quòd perierit ſorex in Oſtreæ teſta.

AD EMBLEMA XCV.

SVSPICOR id tractum ex Clementis Alexandrini 2. Pædagogi cap. 1. cuius hæc verba: τὸν νοῦν ἐγκατορύξας τῇ κοιλίᾳ τῷ ἰχθύϊ τῷ καλουμένῳ ὄνῳ τὰ μάλιστα οἰκῶς. Qui animum in aluo defodit, piſci qui aſellus dicitur, maximè ſimilis: Hunc ex piſcium genere ſolum habere cor in ventre, ἐν τῇ γαστρὶ, Athenæus ex Ariſtotele tradit. quamobrem vocatur ab Epicharmo ἐκτεραπλόγαστρος propter monſtrificam ventris naturam. Cæterùm Onocrotalus, qui & Truo dicitur, gutturis eſt ampliſſimi, & vocis clamoſiſſimæ, ita vt ruditum aſini dicas, & naſum habere inſtar tubæ. Sic quidam γαστρίμαργοι, vt verbo Ariſtotelis vtar, ſuo incondito clamore, importunaque garrulitate cælo mare conturbare apud quoſdam videntur, cùm tamen importuna ſua loquacitate dent ſine mente ſonum; quippè qui omnia referant ad ingluuiem: quibus denique (vt apud noſtrates dicterio vulgato notantur) omnia ſunt lingua & podex. Id genus homines, quòd in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitudine plurimi fiunt, quos tamen probi viri doctique faſtidiunt.

Onocrotalus quid referat.

boat.] tranſlatio à bobus.

Inſtar habet naſi.] Feſtus ad hunc modum: Truo, auis onocrotalus. Cæcilius irridens magnitudinem naſi: Pro dii immortales, vnde prorepſit truo!

Rabula.

rabulam.] Rabula, à radendis auribus, vel à rabie, vel à raui, id eſt, raucitate. Hominem ſignificat, qui cauſſam quam defendit, à iudice contendit extorquere, vt ſunt patroni illi triuiales & plebeij cauſſidici: inter quos qui clamoſiſsimus eſt, putatur

alios

alios iudicio & doctrina antiſtare. Cicero De Oratore: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, ſed doctiſſimum & perfectiſſimum quærimus oratorem. Idem Cicero eodem libro 1. De Oratore: Quaſi rabulæ, qui ſibi diſerti non videntur, niſi omnia tumultu & vociferatione concuſſerint. Idem Cicero ibidem: Non enim cauſſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus. Raua vox, rauca, inquit Feſtus, parumque liquida, proximè canum latratum ſonans: vnde & cauſidicus pugnaciter loquens, rabula. Noſtri vernacula lingua nunquam niſi contumelioſè chicanos appellant rabulas, forte à verbo Græco κιχάνειν, corripere, offendere, inuentum aliquod comparare ad decipiendum. Malim tamen à voce σικανοὶ: Siculorū enim gens querula, & controuerſa natura. *Rabula quis, & vnde.*

Adiicio ex Nonio, rabulam pro cauſſarum patrono accipi, quamquam is propriè ſit qui nimia verboſitate, & quaſi rabie quadam vtitur in patrocinando, omnesque radit atque percellit. Ammianus appellat litium conſarcinatorem, Cato vitilitigatorem, Salluſtius caninæ facundiæ exercitum, Iuriſconſ. litium concinnatorem, l. 9. D. de off. proconſ. Apuleio eſt hirudo forenſis, γλωσσογάστωρ Ariſtophani, κόπις Euripidi: aliis vt Comicis δικηλίκτης, φιλόδικος, φιλαίτιος, æruſcator, ſycophanta, & Demoſthen. περίτριμμα τῆς ἀγορᾶς. Iulio Polluci δικόρραφος, ſic enim ille genus hoc hominum deſcribit: δικοῤῥάφος, δικόγραφος, λέγων ἐπὶ χρήμασι, μηδὲν ῥῆμα προῖκα εἰπὼν, μισθοῦ φθεγγόμενος, πρὸς χάριν λέγων, πρὸς ἡδονὴν δημηγορῶν. i. Calumniator, litium conceptor, litium conſutor, pecuniæ cauſſa loquens, nullum verbum gratis proferens, pro mercede verba faciens, ad gratiam dicens, ad voluptatem conciones habens. Et de his Plautus Perſa:

Etiamſi nihil eſt litium, lites ſerunt.

Huc etiam facere videtur illud quod Diuus Hieronymus ait eos lyncibus & leonibus crudeliores, qui ore rabido deuorent. Seneca in ludo Claudij, eos appellat *venale genus.* & Apuleius lib. 10. capita viliſſima dicit, forenſia pecora, & togatos vultures. Quin & caſtus ſcriptor, Columella, præfatione librorum de re ruſtica: Olim, ait, ſine rabulis beatas fuiſſe vrbes: ſed maximo quodam malo, contra maiorum morem repertum ac conceſſum in ipſo foro latrocinium. Plinius Secund. lib. 2. epiſt. 3. Nos qui in foro veris litib. ac iurgiis quotidie terimur, multum malitiæ, quaquam nolentes addiſcimus. Sym-

machus de Iuliano familiari ſuo lib. 1. epiſt. 37. Scis in illo forenſi puluere quàm rara ſit copia, cognitio fandi oris, & boni pectoris, dum aut modeſtum ingenium verecundia contrahat, aut ſucceſſu eloquens inſoleſcat. Laërtius Anacharſide, ἀγορὰν ἔφη εἶναι ὡρισμένον τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατᾶν. forum aiebat deſtinatum locum ad inuicem fallendum. Egregiè Conſtantinus magnus, qui litium circuitus amputauit, in Cod. de formul. & impetr. ſublat. cuius legis videtur meminiſſe Nazarius panegyrico: Nónne leges, ait, ingerendis virtutibus, & vitiis fugiendis conſtitutæ, veterum caliginoſæ ambages reſciſſæ, cupiendæ ſimplicitatis laqueos præciderunt?

addictum ventrię̨ gulaę̨.] Is vnico verbo γλωσσογάστης, vel γλωσσογάστωρ appellatur. Iul. Pollux lib. 2.

AD EMBLEMA XCVI.

SIC eſt natura vel potiùs conſuetudine quadam deprauata comparatum, vt cuiùs vitia quàm virtutes obſeruemus, & maximè in iis qui literas profitentur. Quód hîc planum facit Alciatus in quibuſdã ſuperioris ſæculi Iuriſconſultis, vel etiam, quantum conicio, in aliquot aliis, qui ſuo tempore minus aptè ius ciuile profiterentur (quorum tamen, vt par erat, nominibus parcit) vnde ſinguli ſingula in ſcholis cognomina ſunt ſortiti, quibus notaretur ingenij vel naturæ proprium & peculiare vitium in legibus enucleandis. vel hoc generalius accipi poteſt. Homines enim imperiti, vt etiam argutuli quidam auditores, qui naſum rhinocerotis habent, faciliùs quod ſtultè dixeris reprehendere, quàm quod ſapienter tacueris, probare poſſunt, vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum profectò onus eſt atque munus, vt ipſemet aſſeuerat diſputatione 1. De natura Deorũ, ſuſcipere atque profiteri ſeſe omnibus ſilentibus vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adeſt enim ferè nemo quin acutiùs atq. acriùs vitia in dicente quàm recta videat. Ita quicquid eſt in quo offenditur, id etiã illa quæ laudanda ſunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam eſt tam inſigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ ſtabile, quàm id in quo deliqueris.

Maan-

Mæander.] Mæander flexuoſus & ſinuoſus fluuius, quod nominis ſæpè pro obliquitate ſumitur. Huc prouerb. Labyrinthus. *Mæander.*

Qui vel columnas voce rumpat.] Huc prouerb. Chiliad. Columnas rumpere.

Truo.] De hac aui in ſuperioribus.

Colobotes.] mancus & decurtatus. κολοβόω, comminuo & trunco.

ſturnus.] De hac aui Plin. lib. 10. cap. 24. & Volaterranus in Philologia.

Pſecas.] ſtillicidium vel gutta, aut ſtilla. Pſecas iam olim audiuit Antimachus Lyricus, quòd identidem exſpueret. quod & cognomen datum fuit Olympico cuidam, cuius nomen mihi excidit. Fuit & pſecas, ancilla quæ matronarum capillitium fuco perplueret.

Quam multa rebus, &c.] At iſthæc licentia, & deprauata conſuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia quæ torqueri ſolent, ob ea quæ ſunt in corpore vel in fortunis hominum vitioſa, proficiſcuntur ab animis parùm ſanis. Proinde Vlyſſes apud Homerum Therſitæ non claudicationem, non gibbum, aut caluitiem exprobrat, ſed omninò garriendi vitium. Sic Achilles non naturæ vitia inſectatur in Agamemnone, ſed ea quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quaſi frenum imponi rectæ rationis poteſt. *Magna hominum in vitiis notandis proteruitas.*

AD EMBLEMA XCVII.

PAN pingebatur, vt multarum diuerſarumque naturarum particeps. Id enim nominis Pan totum vel vniuerſum ſonat. Itaque Macrobius Saturnal. 1. cap. 17. Pan ipſe ſub hoc habitu quo cernitur, ſolem ſe eſſe prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt, appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον, non ſyluarum dominum, ſed vniuerſæ ſubſtantiæ materialis dominatorem, ſignificare volentes, cuius materiæ vis, vniuerſorum corporum, ſeu illa diuina, ſiue terrena ſint, componit eſſentiam, &c. Alciatus Panos naturam & habitum ad hominem tranſtulit. Homo enim conſtat animo diuino, cæleſti, immortali, Angelis & Deo ſimili: corpore verò mortali ex quatuor elementis compoſito: hac quidem parte belluinam *Pan, Deus.* *Pan, homo.*

naturam proximè referenti. In animo duæ partes ſunt: illa quæ intelligit, meminit, ſapit, ratione, iudicio, ingenio vtitur ac valet, quæ pars ſuperior nominatur, & proprio nomine Mens, qua verè homines ſumus, qua Deo ſimiles, qua cæteris animalibus excellentiores, & longè ſuperiores. Altera eſt ex coniunctione corporis, rationis expers, bruta, fera, atrox, & beſtiæ quàm homini ſimilior: in qua ſunt motus illi qui Græcis πάθη dicuntur, pars longè inferior & abiectior, qua nimirum à belluis nihil differimus. Homo itaque medium eſt quiddam inter diuinas intelligentias, & bruta animantia, eamque ob cauſſam finxerunt veteres Pana eſſe Deum, qui ſuperiore parte hominem, inferiore verò caprum referret: vt natura humana hoc inuolucro, & quaſi propoſito agalmate ſignificaretur. homo enim pro ſuperiore ſui parte rationem habet diuinam, & cæleſtem; inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis. Cæterùm ſunt qui hominis naturam triplicem hîc notari velint; diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem, qua cum Angelis participat; humanam, qua cum belluis; diabolicam autem, qua quippiam ſceleſtè & deprauatè cogitat & molitur. quod planum etiam facit Auguſt. ſub finem c. 3. lib. 14. De ciuitate.

Hominum natura triplex.

Non erit alienum paucis digredi, vt huius pegmatis, & plurium aliorum fiat notio explicatior. Nemo eſt ex litteratis qui neſciat quæ & quot portenta olim Ægyptus tulerit, quæ ſui cauſſa, proque ſuo arbitratu deos finxerit. Sic enim Saturnum colunt, qui ſororem ſuam Cybelem in vxorem duxit, ex qua ſuſcepit Oſirin & Iſidem, quos alij Ianum & Dianam nominant, & liberos ex iis genitos Typhoëa, Apollinem, Venerem: ſed maior aucta inſania hominum, cùm quidem animalia pro diis habere cœpiſſent, nempe boues, quibus carere non poſſent ad vſus agrorum colendorum: & oues, à quibus viderent materiam præberi veſtium, itemq. lac & caſeum ad nutricationem: imò & canes, vt hominum cuſtodes, & venationum ſocios. Quare & apud eos Anubis, canino capite fictus: Ibiſque auis, pro dea habita, quia locuſtas & ſerpentes Ægypto infeſtas abſumeret. At verò Hircus ea ratione deus putabatur, vt Priapus apud Græcos, & Romanos, quia per membrum genitale continua ſpecies animalium propagaretur. Inde Pana deum, cornutosq. Satyros, perpetua tentigine ad res Veneris idoneos. Hanc deorum ſimulatorum multiplicitatem meritò vellicarunt Arnobius, Lactantius, Iuſtinus martyr, idemque philoſophus, Athenagoras, Tatianus, D. Auguſtinus, D. Ambroſius, Firmicus

cus Maternus, & alii veræ pietatis aſſertores ac vindices. Mythologi ad rationes phyſicas Deorum naturam retulerunt. M. Tullius 2. de natura Deor. ad multiplices Dei effectus multò prudentiùs pro ſuo captu reuocauit. nam & naturæ nomen ſæpè pro deo, aut mente diuina vſurpauit. Imò veteres penè omnes immerſi tenebris inſcitiæ, nihil aliud eſſe Deum cenſuerũt, quàm prodeſſe hominibus, & variis ſanè modis vitam beare communem. At quia in rebus naturæ nihil præſtantius, aut perfectius, quàm Dei ipſius opificium, id eſt homo animal prouidum, memor, ſagax, plenum rationis & conſilii, præclara quadam ratione conditum, in deſcribenda corporis humani fabrica, & compoſitione admirabili, ſuam ſollertiam nobis probare conati ſunt. Cuius rei ſpecimen ingenioſum nobis hoc lepido carmine profert Alciatus, qui hominem, certè *μικρόκοσμον*, vel quaſi totius vniuerſi epitomen exhibet. Sed nos, non vt certemus cum nobili & erudito artifice Alciato (diſpar enim congreſſus Achilli) ſed animi cauſſa carmen iam olim de Pane deo effudimus:

Pana Deum facie humana, pedibusq́; ferinis
Semivirumq́; deum, ſemiferumq́; virum,
Effinxere olim plaſtæ, doctiq́; poëtæ:
Ars obſcura quidem, non malè grata fuit.
Si bene conſpicias, totum ſonat, eſtq́; homo totum:
Namq́; animo refert & ratione Deum.
Eſt membris compactus homo vel ſenſibus ipſis,
Eſt animal parte hac, inferiore ferum:
Inſtar habet plantæ qua parte augeſcit, vt orbis
Paruulus à priſcis inde vocatus auis.

Diſquirerem hîc de vocis etymo, τοῦ ἀνθρώπου, in quo ingenioſa Grammaticorum, & philologorum coniectanea pridem celebrantur; ſed id aliorum eſto penſum. Non pedem refero, niſi priùs moneam ſtudioſum legiſſe me non ita pridem homiliam D. Gregorij, hunc locum ſacri Euangelij explicantis: Prædicate Euangelium omni creaturæ: qua eruditè præclarus & eruditus ille pater verbum illud, omni creaturæ, ad ſolum hominem, ſeu hominum ſpeciem ingenioſè confert. Eſt enim homo creatura omnis, hoc eſt particeps eſſentiæ rerum omnium à Deo conditarum: imò homo eſt Dei opificium planè ſingulare ac diuinum, quo res naturæ vniuerſæ quaſi ſub compendio habeantur.

Pana colunt gentes.] Conſule Lactant. & D. Auguſt. eod. opere De ciuit. libro 18. cap. 17. Phornutum De natura Deo-

rum, & poſt eum Gyraldum De hiſtoria Deorum Syntagm. 15. Nó nnihil & tibi ſuppeditauerit Euſeb. 3. præpar. Euangelicæ. Servius ad eclogas Virgilianas, Pana Deum ruſticum ad naturæ ſimilitudinem factum eſſe ſcribit. Cuius boni Grammatici ſententiam integram aſcriberem, ſi omninò noſtro huic argumento reſponderet.

Eſt vir pube tenus.] Alij legunt, Vir tenus vmbilico eſt. quam voles, ſequitor lectionem.

Animus an in cerebro an in corde.

quod nobis inſita virtus.] Cicero 1. Tuſc. Platonem in Timæo ſecutus, & Ariſtotelem in 2. De animo, Principatum animi ait eſſe in capite ſicut in arce ſumma: ira verò & cupiditas locis diſcluſæ: illa enim in pectore, hæc ſubter præcordia ſedem habere dicitur. Galenus in lib. De placitis Hippocratis & Platonis, in cerebro poſuit ſpiritus animales, id eſt, imaginationem, memoriam, ſenſum, motum, & intelligentiam: facultatem vitalem in corde, naturalem in iecore, de quo exiſtit nutritio & generatio; quæ tria ſunt non partes, ſed facultates & vires de vnico animo exiſtentes, qui vt ſeipſum moueat ratiocinando, iraſcendo & concupiſcendo, vtitur cerebro, corde & hepate, quæ tria ſunt inſtrumenta ſede & loco diſtincta. Quòd itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & celſa verticis arce ſedentem, animum ſiue eam animi facultatem quæ rationis eſt intelligit, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat. vel fortaſſe ad veterum quorundam ſententiam, qui animi principatum in corde ſtatuebant, vt Empedocles: alij in cerebro, vt Plato & Democritus. Plutarc. De placitis 4. c. 5.

celſa verticis arce ſedet.] περίφραστς & ἀλληγορία à ſummo & præſtanti Principe in arce ſumma, vt loco tutiori, ſedente.

Hinc caper eſt, &c] In ſuperioribus dictum eſt, hircum libidinis eſſe ſymbolum. & concubitu fit generatio. Vide Macrob. cap. 8. Saturn. 1. lib.

Animalium genera.

vt volucres, ſquamea, bruta, feras] Animalium eſt diuiſio: ſunt enim aut aërea, vt volucres aues; aquatilia, vt piſces, terrena, vt homines & bruta omnia. Huc confer principium 1. Metamorph. Ouidianæ.

Cordi alij ſophian.] Id eſt, rationem & mentem, cuius ſedem in capite bona Philoſophorum pars, & quidem eorum qui melioris notæ putantur, eſſe voluêre. Lege Opificium Dei Lactantij.

Inferiora modus nec ratio] Inferiora belluina planè ſunt, vt ira & appetitus, quæ tamen ſuperiori animi parti, id eſt ipſi menti

menti ſubiici debent. niſi enim in motus imperium obtineat ratio, quid inter hominem & belluam putabis intereſſe?

AD EMBLEMA XCVIII.

SOLEBANT veteres Fortunam ipſam ita effingere, vt mulier eſſet quæ pilæ inſiſteret. At Mercurium ſtudioſorum numen cùm deſignabant, baſim quadratam ſeu vndique quatuor angulis nitentem teſſeram efficiebant: hoc enim modo firmum ſtudiorum & artium liberalium fundamentum ſtatumque effingebant, vt quæ nullo fortunæ impetu poſſunt concuti. Sic Bias ille Prienæus omnia ſua ſecũ ſe portare prædicabat, ſic Ariſtippus Cyrenæus ciuibus ſuis mandauit, vt eas ſibi pararent poſſeſſiones, quæ naui fracta ſimul cum poſſeſſore poſſent enatare. Igitur hi mihi ſapientes videntur, qui periculoſis artibus relictis togæ ſtudia ſequuntur. Hæc ipſemet Alciatus oratione quadam Ferrariæ habita. His itaque agalmatis propoſitis admonet bonas diſciplinas opera diligenti amplectendas eſſe, quibus nimirùm fortuitos caſus non temerè vel ſuſtinere, vel etiã retundere poſſimus. Quò ſpectat illud vice Prouerbij celebratum, λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη: ſua enim cuiq. ars pro viatico eſt. Video carminis huius materiam ſumptam ex Galeni oratione parænetica ad bonas artes, in qua fuſè & oratorio more Fortunæ & Mercurij ſymbola diuerſiſſima explanat. Declaratur id vberrimè è Plutarchi commentario De exilio. Locum Galeni, vel Menodoti (vt aliis placet) ex oratione ἐπὶ τὰς τέχνας huc congeſſimus in gratiam Philologorum:

Liberales quàm illiberales artes ſequi ſatius.

Emblematis fons.

τὴν τῆς τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν· καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον· ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδωσαν ἐν χερσὶν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικήν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαι τοῖς κύμασι κινδυνεύειν καὶ βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον κἂν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντός ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ· ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον,

σῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν οὕτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνθρώπων ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν τῷ αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει, καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάτης ἔνθα συναπόλλυνται μετ' ἀλλήλοις, ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀπαθὴς ἐκείνη διεξέρχεται καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτήν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τύχης ἔργα τοιαῦτα· τὸν δ' Ἑρμῆν, ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ἐναντίας τῆς τύχης κεκοσμήκασιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομματικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἐστὶ δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ, φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δὲ οὐδέποτε αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους ποτ', οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διὰ παντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ. id eſt, Cùm veteres declarare vellent fortunæ improbitatem, non ſatis habuerunt eam pingendo fingendoque ſpecie muliebri repræſentare (quod tamen erat magnum amentiæ ſignum) ſed & fecerunt, vt manibus clauum prehenſum teneret, pedibus autem ſedem globoſam ſuppoſuerunt: adhæc eam priuarunt oculis: iiſque omnibus fortunæ inſtabilitatem deſignarunt. At verò quemadmodum, cùm nauis admodum fluctuat, ita vt procellis vndique agitata parum abeſt quin periclitetur, improbè certè ille praueque omninò fecerit, ſi cæco gubernatori clauum commiſerit: ita cùm longè plura naufragia, eaque grauiora multis in familiis quàm in mari accidāt, profectò amens ille fuerit, qui in eiuſmodi caſibus ſeipſum fortunæ, cæcæ Deæ, commiſerit; ea enim nullam habet firmitatem & conſtantiam: ſtolida nimirum & expers mentis eſt, quæ ſæpenumerò viros honore dignos, & quorum magna eſt habenda ratio, prætermittat; locupletet autem indignos: neque hoc quidem conſtanti aliquo modo; nam & quæ dederit, poſtea interdum adimit. Hanc autem Deam imperitorum hominum multitudo conſectatur, nunquam in eodem manentem loco, eò quòd baſis cui inſidet, ſit maximè volubilis. quam ob cauſſam fertur in loca quædam abrupta & præcipitia; interdum etiam in mare detruditur, in quo vnà omnes obruuntur qui fuerint eam ſecuti: ipſa verò damni expers elabitur, intereaque ſecurè ridet eos qui conquerantur, & à quibus inuocatur: cùm tamen

Fortunæ imago.

tamen ea tamquam ſurda nihil auxilij eis præſtet. Et quidem fortunæ facta eiuſmodi ſunt. Nunc verò contemplare, quæſo, Mercurium ſermonis dominum, omniſque diſciplinæ opificem, quem contrario prorſus modo exornarunt pictores & fictores. Iuuenis eſt & formoſus, formam habens non arceſſitam, neque fuco illitam: ſed ſtatim vbi appâret, ea quidem forma, virtus animi eluceſcit: hilaritatem oculis præ ſe fert; acutè intuetur: eius autem ſedes, cubus eſt, omnium figurarum maximè ſtabilis, permultumque à caſu aliena. Hac etiã figura Deum hunc interdum ornant, vt poſſis intueri eos à quibus colitur, hilari eſſe vultu, ſicuti & dux ipſe Deus: cui nunquam ſuccenſeant, vt ſunt qui fortunam accuſant, cùm ſe relictos à tergo cõtemtoſque ſentiunt. Qui enim eum conſequuntur, per omne vitæ tempus eius prouidentia ſingulari perfruuntur. *Mercurius qualiter effictus.*

Sphæræ ſeu rotulæ Fortuna inſidet ad eius inſtabilitatem ſignificandam. Et quidem quæ primùm Vortuna dicebatur à Vortendo, digammi mox mutatione in F literam affinem, Fortuna vocitata eſt: cuius nimirum præcipua vis ſumma imis cõmiſcere, rerumque inducere mutationem.

Vt ſphæra Fortuna.] Fortunam rotundo lapidi inſidentem pinxerunt veteres, quò eius inſtabilitatem deſignarent; vt pluribus verbis docet in Circulo Pierius. Lege 3. Diuinar. inſtit. Lactant. & Auguſtin. in ciuitate Dei 2. 4. & 7. libris potiſſimùm. Hic porrò ſphæram pro quacumque re volubili & rotunda vſurpauit. *Fortuna cur inſideat orbi.*

cubo ſic inſidet Hermes.] Galenus in Oratione quam proximè citaui, ad artes (ſi modò eius eſt) ait Mercurium vt orationis parentem, & artium omnium auctorem in aliam effigiem, quàm fortunæ, effictum eſſe à veteribus, tùm pictoribus, tum ſtatuariis. Iuuenis enim eſt forma conſpicua, non tamen fucatus, ſed natiua quadam ſpecie in baſi quadrata, quæ firmitatis & ſtabilitatis nota eſt, &c. Idem ferè Pierius lib. Hieroglyph. 39.

Hermes.] Herma à Græcis ponitur pro firmamento; ait Feſtus: Vnde Mercurij nomen inuentoris, vt putabant, firmæ orationis ductum. Hic autem apud Feſtum (obiter admoneo) firma oratio eſt pactum ſeu ſtipulatio, firmiſſimum iuris vinculum, vt didiciſſe me memini ex Gulielmo Fornerio, Anteceſſore Aurelio doctiſſimo. *Mercurij imago.*

Aduerſus vim Fortunæ eſt ars facta] Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. Ars hominibus eſt infelicitatis portus. Nempe ſua cuique ars pro viatico eſt. Idem illud, τύχη τέχνην ἔστερξε, ἢ τέ-

εὐτυχίαν. Meminimus ex Tullio pro Archia, naturam ſine doctrina commendari, qui & ipſe ait ſe malle naturam ſine doctrina, quàm ſine natura doctrinam. Sed bonus ille artifex cauſſæ ſuæ ſeruit. Tamen certius eſt quod arte perficitur, quàm quod natura. Sic non idem iudicium artis & fortunæ: nam fortuna inconſtans, ars certa. Fortunam ſectantur & caſum ingenia temeraria; artem, doctrinamque non niſi cordati ac prouidi homines. Itaque videri feliciores ac tutiore in ſtatu qui à liberalibus artibus præſidium quærunt, quàm qui à mechanicis & ſordidis, ſed maximè quæ corporis laboribus exercentur, & à caſu pendent, nec niſi quibuſdam momentis temporum ſolantur hominem. Eo de genere coqui, fiſtulicines, aulœdi, mimi, ioculatores, milites balatrones, lixæ, tonſores, & alij ſexcenti, qui ad xenodochia etiam non ſponte commeant, aut ſtipem quæritando vitam miſeram fallunt. Sic Fabius Quintilian. lib. 10. cap. 2. In magnis auctoribus incidunt aliqua vitioſa, & à doctis inter ipſos etiam mutuò reprehenſa. atque vtinam tam bona imitantes dicerent meliùs, quàm mala peius dicunt. Hæc ille. Hactenus Fabius. Sic ego cùm primùm ad academiam Pariſinam veniſſem, ad capiendum ingenij cultum, offendi longè multis ſimultatibus Doctores laborare, ſed eorum maximè qui Ramiſtæ, & Carpentariſtæ, quaſi factionum nominibus inſigniebantur. Ramus vir acris ingenij, & iudicij ſingularis, Theſſalus methodicus audiebat, ſed à quibus, niſi tumultuoſis & liuore percitis? Quernus, trium cantilenarum poëta, & hiſtrio Reginæ vocitabatur, quàm rectè, alij viderint. Certè nunquam vidi feſtiuiorem, & qui ſuis prælectionibus plus operæ ſumeret in ſalibus iociſque inſpergendis. Bellerinus, peregrinus in Philoſophia, alioqui Græcè, reique philoſophicæ peritus. Et Maſſicus, qui Hebræum alphabetum paucis auditoribus, hoc eſt vni aut alteri, quanquam publicè doceret, Vox clamantis in deſerto, & venerabilis Beda falsè nominabatur. Boſſulus, bos laſſus, & cymbalum academiæ, vt olim Appion Grammaticus, mundi cymbalum inceſſebatur. de ceteris facilè ſileri patior.

Diſce bonas artes, &c.] Mutuatus id videtur ex Ouidio 1. De arte:

Diſce bonas artes, moneo, Romana iuuentus.

AD

AD EMBLEMA XCIX.

DVo ſunt, quæ vt corpus bene conſtitutum, ſanum, & incolume conſeruant, ſic & animum ipſum curis expediũt, nimirùm certa victus ratio, vinumque moderatè ſumptum; vt contrà crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam hominis labefactant & corrumpunt, ipſamque ſenectutem accelerant. Hic itaque deſcriptos videas Apollinem & Bacchum: illum quidem medicinæ principem, qui ſalubri diæta præcipiat quid quantumque ſit in victu ſequendum vel fugiendum: hũc verò, qui vino ſollicitudines adimat. Marſil. Ficinus lib. De vita cælitus comparanda, duos hoſce Deos ſic copulat: Fratres certè ſunt indiuiduique comites Phœbus atque Bacchus: ille quidem nobis duos potiſſimùm adfert, lumen videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odoremque vini ad ſpiritum recreandum, quorum vſu quotidiano ſpiritus ipſe tandem Phœbæus euadit & liber. Philoſophorum eſt etiam ea ſententia, ſed tria tamen eſſe ad vitam longam, adeoque valetudinem tutandam neceſſaria conſtituunt. Prima eſt frugalitas, temperantia, ſobrietas (quam modò δίαιταν appellabamus) eam enim eſſe matrem ſanitatis aſſeuerant artis medicæ profeſſores: eam virtutum omnium domicilium prædicant philoſophi omnes; victus enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Secundò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires eneruat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Ouidius,

Duo ad valetudinem conducentia.

Apollo & Bacchus iuncti, quid.

Cernis vt ignauum corrumpant ocia corpus;
Et vitium capiunt, ni moueantur, aquæ.

Vtendum exercitationibus modicis, inquit Cato apud M. Tull. tantumque cibi & potionis vtendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Tertiò voluptas animi honeſta & oblectatio: cor enim in quo eſt calor vitalis, facilè moleſtiis atteritur, vt contrà exhilaratur lætitia viresque ſumit. Qua ratione Ariſt. 4. de morib. ad Nicomach. riſum & iocum ait ad vitam degendam eſſe neceſſarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate poſuit, & riſui lætitiæque operam dabat. Legimus & ſapientiſſimum latorem legum Lycurgum τῷ γέλωτι, id eſt riſui ſtatuam erexiſſe, eoque Lacedæmonios ad riſum & lætitiam inuitaſſe, Plutarch. in Lycurgo.

Natus

Natus vterque Iouis.] Poetæ quos impensè laudant, à Diis genitos dicunt. Nempe & principes viros, ac illuſtres pro Diis habuit paganica ſecta, quæ quicquid admiraretur, aut magnum prædicaret, Deum dicebat. Multus eſt in ea materia Lactantius eloquens vir, ſaneq́ue Chriſtianus, acutior Arnobius, pergrauis Auguſtinus libris priorib. De ciuit. Dei, exactus Iuſtinus martyr, aliiq́ue plures, de quibus quia iam in ſuperioribus, ad alia propero. Ex Florido, poëta vetere hi celebrantur numeri:

Sic Apollo, deinde Liber, ſic videtur ignifer,
Ambo ſunt flammis creati proſatiq́; ex ignibus,
Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt,
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

tener atque imberbis vterque.] Sic Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Solis æterna eſt Phœbo Bacchoq́; iuuentus,
Nam decet intonſus crinis vtrumque deum.

De Baccho & Apolline plura in Syntagmatib. 7. & 8. Gyraldi Deorum hiſtoriæ.

Quem Latona tulit.] Apollo Iouis filius ex Latona in Delo inſula vno partu editus vnà cum Diana, medicinæ vſum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph.

Saluete, &c.] vt illud Homeri Iliad. α.

χαίρετε κήρυκες διὸς ἄγγελοι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

verborum hæc formula ſolemnis fuit in Hymnorum epilogis.

quem tulit & Semele.] Bacchus ex Semele Iouis filius, vt ſuperiùs explicatum eſt in ſtatuam Bacchi.

Numine veſtro.] veſtro beneficio.

Tu vino curas.] Horatius:

Curas edaces diſſipat Euhius.

& Tibullus 1. Eleg.

Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, triſtitiæ diſſoluenda dedit.

dilue.] tolle, aufer. μεταφορά.

Vt lento accedat, &c.] ἀλληγορία periphraſtica.

AD EMBLEMA C.

Temporum viciſſitudo.

Hoc referendum videtur ad quaſque temporum & annorum viciſſitudines, vel ad ea quæ ſuo non alio tempore ſolent eſſe tempeſtiua, quorumq́ue magna vis eſt, ſi ſuo tem-

tempori vſum accommodemus. Rectè Ouidius:

Temporibus medicina valet, data tempore proſunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

In hanc temporis quaſi cyclicam μεταβολὴν varij varia luſerunt, quæ huc non piguerit aſcribere, eaque potiſſimùm, quæ maiorem cum hoc Alciati tetraſticho affinitatem habere mihi videntur. Lubens enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & ſeptimam quarti. Ouid. ad Piſonem:

Ceſſat hyems, madidos & ſiccat vere capillos:
Ver fugit æſtates, æſtatum terga laceſſit
Pomifer autumnus, nebulis ceſſurus & vndis.

Idem primo De remedio amoris:

Poma dat autumnus, formoſa eſt meſſibus æſtas:
Ver præbet flores, igne leuatur hyems.

Et Triſtium quarto:

Vere prius flores, æſtu numerabis ariſtas,
Poma per autumnum, frigoribusq́ue niues.

Claudian. de Sene Veronenſi, qui nunquam pedem limine ſui tugurioli extulerat:

Frugibus alternis; non Conſule computat æuum:
Autumnum pomis, ver ſibi flore notat.
Idem condit ager ſoles, idemq́ue reducit:
Metiturq́ue ſuo ruſticus orbe diem.

Barthol. Anulus in Poëſi picta, ad hominum magniq́ue mundi perpetuum & æternum curſum ingenioſè traduxit:

Ver, æſtas, autumnus, hyems, hæ quatuor annis
Sunt tempeſtates orbe volubilibus.
Quatuor ætates homo ſic habet integer æui,
Qui puer, hinc iuuenis, mox vir, & inde ſenex:
Æterno vt ſimilis mundo reuolutio vitæ
Nos itidem æternos arguat eſſe homines.

Temporum anni quatuor alia eſſe apud alios ſymbola nemo neſcit, vt veris, ciſta florum, quia vere cuncta floreſcunt; ciſta verò ſpicis referta æſtatem refert, vt eſt apud Euſebium. Et copiæ cornu vuis & pomis plenum autumni eſt index: ſicuti menſa apud ignem parata hyemem ſignificat. Huc prouerb. Ver hyemem ſequitur; & varios locos Hieroglyph. Pierij. Idipſum ait Seneca, Epiſtola quadam ad Lucilium diſcipulum: Nullius rei finis eſt, ſed in orbem nexa ſunt omnia, fugiunt atq; ſequuntur. Diem nox premit; dies noctem, æſtas in autumnum deſinit: autumno hyems inſtat, quæ vere compeſcitur: omnia tranſeunt vt reuertantur. *Quatuor temporum ſymbola.*

fri-

Frigilla. *frigilla.*] Auis à frigore dicta, vt quibuſdam placet: de qua Ariſtot.lib.8.cap.3. De hiſt. animal.

Hirundo. *vere nouo garrula hirundo redit.*] Ouid. Faſtor.2.

—an veris prænuncia venit hirundo?

Dicitur & à Sappho ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδὼν, veris nuncia blandiloqua luſcinia. Notum eſt adagium, *Vna hirundo non facit ver.* Lege Pierium lib.22. Hieroglyph. Huic ſimile adag. Audi Chelidonem; eo quòd hæc auis prænunciet veris aduentum. Hirundines plures à mari conuolantes verni temporis indicium eſſe docent auctores. Sed Ciconiam etiam reperio veris eſſe notam. Ea enim adueniente hyeme migrat in regiones calidiores, vere nos inuiſit. Sed & nonnulli addidere in æſtatis pictura, quia conſtat eſſe ex erraticis æſtatis. Adhæc Miluius eiuſdem temporis verni ponitur indicium, quia verno primùm tempore apparere incipit, certumque ſit eius nuncium. Ei aui nomen ἰκτῖνος ab aduentu, quòd magno ruſticorum & pauperum deſiderio expectatus accedat.

adueniſſe hyemem.] Apud Heſiodum Cornix habetur pro hyemis Hieroglyphico. μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

cuculus.] de quo in ſuperioribus.

Indicat æſtatem cuculus.] Tribuitur hoc etiam Hirundini à Philemone Comico:

ἡ μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γυναῖ, λαλεῖ. hirundo æſtatē nunciat, ô mulieres. ſed Ariſtophanis interpres Equitibus hoc citat, νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή: Noua hirundo veris eſt initium.

ficedulas.] de ficedulis etiam alibi.

AD EMBLEMA CI.

Neſtoris crater. HOMERVS in Neſtore, ſene eloquentiſſimo & conſultiſſimo, typum ſapientiæ repræſentat: cuius patera geminis fundis, argentea, clauiculis aureis, quatuor anſis, & ſub harum quaque ſedens columba, cælum & pulcherrimum aſtrorum ornatum ſignificabat. Nam crater, cui ſit color argenteus, clauiculis aureis, cælum refert puriſſimum, & ſtellas aurei coloris: columbæ ſunt Pleiades: duo vmbilici, vtraque vrſa. Hoc igitur ſchemate aſtronomiam tacitè commendabat, quam quidem

ſolus

ſolus ſapiens & apprimè exercitatus, ingenio poteſt aſſequi, vt ſolus Neſtor ſuum poculum manu ferre poterat. De huius artis excellentia plura repetere licet ex Plinio variis locis, ſed potiſſimùm cap. 37. lib. 7. Cæterùm Homeri interpretes memorant Neſtorem, quamquam ſenex admodùm eſſet, poculum ſuſtuliſſe, cùm cæteri iuniores vix à menſa tollerent. Sic habet Homeri locus:

ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης,
πλεῖον ἐόν· Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. hoc eſt,
Vix alij plenum poterant ſuſtollere menſa
Poculum: at ipſe ſenex Neſtor facilè abſtulit illud.

De hoc Neſtoreo poculo pluribus Athenæus Dipnoſophiſt 10. cap. 12. ſed maximè 13. libri 12. Quædam non pœnitendæ lectionis adnotauit de illo cratere Neſtoreo Cornelius Vitellius Annotationibus in Georgium Merulam.

Quod grauis argenti.] Circumlocutio, qua nimirum Neſtoris ſcyphum commendat à materia.

fulua columba.] Fuluam, auream interpretor; ne quis ad colorem ſimpliciter referat. Sex columbæ ſunt apud Athenæum, non quatuor dumtaxat, quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent, vt Naſo cecinit in Faſtis. Martialis huc alluſit in 8.

Hi duo longæuo cenſentur Neſtore fundi:
Pollice de Pylio trita columba nitet.

Eſt cælum.] Tribus diſtichis ſequentibus continetur epimythion, vel, vt meliùs dixerim, poculi ἐξήγησις.

Pleiadas eſſe.] Columbæ repræſentant Pleiadas, numero tamen non obſeruato. Nam Pleiades ſeptem ſunt ſtellæ iuxta Tauri ſignum, quæ Latinè dicuntur Vergiliæ, quòd veris tempore oriantur. Lege Ouidium Faſtor. 4. *Pleiades.*

magna minorq́ue fera eſt.] Vrſam maiorem ſiue Elicen, & minorem ſiue Cynoſuram intelligit, quæ Græcis arcti dicuntur, ſuntque Septentrionali polo velut axe quodam nixæ, & arctico circulo clauſæ, ſicque diſpoſitæ, vt reſupinata vtraque caput alterius contegat: cuius autem caput quæ ſuperior eſt, ad inferioris caudam contendat. De his Ouid. Faſtorum 4. *Vrſa duplex.*

magna minorq́ue fera.] Ouidianum hoc 3. eleg. 4. Triſt.
Magna minorq́ue fera. —

longo vſu.] Longa exercitatio & experientia doctrinam parat certiſſimam; potiſſimumq. ad diſciplinam aſtronomicam longa obſeruatione opus habent.

Bella gerunt fortes.] Collatio eſt diſſimilium: qui corpore ſunt firmo & valenti committunt prœlia atque inter ſe dimicant:

micant: ſapiens verò rapitur & ducitur ad rerum cæleſtium cognitionem. Ars eſt longi vſus & obſeruationis, quæque plus poteſt in rebus arduis, quàm robuſti corporis vires.

AD. EMBLEMA CII.

Promethei fatum.

HVIVS Emblematis inſcriptio ſumpta eſt ex dictis Socratis, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐ πρὸς ἡμᾶς, quod adagij vice ponitur à doctis. Notiſſima eſt Promethei fabula, qui cùm hominem ex luto finxiſſet, & Mineruæ opera ignem cæleſtem ſurripuiſſet, vt luteam ſtatuam animaret, ægrè tulit Iupiter, eumque Mercurij miniſterio ligari iuſſit ad Caucaſum montem Scythiæ aſperum & inhabitabilem: aquilamque exhibuit, vel, vt aliis placet, vulturem, qui perpetuò cor exederet, exeſumque renouaretur. Martial. lib. 1.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Aſſiduam nimiō pectore pauit auem, &c.

Quid per Prometheum Caucaſo alligatum.

Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis, huius fabulæ myſterium exponit. Per vulturem, ſiue aquilam, iecur immortale tundentem, nihil aliud intelligunt priſci illi Theologi, inquit, quàm tormenta malæ conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia indefeſſa admiſſi ſceleris admonitione laniantis, ſemperque curas, ſi fortè requieſcere tentarint, excitantis, tamquam fibris renaſcentibus inhærendo, nec vlla ſibi miſeratione parcentis, lege hac qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur, nec de ſe ſuam poteſt vitare ſententiam. Plato Dialogo De regno, à Prometheo ignem, à Vulcano artes datas hominibus eſſe tradit. Idem in Protagora, ſapientiam à Prometheo ſurreptam ait, hominibusque communicatam. cuius hæc ferè verba ſunt: Communem Vulcani & Mineruæ officinam, in qua artes excolebantur, clàm ingreſſus, furatus eſt Vulcani artem igneam, aliamque Mineruæ, qua viuendi facultas obuenit. Prometheum vatem fuiſſe ex etymo nominis oſtenditur: quid ſit enim προμήθεια, & quid προμηθεύεσθαι, notum eſt. Is Iouem monuiſſe fertur, ne cum Themide congrederetur. Scholiaſtes Apollonij Rhodij id figmentum retulit ad hiſtoriæ fidem. Ait enim ex Agreta neſcio quo ſcriptore rerum Scythicarum, Promethei cor ideò abſumi ab aquila, iuxta poëtarum commenta, quòd ſuam regionem fluuius (cui nomen Aquila) frequenti

quenti eluuione corrumperet. Cùm verò Hercules quibuſdam foſſis fluuium auertiſſet, ex eo factũ, vt diceretur aquilam abegiſſe, ac Prometheũ liberaſſe. Alij ſecùs tradunt, Prometheum nempe cùm præſtare non poſſet incolis Scythicis quibus præerat, ea quæ neceſſaria eſſent, ob inundationem fluuij Aquilæ, in vincula coniectum, neque ſolutum indè, donec Hercules fluuium in mare deduxiſſet. Quædã ſunt apud Aphrodiſæum in problematis, perdocta ſanè & ad mythologiam pertinentia. Cicero in Tuſcul. Prometheum ait virum quendam perſpicacem fuiſſe, & in rebus arcanis apprimè verſatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouem iratum, quòd veritas in profundo demerſa videatur. Iecur autem ab aquila exeſum ſignificat ſollicitudines & curarum ardores, quibus vel prudentiores irretiantur, quarum vinculis cùm ſe conantur expedire, in alias moleſtiores recidunt. Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, ſed à vulture corrodi tradit; idque perbellè interpretatus eſt: cui videtur aſſentiri Petronius Arbiter his hendecaſyllabis:

Cur vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq́ fibras?
Non eſt quem lepidi vocant poëtæ;
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Hic autẽ conuertitur fabula, vel in eos qui diuinæ Philoſophiæ myſteria neſcio qua mente ſubtiliùs conantur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Chriſtianæ oracula cõplecti, vel etiam ipſa arcana diuina (quæ ſcrutari periculoſiſſimum eſt, vt quid planè ἀδύνατον) diſcutere, deq́. iis humano ſenſu aliquid ſtatuere ſe poſſe putant: ad quæ certè humani oculi caligant, vt noctuæ ad lumen ſolis diurnum. Proinde Sapiens Prouerb. 25. Qui ſcrutatur maieſtatem, opprimetur à gloria. quò etiã ſpectat illud Euripidis: φρονεῖν δὲ θνητὸν οὐ χρὴ μέγα. id eſt, Mortalem non decet altũ ſapere. Scitu digna ſunt illa Arnobij lib. 2. contra Gent. Quæ nequeunt ſciri, neſcire nos confitemur, neque ea cõquirere aut inueſtigare curamus, quæ comprehendi liquidiſſimũ eſt non poſſe, quamuis mille per corda ſuſpicio ſe porrigat atque intendat humana. Et ideò Chriſtus cùm mortalium ſciret cæcam eſſe naturã, neque vllam poſſe comprehendere veritatem poſitarum ante oculos rerum, pro comperto habere & cognito, quicquid ſibi eſſe ſuaſiſſet, & prorſus ſuſpicionibus hæſitare, litigioſas ſerere atque intendere quæſtiones; omnia iſta nos linquere & poſthabere præcepit, neq. in res eas quæ ſint à noſtra procul cognitione dimotæ; infructuoſas immittere

Præclarus Arnobij locus in futurorum coniectores.

mittere cogitationes. Et deinceps: Quid eſt,inquit,vobis veſtigare,conquirere,quiſnam hominē fecerit? animarū origo quæ ſit? quis malorū excogitauerit cauſſas? orbe ſit ſol amplior, an pedis vnius latitudine metiatur? alieno ex lumine, an propriis luceat fulgoribus luna? quæ neque ſcire compendium, neque ignorare detrimentum eſt? Remittite hæc Deo, atq. ipſum ſcire concedite,quid,quare,aut vnde ſit. Veſtris non eſt rationibus liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res. hæc Arnob. Addam & aliud oraculū Minutij Felicis,Romani olim cauſſidici,qui in Octauio ita ſcribit: Quo magis mirū eſt, nonnullos tædio inueſtigandæ penitùs veritatis, cuilibet opinioni temerè ſuccumbere, quàm in explorādo pertinaci diligentia perſeuerare. Itaque indignandum omnibus,& indoleſcendum eſt, audire quoſdam, & hos ſtudiorum rudes, literarum profanos,expertes artium etiam ſordidarum, certum aliquid de ſumma rerum ac maieſtate decernere, de qua tot omnibus ſeculis ſectarum plurimarum vſque adhuc ipſa Philoſophia deliberat. nec immeritò: cùm tantum abſit ab exploratione diuina, humana mediocritas, vt neque quæ ſupra nos cælo ſuſpenſa ſublata ſunt,neque quæ infra terram profunda demerſa ſunt,aut ſcire ſit datum, aut ſcitari permiſſum, aut ſcrutari religioſum: beati ſatis, ſatisque prudentes iure videamur, ſi ſecundum illud vetus Sapientis oraculum, noſmetipſos familiariùs nouerimus. Idem etiā Minutius paulò pòſt hac de re ita doctè & prudenter: Proinde, ait, ſi quid ſapientiæ vobis aut verecundiæ eſt, definite cæli plagas & mundi fata & ſecreta rimari: ſatis eſt pro pedibus aſpicere, maximè indoctis, impolitis, rudibus, agreſtibus: quibus nō eſt datū intelligere ciuilia, multò magis denegatū eſt diſſerere diuina. Quamquam ſi philoſophandi libido eſt, Socratem ſapientiæ principem, quiſquis veſtrûm tantus eſt, ſi potuerit, imitetur. Eius viri, quoties de cæleſtibus rogabatur, nota reſponſio eſt, QVOD SVPRA NOS, NIHIL AD NOS. quod oraculum idem ipſe præſenſit, iccircò vniuerſis ſe prępoſitum: non quòd omnia comperiſſet, ſed quòd nihil ſe ſcire didiciſſet. Ita confeſſio imperitiæ ſumma prudentia eſt. Hoc fonte defluxit Arceſilæ, & multò poſt Carneadis & Academicorum plurimorum in ſummis quæſtionibus tuta dubitatio: quo genere philoſophari, & cautè indocti poſſunt, & docti glorioſè. Quid? Simonidis Melici nónne admiranda omnibus & ſectanda cunctatio? qui Simonides cùm de eo, quid, & quales arbitraretur Deos, ab Hierone tyranno quæreretur, primò deliberationi diem petiit: poſtridie biduum

Minutij Felicis locus.

Simonidis cordatum reſponſum.

pro-

prorogauit, mox alterum tantum admonitus adiunxit: poſtremò cùm cauſſas tantæ moræ tyrannus inquireret, reſpondit ille, Quòd ſibi quanto inquiſitio tardior pergeret, tanto veritas fieret obſcurior. Mea quoq. opinione, quæ ſunt dubia, vt ſunt, relinquenda ſunt: nec tot ac tantis viris deliberantibus temerè & audaciter in alteram partem ferenda ſententia eſt, ne aut anilis inducatur ſuperſtitio, aut omnis religio deſtruatur. Sic Minutius. Poterit etiam non incommodè torqueri in eos qui Aſtrologi iudiciarij vulgò nuncupantur, quorũ animus quantis vagetur erroribus, alij viderint: Vel in quoſdam Philoſophos, qui quæ abſtruſa prorſus atque abdita Deus eſſe voluit, ſcrutati ſunt: ac naturam rerum cæleſtium inueſtigarunt, quæ à nobis longè remotæ neque oculis conſpici, neque tangi manu, neque comprehendi ſenſibus poſſunt, & tamen de illarum omnium ratione ſic diſputarunt, vt ea quæ aſſeruërunt, probata & cognita videri voluerint, ait Lactant. in opific. Dei. Fabulam hanc pertractat Heſiod. in Operibus: quam ad rei veritatem explicat in procœmio lib. vltimi naturalis Hiſt. Plinius, & libro Problem. Alexandr. Aphrodiſ. Lege Lucianum in Prometheo, Diodorum Sicul. in ſexto, Lactant. lib. 2. cap. 11. Huc referenda diſputatio nobilis Socratica ex Xenoph. 1. Comment. initio ferè, & quæ Lactant. in 2. cap. 9. Diuin. Inſtitut. colligit.

ſacri præpetis vngue.] Sacri præpetis, id eſt, auis diuinæ: qua in ſignificatione vſurpatur à Virgil. 3. Æneidos:

Et volucrum linguis, & præpetis omina pennæ.

Præpes autem, vt docet Gell. lib. 6. cap. 6. auis dicitur, quæ opportunè in auguriis præuolat. Blondus præpetes dici ait, quæ ſe ante auſpicantem ferunt: nam præpetere dicebant anteire. Ouidius Faſt. 6. *Præpes.*

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

Qui cæli affectant.] Iophon Bacchis, vt refert in Eclogis Stobæus: ἐπίσταμαι καὶ τάδε, οὖσα παῖς γυνὴ,
ὡς μᾶλλον ὅστις εἰδέναι τὰ τῶν θεῶν
ζητεῖ, τοσοῦτο μᾶλλον ἧσσον εἴσεται.

AD EMBLEMA CIII.

ID videtur confinxiſſe ex Græco Iuliani, *Emblematis typus.*
Ἴκαρε, κηρὸς μέν σε διώλεσε, νῦν δέ σε κηρὸς

ἤγαγεν εἰς μόρφην αὖθις ὁ χαλκευτύπος.
ἀλλ' ἄγε μὴ πτερὰ πάλλε κατ' ἠέρα, μὴ τὸ λοετρὸν,
ἠερόθεν πίπτων, ἰκάριον τελέσῃς.. id est,

Icare,cera quidem te perdidit,nunc verò te cera
Reuocat in formam rurſum ſtatuarius.
Sed agedum,ne pennas tolle per aëra, ne lauacrum
Ex aëre cadens Icarium facias.

Icare cera olim te perdidit,at modò cera
Ad formam reuocat te bene fictor adhuc.
At verò pennas ne tolle per aëra,lapſu
Balnea ne fiant nominis Icarij.

Aliter: *Cera tibi vitam prius abſtulit Icare, ſed nunc*
Te cera finxit denuò docta manus.
Immotas liquidum ſeruato per aëra pennas,
Balnea ne fiant nomine clara tuo.

Aſtrologorum vanitas.

Icari fabulam prolixè ſatis perſecutus eſt Ouidius octauo Metamorph. & ſecundo De arte. Meminit & pluribus alijs in locis,totamque narrationem,ſi vacat, repete ex Diodoro Siculo, lib.4. Rerum antiquarum,cap.13. Id autem torquet in Aſtrologos quoſdam falſarios & impoſtores, qui ſuprà humanũ captum conantur aliquid, quæq. longiſſimè abſunt ab ingenio humano,vi mentis, & artis experientia ſe hariolari poſſe putant.Rectè ſanè Iſocrates dixit in orat. κατὰ τῶν σοφιστ. τὰ μέλλοντα προγινώσκειν οὐκ ἡμετέρας φύσεως ἐστί. Diogenes cùm mente agitaret Philoſophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum ſocietate functiones, dicebat homine nullum aliud ſibi videri ſapientius aut abſolutius. Cùm verò contemplaretur aſtrorum inſpectores, diuinatores & coniectores, clarè pronunciabat nihil eſſe quod ſibi videretur homine ſtultius & ſtolidius. Attamen quotus quiſque eſt, qui non hodie plus propè fidei hariolis iſtis & coniectoribus, quàm ſacris oraculis habet? quis nõ ex ſua hora ſuorum euentorum ſeriem trahi putat,& rectè facta ac vitia ſideribus potiùs & ſtellarũ curſibus, vt vocãt,quàm ſibi aſcribit? At hæc figmenta, vel potiùs deliria, vir ſapiens facillimè declinarit, ipſaq. popularis multitudo portenta hæc reſpuere occeperit, ſi tandem fucum agnouerit ſibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnem damnat apud Gellium 14.cap.1. Phauorinus. nam aut aduerſa fore dicunt(ait ille)aut proſpera: ſi improſpera dicant, & fallant,miſer homo fruſtra timendo fiet:ſi vera reſpondeãt, eaque proſpera non ſint,iam inde aliquis miſer ex animo erit, antequam è fato fiat. ſi felicia promittant,eaque ſint euentura.

tum planè duo erunt incommoda: nam & exſpectatio ſpei ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudij fructum ſpes iam deflorauerit. Eleganter Actius poëta ſe nihil credere auguribus dicit, qui aures verbis diuitant alienas, ſuas vt auro locupletent domos, nulloque pacto huiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus eſſe vtendum. Cicero ad finem 1. de Diuinat. Nunc illa teſtabor, me non ſortilegos, neque eos qui quæſtus cauſa hariolentur, ne pſychomantia quidem agnoſcere.

Non habeo denique nauci Marcum augurem,
Non vicanos haruſpices, non de circo aſtrologos,
Non Iſiacos coniectores, non interpretes ſomniûm.
Non enim ſunt ij aut ſcientia, aut arte diuini,
Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſq; arioli:
Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat:
Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam:
Quibus diuitias pollicentur, ab iis drachmam ipſi petunt.
De his diuitiis ſibi deducant drachmam, reddant cætera.

Atque hæc quidem ex Ennio. Aſtrologos & fatidicos eiuſmodi qui ſe deo plenos ſimulant, vti Paulus 5. ſententiarum loquitur, ſed maximè qui alienam mortem prænunciant, non ſecus quàm parricidas exſecrata eſt antiquitas omnis: itaque & malefici dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, vt eſt apud Xiphilinum, cùm diem prædixiſſet aſtrologis, quo excederent Italia, hi contrà, noctu præſcripſerunt ei diem quo ei moriendum eſſet: & intra illum diem mortuus eſt, Dione teſte; fortè non fato, ſed propter vaticinium. Ergo cùm ſæpe aliàs, imperantibus Auguſto, Tiberio, Vitellio, interdictum vatibus & mathematicis fuiſſet, ne vllo modo de cuiuſquam morte prædicerent (quòd id ſemper habitum ſit exempli peſſimi: & mortis metus ſæpe ipſa morte deterior, aut etiam nonnunquã mortem acceleret) tandem etiam à Domitiano Cæſare Aſcletario aſtrologus viuus comburi iuſſus, & Largius Proclus capite damnatus eſt, quia publicè prędixiſſent quo die imperator ſupremum vitæ diem clauſurus eſſet. Præclarus ſeſe mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. cap. 9. in Aſtrologos: quem videtur vſurpaſſe hic noſter: Qui Homerum, inquit Picus, allegoricè exponunt, per illam Icari fabulam, qui factitiis pennis cælo tenuiore ſe committens, in mare præceps datus eſt, Aſtrologos aiunt deſignari, qui pennis temerariæ profeſſionis in cælum ſe ſubtollentes, cùm de ſuis cæleſtibus dogmatibus, quibus ſublimari videntur, quid ſunt prædicturi, in pelagus ruunt mendaciorum. Occurrit etiam diuinatoris cuiuſdam

Locus ex Pico Mirandula in aſtrologos.

Angli diuinatoris vana prædictio.

Angli ſomnium. Is ex aſtris prædixerat Henricum ſeptimum Anglorum Regem (qui tum regno præerat) eo anno extinctúm iri. Rumor ſtatim ad ipſum delatus eſt. Iubet itaque hominem ad ſe vocari: à quo ſciſcitatus fertur, an ex âſtris certum aliquid poſſet præcognoſci. Innuit. Sed túne, inquit Rex, eius artis peritus es? ſic eſſe reſpondit. tum Rex, An certò coniectas me hoc ipſo anno moriturum? ſic eſſe ait. Dic ergo mihi, Rex infert, vbi tu futurus es his feſtis natalitiis (inſtabat enim natalis Domini dies) nam & hoc fortè te non fugit. Ego, ait, cum meis familiaribus & domeſticis lautè me victurum ſpero. At certè, ait Rex, artis tuæ ſum peritior quàm ſis ipſe: nam ſcio te futurum in carcere. ſimulque hominem in vincula coniici iubet. Illic vbi iam ſatis diuinandi calor refrixiſſet, cum riſu dimiſſus eſt. Eiuſmodi hominum fatuitatem acerrimè perſtringunt Baſilius oratione 6. εἰς τὴν ἑξαήμερον. Euſeb. De præparatione Euangelica libro 6. & Picus Mirandula in opere ex profeſſo in nugones eiuſmodi edito. Ad finem penè 4. Comment. Xenophon id ſub perſona Socratis eleganter & copioſè diſputat: quò ſpectant Lactantiana ex cap. 3. lib. 3. Icarium lapſum Dio Chryſoſtom. oratione 4. de regno, ad iactantiam principum iuuenilem & populares quas de ſe concitant opiniones tranſtulit. Quadrat hoc Horatij, 1. Carm.

Quid ſit futurum cras fuge quærere, &
Quem ſors dierum cumque dabit, lucro *Appone.*—

Sed quod ſequitur, ſpecialius, apud eundem:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus,
Ridetq; ſi mortalis vltra *Fas trepidat.*—

Meminit Eunapius Sardianus lib. de philoſophorum & ſophiſtarum vitis, in Priſco: Quos, ait, glorioſos ob dogmatum inſolentiã animaduertebat, & pennas extendere maiores, fragilioresque quàm Icari fuerint, eos ſenſim ex alto deducebat, non ad mare, ſed ad humum, & humanitatis modulum. Epigramma mihi ſuppetit cuiuſdam ſed anonymi, eruditum ſanè, & nimis veridicum, quin vereor ne in noſtros quoſdam principes quadrarit. Ita ſe habet carmen:

Cùm coniectorem princeps audaculus, amens
Conſulit, & quæ ſint fata futura rogat,
Sceptra manent, inquit, te regia, & ecce parente
Maior eris: Clario verius ore loquor.
Credulitate iſta fallaci captus, ad arma
Currit, in exitium cæcus at ille ſuum.

Et cum vate ſuo cecidit, ſed diſpare caſu,
Alter vt is Phaëton, Icarus iſte fuit.

Exemplo vt doceas.] Debemus aliorum periculis fieri cautiores & prudentiores: & maximè iſtuc eſt ſapere, dum alieno danno ſapimus. Publius Mimis:

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

AD EMBLEMA CIIII.

ID e: apologo quodã Aeſopi, de aucupe & vipera. Hic accepto viſco & arundinibus exiit aucupatum. Viſo turdo in alta ſedente arbore, compoſitis arundinibus ſurſum ſpectabat eum conprehenſurus. Verùm ignarus in viperam dormientem incidit, a qua morſus, iamque præ dolore vitam agens, dixit, Ah, alium capturus ab alio miſerè capior. Huic ſimile eſt Epigramma Antipatri Sidonij de Alcimene aucupe, qui cùm arcu & funda peteret aues, in altum ſpeculatus, ictus à dipſade interiit. Totum autem carmen eſt proſopopœia:

Prototypus Emblematis.

ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα καὶ ἀρπάκτειραν ἐρύκων
σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον,
ῥινοῦ κρημαστῆρος εὔστρεφα κῶλα τιταίνων
ἀλκιμένης πτανῶν εἶργον ἄπωθε νέφος.
καί μέ τις οὐτήτειρα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
σαρκὶ τὸ ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖσα χόλον
ἠελίου χήρωσεν, ἴδ' ὡς τὰ καθ' αἰθέρα λεύσσων,
τοὐν ποσὶν οὐκ ἐδάην κῦμα κυλινδόμενον.

Hæc ſic vtcumque Latio reddidimus:

Qui priùs ego & ſturnum & rapacem arcens
A ſemine altiuolantem & Biſtoniam gruem,
E corio fundæ tortilia brachia intendens
Alcimenes [ego] volucrũ arcebam procul multitudinem.
Et me quædam vulneratrix iuxta talos dipſas vipera,
Carni [meæ] è mandibulis amaram immittens bilem,
Sole [me] priuauit [id eſt, me interfecit:] ecce vt ad æthera ſpectans
Pedibus non videbam malum obuolutum [id eſt, proximum.]

Qui ſturnum iactis ſementibus antè, rapacem
Arcebam altiuolam Biſtoniamq́ue gruem,
Extenſis manibus, bubulæq́ue in verbere fundæ
Alcimenes abigens ipſe procul volucres;
Inſligit pedibus ſerpens tum vulnera dipſas,

Lethiferoq́ nigrum virus ab ore vomit.
Meq́ dat ipſe neci, attentus dum ſidera ſpecto,
Neſcius exitij quod foret ante pedes.

Cui conuenit quod de Thalete fertur, qui dum noctu cælum contemplaretur, in ſcrobem decidit. quod ridens ancilla δίκαια παθεῖν ἔφη, ὡς τὰ παρὰ ποσὶν ἀγνοῶν, τὰ ἐν οὐρανῷ ἐσκόπει. Id alij tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetraſtichis idem ſcribit cuius hæc verba:

ἄστροις προσκοπῶν τις ἀστροσκόπος
πίπτει λεληθὼς πρὸς φρέαρ. τυχὼν δέ τις
ὁδοιπόρος, στένοντι, ταῦτ' ἔφη λέγων,
νῦν θεὶς ἄνω, βέλτιστε, τὴν γῆν οὐ βλέπεις.

Aſtrologorum reprehenſio. Taxantur Aſtrologi, qui cùm cæleſtia, id eſt, corporum ſuperiorum inſpectionem ſe conſectari putant, ea tamen ignorant quæ propius ſunt admota: cumque præſentia ferè ignorent, futurorum ſcientiam habere ſe gloriantur. Atqui, quod Pindarus habet Olymp. 12. τῶν μελλόντων δὲ τετύφλωνται φραδαί, id eſt, obſcuræ ſunt admodum & cæcæ futurorum cognitiones. In eos Morus Epigramma hoc luſit lepidum & feſtiuum:

Saturnus procul eſt, iamq́ olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem.
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,
Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iupiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt, tua cùm capit vxor amantes,
Sidera ſignificent vt nihil inde tibi.

Turdus. *turdos.*] Turdus inter primas à ſaporis bonitate inſignis. Martial. lib. 13.

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet:
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis Plinius libro 10. cap. 42. & 53.

alaudas.] Galeritas, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Figit arundo.] Pro ſagitta hìc arundo ſumitur: ob vſum enim quem ſagittis conficiendis præbent arundines, has pro illis accipi palam eſt.

gruem.] De gruibus in ſuperioribus ſatis. Adnotanda ſynecdoche, qua poſuit ſpeciales quaſdam aues pro aliis quibuſcumque.

Dipſas ſerpens. *dipſada.*] Dipſas, aſpidis genus, cuius morſu ſitis inducitur: & Græcè δίψα, ſitis eſt. Huius meminit Plin. lib. 23. cap. 8. & lib. 22. cap. 5. Solinus Polyhiſtor cap. 30. Lege Lucan.

cian. præfatione De dipſadibus, & Pierium Hieroglyph. 16.

Extento qui ſidera reſpicit arcu.] Fortè alluſit ad verbum Græcum εὐστοχίας: is enim eſt εὔστοχος, hoc eſt, οὐρανόσκοπος: quamquam me non fugiat id tribui nomen piſci cuidam, qui ſic à corporis habitu nuncupatur.

Securus fati.] Id eſt, ignarus & inſcius infortunij, quod ſibi mortem attulit. Sic Lactant. lib.2.cap.3.in philoſophos: Dum aliorum præcipitium vident, non proſpexerunt quid ante ſuos pedes eſſet. M.Tullius in 2. De Diuinat. ridens haruſpicinam:

Democritus non inſcitè nugatur, vt phyſicus,

quo genere nihil arrogantius: citatque illud ex neſcio quo poëta:

Quod eſt ante pedes, nemo ſpectat: cæli ſcrutantur plagas.

AD EMBLEMA CV.

Id extulit ex Græco Argentarij, quod adſcribam: *Fons Emblematis.*

ἀυγάζω τὸν ἄφυκτον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
  χερσὶ λεοντείαν ἀνιοχεῦντα βίαν,
ὅς τᾷ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος, ᾇ δὲ χαλινὺς
  εὐθύνει, πολλὰ δ' ἀμφιτέθηλε χάρις.
φρίσσω τὸν βροτολοιγόν. ὁ γὰρ καὶ θῆρα δαμάσδων
  ἄγριον, οὐδ' ὀλίγων φείσεται ἀμερίων. id eſt,

Quid video in gemma hac? amor eſt, auriga leoni
  Inſidet, & frenis ora ſuperba regit.
Vna manus flagro cadit, moderatur habenas
  Altera: nulla magis ſigna placere queunt:
Sed metuo immitem puerum; mortalibus ægris
  Quid faciet, qui ſic corda ferina domat?

Contemplor ineuitabilem in ſigillo cœlato Amorem,
  Manibus leoninum qui moderatur robur:
Qui hac quidem manu flagellũ ad ceruicem; illa vero frenos
  Dirigit: multa autem circumfloret gratia.
Horreſco homicidam. Nam qui feram etiam domet
  Atrocem, neque imbecillibus ignoſcet hominibus.

Indomitum ſpecto cœlatum in gemmula Amorem,
  Qui manibus ſæui colla Leonis agat.
Vna manus flagrum capiti, tenet altera frenos:
  Et circum pueri gratia multa genas.

Hinc procul, hinc homicida. feras qui perdomat iſtas,
Vel magis infirmos perdomet ille homines.

Huc reſpexit Lucian. in Deorũ Dialogis. Conquerentem enim Venerem apud Cupidinem filium facit, & ſibi nonnihil reformidantem, ne propter ſcelera quamplurima leonibus tandem obiiciatur. cui puer Cupido: θάρρει μῆτερ, ἐπεὶ καὶ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη συνήθης εἰμὶ, καὶ πολλάκις ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα καὶ τῆς κόμης λαβόμενος ἡνιοχῶ αὐτούς. οἱ δὲ σαίνουσι, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα περιλιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι: Confide mater; leonibus enim ipſis iã familiaris ſum factus, & ſæpenumerò conſcendi eorum terga, & apprehendi iubas; equitis more inſidens illos agito: illi verò interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum inſertam ori receptant, lambuntque; deinde mihi reddunt innocuam. Hoc quidem ſchemate ſatis oſtenditur, quanta ſit amoris vis, qui de fortiſſimis etiam & ferociſſimis triumphum agat. Leonum enim nomine ſignificantur viri graues, & alioqui ſanctimonia probitateque aliqua inſignes. Leones autem amore furere notat Plinius 8. hiſtoriæ mundi, cap. 16. & Ariſtotel. hiſtor. animalium lib. 6. Sed non poſſum conniuentibus oculis tranſilire, quod ſcribit Plutarch. in Amatorio: ὁρῶν ὑμῶν ἄρτι τοὺς μὲν εἰς τὴν ἀνδρωνῖτιν ἕλκοντας τὸν ἔρωτα, τοὺς δ' εἰς τὴν γυναικωνῖτιν, ὑπερφυὲς καὶ θεῖον ἀγαθὸν, οὐκ ἐθαύμαζον. ἐπεὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔχει καὶ τιμὴν τὸ πάθος, οἷς ἦν προσῆκον ἐξελαύνειν αὐτὸ πανταχόθεν καὶ κολούειν, ὑπὸ τούτων αὐξανόμενον καὶ σεμνυνόμενον. id eſt, Non ſum ductus admiratione à quibuſdam veſtrum in conclauia virorũ, ab aliis in gynæceum trahi amorem, ingens ac diuinum bonum: quandoquidem tanta ſit vis, & tantus honor amori exhibitus, vt à quibus omninò expelli debuerat & opprimi, ab iiſdem augeatur & prædicetur. Sed hæc videri non ſatis aperta poſſunt, niſi exemplis illuſtrentur. Aelian. 12. Var. hiſt. narrat de Dioxippo Olympiis victore cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concurſu, & alij rerum aliarum quæ in eo eſſent apparatu, pulchritudine caperentur, ipſe medio triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formoſiſſimam, ab eius aſpectu non potuit abduci: quin etiam vultum ſæpe mutabat, vt facilè appareret eum telis Cupidineis ſaucium, iam non ſui fuiſſe compotem. quamobrem Diogenes Synopenſis ad populum: En, inquit, pugilem veſtrum magnum, vt à puella configitur! quaſi dixiſſet, turpe eſſe qui viros viciſſet à muliercula ſuperari. At iocularis iſte reprehenſor ignorare ſe fingebat quanta ſit amoris vis, quamque efficax pulchritudo formaq. decens cor-

Luciani locus.

Leones qui.

poris,

poris, quam non temerè Socrates exigui temporis tyrannidem appellauit: Carneades, regnum quod nullis ſatellitibus egeat: Plato, naturæ priuilegium. Confero huc Propertianum iſtud,

Eripitur nobis iampridem chara puella, &c.

quo loco de viribus amoris in generoſos animos, exemplis hinc inde ductis, nimirum raptæ Helenæ, Centaurorum impetus in Pirithoum: Romuli qui Sabinas rapere docuit: Achillis de ſibi erepta Hippodamia Briſeïde: ſic enim poëta elegans:

Inferior multò cùm ſim vel Marte vel armis,
Mirum ſi de me iure triumphat amor?
Magni ſæpe duces, magni cecidere tyranni,
Et Thebæ ſteterunt, altaq; Troia fuit.

Plutarch. in Hyperide retulit exemplum perquam venuſtum & memorabile de Phryne, pulcherrima femina, quæ impietatis accuſata, defenſa eſt ab Hyperide, oratore certè nobili, qui quòd videret eam iam damnationi proximam, commiſeratione vſus, vti quoquo modo iudices flecteret, mulierem produxit in medium, & diſciſſa veſte, nuda pectora iudicibus oſtendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimittendam cenſuerunt; ex quo & oratoris aſtum, & iudicum inexpectatam miſericordiam, ipſiusque reæ venuſtatem (id eſt τὸ εἶδος ἄξιον τυραννίδος, vt loquitur in Phœniſſis Euripides) ſpectanda proponuntur. Ariſtotelis memoratur dictum, pulchritudinem omni epiſtola commendatiorem, id eſt formam corporis habere maiorem perſuadendi vim quàm quæuis oratio vel epiſtola. Ex eo itaque cùm aliquis quæreret, cur quæ pulchra eſſent, tam impensè amarentur: dixit eam eſſe cæci hominis interrogationem. Mirari enim poſſit aliquis fuiſſe cæcum, qui nunquam antea quicquam vidiſſet, &

Qui nunquam viſæ flagraret amore puellæ,

de quo Iuuenalis. quid plura? etiam in cæcorum animis ſubtilis & peruicax regnat amor. ſed nos hæc miſſa facimus. de Hercule ſcribitur ab Ouidio:

Quem non mille feræ, quem non Stheneleïus hoſtis,
Non potuit Iuno vincere, vicit amor.

Proclus omne pulchrū, dicit honeſtū eſſe, idemque amabile, eo quòd naturæ diuinæ aliquam imaginem habeat. ex quo τὸ καλὸν, à καλεῖν quidā deducāt, quod eſt vocare: quia ad ſe vocet & alliciat hominum animos: quam etiā ob rem credibile eſt à veteribus, reges eos in primis creatos qui pulchritudine aliis antecellerēt. Sic enim Homerus ſuos heroas à dignitate vultus ipſaq. pulchritu-

pulchritudine commendat. Achillem omnium pulcherrimum facit: quamuis enim Nireum nominet ex iis qui ad Ilium veniſſent formoſiſſimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de ſuo Aenea:

——ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Aeneas, atque agmina iungit.

De Lauſo verò, deque Turno ſic:

Filius huic iuxtà Lauſus, quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

His conſentanea maximè ſunt quæ diſputantur ab Iſocrate in Helenæ laudatione: vbi ſic pulchritudinem commendat, vt eam eſſe rem diuinam ſtatuat: ea enim ferè contemnuntur in quibus nulla pulchritudo: contrà quæ pulchra ſunt ſuſpiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de cauſa cenſet in precio haberi ſummiſque honoribus affici, quàm quòd pulcherrima quædam res ſit. denique alia omnia bona inuidiæ ſunt expoſita: nullus tamen eſt qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignoſque honore putant: cumque omnia fortitudo ſua dignitate antecedat, à pulchritudine tamen ſuperatur.

Puſio. *puſio.*] paruus puer, παιδίον καὶ παιδάριον. Cic. 1. Tuſcul. in lib. Platonis, qui inſcribitur Menon, puſionem quendam Socrates interrogat, &c. Idem pro Cælio: Propter nocturnos quoſdam inanes metus tecum ſemper puſio cum maiore ſorore cubitauit. Iuuenal. Satyra 6.

——puſio dormit, Puſio qui noctu non litigat.

Scutica. *ſcuticam.*] paruum flagellum è loris factum, à Græco σκῦτος, quod eſt corium. Horat. Sermon. 1. Satyr. 3.

Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

Iuuenal. Satyr. 6. *—rubet ille flagellis, Hic ſcutica.—*

Scutica quid ſit, fortè non omnibus notum. σκῦτος pellis eſt, vnde ſcutica, quia fiat è corio ſiue pelle. Hinc ſcuta, quia pellibus operta. Sed habeo penes me libellum membrana deſcriptum, in quo præter alia quædam, commentarius eſt nunquam quod ſciam editus in Satyras Perſii. Scuticam ergo ſic definit Innominatus ille: Scutica erat quædam corrigia, habens in ſummitate nodos quoſdam in modum fabæ: de qua Terent. Hæc faba cudetur in me. Hæc ille. Huc ego prouerbium refero: Vnica ſcutica impellit omnes. Chil. 2. Cent. 10. Prouerb. 65.

plurimus ore decor.] Sic eum effinxit Lucian. in Amore fugitiuo.

Dira

Dira lues.] Epiphonema. Dirum, Dei ira natum, Verrius ait, at lues, à Græco λύειν, ſoluendo, ſeu diſſoluendo, ſeu ἐρᾶν, quod nihil adeò ſoluat hominum vel generoſorum mentes, quàm fœdi & ignaui amoris conſuetudo.

feram qui vincére talem.] A maiori ad minus.

AD EMBLEMA CVI.

Id tranſtulit è Græco Epigrammate: *Emblematis fons.*

γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ καὶ μείλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
οὐ δὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

id eſt, *Nudus amor blandis iccircò arridet ocellis;*
Non arcus, aut nunc ignea tela gerit.
Nec temerè manibus florem, delphinaq; tractat:
Illa etenim terris, hoc valet ipſe mari.

Nudus Amor ob id ridet, & placidus eſt,
Quia non habet arcum, neque ignita tela.
Haud ſanè fruſtra manibus tenet Delphinum & florem,
Hac enim terræ, illa vero mari imperat.

Nudus Amor mitis placidis arridet ocellis;
Nempe arcu & faculis, vt ſolet ille, caret.
Nec temerè is florem manibus, delphinaq; geſtat:
Illa etenim terris imperat, hacq; mari.

Legi alicubi Philoſtratum Cupidini roſam conferre. Nam ſicut illa recens mollis eſt, ita Cupido, cui aurei, non aliter ac roſæ, capilli tribuuntur: hic quoque ſpinas pro iaculis geſtat, pro facibus fulgorem: folia pro alis data ſunt: denique vtriq. tempus, color & mores conueniunt. Delphinus autem hominum amaſius maris quietum ſtatum & tranquillitatem oſtendit, iramque & commotionem fluctuum ibi emollitam ſignat, vt docet Pierius in Delphino ſuo Hieroglyph. 27. Id videtur expreſſiſſe apertiùs in Hippolyto Euripides:

ὁ ποικιλόπτερος ἀμφιβαλὼν
ὠκυτάτῳ πτερῷ,
ποτᾶται δ' ἐπὶ γαῖαν, εὐήχητον
θ' ἁλμυρὸν ἐπὶ πόντον. hoc eſt:

Ille pennis ornatus variis vndiq. volitans alis velociſſimis, volat namq. ſuper terram, ſuperq. ſonorũ & ſalſum mare. Quod *Amor omnia domat.*

ſignifi-

ſignificat omnia ſubiici imperio Amoris, qui nudus eſt, propterea quòd hic affectus debet eſſe ſimplex & apertus: ridet, quòd oblectationem præ ſe ferat: blandè aſpicit, vt perſuadeat: nullis armis inſtructus eſt, vt cum eo congredi nõ reformides. Plura lege apud Athenæum 13.cap.5. & Platon.in Conuiuio. Apud Euripidem Hippolyto, nutrix Phædram heram alloquitur, eique amorem ſuadet, in quo ſi quid ſit vitij, culpam omnem in Venerem confert,

φοιτᾷ δ' ἀν' αἰθέρ'. ἔςι δ' ἐν θαλασσίῳ
κλύδωνι Κύπρις· πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ.
Viuit per æthera: eſtque in marino æſtu
Venus: omnia verò ex ea nata ſunt.

Fax Cupidinis.

Nec faculas.] Fax Cupidini tribuitur, quòd corda mortalium adurat, & animos conficiat.

Cornua.] Arcum, qui cornutus apparet, cùm potiſſimum tenſus eſt.

Roſa Veneri dicata.

Altera ſed manuum flores gerit.] τὸ ἄνθος, καὶ τὸ ῥόδον promiſcuè poni apud poëtas ſolemne eſt. Sed non eſt hîc prætermittendum lepidum Auſonij Epigramma (quod iamdiu tribui Virg. cœptum, inter eius appendices etiam nunc legitur) de Roſa:

Vidi Peſtano gaudere roſaria cultu
Exoriente nouo roſida Lucifero. deinde,
Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum
Sideris & floris nam domina una Venus.
Forſan & vnus honor: ſed celſior ille per auras
Difflatur, ſpirat proximus iſte magis:
Communis Paphia dea ſideris, & dea floris
Pracipit vnius muricis eſſe habitum.

Certè philoſophi quidam odorem roſæ & colorem à Veneris ſtella proficiſci exiſtimarunt. Quare poëta Venerem ſemper ore loqui roſeo dicit. Virgil.4. Ecloga:

——tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nympha calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas, & ſumma papauera carpens,
Narciſſum & florem iungit bene olentis anethi.

Politianus Eleg. de violis:

Formoſa ô viola, Veneris munuſcula noſtra,
Dulce quibus tanti pignus amoris ineſt.

Hortos tutelæ Veneris aſſignat Plautus. Plinius item lib.19.c.4. Et quid verear, fretus eruditorum venia, carmen affigere, quod eiuſdem penè argumenti cum Alciati Emblemate ocioſè fudimus? Id ſic habet:

Symbola adulantum cernis, Roſa, Piſcis, amorum,
Non ſanè vnius ſymbola certa mali.
Nam roſa verna ſuis non eſt ſine ſentibus, idem
Piſcis habet ſpinas intus & ipſe ſuas.
Pulchra roſa eſt, verùm illa breui fit marcida: piſcis
Eſt ferus, eſſe aliqua nec cicur arte poteſt.

Prætericram neſcio quo caſu Ouidij illud, epiſtola Phædræ,

Quicquid amor iuſſit, non eſt contemnere tutum:
Regnat, & in dominos ius habet ille Deos.

Scilicet vt terræ.] Notiſſimum eſt illud ex Eclog. 10. Virgil.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Idem alibi:

Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ipſe?

Item, *Omne adeò genus in terris hominumq́ue ferarumq́ue,* &c.

Scilicet vt terræ iura det, atque mari.] Lucretius initio primi libri: *Alma Venus, hominum, Diuumq́ue æterna voluptas.*

Idem eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras. Et deinde:
——— *tibi ſuaues dædala tellus*
Submittit flores: tibi rident æquora ponti.

Ouidius:

Tu ſuperos, ipſumq́ue Iouem, tu numina ponti,
Victa domas, ipſumq́ue regit qui numina terræ:
Tartara quid ceſſant?

Et Propertius:

Hic Deus & terras & maria alta domat.

Qua ratione tradit Pauſanias in Corinthiacis apud Sicyonios exſtare nobilem Veneris ſtatuam ex ebore, quæ capite geſtet cæli orbes; altera manu teneat papauerum capita; altera verò malum: quo ſignificaretur quanta Veneris in animantia omnia, inque ipſos deos, vis eſſet.

AD EMBLEMA CVII.

Ex lib. 4. Epigrammat. Græcorum ſumpſit illud:

ὁ πτανὸς τὸ πτανὸν ἰδὼν, ἄγνυσι κέραυνον,
δεικνὺς ὡς κρεῖσσον πῦρ πυρὸς ἐςὶν ἔρως.

Alatus alatum intuitus perfringit fulmen,
Oſtendens quòd fortior ignis fulmine ſit Amor.

Aliger

Aliger alatum fulmen perfregit: & hoc eſt,
Fulmine quòd rapido eſt fortior ignis Amor.

Tanta vis eſt amoris, vt ipſo fulmine concitatior ſit, & violentior: quippè qui nec ipſi Ioui cedat, quem multoties arcu petiiſſe Poëtæ referunt: quo ſignificatur amore ſtrenuo nihil vehementius eſſe neque inſuperabilius. Itaque Græcis ἔρως πανδαμάτωρ dicitur. De quo illud eſt diſtichon per proſopopœiam:

Amor fulmine ſuperior.

Perfringunt, penetrant, vrunt mea ſpicula fulmen:
Scilicet hinc nomen eſt mihi πανδαμάτωρ.

Quidam exſtant Euripidis verſus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omnium potentiſſimum facit: hi ſunt:

ἔρωτα ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶν ἄπειρος ὢν,
οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Anacreon:

Amor omnium domitor.

ὁ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης
ὁ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει.

Menander:

Δέσποιν' ἔρωτος οὐδὲν ἰσχύει πλέον
Οὐδ' αὐτὸς ὁ κρατῶν τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν
Ζεὺς, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀναγκασθεὶς ποιεῖ.

dicit nihil amore potentius, vt neque ipſe Iupiter, qui in cœlo diis aliis imperet, ab amore coactus ei obſequatur. In Troadibus Euripidis Helena factum ſuum excuſans, apud Menelaum maritum, confert omnem culpam in Venerem à qua coacta ſit, his verbis:

τὴν θεὸν κόλαζε καὶ Διὸς κρείσσων γενοῦ,
ὃς τῶν μὲν ἄλλων δαιμόνων ἔχει κράτος,
κείνης δὲ δοῦλός ἐστι. Id eſt:

Obiurga Deam: & fias Ioue potentior, qui aliis diis imperat, huius quidem (Veneris nempe) ſeruus eſt.

Ouidius:

Regnat, & in ſuperos ius habet ille Deos.

Huc facit illud Clêmentis è 6. στρωματ. ἔρωτα γὰρ τὸν ἁβρὸν μέλπομαι βρύοντα μίτραις πολυανθέμοις ἀείδειν. ὁ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης, ὁ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει: Amorem celebro delicatum florentibus plenum coronis: quippè qui & in Deos imperium obtineat, atque homines domet. Huc Augeriani octoſtichon, ſanè lepidum:

Lepidum epigramma Augeriani.

Omne olim cælum (vt fertur) cælum omne ruebat,
Inter ſe ſuperi dum fera bella gerunt.
Fortis erat Bromius thyrſo, Mars enſe, tridente

Neptunus,

Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

At cùm viſus Amor fuit in fulgentibus armis,
Necnon accenſa lampade pulchra Venus:
Priuatur thyrſo Bromius, Mars enſe, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

Sed mirum fuit Ouidij ingenium in eo affectu exprimendo, eiuſque vi amplificanda: ſic enim 2. Amorum, eleg. 1.

In manibusq́ Iouem, & cum Ioue fulmen habebam,
Quod bene pro cælo mitteret ipſe ſuo.
Clauſit amica fores: ego cum Ioue fulmen omiſi,
Excidit ingenio Iuppiter ipſe meo.
Iuppiter ignoſcas: nil me tua tela iuuabunt:
Clauſa tuo maius ianua fulmen habet.

Et in ſecundo eiuſdem operis, eleg. 5. vbi conqueritur de amaſia, quæ ſe alteri communicarat, quamq́ue ideò verberibus cædere conſtituerat:

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defenſa eſt armis noſtra puella ſuis.
Qui modò ſæuus eram, ſupplex vltroq́ rogaui,
Oſcula ne nobis deteriora daret.
Riſit: & ex animo dedit oſcula, qualia poſſent
Excutere irato tela triſulca Ioui.

Lilius Gyrald. hiſt. Deorum Syntagmate 13. repetit ex Plinio, fuiſſe in curia Octauiæ Cupidinem fulmen tenentem, cuius auctor neſciebatur. Id affirmabatur Alcibiadem fuiſſe Principem forma in ea ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Poterit fulmen hoc à Cupidine concuſſum traduci ad id quod dici ſolet, Amore plus quàm vi effici: quod in quadam Epiſt. expreſſit D. Hieronymus: Ingenia quidem, inquit, liberaliter educata faciliùs verecundia quàm metus ſuperat. *Plus amore quàm vi effici.*

Aligerum fulmen.] Epitheti metaphora. fulmen cum telo Amoris comparat: ſed & fulmen telum vocatur Græcis, vt apud Sophoclem: ἐγκατάσκηψον βέλος πάτερ κεραυνοῦ: & Herodotum, βέλος ἐνέσκηψε θεός. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem: ideoq́ue pictores fulmini tribuunt alas, quòd à Ioue immitti crederetur. Virg. 1. Aeneid *Fulmen aligerum, & aliger amor.*

Atque his aligerum dictis affatur Amorem. vt Græcis ἔρως πτερόεις.

Ignis amor:] Meritò amor ignis dicitur. Itaque Virgil. paſſim Amorem ignis nomine nuncupat. Sic 3. Georg.

Omne adeò genus in terris hominumq́ ferarumq́,
In furias ignemq́ ruunt.

Idem Aeneid. —*& cæco carpitur igni.*

In Eclog. porrò,

At mihi ſeſe offert vltrò meus ignis Amyntas.

Ouid. epiſtola Paridis Helenæ:

—quis enim celauerit ignem,

Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

Scripſit & perelegans ſanè tetraſtichon Ioan. Secundus in Cupidinem camino inſculptum, eadem fermè cauſſa:

Flammiuomo Veneris quiſquis fuit ille camino

Qui ſculpſit puerum, credite doctus erat.

Scilicet æterna penes hunc cuſtodia flamma:

Per quem ſopitus non queat eſſe focus.

Fortior ignis Amor.] Teſte Xenophonte, qui ait amorem ipſo igni torrentiorem, & feruidiorem. nam ignis tangentem ſolùm vrit, & vicina depaſcitur: amoris ignis etiam in procul intuentes, & longo terrarum tractu diſſitos ardentes ſuos radios vibrat. Eôdem ſpectat & illud Ouidianum ex epiſtola Phædræ ad Hippolytum:

Venit amor grauiùs quò ſeriùs. vrimur intus,

Vrimur, & cæcum pectora vulnus habent. deinde,

At bene ſucceſſit diro quòd adurimur igne. & poſt,

—me tacitum conſcius vrit amor.

Sed hæc de verbo, vrit, quod ad amoris affectum traduci ſolemne eſt. Nos argumenti ſententiam poſſumus non inconcinnè traducere ad fœdera illa quæ percuti ſolent inter principes viros, & familias nobiles inter ſe diſſidentes, ſed tandem quæ pactis conuentis, connubiorum illecebra, dataque fide coëunt, ac deponunt hoſtiles animos. In eo vis amoris elucefcit, vt quæ Martis impetum omnem contundat optati aduentu Cupidinis. Argumentum lepidi huius diſtichi audiui aliquando trahi ad illud Eſdræ, quo loco veritatem rege, vino, femina potentiorem arguit: de quo id legimus ἄδηλον,

Rex, mulier, vinum, præ cunctis fortiter vrgent,

Sed inter omnes Veritas victrix manet.

Item ad eum modum,

Magna meri vis eſt, fortis rex, femina fortis:

Fortia quæ cùm ſint, Verum tamen omnia vincit.

Sed vt ad carceres redeam, non me fugit illud Ouid. 5. Metamorphoſ. —*videt hunc Ericina vagantem,*

(Ditem intelligit)

Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem:

Arma, manuſque mea, mea (nate) potentia, dixit,

Illa

Illa quibus ſuperas omnes, cape tela Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire ſagittas:
Cui triplicis ceſſit fortuna nouiſſima regni,
Tu ſuperos, ipſumq; Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumq; regis qui numina terræ:
Tartara quid ceſſant?

AD EMBLEMA CVIII.

Ex Guicciardino Italo, ſcriptore hiſtoriæ diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati ſpeciatim ſcriptum fuiſſe in Hieronymum Paduanum, doctum quidem hominem, ſed qui amatoria etiam tractaret. Quod & generatim traduci poteſt in quoſdam doctrinæ gloria celebres, qui amore turpi excæcati videre non poſſunt, quantũ vitæ ſuæ & famæ detrahant. Pudet ſanè referre doctos homines quãplurimos, ſui nominis oblitos, qui hac perculſi non leuiter inſania, diſciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, boniq. mores inſeruntur,) cultum natiuũ turpiſſima Veneris labe infamarunt. Tales fuerunt apud Græcos Callimachus, Sophocles, Philetas, quos ſecuti proximè Catullus, qui Lesbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthiam: Naſo, qui Corinnã verſuum mira luxuria celebrarunt. Certamen eiuſmodi inter Palladem & Venerem etiã nunc durat, quodque crebrò accidat, pleriſque etiam viris bonis (qui eo fortaſſe non tã inuiti hærent) videtur eſſe ludus. Quo loco referre placet quæ Paulus Iouius, ætatis noſtræ hiſtoricus excellentiſſimus, de Auguſtino Nypho Philoſophiæ profeſſore retulit. Suſceptis enim liberis & vxore ſeneſcente ſeptuagenarius ſenex, puellæ citra libidinẽ impotenti amore correptus eſt vſq ad inſaniam, ita vt pleriq. Philoſophũ ſenem atque podagricũ ad tibiæ modos ſaltantem miſerabili pudore conſpexerint: vnde illi maturatum vitæ exitũ conſtat. Melius quidem Panætius, qui adoleſcentulo quærenti an ſapiens amaturus eſſet: De ſapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à ſapiente longè abſumus, non eſt committendum vt aliquando incidamus in rem tam cõmotam & impotentem, alteri emancipatam, & vilem ſibi. Marcus etiam Tullius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad ſecũdas nuptias: Vix poſſem ego, inquit, eodẽ modo vxori & ſapientiæ ſtudio dare operam. Quò referam illud Chryſippi. Cum enim dixiſſet quidam ſapientem amore nõ capi, teſtimonio eſſe Menedemum, Epicurũ, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtar: Si Alexinus

Origo Emblematis.

Qui inter doctos, amori operam dederunt.

Auguſtinus Nyphus philoſophus.

nus ille diſſolutus, & Epicurus inſenſatus, & Menedemus canis ac delirus (ſic enim ab Eretrienſibus dicebatur) amore capti non ſunt: nec ſapiens quidem eo capietur. Porrò videtur hoc Emblema imitatus eſſe ex Græco Pauli Silentiarij:

ὁ πρὶν ἀμαλθάκτοισιν ἐνὶ φρεσὶ ἡδὺν ἐν ἥβῃ
οἰστροφόρου παφίης θεσμὸν ἀπειπάμενος·
γυιοβόροις βελέεσσιν ἀνέμβατος ὁ πρὶν ἐρώτων
αὐχένα σοὶ κλίνω κύπρι μεσαιπόλιος.
δέξο με καγχαλόωσα, σοφὴν ὅτι παλλάδα νικᾷς
νῦν πλέον, ἢ τὸ πάρος μήλῳ ἐφ' ἑσπερίδων.

Senex eſt qui conqueritur ſe, cùm iuuenis eſſet, telo amoris inuiolabilem fuiſſe: ætate autem prouectum amoris iugo cogi. Epigramma ferè ita Latinè:

Acer eram, vt primis inuicta mente ſub annis
Oeſtriferæ ſpreui dulcia iura Deæ:
Miſſilibus nec eram diris violandus amorum,
Qui tua nunc canus ſub iuga vado Venus.
Suſcipe ouans, tetrica victa tibi Pallade ceſſit
Quàm prius Heſperidum munere maior honós.

Qui prius duris in præcordiis iucundam in pubertate
Oeſtriferæ Paphiæ legem recuſaui;
Membriuoris telis imperuius qui priùs eram, amoribus
Collum tibi inclino, ô Venus (ego) ſemicanus.
Suſcipe me lætabunda, ſapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quàm olim pomo ex Heſperidum.

Quùm prius in duris florenti ætate medullis,
Nulla mihi œſtriferæ cura foret Paphiæ
Nullus amor potuit noſtros abducere ſenſus:
At Venus heu, canas nunc tibi ſubdo comas.
Me iam admitte: magis doctam tu Pallada vinces,
Quam quondam pomo viceris Heſperidum.

Vide num huc referre poſſis initium Odes vndecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me, ſicut antea, iuuat
Scribere verſiculos amore perculſum graui, &c.

Alio ſenſu ab Ouidio dictum memini elegia tertij Amorum, qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euerſamq́ pharetram,
Et fractos arcus, & ſine luce facem.

Amorem etiam ſuis deſtitutum armis deſcripſit initio eiuſdem operis amatorij his verbis:

Quis tibi ſæue puer dedit hoc in carmine iuris?

Pieridum vates, non tua turba ſumus.
Quid, ſi præripiat flaua Venus arma Mineruæ?
Ventilet accenſas flaua Minerua faces?

Ad hunc locum placet adgregare lenes ac ſuaues Tibulli numeros, eleg. 1.

Interea dum fata ſinunt, iungamus amores:
Iam veniet tenebris nox adoperta caput.
Iam ſubrepet iners ætas, nec amare decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.

Deinde eleg. 2.

Vidi ego qui iuuenum miſeros luſiſſet amores,
Poſt Veneris vinclis ſubdere colla ſenem,
Et ſibi blanditias tenera componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, ſeruire puellæ,
Ancillam medio detinuiſſe foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſtetit arcta,
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Memineram mimi cuiuſdam veteris, Anus cùm ſaltat, morti delicias facit. Nihil enim ridiculum magis, & maiore dignum cachinno, quàm ſit ſenex amaſius, & literatus nugis ac laſciuiis obnoxius. Quia de turpis amoris quibuſdam effectis nonnihil attigi, iisque maximè quibus eruditi plerique, & qui ſapientiam profitentur, argui nonnunquam ſolent, neſcio an huc rectè audeam conjicere τ̃ ἀφροδίτης, id eſt, Veneris ἔτυμον, quam παρὰ τὸ ἀφραίνειν à deſipiendo non ineptè quidam deflectunt. Quod confirmat Euripides quo loco ait, τὰ μωρὰ πάντ' ἐς Ἀφροδίτης βροτοῖς: hominum eſſe ſtultitias, quæcumque Veneris cauſa fiant. Et Cythercam, Veneris nomen Grammatici deflectunt παρὰ κεύθειν τ̃ ἔρωτα, τούτεσι κρύπτειν αἰσχρὰν μίξιν: quia, vt inquit Cicero 1. de officiis, qui ad voluptatem corporis paulò ſunt propenſiores, quamuis ea capiantur, occultant & diſſimulant tamen appetitum propter verecundiam. *Ἀφροδίτη, Venus unde dicta.*

Immerſus ſtudiis.] Ab aquis tranſlatio.

libellio.] Libellio dicebatur à veteribus, quem nos Tabellionem vocamus; Græcè γραμματεὺς dicitur. *Libellio.*

quantum nec Thracius vmquam.] Hac parium collatione turpem amorem ſignificat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Rege, qui Philomelæ iuuenculæ, Prognes vxoris ſorori, ſtuprum intulit. Fabulam repete ex Ouidio.

Pallada cur alio.] Hæc apoſtrophe gratiam addit, eaque tacitè

citè ſignificat quàm ſint ad libidinem propenſi qui ab ea in primis eſſe deberent alieniſſimi.

Cypri.] Cypris, vel Cypria, Veneris cognomen, à Cypro inſula, luxui deditiſſima. Iuſtin. lib. 18. D. Auguſtin. Ciuit. lib. 4. cap. 10. aliique plures.

Ida eſt.] Ida mons editiſſimus, in quo tres Deæ de pomo aureo concertarunt.

AD EMBLEMA CIX.

Hoc decaſtichon tralatũ reperio ex Græco Mariani Scholaſtici εἰς ἔρωτα ἐστεφανωμένον, quod ſic eſt 4. Epigram.

ποῦ σοι τόξον ἐκεῖνο παλίντονον, οἵ τ' ἀπὸ σεῖο
πηγνύμενοι μεσάτην ἐς κραδίην δόνακες;
ποῦ πτερά, ποῦ λάμπας πολυώδυνος; ἐς τί δὲ τρισσὰ
στέμματα χερσὶν ἔχεις, κρατὶ δ' ἐπ' ἄλλο φέρεις;
οὐκ ἀπὸ πανδήμου ξένε κύπριδος, οὐκ ἀπὸ γαίης
εἰμί, καὶ ὑλαίης ἔκγονος εὐφροσύνης·
ἀλλ' ἐγὼ ἐς καθαρὴν μερόπων φρένα πυρσὸν ἀνάπτω
εὐμαθίης, ψυχὴν δ' οὐρανὸν εἰσανάγω.
ἐκ δ' ἀρετῶν στεφάνους πισύρων πλέκω· ὧν ἀφ' ἑκάστης
τούσδε φέρων πρώτῳ τῷ σοφίης στέφομαι.

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor ſagittæ?
Vbi pennæ, vbi fax triſtis? ad quid tres
Coronas manibus tenes, in capite aliam fers?
Non (ego ſum natus) à vulgari, hoſpes, Cypride, neq. à terra
Sum maternali genitus voluptate;
Sed ego in puris hominum mentibus ignem accendo
Honeſtæ doctrinæ, mentem verò in cœlum induco:
Ex virtutibus autem coronas quatuor necto, quarum ab vnaquaque
Easque ferens, primâ quæ eſt ſapientiæ coronor.

Arcus vbi reflexus, Amor, diraque ſagittæ,
Queis teneros animos ſæpe ferire ſoles?
Pennæ vbi ſunt? vbi fax triſtis? cur ergo coronas
Fers manibus? capiti cur agedum vna ſubeſt?
Non ego vulgari natus ſum Cypride, nec me
Materna è terra fœda libido tulit.
Aſt hominum puris accendo in mentibus ignes
Doctrinæ, atque animos purus in aſtra traho.

Quatuor

Quatuor eq; omni necto virtute coronas,
Quas fero ego, & Sophiæ eſt prima corona mihi.

Effingit Cupidinem ἄτοξον καὶ ἄστοχον, ſine arcu & ſine telis, erudito ſanè figmento dialogiſtico, quo quidem virtutis omnis diſtributionem aſſignat. Sed primùm aduertendum eſt ex Platone, in Sympoſio, duas eſſe Veneres, & totidẽ Cupidines: hæc antiquior & ſine matre, cælo nata, quam cæleſtem Venerem vocamus: altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & communis appellata. Eadem ratio eſt Cupidinis vtriuſque. Horum enim alter honeſtas cupiditates animis ingerit: alter verò affectus voluptuoſos & terreſtres inculcat. Prior ille ἀντέρως eſt, quaſi dicas, priori contrarius; qui hominem attollit ad ſuperiora & cæleſtia contemplanda, omnemque virtutem & honeſtatem præſtat. Hic itaq. tres coronas manibus contrectat, vnamque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honeſti fons petitur) deſignantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidem Platoni in Timæo omnium corporis partium diuiniſſimam, & certè principem) prudentiam repræſentat: prouidere enim & aliquid prudenter meditari, contemplationis eſt: tres aliæ, quas manibus continet, Iuſtitiam, Fortitudinem, & Temperantiam notant, quæ potiſſimum in actione poſitæ ſunt; manus enim actionis ſunt organa. Quod perſpicuum eſt ex primo Officiorum Ciceronis: Qui maximè perſpicit, inquit, quid in re quaque veriſſimum ſit, quique acutiſſimè & celerrimè poteſt videre & explicare rationem, is prudentiſſimus & ſapientiſſimus ritè haberi ſolet. Quocirca huic quaſi materia quam tractet, & in qua verſetur, ſubiecta eſt veritas: reliquis autem tribus virtutibus neceſſitates propoſitæ ſunt ad eas res parandas tuendasque, quibus actio vitæ continetur: quo ſanè loco differentem facit virtutem Prudentiam à reliquis tribus. ea enim poſita eſt in veri inueſtigatione & contemplatione, reliquæ ſunt actionis. De vtroque Amore Plato in Conuiuio. Ficinus Oratione 2. c.7. & orat.7.cap.3. in idem Conuiuium Platonis. Cæterùm ἀντέρωτα Proclus interpretatur Amorem diuinum animas à corporibus abſtrahentẽ: qua in ſignificatione hîc vſurpatur. Alij duplicem Amorem ideò effictum eſſe narrant, quòd nullius frugis aut commodi poſſit eſſe amor, niſi mutuus ſit: qua de re Porphyrius Philoſophus hunc adfert Apologum. Cùm, inquit, Cupido infans parũ coaleſceret, Venus Themin Deam conſuluit: quæ Veneri reſpondit, Anterota neceſſarium eſſe qui rependat vices, vt ſeſe mutuò iuuent. cui Venus acquieſcẽs, Anterota, quaſi

Duo Cupidines & totidem Veneres.

ἀντέρως.

Quatuor coronæ ad totidem virtutes relatæ.

Locus Ciceronis.

Duplex amor quid aliis ſignificet.

Contra cupidinem dicas, genuit: quo vix dum nato, Cupido cœpit adoleſcere, & procerior euadere. Sed hæc fortaſſe παρέργως. Scio quidem apud Plutarchum in ἐρωτικῷ, duos Amores eſſe iuxta Aegyptiorum ſententiam & Platonicorum, ἔρωτα πάνδημον καὶ τὸν οὐράνιον, id eſt, vulgarem, & cæleſtem amorem: ſed quia deflectit aliquantum ab ea quam retuli ſententia Mariani, facilè prætereo. Apuleius tres amores facit libello quem De philoſophia ſcripſit (vbi Platonem auctorem appellat) vnum diuinum cum incorrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum degeneris animi, & corruptiſſimæ voluptatis: tertium ex vtroque permixtum, mediocris ingenij & cupidinis modicæ. Animas autem fuſciores ait impelli corporum cupidine: vnum quod illis propoſitum eſt, vt eorum vſura potiantur, atq. eiuſmodi voluptate & delectatione ardorem ſuum mulceant. Illas verò facetas & vrbanas eſſe: animas bonorum deamare, & factum velle vti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præſtantioresque reddantur. Medias ex vtroque conſtare: nec delectationibus corporis prorſus carere, & lepidis animarum ingeniis capi poſſe. Vt igitur illum amorem deterrimum, inhumaniſſimum, atque turpem facit, non ex rerum natura, ſed ægritudine corporis, morboque natum: ſic illum diuinum, deorum munere beneficioque conceſſum, aſſpirante cæleſti cupidine in animos hominũ venire credi. Tertiam ſpeciem amoris, quam mediam dicit, diuini atque terreni proximitate collectum, nexuq. & conſortio parili copulatum: vtque rationi propinquus eſt diuinus ille, ita & terrenum turpitudini iunctum eſſe voluptatis. Hactenus Apul.

Fax amoris. *Fax vbi triſtis.*] Triſtis, à conſequenti: Fax autem Cupidini tribuitur; quod indicarunt Aegyptij ſacerdotes, qui per ignem amorem exprimi voluerunt.

Ouid. 2. Amorum, eleg. 9.

Cur tua fax vrit, figit tuus arcus amicos?

Iſidorus non poſtremi ordinis auctor rationem reddit, quia nonnumquam amor cupiditate impatientiùs exurat, nonnumquam verò præ ſatietate abuolet. Itaque apud Gellium Portius Licinius dixit hominem ob amorem non eſſe ignitum, ſed ipſum ignem. Notum eſt illud Virgil.

cæco carpitur igni. &, *eſt mollis flamma medullas.*

Item: *Vritur infelix Dido.* vti iam diximus paulò antè.

Venus vulgaris. *vulgari cum Cypride.*] Vulgaris illa Venus circa turpes amores verſatur: honeſta verò ad virtutem & honeſtatem amplexandam inflammat, & ad rerum cæleſtium contemplationem

animos

animos pertrahit. Quod dum meditor, non poſſum mihi temperare quin hoc adiiciam.

Apuleius apolog. 1. pro ſe ipſo dicit item ex Platone geminam eſſe Venerem, quarum altera vulgaris, quæ ſit percita populari amore, non modò humanis animis, ſed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cælitem Venerem, quæ prædita ſit optimati amore: ſolis hominibus, & eorum paucis curare: nullis ad turpitudinem ſtimulis, vel illecebris ſectatores ſuos percellentem; eius enim amore non amœnum & laſciuum, ſed contrà incorruptum & ſerium pulchritudine honeſtatis, virtutis amatoribus ſuis conciliare: & ſi quando decora corpora commendet; à contumelia eorum procul abſterrere. Neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quàm quòd admoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quam prius veram & ſinceram inter deos videre. Quapropter, vt ſemper, eleganter Afranius hoc ſcriptum reliquit:

Amabit ſapiens, cupient cæteri.

Ea de re multò fuſius Lucian. in dialogo, cui nomen ἔρωτες, vel ἔρως καὶ ἀντέρως, de quo ſcripſere ſingulares commentarios quidam recentium, vt Cælius Chalcagninus, Auguſtin. Nyphus cap. 19.60.98. de amore, alij plures.

Bene Tull. 4. Tuſcul. Virtus eſt animi affectio conſtans, conueniensque, & laudabiles efficiens eos in quibus eſt, & ipſa per ſe ſua ſponte, ſeparata etiam vtilitate, laudabilis. ex ea proficiſcuntur honeſtæ voluptates, ſententiæ, actiones, omniſque recta ratio dici poteſt. Huius igitur virtutis contraria eſt vitioſitas, ex qua perturbationes, quæ ſunt turbidi animorum, concitatique motus, auerſi à ratione, & inimiciſſimi mentis, vitæque tranquillæ. Amoris huius honeſti exemplum habes apud Plinium, auctorem caſtiſſimum lib. 3. epiſt. 3. vbi de Iulio Genitore, rhetore. Et neſcio an agnoſcere auſim differentiam inter Cupidinem & Amorem, de qua Nonius. Nam Cupidinem ait eſſe inconſideratæ neceſſitatis: Amorem iudicij. Videtur id innuere Phocyllides, Σεμνὸς ἔρως ἀρετῆς, ὁ δὲ Κυπρίδος αἶσχος ὀφέλλει. Virtutis amor honeſtus, at Veneris dedecus adfert. Veneris οὐρανίου, i. cæleſtis & inculpatæ, ab omnique corporis ſeiunctæ deſiderio, templum Athenis fuiſſe ſcribit Pauſanias. primos hominum Aſſyrios eam coluiſſe: Deinde Paphios, poſt Aſcalonitas, Phœnices, inde Cytheræos, vltimos Athenienſes, Ægeo rege ſacra illius conſtituente. Veneris autem πανδήμου, id eſt vulgaris ſeu publicæ fanum Athenis exſtruxit Solon ex pe-

cuniis quas lupæ in proſtibulo merentes contulerant, Athenæus lib. 13. Plato Conuiuio. quod nos obiter. Sed ad vim argumenti facit illud Valerij Max. lib. 3. cap. 3. Eſt & illa vehemens & conſtans animi militia, litteris pollens, venerabilium doctrinarum antiſtes philoſophia, quæ vbi pectore recepta eſt hominum, inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo, totos in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens. Ad id ſpectat hoc Flacci,

Quò te cœleſtis ſapientia duceret, ires, ſi
Frigida curarum momenta relinquere poſſes.

Adiungo non inuenuſtum Baptiſtæ Cynthij epigramma, de Solone & Venere:

Palladis afflatu patria dum conderet olim
Iura Solon, illi candida Cypris ait,
Quid ſequeris demens, plena hæc monimenta laborum,
Cur placidum numen non colis ipſe meum?
Fortè piget coluiſſe Cyprin: Tritonia nobis
Eſt longè inferior iudice vel Paride.
Hinc ſenior, Phrygio ſi mens non læua fuiſſet,
Non eſſet flammis Troia cremata tuis.
Tu verò ne quæſo iterum me iudice certes,
Nam tibi non cedent aurea poma Venus.
Me iuuat iſte labor, vera hic parit otia ſudor:
Ocia ſed flammas quæ facis ipſa ferunt.

Sed puris hominum.] Effecta pudici amoris: vbi notabis diligenti præparatione opus eſſe, priuſquàm aditum habere poſſis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum ſpeculationem.

animos aſtraq;.] Hic raptus quomodo fiat, ſuperiùs docuimus ad Emblema, cuius inſcriptio eſt, *In Deo lætandum.*

AD EMBLEMA CX.

Amor quomodo ab Amore ſuperetur.

TRIVMPHVS eſt Amoris pudici, qui de Cupidine Venereo ſpolia ampla referat. Nemeſis igitur vltionis Dea ſuperbientem Veneris filium voluit ab alio aduerſario Cupidine, ſeu oppoſito amore vinciri & conſtringi: quo ſignificatur, turpem amorem, aut noxiam aliquam cupiditatem poſſe ab honeſto quodam affectu & labore non modò imminui, ſed & ſopiri. Manifeſta eſt itaque alluſio ad prouerbium, Clauum clauo pellere. quò pertinet illud Hieronymi ad Ruſticum Monachum: Philoſophi ſæculi ſolent amorem veterem amore no-

uo,

uo,quaſi clauum clauo pellere. Cicero 4. Tuſc. Loci denique, inquit,mutatione,tanquam ægroti non conualeſcentes, ſæpè curandus eſt. Etiam nouo quodam amore veterem amorem tamquam clauum clauo eiiciendum putant. Id mihi in memoriam reuocat C. Valerium Flaccum, qui primùm luxu perditus adoleſcens temporibus belli Punici ſecundi, cùm captus flamen eſſet à Licinio Pontifice maximo, quo faciliùs à vita flagitioſa recederet,ad curam ſacrorum & ceremoniarum conuerſo animo, quantum priùs luxuriæ fuerat exemplum, tantum poſtea modeſtiæ & ſanctitatis ſpecimen euaſit,vt ait Val. Max.lib.9.cap. De mutatione morum. Tralatum eſt hoc carmen ex Epigrammate Græco incerti, quod ſic habet:

Archetypus Emblematis.

πτανῷ πτανὸν ἔρωτα τὸν ἀντίον ἔπλασ' ἔρωτι
  ἁ νέμεσις, τόξῳ τόξον ἀμυνομένα,
ὡς κεν πάθῃ τά κ' ἔρεξεν· ὁ δὲ θρασὺς, ὁ πρὶν ἀταρβὴς,
  δακρύει, πικρῶν γευσάμενος βελέων,
ἐς βαθὺν τρὶς κόλπον ἀπέπτυσεν· ἆ μέγα θαῦμα,
  φλέξει τὶς πυρὶ πῦρ· ἥψατ' ἔρωτος ἔρως. id eſt:

Pennatum volucri puero atque vltricia pennis
  Tela Cupidineis oppoſuit Nemeſis:
Vt quæ commiſit, ferret, qui fortis & audax
  Antè, modò expertus ſpicula amara gemit:
Terq; ſinum ſpuit in medium, prô mira! quis ignem
  Igne vret? flammas ſenſit Amoris amor.

Pennato pennatum Amorem contrarium finxit Amori
  Nemeſis, arcu arcum vlciſcens:
Vt quæ mala fecit, patiatur. Audax verò qui priùs [&] intrepidus,
  Lachrymat, amara vbi ſenſit tela:
In imum ter ſinum conſpuit. Quàm valde mirum!
  Accendet quis igni ignem? attigit Amorem Amor.

Pennato Nemeſis pennatum finxit Amori
  Oppoſitum, arcu arcum, vt qui domet alter Amor:
Quò mala quæ fecit patiatur. Qui priùs ergo
  Audax, intrepidus, ſentit amaritiem:
Conſpuit in mediumq; ſinum. Igni accenditur ignis,
  (Mirum) & Amorem iſtoc verbere ſentit Amor.

Non eſt alienum quod Ouidius cecinit 1. Amorum, eleg. 1.

Quid ſi præripiat flaua Venus arma Mineruæ?
  Ventilet accenſas flaua Minerua faces?

Et eleg. 8. lib. 3. qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euerſamq; pharetram,
  Et fractos arcus, & ſine luce facem.

Pau-

Pauſanias in Eliacis memorat Cupidinem depictum fuiſſe, qui alteri Cupidini palmam è manibus extorquere niteretur: quo volebant intelligi honeſtum amorem de amore Venereo victoriam quærere. Ouid.2. De remed. cùm ait:

Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Ἀντέρωτα certè, id eſt ἀντίθεον, oppoſuerunt veteres ἔρωτι, vt interpretes nonnulli exemplum ita apponant, In Phædra ἔρως, in Hippolyto ἀντέρως erat: vt apud Naſonem in Apolline perſequente, & Daphne fugiente: cuius Poëtæ verſus hi noti:

Deq́ ſagittifera prompſit duo tela pharetra, &c.

Fortaſſe huc non malè quadrat iſtud anonymi cuiuſdam:

Dum ſedet, & vano defeſſus membra labore,
Pan, & ſe tortum cæculo amore pudet:
Cæpit agens vnà calamos inflare ſonoros,
Cantibus, & ſic quo tædia fallat, habet.
Sic opus ad Muſas animum reflectere dulces;
Tale amuletum turpis amoris erit.

Teſtis Plato, qui audito primùm Socrate, poëticam abiecit, totumque ſe ſtudio philoſophiæ dedidit: teſte Polemone, adoleſcente profligato, luxu & ganea perdito, qui cùm fortè in ſcholam Xenocratis veniſſet, & philoſophum exquiſitè diſputantem aduerſus luxum & tetram voluptatem, ſtatim ſe recepit ad frugem meliorem, & ſic excolendum ſe dedit præceptis ſapientiæ, vt inter noti nominis philoſophos numeretur. de eo Laërtius, Horatius 2. ſermon. Val. Maxim. lib. 6. cap. 1. Id reuocat in mentem Socratis de ſe iudicium, qui cùm à phyſiognomo quodam Zopiro, ex inſpectione vultus argueretur, vt bardus & mulieroſus: Verè, ait; nam talis eram natura, niſi me philoſophiæ dediſſem excolendum. Sed in primis valdè nos afficit Hieronymi pia vox in ea, quæ eſt ad Ruſticum epiſtola: Gratias ago Deo meo, ait, quod de amaro ſemine litterarum dulces fructus capio. Significat beatus ille ſe ex profanis litteris meliores ſuccos expreſſiſſe, & quicquid in iis ſpurcum aut amarulentum foret, feciſſe melius meditatione diuini verbi, & veridicæ pietatis.

Vt qua aliis fecit, patiatur.] Adducitur idem à Suida:

Εἴ κε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη δ' εἰθεῖα γένοιτο. id eſt,

Si quis patiatur quæ aliis fecerit, iuſta pœna fuerit. & apud Pindari ſcholiaſten 4. Pyth.

οἷά τ' ἀνὴρ ἔρξοι, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει. Alicubi & apud Pauſaniam: Iiſdem artibus capietur ille, quibus vſus eſt, ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἁλώσεται, αἷσπερ ἐπανῆξεν. Lactantius lib. 1. cap. 16.

cap. 16. Diuin. Inſtitut. de Ioue loquens: An tandem, ait, illi venit in mentem, Ab alio expectes alteri quod feceris? & timet ne quis ſibi faciat quod ipſe Saturno? Boëthius (quid enim verear adducere auctorem tam bonum?) De conſolat. 2. Quid autem eſt, inquit, quod in alium quiſquam poſſit facere, quod ſuſtinere ab alio ipſe non poſſit? Buſiridem accepimus necare hoſpites ſolitum ab hoſpite Hercule fuiſſe mactatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula coniecerat: ſed mox ipſe vinctorum catenis manus præbuit. Vllámne igitur eius hominis potentiam putas, qui quod ipſe in alio poteſt, ne id in ſe alter valeat, efficere non poſſit? hæc ille. Seneca longè antè vſurparat idem verbum, ſed alio tamen ſenſu, epiſt. 39. Quorum voluptatum impotentiæ atque inſanæ libidini ob hoc vnum poſſis ignoſcere; quòd quæ fecere patiuntur. Accommodatius ad hunc locum Cicero 2. de Oratore, alio tamen orationis filo: Vt ſementem feceris, ita & metes. Iuſtitia enim videtur poſtulare vt qui fecerit aliis iniuriam, ab aliis itidem accipiat iniuriam. Hæc enim lex eſt talionis vt par pœna reddatur. Virgil. in decimo, de Turno qui Pallantem Euandri filium interfecerat: *Æquum eſt eum ea pati quæ in alios fecit.*

Neſcia mens hominum fati, ſortiſq; futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis:
Turno tempus erit, magno cùm optauerit emptum
Intactum Pallanta, & cùm ſpolia iſta, diemq;

Oderit. etenim cùm Aeneas Turnum proſtrauiſſet, illique parcere decreuiſſet, viſo Pallantis balteo, quo ſe Turnus cinxerat,

——furiis accenſus & ira
Terribilis: Túne hinc ſpoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam ſcelerato ex ſanguine poſcit.

Et Orodes prædixerat in 10. eod. lib. fore, vt eadem pœna breui afficeretur Mezentius, quam in ipſum intulerat:

——non me quicunque es inulto
Victor, nec longum lætabere, te quoque fata
Proſpectant paria: atque eadem mox arua tenebis.

Glyca Annalibus ſcribit Adonibezecum, viuum captum, extremiſque pedum ac manuum partibus mutilatis: Septuaginta, inquit ille rex, reges extremis pedum manuumque partibus truncati, mea ſub menſa micas collegerunt. Quemadmodum in illos ego me geſſi, ita mihi diuinitùs eſt repenſum. Aelius Lamprid. in Alexandro Seuer. Vetronium Turinum, ait, fumi

vendi-

venditorem accuſari Alexander iuſſit: probatiſque per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit: & fumo appoſito, quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. Trebellius Pollio in Gallieno: Cùm quidam gemmas vitreas pro veris vendidiſſet eius vxori (Gallienum intelligit) atque illa re prodita vindicari vellet, ſurripi quaſi ad Leonem venditorem iuſſit. Deinde cauea caponem emittit: mirantibusque cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici iuſſit: Impoſturam fecit, & paſſus eſt. Deinde negotiatorem dimiſit. Lampridius in vita Seueri: Clamabatque ſæpius quod à quibuſdam ſiue Iudæis, ſiue Chriſtianis audierat & tenebat: idque per præconem cùm aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Nec verò prætermittendum quod narrant Socrates hiſt. Eccleſ. libro 6. cap. 5, & Sozomen. lib. 8. cap. 7. Eutropius primus Imperatoris cubicularius, ac primus eunuchus, cùm de nonnullis qui ad Eccleſiam confugerant, vindictam ſumere vellet, ſtudioſè in hoc incubuerat, vt lex ab Imperatoribus ferretur, qua vetaretur ne quiſquam ad Eccleſias confugeret; quin etiam vt inde abſtraherentur qui ad eas iam confugiſſent. Confeſtim pœna ſubſecuta eſt. Propoſita autem hac lege, haud diu poſtea Eutropius ipſe, quòd coniugi Imperatoris contumeliam intuliſſet, primus eam legem tranſgreditur, & ex palatio profugus ad Eccleſiam ſupplex accurrit. Verùm Imperator Eutropium abſtrahi iuſſit: pœnaſque capite truncatus dedit, & lex quæ lata fuerat, prorſus è publicis commentariis expuncta eſt. hæc illi. Vide Prouerb. Neoptolemea vltio. Rectè Caſſiodorus lib. 9. Variar. epiſt. 2. Pœna iſta peccati eſt, vt vnuſquiſque in ſe recipere poſſit, quod in alterum proteruus exercuit. Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarum, Quod quiſque iuris in alium ſtatuerit, eodem iure vtatur.

Quod tibi fieri nolles, alteri ne feceris.

Quamuis hæc iam ſatis videri poſſimus illuſtraſſe, hæc tamen obuia refundimus in ſtudioſorum gratiam: mores quos quis in ſe adprobauit, in alio reprobare non poteſt, l. 1. C. de inoffic. teſtam. & quod gloſſographus, Patere legem quam ipſe tuleris. ad l. 1. D. quod quiſque iur. in al. ſtat. Citant Accurſiani monoſtichon, ſi non planè bonum, ſaltem probatum vulgò, Frangenti fidem fides frangatur eidem; ad l. cùm proponas, C. de pact. c. peruenit, 2. de iureiur. aud. c. infidelis, 8. q. 2. Sed & illud: Iuſtum eſt vt qui alium decipere voluit,

ſuam

ſuam ſentiat iacturam. Authent. de emphyteut. contract. §. ſi quis. Et, qui mortem miſcet, mortem pati debet, l. 1. §. propterea. D. ad l. Corn. de ſicar.

Ter ſpuit inq; ſinus] Irati & abominantis eſt geſtus. Tibullus Elegiar. 2. de ſene amatore loquens: *Spuere in ſinum.*

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſtetit arcta:
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Iuuenal. Satyr. 7.

Conſpuiturq; ſinus veram deprehendere meſſem
Si libet.

& apud Theocritum puella ruſticum quendam, à quo amabatur, ridens, dum illi deformitatem, graueolentiam, & alia corporis vitia exprobrat, ter in ſuum ſinum deſpuit: ait enim,

τρὶς εἰς ἐὸν ἔπτυσε κόλπον.

odit Amoris amor.] Eadem polyptoſis apud Ouid. 3. Amor. eleg. 10. *Cauſa fuit multis noſter amoris amor.*

AD EMBLEMA CXI.

APPARET id eſſe tractum ex Antipatri, atq. etiam Bianoris Epigrammatis eiuſdem pænè argumenti, lib. 1. Anthologiæ, titulo εἰς θάνατον καὶ εἰς θανόντας. Sed Antipatri primum eiuſmodi eſt: *Origo Embl.*

Τὸ βρέφος Ἑρμώνακτα διαχρύσοισι μέλισσαι
(φεῦ κύνες) ἑρπυστὴν, κηρία μαιόμενον.
πολλάκι δ' ἐξ ὑμέων ἐστιγμένοι ὤλισαν, αἲ αἲ,
κέντροις· οἱ δ' ὀφίων φωλεὰ μεμφόμεθα.
πείθεν· λυσιδίκη καὶ ἀμύντορ, μηδὲ μελίσσας
αἰνεῖν· κἀκείναις πικρὸν ἔνεστι μέλι.

Bianoris verò ſic;

κοῦρον ἀποπλανίην ἐπιμάζιον Ἑρμώνακτα,
φεῦ βρέφος ὡς ἀδίκως ὤλεσε βουγενέες.
ἠγνοίησεν ὁ δείλαιος ἐς ὑμέας οἷα μελίσσαις
ἐλθὼν, αἱ δ' ἔχεον ἦτι χερσὶ φέρειν·
ἀντὶ δὲ οἱ φοίνισε ἐστεμάξατε φοίνια κέντρα,
ὦ πικραὶ, γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος.

Nos vtcumque ita ſumus interpretati:

Recèns natum Hermonactem occidiſtis, apes,
(Ah canes!) reptilem, fauos inquirentem;
Sæpe ex veſtris punctum perimitis, ah ah,
Aculeis, quæ ſerpentum latibula ſpernitis.

Dic

Dic Lyſidicæ & Amyntori [parentibus tuis;] neque apes
Laudare debes: etenim illis amarum ineſt mel.

Repentem per humum tenerum Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugiſtis apes.
Reddidit enectum ſic veſter aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nocuiſſe magis.
I, age, Lyſidicæ matri, & Amyntori dicito patri:
Improbæ apes, melli cùm ſit amarities.

Alterum ſic:

Puerum aberranten [&] adhuc lactentem Hermonactem,
Ah, infantem, vt iniuſtæ, percuſſiſtis, ô bouigenæ [apes.]
Ignorabat miſer ad vos, ſicuti ad apes,
Cùm veniſſet: vos autem viperis eratis peiores;
Proque comeſtione [mellis] impreſſiſtis rubros aculeos.
O [vos] diræ, dulci aduerſariæ eſtis gratiæ. [id eſt,] non minùs amaræ quàm mel dulce eſt.

Errantem in triuio, mollem Hermonacta puellum
Iniuſtè nimium corripuiſtis apes.
Vipera quàm ſit atrox peiores, venit vbi ad vos
Neſcius, infelix eſſe putabat apes.
At pro melle graues ſtimulum pungendo cruentum
Liquiſtis: ſic ſit gratia mellis abit.

Amoris mel & fel. Hoc autem ſub figmento, amoris naturam intelligere licet, qui, vt rectiſſimè Plautus ait, & melle & felle eſt fecundiſſimus: nam guſtu dat dulce, amarum ad ſatietatem vſque aggerit. Quid enim voluptate blandius? ſed eâdem quid triſtius? Cauendum eſt itaque, dum oblectamenta magno labore conquirimus, ne ſub dulci melle venena lateant. Exemplum præſto eſt in apibus, quæ mel dulciſſimum conficiunt: eædem aculeum habent præſentaneum, ſi quis ſeſe propiùs admouerit. Hinc à Græcis γλυκύπικρος Amor dicitur. quod ſignificat Euripid. in Hippolyto his verbis:

τί τοῦθ᾽ ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἐρᾶν;
ἥδιστον ὦ παῖ ταυτὸν, ἀλγεινὸν θ᾽ ἅμα. id eſt,

Amor γλυκύπικρος. Quid hoceſt quod dicunt homines amare? reſpondet nutrix: Iucundiſſimum, ô filia: ſed idem calamitoſiſſimum. Verba ſunt Phædræ ad nutricem, cui ſuos in Hippolytum amores credit. Huc reſpexit Catull. ad Mallium,

Multa ſatis luſi, non eſt Dea neſcia noſtri,
Quæ dulcem curis miſcet amaritiem.

In formoſam puellam γλυκύπικρον id aliquando torſimus:

Virgo tenella, decens, quæ forma allectat amantes,

Adpetitur vernans ceu roſa odora nimis.
Necdum lecta placet, ſed ſpinis obſita duris
Ingratam gratis miſcet amaritiem.
Grata, decens forma placet, & bene compta puella,
Aſt irarum æſtus, iurgia nulla placent.
His certè vitiis ſi quæ vacat vxor, in omnes
Diuarum illa choros adnumeranda venit.

Cæterùm Epigramma eſt Meleagri lib. 7. Græcorum Epigrammatum, in quo ex apicula quærit cur Heliodoræ corpus tangat: Num ideò vt ei nunciet, quòd ipſa amoris dulcem & amarum ſtimulum habeat? Putabam pridem id de Amore ab apibus puncto figmentum non incommodè reuocari poſſe ad id quod Plutarchus ſcribit (ſi tamen verè dicendum id eſſe Plutarchi problema) ab apibus eos pungi citiùs, qui ſtupro ſeſe commacularint, quòd id animal ſit munditiei & elegantiæ perſtudioſum, quippè quæ facilè odorentur, nec immunditiam libidinoſorum ſuſtineant. citaturque ibidem Theocriti locus, quo continentur Veneris ad Anchiſen verba. *Ab apibus citius pungi nefanda pollutos libidine.*

paulum ſeceſſerat.] Hìc figmento indulgetur. Nam Poëtæ omnes ſemper Cupidinem Veneri adeſſe faciunt. Rationem adfert Seruius: Quia, inquit, venerea voluptas ſine amore non poteſt exerceri. Horat. 1. Carminum: *Cur Cupido Veneri adiungatur.*

Liberum & Muſas Veneremq́, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Sympoſ. rationem longiùs repetitam narrat. Vide 3. præpar. Euangel. Euſebij, & Gyrald. Syntagm. 13.

infans Lydius.] Periphraſis Cupidinis. Lydi populi ſunt in regione minoris Aſiæ, omni mollitie & voluptate deprauati, qui primi caupones & inſtitores fuerunt. Herod. libro 1. Lege Plin. 3. cap. 5. & 5. c. 29. itemque Athenæum Dipnoſoph. c. 4. lib. 12. & Prouerb. Chiliad. Lydus oſtium clauſit: &, Lydus in meridie: & putant nonnulli verbum, ludere, à Lydis ductum. *Lydi mollitie inſignes.*

diræ ſed rapuiſtis apes.] Enallage perſonæ, per apoſtrophen, expreſſit vim verbi εἵλετε, id eſt, ſuſtuliſtis de medio.

Prô dolor, heu ſine te.] Alludit ad illud 7. Metamorph.

—*nulla eſt ſincera voluptas,*
Sollicitumq́ aliquid lætis interuenit.—

Plautus in Amphit. *Eſt in ætate hominum (ita Diis placitum) voluptati vt mæror comes conſequatur.* & Horat. Odar. 2.

—*nil eſt ab omni parte beatum.*

Huc prouerbia, Dulce & amarum: &, Ne quære mollia, ne tibi

dura cõtingant: &, Fecem bibat qui vinũ bibit. itemque illud, In apes irruere. Cæterùm in eo tandem velim ſtudioſum admonitum: pro eo quod in Græco eſt, ὦ πικραὶ γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος, dicit Alciatus, *Prô dolor heu, ſine te gratia nulla datur*: nimiùm obſcurè id quidem, vt omnes vnà mecum ſentiunt. Ego verò fateor his verbis *(ſic ſic gratia mellis abit)* me non aſſecutum eſſe Græcæ concluſionis leporem. ſenſus is eſt; O apes, quæ non minus amaræ eſtis quàm mel ipſum dulce. Nam vox ἀντίπαλοι, ſignificat virium æqualium contrarietatem, aut æqualitatem virium quæ ſunt inter ſe aduerſæ: quaſi apertè diceret apum acerbitatem æquare mellis dulcedinem, ſummumque bonum ſummo compenſari malo.

AD EMBLEMA CXII.

Eidyllion Theocriti.

HOc ferè idem cum ſuperiori, niſi quòd concinniùs & lepidiùs claudat Theocritus: quem ſua lingua loquentem audire non pigeat:

τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντασε μέλισσα
κηρίον ἐκ σίμβλων συλεύμενον, ἄκρα δὲ χειρῶν
δάκτυλα πάνθ' ὑπένυξεν. ὁ δ' ἄλγεε, καὶ χέρ' ἐφύσῃ,
καὶ τὰν γᾶν ἐπάταξε, καὶ ἅλατο. τᾷ δ' Ἀφροδίτᾳ
δεῖξεν τὰν ὀδύναν καὶ μέμφετο, ὅττι γε τυτθὸν
θηρίον ἐντὶ μέλισσα καὶ ἁλίκα τραύματα ποιεῖ.
χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, τί δ' οὐκ ἴσον ἐσσὶ μελίσσαις,
χ' ὡ τυτθὸς μὲν ἔῃς, τὰ δὲ τραύματα ἁλίκα ποιεῖς.

Anacreontis Oda.

Quod ſanè ex Anacreonte tranſcripſit, cuius Ode ſic habet:

ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι
κοιμωμένην μέλιτταν
οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη·
τὸν δάκτυλον δὲ δηχθεὶς
τᾶς χειρὸς, ὠλόλυξε.
δραμὼν δὲ καὶ πεπταθεὶς
πρὸς τὴν καλὴν κυθήρην,
ὄλωλα, μᾶτερ, εἶπεν,
ὄλωλα, κ' ἀποθνήσκω.
ὄφις μ' ἔτυψε μικρὸς
πτερωτὸς, ὃν καλοῦσι
μέλιτταν οἱ γεωργοί.
ἁ δ' εἶπεν, εἰ τὸ κέντρον
πονεῖ τὸ τᾶς μελίττας,
πόσον, δοκεῖς, πονοῦσιν
ἔρως ὅσους σὺ βάλλεις;

hoc eſt,

Inter roſas Cupido
Apiculam iacentem
Non vidit, eſtq́ punctus:
Manumq́ ſauciatus
Mox eiulare cœpit.
Et curſitans volansq́
Ad candidam Cytheren,
Heu óccidi, óccidi, inquit,
Vitamq́ mater efflo.
En me minuta ſerpens
Pennata vulnerauit:
Apem vocant coloni.
Tunc illa: Apis ſi acumen
Tantum facit dolorem,
Quantum putas dolere
Quos tu feris Cupido?

Car-

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quam plurimis conuerſum eſt: nos ſic tranſtulimus:

Furem olim Cupidinem noxia punxit apis,
Fauos ex aluearibus prædantem, extremos autem manuum
Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibusque tumebat,
Et terram percutiens exiliit, atque Veneri
Oſtendit dolorem, & queſtus eſt quòd tam exilis
Beſtiola (cùm) eſſet apis, tanta vulnera infligeret.
Mater verò ridens: Quid, inquit, an non tu ſimilis es apibus,
Et cùm tam paruus ſis, tamen vulnera tanta facis?

Noxia apis furacem olim malè punxit Amorem
Prædantem mella ex aluearibus, isq; tumebat
Extremis manuum digitis, ideoq; dolebat,
Et terram quatiens pedibus, Veneriq; dolorem
Oſtendens, multos queſtus ex ore ciebat,
Quod tam exile animal tam ſæua infligere poſſet
Vulnera; cui ridens mater; quin nate apibus tu
Es ſimilis, cùm infers adeò tot vulnera paruus.

quatit humum.] Doloris ſignum, pedibus terram percutere, eſt & indignantis, & grauiter ferentis. Homerus de Iro: *Terram pedibus quatere.*

—σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας
λακτίζων ποδὶ γαῖαν.

id eſt, Simul autem excuſſit dentes, calcitrans pede terram. Horatius etiam multis in locis pro ſigno lætitiæ poſuit. Hanc tamen calcitrationem non eſſe indignantis, ſed moribundi, putat amicus meus Io. Frater Lauallenſis. Nam Irus ab Vlyſſe grauiſſimo ictu ad terram afflictus, eorum more qui animam efflant, apud Homerum terram pulſat pedibus, vt 10. Aeneid. Virgilianæ:

Sternitur infelix Acron, & calcibus atram
Tundit humum expirans.——

Ouid. 1. artis:

Lydius æquatam ter pede pulſat humum.

ridens Venus.] Poëtæ Græci Venerem appellant φιλομειδῆ, id eſt, riſus amicam. Horat. 1. Carminum: *Venus amica riſus.*

Siue tu mauis Erycina ridens.

Tria genera riſus ponuntur à Clemente Alexandrino: μειδίαμα, riſum decorum: κιχλισμὸν, meretricium: καγχασμὸν, procacem & notas referentem libidinis.

quid das tot noxia vulnera.] Huc ſpectat illud è 3. Eidyllio Theocriti:

> *νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα, βαρὺς θεός. ἦ ῥα λεαίνας*
> *μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ.*

Nunc amorem noui: dirus vtique deus eſt; & quidem leænæ mammam ſuxit, inque ſaltibus ipſum mater enutriit. Sed propius eſt quod citatur ex Næuio:

> *Ædepol Cupido, cùm puſillus ſis, nimis multùm vales.*

Facit huc Samij poëtæ Græci epigramma ſanè lepidum, quod ita Latinè redditum accepimus,

> *Aligeri accepto crudeli vulnere nati,*
> *Sic ait ingenti victa dolore Venus:*
> *Si facis hoc, quid erit puer hoſtibus impie noſtris,*
> *Tot monachis quid erit, virginibusq́; ſacris?*
> *Qui ſeruaturos ſe iurauere pudorem*
> *Perpetuum, nec te, nec tua tela timent?*
> *Contrà Amor, ô mater ne ſæui: vruntur & illi,*
> *Et ſenſere meas oſſa per ima faces.*
> *Vruntur grauiùs quàm quos connubia iungunt,*
> *Sed furtim coëunt, & ſua furta tegunt.*

Græca, ſi mihi ſuppeterent, libentiùs adſcriberem, ne quis putet id inuentum nouum, & in monachos propoſito quodam tortum cauillandi, de quorum dicere inſtituto non eſt noſtri penſi; ſolutum vitæ genus etiam carpunt ipſimet laſciuiarum artifices. Silere tamen ſatius foret, dixerit aliquis: ſed ridendo dicere verum Quid vetat? Cæterùm Athenæus lib. 13. cap. 4. Dipnoſoph. enumerat bella propter mulieres excitata: qui liber quia eſt in manibus, facilè mihi tempero à longiore commentatione.

AD EMBLEMA CXIII.

FIGMENTVM de Amore vt ſibi repugnans & *ἀδύνατον* particulatim reprehendit, veramque Amoris definitionem ad extremum ſe tradere docet: ſub quibus omnibus inuolucris graphicè exprimitur amatorum vita miſerrima: quæ ſigillatim omnia explicabimus, ſi prius Marulli elegantem deſcriptionem ſubiecerimus:

Deſcriptio Amoris ex Marullo.

> *Quis puer hic? Veneris. plena quæ cauſſa pharetra eſt?*
> *Non benè prouiſus certa quòd arma mouet.*

Cur

Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit apertum.
Vnde puer? pueros quòd facit ipſe ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica fugit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? vigilis cura, doloręq; facit.
Quis cæcum præit? ebrietas, ſopor, otia, luxus.
Qui comites? rixæ, bella, odia, opprobrium.
Qui cælo dignati? homines. quæ cauſſa coëgit?
Mitior auctore eſt credita culpa Deo.
Heu curuum genus, & veri corda inſcia! quo ius
Faſq;, ſcelus miſeri ſi ſcelere abluimus?

Addam & Augeriani poëtæ certè non illepidi eadem de re carmen: *Augeriani epigramma de Amore.*

Angelus inuicta qui cuſpide ſemper oberras,
Dic mihi, te nudum cur tua mater alit?
Nudo homines qui noſtra petunt delubra. Rubenti
Cur ſtant in dextra ſpicula? trado necem.
Cur puer es? pueros facio quoſcumque ſagittis
Saucio, ſine volans ignibus vro meis.
Ventoſas humeris cur fixit Iupiter alas?
Eſt quouis leuior flamine quiſquis amat.
Cur tecum facula? quia viuida corda fretumq;,
Et iuga montoſa, & ſcrupea ſaxa cremo.
Cæcus es? an claro, dic, lumine? cæcus amator,
Non ego: luce poli lux mea clara magis.
Paſceris ambroſia, ſeu nectare? paſcor amœnis
Blanditiis, riſu, ſedulitate, iocis.
Cur tibi pulchra parens? quia denſos forma calores
Ingenerat, forma munere naſcor ego.
Cur maris è fluctu prognata eſt mater? amator
Vt mota in ſalſis fluctuat vnda vadis.
Dic, tua non vilis domus? an cultiſſima? nulla
Tecta colo; hiberno ſub Ioue dego miſer.
Dic vbi ſtas, dum laſſa tuo ſunt membra volatu?
Crede mihi, numquam me leuis ala vehit.

Sed & nonnulli è veteribus commentitiam iſtam Cupidinis diuinitatem doctè vereque perſtrinxerunt; vt Archias poëta:

οὐκ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκόλαστοι,
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἐσθ' ὁ ἔρως πρόφασις.

Non amor eſt qui afficiat iniuria humanum genus, ſed intemperantes: animis enim hominum hanc occaſionem præſtat amor.

amor. quaſi diceret ſine vllo verborum circuitu: nō amor qualis à poëtis celebratur, fictitius ille puſio, lædit homines, ſed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 21.

vario nomine.] Propter diuerſa vel adiuncta vel effecta, quæ ſtudioſè in Syntagmatib. Hiſtoriæ Deorū explanat Gyraldus.

Conuenit hoc, quod.] Abſurdum, vt fabulam refutet.

Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, eſt impudentia cum nudum pingere, cùm Dij nulla premantur egeſtate. Ea tamen nuditas importunam & perpetuò vigilantem amantium pertinaciam arguit: vel manifeſtam eorum inſaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus:

Nudus Amor cur?

Cur te cum nullo corpus velamine monſtrat?
Stultitia inſani manifeſta pateſcit amantis.

Nudus porrò pingitur amor, quia hic affectus tegi & diſſimulari non poteſt: Ouid. in epiſtolis,

Sed malè diſſimulo: quis enim celauerit ignem,
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

Et, *Qua licet & poſſum, luctor celare furorem:*
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.

Quo ſenſu dixit Antiphanes Comicus duo eſſe quæ tegi occultarive non poſſint, amorem nempe & vinolentiam. quod ſi quis temerè neget, ſtatim arguitur mendacij. Et ea imprimis cauſa factum puto, vt obiter dicam, qua Bacchus in ſtatuis omnibus pingatur nudus, ſicuti ſupra docuimus.

Qui cunctas domiti.] Hinc dictus eſt πανδαμάτωρ, vt ſuperiùs annotauimus.

Aut qui quaſo niues.] Nil eſt quod timeant amantes, dum rebus amatis potiri ſe poſſe ſperant. ſic Plautus ſub amatoris perſona:

Nullum periculum detrectant amatores.

Neque vllà mihi obſtabit amnis, neque mons, neque adeò mare:
Nec calorem nec frigus metuo, neque ventum neq; grandinem:
Imbrem perpetiar, laborem ſufferam, ſolem, ſitim:
Non concedam, neq; conquieſcam vſquam, neq; noctu neque diu,
Prius profectò quàm aut amicam, aut mortem inueſtigauero.

Tibull. item Eleg. 1:

Quiſquis amore tenetur, eat tutusq; ſacerq;
Quà libet: inſidias non timuiſſe decet.
Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis;
Non mihi cùm multa decidit imber aqua.

Propert. lib. 13. eleg. 15.

Non tamen eſt quiſquam ſacros qui lædat amantes,
Scironis media ſic licet ire via.

Quiſquis

Quiſquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeò, vt noceat, barbarus eſſe volet.
Luna miniſtrat iter, demonſtrant aſtra ſalebras:
Ipſe amor accenſas percutit ante faces.
Sæua canum rabies morſus auertit hiantes:
Huic generi quouis tempore tuta via eſt.

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altas ire ſi iubeas niues,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:
Non ſi per ignes, & infeſta agmina,
Cunctèr paratis enſibus pectus dare.

puerúmne vocas.] Puer eſt ob amatorum varietatem & inconſtantiam, qualis ineſt puero. Ouidius I. Amorum, eleg. 10. *Puer Amor cur?*

Et puer eſt, & nudus amor, ſine ſordibus annos,
Et nullas veſtes, vt ſit apertus, habet.

Moſchus de fugitiuo amore: ἐςὶ δ᾽ ὁ παῖς περίσαμος.

qui Neſtora vincit.] Senem quemque ſapientiſſimũ. Heſiodus & Orpheus Poëtæ Græci vetuſtiſſimi, mortaliũ & immortalium mentes amore capi & domari tradunt. Ficin. in Platon. Conuiuium. Sed id non eſt ſatis, niſi aliquid aliud quæramus. Amor puer pingitur cùm Neſtore ſit antiquior, Heſiodo teſte, qui in Theogonia canit, Chaos, Tellurem, Tartara, Amorem Deorum primos extitiſſe. Verba hæc Heſiodi ſunt:

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽, αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ᾽ εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου,
τάρταρά τ᾽ ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης,
ἠδ᾽ ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Et Orpheus Argonauticis:

πρεσβύτατόν τε καὶ αὐτοτελῆ πολύμητιν ἔρωτα.

Ergo, qui Neſtora vincit, ſic interpretor, qui Neſtora vincit ætate, qui ſit Neſtore annoſior, denique qui ſenior Iapeto, vt ex Luciano meminimus iam ſuprà.

Aſcræi ſenis.] Heſiodi, ab Aſcræo Bœotiæ pago in Helicone monte.

Inconſtans puer.] Ad id reſpexit Ouid. De Arte:

Errat, & in nulla ſede moratur amor. *Error & inconſtantia Amoris.*

Hoc de ſe faſſus eſt Horatius I. lib. Carm. 4.

Intermiſſa Venus diu,
Rurſum bella moues. parce precor, precor.
Non ſum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. deſine mollium

Mater ſæua Cupidinum,
Circa luſtra decem flectere mollibus
Iamdudum imperiis &c.

Ad idem videtur reſpexiſſe 1. epiſt. ad Mæcenatem:

Non eadem eſt ætas, non mens.—
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum.

Sobriè ille quidem poſt emenſum pelagus mollium voluptatum: ſed ſunt tamen plerique ſenes penè capulares, quorum in medullis regnat amor vuidus, turpis tamen, & riſu, quàm miſericordia dignior: at eum ludum, ſeu laſciuiam, ſeu morbum facilius eſt reprehendere, quàm ſiſtere, aut lenire, & bonorum virorum aliquando hic morbus eſt.

Hic obdurans pectora.] Idem fermè in Hippolyto Seneca:

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recuſat ferre quod ſubiit iugum.

Theophraſtus: ἔρως δ' ἐστὶν ἀλογίστου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολὴ, ταχεῖαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν: Amor eſt irrationalis cuiuſdam cupidinis exceſſus, qui velocem habet acceſſum, tardum autem diſceſſum. Id non poſſum docere commodiùs, quàm ex eius arte, qui ſe egregium doctorem præſtitit naturæ amoris explicandæ: ſic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Luctantur: pectuſq; leue in contraria ducunt:
Hac amor, hac odium: ſed puto vincet amor.
Odero, ſi potero: ſi non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat: quæ tamen odit, habet.
Sic ego nec ſine te, nec tecum viuere poſſum,
Et videor voti neſcius eſſe mei.
Quicquid eris, mea ſemper eris: tu ſelige tantùm,
Me quoque velle, velis, ánne coactus amem?
Lintea dem potiùs, ventiſq; ferentibus vtar:
Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.

Idem eleg. 2. primi:

—hæſerunt tenues in corde ſagittæ:
Et poſſeſſa ferus pectora verſat Amor.

& eleg. 18.

——tener auſuros grandia frangit amor.
Sæpe mea dixi, tandem diſcede, puella:
In gremio ſedit protinus illa meo.
Sæpe pudet, dixi; lachrymis vix illa retentis,
Me miſeram, cur te, dixit, amare pudet?
Impliciuitq; ſuos circum mea colla lacertos,
Et quæ me perdunt oſcula mille dedit.

Vincar:

Vincor: & ingenium ſumptis reuocatur ab armis,
Resq́ domi geſtas, & mea bella cano.

Eundem affectum expreſſit Catullus in Lesbiam:

Odi & amo: quare id faciam fortaſſe requiris:
Neſcio, ſed fieri ſentio, & excrucior.

quod idem apud Marullum reperio, ſed Muſa fuſiore:

Odi te, mihi crede, quantacunque es:
Odi confiteor Camilla, ſed quam
Et odi, & magis in dies magisq́
Velim odiſſe: ſequi, atque amare cogor:
Sic me amor retrahit tuus, trahitq́:
Sic quem ſæuitia fugas proterua,
Tam rara reuocas decore forma.

Ex ſenariis veterum, Amor extorqueri non poteſt, elabi poteſt. ſed inconſtantiam amoris bellê Plautus expreſſit Trinummo:

Nihil ſic celere eſt, nec volat vt amor,
Atque is mores hominum moros & moroſos efficit:
Minus placet magis quod ſuadetur; quod diſſuadetur, placet.
Cùm inopia eſt, cupias: quando eius copia eſt, tantum non velis.
Ille qui expellit is compellit: ille qui non ſuadet, vetat.
Inſanum eſt & malum in hoſpitium diuorti Cupidinis.

At pharetras, &c.] Xenophon iccircò Cupidines ſagittarios ſingi ait, quòd formoſi & formoſæ etiã è longinquo loco vulnerent, nimirum oculis ipſis tamquam ſagittis eminus in rem amatam emiſſis, ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόῤῥωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι. Propertius: Cur pharetratus Amor?

Et meritò hamatis manus eſt armata ſagittis:
Et pharetra ex humero Gnoſſia vtroque iacet.

Horat. Carm. 2.

Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.

Moſchus in amore fugitiuo:

καὶ χρύσεον περὶ νῶτα φαρέτριον, ἔνδοθι δ' ἐντὶ
τοὶ πικροὶ κάλαμοι, τοῖς πολλάκι κ' ἦμε τιτρώσκει.

Fert humeris auream pharetram: intus autem multæ cruentæ ſagittæ, quibus me ſauciat. Theocritus, in eidyl. ἔρως δραπέτης, ait Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricôs exponit: ait enim pharetra ſignificari cor; telis cogitationes; arcu, os & labella, quæ habent aliquam cum arcu ſimilitudinem, adeoque ipſa verba & orationem, quibus omni-

bus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

—πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶ-
νος ὠκέα βέλη
ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
φωνᾶντα συνετοῖσιν· ἐς
δὲ τὸ πὰν ἑρμηνέων
χατίζει. id eſt, Multæ mihi ſunt ſub cubito celeres ſagittæ intra pharetram ſonantes prudentibus: at apud vulgus indigent interpretibus. Intelligit Pindar. pulchra animi ſenſa, quibus ſe fatetur ornatum & excultum, & oratione diſerta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his ſatis.

Cur alatus Amor.

Alas cúrve tenet.] Cicero De nat. Deor. pennatum Cupidinem vocat, vt Orpheus & Plato in Phædro πτερόεντα, idque propter frequentiſſimas in eo viciſſitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexand. Aphrodiſæus problem. 87. rationem reddit, propter inſtabilitatem nempe.

Propertius Elegiarum 1.

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primùm vidit, ſine ſenſu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Noſtraq; non vllis permanet aura locis.

Ouidius initio 2. De arte:

Magna paro quas poſſit amor remanere per artes,
Dicere, tam vaſto peruagus orbe puer.
Et leuis eſt & habet geminas, quibus euolet, alas:
Difficile eſt illis impoſuiſſe modum.

Secundo amorum 9. eleg. ſic:

Tu leuis es: multoq; tuis ventoſior alis:
Gaudiaq; ambigua dasq; negásque fide.

alloquitur Cupidinem.

Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet: cuius ſenarios propter elegantiam huc conferre non piget:

τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα,
ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ' ὑπόπτερον;
ὡς οὐδὲν ᾔδει πλὴν χελιδόνας γράφειν,
ἀλλ' ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τοῦ θεοῦ.
ἐστὶν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥᾴδιος
ἀπαλλαγῆναι τῷ φέροντι τὴν νόσον,

βαρὺς

βαρὺς δὲ κομιδῇ. πῶς ἂν οὖν ἔχοι πτερά;
τοῦτο πρᾶγμα, λῆρος ἄν, φήσειέ τις. id eſt,

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior?
Hirundines ſolùm ſciebat pingere:
Mores nec ille norat, aut mentem Dei.
Nec eſt enim leuis, nec eſt is qui celer
Morbum ferentis auolet præcordiis:
Grauisq; valdè. qui fit ala vt ſint ei?
Nugæ meræ ſunt hæc: quis ergo perferat?

flectere tela iecur.] Philoſophi libidinis vim & ſedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematum profeſſores cenſent à Venere iecur ipſum regi: qua ratione ſedem amoris poëtæ iecur agnoſcunt, Cupidinemque iecur ſagittis appetentem, vlcerantemque ſuis queruntur carminibus. Horat. 1. Epiſtolarum: *Iecur ſedes libidinis.*

Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puérve.

Serpit humi.] Repugnantia ſunt, quibus ſuperuacaneam Amoris εἰκόνα docet.

Si cæcus.] Cæcum, non ſolùm oculis captum, ſed & inſidioſum, & occultè malum, vel latens & tacitum quid veteres dicendum exiſtimauerunt. Virgil. in 6.

—cæca regens filo veſtigia.

Siſenna 4. hiſtoriar. Subitò mare ſubhorreſcere, cæcoſque fluctus in ſe prouoluere leuiter occæpit. Idem alio loco: Cæcum veteres pro improuido dixerunt. Varro 4. de vita populi Romani: Neque id cæci Conſules feciſſent. Amoris cæcitas impeditam hominis rationem oſtendit: nec enim modò τυφλὸς, ſed & τυφλοποιὸς ἔρως. Theocritus Eidyll. 10. τυφλὸς δ᾽ οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἀφρόντιστος ἔρως: hoc eſt, Cæcus non ſolùm Plutus, verumetiam delirus Amor. Propert. Elegiarum 2. *Cæcus Amor cur?*

Ante pedes cæcis lucebat ſemita nobis:
Scilicet inſano nemo in amore videt.

Ouidius epiſtolis: *—quid deceat non videt vllus amans.*

tænia.] vittarum extremitas, & pro tota vitta ſumitur aliquoties: hîc pro panniculo, quo velantur oculi Cupidinis, accipe.

ſagittiferum qui lumine.] Abſurdum aliud per collationem diſſimilium.

Igneus eſt.] Ab effectis, vt iam dictũ eſt, Flamma ſine Vulcano. Iunius Cent. 7. Prou. 87. De amore igneo, aut potiùs amoris

igni,

igni, è multis quæ mihi ad alia properanti occurrunt, pauca ſeligam. Antipater Sidonius:

μὴ κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, Τηλέμβροτε, πείσειν,
μηδ' ὀλίγῳ παύσειν ὕδατι πῦρ ἄπνεες.
χρυσὸς ἔρωτος ἀεὶ παιώνιος. ἐσβέσθη δὲ
οὐδὲ τότε ἐν πολλῷ τικτόμενον πελάγει.

circumferuntur hæc incerti cuiuſdam:

αὐτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος οὗτος, ὁ νύκτωρ
τὸν καλὸν ἱμείρων λύχνον ἀναφλογίσαι.
δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἅψον σέλας, ἔνδοθι γάρ μου
καιόμενον πολλὴν ἐξανίησι φλόγα.

Quò ſpectant quæ Aul. Gell. retulit 19. cap. 9. ex Aedituo:

Quid faculam præfers phileros, qua nil opu' nobis?
Ibimus, hîc lucet pectore flamma ſatis. &c.

At cur Amor igneus dicatur, ardere autem qui amore corripiuntur, Paulus Silentiarius ita:

—ἀντιτύπου γὰρ
εὐθὺς ἀποθρώσκει κοῦφος ἔρως κραδίης.
οἶστρος ὀλισθήεσσαν ἔχει φύσιν. ἢν τις ὁ ἰσοῦ
ἄκρον ἕλῃ, φλογιοῦ δύεται ἐντὸς ὅλος.
ἐλπίδι μὴ θέλξῃς φρένα μαχλάδι· γυιοβόρον γὰρ
πῦρ ὑποριπίζει θυμὸν ἐφελκομένη.

Ναιάδες ἁγναί.

tumidis Naiadum.] Naiades aquarum Deæ, per quas hîc caſtas & pudicas puellas matronasque poſſis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

δεινὸς ἔρως; δεινός. τί δὲ τὸ πλέον; ἢν πάλιν εἴπω,
καὶ πάλιν οἰμώζων, πολλάκι δεινὸς ἔρως;
ἦ γὰρ ὁ παῖς τούτοισι γελᾷ καὶ πυκνὰ κακισθεὶς
ἥδεται, ἢν δ' εἴπω λοίδορα, καὶ τρέφεται.
θαῦμα δέ μοι, πῶς ἄρα διὰ γλαυκοῖο φανεῖσα
κύματος, ἐξ ὑγροῦ κύπρι σὺ, πῦρ τέτοκας. id eſt,

Sæuus Amor? ſæuus. quid tum, ſi talia mærens
Conquerar? atque iterum talia; ſæuus Amor?
Nimirum puer hæc conuicia ridet, & ipſis
Gaudet, & inſultat iurgia ſi qua loquor.
Aſt ego demiror, glauco Venus edita ponto
Quî flammam ex vnda progeneraſſe potes?

Sæuus Amor, ſæuus. quid verò amplius? ſi rurſus dixero,
Et rurſum, plorans ſæpe, ſæuus Amor.
At enim puellus ridet, & ſæpe vituperatus
Gaudet; ſi autem dixero contumelias, inde inſultat.
Mirũ autem mihi, quomodo vtique, è glauco vbi apparuiſti
Fluctu,

Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem peperiſti.

Sæuus Amor, ſæuus. quid tandem? vt dixero rurſum,
Et rurſum plorans ſæpeq́ue, Sæuus Amor!
Nam puer his ridet, nihili & conuicia curat,
Inſultans iactem ſi qua ego probra loquar.
Interea miror, cur è glauco edita fluctu,
Ex humore ignes tu Venus alma feras.

Ouidianum hoc conuenit 3. Amor. eleg. 5.

Flumina deberent omnes in amore iuuare:
Flumina ſenſerunt ipſa quid eſſet amor.

At tu ne tantis.] Hactenus refutatio fuit veterum de Amore commentationum, tandemq́ue veram Amoris deſcriptionem vltimo perſtringit diſticho.

Iucundus labor eſt, laſciua.] Libidinis & obſcenæ voluptatis actum ſignificat; cuius ſchema eſt malum Punicum in nigra ſcuti planitie, quæ repræſentant ſimilitudine quadam ſexus vtriuſque γυναικὰ μόρια: Punicum quidem dulci ſapore, ſed amaro cortice, mihi referre poteſt ἡδονὴν γλυκύπικρον. Nigra planities cæcitatem & caliginem, quibus implicantur qui turpiter amant. Cæterùm vir doctus quiſpiam ait, hîc glande ſignificari partem obſcenam genitalium, quam Cornel. Celſus, Ariſt. & Galenus Balanon appellant, quod glandem ſignificat: eſtq́ue virilis penis prior pars, quæ Latinis eſt mentula. Certè clypei nomen, latens & arcanum habet ſignificatum. Clypeum quidem à κλύειν dici volunt, quod cluere, id eſt, morem gerere ſignificat: vel eo quòd clepat & celet totum corpus, vt notat Soſipater Chariſius: vel γλύφειν, eo quòd imago & facies cuiuſque redderetur: quas tamen originationes aliqui trahunt ad obſcœnum ſenſum, de quo hîc aliquid apertè dicere me pudor vetat. Vide Godeſcal. Stewech. ad Veget.

Iucundus labor eſt, laſciua per otia.] Labor opponitur ocio: duoque hæc ſimul eodemq́ue tempore, & eodem modo poſſunt in eodem hærere ſubiecto, vt loquuntur philoſophi. Vnde ſunt illa de amore vulgo etiam nota, ex ocio amorem naſci, ipſumque ocioſum eſſe: ſed amatores ipſos laborioſam & ærumnarum plenam vitam trahere. Vnde illa Ouidiana: Ocia ſi tollas. &; Tam Venus ocia amat. quia facilè ſolet amor irrepere in malè feriatos & deſides animos, quiq́ue ferè nulli honeſto labori dant operam. & vbi ſunt amoris correpti vinctique laqueis, tum demum ſentiunt ſeſe laborioſam vitam agere. Ex quo hæc eiuſdem poëtæ? *Amor ex ocio, & idem laborem creare dicitur.*

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido.

Item,

Item, *Amor odit inertes.* &,

Militiæ ſpecies amor eſt, diſcedite ſegnes.

Cæterum quod primo commentario monui, glandem accipi pro mentula, obſcœno nempe ſignificato, confirmo Arcadum epitheto, qui βαλανοφάγοι dicti, ob luxus nimios, & obſcœnam Venerem legibus vetitam: & id quidem ſymbolum glandis in nigra clypei planicie mihi ſuggerit eiuſdem ſenſus Hieroglyphicum. Veteres pingebant Venerem myrto coronatam. Myrtus pudendi muliebris ſignificatum habet. Iulius Pollux onomaſtico, carunculam eſſe dicit intra muliebre pudendum laſciuo quodam motu nonnunquam ſubſultantem. Hinc iocus apud Ariſtophanem, vbi chorus ſenum ait, enſem poſthac ſe in myrti ramo geſtaturum. Qua de re fabula hæc à Græcis circumfertur. Faunus Hecatem filiam ſolicitauit ad ſtuprum: quem cùm auerſaretur petulantem, ille virga myrtea fertur eam primùm verberaſſe, deinde vini tormentum adhibuiſſe, mox in anguem conuerſum ſpiris totam implicuiſſe, atque ita pudicitiam virginis rapuiſſe. quæ fabula virga myrtea, nequitiæ eſt imaginatio, vinum mentis hilaritas; at angues multiplices modos voluptatis repræſentant. Innuit hæc poëta:

——Quos durus amor crudeli tabe peredit
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silua tegit.—

AD EMBLEMA CXIIII.

Typus & fons Emblematis.

MINIME mihi dubium eſt, Alciatum, id Emblema cùm ſcriberet, habuiſſe in manibus Ammianum Marcellinum, & tum ad eum reſpexiſſe locum qui eſt lib. 14. quem integrum apponam, & deinde ſententiam explanabo. Verba itaque Ammiani ſunt hæc: Illud autem non dubitatur, quòd cùm eſſet aliquando virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas plerique nobilium, vt Homerici baccarum ſuauitate lotophagi, humanitatis multiformibus officiis retentabant. Et hæc quidem ille. In eos qui patriam obliuione delent, in alio quodam ſolo retenti, & fortuna quadam benigniore lactati, torquet Alciatus. Notiſſima eſt illa Teucri vox apud Ciceronem Tuſc. 5. Patria eſt vbicumque eſt bene. tum enim vel maximè patriam ipſumque natale ſolum tradere ſolemus obliuioni, cùm aliena regio meliorem nobis & lautiorem conditionem proponit. Sed certè hoc potiſſimùm in eos

Patria eſt vbicumque bene eſt.

torquetur, qui cùm ad amplum aliquem dignitatis gradum peruenerint, ſui ſuorumque immemores facti, tumidas attollunt vertice criſtas, vt iis nihil intolerabilius eſſe poſſit, neque aſperius; quippè qui nec de parentibus, nec de amicis amplius cogitent: ex quo perſpicuum fit, quàm deſipiant, quamque vecordes ſint, cùm non intelligant leuiſſimo caſu ſe poſſe deturbari: quamq. temerarij & inſtabiles fortunæ fluxus & refluxus. At Oratorem audiamus licet: Si quam virtutis præſtantiam, aut ingenij, aut fortunæ ſplendorem ſumus conſecuti, eam noſtris impertire eſt opus, & cùm proximis communicemus: vt ſi parentibus nati ſimus humili & obſcuro loco, ſi propinquos habeamus imbecilliores, vel animo vel fortuna, eorum augeamus opes, eiſque honori ſimus & dignitati: vt in fabulis, qui aliquando propter ignorantiam ſtirpis & generis in famulatu fuerint: cùm cogniti ſunt, & aut Deorum aut Regum filij inuenti, retinent tamen charitatem in paſtores, quos patres per multos annos eſſe duxerunt. Apud Euripidem Iphigenia, verba Menelai Agamemnoni mores mutatos obiicientis & imperium & honorem ei delatum: *Sui & ſuorum obliti.*

— Ἄνδρα οὐ χρεὼν
τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα
τοὺς τρόπους μεθιστάναι·
ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
ἡνίκ' ὀφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὐτυχῶν.

Virum bonum non decet, auctum rebus proſperis mores commutare: ſed ſtabilem eſſe tunc amicis, cùm iuuare maximè poteſt, fœlix exiſtens.

Quos tibi.] Duo hîc amicorum genera notat; vnum eorum qui ſanguinis coniunctione, alterum qui vel vicinitate, vel ſtudiis quibuſdam paribus, vel commercio aliquo, aut vſu vitæque conſuetudine amicitia nobiſcum iuncti ſunt. *Duo amicorum genera.*

Romam habitas.] Poteſt hoc intelligi ſynecdochicôs, pro quauis vrbe celebri.

Æternæ vrbis.] Vrbs κατ' ἐξοχὴν Roma, vt olim Athenæ ἄστυ, & Alexandria πόλις, quòd cæteris excellerent. quod vidit Magius Miſcellan. lib. 4. cap. 6. Alluſit autem ad priſcorum Romanorum opinionem, qui Romam & Romanum imperiũ ſemper duraturum credebant. Hinc illud eſt Iouis apud Virg. Veneri perpetuum imperium pollicentis: *Roma, vrbs per excellentiam.* *Æterna Roma.*

His ego nec metas rerum, nec tempora pono;
Imperium ſine fine dedi. Et Auſonius:
Ignota æternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

Idem:

Idemque:

Romana vrbis elogia.

Vrbis ab æternæ deductam rege Quirino.

Sed præter hæc, placet etiam quæ ſequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ vrbis Epiſcopi, firmari deſiderio nitebatur ardenti. Idem lib. 16. Et Vrbis templum, forumque Pacis, & Pompeij theatrum, & Odæum, & ſtadium, aliaque inter hæc decora vrbis æternæ. Idem lib. 19. Difficultatem aduentantis inopiæ frumentorum vrbs verebatur æterna. Idem Ammian. lib. 16. Romam ingreſſus, imperij virtutumque omnium larem. & lib. 17. Si ablatum vno templo miraculum Romæ ſacraret, id eſt in templo mundi totius, &c. Nec diſſimile eſt quod ait Caſſiodorus lib. 1. Variar. epiſt. 32. Roma mater omnium dignitatum. & epiſt. 39. Roma eloquentiæ fœcunda mater, virtutum omnium latiſſimum templum, &c. Præclara hæc certè Romanæ vrbis elogia: & meritò quidem; ea enim tot populorum diſcordes ferasque linguas, Latini ſermonis commercio ad colloquia contraxit, ait Plinius. Mitto quæ notat Alciatus ipſe Commentario De verb. ſignific. ad l. 87. Porrò Epitheton id vrbis æternæ, mirum quàm ſæpe vſurpatur in Hiſtoriis Marcellini. nam præter locos à me in ſuperioribus adductos commentariis, placet & alios quoſdam ſublegere. Sic enim idem Ammian. lib. 21. In locum Tertulli Maximum vrbi præfecit æternæ. Et 23. Iiſdem diebus legatos ad ſe miſſos vrbe æterna. Item 25. Tyberis interſecans vrbem æternam. At 26. Apronianus regens vrbem æternam. Initio 28. ſæuiens per vrbem æternam vrebat cuncta Bellona. Eodem: Per hæc & alia quæ decolorabant ſpeciem vrbis æternæ. deinde poſt: Funera deplorauit vrbs æterna. Quod elogium certe magnificum ne cui videatur omnino ridiculum, huc confero numum veterem; in quo Romæ ſimulachrum eſt in ſede cum ancili, & inſcriptione, ROMÆ ÆTERNITAS. Et quidem ipſum Romæ nomen, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ ſignificatione æternitatem interpretantur. Plutarch. libro de fortuna Romanorum, fortunam ait, Tyberi traiecto, alis poſitis, exutis talaribus, abiecta inſtabili pila, ita Romam ingreſſam: quod indicium eſſet, eam ibi conſtanter permanſuram, neque in poſterum aliò abuolaturam. Teneo tamen memoria quid de iſta vrbis æternitate iam olim ſenſerit Octauius Auguſtus, qui, vt Plutarc. retulit Apophthegmatis, cum obſeruaret Piſonem ita magnificè ædes excitantem, vt propter materiam quam adhibebat, videretur cum æternitate paciſci, aut ædificium nunquam interiturum

teriturum cogitare, ſic dixit: Piſonem ita ædificare quaſi Roma foret æterna. Non repetam miſeram Romæ deflagrationem ſub Genſerico barbaro principe, quamque fœdè attritum fuerit id imperium ſub Athalarico & Odoacre, id enim commodiùs ex Paulo Diacono & Oroſio mutuandum eſt.

Ithacûm præmiſſa manus.] Id eſt, multitudo Vlyſſis ſociorum, quos exploratum miſerat in Lotophagorum patriam. Manus, pro multitudine ſeu numero hominum poni, alio loco monuimus.

dulcedine loti.] Polybius, hiſtoriæ ſcriptor ἀξιόπιστος ait in 12. Loton arborem aſperam, pumilam, ſpinoſam, frondibus viridantem rhamno ſimilibus, cuius fructus initio candidis myrtidibus non ſit diſſimilis, mox increſcens palmeo colore, magnitudine rotundæ oliuæ, nucleo perpuſillo, è quo declinatus exprimitur latex, quo ſitis leuatur, ſine admixtu aquæ, ſed vltra diem decimum non durabilis. Theophraſt. 4. lib. De plantis, ſcribit loton parem habere cum pyro magnitudinem, eiuſque pomum fabæ ſimilem; quod dum matureſcit variat colores vuæ inſtar: quo ex fructu memorant integrum quendam olim exercitum in Africa, cõmeatus inopia laborantem fuiſſe ad dies aliquot refectum. Mitto quæ Ouid. 9. Metamorph. Homerus Odyſſ 9. ait, Vlyſſis ſocios dulci quadam guſtata loto, reliqua neglexiſſe, ac præſenti voluptate delinitos noluiſſe ad nauim redire, niſi verberibus adactos. Ponticus Heraclides ait, ab Homero voluptatem deſignari per Lotophagorum regionem, quæ voluptas poſita eſſet in ea re perfruenda quæ dulciſſima putaretur. ἡδονικὴν μὲν τὸ λωτοφάγων χωρίον ξένης γεωργὸν ἀπολαύσεως, ἣν ὀδυσσεὺς ἐγκρατῶς παρέπλευσε. Symmach. in epiſtolis alluſit: Vt mihi, ait, quaſi apud ſcopulos hæſiſſe videaris. Aul. Gell. flexit in eos qui nimium immorentur in dialecticæ gyris & mæandris. Lege prouerb. Lotum guſtare. De Lotophagis Strabo lib. 17. Plin lib. 13. c. 17. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuoſos, & libidine prurienteis, qui guſtato ſemel dulci blandoque turpium voluptatum veneno, ab eo non ferè abſtineant. Lucianus De mercede conductis. Meminit & Dio Chryſoſt. Orat. 35. *Lotus & Lotophagi quid.*

AD EMBLEMA CXV.

ELEGANS eſt Sirenum mythologia: hæ fuerunt Acheloi fluminis & Calliopes Nymphæ filiæ, tres nimirum, Par- *Sirenes quæ.*

thenope, Ligia, & Leucoſia. Virginea facie ſunt, & in piſcem deſinunt. alij volucres eas faciunt. Cùm littus Siculum incolerent, nautas prætereuntes, cantus & vocis amœnitate pelliciebant, pellectos ſopiebant, ſopitos demergebant, & poſtea deuorabant. Vlyſſes cùm illac ſibi prætereundum eſſet,

Illeuit cera ſociorum callidus aures,
Atque ſuas vinclis præbuit ipſe manus.
Tranſiluit ſcopulos & inhoſpita littora claſſis:
Illæ præcipites deſiluere freto.
Sic blandas vocisq́; notas, & carmina vicit;
Sic tandem exitio monſtra canora dedit.

Martialis huc alluſit lib. 3. ad Caſſianum:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandasq́; mortes, gaudiumq́; crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Quid per Sirenes intelligendum. Homerus Odyſſ. μ. id pertractat. Meminit & Plato in Phædro. Virgil. Aeneid. 5. & 5. Metamorph. Ouid. Pleriſque dicuntur Σειρῆνες, ſed altiore ſenſu, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, vt Suidas: & in ſua Repub. Plato, cùm de ſphærarum cæleſtium volubilitate tractaret, ſingulas Sirenas dicit ſingulis orbibus inſidere, ſignificat motu ſphærarum cantum numinibus exhiberi, nam Siren dea canens Græco intellectu valet. Macrob. 2. Comment. in ſomn. Scipionis. Sirenes autem aues fabuloſas eſſe putat Plinius lib. 10. cap. 49. cui ſanè aduerſantur Theodorus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in mari ſe vidiſſe affirmant. Reuera meretrices fuere, vt tradunt Seruius & Palæphatus, quæ quia tranſeuntes deducerent ad egeſtatē, his fictæ ſunt inferre naufragia. Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in Epiſtola quadam: Et nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Sirenum cantus ſurda debemus aure tranſire. quò ſpectat illud Socraticum, δεῖ ὥσπερ σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν ποθοῦντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα: Voluptates oportet præterire tamquam Sirenes eum qui virtutem vt patriam intueri percupit. *Vlyſſes, ſapientiæ imago.* Cæterùm in Vlyſſe typum ſapientiæ obſeruamus, qui & ſuos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipſe ſibi eandem legem imponit. Cicero 5. De finibus, paulo aliter enarrat. ſic enim: Mihi quidem Homerus huiuſmodi quiddam vidiſſe videtur in iis quæ de Sirenum cantibus finxerit. Neque enim vocum ſuauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos ſolitæ, qui prætervehebantur: ſed quia multa ſe ſcire profitebantur, vt homines

ad

ad earum ſaxa diſcendi cupiditate adhæreſcerent. Mirum ſanè cur hîc Cicero per Sirenum cantus nil ab Homero ſignificari dicat, quàm diſcendi ſtudium, & ſciendi voluptatem: cùm Vlyſſes ne Sirenum cantibus caperetur, ligari ſe voluerit: quod non feciſſet, niſi inſignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis ſibi ſuiſque importatum iri cognouiſſet. Horatius Epiſt. 2. de voluptate turpi intellexit:

Sirenum voces, & Circæ pocula noſti, &c.

Me non fugit ab aliis variè trahi hanc Sirenum fabulam: vt cùm Pauſanias in Atticis ait Sophoclem dictum fuiſſe nouam Sirenem. Siren etiam nominatus Bacchylides. εἰώθασι καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν σειρῆνι εἰκάζειν. Syneſius epiſtola quadam ad Herculianum: ἐγὼ μὲν οὐ δι᾽ ἄλλο τι τὰς σειρῆνας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἡγοῦμαι βλασφημεῖσθαι, ἢ ὅτι τῷ μελιχρῷ τῆς φωνῆς ἀπώλλυον προσαγόμεναι τὸν πιστεύσαντα. ἤκουσα δὲ τοῦ τῶν σοφῶν καὶ ἀλληγοροῦντος τὸν μῦθον· Σειρῆνας γὰρ αὐτὰς αἰνίττεσθαι τὰς ἀπολαυστικὰς ἡδονάς, αἳ τοὺς εἴξαντας καὶ καταγοητευθέντας αὐτῶν τῷ προσηνεῖ, μετὰ μικρὸν ἀπολλύουσι. τί οὖν ἀποδέει σοι εἶναι Σειρῆνες αἱ τῶν ἐπιστολῶν ἡδοναί; Ego ſanè non aliam ob cauſam exiſtimo Sirenas malè à poëtis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiui à quodam ex ſapientibus, qui allegoricè fabulam explicaret, Sirenas obſcurè ſignificare voluptates ſenſum oblectantes, quæ eos perdant qui ipſarum cantui & blanditiis aurem præbuerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epiſtolarum voluptates ſint Sirenes, &c. Horat. 2. Serm. aliò torſit, nempè ad deſidiam:

——vitanda eſt improba Siren Deſidia.

De Sirenum fabula poſt Platonem quid ſentiat Plutarchus, repete ex Sympoſ. 9. quæſtione 14. Aliò torſit & Xenophon 2. ἀπομνημ. Lege Lucianum Commentario de ſaltatione: & prouerb. Ceram auribus obdis.

Abſque alis volucres.] Eadem deſcriptio, qualis fuit in ſuperiori Emblemate de homine anguipede, idque ænigmaticôs. Eò pertinent Ouidiana hæc 5 Metam.

——vobis Acheloïdes vnde
Pluma pedesque auium, cùm virginis ora geratis?

Syrenas ſemiuolucres appellat Lycophron in Caſſandra, alij ſemiferas vertunt. quo loco Iſacius meminit victoriæ Muſarum, quæ ſe alis Sirenarum coronarunt. Putat tamen fuiſſe portentoſas, earumque fabulam trahit ad allegoriã: dicit enim nomine Sirenum τὰς ἡδονὰς intelligi; & ſcorta eas fuiſſe, quæ lepôre ſuo nauigantes retinerent, tradit idem ex Plutarcho iuniore.

Neſcio quo caſu præterieram Sirenum deſcriptionem, toties mihi lectam apud Claudianum:

Dulce malum pelago Siren, volucresq́ puellæ
Scyllæos inter fremitus, auidamq́ Charybdim,
Muſica ſacra fretis habitabant dulcia monſtra.
Blanda pericla maris, terror quoque gratus in vndis,
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Impleſſentq́ ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox vna ratem, nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumq́ iuuabat,
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

Nec mirum, quod obiter dicam volo, figmentum hoc Sirenũ adeò poëtis placuiſſe, in quo ipſorum ſtilus non tam laſciuiit, quàm acumen enituit ingenioſæ ſedulitatis, qua hominum mores reuocare conati ſunt à voluptatum, aut ineptiarum illecebris, quæ paſſim obuerſantur in hoc vitæ Oceano. Quin & ſapiunt qui monentur eo commento frigida curarum momenta, nugas, laſciuias, ſcurriles ineptias effugere, quin & vitare ſtudiorum omnem fœditatem, in quibus occupantur quidam ſcripturientes vanitatum, qui ſuos amores, ſuas laſciuias, ſuas inſanias cum apparatu nobis oſtẽtãt, quas ſi magni æſtiment, id ex priuilegio furentium poëtarum faciunt, ex quibus nemo eſt quin ſe optimum putet, ait Tullius. Sed id mihi bilem mouet, quòd plerique viri docti ab iis nugis non abhorreant, quin iſtis aliquando poſtponunt ſeria ludis. Nos non quidem à poëtica vnquam abhorruimus, ſed lenocinia carminum deteſtamur, furta & proditiones amatorias, ſtupra, adulteria, & quicquid omninò mores inficit, tanquam peſtem vitamus. Iſtud eſt melle litum virus,

——dum carmina lumbum
Intrant, & tremulo ſcalpuntur vbi intima verſu.

Et quid aliud iſta blanda Siren nobis obiicit, quàm perniciem pudoris ac verecundiæ, cùm fictor verſuum nihil aliud penſi habeat, quàm vt cogitet inſidias, atque aſpera bella pudori? Quare vnus ex eccleſiæ ſanctis patribus, conſultor bonus ait, Bonum eſſe homini mulierem non audire: melius non videre: optimum non tangere: auditu illa mouet; viſu accendit; tactu adurit, & corporis, animiq́ue vires depaſcitur.

Quis putet eſſe vllos?] Vt Chimæras, vt Hippocentauros, & alia eius generis portenta fabuloſa: vel vt tragelaphum, quod Ariſtoteles finxit in Analyticis, aut deniq. vt illud informe mõſtrum, quod Horatius exhibet initio epiſtolæ ad Piſones,

Et

Et miranda canunt, ſed non credenda poëtæ.

Certè Lucretius lib. 5. aliquot rationibus arguit Hippocentauros non eſſe, quales à poëtis deſcribuntur. Et Xenophon 4. de inſtitutione Cyri, ait Chryſanthum dubitare an ſint Hippocentauri. addit enim hoc verbum, εἰ ἐγένοντο. Valdè ſtomachatur Galenus in Pindarum, quia fingere non dubitauerit ex hominibus & equis Magneſiis natos Hippocentauros. Et M. Tullius 2. de natura deorum, Quis, inquit, Hippocentaurum, aut Chimæram credat eſſe? Quod & idem confidentius negat 1. Tuſcul. Eiuſmodi tamen populos fuiſſe in Pelio Theſſaliæ monte à Nymphis educatos tradit Diodorus Siculus lib. 5. facilè à ſcriptoribus ſuis perſuaſus, id eſt poëtis, qui rerum omnium memoriam figmentis compleuerant. Alioqui conſtat primos Theſſalos equitandi artem vſurpaſſe: quos cùm rudes homines, quales ea tempora ferebant, eminus in montibus equis ſedere primùm eſſent intuiti, putarunt quaſi animalia noua, & ſupernè homines, infernè verò equos: & quem vulgi errorem poëtæ amplexati, adeoque pictores noua hæc monſtra repræſentarunt. Bene quidem Palæphatus lib. 1. ἀπιθανῶν, ex Hippocentauri etymo, veritatem elicit. Nulli enim alij fuere Hippocentauri, quàm equorum ſubactores, vel ſtimulatores, ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ κεντάω. Nihilò tamen minus ſcribit Plinius lib. 7. cap. 3. ſe vidiſſe Hippocentaurum in melle conditum, & Ægypto allatum, oblatumque Claudio Cæſari, eodem die expiraſſe. Scimus adhæc multa de Satyris & Siluanis iactata: & quod D. Antonius vidit in ſolitudine, forma Satyri monſtrum, teſte B. Hieronymo, id plerique putant fuiſſe dæmonem incubum, aut ſuccubum. Et Satyros fuiſſe in ſubſolanis Indiæ montibus ſcribit Plinius, quin & eiuſmodi animal fuiſſe aliquando ad Cornel. Syllam deductum Plutarchus auctor eſt. Sed de his plus ſatis.

Illicium eſt mulier.] Ab illiciendo, quòd blanditiis illiciat. *Mulier, illicium.*

que in piſcem.] Abſurdum eſt. quo alludit ad illud Horatij:

——vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſupernè.

Per piſcem mollities & voluptas plerumque intelligitur. Vide Lucianum De Syria Dea, vbi mulierem ſupernè in caudam piſcis deſinentem viſam fuiſſe ait. *Piſcis quid allegoricos.*

Plurima quòd ſecũ.] Quãplurimas certè calamitates ex libidine proficiſci nemo neſcit: tamen eius tres ſunt præcipuæ illecebræ. ſiquidem aut viſu, aut cantu, aut cõmercio capiũtur, & in turpis amoris pedicas illaqueantur humani animi, vt mox dicemus. *Tres ad voluptatem illecebræ.*

Viſus, amoris initium.

Aſpectu.] Viſu naſcitur amor. Hinc illud Propertij vulgatiſſimum: *Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.*

Pindarus formam amoris præconem 8. Nemeor. facit:

ὥρα πότνια κάρυξ ἀφροδίτας·

O veneranda pulchritudo, Veneris præco, &c.

Theocritus, ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην.

quod Maro Ecloga 8. ſic eſt æmulatus:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

Ouidius item in Epiſtolis:

Tunc ego te vidi, tunc cœpi ſcire quis eſſes:
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi & perij, nec notis ignibus arſi.

Idem 3. Amorum, eleg. 10. (alloquitur amaſiam)

Perq; tuos oculos, magni mihi numinis inſtar;
Perq; tuos oculos qui rapuere meos.

Amoris vulnera ex oculis.

App. lib. 10. Cauſſa omnis & origo præſentis doloris; & eſt medela ipſa, & ſalus vnica, mihi tute ipſe es. Ipſi enim tui oculi per meos oculos ad intima delapſi præcordia, meis medullis acerrimum commouent incendium. Plato amoris vulnera radios eſſe quoſdam ait tenuiſſimos, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis ſanguis dulciſſimus & calidiſſimus ſedem habet, viaque ſibi per oculos patefacta, ſubinde per amantis oculos illapſi ad intimum eius cor penetrant. Lucian. dialog. ἔρωτες: ἔρως πρῶτον ἔχει βαθμὸν ὄψεως, ἵνα ἴδῃ, κἂν θεάσηται, πλεῖον προσάγων ἐφάψασθαι. qua ratione Philoſtratus δᾳδούχους amoris oculos fecit: ὦ κοινοὶ δᾳδοῦχοι ἔρωτος, πρῶτοι μεθ' ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε. Itaque probatur ſententia Plotini, ἔρωτος deducentis, ἀπὸ τοῦ ὁράσεως, lib. 3. De amor. Ex quo illud Propertij:

Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis,
Contactum nullis antè cupidinibus.
Aſſiduè creſcit ſpectando cura puellæ:
Ipſe alimenta ſibi maxima præbet amor.

Seneca De remedijs fortuitorum: Non intelligis partem innocentiæ eſſe cæcitatem. Hinc oculi adulterium monſtrant, hinc inceſtum: hinc domũ quam concupiſcat, hinc vrbem & mala omnia. Certè oculi ſunt irritamenta vitiorum, ducesque ſcelerum. Ex Plutarcho refertur illud è Stobæo ἐν λόγῳ περὶ κάλλους: formoſos intueri iucundiſſimum: tangere autem & tractare ſine periculo non licet. Imò, vt Xenophon docet, qui ignem tangunt, vruntur dumtaxat: formoſi verò, quamquam procul diſtent, incendunt tamen. Eſt enim viſus, incitandi amoris occaſio. Græca ita ſonant: τοὺς καλοὺς ὁρᾶν μὲν ἐπιτερπέστατον, ἅψασθαι

δὲ

δεῖ καὶ λαβεῖν οὐκ ἀκίνδυνον. μᾶλλον δ', ὥς φησιν ὁ Ξενοφῶν, τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἁψαμένους καίει μόνον. οἱ δὲ καλοὶ, καὶ τοὺς μακρὰν ἑστῶτας ὑφάπτουσι. ἡ γὰρ ὄψις λαβὴ τοῦ πάθους ἐστί. Huc pertinent illa Hecubæ ad Menelaum verba ex Euripide Troadibus, quo loco ei ſuadet Helenam de medio tollat:

ὁρᾶν δὲ τήνδε, φεῦγε, μή σ' ἕλκῃ πόθῳ.
αἱρεῖ γὰρ ὄμματα ἀνδρῶν, ἐξαιρεῖ πόλεις,
πίμπρησι δ' οἴκους. ὧδ' ἔχει κηλήματα.

Cernere hanc fuge, ne te trahat ſui deſiderio: capit enim virorum oculos, ciuitates delet: accendit ædes: ſic enim habet mulcimenta. Apud Gratianum impudicus oculus eſt impudici cordis indicium, C. nec ſolo, 32.q.5. Sed huc lubentius integram D. Auguſtini ſententiam ex lib. de fide Chriſtiana confero: Nec ſolo, inquit, affectu & tactu, ſed aſpectu quoque appetitur, & appetit concupiſcentia feminarum. Nec dicite vos habere animas pudicas, ſi habetis oculos impudicos: impudici cordis eſt nuncius oculus impudicus. Nam & tacente lingua, conſpectu mutuo corda ſe macerant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis ardore alternatiuo delectantur, etiam intuitus ab inualida voluntate corporis fugit ipſa caſtitas. Eodem ſenſu, ſed breuius, Hieronymus epiſt. ad Furiam, vbi de ſeruanda viduitate: Speculum mentis eſt facies, & taciti oculi fatentur cordis arcana.

verbis.] Et verba certè non minorem vim habent ad pelliciendos animos quàm oculi: imò verò maiorem plerumque. ***Verba inflammant ad amorem.***

candore.] Eloquentia compta ornataque, qua vel pertinaciſſimi, vel etiam maximè refractarij molliri, & in aliam penè formam mutari queunt. Vel candor hîc pro pulchritudine vſurpatur, vt apud Propertium in 1.

Nec Phrygium falſo traxit candore maritum
Auecta externis Hippodamia rotis.

Niſi candorem referre mauis ad illam Sirenem flexanimam, quam noſtri gratiam, animumq. purum ac ſimplicem & verè amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cuiuſdam Theſſalæ gratia, cuius amore ita exarſiſſe Philippum Macedonem aiunt, vt plerique ſuſpicarentur eum amatorio quodam philtro eò adactum. Quam ob rem Olympias Philippi vxor tantum operæ poſuit, vt tandem Theſſalam illam prehenderit: quam cùm diligenter intuita eſſet, eius formam certè bonam, verba omnia naturam ingenuam ſpirantia, præclaram educationem. faceſſant ergo calumniæ, ait Olympias: tu enim in te philtrum habes: non alio faſcino capitur Philippus.

Trium Sirenum nomina vnde impoſita.

Parthenope.] Trium Sirenum nomina non temerè impoſita ſunt. παρθένος virginem ſonat: Ligia, non à ligando, vt putant nonnulli, neque ab illiciendo, ſed à Græco λιγαίνειν, quod canorum ſonat: aut λιγέως, dulciter, quod ad ſermonis & colloquij refertur illicium: Leucoſia, à λευκὸν, album, ab albedine, quæ in ſui admirationem rapit, mentiſque oculos quaſi faſcino aliquo decipit. Eâ enim ſignificatur verborum ornatus.

A Muſis Sirenas explumari quid?

Has Muſæ explumant.] Per Muſas intellige literatos, qui cum voluptatibus corporis nihil habent commercij: præcipuum autem libidinis antidotum eſt literarum ſtudiū. Huc placet adiicere fabulam Græcorum ſcholiaſtū poëticam ſatis vulgatam: Suaſit aliquãdo Iuno Sirenibus, voce & cantus ſuauitate plus æquo tumeſcentibus, vt Muſas ad canendum prouocarent, & eas vincere niterentur. Muſæ conditionem, vbi aliquantum concertaſſent, non recuſantes, facili negotio de iis victoriam retulerunt. Nec verò mirum cuiquam videri debet, ſi tam facilè vicerint. Quis enim ſuauem & natiuum Muſarum modulum cum eo blando quidem, ſed fallaci & captioſo Sirenum cantu comparet? Muſæ igitur plumas Sirenibus auulſerunt, quibus ſibi coronas confecerunt in victoriæ ſignum. Mythologi Sirenum vocabulo, ſophiſticen: Muſarū nomine, ſolidam & expreſſam ſapientiam volunt intelligi: plumæ, ſcripta ſunt ridicula eorum qui adumbrata, non vera ſapientia ſeſe oſtentant: de quibus docti ſapienteſque viri faciliimè triumphant. Hoc veterum figmentum Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, ſtatim initio lib. 8. attigit, cùm ait ex Pythagoræ ſententia, aut eorum certè qui eius vitam ſcriptis tradiderunt, eſſe Muſas Sirenibus præferendas.

Peregrinatio confert ad amorem declinandum.

has atque illudit.] Antidotum eſt alterum in Amorem, nimirum peregrinatio. Ouid. 10. Metamorph.

Ire libet procul hinc, patriaq́; relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam: retinet malus ardor amantem.

Id verò ſuadet apertius 1. De remedio:

Tu tantùm quamuis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Tempora nec numera, nec crebrò reſpice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoſte fuga eſt.

Idem libro 2.

Manat amor tectus, ſi non ab amante recedas,
Turbaq́; in hoc omnes ingenioſa ſumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abſtinuiſſe locis.

Non

Non facilè eſuriens poſita retinebere menſa,
Et multam ſaliens incitat vnda ſitim.

Scilicet eſt doctus.] Epimythion eſt: quò referendum videtur lepidiſſimum Platonis tetraſtichon, vt habet Laërtius: *Amore non capi Muſas quid.*

Ἁ κύπρις μούσαισι, κοράσια τὰν ἀφροδίταν
τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρων ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
αἱ μοῦσαι ποτὶ κύπριν, ἄρει τὰ στωμύλα ταῦτα,
ἡμῖν δ' οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον. id eſt:

Hæc Venus ad Muſas: Venerem exhorreſcite Nymphæ:
In vos armatus aut Amor inſiliet.
Cui contrà Muſæ, Verba hæc age dicito Marti:
Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Venus Muſis (hæc ait) ô puellulæ Venerem
Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Muſæ ad Cyprim: Marti ſtulta hæc blateramenta [i. iaciantur hæc in Martē, qui ſæpe ab Amore correptus eſt:]
In nos autem non volat iſte hic puerulus.

Sic Venus ad Muſas: Venerem colitote, puellæ,
Durior aut in vos arma Cupido feret.
At Muſa ad Cyprin: apta iſthæc ludicra Marti,
Puſio namq; in nos non volat iſte leuis.

Idem argumentum tractat Lucianus in Dialogis Deorum, quod eò ſpectat, vt ſignificetur, doctos, & laborioſa ſtudiorum mole preſſos, ſtulto amore non corripi; quod accidere ſolet iis qui otio ſeſe turpi dedunt, laboremq́ue honeſtum refugiunt. quod Cicero pro Cælio pluribus verbis extulit: Scitote Iudices, inquit, eas cupiditates, quæ obiiciuntur Cælio, atque hæc ſtudia, de quibus diſputo, non facilè in eodē homine eſſe poſſe. Fieri enim non poteſt, vt animus libidini deditus, amore, deſiderio, cupiditate, ſæpè nimia copia, inopia etiam nonnūquam impeditus, hoc quicquid eſt quod nos facimus in dicendo, nō modò agendo, verùm etiam cogitando, poſſit ſuſtinere. An vos aliam cauſſam eſſe vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ, tantā voluptate dicendi, tāta laude, tanta gloria, tanto honore, tam pauci ſint, ſemperq́ue fuerint, qui in hoc labore verſentur? Omittendæ ſunt omnes voluptates, relinquenda ſtudia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, ſermo etiam penè omnium familiarium deſerendus; quæ res in hoc genere homines à labore ſtudioq́ue dicendi deterret, non quò aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

Scilicet eſt doctis.] Carmen Theocriti eſt ex Eidyllio 9.

οὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσαις

 ἄνθεα,

ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν μῶσαι φίλαι. οὓς γὰρ ὁρῶσαι
γαθεῦσιν, τὼς δ' οὔτι ποτῷ δαλήσατο κίρκα. id eſt,
Neque ver ſubitum lenius eſt, neque apibus
Flores[tam dulces] quàm mihi muſæ charæ[ſunt.] quos enim aſpiciendo
Exhilarant, eos ſua potione non poterit faſcinare Circe.

AD EMBLEMA CXVI.

VVLGO apud noſtrates iactatur, vitia quædam eſſe, quæ Deo & Naturæ repugnant, hominibusque valdè diſplicent: nimirum adoleſcentis ignauiam, inopis ſuperbiā, & ſenis iam capularis libidinē intempeſtiuā. tū enim vel maximè *δὶς παῖδες οἱ γέροντες*, cùm vitiis pluſquam iuuenilibus intempeſtiuè delectantur. Quantò enim quis ætate prouectior eſt, tantò à voluptatum corporis titillationibus remotior eſſe debet. Cicero in Catone maiore: At non eſt voluptatum tanta quaſi titillatio in ſenibus, credo, ſed ne deſideratio quidem. Bene Sophocles, cùm ex eo quidam iam confecta ætate quæreret, vteretúrne rebus Venereis: Dij meliora, inquit: libenter verò iſtinc tamquam à domino agreſti & furioſo profugi. cupidis enim rerum talium odioſum eſt & moleſtum fortaſſe carere: ſatiatis verò & expletis iucundius eſt carere, quàm frui. Idem retulit Plutarch. Commentario *περὶ φιλοπλουτίας*, & Valer. Max. lib. 4. Ad id facit lib. 7. Epigrammat. Græcorum inſtitutum Philodemi poëtæ iam ſenectute caſſi, qui fatetur ſe quondam amori dediſſe operam, ſicuti & alios, luſiſſeque cùm per tempus liceret: ſed tandem canitie admonitum, grauioribus curis & ſtudiis incubuiſſe. Modò, inquit, reiiciatur amor: canus enim adeſt pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncius: vbi ludendi tempus eſſet, luſimus: cùm autem non amplius datur, ad meliores curas properemus licet. hactenus ille. Et certè, dum intempeſtiuos ſenum quorundam amores, & affectum libidinis huic ætati planè repugnantem aduertimus, facile eſt colligere, veriſſimum eſſe quod ait Plaut. Mercatore:

Bis pueri ſenes.

Senes procul à voluptatibus corporis.

——labant iuuenes, itidem rapiuntur ſenes.
Illi ſe amant: quod amant, amatum volunt atque cognitum.
Illi verò ſi amare ea ætate cœperint, multò inſaniunt acrius.

Senum amor vehemens.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenum miſeros luſiſſet amores,
Poſt Veneris vinclis ſubdere colla ſenem,

Et

Et ſibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, charaúe puellæ
Ancillam medio detinuiſſe foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſtetit arcta,
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Locus eſt elegans apud Plutarch. lib. contra Coloten, vbi docet ſenibus Venerem exercendam non eſſe: Minimè fefellit Epicurum, voluptates corporis, tamquam Eteſias ventos, vbi peruenerint ad ſuum incrementum, expirare: quod in cauſſa eſt vt inquirat, vtrum ſapiens ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contactu formoſarum, & contrectatione adhuc gaudeat: longè aliter ſentiens quàm Sophocles, qui libenter iſtinc, vt à domino agreſti & furioſo, ſe profugiſſe dicebat. Sed cùm pleraſque voluptatum iſtarum ſenectute exareſcere videant, cumque

Cytherea canos ſit peroſa milites,

multo potiùs debebant homines voluptuarij, animi voluptates conquirere, ac velut cibaria quæ non putreſcunt, & incorrupta durant. Et ibidem: Obſoleto, intempeſtiuo, turpi remedio fatentur ſe vti, cùm recordatione priſtinarum voluptatum ſe ipſi recreant: & quia non ſuppetunt recentes, quibus vti queant, veteribus illis, id eſt mortuis & pollinctis, alias iam moribundas aut enectas in carne, vt in frigido cinere, mouent aduerſante natura, ventilantque pauliſper fouendo: quippè qui in animo nullam habeant domeſticam voluptatem, dignam libero, conditam hilaritate. hæc ille. Sanè Iuuenalis in deſcriptione Senectutis oſtendit ſatis, quàm ſit aliena Venus à ſenibus. Cæterùm quantum ex hiſtoriis deprehendi poteſt, Sophocles Venereis rebus multum fuit addictus, & iam grandæuus Theorida meretricem deperiit. Idem ſenex admodum, Archippen adamauit ſcortum nobile, cuius prior amaſius, Smicrines nomine, à quodã rogatus quid ageret Archippe: reſpondit, Velut noctua tumulo inſidet. Athenæus Dipnoſoph. lib. 13. cap. 22. *Sophocles, amator ſenex.* *Noctua tumulo.*

quamuis affecta ætate.] Id eſt, quamquam iam ſenex eſſet. Ouidius rectè:

Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.

Huc pertinet illud Menandri,

γέρων ἐραστὴς, ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amator ſummum eſt fortuna malum.

Allicit & precio.] Alluſio eſt ad meretricis nomen, quod ductum à merendo, nemo neſcit. Differt ergo à proſtibulo: eſt

eſt enim meretricis verbum paulò honeſtius apud veteres, vt eſt concubina, ſeu ἑταίρα, Græcè. Nos non fugit apud Romanos, quibus & feminæ vſuariæ permiſſæ, concubinarum vſum fuiſſe, quod liquet ex tit. Digeſtor. de concubinis, & multis antiquitatum monimentis: ſed inſtituto diuinæ legis meretricum turpis omnis vſus. Id adiungo, quod ad emblema facit apud Nonium verbum, adoleſcentiari, pro luxuriari, ex Varrone; tum quidem vt faciat, cenſeo, quoniam tu quoque adhuc adoleſcentiaris. Finitimum illud Horatij:

——ne potum largiùs æquo

Rideat, & pulſet laſciua decentius ætas: Ait M. Tullius in Cæliana, oratorio more, non ad mentem ſapientum iuuenibus quaſdam voluptates permittendas. Et Plin. Secundus adoleſcentes putat non dedecere perturbata quædam & nonnunquam confuſa. In ſene turpem omnem luxuriam, & laſciuias: quod & Cato maior dixit apud eum quem citaui proximè Tullium. Ætatum omnium ſua tempeſtiuitas, ſuique mores. adeò nihil ſtultius aut contemptius, quàm ſenem capularem & ſilicernium de amoribus cogitare. Id exemplo vidimus in duobus æui noſtri doctiſſimis viris, Ioanne Aurato, Regio Græcæ linguæ profeſſore, & Iacobo Cuiacio, præclaro Romani iuris interprete, qui iam penè octogenarij, iuuenculas vxores ſortiti, ea moliti ſunt quæ iuuenes.

inſana iuuentus.] Aut quòd iuuenes à commercio Archippes auocarentur; aut id referas ad pæderaſtiam, qua notatus eſt Sophocles: Athenæus cap. 27. lib. 13. & Hieronym. Rhodius in hiſtoricis Commentariis meminit.

Ob zelum.] zelotypiam.

ſuper vtque cadauera bubo.]. Senex morti proximus tumulum expectat, itidem mox cadauer futurus.

AD EMBLEMA CXVII.

Coloribus exprimuntur affectus animi.

COLORES & eorum differentiæ non minimùm ſolent animos noſtros afficere, ob eamque rem docti & indocti παθήματα ea quæ ſunt in animis, paſſim coloribus exprimunt. Horum tamen colorum tot ſignificationes eſſe poſſunt, quot ſunt hominum affectus & opiniones. Quæ quò ad rationem aliquam propiùs accedunt, vel naturam rerum expreſſiùs declarant, eò pulchriores habentur: vt cùm nigrore vtimur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi ſignificandam.

dam. At viror, ſpei nota, vt dictum eſt in ſuperioribus auaris, amantibus, & id genus aliis, qui ſpem pretio non emunt, rufus haud malè conuenit. Ruber tum militum, tum puerorũ, quos verecundia maximè decet, ſymbolum eſſe poterit: vt cæruleus nautarum: gilnus & burrhus, vilium, & eorum qui ſunt tenuis fortunæ. Meticuloſis denique & zelotypis, quòd animo ſint perturbato, non malè fuluus color tribuitur: ianthinus iis qui ſua ſorte contenti viuunt. de quibus in ſequentibus ſingulatim. Colorum octo differentias explicat Alciatus initio 2. Parergôn. *Colorum ſignificationes.*

Index mæſtitiæ pullus.] Nigro vel pullo colore in parentalibus vtuntur. quod ex hiſtoria Theſei proditum nobis eſt. Ille enim interfecto Minotauro cùm rediret in patriam, nigroque velo per imprudentiam vteretur, pater Aegeus hoc ſigno tamquam lugubri & funeſto conſternatus, quippè qui filium extinctum eſſe crederet, ſe in mare præcipitem dedit. Quem colorem mæſtitiæ & doloris notam fuiſſe ſignificat Ouidius exul, ſuæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu cultuque ſemouens: *Nigror ſymbolum.*

Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia ſucco:
Non eſt conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.

Index mœſtitiæ eſt pullus color.] Hieronym. ad Iulianum: Lugubrem veſtem mutaueris: & dedicatio oſſium martyris candida tibi veſtimenta reddent, vt non ſentires dolores orbitatis tuæ, quam ciuitas vniuerſa ſentiret. hæc ille. Quo ex loco facile eſt intelligere morem etiam fuiſſe apud veteres ſumendæ pullæ veſtis temporibus orbitatis, & ſepulcralium: at cùm feſti dies martyrum celebrarentur, in gaudij ſignum ſumpſiſſe veſtes candidas & hilares. Ad id noſtrum de coloribus emblema pertinere video Tertulliani id de ſpectaculis, vbi de coloribus paganicis: meritò & coloribus idololatriam veſtierunt, & ab initio Deo Soli fecerunt albas & ruſſeas: albas hyemi ob niues candidas: ruſſeas æſtati, ad Solis ruborem voti erant, ſed poſteà tam voluptate quàm ſuperſtitione prouecta; ruſſeum alij Marti, alij album Zephyris conſecrarunt: praſinum verò terræ matri, vel verno venetum colorem mari vel autumno. Cùm autem omnis ſpecies idololatriæ damnata ſit à Deo, vtque etiam illa damnatur quæ elementis mundialibus profanatur.

tumulis cùm damus inferias.] Cùm mortuos ſepulchro mandamus,

Inferiæ. damus. Inferiæ ſacrificia fuere, quæ Diis inferis ſolui dicebantur. &, Inferias facere, eſt mortuorum animas ſacrificiis placare, vel iuſta defunctis perſoluere. Virgil. in 9.

Abſenti ferat inferias, decoretq́; ſepulchro.

Idem 4. Georg.

Inferias Orphei mittit, lucumq́; reuiſit.

Catullus:

Multas per gentes & multa per æquora vectus,
Aduenio miſeras frater ad inferias.

& deinde: *Nunc tamen interea priſco quæ more parentum*
Tradita ſunt triſtes munera ad inferias.

Ouidius epiſtola Iaſonis:

Inferias vmbræ fratris habete mei.

Claudian. 4. de Honorij conſulatu,

Has dedit inferias tumulis, iuuenumq́; duorum
Purpureos meritò placauit ſanguine manes.

Idem de laudibus Stiliconis;

Inferiis gens tota datur.

Gladiatorum prima inſtitutio. Tradit Seruius morem fuiſſe in ſepulchris virorum fortium captiuos necari. Quod poſtquam crudele nimium viſum eſt, placuit gladiatores ante ſepulchra dimicare, qui à buſtis buſtuarij dicti ſunt. Eorum ſi fortè copia non fuiſſet, laniantes feminæ genas ſuas effundebant ſanguinem. De hoc Inferiarum nomine nonnihil Gellius 19. cap. 8. Contrà tamen, quod prætermiſſum nolim, Plutarch. libro Quæſtionum Romanarum, quærit quam ob cauſſam mulieres in luctu veſtibus albis vterentur: quod factum ab iis putat exemplo Magorum, qui aduerſus tenebras ipſumque Plutonem lucida & illuſtri veſte ſeſe obtegunt: vtque defuncti cadauer albo amictu tegitur, ſic putant æquum eſſe amicos ac familiares veſtiri. At in luctu vilia maximè conuenire putant: quæ autem colore aliquo tincta ſunt & ſuffuſa, luxum arguunt, & ſuperfluarum rerum apparatum. Cùm itaque ſolum album ſincerũ ſit, minimè mixtum, purum, & tinctura non imitabile; optimè putant iis conuenire qui ſepulturæ committuntur. Proinde & Socrates ſcribit, Argis veſtes albas in vſu eſſe dum lugent, quæ eædem ſint aqua elutæ. Sed eum tamen obſoleuiſſe morem idem Plutarch. ſcribit: nimirum deprauata conſuetudine, viros albas veſtes in luctu vſurpaſſe; quod ferè colligimus ex iis quæ Paulus Iulius ait, in tit. De ſepulchris & lugendis: Qui luget, abſtinere debet à conuiuiis, ornamentis & alba veſte. Conſtat enim ex Varrone, de vita patrum, vti citatur à Nonio, mulieres in luctu

In luctu quo habitu Romanæ mulieres vſæ.

nigrum

nigrum colorem ſolemnem habuiſſe: Amiculo nigello (inquit illic) capillo demiſſo ſequeretur luctum. alio loco: Funere ipſo pullis pallis amictæ. Idem fuiſſe vſus traditur apud Græcos ex vltimo Iliados Homericæ, vbi Tethys futuram filij Achillis necem deflens velo nigro tecta Iouem adit. Apud Euripidem, Iphigenia matrem Clytæmneſtram monet, ne comam laniet ſuam ob mortem: ſuiſque vt renunciet ſororibus ne veſtibus nigris corpus eam ob rem contegant.

At ſinceri animi.] Albedo, puritatis, fidei, caſtimoniæ, integritatis, & aliarum generis eiuſdem virtutum nota, ideoque religioni accommoda. Cic. 2. De legib. Color albus præcipuè decorus Deo eſt, cùm in cæteris, tum maximè in textili. Plutarchus lib. De Iſide & Oſiride, quærit cauſſam cur Sacerdotes linteis tantùm veſtibus vterentur. Id quidem factum ait, quòd immortalibus Diis omnia pura, mundaq. conueniunt. Non enim fas eſt (ait Plato) pura Deorum numina contaminatis & impuris rebus coli. Itaque cùm linum maximè purum fiat, ſitque ad eluendũ expeditiſſimum, ſacrificis, & Deûm cultoribus præ cæteris conuenire cenſuerunt. Pierius 40. Hieroglyph. meminit, & alij nonnulli. Reperio & veſtem candidã, ſignum fuiſſe lætitiæ, apud Val. Max. lib. 1. cap. 1. quo loco ſcribit poſt Cannenſem cladem, qua maior virorum Romanorũ pars abſorpta fuit, decretum fuiſſe ne matronæ vltra trigeſimum diem luctus extenderent, vt ab iis ſacra Cereris peragerentur. Hæ itaq. abſterſis lachrymis, depoſitiſq. doloris inſignibus, candidam veſtem induerunt. Nec prætermittendus Romanorũ mos in honorum petitionibus: qui enim magiſtratus ambibant, toga candida induti ſeſe cõmendabant populo: hoc cultu integritatem, probitatemque ex colore omnium puriſſimo & ſimpliciſſimo ſignificantes, ſeq. pecunia minimè vſos qua populum corrumperent: ideò candidati à candore veſtis nominati, vel ſimplicitate, puritateque animi potiùs. *Alboris ſignificationes.*

Stola candida.] Nomine ſtolæ quamcunque veſtem oblongam intelligo: aliàs ſtola erat muliebris, & demiſſa ad talos vſque.

Hinc ſindon ſacris linea grata viris.] Poëta lib. 12. Æneid. teſtis eſt locuples,

——puraq; in veſte ſacerdos
Setigeræ in frontem ſuis, intonſamq; bidentem Attulit.

Ouid. 15. Metamorph. *——Cererisq; ſacerdos*
Amphycus albenti velatus tempora vitta.

Sindon veſtis alba, vel amictus è lino Ægyptiaco. Pura autem

tem Seruius in ſchedis interpretatur, non polluta: & pura veſtis eſt, ait, qua feſtis vti diebus conſueuerant ſacrificaturi, vt neque fauſta ſit, neque fulgurita, neque maculam habeat. Eſt autem purpurea & linea: purpura enim maris vicem præbet: linum verò fluminis, quia cùm vere primùm in Oriente flumen inundaſſet, linum natum ait Plinius. Et Feſtus Pompeius, Pura veſtimenta ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt, non obſita, non fulgurita, non fauſta, non maculam habentia. Neminem fugit quòd olim magiſtratum petituri, toga candida vtebantur, ex quo dicti candidati. Fragmenta quædam nobis Tulliana ſuperſunt orationis, *in toga candida.* Liuius album veſtimentum dicit. Vopiſcus in Floriano: Senatores omnes ea lætitia elatos, vt domibus ſuis omnes albas hoſtias cæderent, imagines frequenter aperirent, albati ſederent, quia antiquitatem ſibi redditam crederent. Acerrimè Vatinius inceſſitur à Tullio, quòd toga pulla accubuiſſet, contra decorum feſti conuiuij. Illud ex te, ait, ſcire cupio, quo conſilio, aut qua mente feceris, vt in epulo Q. Arij, familiaris mei, cum toga pulla accumberes? quem vmquam videris? quem audiueris? quo exemplo, quo more feceris? Dices, ſupplicationes te illas non probaſſe. optimè. nullus faciebat ſupplicationes. Vidésne me nihil de anni illius caſu, nihil de eo quod tibi cum ſummis viris commune eſſe videatur, ſed de tuis propriis ſceleribus ex te quærere? nulla ſupplicatio fuerat: cedo, quis vmquam cenat atratus? ita enim illud epulum eſt funebre, vt munus ſit funeris, epulæ quidem ipſæ dignitatis: Sed omitto epulum, populi Romani feſtum diem, argento, veſte niuea, omni apparatu, ornatuque viſendo, quis vmquam in luctu domeſtico, quis in funere familiari cenauit cum toga pulla? cui de balneis exeũti præter te toga pulla vmquam data eſt? cùm tot hominum millia accumberent? cùm ipſe epuli dominus Q. Arius albatus eſſet: tu in templum Caſtoris te cum C. Fidulo atrato, ceteriſque tuis furiis funeſtum intuliſti. Quis tum non ingemuit? quis non doluit Reipub. caſum? quis ſermo alius in illo epulo fuit, niſi hanc tantam, & tam grauem ciuitatem ſubiectam eſſe non modò furori, verùm etiam irriſioni tuæ? Hunc tu morem ignorabas? nunquam epulum videras? numquam puer aut adoleſcens inter coquos fueras? Fauſti adoleſcentis nobiliſſimi ex epulo magnificentiſſimo famem illam veterem tuam non expuleras? quàm acerbè atratum videras, dominum cum toga pulla, & eius amicos ante conuiuium? quæ te tanta tenuit amentia, vt tu, niſi id feciſſes, quod fas non fuit, niſi violaſſes templum Caſtoris, no-
men

men epuli, oculos ciuium, morem veterem, eius qui te inuitarat auctoritatem, parum putares teſtificatum eſſe, ſupplicationes te illas non putare? Hucuſque orator morem patrium violatum queſtus in Vatinio, non fruſtrà quidem, cùm qui ſapiat non abhorreat à more patrio. Memini ad hæc Aurelium Victorem in Marco Antonino Philoſopho, dicere, Nuncio accepto de morte principis, confuſam luctu publico Vrbem: ſenatores in curia veſte tetra amictos lacrymas effudiſſe.

Nos ſperare.] Spei color eſt viridis, quòd omnia ſpe duce vernent. Vt enim cùm vireſcunt ſegetes & arbores, ab eis fructum expectamus: fit tamen interdum ea ſpes irrita, fallax, & nullius omninò frugis. Ouid. *Viror, Spei nota.*

Fallitur augurio ſpes bona ſæpè ſuo.

& Plautus:

Ego ſcio qui ſperauerint. ſpem decepiſſe multos.

quoties irrita retrò cadit.] Ouid. 3. de Ponto, 4. eleg.

Irrita verorum non ſunt præſagia vatum.

eod. lib. eleg. 7.

Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat, irrita ſemper.

& 4. eiuſd. operis, 7.

——fides non irrita.

In 2. Faſtor. *——venit irritus illuc Romulus:* hoc eſt, re infecta. Idem in 3. eiuſdem,

Si mea nota fides, irrita nulla putes.

& de Narciſſo, eod. lib.

Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti.

Curtius lib. 4.

Tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat.

Eſt cupidis flauus.] Auaris, amantibus, & iis qui meretricias artes ſectantur, non malè quadrabit color flauus, qui ex albo, rufo & viridi concretus eſt, qualis eſt color mellis, auri & ariſtarum. Auaris quidem, qui ſpem pretio non emunt, cùm ſint coloris flaui, ob inſatiabilem habendi cupiditatem: Amantibus, ob flauedinem contractam ex amoris affectu, licet interdum propter conceptam in animo ſpem, vireant: Scortis denique, & turpium voluptatum ſectatoribus, qui præſentis opinione boni ducuntur. Meretrices tamen toga pulla à matronis adulterij conuictis, quæ albatæ erant, diſtinctæ. *Flauus color, quorum ſit.*

At ruber armatos.] Rubor militum eſt: ardorem enim bellicum, cædem & ferocitatem tacitè arguit. Apud Pœnos in caſtris Annibalis rubeam veſtem Ducis tabernaculo protentam, vt aliis purpuram, indicium fuiſſe certaminis proditū eſt, quo *Roboris nota.*

viſo miles ad pugnam ſe accingeret. Scribunt Val. Maxim. & Plutarch. Lacedæmonios, non vt vulnerum ſuorum in bello cruorem diſſimularent & occultarent, Phœniceis in prœlio tunicis vſos, aut ne ipſis terrorem incuteret; ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid afferret.

At ruber armatos.] Plutarchus auctor eſt, Demadem oratorem olim dixiſſe, Athenienſes de bello numquam decreuiſſe, niſi pullis veſtibus indutos: eo verbo ſignificabat eos bellandi cupidiores, nec niſi de clade ſuorum admonitos, pacem cogitare.

Purpureus color, ſymbolum verecundiæ.

Indicet & pueros.] Purpureus color pudoris indicium. Hinc prætexta Romanos pueros admonebat, verecundiam in dictis factiſque ſeruandam. Notum eſt Catonis illud, cùm diceret ſibi magis placere adoleſcentes qui rubeſcerẽt, quàm qui palleſcerent. Et Diogenes verenti cuidam, Confide fili, inquit; hic enim virtutis eſt color. Claudian. 1. de raptu Proſerpinæ: Vbi iuuenculam viro iam maturam deſcribit ab adiuncto pudore:

——niueos infecit purpura vultus
Per liquidas ſuccenſa genas.

Ad hunc modum Virgil. in 12. de Latini vxore, belli dubij euentum reformidante:

Accepit vocem lacrymis Lauinia matris,
Flagrantes pulſata genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor, & calefacta per ora cucurrit.
Indum ſanguineo veluti violauerit oſtro
Si quis ebur, vel mixta rubent vbi lilia multa
Alba roſa, tales virgo dabat ore colores.

Attoniti nimia relligione.] Lucretius lib. 3.

——multoq́ in rebus acerbis
Acriùs aduertunt animos ad relligionem,
Quò magis in dubiis homines ſpectare periclis
Scilicet aduerſiſq́ in rebus noſcere qui ſint,
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur fortuna, manet res.

At putò hîc alludi ad vocabulum δέος, timor, vnde putant Dei Latinum nomen trahi, ex quo illud Petronij,

Primus in orbe Deos fecit timor.

Cæruleus nautas.] Seruius in 8. Aeneid. Cæruleus color maris eſt, à cuius Deo equum conſtat eſſe inuentum. Hunc cæruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhiſtor Plutarch. 1. de philoſophorum decretis, cap. 6. Sed vt eſt varia hominum mens, aliusque aliorum ſenſus in colorum vſurpandis ſymbo-

ſymbolis, reperio Agrigentinos tyrannide Phalaridis liberatos, publicè conſtituiſſe, nulli cæruleo colore veſtitum geſtare permitteretur, quòd tyranni ſatellites & corporis eius ſtipatores eo colore ſubligaculis fuiſſent vti ſoliti.

Vilia ſunt giluis.] Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrhum ſiue rufum, giluum ſiue melinum: de quibus Gellius cap. vlt. lib. 13. **Byrrhus, giluus.**

Qualia lignipedes ſtragula.] Hi ſunt reſtigeri quidam Monachi, qui ex inſtituto ſeueriore ligneis calceis vtuntur, aut potius ſoleis quibuſdam è ſubere vel ligno. Itali vocant Capuſſinos. Pro veſte, pallia cinericia gerunt, eo colore, quo vilia ruſticorum ſaga qui caminos emundant. Stragulum porrò ἡ στρωμνὴ, apud nos, *conuerture de lit*, ou, *lodier, houſſe*. & rectè quidem hic ſtragula, nam quidam horridiore cultu fraterculi, vt Capucini, non tam pallia, quàm formam quandam ſtragulorum induunt, non vt Franciſcani noſtrates, qui initiò cultu ſeueriore, at nunc tandem cœperunt nitidiores eſſe. **Lignipedes qui.**

Quem cura.] Meticuloſis, Zelotypis & iis qui omnino ſunt perturbati, fuluus amictus ex viridi & rufo permixtus poteſt eſſe peculiaris.

Quiſquis ſorte.] Violaceus ad eos pertinet, qui ſua contenti ſorte viuunt, vel etiam fortunæ ludibria pro nihilo ducunt: eos enim affectus violæ & roſæ ſignificare poſſunt, ἴα καὶ ἄνθη. **Violaceus colori.**

Vt varia eſt natura] Verba ſunt ipſius Alciati ex 2. Parerg. cap. 1. Colorum omnes appellationes Latinè expreſſim oſtendere vix quiſquam poſſit. tā enim hac in re varia natura eſt, vt, quod in aliis pleriſq. accidit, rerū multitudo vocabula ſuperet.

ſed ſua cuique placent.] Homerus, ἄλλα παρ' ἄλλοις καλά. Suum enim cuique pulchrum, ait Cic. & ſic ſe res habet, te tua delectant, me mea. Virgil.

Trahit ſua quemque voluptas.

ſed ſua cuiq; placent.] Elegans illud Eueni Parij,

πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ παντὸς ὁμοίως,
ὀρθῶς δ' ἀντιλέγειν οὐκέτι τοῦτ' ἐν ἔθει.
καὶ πρὸς μὲν τούτους ἀρκεῖ λόγος εἷς ὁ παλαιός,
σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἐστιν, ἐμοὶ δὲ τάδε.

Significat multis eſſe ſolemne reprehendere, rectè autem id non facere, quin aduerſus illos poſſe verbum vetus retorqueri, hæc tibi videntur talia, mihi verò contra. Plinius Secund. ſcitè admodum epiſt. 20. lib. 1. Adieceram quod me docuit vſus magiſter egregius. Frequenter ego iudicaui, frequenter in conſilio fui: aliud alios mouet, ac plerumq. paruæ res maximas trahūt:

varia ſunt hominum iudicia, variæ voluntates. Inde qui eandem cauſſam ſimul audiuerint, ſæpe diuerſum, interdū idem, ſed & diuerſis animi motibus ſentiunt. Video huc trahi ore populi celebratum adagium, Quot capita, tot ſenſus: cuius etiam meminere noſtri Iuris ſcholiaſtæ, lib. 4. Dig. ad S.C. Trebellian. Alia enim aliis nationibus honeſta, quæ aliis turpia, & ſic varij quot in orbe colores, tot etiam notiones animi fluxæ ac vagæ peruolitant. Conferrem huc exempli gratia ſectarum varias ſpecies, nedum colores varios: hominum ac regionum faciem diſſimilem, ſed id fortaſſe bilem moueret quibuſdam delicatulis, qui domeſticis vitiis, vt naturalibus morbis delectantur, & veluti Balbinum polypus agnæ, quod ille dixit. Malim ad colores ludorum Circenſium, circa quos imprudens antiquitas inſaniit: vel ad colores varios cœnobitarum, qui patrum inſtituto non ad alium finem inducti videntur, quàm vt familiarum diſtinctio fieret, confuſio vitaretur. Nihil hîc de coloribus caſtrorum, aut militantium, qui neceſſariò varij ſunt, vt hæc varietas ſingulas copias in officio contineat.

Vervm enimvero de coloribus iterum quædam, ſed obiter, vt in mentem veniunt, placet addere, quo emblematis ratio fiat illuſtrior. Plato itaque in Timæo dicit colorem, ſplendorem eſſe quendam defluentem ſigillatim de corporibus, & talibus quibuſdam partibus, quæ ſunt aptæ ad oculorum ſenſum. Colorum autem ſunt penè innumerabiles differentiæ, ſed de notioribus, iiſque maximè quas Alciatus hîc attingit, agimus, primumque de colore pullo, luctibus & funeribus accommodato, cum obſeruamus eſſe terræ colorem, quæ magna ſui parte pulla eſt: quodque mortuis iniiciatur, inſtituto maiorum, qui iuſta perſoluunt mortuis, induuntur pullis palliis, terræ nimirum colore: indeque nominantur pleriſque atrati, pullati. Nam pullum ſæpenumero cum atro confunditur. Sic enim mors atra dicitur, eò quòd cadauer extincto calore vitali, & exhauſtis ſpiritibus atrum relinquitur. At differt ater à nigro, quoniam omnis ater niger eſt; at non omnis niger ater eſt, ater enim aliquid horroris habet, eſtque viſu triſtis & iniucundus, proindeque lugentibus peculiaris, at niger non item: eſt enim nonnunquam lepidus & venuſtus.

Color pullus. *Cur pulla veſtes in funeribus.* *Mors atra, cur.* *Ater à nigro differt.*

Color albus puriſſimus, quocirca pro ſincero capitur, cùm transfertur ad animum. Cum eo confundunt candidum: inde candor animi pro ſimplicitate puritateque non rarò accipitur.

Albus. *Candidus.*

Itaque

Itaque apud omnes ferè nationes mos inoleuit, vt ad Dei cultum indumentis albis vt plurimum vtantur. Quo refero illud è Satyr.2. Perſij:

—Negato Iuppiter hæc illi quamuis te albata rogarit.

Et Flamen Ioui ſacra faciens albatus erat, alboque pileo vtebatur. Magi etiam Perſæ putabant Deum non delectari niſi in albis veſtibus. Fuit & Veſtalium ſuffibulum veſtimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum. Itemque ſerui accepta libertate albis veſtibus vſi memorantur, vti liquet ex Septimio Florente. Denique fuit iſte color modeſtiæ ſignum, vt purpura ambitionis, ſublimiſque animi & elati. Hinc illud Alexandri de Antipatro, quem quidam ob modeſtiam commendabat: Foris albo pallio vtitur, inquit Rex, intus autem totus purpureus. notabat ſimulatam hominis ambitioſi & ſumma petentis parſimoniam. Color viridis, herbarum color eſt, & auis pſittaci, & lapilli, quem ſmaragdum nominant. Huic colori ſimilis eſt Praſinus, qui nomen Praſinæ factioni dedit. Appellatur hic color etiam cæruleus, vt à Græcis glaucus, vnde Pallas γλαυκῶπις, à veteribus Latinis cæſia, quaſi cælia, à colore cæli, ait Nigidius. Flauum, alij Venetum, vulgo blauum appellitant, colorem illum quidem à factione Circenſi nobilitatum. Quidam eundem eſſe ac cæruleum volunt, quem Græci κυάνεον, nonnulli lazurion: ſed inter hos magnum diſcrimen. Flauiæ familiæ nomen dedit flaua cæſaries. Lucanus 10. belli Pharſalici:

Flamen Iouis albatus. *Veſtales albatæ.* *Serui manumiſſi.* *Album & purpureum quid.* *Viridis.* *Praſina factio.* *Flauus.* *Factio Veneta.* *Flauia familia.*

——Tam flauos gerit altera crines,
Vt nullas Cæſar Rheni ſe dicat in aruis
Tam rutilas vidiſſe comas.

Loquitur de Cleopatræ pediſſequis. Sic Iuuenal. 13. Satyra:

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro.

Legi alicubi flauam Achillis comam, caloris & iracundiæ fuiſſe argumentum: quoniam ij ferè ſint ξανθοχόλοι, id eſt, flaua bile laborantes, & ad iram propenſiores qui crines flauos habent: ſed tamen flauum fuiſſe Menelaum memorant, virum quidem mitem proindeque mollem bellatorem.

Achilles flaua coma, & Menelaus.

Rubeus ex animantium ſanguine, & quo lana inficitur, coccus, vnde coccineæ veſtes, id eſt, purpureæ. Veſtis autem rubicunda erat pugnæ acieíve committendæ apud Romanos ſymbolum, vt Plutarch. teſtatur multis locis.

Rubeus.

De cæruleo nihil amplius, quàm à cælo denominari. noſtri colorem cæleſtem dicunt, non quod cælum particeps ſit coloris

Cæruleus.

ris alicuius, ſed quia ita nobis appareat. Proinde ſacerdotes Ægyptij Deum veſte indutum cærulea, quia præcipua eius in cælo ſedes, effingebant. Non referam quæ notantur à Plutar-*Iſis & Tiphon cærulei.* cho de colore Iſidis & Tiphonis cæruleo, hæc enim ἀστεροειδό-νυσα. hunc colorem cæruleum ἀλουργὸν à colore maris, ἀπὸ τῆς ἁλὸς, dici volunt. vt enim cælum cæruleum, ſic mare cæruleum dicunt poëtæ.

Cymatilis. Cærulei coloris veſtis nominatur etiam cymatilis, quia nomen ab vndis trahit. Ouidius,

Hic vndas imitatur, habet quoque nomen ab vndis.

κῦμα enim fluctum ſonat. apud Plautum veſtis cymatilis eſt vndulata. nos camelotum vocamus.

Canus color, iſque natiuus. Candido colori proximus eſt quem canum nominant: qui color eſt albi nigrique particeps, Græcis λευκόφαιος, qualis eſt capillorum & barbæ in ſenibus, vnde canities appellata eſt. Is natiuus color eſt, vt qui non inficitur, ſed ex ipſa ouis lana *Cinericius.* ita capitur. Quia verò cineri penè ſimilis eſt cinericius, inde veſtes cinericiæ, quales Franciſcanorum ſodalium. huic colori *Rufus.* proximus eſt rufus quem penè refert giluus, ſeu heluus, ſic nominatus, à vini genere quod colorem habet inter rufum albumque: ruſſum barbari appellant, aut ruſſeum: alij ſagina-*Impluuiatus.* tum, quaſi ſanguinatum, qui ſit cruentato ſimilis. Eſt ille qui dicitur impluuiatus pullo ſimilis, ſic nominatus, quaſi fumato ſtillicidio implutus. Sunt qui volunt ſuaſum eſſe, à ſtillicidio factum fumoſo in albo panno, & is color eſt peculiaris monachis, quos Minimos appellitant, Pariſini bonos homines. Eo fortaſſe ſenſu homines ſeculi aurei deſignati, ob morum vitæque ſimplicitatem, quam ipſi profitentur: veſtis enim natiui coloris minimeque infectr, vitæ innocentis, & ab omni alienæ luxu index eſt. Tum autem primum cœpit hominum exundare luxuries, cùm natiuas lanas cœperunt ad cultum tingere. *Fuluus.* Fuluus, eſt color cœli & ſtellarum: qua ratione ſidera fulua dixit Tibullus. Sed hic exiſtimo intelligi maximè rauum colorem, qui obtuſus eſt quodammodo atque obſcuratus. Gellius cap. 20. lib. 2. ex Frontone docet fuluum videri de rufo atque viridi mixtum, & in aliis plus habere rufi: vide apud eundem *Ianthinus.* reliqua. Ianthinus qui & violaceus, ex quo Hyanthinus, è purpura factus & viola, vt nomen indicat. hinc veſtis Ianthina. Martial. in 2. Coccina famoſæ donas & Ianthina mœchæ. ſignificat veſtimenti genus infecti purpura violacea. Quo de colore perdoctè Bayfius cap. 3. de re veſtiaria.

Vt varia eſt natura coloribus in gignendis, vt ſunt colores in in-

infinita penè varietate, ſic eorum nomina varia diuerſaque, ſicuti ab herbis ſeu floribus, hiacynthinus, violaceus, roſeus, papaueratus, malachinus: à plantis phœniceus, buxeus, praſinus, à virentis porri folio: à locis, Tyrius, Puniceus, Indicus: ab animantibus, vt ceruinus, muſtellinus, olorinus, coracinus: ab aqua, aquilus, neque albus, neque niger, ait Feſtus: Cæterùm quia nihil abſque luce poſſumus intueri, varieque ipſa mutetur lux, non eſt mirum ſi cum luce varient ipſi colores. Ea de re nonnulla Cælius Rhodig. antiq. lect. 17. lib. cap. 7.

AD EMBLEMA CXVIII.

HOC ipſiſſimum fuiſſe Alciati ſymbolum refert Paulus Iouius, lepido eo libro quem ſcripſit lingua ſua vernacula De notis armorum & amoris. Quod ſchema quàm bellè Alciato conuenerit, facilè poſſunt intelligere, qui eius prudentiam iuris, & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà ſecum reputant. Id enim ſtudium, eaq́. facultas effecit, vt magnos honores & honeſtas opes ad vitæ præſidium ſibi compararit. Idem Iouius me docet eodem dialogo, ſymbolum hoc, VIRTVTI FORTVNA COMES, fuiſſe vſurpatum antè ab Iaſone Maïno nobili Iuriſconſulto: quo, ſua ſe virtute ac ſtudio, lautam fortunam eſſe conſecutum oſtendebat. Sed id Emblema placet ad quoſcumque doctos & ſapientes homines transferre. His ſymbolis, virga nempè Mercuriali caduceo, duobus inter ſe connexis ſerpentibus, & duplici copiæ cornu ſignificatur, homines ſapientia & eloquentia præditos, rerum omnium copiam facilè conſequi. Quò ſpectat Ariſtotelicum illud, Diuitem ſi velit eſſe poſſe, qui ſapientia fuerit excultus. quod quidem ſymbola hæc tacitè indicant. Nam caduceus diſciplinæ, eloquentiæ, ſapientiæ, ſed & felicitatis notam habet, teſte Pierio lib. 15. De ſacris Aegyptiorum literis. Cornu verò Amaltheæ, rerum omnium abundantia eſt. Hinc apud Stobæum Hippodamus Thurius ciuitatem bonis legibus conſtitutam, cornu Amaltheæ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, ſtudia legesq́. fiant optimæ, item rationes rectæ & æquæ, pietas, ſanctimonia, reuerentia. Ab hac ſententia non multum abſceſſit Socrates:

Symbolum Alciati.

Caduceus.

Amalthea cornu.

Quid per Amalthea cornu, ex Stobæo.

Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος οὕτως· εἶναι γὰρ σύμβολον, ἂν μήτις ἢ μάλθων, ἀλλ' ἐργάτης, πάνθ' ἕξειν τ' ἀγαθά. κατὰ μὲν τὴν ἀμαλθείαν, τοῦ μὴ μάλθωνος τιθεμένου· κατὰ δὲ τὸ κέρας τοῦ βοὸς ἐργατικωτάτου ὄντος τὸν ἐργάτην συσημαίνεσθαι. βότρυς δὲ ἐν τῷ κέρατι εἶναι καὶ τὰ ὅμοια, ὅτι ἐν τῇ γεωργίᾳ πάντα ἔνεστιν ὧν χρείαν ἔχομεν. διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰσάγονται, ὅ, τι ἀγαθὸς δαίμων, καὶ ἡ ἀγαθὴ τύχη. id eſt, Amaltheæ cornu ſic interpretabatur. cum quidem ſignificare qui minimè ſit diſſolutus, ſed operi intentus, genus omne boni conſecuturum: Per cornu verò bouis, quod animal eſt laborioſiſſimum, virum operarium intelligi: Vuas autem & ſimilia in cornu haberi, quia ex agricultura conſequimur quæcumq. neceſſaria ſunt. Itaque ipſum geſtantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. Hanc Socratis ſententiam de cornu Amaltheæ obiter volo ita reſtitui: τὸ γὰρ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος τοιαύτης τινὸς ἀναφορᾶς ἠξίωσεν. Amaltheæ cornu explicans eò referri volebat, vt eſſet ſymbolum, quo deſignaretur is qui minimè diſſolutus eſſet, ſed intentus operi, genus omne boni conſecuturum. vocabulum enim Amaltheæ, loco μὴ μάλθωνος, hoc eſt, non diſſoluti, poni; per cornu verò bouis, &c. In Collectaneis ex Philemone de pecunia idem intelligitur:

Bos animal ad laborem natum.

τί τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς κέρας βοός;
ἀργύριόν ἐστι τοῦτ', ἐὰν ἔχῃς, λέγε
πρὸς τοῦθ' ἃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται,
φίλοι, βοηθοί, μάρτυρες, συνοικίαι.

Putáſne Amaltheæ cornu huiuſmodi eſſe,
Quale pictores cornu bouinum depingunt?
Argentum eſt: quod ſi habueris, petas
Ab ipſo quicquid voles; omnia tibi addentur,
Amici, auxiliatores, teſtes, domuum multitudo.

Amaltheæ iſtud cornu, præter cæteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio Chryſoſtom. Orat. I. De fortuna.

Virtuti fortuna comes.] Gnome pulchra, non ſemper vera, vt res humanæ fluunt. ad eam facit locus Plinianus ex panegyrico ad Traianum: Poſſum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit: quas proximè fortuna conceſſit, quas adhæc indulgentia diuina meditatur. hæc ille. Sed nomen virtutis non hîc accipitur pro eo habitu quem rectæ rationi conſentaneum philoſophi dicunt, ſed ſpeciatim ſonat τὴν ἀνδρείαν, quæ Italica dialecto dicitur, *il valore*, Gallicè, *la valeur, proueſſe, grandeur de courage.* Alioqui virtutis nomine, præclaræ quæque dotes animi continentur. Vnde noſtris appellatur *homme*

de

de valeur & merite, pietate grauem & meritis poëta dicit. & hinc ἀνδρία καὶ μεγαλοψυχία, *la vaillance, la ſuffiſance* : fortè huc referas Horatianum illuc è 3. Carmin.2.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ,
Incontaminatis fulget honoribus.

& deinde,

Virtus recludens immeritis mori,
Cœlum negata tentat iter via.

Et illud Plauti Amphitruone:

Virtute ambire oportet, non fauitoribus:
Sat ille habet fauitorum qui virtutem habet.

Item Senecæ de ira, cap.7.lib.2. Non eſt fortior nequitia virtute. Et Virgil.

Tum pudor incenditq́ viros & viuida virtus.

At fortunæ vocabulum aliquando pro incerto rerum euentu, nonnunquam etiam pro felici ſucceſſu & affluentia opum accipi nemo neſcit. ad primum illud ſignificatum refero varios de fortunæ varietate queſtus; vt ille Horatij:

Fortuna ſæuo læta negotio,
Ludum inſolentem ludere peruicax
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alijs benigna.

Et Plautinum illud Pſeudolo:

——profectò hocce erit,
Centum doctûm hominum conſilia ſola hæc deuincit dea
Fortuna. atq; hoc verum eſt, perinde vt quiſque fortuna vtitur,
Ita præcellit; atque eum ſapere omnes dicimus;
Bene vbi quod conſilium diſcimus accidiſſe, hominem catum
Eum eſſe declaramus: ſtultum autem illum cui vertit malè.

Illud item Terentij: *O fortuna, ô fors fortuna.*

Ouid. vlt. Triſt. eleg.15.

Rara quidem eſt virtus quam non fortuna gubernet;
Quæ maneat ſtabili cùm fugit illa gradu.

Secundo modo fortunæ verbum ſumitur pro felici opum ſucceſſu, vnde dicti viri fortunati, ὄλβιοι, εὐδαίμονες: quare & nos fortunas numero plurali dicimus opes, vt apud Horatium:

Quò mihi fortunas, ſi non conceditur vti?

Virgil. 1. ecloga:

Fortunate ſenex, ergo tua rura manebunt.

& alia eius generis multa, illud ad rem propiùs. Alciatus caduceum & Amaltheæ cornu ſibi proprium ſymbolum fecit,

quod in ipſius vita memini. Adiicio ex Nonio, caduceum fuiſſe pacis ſignum, ex Varrone, de vita populi Romani lib. 2. inquit, vbi verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceus, ſignum pacis, nam Mercurij virgam poſſumus appellare. Ita Martialis in 7.

Cyllenes, cœliq; decus facunde miniſter,
Aurea cui torto virga dracone viret.

Caduceus Mercurij.

caduceus.] Virga Mercurij, qua dicitur vſus ad lites & iurgia tollenda, ad ſomnum inducendum, ad euocandas ex inferis animas, vel etiam immittendas: Homerus Odyſſ. ε.

εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Caduceus autem, à quo caduceatores legati, eſt κηρύκειον Græcis, cuius verbi meminit Marcianus, l. 8. de rerum diuiſ. Digeſtis. Horatius:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem coërces
Aurea turbam, ſuperis Deorum
Gratus & imis.

Et Virgilius 4.

Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit,
Dat ſomnos, adimitq;, & lumina morte reſignat.

Iulian. Imperator epiſtola quadam ad Iamblichum, Mercurij virgam, ad eloquentiæ vim doctè retulit, οἷον Ἑρμῆ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, quaſi virga Mercurij moues, atque dormientes expergefacis. Idem poſt: πρέπει δ' ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον ὄντα σε ῥάβδον σὺν ἐν τῷ καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἐθέλειν μιμεῖσθαι. Aequum eſt te, qui ſis Mercurij eloquentiæ præſidis diſcipulus, aut ſi mauis alumnus, virgam non ſomni prouocandi gratia tractare, ſed illum imitari ad mouendum & excitandum. Hanc Mercurialem virgam κηρύκειον à Græcis appellari dixi, qua legati, fecialesque vſi, proindeque caduceatores nominati, vt notat Vlpianus interpres Demoſthenis, ad orationem contra Timocratem: quo loci ſtatuit duplices Cerycas, qui ius idem haberent cum fecialibus, eandemque pænè poteſtatem, vt belli denunciandi, pacis ineundæ: quos εἰρηνοδίκας, pacis ſequeſtros Dionyſ. Halicarn. interpretatur. De Serpentibus autem caduceo implicatis, hæc eſt Mythographorum narratio. Mercurius in Arcadiam iter faciens, duos inter ſe Dracones acerrimè concertantes offendit, quos interpoſito baculo ſtatim pacauit: qua de

Serpentes caduceo implicatis.

cauſa

cauſa ne poſteri miraculum ignorarent, Aegyptij virgam duobus interpoſitam draconibus Mercurio conſecrârunt, & Caduceum nominarunt. Baculus hic eloquentiæ typus eſt: dracones *Baculus quid.* ſapientiæ gerunt ſymbolum: Alij ad pacem referunt, quam plerumque legati ſiue caduceatores componunt. Huc reſpexit Iſidorus; Mercurius, inquit, virgam tenet quæ ſerpentes diuidit: nam bellantes & diſſidentes interpretum oratione ſedantur. Iamblichus in Epiſtola ad Deuxippum: Reuera Deus quiſpiam *Serpentes, dialecticæ ſymbolum.* fuit, qui hominibus Dialecticam oſtendit, & è cælo demiſit: vel, vt quidam dicunt, eloquens Mercurius, qui in manibus Dialecticæ ſymbolum geſtat, ſerpentes ſcilicet ſe inuicem reſpicientes.

Amalthea cornua.] Amalthea capræ nomen fuit, cuius lacte *Amalthea hiſtoria.* Iupiter eſt enutritus, Adraſtes & Idæ Nympharum miniſterio & opera. Cùm verò aliquando capra cornu, quod habebat ampliſſimum, in obiecta fregiſſet arbore, Nympha id ſuſtulit diuerſis pomis ac herbis onuſtum, & ad os ipſius Iouis detulit: cuius beneficij memor iam grandior factus, cornu ſeruatum Nymphæ, cuius erat capra, dono dedit ea virtute imbutum, vt quicquid appeteret, ex eo cornu protinus exiliret. Alij hoc cornu referunt ab Hercule ereptum fuiſſe Acheloo ſeſe in varias *Acheloi cornu.* figuras commutanti. Ouid. 9. Metamorph. & Faſtorũ 5. Strabo lib. 10. Lactant. lib. 1. cap. 21. Mythologi referunt ad regionem antea ſterilem & infecundam, quam labore & induſtria Hercules feraciſſimam reddiderit. Nos facultatum & omnium bonorum copiam hîc interpretamur, quæ virtutem & liberalem omnem eruditionem conſequi iure debeat: quod ſignificat huius Emblematis inſcriptio. cuius Cicero meminit in Catone Maiore his verbis: Te Cyre beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna coniuncta eſt. quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quò etiam refer Adagium, Virtute duce, comite fortuna, ex Ciceronis Epiſtolis familiaribus.

Pollentes mente.] Exprimit Græcam locutionem νοῦν ἔχοντας, id eſt. φρονίμους. Significat autem eos qui præditi τῷ λόγῳ ἐνδιαθέτῳ καὶ προφορικῷ. nam multi quidem docti, at elingues, & quorum domi doctrina ſilet, foras prodire neſcia. Sed alij verboſi ac locutuleij, qui nullum garriendi modum faciant, & quibus nihil aut parum mentis. At quibus vtrumque datum, felices. Sic laudatur apud Flaccum Iulius Florus epiſt. 3. lib. 1.

—— non tibi paruum
Ingenium, non incultum, neque turpiter hirtum,
Seu linguam cauſſis acuis, ſeu ciuica iura

Reſpon-

Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen
Prima feres ederæ victricis præmia.

Apud Tullium commendatur neſcio quis, cui promptum, paratumque ingenium, & qui præclaras animi notiones pari linguæ volubilitate ſciret exprimere. Sic apud Plinium 1. epiſt. 22. Ariſto, iuris peritiſſimus impenſè ornatur.

Nec abs re Socrates exſecrabatur ſophiſtas, qui primi ſapientiam ab eloquentia ſeiunxiſſent res natura indiuiſas. qua de re Tullius præfat. 2. libr. de inuentione.

Memini ab Homero tribui Vlyſſi ciuilem prudentiam, τὴν σύνεσιν πολιτικὴν, & promptam eloquendi facultatem, τὴν ἑρμηνευτικὴν, his omnino verbis,

οἱ δ᾽ ἐνὶ ῷ μορφὴ ἔνεσαν, ἐν δὲ φρένες ἐσθλοί,
Mente valens, iuncta eſt facundis gratia dictis.

fandiq; peritos.]. Ariſtot. 1. artis dicendi appellat eos εἰπεῖν δυνατούς.

copia multa beet.] Beare, eſt prodeſſe, inquit Vlpian. l. 49. D. de verb. ſign. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc eſt, beatos faciunt.

AD EMBLEMA CXIX.

INTERFECTO Iulio Cæſare à Bruto & Caſſio, vt libertatem ciuibus ereptam reſtituerent, res tamen non ceſſit vt ſperabant. Siquidem extincto Caſſio in bello ciuili, cùm Brutus vidiſſet ſe ſuperatum iri, quibuſdam de fuga ſuadentibus: Non certè pedibus, inquit, eſt fugiendum, ſed manibus: tandemque arrepto gladio prorſus deſperans ſe ipſum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Auguſto refert tum verſus hos pronunciaſſe, qui in tragœdia Herculi tribuuntur: ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ᾽ ἦσθ᾽ ἄλλως· ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ᾽ ἄρ᾽ ἐδούλευες τύχῃ: hoc eſt, O miſera virtus, quàm tu res eras nugatoria: equidem ſeriò in te exercebar, at tu fortunæ inſeruiebas. vel ſic: O miſera virtus, ergo nomen inane eras; ego verò te vt rem ſolidã exercui, quamuis interim fortunæ ſeruires. Significabat tunc quidem temporis plus momenti & virium fortunæ quàm virtuti fuiſſe, viroſq. bonos improborum machinis fractos & extinctos. quod Q. Curtius lib. 8. confirmat, cùm ait; Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ quàm virtutis eſſe beneficium? Alciatus Parergôn lib. 2. cap. 7. retulit

Mors Marci Bruti.

Fons Emblematis.

retulit hanc Bruti ſententiam, vſurpauitque in Epitaphio à ſe conſcripto de Pyrrhi Anglebermæi Aurelianenſis Academiæ Iureconſulti morte, his omninò verbis:

Quis non malignas mortis accuſat vices,
Virtute claros qua viros praceps rapit,
Viuaciores improbos coruis ſinens?
En Pyrrhus ille tot animi illuſtris bonis,
Latoq; clauo, eſt ante praereptus diem:
Fruſtra putauit eſſe te Virtus Deam,
Qua fortuitis ſeruiebas caſibus.

At reuera hæc fuit Bruti, id eſt hominis pagani, nec verè Philoſophi, imò verò deſperantis opinio: qui quantum in eo errarit, colligere eſt facillimum ex ſcriptis Platonicorũ & aliorũ, quorum fuit iudicium acrius, & auctoritas maior. Certè non multum ei poteſt obeſſe fortuna, qui ſibi firmius in virtute quàm in fortuna præſidium collocauit. Virtus enim omnia quæ in hominem cadere poſſunt, ſubtus ſe habet, eaque deſpiciens caſus contemnit humanos, culpaq. omni carens, præter ſeipſam nihil cenſet ad ſe pertinere: vt rectè docet Cicero Tuſcul. 5. & Lactant. lib. 3. De falsa ſapientia c. 28. Neque verò cenſendus eſt fortis, & magno præditus animo, qui vt aliquod damnũ, aut alioqui aſperam vitæ calamitatem effugiat, vitæ ſibi vſuram adimit: quod in Cleomene Plutarchus exaggerat. Cùm enim poſt miſeram acceptam cladem in bello cõtra Antigonũ, Cleomenes rebus omnibus deſperatis admoneretur à Theryclone, vt ſe interficeret: Generoſum verò putas eſſe, inquit, magnique animi facinus, ſibi vitam adimere: quo vno nihil facilius aut promptũ magis eſſe poteſt? Id verò ignaui hominis & inconſulti maximum argumentum eſt. Quis enim eum qui ſimile quidpiam in ſe receperit, non à ſua ipſius ignauia victum eſſe confitebitur? Minimè eſt oppetenda mors, vt honeſtas actiones detrectemus, imò diligenter prouidendum, vt ipſa mors in ſe generoſi quidpiam & honeſti habeat: quia cum probro non minimo coniunctum ſit, aut viuere, aut mori ſui cauſſa velle. Quod ſi aliquando cogitandum eſſe videatur (quod nunquam tamen permiſſum fuit inſtituto Chriſtiano) id fortaſſe permittitur, cùm nulla ſpes ſuperſit amplius defendendæ patriæ. Rectè ille quidem, ſed veriùs Poëta:

Deſperantis opinio qua.

Virtutis vis.

Fortis non eſt qui ſe necat.

Cleomenis verba grauiſſima.

Rebus in incertis facile eſt contemnere vitam:
Fortiùs ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Huc Martialis in primo ad Decianum quendam:

Nolo virum facili redimit qui ſanguine famam:

Hunc

Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.

Idem ſic lepidè perſtrinxit Fannium:

Hoſtes cùm fugeret, ſe Fannius ipſe peremit;
Dic mihi, non furor eſt, ne moriare, mori?

Rectè Ariſtot. 3. de Morib. ad Nicomach. τὸ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Cæſar in 7. de bello Gallico: Animi eſt iſta mollities, inquit, non virtus, inopiam pauliſper ferre non poſſe: qui ſe morti vltrò offerant, facilius reperiuntur, quàm qui dolorem patienter ferant. Idem pænè Curtius lib. 5. de Alexandri geſtis: Fortium virorum magis eſt mortem contemnere, quàm odiſſe vitam. ſæpe tædio laboris ad vilitatem ſui compelluntur ignaui. At in primis audienda vox Herodiani 6. χρὴ δ' ἄνδρας γενναίους τε καὶ σώφρονας εὔχεσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρειν τε τὰ προσπίπτοντα: Viros generoſos atque ſapientes decet optima quidem optare, ſed ferre quæcunque incidant. Laudata non

Ciceronis diſſimulatio poſt ciuile bellum Pompeianum laudatur.

temerè ſapientibus & conſultis hominibus M. Tullij ſententia, qui cùm videret fractas omninò & extra ſpem poſitas eſſe Pompeianorum copias, cum Cæſare & Craſſo ſentire maluit, quàm iis quos vincere ſe minimè poſſe ſperabat, obſiſtere, aut etiam verbis moleſtus eſſe. Nam neque pugnandum ſibi arbitrabatur eſſe tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem ſententia, conuerſis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, ſed temporibus aſſentiendum. Numquam enim, vt ait ille, præſtantibus in gubernanda Repub. viris laudata eſt in vna ſententia perpetua permanſio: ſed vt in nauigando tempeſtati obſequi, artis eſt, etiamſi portum tenere nequeas: cùm verò id poſſis, mutata velificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum quem cœperis, potius quàm eo cõmutato, quò velis, tandem peruenire: ſic in adminiſtranda Republ. prudentibus viris propoſitum debet eſſe OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem ſemper dicere, ſed idem ſemper

Catonis pertinax animus improbatur.

ſpectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cum eſſet eo ingenio iiſque moribus, vt ſeipſum mutare, & (vt Salluſtij verbo vtar) naturam verſare minimè poſſet, non modò ſuæ Reipub. nihil profuit, ſed etiam valdè obfuit? Eum quidem hominem cordatum & fortem & temperatum facilè patior fuiſſe, at non tam prouidum neque tam circumſpectum video in iis, quibus erat in primis ea ætate eoque tempore prouidendum. Vtque Solis curſus non recto per cælum meatu fertur, ſed obliquo, leni, atque moderato; tamen orbis vniuerſi machinam æquabili temperie

perie calefacit: Ita Principes & magiſtratus ſeſe populi nonnumquam ſtudiis, vt ita dicam, obliquis accommodare debent, vt melius ſit iis conſultum, quos regi par eſt non ſummo iure, ſed æquitatis vario eoque mutabili præſcripto. In quo Cicero, quamquam in cæteris vitæ partibus oculatus, infeliciter lapſus eſt ea quam in M. Antonium inſtituit miſera contentione. Nam quamquam non inuitus fatear illius cauſſæ, quam pro libertate ſuſcipiebat, optimam conditionem fuiſſe, non poſſum tamen quin vnà cum Poëta dicam, *Infelix contentio M. Tullij in Antonium.*

Heu nihil inuitis fas quemquam credere Diuis!

Putabat enim ſe Antonium tam facilè, & eo iure, poſſe de medio tollere, aut certè in ordinem cogere, vt quondam Catilinam, Verrem, & alios facinoroſos. Non videbat, inquam, ſe verſari in Romulidûm fece, & cùm alia vrbs eſſet, aliam eſſe vitam debere; vt non mirum videri debeat, ſi ei fato iniquiſſimo pereundum fuerit. Sed iam ſatis: ad alia nobis properandum. In eam Bruti mortem ſpontaneam diſputat Seneca De beneficiis 2. c. 20. & vndecimo Epiſtolarum ad Lucilium, 83. epiſt. Et D. Auguſt. Catonis factum tribuit ignauiæ potiùs, quàm fortitudini.

In eos porrò qui ſibiipſis violentas manus afferunt, lõgè plura peti poſſunt ex refertiſſimo tum ſapientum, tum Hiſtoriæ ſcriptorum penu. ſed prætermiſſis aliis ferè omnibus ſuccurrit nobilis apud Hegeſippum diſputatio, quo loco Iudæi obſidione preſſi à Tito Veſpaſiano, extra omnem ſpem coniecti mucrones iamiam in ſe parant, aliosque ad ſimile adhortantur facinus. A qua ſententia eos conatur reuocare Ioſephus multis, iisque validis rationibus. Quis enim, ait, animam ſuam nolit ex ipſo mortis corpore, ſi liceat, exſolui? At ſoluere non licet, niſi ei qui ligauerit. Iuncta eſt anima corpori naturæ quodam quaſi vinculo. Quis naturæ auctor niſi præpotens Deus? Ecquis hoc animæ & corporis contubernium à Deo informatum intercidere aut diſſociare audeat? Si quis ſeruus manibus ſuis impoſita vincula, ita volente & iubente domino, non exſpectato eius arbitrio detraxerit, is damnabitur, vt qui dominum iniuria certè graui affecerit. Nos verò Dei poſſeſſio ſumus, ipſique ſeruitium debemus: itaque vt ſerui, expectemus imperia; vt vincti, nos in vinculis contineamus; vt fideles, depoſitum fide omni & religione aſſeruemus. Non eſt recuſandum vitæ iſtius munus quod à Deo nobis eſt permiſſum ac conceſſum; nec refugiendum iſtud profectò cæleſte ac diuinum naturæ donum. ſpecies eſt contumeliæ, *Locus Hegeſippi lib. 3. c. 17.* *Ioſephi nobilis adhortatio ad Iudæos, ne ſibi ipſis manus inferant.*

ſi quis

ſi quis aſpernetur ac reiiciat quod ab homine vel offertur, vel dono datur: quanta cura ſeruare debemus, quod à Deo gratis accipimus? Eius enim munere ac dono viuimus & ſpiramus: ipſius ergo debet eſſe vt ſimus, quamdiu volet: ſi quidem vtrũque ad ingratum hominem pertinet, & citius vita cedere quàm volet, & diutius velle vitam producere, quàm volet qui vitæ auctor eſt. Optarunt permulti viri pij ex hoc corpore quaſi è quodam carcere & vinculis excedere: nullus tamen ex iis vmquam fuit qui ſibi necem inferret. Quod ſi quid eſt in morte lucri, furti eſt inſtar præripere quod exſpectatur.

Si viuere bonũ eſt, ſacrilegium eſt vitam amittere antequam repoſcatur. Si glorioſum eſt in bello, multo glorioſius eſt pro patria mortem oppetere. Malo hoſtium latrocinio perire, quàm meo. latrocinium meum eſt ſi mihi manus intulero violentas; ſi hoſtes, beneficium erit: vtque hanc mihi necem faciliùs perſuadeatis, miniſtras veſtras manus pollicemini. Sed neque meo ipſius, neque veſtro ſcelere perire volo. Nonnulli ex vobis aſſerunt ſuaue eſſe pro libertate viuere. Timidus eſt & qui mori detrectat cùm oportet, & qui mori cupit, cùm non oporteat. Nam quis neſcit eſſe muliebre ne moriare mori velle? Conſtat enim aliquando vſuueniſſe vt perculſæ metu mulieres, cùm ſibi aliquod imminere periculum præſentiſcerent, ſeſe de edito loco dediſſe præcipites. Reuera qui ſunt animi anguſti & puſilli, quidquid timendum putant, horrent; ipſumque mortis metum perferre non poſſunt. At vir fortis qui non metuit ea quæ inſtant, quæque futura ſunt cogitat, non trepidat. quid cauſæ eſt cur damnetur qui ſeipſum interfecerit? quia nihil eſt adeò alienum à naturæ legibus.

Nullum eſt ex animalibus brutis quod non conſentiat inter ſeſe mutua quadam concordia. Naturæ lex omnibus inſita, vitam tutari, à ſui abhorrere interitu. Informem leti laqueum, homines inuenerunt, feræ, quanquam immites, neſciunt. Quod ſi quis dicat ferarum morſus pro armis eſſe, dentesque vt gladios & ſicas videri: quis inquam, aliquando vidit belluam vel adeò ferocem quæ membrum ſibi ſecuerit, ſeque vel muneribus priuarit? Nobis quid amicius vita, quid tam inimicum quàm mors? denique qui vitam alterius ope conſilióve tutatus erit, defenſor eſt: qui vitam alteri tollere conatur, inſidiator eſt. Si ergo necem tam miſeram tamque ab omni non dicam humanitate, ſed vniuerſi natura alienam cenſemus execrabilem, quid cauſæ eſt cur ipſi nobis inferre volumus? iure inſectaremur eum gubernatorem, qui commiſſam ſibi nauem ſaxis illideret, vel

cam

eam quoquo modo ad naufragium faciendum perforaret: nos à Deo nobis commiſſam noſtri corporis gubernationem ferro exſcindemus, & voluntario naufragio addicemus? Sed obijcitur mihi cita mors cum peruenero in hoſtium manus; hoc ſi ita eſt futurum, quid faciam lucri, ſi quod ab hoſte metuo, hoc mihi ipſe inferam? fieri enim poteſt vt deſæuiat hoſtilis ira. id non aliter ſe habet ac ſi quis gubernator metu tempeſtatis, quam præuiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An verò quòd ſupplicia grauiora ſit exacturus hoſtis, idcò putatis anteuertendum: an quia fortis & intrepidi animi cenſetis argumentum, mortem ſibi conſciſcere? ſed ita ſe gerere imbecillitatis potius habendum eſt ſuffugium, non trophæum virtutis. Sit igitur apud nos conſtitutum, id neque eſſe fortitudinis, nec habere aliquod momentum vtilitatis. Quid enim adiungam violati depoſiti religionem? Deus theſaurum dedit optimum, incluſum illud quidem in hoc fictili vaſe, idque cuſtodiendum dedit, pro arbitrio, tempeſtiue repetiturus. Nunquid in vtroque crimen vel abijcere depoſitum non repoſcenti qui dederit, vel negare repoſcenti? Pœna infamiæ eſt ſiquis homini depoſitum non reddiderit: quanto magis violare Dei depoſitum? anima in corpore depoſitum eſt, quam vt inutilem nobis remittimus, atque domo pellimus, corpuſque ipſum ſui gratia ſpoliamus atque in terram reſoluimus. Cur hinc exeundi præceptum non exſpectamus? Miles non diſcedit à caſtris, niſi accepta teſſera; ſerui imperio domini retinentur: ſin aliter fecerint, alter deſertor, alter fugitiuus eſt. Qui ſeruus herum fugerit, pœnæ eſt obnoxius, quanquam improbum fugerit. nos cùm omnium optimum fugimus, poſſumus non aſtringi impietatis flagitio? Hæc ille longè præclarè & eruditè, vt nihil apud Platonem vel ſapientes alios eruditius.

Fortuna virtutem ſuperans] Mirum quantum pagani veteres fortunæ, tanquam numini tribuerint. Ex multis nos pauciora. Sic Ouid.

Rara quidem eſt virtus quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat ſtabili, cùm fugit illa pede.

Et Horatius:

Fortuna ſæuo læta negotio
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alijs benigna.

Plautus Pſeudolo:

——profectò hocce erit;

f *Centum*

Centum doctûm hominum conſilia ſola hæc deuincit dea
Fortuna. atque hoc verum eſt. perinde vt quiſque fortuna vtitur,
Ita præcellit, atque ſapere eum omnes dictitant:
Bene vbi quid conſilium dicimus accidiſſe, hominem catum
Eum eſſe declaramus: ſtultum autem illum cui vertit malè.

Sed & Salluſt. in Catilina: fortuna in omni re dominatur, ait. Denique Q. Curtius lib. 8. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ quàm virtutis eſſe beneficium? Fortuna rebus famam, pretiumque conſtituit, & militiæ probrum plerumque venit in gloriam.

Ciuili vndantem ſanguine Pharſaliam.] Verſiculum hunc placet ita immutari,

Ciuili vndantem ſanguine fractus humum.

Nam vox, Pharſaliam, non benè quadrat ad hunc numerum, vt cuius antepenultimam ſemper productam reperias apud Lucanum & ceteros. M Bruti opinionem fuiſſe merum ac perniciosum Romanorum veterum delirium intelligimus, quo plures viri etiam graues laborarunt, quod ex Seneca, Plinio Secundo, Plutarcho meminimus. Val. Maxim. c. de amore coniugali, Tuos caſtiſſimos ignes, Portia, M. Catonis filia, cuncta ſecula debita admiratione proſequentur: quæ cùm apud Philippos victum & interemptum virum tuum cognoſceres, quia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire non dubitaſti, muliebri ſpiritu virilem patris exitum imitata: ſed neſcio an hoc fortius, quod ille vſitato, tu nouo genere mortis abſumpta es. Sic Martialis,

Coniugis audiſſet fatum dum Portia Bruti,
Et ſubſtracta ſibi quæreret arma dolor,
Nondum ſcitis, ait, mortem non poſſe negari?
Credideram ſatis hos vos docuiſſe patrem.
Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
I nunc, & ferrum, turba moleſta, nega.

Coniunge exemplum de Aria, Pæti Thraſeæ vxore apud Plin. Secund. 3. epiſt. 16. de qua & Martialis,

Caſta ſuo gladium cùm traderet Aria Pæto,
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis, &c.

Et vereor ne quis hîc me putet nimis diligentem, quare ad alia propero. Redeo ad inſtitutum M Bruti. Vetus inſania de ſe ipſis tam prauè ac nequiter iudicantium nuſquam plus haberi debuit, quàm ſapientum iudicium. Ex multis profero vnum inculpatum. Solon cùm Athenas Piſiſtratus occupaſſet, videretque conatum omnem ſuum fruſtrà eſſe pro liber-

tate,

tate, arma & ſcutum ante fores curiæ ponens, ô patria inquit, tibi & dictis & factis opitulatus ſum, atque ita domum abiit, in poſterum quieturus. Mihi meritò videtur graue illud Velleij Paterculi lib. 1. vbi de Cæſare: Ineluctabilis fortunæ vis, cuius fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit. Itemque: Quippe ita res habet, vt plerumque qui fortunam mutaturus eſt Deus, conſilia corrumpat, efficiatque quod eſt miſerrimum, vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur. Hæc Paterculus. Idem iudicium M. Tullij in Ligariana defenſione: Mihi quidem, ait, ſi proprium & verum nomen noſtri mali quæritur, fatalis quædam calamitas incidiſſe videtur, & improuidas hominum mentes occupaſſe, vt nemo mirari debeat humana conſilia diuina neceſſitate eſſe ſuperata. Loquitur de victis Pompeianis, victore Cæſare: hoc adiungo, ad ſententiam carminis perpoliendam. Alterum lædere ius prohibet, ſic neque ſeipſum permittitur. Ita D. Auguſtin. Innocentia vera eſt, quæ nec ſibi, nec alteri nocet, quoniam qui diligit iniquitatem odit animam ſuam: & nemo non priùs in ſe, quàm in alterum peccat. Bene D. Paulus ad Epheſ. 6. Carnem ſuam nemo vnquam odio habuit. Referre poſſis huc quod Seneca conſolatione ad Polybium, cap. 3.

Ab eo viri ſapientes abhorruerunt, adeoque Romani iuris auctores. Scilicet alteri non parceret qui ſibi ipſi non pepercit, l. 3. §. ſic autem, in fi. D. de bon. eor. qui ante ſenten. Sic enim Martian. Qui ſibi non pepercit, multò minus alij parceret. l. omne delictum, §. qui vulnerauit, D. de re milit. l. cùm autem, §. cùm excipitur, D de ædilit. edict. malus ſeruus creditus eſt qui aliquid faciat quò magis ſe rebus humanis extrahat, puta ſi laqueum torſit, ſi pro medicamento venenum bibit, præcipitémve ſe ex alto miſit, aliúdve quid fecit, quo facto ſperarit mortem præuenturum, tanquam nihil non in alium auſurus qui hæc aduerſus ſe auſus eſſet. Video ego mortis ſpontaneæ conſilium probari apud Plinium Secundum, lib. 1. epiſt. 2. huc videntur attinere hi mimi veteres:

Heu, quàm eſt timendus qui mori tutum putat!
Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Mori eſt neceſſe, ſed non quoties volueris.

Locus apud Gratianum elegans 25. q. 5. ex ſcriptis Auguſtini in Ionam: non eſt noſtrum, ait, mortem arripere, ſed illam ab aliis libenter accipere: vnde & in perſecutionibus mihi non licet propria perire manu, abſque eo vbi caſtitas percellatur, ſed percutienti colla ſubmittere. Idem Auguſtin. contra Pe-

tilianum: non veneramur nomine martyrum eos qui collum ligauerunt. Verùm vt ad metam properemus, ſapiunt qui fortunæ voces ferre conſtanti poſſint animo, non qui rebus deſperatis conſilia quærunt animam euocandi, & vitæ nobis vſuram permiſſam anteuertendi.

Ciuili vndantem ſanguine Pharſaliam.] Vellem ita verſiculum leui aliqua mutatione corrigi,

Ciuili vndantem ſanguine fractus humum.

niſi quis ita malit,

Ciuilis plenam ſanguinis Æmathiam.

nempe quod nomen Pharſalia, producit antepenultimam, vt apud Lucanum maximè. ſic enim lib. 1. de bello ciuili,

Hac mercede, tuos Pharſalia campos Impleat. & lib. 6.

Qua iuga deuexus Pharſalia porrigit Æmus. Item in 7.

Spectari è toto potuit Pharſalia mundo. & paſſim ſequentib.

Infelix virtus.] Manilius: *Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.* quo ſenſu dicitur à Septim. Florente lib. aduerſus Valentinianos, deſultrix virtus, id eſt inſtabilis & motoria: tantùm quòd deſultricem & defectricem illam virtutem non vult. Ita Seneca Hercule Oeteo:

Sine hoſte vincor, quodq́ me torquet magis
(O miſera virtus) ſummus Alcidæ dies.

Huc pertinent Menandri quidam ſenarij;

παύσασθε νοῦν ἔχοντες· οὐδὲν γὰρ πλέον
ἀνθρώπινος νοῦς ἐστιν. ἀλλ' ὁ τῆς τύχης &c.
—ἡ πρόνοια δ' οὐ θνητή, καπνός,
καὶ φλήναφος. πείσθητε, κ' οὐ μέμψεσθέ με.
ἅπανθ' ὅσα νοοῦμεν, ἢ λέγομεν, ἢ πράττομεν,
τύχη ἐστίν, ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ἐπιγεγραμμένοι.

Deſinite mentem habere: nam nil ampliùs
Humana mens eſt, tota fortuna manet.
Mortalis autem fumus eſt prudentia
Nugaq́, non vos pænitebit, credite.
Quæcunque ſentimus, agimus, vel dicimus,
Fortuna cùm det, nos quidem inſcripti ſumus.

ſolis prouida verbis.] In hoc ſequebatur quorundam dogma, qui aſſerebant, Virtutem nihil aliud eſſe quàm verba & voces. cuius meminit etiam Plutarchus Comment. De ſuperſtitione, vbi hoc quod antè aſſcripſi ferè, citat ex Poëta quopiam: ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθα, ἐγὼ δ' ὡς ἔργον σε ἤσκουν, ἀφεὶς τὴν πλουτοποιὸν ἀδικίαν καὶ τὴν γόνιμον ἁπάσης ἡδονῆς ἀκολασίαν. Idem ſcriptum tandem reperio (quid enim prætermittam quod

ſeſe vltro offert?) in Epitoma hiſtoriæ Romanæ, quæ L. Flori nomine circumfertur: Quanto eſt, inquit, efficacior fortuna quàm virtus? quàm verum eſt quod moriens efflauit, Non in re, ſed in verbo tantùm eſſe virtutem? hæc lib. 4. c. 6. Cæterùm ad eorum opinionem qui putarent virtutem nihil aliud eſſe quàm verba, Horatius videtur alluſiſſe in Epiſtolis, cùm ait,

——virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

AD EMBLEMA CXX.

ADOLESCENTIS eſt ingenioſi proſopopœia, quæ multis aliis cõmunis eſt: quibus ſi quid ſuppeteret ad ſtudiorum progreſſum, non ſanè in minimis hærerent, ſed abſolutam aliquam perfectamque diſciplinarum cognitionem ſeriò contrectarent. At quia ſumma laborant inopia, non poſſunt vltra prouehi: neque enim parentes habent, aut cognatos, aut alios etiam beneficios ſtudiorum liberalium nutritios, qui ſumtus neceſſarios ſuggerant. Notiſſimum illud Iuuenalis:

Haud facilè emergunt quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Idemque: *——cantare ſub antro*
Pierio thyrſúmve poteſt contingere ſana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: ſatur eſt cùm dicit Horatius ohe.

Sed ne tranſiliam tam oſcitanter eam vulgatam & ſolemnem ſtudioſorum penè innumerabilium querelam, qui miſeram ſuam fortunam vitæque genus incuſant: quot quæſo iam olim & hoc noſtro tempore adoleſcentum myriades eſſe conſtat, in quibus ea ſit ingenij dexteritas, vt ad liberalem omnem diſciplinam non imbuti, ſed ficti à natura eſſe videantur? At in puluere cœnoq. miſero hærere coguntur, & cùm meliores fruges non poſſint, ſiliquas affectãtur, imò verò cum grauibus & moleſtis admodum colluctantur difficultatibus; quia quamquam ingenij mentiſq. penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeant, nullum tamen aut amicum aut locupletem hominem, vel certè Mæcenatem beneficum nanciſci poſſunt, qui nodum, qui ſaxum illud egeſtatis adeò vrgentis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laborioſum & induſtrium Cleanthem

Excurſus in miſeram adoleſcentum feliciſsimi ingenii conditionem.

them in hiſtoriis laude dignum non cenſeat, qui noctis magnam partem in aqua haurienda impendebat, quò ſibi victum compararet, interdiu verò Chryſippi doctrinæ operam daret? Nam ne longius abeam, nullus noſtrum eſt, cui compertum non ſit vbiuis gentium permultos eſſe ſtudio addictos adoleſcentes, qui incredibili amore flagrent eas capeſſendi artes, quibus humanitas & eruditio comparatur. Qui tamen arctiore, nimiſque violenta paupertatis remora ſic interdum prohibentur, vt cùm iis facultatibus omninò careant, quæ ad hoc iter conficiendum neceſſariæ ſunt, ad artes quaſdam ſordidas, tamquam in piſtrinū, fortunæ, vt ita dicam, tyrannide compelluntur: vel ſi quid ſpei reliquum ſit, non tamen poſſunt emergere, niſi deuorent infinitas in ſtudio perſequendo moleſtias. Nam aut pædagogiæ onera ſuſtinent (qua conditione, ſi cum aliis conferatur, nulla alia miſerior) aut deterius aliquod ſubire munus & viliores quaſdam partes, imò verò labores indignos literatis hominibus perferre ac pati coguntur. Quæ ingenia certè acuta per ſe & viuida, ſed inopiæ tamen nimiis moleſtiis ſopita nimiū ac languida ſi quis liberali animo iacentia excitaret, non dubium eſt quin longè plures haberemus in rebus Theologicis exercitatos, graues profectò & eruditos Iuris vtriuſque conſultos, fidos & perſpicaces Medicos, Doctores longè plures in omni literarum genere, Mathematicos, Phyſicos, Logicos, Oratores, Poëtas, Grammaticos, ad Reipub. non minimum & ornamentum, & adiumentum. Quod cùm ita queror, neſcio profectò an dicere auſim quæ mihi nunc in mentem veniunt: nempè huic inopiæ diligenter, magnaq. liberalitate fuiſſe iam olim occurſum à noſtris maioribus, ſapientibus certè ac piis hominibus, qui tot ſcholas hac in noſtra Pariſienſi Academia (vt de cæteris taceam) à fundamentis excitarunt, legibus & inſtitutis informarunt, reditibus etiam ac cenſibus annuis locupletarunt: quas opes rebus primùm iis quæ ad Religionem pertinent, & pauperibus alendis, iiſque quibus nimis eſſet arcta ſupellex, aſſignari voluerunt. Quæ pia certè & Chriſtianis hominibus digna beneficentia, inſtitutioque liberalis, mirū quàm hodie immutata ſit. Hunc enim adoleſcentum ſtudioſorum & pauperum cenſum neſcio qui ſcholarchæ malis artibus interdum occupant: ex quo fit, vt quæ iuſtè conferri debebant in vſus publicos, miſerè ab iiſdem & iniquè rapiantur: nec iam inopes ij admittantur, quos ſolos participes eſſe par erat huius munificentiæ, ſed ignaui quidam ventres impunè ſanctos illos reditus depeculentur. Sed de his aliâs fortaſſe commodiùs. Lapis

Pædagogi miſeri.

Multæ in Pariſienſi Academia ſcholæ.

pis paupertatis eſt ſymbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur à multis hic ſenarius:

οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐςι φορτίον.

Nullum pauperie moleſtius eſt onus. Dextræ etiam lapis adhærens, referri non incommodè poteſt ad impedimentú ſcribendi. Nam præ inopia nihil eloqui poteſt, vel ſcriptis mandare adoleſcens, fortunæ bonis omninò deſtitutus. Et certè talis futurus erat Virgilius, talisque Horatius, niſi liberalitatem Mæcenatis fuiſſent experti. Per alas ſiue pennas, vigorem ingenij & acumen intellige.

Ait porrò hic noſter paupertatem ſummis obeſſe ingeniis: quo verbo puto intelligi egeſtatem, duris in rebus vrgentem, vt poëta loquitur. Pauper enim dictus à paruo vel pauco ære. at egens, cui nulla gens vel qui nullius familiæ, quaſi exgens, vt eſt apud Grammaticos veteres. ait Seneca epiſt. 17. non eſt quod Paupertas nos à Philoſophia reuocet, ſed ne egeſtas quidem. Idem epiſt. 59. Quanta nobis verborum paupertas, imò egeſtas ſit, nunquam magis, quàm hodie intellexi. Plin. Secundus lib. 4. epiſt. 18. Exprimere tentaui Latinè epigrammata tua: in deterius tamen accidit hoc, primùm imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, ac potius, vt Lucretius ait, hac egeſtate patrij ſermonis. M. Tullius 2. in Antonium: Modò egens, repente diues. Sed de verborum differentia ſatis, ad rem veniamus. Iure canonum rectè conſtitutum, vt omnis ſordes ab Eccleſia remoueretur, ſed in primis exactio pretij pro docendi facultate, quamquam id iam olim ex aliqua conſuetudine, vel vtentium more receptum eſſet. id enim ſapere ſimoniam canoniſtæ aſſeuerant, vt Abbas c. 1. ext. de magiſtr. Non minus conſultò prouiſum concilio primùm Laterano, deinde pancelticis comitiis Aurelianenſib. vt præceptori Grammatico, & Doctori Theologo præbendæ fructus adſignarentur, vt iuuentus in litteris humanioribus informaretur, & Chriſtianus populus fidei ſanctæ rationem addiſceret. Me non fugit quod quamquam pauper, non egens tamen, *αὐταρκὴς* alioqui facilius aliquantò ad Philoſophiam perueniat. At contigit Platoni & Ariſtoteli, in magna rerum copia beatis, vt Philoſophiæ cultum aſſumerent: ſed hæc verborum philoſophia, non morum fuit. Diogenes ſanè, treſſis homo, ac diobolaris, pallio tenus philoſophus, nec tam propoſito animi, quàm neceſſitate. Ariſtippus, ſcurra nitidus, beneque pexus in aula regia. Cleanthis iuuenis induſtria, & laudabile ſtudium merito laudari debet, cuius· *ἡ πενία τὴν σοφίαν ἤλεγχε.* Quid multis?

Laudat paupertatem Seneca ſplendidè & magnificè, ipſe tamen in ſumma rerum affluentia diues: quibus non reſignauit, niſi cùm morti proximus eo ſibi nomine inuideri ſenſiſſet. Nec enim abiecit, vt qui facto naufragio ad pallium ſeſe contulerunt.

AD EMBLEMA CXXI.

ID ſumptum è Græco Poſidippi Epigrammate, quod ſic habet:

Fons Emblematis.

τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος. ὔνομα δὴ τίς;
  λύσιππος. σὺ δὲ, τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
  ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
χειρὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρὸν; ἀνδράσι δεῖγμα
  ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
  νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
  οὔτις ἔθ', ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
  ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quis vnde plaſtes? Sicyonius. nomen verò quod?
  Lyſippus. tu verò quis? Occaſio omnia domans.
Cur verò ſummis pedum vnguibus incedis? ſemper rotor. quid verò alas
  Pedibus habes biformes? volito leuis.
Manu dextra quid fers nouaculam? hominibus documentum,
  Quod acie omni acutior ſum.
Coma verò quid verſus faciem? vt à præueniente capiar.
  Per Iouem, poſteriores partes (capitis) ad quid caluæ ſunt?
Nam ſemel pennis currentem me pedibus
  Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit veſtri gratia,
  O hoſpes, & in veſtibulis poſuit adhortamentum.

Quis finxit plaſtes? Sicyonius. dic agè nomen,
  Lyſippus. tu quis? ſum dea cuncta domans.
Cur ſummis pedibus graderis? ſemper rotor. alas
  Cur talis habeas? nempe leuis volito.
Cur dextrâ tibi acuta nouacula? acutior omni
  Ipſa acie; proſtant hæc documenta viris.

Quid

Quid crines in fronte? capi à venientibus vltrò
Poſſum. quid caluum eſt occiput? ipſa refer.
Nam ſic pennatis volitantem prendere plantis
A tergo nullus vel citò me potis eſt.
Talem me artificis finxit manus, hoſpes, in omni
Veſtibulo, cunctos ſcilicet vt doceam.

Eraſmus eoſdem verſus paraphraſticôs reddidit, id eſt, muſa paulô fuſiore, in Prouerb. Noſce tempus. Auſonius in Epigrammatis eodem fermè argumento deſcripſit occaſionem, ſed huic comitem fecit metanœam, id eſt pœnitentiam. qua de re Politianus cap. 49. Miſcellan. Retulit & Syntagm. 1. Gyraldus. Admonemur hac icone occaſionem, cùm ſeſe offerat, ſtatim eſſe arripiendam: eius enim tanta eſt opportunitas, vt plerumque ex voluptate triſtitiam, ex damno lucrum, ex honeſto inhoneſtum parturiat; & contrà: breuiterque rerum naturam permutet. In aggrediendo itaque & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, vt non ab re veteres eam donaſſe diuinitate videantur. Occaſionem Cicero definit libris De inuentione, partem temporis, in ſe habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Eam qui oblatam arripiunt, quique cùm maximè tempus poſtulat aut dicunt aliquid aut faciunt, rectè illi ſapere dicuntur. Quædam enim ſunt eius generis, vt quanquàm honeſta per ſe & vtilia videri poſſunt, niſi tamen tempeſtiuè fiant, planè vileſcunt. M. Cicero 3. Antoniana Cæſaris Octauij virtutem verbis auget, quòd opportuno tempore periclitantē Remp. iuuerit. Sic enim: C. Cæſar adoleſcens, incredibili ac diuina quadam mente, atq. virtute, cùm maximè furor arderet Antonij, cumque eius à Brundiſio crudelis & peſtifer reditus timeretur, nec poſtulantibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis (quia fieri poſſe non videbatur) firmiſſimum exercitum inuicto genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio; laudat eum imperatorem, quòd præter omnium ſpem breui tempore bellum contra piratas ſuſceptum confecerit. Prò dij immortales! tantáne vnius hominis incredibilis ac diuina virtus tam breui tempore lucem Reip. afferre potuit, &c. Et Aeneas Virgilianus Didonem laudat quòd ſola miſeris Troianis opem tulerit, quo tempore maximè opis indigerent. *Vis occaſionis.*

O ſola infandos Troiæ miſerata labores,
Quæ nos relliquias Danaûm, terræque, mariſque
Omnibus exhauſtos iam caſibus, omnium egenos
Vrbe, domo ſocias.——

Lyſippus.

Lyſippi hoc opus.] Lyſippus ſtatuarius ex Sicyone vrbe Peloponeſi, multis variisque ſuæ artis monimentis nobilitatus, vt Alexander vetuerit, ne à quoquam pingeretur, aut ſculperetur, præterquàm ab Apelle & Lyſippo. Horat. Epiſt. 2.

Edicto vetuit, ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. ——

Idem Plutarch. lib. De Alexandri fortuna. Lege Plin. cap. 7. & 8. lib. 34.

Cuncta domans.] Deſcriptio eſt Occaſionis. per articulum, punctum & momentum intellige breuiſſimum. Pouerb. Temporis punctum. Voluit autem exprimere Græcum epitheton πανδαμάτωρ ὁ καιρός. rebus enim permultis cauſam & initium dat occaſio, vt etiam quæ potentem è paupere faciat, ait Menander,

πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται παραίτιος. &,
καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Imo & ſtrenuos facit qui non erant.

Occaſio volatica.

Cur pinnis ſtas?] Hoc ſignificatur, volaticam eſſe & fluxam occaſionem, idcircoque talaria pedibus, vt Mercurio, ei tribuuntur.

Nouacula Occaſionis.

nouacula.] Culter raſorius: quo etiam acutiſſimum momentum temporis exprimitur.

Fortuna pilæ inſiſtens cum nouacula.

In dextra eſt tenuis dic vnde nouacula.] Fuit & fortunæ ſimulachrum pilæ inſiſtens, cum nouacula, nauali clauo, & copiæ cornu. Nouacula ſignificat fœlicitatis amputationem: pila eius volubilitatem: clauus, vitæ noſtræ curſum ſub eius ditione: cornucopiæ, bonorum largitionem.

Acutum omni acie hoc ſignum, &c.] Mutationem repente afferre occaſionem Menandri docet monoſtichon, ταχὺ δ' ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Calua Occaſio à tergo.

Cur in fronte coma?] Alludit ad illud:

Fronte capillata, ſed poſt Occaſio calua eſt.

Nam poſt neglectam occaſionē, ea frui non amplius licet. καιρὸς recaluaſter, occipitio à coma libero, capillis in ſupercilia diffluentibus olim pingebatur, talemque prius finxit Sicyonius ille plaſtes Lyſippus. Demoſthenes Epiſtolis de Concordia, eandem ſententiam Athenienſibus inculcat: Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν ὁρᾶν, ἑλομένων μὲν ὑμῶν τὰ δέοντα, ἅμα δόξαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν δυνάμενον κτήσασθαι, οὐ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ἕλλησιν. ἀγνοησάντων δὲ ἢ παρακρουσθέντων, οὐ ῥᾴδιον αὖθις τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ᾠήθην χρῆναι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, ὡς ἔχω περὶ τούτων εἰς μέσον θεῖναι.

θῆναι. Reſpexit huc Pindarus Pythior. 9. ὁ δὲ καιρὸς, ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν: id eſt, Occaſio ſimiliter totius negotij perfectionem in ſe habet. Athenagoras pro Chriſtianis, εἰ μὲν γὰρ τὸ αἴτιον τὸ δία λέγουσιν, εἰ δὲ καιρόν. Cicero 5. Philippica: Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cùm in omni caſu Reip. tum in bello. Et in 6. Dies affert & hora magnas clades. Horat. primo Epiſt. ad Bullatium:

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum.

Ouid. 1. De remedio:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Idem alio loco:

Temporibus medicina valet: data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Martialis item:

Non bene diſtuleris videas quod poſſe negari.

Prouerb. Premenda occaſio: &, Capere crines.

alipedem.] Celerem & velocē, quaſi alas pedibus habentem. Auſonius, de ætatib. animalium, ceruam alipedem dixit.

Me ſemel alipedem.] Intellige de motu præcipiti occaſionis: alioqui, quod in iure dicitur, mora modici temporis non nocet, l. ſi debitori, 21. D. iudic. vel quod Ouidius,

Differ, habent parua commoda magna mora.

Sunt tamen res quædam in quibus rapienda potius conſilia ſunt, quàm quærenda, quod dixit veterum vnus. Exempla in tumultu, naufragio, incendio, in quibus mora omnis vel minima, periculoſa. Comatam in fronte occaſionem dicit hîc, ita vt facies eius nuſquam appareat, quare Græcis ἀφορμὴ dicta. & quis vmquam occaſionem vidit, niſi ferè eodem momento abeuntem? Hinc verbum occare, & nomen occa: quamquam occaſio deflectitur ex ob, & caſus. Veterum exempla non deficiunt. Gyges, occaſione data vſurpauit regnum Candaulis, & regem interfecit qui vxorem nudam exhibuiſſet. Occaſionem ſtuprandæ Lucretiæ arripuit Sextus Tarquinius, quia cùm Romanis principibus Ardeam obſidentibus audiſſet à Collatino marito ſuam vxorem pudicam impenſè laudari. Ad Capreæ paludem diſcerptus Romulus arrepta occaſione. Et occaſione Lucretiæ violatæ pulſi Tarquinij, & mutata Reip. forma. Plebis ſeceſſio in ſacrum montem extorſit à patribus tribunos, & ſic ſeſe vindicauit à contemptu patritiorum. Decem-viri ſublati occaſione corruptæ Virginiæ. De exſcindenda Carthagi-

ne

ne Cato conſiliū dedit, occaſione ficuum quas patribus oſtendit. Cæſar Gallias ſubegit occaſione factionum inter Heduos & Sequanos. Occaſione mortis Cæſaris ſenatus auctoritatem ſuam amiſit, & populus quaſi furens ad libertatem proclamauit. Rixæ implacabiles inter Octauium & Antonium, occaſione vxoris Antonij, quæ ſoror Octauij. Quin & occaſio dedit exitio Heliogabalum, Baſſianum, Caligulam, Domitianum, Maximianum, Gallienum. Et ſexcenta occurrunt alia, quæ non niſi in maiore otio poſſim cumulare. Cicero pro Murena: Dies intermiſſus vnus, aut nox interpoſita ſępe turbat omnia: & parua nonnunquam commutat aura rumoris. Plinius lib. 1. epiſt. 8. Pleraque quæ ſunt agendæ rei neceſſaria eadem perfecta, nec vtilitatem parem, nec gratiā retinent. Idem epiſt. 9. ſequ. ad finem: Tu ſtrepitum iſtum, inanesque labores, vbi primum fuerit occaſio, relinque, teque ſtudiis aſſere. Pulcrè Tull. ad Brutum: deſiderabam nonnullis in rebus prudentiam & celeritatem: qua ſi eſſemus vſi, iampridem rem recuperaſſemus. non enim ignoras quanta ſint momenta in Repub. temporum; & quid interſit idem illud vtrum antè, an pòſt decernatur, ſuſcipiatur, agatur. Omnia quæ ſeuerè decreta ſunt hoc tumultu, ſi aut quo die dixi ſententiam, perfecta eſſent, & non ex die in diem dilata: aut quo ex tempore ſuſcepta ſunt, vt agerentur, non tardata, & procraſtinata, bellum nullum haberemus. Facit huc Val. Max. lib. 7. cap. 2. De Scipione Africano, qui dictitabat, cum hoſte non aliter eſſe confligendum, quàm aut ſi occaſio veniſſet, aut neceſſitas incidiſſet: nam & proſperè gerendæ rei facultatem omittere maximam dementiam eſſe.

Tali opifex.] Admonet ſpectatorem imago, docetque cuius rei gratia, & propter quam cauſſam locata ſit in loco vndique patenti; ſcilicet, vt omnes & quoſcumque obuios ſui negotij admoneat & doceat.

Pergula.] Plin. 35. de Apelle: Perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus. Lactantius 1. c. 22. ex Lucilio,

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta.

AD EMBLEMA CXXII.

Origo certiſſima Emblematis.

Ex Polyæni auctoris Græci Stratagematôn lib. primo tractum id Emblema video: ſententiam ita reddere ſum conatus: Pan Bacchi dux fuit. Is Pan primus aciem inuenit, quam phalangem

phalangem nominauit. Dextrum etiam & ſiniſtrum cornu inſtituit: quæ cauſſa fuit cur ei cornua tribuantur. Primus etiam fuit, qui arte & calliditate hoſtes intercepit. Cùm enim aliquando qui miſſi fuerant exploratum, retuliſſent hoſtes in altera ſyluæ concauæ parte caſtra metari; Pan eo accepto nuncio ſuis præcepit, vt ingentem clamorem tollerent. quibus ita conclamantibus, locis cauernoſis ſonus exceptus multo quidem maior exauditus eſt. quare perculſi metu hoſtes, ſtatim ſe in pedes coniecerunt. Quo ſtratagemate cùm Pan fuerit vſus, Echo Pani amica eſſe fingitur: ideoq́. vani nocturniq́ue terrores Panici dicuntur. hæc ferè Polyænus. Alij verò ad hunc modũ explicant, ſed non ita ſcitê & verè, meo quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana paſtorũ Deum repentinos terrores, & animi conſternationes immittere vſque adeò impotentes, vt non ratione modò, verùm & mente careant: quemadmodum nõ raro vſu venire ſolet in exercitu, cùm nulla mouente cauſſa equi atque homines perturbantur. Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & ſine ratione factis: ita enim nonnumquam greges atque armenta pauere videntur, cùm ſonitus aliquis vel ſtrepitus ſurgit in ſyluis, aut è ſpeluncis, aut ex terræ cauernis. De Panico illo tumultu præclarus Plutarchi locus eſt in M. Antonij vita: quo loco tractat expeditionem Parthicam. magnus enim metus inceſſit Antonij milites, ob aurea quædã vaſa Mithridati liberaliter ab Antonio data. Hic terror Gallos inuaſit, cùm Brenno duce Delphos prædaturi acceſſerant. Terrores quippè, inquit, nulla certa cauſſa exiſtentes à Pane oriri produntur. Silius lib. 13. Punicorum, ſcribit hoc terrore Panico Annibalem fuiſſe perculſum, cùm ad vrbis mœnia acceſſiſſet eam expugnaturus. Apud Suidam Polybius ait: Cùm Luna defectum eſſet paſſa temporibus Perſei, Macedonum Regis, vulgò rumor increbuit, hoc quaſi oſtento regis mortem ſignificari. Quæ res effecit, vt Macedones conſternarentur, ipſiq́ue Romani animos ſumerent. Itaque ἀληθὲς ἐςὶ τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Id ſignificat Cicero pro Cæcina: Exercitus, inquit, maximi ſæpè pulſi fugatiq́ue ſunt terrore ipſo, impetuq́ue hoſtium, ſine cuiuſquã non modò morte, ſed etiam vulnere. Huc refer prouerb. Panicus caſus: &, Inanis metus: &, Multa belli inania. Diodor. lib. 1. ea de re nonnihil. Quid ſi quis referat ad eũ pauorẽ, qui omnẽ ſapientiæ vim ex animo expectorat, vt ait ille? vel ad conſternationem terroremq́ue, cui viri etiã fortiſſimi non poſſunt eſſe aliquando pares, non videbitur abhorrere fortaſſe à mente Alciati. Rectè ſiquidem Pindarus:

Pan dux Bacchi, & eius inuentum.

Panici tumultus ac terrores.

—φόβος

—φόβος ἀνδροδάμας

ἔπαυσεν ἀλκὰν φρενῶν·

Timor virorum domitor fortitudinem animis adimit. Opinio ſanè præceps ac volatica, & quæ Ariſtoteli non temerè comparatur cum ſtatuis Dædali volitantibus; ea perinde ſe habet vt fama;

—malum quo non aliud velocius vllum,
Mobilitate viget, vireſq; acquirit eundo:
Parua metu primò, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo, & caput inter nubila condit.

Et quid tandem? opinio ſæpe terrorem inducit, hincque conſternationem, quæ ſapientiam omnem ex animo expectorat. Nos non deficit exemplum domeſticum proximi tumultus infanda ſuſcepti occaſione, nam qui in maxima trepidatione præfuerunt, omnia terroribus miſcuerunt dum ſuppetebant cataphracti centum, iactabant mille: ſi trecenti vel quadringenti pedites, aiebant eſſe decem, aut duodecim millia: exterorum copias auxiliares non niſi multitudine innumerabiles habere ſe dicebant: imo tanquam caſtra Xerxis, aut Turcæ principis magno apparatu nobis obiiciebant. ſed quid illis inflabat cornua? vanitas, impoſtura, perfidia, furor, rabies, & mentita iniquitas ſibi. Vt hæc miſſa faciam, ſuccurrit illud apud Ouid. Penelopes ad Vlyſſem,

Quando ego non timui grauiora pericula veris?

& deinceps:

In te fingebam violentos Troas ituros:
Nomine in Hectoreo pallida ſemper eram.

Effuſo agmine.] Diſperſo exercitu & perturbato.

Faunus.] Pan, cuius cornua credebantur terrorem immittere.

AD EMBLEMA CXXIII.

Antiochi ſtratagema in Galatas.

HISTORIA hæc refertur à Luciano in Apologia quadam, quæ inſcribitur Zeuxis ſiue Antiochus. Cùm non ignoraret Antiochus, cui cognomen Soter erat, & corporis viribus & audacia inſtructos eſſe Galatas, illorumque multitudinem innumerabilem videret, ſpem valde malignam animo concipiebat potiundæ victoriæ, illis tamquam inuictis exiſtentibus. Itaque iam de fœdere ineundo paciſque conditionibus petendis cogitabat, cùm Theodotas vir animi generoſi, & inſtruẽdæ aciei peritus iuſſit interea Elephantos, quos Antiochus

vnde-

vndecim habebat, clam occultiſſimè tenere, ne ex acie apparentes hoſtibus fierent conſpicui: vbi verò manus eſſent conſerendæ, & Galatæ aperta phalange currus immitterent, Elephanti in Galatas fecerunt impetum; ipſiq́. equi ferociam Elephantorum non ſuſtinentes, ſeſſores dorſo excuſſerunt. Ad extremū itaque Antiocho ceſſit victoria: ideoq́ue Macedones regem victorem coronabant, lætumq́ue Pæana canebant. Ille tamen effuſis lacrymis dixiſſe fertur: *αἰσχυνώμεθα, ὦ στρατιῶται, οἷς γε ἡ σωτηρία ἐν ἑκκαίδεκα τούτοις θηρίοις ἐγένετο, ὡς εἰ μὴ τὸ καινὸν τοῦ θεάματος ἐξέπληξε τοὺς πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς; ἐπίτε τῷ τροπαίῳ κελεύει ἄλλο μηδὲν, ἐλέφαντα δὲ μόνον ἐγκολάψαι.* hoc eſt, Pudore afficimur, inquit, ô milites, quibus ſalus in hiſce vndecim ſtetit belluis, adeò vt niſi ſpectaculi nouitas hoſtium animos terruiſſet, quid tandem in eos potuiſſemus? Itaq. trophæū nullum aliud quàm Elephantem iuſſit ſculpere. Hoc exemplo belli duces potiſſimùm notantur, qui ſæpiſſimè honeſto vtile anteponūt. Antigonus rogatus, quo modo eſſent hoſtes aggrediendi, dixit: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut inſidiis. Sed improbiùs Lyſander, qui exprobranti cuidā artes & dolos quibus in prœliis vteretur: Si, inquit, leonina pellis ſufficere non poſſit, induenda certè vulpina eſt. Innuebat quidem ad artes confugiendum eſſe, ſi quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduerſatur ſententia, Damnum inquientis præferendum eſſe turpi lucro: ſiquidem illud ſemel dolemus, hoc ſemper cum infamia durat. At vt Chorœbus apud Virgilium,

Imperatores ipſiq́ principes ſæpe honeſto vtile præferunt.

Lyſandri aſtus.

—dolus an virtus quis in hoſte requirat?

quod noſtris temporibus (prô dolor) in quibus virtuti fortuna comes eſſe debuerat, magno noſtro malo plus quàm ſatis eſt, experimur. Quādo enim vberior vitiorū copia? quando maior auaritiæ patuit ſinus? Imperator Ethnicus & Barbarus faſſus eſt ſe ſuperaſſe hoſtes nō vi, ſed dolo, vnde & trophæū iuſſit erigi: pleriq. verò Chriſtiani duces (quod grauatè dico) ſæpenumerò dolis & inſidiis hoſtem circūueniunt, idq́. virtuti bellicæ aſcribūt: nec eſt quod apud eos de vincendi via diſputetur, quælibet Martis alea vel aperta vel inſidioſa committitur: ſicq́ue,

Excurſus in fœderum & fidei violatores principes.

Cura quid expediat prior eſt, quàm quid ſit honeſtum.

Rex Sapor ſcribens ad Conſtantinū, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, tum hoc eleganter: Ideoq́ue Armeniam recuperare cum Meſopotamia debeo, auo meo compoſita fraude præreptam. Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod aſſeritis vos exultantes nullo diſcrimine virtutis ac doli, proſperos omnes laudari debere bellorum euentus. Iſocrates in

Pana-

Panathenaico iniuſta bella ita exagitat: *θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γινομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλειόνων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἄνευ κακίας συμβαινούσας· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίγνονται κρείττους ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων· οὓς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων, θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσειεν.* id eſt: Miror autem ſi qui ſunt qui prœlia & victorias præter ius & æquum partas, non eſſe turpiores, & pluribus plenas eſſe probris exiſtiment, quàm clades ſine ignauia acceptas: præſertim cùm ſciant magnos exercitus, quamuis ſceleratos, ſæpè ſuperiores eſſe viris honeſtis qui pro patria pugnare non dubitant: quos laudari multò ſit æquius, quàm eos qui alienarum opum cupiditate mortem oppetere non recuſant, conductitiis militibus ſimiles. nam hæc facta ſunt hominum improborum. Quòd verò boni viri nonnunquam infeliciùs, quàm qui ſtudent iniuriis inferendis, prœliantur, id Deorum incuriæ fortaſſis eſt tribuendum. Ceterum cum hoc Antiochi ſtratagemate, coniungo hiſtoriam certè nobilem de Megarenſib. qui afflicti ab Antipatro ad exitium vſque, illeque vteretur elephantis, excogitarunt porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in elephantorum gregem immiſſos. quo facto elephanti ſtatim in fugam coniecti victoriam Megarenſibus reliquerunt. Et quidem nullum animal eſt æque inuiſum elephanto atque porcus, adeo vt eius præſentiam nullo perferre modo poſſit; atque cum primum audit grunitum, fugam elephas arripiat. Cæterum veteres in bellis multum fuiſſe vſos elephantis facile eſt videre apud auctores rerum antiquarum. Amm. Marcellin. lib. 19. Lux nobis aduenit mœſtiſſima, Perſarum manipulos formidatos oſtentans, adiectis elephantorum agminibus, quorum ſtridore, immanitateque corporum nihil humanæ mentes terribilius cernunt. Item eo lib. vbi de pompis funebribus filij regis Chionitarũ Grumbatis, in obſidione Amidæ vrbis baliſta perfoſſi: Occidentali portæ, inquit, oppoſiti ſunt Segeſtani, acerrimi omnium bellatores, cum quibus elata in arduum ſpecie elephantorum agmina, rugoſis horrenda corporibus, leuiter incedebant armatis onuſta, vltra omnem diritatem tetri ſpectaculi formidanda. Idem lib. 25. vbi de Iuliani in Parthos expeditione: Poſt hos elephantorum fulgentium formidandam ſpeciem & truculentos

Stratagema Megarenſium.

De elephantis ex Ammiano.

biatus

hiatu vix mentes auidæ perferebant: ad quorum ſtridorem, odoremque & inſuetum aſpectum magis equi terrebantur: quibus inſidentes magiſtri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos geſtabant, acceptæ apud Niſibin memores cladis, & ſi ferociens animal vires exſuperaſſet regentis, ne reuerſum per ſuos, vt tunc acciderat, colliſam ſterneret plebem, vertebram quæ caput à ceruice diſterminat, ictu maximo terebrabant.

Galatûm.] Galatæ ſiue Gallogræci, populi minoris Aſiæ, Phrygiæ & Bithyniæ finitimi: de quibus Liuius 8. lib. Decad. 4. & Iuſtin. lib. 25. *Galatæ qui.*

ſemermi milite.] Semiarmatis militibus.

fuderat.] Diiecerat. Liuius lib. 2. Exercitum fundit, fuſum perſequitur.

Lucarum boum.] Elephantorum, qui primùm ab Italis viſi ſunt in Lucanis, vt ſentit Plin. lib. 8. cap. 6. & Solinus polyhiſt. cap. 28. itemque Vegetius lib. 3. cap. 26. Varro 6. de lingua Latina: Luca bos, elephas: cur ita dicta ſit duobus modis inuenio ſcriptum: nam in Caij Aelij commentario erat, à Libycis Lucas, & in Virginij comment. ab Lucanis Lucas, ab eo quòd noſtri maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem, & cùm in Lucanis Pyrrhi bello, primùm vidiſſent apud hoſtes elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, ſunt cornua) Lucam bouem appellaſſe. Si à Libya dictæ ſunt Lucæ, Pantheræ & leones non Africanæ beſtiæ dicerentur, ſed Lucæ: ſi ab Lucanis dictæ, vrſi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti? Quare ego potius Lucas ab luce: quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatæ erant turres. Vide Prouerb. Priùs locuſta Lucam bouem pariet. *Elephanti, Lucæ boues.*

proboſcis.] ἀπὸ τῦ προβοσκεῖν, quod eſt antè paſcere. Pars eſt ſiue corporis porrectio naribus inhærens, qua vtitur Elephantus tamquam manu. Plin. cap. 7. lib. 8. *Proboſcis ſeu promuſcis.*

trophea.] Trophæum ἀπὸ τῦ τρέπειν, à conuertendo: quòd qui hoſtes in fugam conuerterat, trophæum merebatur; quod in loco publico conſpicuum erat, vt victoriæ ſignum. hinc illud eſt Virgilij vndecimo Aeneid. *Trophæum vnde.*

Mezenti ducis exuuias tibi magne trophæum
Bellipotens aptat rorantes ſanguine criſtas.

Bellua fœdiſſima barrus.] Barrus, Elephas eſt, qui barrire dicitur: inde barritus, talis vox. Appul. Florid. 3. Vt eſt Taurorum grauis mugitus, Luporum acutus vlulatus, Elephantorũ triſtis *Barrus & barrire.*

barritus, &c. ſed & pro clamore militari vſurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quàm acies vtraque ſe iunxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræq. pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. Obiter admoneo, melius hîc fortaſſe legi *fidiſſima* quàm *fœdiſſima*: ſed in hoc ſcrupo tantillo immorari nolim. Amm. ſic lib. 16. Cornuti & Bracati vſu præliorum diuturno firmati excipiunt eos, iam geſturientes barritum ciere vel maximum: qui clamor ipſo feruore certaminum à tenui ſuſurro exoriens paulatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum. idem lib. 26. de Procopio agens imperium fœdè ac miſerè mercato: pro terrifico fremitu quem barbari dicũt barritum, nuncupatum Imperatorem ſtipatumque de more conſentientes in vnum, reduxerunt ad caſtra. libro 31. ſic: Et Romani quidem voce vndique martia concinentes, à minore ſolita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.

Vt ſuperaſſe iuuat.] Alluſio ad illud, Lucrum pudori præſtat: & Plauti in Trinummo,

Pol pudere, quàm pigere præſtat, *totidem literis.*

Rectè Theodericus apud Caſſiodorum lib. 1. Variar. ad Marcellum Aduocatum fiſci: Non quoties, ait, ſuperes, ſed quemadmodum vincas, inquirimus Non quæras de poteſtate noſtra, ſed potius de iure victoriæ: quando laudabilius à parte fiſci perditur, cùm iuſtitia non habetur, &c. Non minùs rectè Claudian. Honoriũ admonens, vt non quod liceat, ſed id quod deceat in vita priuata & publica ſpectet:

Non tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit Occurrat.

Et Iuriſconſulti tradunt non modò quod liceat, ſed & quod honeſtum ſit, videndum eſſe. l. ſemper, De ritu nupt. & l. 197. de verb. ſign.

AD EMBLEMA CXXIIII.

Vnde Emblema petitum.

SCRIBIT Guicciardinus Italus ſcriptor, id Alciati carmen affixum fuiſſe ianuæ cuiuſdam hominis Angli, qui factus inſolentior ob proſperos rerum ſucceſſus, permultis inuiſum ſe præbebat. Idem eſt apologus apud Petrum Crinitum De honeſta diſciplina lib. 2. cap. 14. Sata eſt olim, inquit, cucurbita iuxta pinum arborem editiſſimam: cucurbita verò

cùm multis pluuiis atque cæli temperamento creuiſſet, laſciuire cœpit, & ramulos audaciùs porrigere: iamque in pinum ſerpebat,& ſuas in ramos frondes audebat inuoluere prægrandia poma & vireſcentia oſtentans. Tanto itaque faſtu ac inſolentia intumuit, vt pinum auſa ſit aggredi: Et vides, inquit, vt te iam ſupero, vtque foliis & virore præſto? Tum pinus, quæ ſenili prudentia præſtabat, nihil mirata eſt cucurbitæ inſolentis audaciam; ſed reſpondit: Ego verò hic multos calores & hyemes, variaſque temporis calamitates pertuli, adhuc tamen integra conſiſto: tu ad primos rigores minus habebis audaciæ, cùm & frondes concident,& viror omnis aberit. Hoc quidem dicitur in eos, qui ob momentaneam quãdam felicitatem gloriantur, quique plus habent oſtentationis & pompæ, quàm facultatum aut virium. Itaque non mirum videri debet, ſi dum ſe aliis præferunt, magnique videri volunt, ſeſe aliis & quidem naſutis hominibus ridendos propinent, & tamquam ſicci quidam floſculi citiſſimè exareſcant ac decidant. Certè apud Onirocritas cucurbita ſpes inanes præſagit, vtpotè quæ cùm ventricoſam admodum ſpeciem præ ſe ferat, multúmq. identidem nutrimenti polliceri videatur, illud tamen tenue, & niſi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuũ eſt, vt refert Pierius lib. 58. Eodem planè modo ſeſe habent Thraſones illi, fortunæ ſuæ momentaneæ iactatores, vel qui ſecundis ventis plus æquo turgeſcunt, neque aduertunt ſeueriſſimam illam Nemeſim, quæ de ſuperbis & faſtuoſis vindictam ſumit. Id apertis verbis Pauſaniæ Simonides, ab eodem cõuiuio lautiſſimè exceptus ſignificauit. Rogatus enim vt quidpiam ex arcanis Philoſophiæ adferret in medium, videnſque Pauſaniam rebus ſuis nimium fidere, dixit: Memineris te in tanto rerum ſucceſſu hominem eſſe. At quæ eſſet verbi huius vis, quodq. pondus, parum vidit Pauſanias. Itaque cùm ipſe iam in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus, mortem ſibi impendere intelligeret, exclamaſſe fertur: Quàm inani perſuaſione deceptus eram, qui Cœi hoſpitis ſaluberrimum conſiliũ ad me pertinere non putabam: vnde nunc miſerè perire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimia ſe efferret, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt ſummo mane cubiculum ingreſſus pronunciaret, ἄνθρωπος εἶ φίλιππε. cuius rei faciendæ occaſionem fortaſſe dederat Archidamus Ageſilai filius; qui cùm à Philippo poſt partam victoriam ad Cheronæam acerbas & minarum plenas literas accepiſſet, huic reſpondit: Si metieris vmbram tuam, Philippe, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriam.

In eos qui ob proſperos ſucceſſus intumeſcunt.

Cucurbita quid allegoricè.

Pauſanias inſolens.

Philippus Macedo ex inſolenti moderatus.

victoriam. Aliud, ſed vitæ priuatæ apponam exemplũ in Mæna liberto Pompeij, quem inſectatur Horatius Epod. 4. Oda. Hunc populus indignabundus Romanos ludos è primis quatuordecim ordinibus ſpectantem, nuper ſeruum, nec modò ſæpe vinctum, ſed & verberatum Ibericis funibus, duriſque compedibus peruſta latera cruraque habentem; quod etiam grauius eſt, magni alicuius delicti cauſa ſeruilibus affectum flagris: modò repenteque liberum, opulentum, ſuperbum, delicatum, præfectum claſſi aduerſus piratas. Carmen Horatianum quia ſit in omnium manibus, facilè prætermitto. Interea tamen ad hunc locum multa obſeruari facilè poſſunt; primùm, eos longè arrogantiores eſſe, qui nuper diuites euaſerunt, quàm qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas acceperunt à maioribus, quod notat Ariſtot. ſecundo de arte dicendi. Deinde ſæpenumero fieri, vt diuitiæ mentem perſtringant, vt hominem inſolentem reddant. quamobrem noſter Flaccus, *Stultitiam patiuntur opes.* & Publij mimus: Fortuna quem nimiùm fouet, ſtultum facit; vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam inſipiente fortunato intolerabilius; adeò verum eſt quod multorum eſt in ore, fortunã non ſolùm ipſam eſſe cæcam, ſed etiam eos quos amplexa ſit, cæcos efficere. Salluſt. Res ſecundæ animum etiam ſapientum fatigant. Virgil. 10. Aeneid.

Neſcia mens hominum fati, ſortiſq; futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis.

Idem Ouid. 1. artis:

Luxuriant animi rebus plerumq; ſecundis.

Adhæc non poſſe non indignari viros bonos & cordatos alioqui, cùm vident abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam conſequi, qua tamen indigni ſunt. Iuuenalis ſatyra prima:

Patritios omnes opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat,
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm verna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat maioris pondera gemmæ,
Difficile eſt Satyram non ſcribere. ſequitur,
Quid referam quanta ſiccum iecur ardeat ira, &c.

Sed in ſumma, ferè fit vt cùm fortuna ita blanditur, captatum veniat: quod ſubinde debemus meminiſſe ne opprimamur incauti, nam fallacia ſunt & caduca quæcunque à fortuna pendent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magiſtratus, potentiæ;

affluunt

affluunt ſubitò, répentè dilabuntur, nullo in loco ſtabili nixa radice conſiſtunt: ſed incerto flatu huc atque illuc acta quos extulerunt in ſublime, decurſu improuiſo deſtitutos miſerrimè deiiciunt. Seiani fatum atrociſſimum mihi occurrit, ſed quia iam alio loco adductum memini, facilè tranſilio. Venit in mentem quod Dion retulit de Narciſſo quodam liberto Claudij Cæſaris. Cùm expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plautio, laudato viro, parere vellent; Narciſſus ab Imperatore miſſus ſuggeſtum conſcendit, verbáque facturus pro concione ad milites, prohibitus eſt omnium acclamationibus, vſurpato etiam in eum diuerbio, Io Saturnalia; quia in Saturnalibus ſerui herili cultu induti epulari conſueuerant. Hoc autem dicterium nonnunquam in eos torquebatur qui ſuæ conditionis immemores, inſoleſcebant. Non eſt igitur prudentis ob fortunæ ſucceſſum intumeſcere, ſed opus habet vt ſe propriis non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quantò ſuperiores ſumus, tantò nos ſummiſſiùs geramus. timenda eſt enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantùm conſtans eſt in leuitate ſua, vt Naſo ait. Ceterum ad hanc epigraphem, id adiungo,

Fortuna varietas.

τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον κυρεῖ,
οὐδ' ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῷ γένει,
ὃ περιέτρεψεν ἢ χρόνος τις ἢ φθόνος,
ἐπὰν ἐπ' ἄκρον τις ἔλθῃ καλῶς πράττειν δρόμῳ.

quod ait Apollodorus Comicus. Sic vero Latinè;

Habent perampla dona fortunæ metum,
Periculoq; non carent prælustria:
Nec vlla celſa tuta ſunt mortalibus,
Quæ euertere vel inuidia, vel tempus ſolet,
Fœlicitatis culmen vbi quis attigit.

Eodem ſpectant verba Hecubæ ad Vlyſſem ex Euripide,

οὐ χρὴ τοὺς εὐτυχοῦντας εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί·
κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμ' ἔτι,
τὸν πάντα δ' ὄλβον, ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο.

Non decet fœlices exiſtimare ſe fœlices ſemper fore. Ego enim eram quondam, nunc non ſum amplius: cunctas ſed opes dies vnica mihi abſtulit. Citatur illud Menandri,

ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι:

quàm facilè cadunt qui ſecunda fortuna vtuntur. Ad id accedunt mimi quidã veteres, vt illud: Citò ignominia fit ſuperbi gloria. & hoc, Citò improborum læta in perniciem cadunt.

Salluſtius, Laſciuiam atque ſuperbiam alunt res ſecundæ. & Seneca: Proſpera animos efferunt. Q. Curtius lib. 2. Fragilitatis humanæ nimia in rebus proſperis obliuio eſt. Et appoſitè Iuuenal. Satyr. 2.

——iam nunc ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe reor. tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Aëriam.] Editiſſimam, altiſſimam; vt Virgil. in 1. Ecloga:

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

& 3. *—— notaui*
Ipſe locum aëriæ quò congeſſere palumbes.

Aëriam propter.] Id eſt, prope aëriam pinum. Terent. Adelphis: Hîc propter hunc aſſiſte. M. Tull. in Piſonem: Hic vir clariſſimus qui propter te ſedet, L. Gellius, &c. Ouid. 8. Metamorph.

Propter humum volitat, ponitque in ſepibus oua.

de perdice loquitur.

AD EMBLEMA CXXV.

Fons Emblematis.

HOc petitum conſtat è Gabriæ apologis. ſic enim eſt tetraſtichon Senariis iambicis:

λέων μάχην ἔστησε πρός ποτε κάπρον,
γῦπες δ' ἄνωθεν ἐσκόπευον τὴν ἔριν,
βρῶσιν τῷ ἡττηθέντι ποιῆσαι τάχα·
φίλους δ' ὁρῶντες ἦσ ὀχέων τῶν ἐλπίδων.

Quos ſic vtcumque reddidimus:

Leo pugnam aliquando inſtituit in aprum: [bulum, cum
Vultures autem ex altó loco obſeruabant certamen [vt] pa-
Qui vinceretur, facerent ſtatim ſibi.
Amicos autem cùm vidiſſent [eos eſſe factos] exciderũt ſpe.

In aprum leo certare quandoque auſus eſt,
Quos longè ſpectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent. attamen
Iis tandem amicis tota ſpes præda excidit.

Principum Chriſtianorum rixu auctum eſt Turcicum imperium.

Suſceptum tamen id videtur ſpeciatim in Principes Chriſtianos, qui cùm inter ſe non longè antè decertarent, Solimanus Turca, quaſi ſpectatorem agens, ſuam non parum ditionem auxit, & in Germaniã irrupit, magna & ingenti totius Reipub.

Chri-

Chriſtianæ calamitate & damno. Quod Georgius Sabinus hoc hexaſticho perſecutus eſt:

Mutua diſcordes faciebant prœlia turdi,
Acris & altibus pugna duobus erat.
Vidit vt amborum prædo certamina Niſus,
Vnguibus, & roſtro dilaniauit aues.
Sic modò dum faciunt diſcordes prœlia reges,
Turcicus Europæ diripit hoſtis opes.

Ex quo facilè intelligimus, quantùm mali afferat inteſtinum diſſidium non modò ciuitatibus, ſed & imperiis, tum labefactandis, tum etiam euertendis. Nihil enim ciuili bello periculoſius eſſe poteſt, nimirùm quod hoſti externo non paruas addat vires. Hîc ego non incommodè referam ex Iuſtini 8. hiſtoriam nobilem de Philippo Macedone, qui ſe vulturem præſtitit in diſſidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iuſtinus: Fortè euenit vt Philippum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iuſtitiæ, ſed inuicē metuentes, ne alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij ſui, ad iudicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu, ſuperuenit, regno vtrumque non iudicis more, ſed fraude latronis ac ſcelere ſpoliauit. Incidi aliquando in eam, quam de iis belli temporibus Elegiam Chriſtianam ſcripſit Franc. Franchinus, homo Italus, eamque adiicere non putaui alienum, neque ingratum ſtudioſis. Sic ergo: *Ciuili bello nihil exitioſius.*

Gallia cui paret, cui paret Bætica tellus,
Iam conferre manum Marte furente parant:
Tamq; animis, & tam concurrunt fortibus armis,
Turbidus vt iamiam ſanguinē Sabus eat.
Et tamen amborum ceruicibus imminet hoſtis
Thracius, in pharetris acer, & acer equis.
Qui maius nil mente petit, nil voce precatur,
Quàm ſemel vt pugnent hi duo Marte pari.
Sperat enim noſtris confractis viribus, omnem
Europam paruo poſſe labore premi.
Ne, Reges, ne tanta animis diſcordibus ira,
Ne gerite hoſtili bella petita prece.
Illius in vires & pectora vertite ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumque ſuis.
Roma rogat, Paulusq; rogat, datq; arma, dat aurum
Paulus, & ad tantæ præmia laudis opem.
Tu Deus, ex alto qui proſpicis omnia cælo,
Quiq; vides, maneat quanta ruina tuos,

 Cenſu-

Conſule militibus ſacris, & conſule templis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graues, duo ſunt hi lumina pacis:
Hi duo ſunt belli fulmina; magne pater.
Infer te medium, liquidis da nubibus imbres,
Fac rapidum tumidis flumen inundet aquis:
E caſtris amboſq́; iube diſcedere ab armis;
Coge domum armipotens alter & alter eat:
Seq́; putet neuter victum, ſed iactet vterque
Victorem populus ſe rediſſe ſuus.

Non malè quadrat hoc loco belli etymon, quod à belluis deductum volunt: ſiquidem belluarum, non hominum eſt inter ſe confligere, hoſtilique odio diſſidere. Grauis eſt & cordata Theodahadi epiſtola ad Francorum regem, lib. 3. Caſſiodori Variarum, ambo eſtis, inquit, ſummarum gentium reges: ambo ætate florentes. non leuiter veſtra regna, quàm *ſatis ſi data partibus libertate confligitis, virtus veſtra patriæ non fiat inopina calamitas: quia grandis inuidia eſt regum; in cauſſis leuibus grauis ruina populorum. Ammian. Marcellin. lib. 14. Sarraceni, inquit, miluorum vitæ ſimiles, qui ſi prædam deſpexerint, celſius volatu rapiunt celeri; aut ſi impetrarint, nihil morantur. Cicero 13. Philipp. Quod ſpectaculum adhuc ipſa fortuna vitauit, ne videret vnius corporis duas acies, laniſta Cicerone dimicantes. Val. Max. lib. 7. cap. 6 Caio Mario & Caio Carbone Coſſ. bello ciuili cum L. Sylla diſſidentibus, quo tempore non Reipub. victoria quærebatur, ſed præmium victoriæ res erat publica.

dente timendus aper.] Sic Martial. lib. 13.

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum.

Et Ouid. in Epiſt.

——obliquo dente timendus aper.

Idem loco alio:

Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Martialis:

Fulmineo ſpumantis apri ſum dente petita.

Conſtat apros cùm ira feruent, dentibus vrere, in iiſq́. aliquid igneum contineri, vt teſtatur Xenophon in Cynegetico.

prandia captat.] Captare prandia, eſt hic, ni fallor, prædã expectare: quod explicat ſequenti diſticho. niſi tamen captare, altiorẽ quendã ſenſũm habeat, vt apud Iurecõſultos, apud quos captare propriè dicitur qui dolis & illectamentis quibuſdam aucupatur lucrum. Sic hæreditatem captare dixit Vlpianus,

pro

pro eo quod dicimus, artificioſè niti ſtructiſque technis, vt eam præter defuncti voluntatem corradamus, lib. 1. D. ſi quis aliquem teſt. Et votum captandæ mortis, ardens ille affectus eſt quo flagrant iniuſti quidam homines, ex morte alterius lucrum ſibi pollicentes, vitæque inſidias alij parantes, l. de fideicommiſſo, Cod. de tranſact. Martialis hoc verbum ita vſurpauit vt propriè, ita lepidè:

Capto tuam, pudet heu, ſed capto Maxime, cœnam:
Tu captas alias: iam ſumus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares mittebas munera nobis:
Poſtquam cepiſti, das mihi, Ruſe, nihil.

AD EMBLEMA CXXVI.

SOPHOCLIS illud citatur à Plutarcho, lib. De Poëtis audiendis:

Optima principia quid præſtent.

ἔργου δ' παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
καὶ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἔσθ' οὕτως ἔχειν.
Quicumque rem recta ratione inceperit,
Bonum illius certò ſperabis exitum.

οὐ γὰρ οἷόν τε, ait Polybius, τοῦ τέλους τυγχάνειν, μὴ οὐ τῆς ἀρχῆς ἐυστοχήσαντα: Minimè enim fieri poteſt, vt finem ritè conſequatur, qui de principio non rectè primum coniecerit atque cogitarit. Tantam vim dicunt ineſſe bonis fauſtisque negotiorum ſuſcipiendorum principiis, vt ea vix bene cadere poſſint quæ infelix initium ſortiuntur. Et ſanè omnia diligenter aduertenda eſſe, graues nec pœnitendi auctores cenſuerunt. Rectè quidem & prouidè, modò abſit ſuperſtitioſa illa & inutilis obſeruatio, quæ humanos animos terrore neſcio quo afficit, & torquet. Nam vt in re aliqua ſuſcipienda non parum conducit fauſtum fœlixque principium, quandoquidem vel Poëta teſte,

Facti dimidium qui bene cœpit habet:

ita non parum adfert impedimenti, aut etiam incommodi, ſi vel malo, vel inerti, aut etiam flagitioſo principio negotium ordiaris: tum enim muſtelam, id eſt, omen habere inauſpicatum dicimur, cùm flagitij alicuius à nobis perpetrati, nec dum expiati purgatique animo obrepit ſiniſtra quædam cogitatio, quæ intimam conſcientiam verberet atque lancinet: quo fit vt frigidiùs & ignauiùs rem alioqui magnam auſpiceris. Rectè Aiax apud Homerum, qui Deos inuocat ſeſe ad arma compo-

Muſtelam occurrere.

Aiax qualis apud Homer.

nens. neque enim putat ſibi felicius rei bene gerendæ auſpicium capere poſſe, quàm ab inuocatione numinis. Cur poëticum illud, vt verè Philoſophicum celebratur, *ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα*: &, *Ab Ioue principium Muſæ*? Cur Romani ſuorum conſiliorum & Senatus habendi ducebant initium à ſacro illo precationis carmine, cuius tam ſæpè mentio eſt apud ſcriptores? Sed & in delectu militum, iidem, vt legionibus conſcribendis, operam dabant, vt qui primus vocaretur, auſpicatum nomen afferret. Neque verò ad vtramque confirmandam partem (eorum nempe qui omina & auſpicia vel neglexerint vel obſeruarint) multis verbis opus eſt. Exempla ſi quis euoluere velit, petat à Valerio Maxim. lib. 1. cap. 4. Non ſolùm, ait Cic. 1. De diuinat. deorum voces Pythagorei obſeruarunt, etiam hominum quæ vocant omina. Quæ maiores noſtri quia valere cenſebant, idcircò omnibus rebus agendis, QVOD BONVM, FAVSTVM, FELIX, FORTVNATVMQVE ESSET præfabantur: rebuſque diuinis, quæ publicè fierent, vt FAVERENT LINGVIS, imperabatur: inque feriis imperandis, vt litibus & iurgiis ſe abſtinerent. Itemque in luſtranda colonia, ab eo qui eam deduceret: & cùm Imperator exercitum, cenſor populum luſtraret, bonis nominibus qui hoſtias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu conſules obſeruant, vt primus miles fiat bono nomine. Celebre eſt quod retulit Cedrenus, Græcus auctor, de Perſis, apud quos ſollemne fuit de nulla re graui & ſeria quicquam ſtatuere priùs, eamque auſpicari, quàm oratio & colloquium religiosè haberetur. Legi alicubi equum in ingreſſu itineris ceſpitantem aut prioribus lapſum pedibus, pro inauſpicato ſigno à veteribus accipi ſolitum fuiſſe. Cum enim Sulpitius Galba in prouinciam exiens, ad portam ipſam canterium ſuum cecidiſſe animaduertiſſet, Rideo, inquit, canterie, te iam lapſum eſſe, cùm tam longum iturus iter, vix ingreſſus labaris. quæ hiſtoria prouerbio locum dedit, in eos qui animo deficiunt ipſo ſtatim negotij principio. Multæ ſunt eiuſdem argumenti apud M. Tullium hiſtoriæ libris de diuinatione. Lumen huc adfert illud Iſocratis ad Demonicum: *ὡς ἂν βούλῃ πορίζεσθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας· ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἔπαινος· ἔχθρας δὲ ψόγος*. Si velis tibi parare amicos, bonum quid dicito apud eos, quod aliquis illis renunciet nam principium amicitiæ, laudatio eſt, inimicitiæ autem vituperatio. Hanc ſententiam variè vſurpatam reperio Iureconſultis. Originem enim rei aiunt inſpiciendam, l. 2. D. de orig. iur. Et, quæ malo ſunt inchoata principio,

Sacrorum carmen precationis.

Equus in ingreſſu itineris ceſpitans.

cipio, vix eſt vt bono peragantur exitu, c. principatus, 1. q. 1. apud Gratian. c. miramur, 61. diſt. Item, quod ab initio vitioſum fuit, tractu temporis conualeſcere non poteſt, l. quod ab initio, D. reg. iur. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. D. de pact. Alioqui ſatis eſt benè incœpiſſe, quamquam diuerſus ſequatur effectus, l. ſed an vltrò, §. 1. D. de neg. geſt. Nec res ſubſiſtit, cùm ad eum caſum venit à quo non potuit incipere, l. pro parte, D. de ſeruitutib. Item, vbi nullum principium eſt, nullus finis ſequitur, l. in vniuerſis, C. qui dar. tut. Et diſpoſitio facta inhabili, cui lex ab initio reſiſtit; ſi conferatur in tempus habile, hoc eſt in tempus permiſſum, non validatur. l. ſi minor. D. de ſeru. export. l. in tempus. D. hered. inſtit. Et alia eiuſmodi ſexcenta occurrunt, quæ ſtudioſi pro ſuo arbitratu poſſint ſublegere.

muſtela tibi ſi occurrat.] Occurſum muſtelæ ominoſum fuiſſe tradunt auctores. Vnde nunc etiam apud quaſdam nationes infelix habetur omen, ſi cùm paratur venatio, aliquis muſtelam nominat: cuius etiam occurſus vulgò eſt inauſpicatus habitus. Eadem picta infortunium ſignificabat: animal enim putabatur infauſtum eſſe, maliq́ue præſagij, iiſq́ue maximè, quorum domos habitet. Dicitur enim inſidiari domeſticis animalibus, præſertimq́ue altilibus, easq́ue ad internecionem vſque perſequi, ait Pier. lib. 13. idemq́ue occurſum pleriſque religioſum haberi dicit. Adhæc in negotiis obeundis vel nomen ipſum, vtpotè efficaciæ contrarium, multos remorari. Lege prouerb. Muſtelam habes. *Occurſus muſtelæ.*

AD EMBLEMA CXXVII.

PAVLVM immorabor in illuſtranda huius emblematis epigrapha, antequam veniam ad explicationem carminis. Nihil reliqui itaque, prouerb. olet, ei ſimile quod vſurpauit Ariſtides, ἐν λόγῳ περὶ τοῦ παραφθέγματος, οὐδὲν ἔτι ὤν, Nihil amplius. Sed hæc oratoris verba, vbi de Neſtore: τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὐδὲν ἔτι ὢν εἰς ταῦτα ὑπὸ γήρως: iuxta id quod dici ſolet, nihil amplius exſiſteret præ ſenio. Cui conuenit illud, Præter plorare nihil: quod Horat. in Satyris, & M. Tullius vſurparunt. Hæc ſatis. nunc ad carmen.

Deflet horribilem quandam calamitatem, qua fuit affecta Inſubrum Longobardia circa annum, vt coniicere facile eſt, 1541. Eleuata enim nube locuſtæ ex aëre dicuntur cecidiſſe, quæ legumina, herbas, & grana fermè omnia depaſtæ, induxerunt fa- *Hiſtoria de locuſtis.*

mem,

mem, & quorundam deſperationem, quòd poſt tot tantaque infortunia nihil eſſet relictum. Habebant digiti longitudinem, turgida capita, ventres obeſos,& ſanie refertos. Itaque extinctæ intolerabili fœtore aërem corruperunt, vt etiam corui, cornices, accipitres, aliæq. aues cadaueribus alioqui inhiantes ferre nequiuerint: quod colligimus ex Commentariis eorum qui noſtri temporis hiſtoriam congeſſerunt. Iidemque tradunt, in regionibus Poloniæ regno finitimis incredibilem fuiſſe eiuſmodi animalculorum multitudinem: nullas primò alas habuiſſe,ſed magnos dediſſe ſaltus: paulo pòſt quatuor adeptas, tantoque numero conuolaſſe, vt duo milliaria in longum & latum cubito tenus ita occuparent, vt ipſius quoque ſplendorem Solis à toto illo terræ ſpatio ſua denſitate excluderent: vnde colligere eſt facillimum, rebus humi naſcentibus damna innumerabilia inde ſubſecuta eſſe, quæ ad radices vſque omnia depaſtæ eſſent: Cùm verò ſuccreuiſſent alæ, erant digiti humani magnitudine;tumque in fruges atrociùs graſſabantur. Cæterùm hæ neque vi, neque induſtria alia propulſari potuere. Hoc autẽ ei ſimile eſt, quod habetur Exod.10. & apud Ioſeph. lib. Antiquitatum 2.cap.13. Locuſtarum etiam in Africa multitudinem prodigij ſimilem fuiſſe tradit Auguſtin. in lib. De ciuitate Dei tertio,cap. vltimo,cùm iam populi Romani prouincia eſſet. Conſumptis enim fructibus & foliis lignorũ, ingenti nube in mare dicunt eſſe deiectam: qua mortua,ſecuta eſt aëris corruptio, quæ tantam aduexit peſtilentiam, vt in ſolo Maſiniſſæ regno octingenta hominum millia periiſſe referantur, & multo amplius in terris littoribus proximis. hæc ille. De Locuſta ita ſcribit D. Ambroſius lib. 5. Hexaëmer. c. 24. Vſque ad locuſtam, ait, quoque gratia diuina penetrauit, quæ cùm agmine conferto regionis cuiuſq. occupauerit latitudinem, innoxio primùm fertur habitaculo, nec fructus inhoſpitali incurſione depaſcitur, niſi diuinæ ſignum præceptionis acceperit. Etenim ſicut in Exodo legimus, ea quoque cæleſtis vltionem offenſionis exequitur, piæ miniſtra vindictæ. Hanc quoque auis deuorat Seleucis. Sic enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorum, quæ locuſta conſueuit inferre, cui creator inexplebilem dedit deuorandi naturam, vt inſatiabili paſtu plagam ſuam poſſit extinguere. hæc Ambroſ. Herrmannus Schedel in Chronic. de damnis ab eodem animalium genere illatis ita commeminit: Lotharij Imperatoris tempore, ait, à Carolo Magno tertij, locuſtæ innumerabiles ſex alas habentes & dentes duos lapide duriores, in Gallia, veluti nix,

terram

terram operuerunt; herbas, ſegetes & arbores, ac vniuerſa viriditatem habentia deuaſtarunt: Tandem proiectæ in mare, & ad littora in terram eiectæ. ſecuta eſt magna putrefactio: & inde mortalitatem magnam, aërem inficientes, generalemque hominum interitum ſuſcitarunt. Idem auctor hac de re ſic alibi ſcriptum reliquit: Tempore Caroli Burgundionum Ducis, filij Philippi optimi, locuſtæ per Italiam vagatæ, Brixiæ agrum deuaſtarunt, cùm in Brixiano agro in maxima multitudine aduolarunt: quæ Brixianis & Mantuanis maximum damnum intulerunt. Quibus niſi Ludouici Mantuani Principis ſolicitudo obſtitiſſet, ſata quoque in tota Lombardia corroſiſſent. Earum etiam meminere Imperatores in l. 18. C. De loc. & cond. Excepto, aiunt, tempore, quo edaci locuſtarum pernicie ſterilitatis vitium interceſſit, ſequentis temporis fructus, quos tibi iuxta præteritam conſuetudinem deberi conſtiterit, reddi tibi Prouinciæ Præſes iubebit. Locuſtam depinxit Claudianus in Epigrammat.

Horret apex capitis, medio fera lumina ſurgunt
Vertice, cognatus dorſo dureſcit amictus.
Armauit natura cutem, dumiq; rubentes
Cuſpidibus paruis multis acuêre rubores.

Ariſtotel. 3. Rhetoric. ex Steſichoro prouerb. vſurpauit, Cicadæ apud eos humi canent. οἷον εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. vt ſi quis dicat id quod Steſichorus in Locris extulit, nō oportere conuiciari, ne cicadæ humi canant. Voluit poëta vaſtationem rerum omnium, ruinamque extremam intelligere, adeò vt non ædificia modò, ſed ne arbores quidem ſtantes relinquantur, omniaque ſolo æquentur, vt cicadæ nihil habeant quo inſideant. Hoc inde ductum quòd cicadæ arbuſtis maximè gaudeant. Exemplū eſt comminationis, quo ſignificatur cuncta arbuſta ſuccisum iri ſtirpitus ab hoſtibus, ita vt ſic truncatis ſtipitibus cicadæ neceſſariò cogantur humi cantillare. Apud Theocritum, puella depaſtrix alieni patrimonij καλαμαία μάντις appellatur, id eſt locuſta, quæ meſſem intercipiat. Multa autem veteribus prodita remedia arcendis locuſtis, ſi vacat, lege apud Caſſium Dionyſ. De agricultura lib. 13. cap. 1.

Complicatis iam meis ſchedis occurrit ex Piſide pulchra deſcriptio locuſtarum, lib. eo cui nomen fecit περὶ κοσμουργίας. Ea ſic habet.

Τίς ἐκστρατεύει παγκοινῇ τὴν ἀκρίδα;
Ἔθνος στρατὸν εἰς φθορὰν Αἰγυπτίων,

Βέλει

Βέλος νεφῶδες ἐξ ἀδήλου τοξότου,
Λόγχην ἑτοίμην, αὐτοκίνητον δόρυ
Πυκνὴν φάλαγγα, μυριόστομον ξίφος
Πηδητικὴν ἔπαλξιν ἀστάτου μάχης;
Οὐχ ἵσταται γὰρ, ἀλλὰ πλήττει, καὶ τρέχει,
Ἕρπουσα πορθεῖ, καὶ κλονεῖ πτερουμένη,
Δοκεῖ δὲ φεύγειν καὶ παλίνδρομος μένει,
Φθείρει πρὸ καιροῦ, καὶ θερίζει πρὸ χρόνου,
Ω μὲν ἀμέλγει τῶν ὀπῶν τὴν ἰκμάδα,
Τρυγᾷ τὰ φύλλα, τὴν τρύγην δὲ βόσκεται,
Καὶ συλλέγει τὰ κῶλα, καὶ τείνει πάλιν
Ὥσπερ τὰ νεῦρα τῶν βελῶν οἱ τοξόται.

Quiſnam in aciem inducit Locuſtarum agmina
Aligera, collecta in neces Ægyptias,
Vt nubilum telum abditi ſagittarij,
Iaculum paratum, haſtamq; motam vi ſua,
Denſam cateruam, centicipitemq; gladium,
Salienſq; præſidium inquieti prælij?
Locuſta enim non ſtat, feritq;, & curſitat,
Vaſtatq; repens, peruolitat omnia loca,
Fugaſq; ſimulat, reciproca & ſiſtit via,
Ac perimit ante tempus, ante diem metit:
Arbuſta marcere, & rigere herbas facit:
Crudum lignorum exſugit humorem omnium:
Vindemiat folia, ac vorat vindemiam:
Cadauera modò congregat, modò diſsipat,
Neruos ſagittarum vt ſagittipotens ſolet,
Et hoſtium corpus ſuorum vulnerat
Haſtilibus crurum recuruorum horridis.

Euro] Eurus ventus eſt Orientalis calidus.
tendere turmas.] Ab exercitu allegoria.

Atyla. *Atyla.*] Atyla Princeps ex Scytharum genere, qui poſt ſubactam Pannoniam, Aquileiam deleuit, & in Germaniam tranſiens multa vaſtauit: eius exercitus armatorum fuit 500000. cui dux Romanorum Aetius, & Theodoricus Hiſpanicorum Gothorũ rex fortiter in campis Catalaunicis occurrerunt; vbi commiſſo prœlio 180000. vtrimque cæſa ſunt, Hunnis victis. Pauci verò interiectis annis, Aetij, deinde Valentiniani audita cæde rediit infeſtior, Aquileiaque deleta Romam properabat. ſed Leonis Pontificis Romani precibus delinitus, dum nouis intentus eſſet nuptiis, vino nimio obrutus, effuſa è naribus ſanguinis copia, eſt ſuffocatus.

Xerxis

Xerxis erant.] Xerxes rex Perſarum, Darij filius, in Græcos dimicaturus, habuit de regno ſuo ſeptingenta millia: de auxiliis trecenta: roſtratas naues mille & ducentas: onerarias, ad tria millia: in quibus fuerunt hominum myriades 23. terreſtris autem exercitus fuerunt centũ & ſeptuaginta myriades, equitum octo. Claudian. 2. in Rufinum: *Xerxes.*

Haud aliter Xerxem toto ſimul orbe ſecutos
Narratur rapuiſſe vagos exercitus amnes,
Et telis vmbraſſe diem, cùm claſsibus iret
Per ſcopulos, tectumq́; pedes contemneret æquor.

Herodotus lib 7. Lege Iuſtinum lib. 2. & Plutarch. initio libri, cui Parallela nomen fecit. De eodem exercitu, ſi mauis habere fidem Iſacio Tzetzi, Lycophronis interpreti, hæc habe. Numerus exercitus Xerxis erat *quingentæ myriades: naues mille ducentæ & ſexaginta. quadringentis talentis opus erat exercitui ſingulis diebus.

farra omnia.] Rei difficultas ſpondaicum fecit. priores editiones nō, farra omnia, ſed, corda omnia, elegantiùs habebant. Corda autem non à voce, cor cordis, ſed à cordum cordi, quod eſt ſecundum fœnum poſt meſſionem primam germinans, vt ex Plinio liquet cap. 28. lib. 18.

Spes & in anguſto eſt.] Reſtat deſperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

ſtant niſi vota ſuper.] Id eſt, nil niſi vota ſuperſunt; vt habet Ouid. lib. 1. Triſt. Elegia 2. Hîc enim notanda Tmeſis, & Anaſtrophe.

AD EMBLEMA CXXVIII.

EPIGRAPHE huius è Plauto petita, refero illud Menandri,

κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει. & illud,

τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς πολλὰς ἔχει.

quo ſenſu apte dixit Euripedes, τὰ εἰς οἴκους ἀδίκως εἰσιόντα οὐκ ἔχει σωτηρίαν. Hoc malum eſſe maximum dicit Menander, quia qui aliena volunt vndique corradere, ſpe ſua excidunt, & ipſimet periclitantur: nam contrà quàm ſperabant, euenit. Refert Cornel. Tacit. 1. hiſt. grande gaudium Romanos inuaſiſſe, quod ij tam pauperes forent quibus donaſſet Nero, quàm quibus abſtuliſſet. Sed audimus longè grauè & cordatum Plauti monitum, ſic enim Rudente: *Aliena corradere, lucrum non eſt.*

O Gripe

O Gripe Gripe, in ætate hominum plurimæ
Fiunt tranſennæ vbi decipiuntur dolis.
Atque adepol in eas plerumq; eſca imponitur:
Quam ſi quis auidus poſcit eſcam auariter,
Decipitur in tranſenna auaritia ſua.
Ille qui conſultè, doctè, atque aſtutè cauet,
Diutinè ei vti bene licet partis bene.

Emblematis typus. Tetraſtichon porrò hoc paucis commutatis mutuatus eſt ex Gabriæ apologo, quod ſic habet:

βοὸς φαγὼν παῖς εἰς ἑορτὴν ἔγκατα,
οἴμοι κέκληγ', ὡς σπλάγχνα, μῆτερ, ἐγχέω.
ἡ δ' αὖ γελῶσα, μὴ φόβου τέκνον, ἔφη,
*τῶν σῶν γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἐμεῖς * ἀλλότριον.* id eſt,

**ἀλλότριον.*

Bouis puer cùm ediſſet die feſto viſcera,
Hei mihi! gemebat; quia inteſtina mater emitto.
Illa autem ridens, Ne time fili, inquit:
Tuorum enim nihil, at vomis alienum.
Puer die feſto bouis cùm viſcera
Voraſſet, Hei mater, clamat, mea effluunt
Inteſtina. at ridens ait, Fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena vomis.

In furaces & raptores. Dicitur in eos, qui quæ rapto & fraude congeſſerunt, ægrè perdunt, ac ſi ſua eſſent. Proculdubiò non ab re dictum eſt à Chryſoſtomo, Pauca malè parta, multa bene comparata perdere: vt & Plautus, vnde eſt Emblematis titulus, *Malè parta malè dilabi.* Hoc ſi veniret aliquando in mentem iis qui tam impensè animo ſecum agitant, vt faciendi lucri rationem conquirant, huc & illuc pecunias corradant, nec interea vnde habeant curant: aut certè timerent, ne amittendi alea fortaſſe aliquando impotentiùs cruciarentur: aut ne iuſtam in ſe numinis iram prouocarent: aut ſaltē cogitarent, quàm hæc fluxa ſint, quamque fragilia ea fortunæ bona, quorum habendorum cauſſa tot tantisque curis diſtringuntur. Celebratum eſt iam olim doctorum hominum vocibus: Diuitem aut iniquum, aut iniqui hæredem: quod dictum eſſe ſuſpicor in eos tantùm, qui quicquid omninò auidè cupiunt, iure vel iniuria congerunt. Quî verò fieri poteſt, vt opum facultatumque tam expedita faciliſque, & pænè momentanea, vt ita loquar, adeptio, conquiſitio, poſſeſſio, iuſta eſſe & legitima cenſeri debeat? Iuuenalis optimè:

——diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri. ſed quæ reuerentia legum?
Qui metus aut pudor eſt vmquam properantis auari?

His

His itaque violentis & iniquis harpyiis, id eſt furacibus hominibus, ſi quid aduerſa fortuna detrahat, aut alius quidam caſus eripiat (quod nonnumquam ſolet accidere) iacturam hanc non tam moleſtè ferre debent, quam certè boni quique & honeſti viri in lucro eſſe deputarent, beneque cum mortalium rebus actum eſſe non tam grauatè dicerent, ſi quæ iniuſtè poſſederũt iniqui illi captatores, ad veros tandem poſſeſſores redirent. Eo de genere furum ſunt plerique forenſes rabulæ, atque importuni ſycophantæ, & maximè ærario publico nonnumquam præfecti, qui æquiſſima numinis vltione, aduerſa reflante fortuna, plerumque ſumptus faciunt, quos numquam putaſſent: & ſæpenumerò citius quàm vellent, euomunt quod cõcoquere non potuerunt. Id etiam vulgò tritum:

De malè quæſitis non gaudet tertius hæres.

Porrò Cicer. Philipp. 2. vſurpauit hoc Adagium Plautinum, tranſtulitque in Antonij rapacitatem & ingluuiem, his verbis: At quàm inſolenter ſtatim heluo inuaſit in eius viri (Pompeium intelligit) fortunas, cuius virtute terribilior erat populus Romanus exteris gentibus, iuſtitia charior! In eius igitur copias cùm ſe ſubitò ingurgitaſſet, exultabat gaudio, perſona de mimo modò egens, repente diues: ſed vt apud Poëtam neſcio quem, Malè parta malè dilabuntur, incredibile ac ſimile portenti eſt, quonam modo ille tam multa, quàm paucis non dico menſibus, ſed diebus effuderit. Fortaſſe & huc referri poteſt illud Democriti, πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας περιγινόμενος ἐπιφανέστερον τὸ ὄνειδος κέκτηται. & Heſiodus, mala lucra damnis eſſe ſimillima cecinit:

—— κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι.

Contrà laudat, χρήματα οὐχ ἁρπακτά, quæque ſunt θεόσδοτα. Sed præſtat audire Euripidem:

ἀδίκως δὲ μὴ κτῶ χρήματ', ἢν βούλῃ πολὺν
χρόνον μελάθροις ἐμμένειν. τὰ δ' ἀδίκως
οἴκους ἐσελθόντ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν. id eſt,

Ne compares iniuſtè vllas opes, quas velis tibi eſſe diuturnas: quicquid enim iniquè domi cumulâris, ſaluum eſſe minimè poteſt. Non alienum illud Iuriſconſulti: Non videtur retinere poſſeſſionem qui eam ſic nactus eſt vt retinere non poſſit, l. non videtur, D. acq. poſſeſſ. Refert Corn. Tacitus libris Annal. quoſdam ſub Neronis principatu locupletes, qui cùm tandem facti eſſent omnium egentiſſimi ac miſerrimi, & Populus Romanus lætabatur fortunam ita conuerſam, ſimulque pœnas dare qui meruiſſent. Illuſtris ille Taciti locus, & nos

ſingulari dei iudicio non ita pridem vidimus pleroſque balatrones, qui medio tumultu, ſub titulo ſancti fœderis facti ſanguine bonorum ciuium locupletes, tandem vrbe recepta, & rebus compoſitis factos omnium deſpectiſſimos. Adhæc non prætermittam (quod attinet ad carminis enarrationem) Miluum in Hieroglyphicis locupletem deſignare & rapacem: quod in Phædone ſignificat Socrates, cùm eos homines qui auaritiæ ſtuduiſſent, & ad imbecilliorum expilationes & rapinas parati ac ſemper prompti fuiſſent, in miluos & lupos conuerti ait. Sed & in ſacris Miluus pro prædone ac graſſatore accipitur. Pier. lib. 17 Hieroglyph.

quem nauſea torſerat.] Qui præ ingluuie vomebat.

Viſcera, diuitiæ.

viſcera ab ore fluunt.] Viſcera ſunt diuitiæ: vnde Penelope Ouidiana:

Viſcera noſtra tuæ diripiuntur opes.

Et vulgariter dicitur apud noſtrates, Eùm qui ſuum perdit, ſenſum perdere: vel, Qui cenſum perdit, perinde videri, ac ſenſum profundere. Sunt enim χρήματα ἡ ψυχὴ καὶ ζωὴ βροτοῖς, vt eſt in quodam Græco Epigrammate. Cicero pro Quintio: non pecuniam modò, verùm etiam hominis propinqui ſanguinem vitamque eripere conatur. Notus eſt ex Syllana defenſione M. Ciceronis locus, de iis qui tanto amore ſuas poſſeſſiones amplexi tenent, vt ab eis membra diuelli citius & diſtrahi poſſe videantur. Amm. verò Marcell. lib. 17. Dum nullus obſiſteret, &c. ex barbarorum viſceribus alimenta congeſta ſunt.

AD EMBLEMA CXXIX.

APOLOGVM hunc in primo Epigrammatum Græcorum reperi, de tribus puellis alea iacta inquirentibus, quænam prior fato conceſſura eſſet: quæ verò ſortem iactam viderat ſibi mortem portendere, riſu neglexit, cùm ſtatim tegula in caput lapſa riſui finem dedit; quod ſignificat Adagiũ, Mala vel inuocata veniũt: illudq. apud Græcos vulgatũ. διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι: hoc eſt, Mala vel etiam non quærentibus obtingũt, bona vix accedunt etiam quærentibus. Idem reſpondit Diogenes rogatus, quid de hominum ſorte ſentiret: Miſeram & infortunatam hominum conditionem eſſe dixit, cùm bona quærentibus vix obtingant, cadant autem infortunia, non tantùm non quæſita, ſed præter omnem exſpectationem. Plautus Moſtellaria:

Mala veniunt etiam non vocata.

——vnum

——verum hoc ſcito, nimio celerius
Venire quod moleſtum eſt, quàm id quod cupidè petas.

Accedit adagium illud, multa inter os & offam, & multa inter calicem, ſupremaque labra, ex vetere quodam. Notant ſcholiaſtæ ad §. illud. Inſtit. de rer. diuiſ. Q. Curtius lib 8 Contra obſequia fortunæ non ſatis cauta mortalitas eſt. & illud veteris mimi: *Nulla eſt adeò bona fortuna, de qua non poſſis queri: &, neſcis quid optes, aut fugias, ita ludit dies.* Virgilianum illud ad finem 1. Georg. ex quadam Varronis ſatyra,

Neſcis quid veſper ſerus vehat, vnde ſerenas
Ventus agat nubes. ——

Græcum Epigramma eiuſmodi eſt, in titulo εἰς δυσπραγίαν.

αἱ τρισσαί ποτε παῖδες ἐν ἀλλήλῃσιν ἔπαιζον
κλήρῳ, τίς προτέρη βήσεται εἰς ἀίδην·
καὶ τρεῖς μὲν χειρῶν ἔβαλον κύβον· ἦλθε δὲ πασέων, *Charaſter emblematis.*
ἐς μίαν, ἡ δ' ἐγέλα κλῆρον ὀφειλόμενον.
ἐκ τέγεος δ' ἄρ' ἄελπτα ἀπωλίσθησε πεσοῦσα·
δύσμορος εἰς ἀίδην δ' ἤλυθεν, ὡς ἔλαχεν.
ἀψευδὴς ὁ κλῆρος ὅτῳ κακὸν, ἐς δὲ τὸ λῷον
οὔτ' εὐχαὶ θνητοῖς εὔστοχοι, οὔτε χέρες.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura eſſet ad inferos.
Et tres quidem è manibus emiſerunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem ſortem debitam.
E tecto verò inopinatus lubrico lapſu ruit caſus.
Infortunata in Orcum deſcendit, vt erat ſortita.
Non fallax (eſt) ſors cui malum (imminet:) ad bonũ autem
Neque preces mortalibus (ſunt) peritæ iaculandi, neque manus.

Tres quondam ſimul vt luſiſſent ſorte puellæ,
Quæ prima infernos eſſet itura lacus:
Tresq; emiſiſſent talum, cecidiſſet at vni
E tribus, hæc ſortem riſit inepta ſuam.
Tum de tecto inopinatus ruit impete caſus,
Ex ſorte infernas lapſa repente domos.
Sors minimè eſt fallax impendent cui mala, ſed cui
Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel pretio.

Cæterùm Socrates aleæ ludo humanam vitam comparabat, *Alea ludo vita hominis comparata.* πεττείᾳ τινὶ ἔοικεν ὁ βίος, καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφον τινὰ τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον. οὐ γάρ ἐστιν ἄναθεν βαλεῖν, οὐδὲ θέσθαι τὴν ψῆφον, Aleæ ludo ſimilis eſt vita, & quicquid euenit, veluti quandam teſſeram depo-

nere oportet. Non enim denuò iacere licet, neque teſſeram aliter ponere. Cui & conuenit illud Terentij in Adelphis:

Sic in vita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maximè opus iactu non cadit,
Illud quod cecidit ſorte, id arte vt corrigas.

Modeſtia decet vel maximè fortunatos.

Huc fortè non incommodè transferes illud Demoſthen. σπουδαίων ἐςὶν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίςῃ τῇ παρούσῃ τύχῃ χρῶνται, τότε πλείω τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἔχειν· οὐδὲν γὰρ οὔτε φυλαττομένοις οὕτω δεινὸν ὡς ἀφύλακτον εἶναι, οὔτε ὀλιγωροῦσιν, ἀπροσδόκητον παθεῖν. id eſt, Proborum hominum officium eſt, cùm fortuna vtuntur maximè proſpera, tum ſummum habere modeſtiæ ſtudium. Neque enim quicquam tam formidabile, quin vigilantia præcaueri, neque vllum malum eſt, quin oſcitantibus euenire poſſit.

Styx.

ad Stygias aquas.] Id eſt, ad mortem. Styx inferorum fluuius, per quem veteres putabant animas tranſire poſt mortem. Lactant. lib 1. cap. 11. Hanc phraſim mutuatus eſt ex Martiale: Nam in primo ſic 79. epigr.

Decreuit Stygios Feſtus adire locos.

Idem 102.

Nec prius ad Stygias famulus deſcenderat vmbras. & dein,
Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.

Et Stygias æquum fuerat patrem iſſe ſub vmbras.

Libro etiam 4. 37.

Etiam per Stygias eſſet iturus aquas.

Denique vndecimo lib. 85.

Qui nondum Stygias deſcendere quærit ad vndas.

cæca ſortis.] Ignara exitij futuri.

tecto.] Tegula.

Rebus in aduerſis mala.] Prudens quiſque omnia quæ ſibi ſperanda ſunt, non in meliora, ſed in peiora conſtituat: vt ſi quid præter ſpem accidat, id tamquam lucrum reputet, vt monet Comicus. Ouidius 4. De Ponto:

Tu quoque fac timeas; & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

AD EMBLEMA CXXX.

Titulus Emblematis vnde ductus.

GENERALIS ea theſis, præfixa Emblemati, ad quaſcumque humanas calamitates & incommoda poteſt accom-

commodari: eaque, niſi fallor, parœmia eſt medicis familiaris. Eam conferre placet cum aurea illa Nazarij ſententia, ex Panegyrico quem Cæſari Conſtantino dixit: Facilior, inquit, & multò procliuior lædendi quàm commodandi ſemper eſt via: vulnerare integrum, quàm ſauciato mederi: diſſipare rapta, quàm diuulſa componere.

Aetherius.] Homerus Iliad. I. Aten Deam fingit mortales variis implicantem anguſtiis & perturbationibus, eorumque mentes ſeducentem, variisq. opinionum monſtris afficientem: ad quæ mala ſarcienda placandaque Litæ Iouis filiæ opponuntur, quæ tamen non ſtatim poſſunt inſtaurare atque componere, quod ab ea motum atque diſſectum fuit: ſed id longo temporis interuallo fieri ait, vtpotè quæ ſint luſcæ, tardis pedibus, & ſenio confectæ. Verſus Homericos huc adiiciemus: *Ate Homerica.* *Litæ.*

καὶ γάρ τε λιταί εἰσι διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ.
αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
βλάπτουσ' ἀνθρώπους. αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας διὸς ἆσσον ἰούσας,
τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο.
ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
τῷ ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ. hoc eſt,

Namque Litæ ſoboles magni Iouis, & pede claudo,
Rugoſæ, obliquoq́ oculo, medeantur vt illi,
Aten ſectantur. celeri præuertitur omnes
Illa gradu, & paſſim damnum mortalibus affert.
Hæ verò actutum ſarturæ damna ſequuntur,
Conciliantq́ ſuis cultoribus optima ſemper.
At ſi quis reiicit præfractè, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adſit, pœnasq́ ſuo det denique damno.

Etenim Litæ (i. preces) ſunt Iouis filiæ magni
Claudæque, rugoſæque, ſtrabæque oculis.
Hæ & poſt Noxam curant euntes:
Noxa verò robuſtaque & pedibus integris ideò omnes
Longè præcurrit: anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantem:

Qui autem abnegarit, & proteruè recuſarit,
Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa ſimul ſequatur, quo læſus pœnas luat.

Eiuſdem Ates etiam meminit Iliad. τ. quo loco Iupiter in eam confert, quòd eſſet deceptus à Iunone: Illam enim ea cauſſa capillis arreptam in terras præcipitē dedit, indixitque ne vnquam rediret in cælitũ contubernium. Hoc quidem ſignificatur, aduerſa quæque ſtatim & ex improuiſo impetere, tardè autem recedere: illud enim eſt quod Gallorum vulgus ait, Mala & ægritudines in equis accedere, ſed pedibus & lento gradu recedere. Ate enim noxa eſt velociſſima, quæ propter motum celerem, infortuniorum aleam maximè ſubitam & improuiſam ſignificat. Hanc Chriſtianæ pietatis auctores φώσφορον, i. Luciferum è cælo deturbatum interpretantur, vt maximè Iuſtinus Philoſophus ac martyr, Euſebius Pamphil. Suidas, & Budæus noſter ex Beſſarione Cardinale lib. 3. in calumniatorē Platonis. Stobæus Elegia περὶ δικαιοσύνης ex Solone hoc diſtichon retulit, vbi emergentem è diis noxam facit:

Res aduerſas ſtatim accedere, tardè recedere.

Lucifer è cælo deturbatus.

ἄτη δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἣν ὁπότε Ζεὺς
πέμψῃ τειρομένοις, ἄλλοτε ἄλλος ἔχει. id eſt,

Ex illis Ate apparet, quam vbi Iuppiter ipſe
Miſerit vltricem, tunc aliam alter habet.

Lita clauda & luſca cur.

Litas autem Deas claudas interpretantur Mythologi de iis qui precantur, quòd genua flectant: quas rugis obſitas eſſe Poëtæ volunt, ad deſignandam imbecillitatem. Has aiunt eſſe ſtrabis luminibus, quòd conniuere videantur in quibuſdam, ſed poſtremò neceſſitate ad ſupplicationes deflecti. Phornutus claudas eſſe tradit, quòd tardè & vix accedant ad eos ſupplicandos, quos antè affecerint iniuria: rugoſas verò & ſtrabis oculis, quòd grauiter & ore parum hilari intueantur quos offenderunt, & à quibus veniam deprecentur: Iouis porrò filias, quòd venerabiles ſint. hæc ille. Itaque id transfertur ad illatam cuipiam iniuriam, cuius difficulter memoria tollatur ex animo: iniuriarum enim & contumeliarum memoria tardiſſimè ſeneſcit, & ferè vt niſi morte deleatur. Vel ad id traducetur non omninò malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita Iulij Agricolæ, ſoceri ſui: Naturâ infirmitatis humanæ, inquit, tardiora ſunt remedia, quàm mala: & vt corpora lentè augeſcunt, citò extinguuntur: ſic ingenia ſtudiaque faciliùs oppreſſeris, quàm reuocaueris. Sic Seneca Epiſtola 92. Eligit aliquid noui caſus, per quod velut oblitis vires ſuas ingerat. Quicquid longa ſeries multis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit, id vnus dies

Locus Cornelii Taciti.

ſpargit

ſpargit ac diſſipat. Eſſet aliquod imbecillitatis noſtræ ſolatium rerumq́ue noſtrarum, ſi tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc incrementa lentè exeunt: feſtinatur in damnum: nihil publicè, nihil priuatim ſtabile eſt: tumultuantibus cauſſis mala, vnde minimè expectabantur, erumpunt. Huc pertinet Scytharum legati ſententia ex Curtio lib. 7. Quid tu? ignoras arbores magnas diu creſcere, vna hora extirpari? Ponticus Heraclides diſputatione De allegoriis Homericis, eodem penè modo intelligit: quo loco eos arguit imperitiæ, qui Homerum vituperent, qui Litas Iouis filias impiè deformi & mutilo corpore finxerit. His Poëta imaginem expreſſit eorum, qui ſupplices ſunt. qui enim peccarunt, ex conſcientiæ verbere tardiores eſſe ſolent: eosq́ue verentur aggredi quos læſerunt, & à quibus veniam impetrare poſtulant: pudoris enim ſui ſunt ipſi continuò memores. Nec verò præſenti animo eſſe poſſunt, aut conſtanter intuentur, vt qui retrò auertant oculorũ aciem. Primò itaque ſupplicum animus nullum præ ſe lætum ruborem admittit, vt qui pallidi ſint, demiſſo vultu, miſericordiam elicere conantur. Ea ergo cauſſa fuit, cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ. Contrà valida eſt & pernix Ate, cuius nimirùm acris & vehemens ſtultitia hominum non modò ceruicibus, ſed & animis impendeat. Nam toto impetu & ſine aliqua ratione fertur ad omne flagitium. Is ergo Poëta perinde ſe geſſit, vt qui pictor eſſet humanorum affectuum, quos affectus Deorum nominibus allegoricôs effingere ſolet. Lege Lucian. in Imaginibus, & Tragopodagra.

Ponticí Heraclidis allegoria de Ata & Litis.

Aten.] Ate eſt noxa, *παρὰ τοῦ ἀάσμαι*, lædo.

heu mala noxa.] De nomine noxæ & noxiæ hæc placet addere è commentario Alciati ad tit. De verb. ſignifi. Noxam dixere antiqui, ait, id quod nocet: quapropter culpa, pœna, detrimentum, noxa eſt. vnde & lib. 35. T. Liuius, noxæ exoluere, id eſt à pœna capitalis fraudis liberare, accepit. Seruus quoq. qui contra legem Aquiliam alicui damnũ dedit, noxa eſt. At noxia ſolummodo de maleficio ipſo dicitur, nec tam generali ſignificatione accipitur, ſicuti noxa. Cicero lib. 3. de Legibus, Noxiæ pœna par eſto, vt in ſuo vitio quiſque plectatur, vis capite, auaritia mulctâ, honoris cupiditas ignominiâ. M. Manilius: Quinetiam infelix virtus, & noxia felix. Plautus in Bacchid. Sat ſit, ſuſpectus ſum, cùm careo noxia. Quo ſenſu & in Moſtellaria & in Pſeudolo vſus eſt. Terentius quoque in Phormione: In re incipienda ad defendendam noxiam. ſed & in Eunucho & Hecyra ad eundem modum. Nec noxam eos

aſcripſiſſe quiſquam dixerit, cùm ratio carminis non conſentiret. Quæ adducere volui, vt palàm fieret quàm iniquo iure Iuſtinianum in Elegantiis ſuis inſectetur Valla, & Seruium Beroaldus, dum adiectiuè tantùm dici noxiam opinentur contra veterum auctoritatem. Hæc ille.

Ergo Litæ, proles Iouis.] à Litis, nomen factum τῆς λιτανείας, & verbum λιτανεύειν, quod eſt ſupplicare, vota, precesq. ſuppliciter fundere. Sic litatum, pro eo quod eſt aliis ſolutum, deditum deo, quaſi luitatum, ait Feſtus.

proles Iouis.] Rectè proles Iouis, quia vt Dei proprium iuuare mortales, ait Plin. initio hiſtoriæ mundi, ſic nulla re alia magis ad Dei naturam accedimus, quàm ſalutem hominibus dando, vt Tull. Ligariana, vt Strabo, εὐεργετεῖν ἐστὶ θεοὺς μιμεῖσθαι. Contra Atabulus apud Horat. 1. ſermon. 5. nomen habuit ἀπὸ τὴν ἄτην βάζειν, quòd damnum, noxamq. ferret. Actius Menalippo, te eſſe huic noxæ obnoxium, citat Feſtus, tradens noxam eſſe peccatum, vel pro peccato pœnam.

AD EMBLEMA CXXXI.

PINDARVS Olymp. 5. αἰ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνα τε μάρναται, πρὸς
ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον. id eſt,

Circa virtutes labor ſumptusque perpetuò implicantur, vt opus difficultate obtectum aſſequare. Sed propiùs apud Plutarch. Bacchilides: πεσὸν γὰρ κῦδος ἔχει ἀρετά.

Historia ex Homero de vaticinio Calchantis.

Crediderat platani.] Cùm in Aulide Bœotiæ portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantium claſſis aduerſo vento detineretur, Calchas augur peritiſſimus cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex ſerpentis vel draconis augurio (qui in arborem ſubrepens nouem paſſeris pullos vnà cum matre deglutierat) decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit. Nam pro paſſeribus annos, pro angue tempus intellexit, vt explicat Pierius Hieroglyph. lib. 20. Narratio eſt apud Homerum Iliad. β. & Cic. 2. De diuinat. quam eandem reperi in vita Homeri, quæ Plutarchi nomine à quibuſdam circumfertur. De Calchantis illo vaticinio facile mihi eſſet adiicere Ciceronianos verſus, quos citat ipſe eodem De diuinatione: ſed liber eſt in omnium manibus. Locus Homeri ſic habet:

τίπτ' ἄνεῳ ἐγένεσθε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς, &c.

quem eundem ſatis feliciter Ouidius eſt æmulatus Transfor. 12.

——veri prouidus augur
Theſtorides, Vincemus, ait, gaudete Pelaſgi,
Troia cadet: ſed erit noſtri mora longa laboris:
Atque nouem volucres in belli digerit annos.

Hoc autem innuit, quod præclarum ſit, idem eſſe & arduum;& rebus maximis difficultatem quandam à natura eſſe propoſitam, ait idem M. Tull. Tuſcul. 3. Etenim nulla poteſt eſſe diuturna gloria, quam labor ſtrenuus & indefeſſus primùm non anteceſſerit. Quis enim magna coronari contendat Olympia, dulcis ſine puluere palmæ? Vulgo tritum id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. Præclarè Xenophon ἀπομνημ. 2. αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες· λέγει δὲ που καὶ Ἡσίοδος, *Nullam gloriam ſine labore parari.*

τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἑλέσθαι *Virtus difficulter paratur.*
ῥηϊδίως. λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε, τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ θεοί. id eſt, Curæ quidem laborioſæ efficiunt, vt ad pulchra & honeſta facinora perueniatur, ſicuti virorum optimorum habet adagium. Ait enim Heſiodus:

Amplecti vitium cumulatim & ſumere promptum eſt:
Namque iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum.
At Dÿ ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt atque ardua, & aſpera multum
Offertur: tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Teſtatur autem Epicharmus, A diis omnia nobis vendi laboribus. Memoriæ ſuccurrit & illud Clementis Alexandrini Stromat. δ'. ἔστι τις λόγος τὰν ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις· νῦν δέ μιν θοὰν χῶρον ἁγνὸν ἀμφέπειν, οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος, ᾧ μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ, ἵκητ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. quorum verborum hæc eſt ſententia: Fama eſt virtutis domicilium eſſe in quibuſdam rupibus, ad quas difficilis admodum ſit aſcenſus, eamque celerem incolere locum caſtum. Ea verò non conſpicitur quibuſcumque hominum oculis: neque vnquam ad eam quiſquam perueniet, tamquam ad forti-

tudinis propugnaculum, niſi primùm ſudore ac labore animum afficiente ſuam induſtriam probarit. Quid enim gloriæ Alexander, quid Epaminondas, quid Themiſtocles ſibi comparaſſent, niſi laborioſis & moleſtis expeditionum anguſtiis arduum virtutis iter ſibi conficiendum propoſuiſſent? οὐ γὰρ εὐτυχίᾳ τὰ ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνῃ καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων, εἰς τὸ τοσοῦτον προῆλθε δυνάμεως, ait in Ciallo Plutarch. id eſt: Non tam fortunæ proſper euentus Romanorum potentiam auxit, quàm egregia virtus, ac ſumma in laboribus aſperiſque in rebus tolerantia, aduerſis caſibus ſuccumbere neſcia. Illud etiam mihi ſuccurrit Pindari ex Olymp. ſexto: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι· πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴ τι ποναθῇ: id eſt, Virtus periculorum expers neque apud homines, neque mari habetur in pretio: at multi memorant, ſi quid honeſti laborioſè peractum eſt. Quid, vt hoc poſtremò, laudis Cæſar eſſet conſecutus, ſi facile illi fuiſſet Britannis inferre bellum? Aut Annibal quantum ſibi famæ cumulaſſet, ſi dum Italiam adiret, peruias Alpes citra puluerem & ſudorem, ac non magna ſuorum cæde feciſſet? Rectè Naſo Triſtium 4.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Et Propertius 4. Elegiarum:

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires:
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Porrò Alciatus id carminis videtur imitatus è Græco incerti cuiuſdam Poëtæ, apud quem tamen non eſt eadem concluſio, cùm de hirundine verba faciat, cuius nidum ſerpens deieciſſet & exturbaſſet, in eoque tandem igni ardenti combuſtus eſſet.

Crediderat.] Commiſerat, nidificauerat.

ſua pignora.] Pullos, vt alibi monuimus, de Ciconiæ nido.

Serpens ſaxeus. *Saxeus.*] Fatalis ſerpens eſt: necnon perpetuæ belli Troiani memoriæ per metamorphoſim ſerpentis in perpetuæ duritiei ſaxum. ſonat etiam ſaxeus, durum, crudelem, inexorabilem, quique nulla flecti prece poſſit. Huc pertinet quod alio loco memini retuliſſe me de illo angui qui Tarquinij Superbi animum ſtupefecit, attonitumque reddidit, cùm à columna lignea repente lapſus omnes in fugam vertiſſet, rei miraculo conſternatos: nimirum portendebat ille ſerpens nouum & inexſpectatum principem, eundemque ætate florentem Iunium Brutum, de lignea columna, hoc eſt, ſtupore, quem diu ſimulauerat, ne opprimeretur à tyranno, proditurum.

AD

AD EMBLEMA CXXXII.

ID petitum apparet è Macrobio Saturnal.1. cap.8. illud non omiſerim, ait, Tritonas cũ buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſitos, quoniam ab eius cõmemoratione ad noſtram ætatem hiſtoria elata & quaſi vocalis eſt: antè verò muta & obſcura, & incognita: quod teſtantur caudæ Tritonũ humi merſæ & abſconditæ. Triton marinus Deus, Neptuniq́ue filius, & tubicen, hoc ſchemate ſerpentis circulo continetur: quod refertur quidem ad perpetuam & numquam intermorituã doctorũ virorum memoriam. Tuba enim famæ & commendationis nota eſt, vt quæ ab omnibus exaudiatur. Serpens in ſe reuolutus, æternitatem deſignat, vt docet Orus Niliacus in ipſo Hieroglyph. principio. Hoc ſignificat hiſtoriam rerum geſtarum ab Saturni commemoratione ad noſtra vſque tempora, quæ aliàs obliterata eſſet, notam & quaſi vocalem extitiſſe. Nam quæ ante Saturnum geſta ſunt, obſcura & incognita in tenebris delituiſſe: quod oſtendunt Tritonum caudæ ad humum inclinatæ, quæq́ue oculos effugiunt. Id Alciatus ipſe Annotationibus in Tacitum ſic attigit: Veteres, inquit, in templorum Saturni ianuis imagunculas Tritonum ſtatuebant, non aliam ob cauſſam, quàm vt ab eo cœpiſſe hiſtoriam, æternitatemq́ue illis debere Deos oſtenderent, quorum præconio fuiſſent celebrati. Tibullus idem ſignificat his verbis:

Quem referent Muſæ, viuet, dum robora tellus,
Dum cælum ſtellas, dum vehet amnis aquas.

Ouid.3. Triſtium:

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniiq́ bonis.
En ego cùm patria caream, vobisq́ domoq́,
Raptaq́ ſint, adimi quæ potuere mihi:
Quilibet hanc ſæuo vitam mihi finiat enſe,
Me tamen extincto fama ſuperſtes erit.

Quò ſpectat Eudamidæ illud, qui rogatus cur Lacedæmonij ad bellum profecturi Muſis ſacrificarent, cùm nullum cũ Marte haberent commercium: Vt, inquit, poſt præclarè facta, memoria apud poſteros maneat. Et quidem docti, non ſolùm viui ac præſentes ſtudioſos diſcendi erudiunt atque docent, ſed hoc idem etiam poſt mortem literarum monimentis aſſequuntur, Cic.1. Officiorum. De Tritone plura apud Macrob. eo quem proximè citaui loco, & Gyraldum Syntag.5.

Typus Emblematis.

Triton, Deus marinus.

Spartani Muſis cur ante bella ſacrificarent.

ætum.]

cetum.] Inferiore ſui corporis parte piſcem refert, ſuperiore deum. Plutarch. de Iſide cõmentario ait Amphitritem minoresq́. Deos marinos, Tritonas dici. Eos deſcripſit vberrimè 4. Argonautic. Apollonius. Mitto quæ in Arcadicis habet Pauſanias: ſunt enim prolixiora, quàm vt huc attexere habeam neceſſe: Virgilius in decimo, vbi de apparatu nautico Mezentij:

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hiſpida nanti
Frons hominem præfert, in Priſtin deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat vnda.

Fama viros animo inſignes.] Sic initio panegyrici Maximino, & Conſtantino A.A. dicti, Equidem ſcio gaudentium ſtudia nunc ita toto orbe floreſcere, quacunque fama vltra naturam, qua fugitur diſcurſio volucris*mutuata, & pluſquàm mille vocibus ſonora percrebuit, vt omnium nationum gratulationibus conſecretur.

Viros animo inſignes.] Hi dicuntur eleganti verbo Græco, *οἱ πολύφημοι ἄνδρες, εὐλογιμοὶ, καὶ ἔνδοξοι*, qui & *ἀγλαοὶ* Homero. quæ ſanè laudatio petitur à virtutibus primariis, fortitudine, & iuſtitia: quali elogio donati heroës, toto orbe, omniq́ue poſteritate celebrati. Pertinent huc arguti & inimitabiles hymni Pindarici, in gratiam eorum ſcripti qui victores redierant ex Olympiis, Nemeis, Pythiis, Iſthmeis: item quæ ab epicis, & tragicis graui deſcripta charactere, ad res geſtas poſteris mandandas. Et quò maximè pertinent hiſtoricorum monumenta, niſi vt egregiè facta à mortalitate vindicent? Et pertinet ad exemplum, bonos & præſtantes viros honoribus affici, nec modò dum in viuis ſint, ſed etiam fato functos, vt virtuti ſuum reddatur præmium, quæ ſanè laudata creſcit: & id permultos accendit ad ſimilem virtutem, & facta ſimilia.

AD EMBLEMA CXXXIII.

Galeacius. EPITAPHIVM eſt Ioannis Galeacij; quem celebrat eo maximè nomine, quòd fortiſſimè Turcis in Italiam irrumpere conantibus reſtiterit, & Remp. ſuam legum auctoritate compoſuerit. Huius Hiſtoriam repete ex Sabellico Ennead. 9. lib. 9. ſed maximè Paulum Iouium conſule de Ducibus Mediolanen. Videtur autem Alciatus id confinxiſſe ad Græcorum quorundam Epigrammatum imitationem, vt eſt Germanici quoddam lib. 3. quo Themiſtocles rerum à ſe geſtarum commemo-

memoratione indicat, quo pacto à Græcis ſepeliri velit: alioqui nullum ſatis magnum & dignum ſepulchrum ſuis virtutibus erigi poſſe. quò ſpectat & Parmenionis in Alexandrum, cui pro magnitudine rerum non poſſe ſcribi dignum epitaphium, ſed Europam & Aſiam, quas ſubiugauit, eius eſſe ſepulchrum tradit. Simile eſt quod in Hectoris tumulo fecit Poëta quiſpiam: in quo Hector non vult comparari ſepulchro aut tumulo; quippè qui vniuerſæ Græciæ reſtiterit, & cuius ampliſſimum ſepulchrum ſint Ilias, Homerus ipſe, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem modo vt dignus Galeacio tumulus ad perpetuam nominis commendationem extruatur, ait Alciatus, deſcribendam eſſe Italiam vniuerſam, Duces ipſos, regiones conterminas, & Barbaros toto impetu Italiæ ceruicibus imminentes: poſtremò conſtituatur Anguifer, qui ſymbolum habeat ſcriptum, ΤΙ' ΜΕ' ΜΙΚΡΟΙ͂Σ ΤΟ`Ν ΜΕ'ΓΑΝ ΕʹΝΤΙ'ΘΕΤΕ; *Vnde petitum Emblema.*

Sed huc apponam Germanici in Themiſtoclem epicedium, quod imitatus eſt, & fermè integrum (vocabulis aliquot dumtaxat immutatis) mutuatus eſt Alciatus, vt videre eſt:

Character Emblem.

ἀντὶ τάφου λιθέοιο θὲς ἑλλάδα, θὲς δ' ἐπὶ ταῦτα
δούρατα, βαρβαρικῆς σύμβολα ναυφθορίας.
καὶ τύμβῳ κρηπῖδα περίγραφε περσικὸν ἄρη,
καὶ ξέρξην τούτοις θάπτε θεμιστοκλέα.
στάλα δ' ἁ σαλαμὶς ἐπικείσεται, ἔργα λέγουσα
τἀμά· τί με σμικροῖς τὸν μέγαν ἐντίθετε;

Pro ſepulchro lapideo pone Græciam; pone adhæc
Haſtas barbarici ſymbola naufragij:
Et tumuli [in] apice circumſcribe Perſicum Martem,
Et Xerxem: in illis humo conde Themiſtoclem.
Columna verò Salamis ſuperimponatur, geſta referens
Hæc mea. Quid verò paruis magnum imponitis?

Marmoreo in tumulo ſtatuatur Græcia; deinde
Haſtæ barbarici ſymbola naufragij:
Perſicus & Mauors apice aſtet deinde ſepulchri,
Et Xerxes, & humo conde Themiſtoclea.
Hæc mea geſta canens Salamis ponenda columna.
Quid magnum paruis impoſuiſſe iuuat?

Meminerimus interea, quod priori huius libri Emblemate adnotauimus, Anguem ſiue ſerpentem ſtemma eſſe Ducis Mediolanenſis: quod hoc loco nimis anxiè repetere, non video quàm ſit neceſſe. Hoc mihi reuocat in memoriam ſpecies vndecim honorum qui ab Ariſtotele ſtatuuntur Rhetoricorum primo, nempe ſacrificia, monumenta vel carmine, vel oratione ſo-

ne ſoluta, præmia certa, luci, ſuperiores in ſedendo loci, ſepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantium, & conſpectus euitationes, munera quæ apud quaſque gentes in precio ſunt. De quibus ſigillatim aliquid dicere nihil hîc neceſſe habeo. De ſepulchris & monumentis agimus, quæ inter honores non paruos poni ſolemne iam olim fuit. exemplorum varietate obruor: vnum huc conferam vetus quidem & memorabile, Menandro Bactrorum regi, homini mitiſſimo, in expeditione quadam vita functo, cunctæ regni ciuitates, cunctique populi inferias de more communique conſenſu ſoluerunt. Sed de reliquiis cùm diu certatum eſſet, quibus in primis commendarentur, vix tandem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ ſingulis diſtribuerentur rata pro parte, nempe quòd illius viri monumentum apud omnes pariter cum veneratione exiſteret. teſtis eſt Plutarch. commentario quo ciuilem hominem inſtituit. Cum his quæ antea dicta ſunt ad tumulum Galeacij, deque inſcriptione illa magnifica; Quis paruis magnum me ſuperimpoſuit? Velim annecti quæ mihi nunc occurrunt ex aliis certè non pœnitendis auctoribus. Sic igitur Horat. epod. oda 9.

—Africano; cui ſuper Carthaginem virtus ſepulchrum condidit.

Velleius Paterculus de Carthagine: Eam vrbem inuiſam Romano nomini Pub. Scipio funditus ſuſtulit, fecitque ſuæ virtutis monumentum. Sed interea dum hæc meditor, neſcio quo modo mihi præ cæteris placet Martialis ſanè argutum & lepidum de Pompeio & filiis Cenotaphium:

Pompeios iuuenes Aſia, atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libyes, ſi tamen vlla tegit.
Quid mirum toto ſi ſpargitur orbe? iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

Dion Nicæus in Adriano · poſtquam venit in Græciam ſpectauit myſteria, cumque per Iudæam in Ægyptum veniſſet.

Pone arma.] Pro deſcribe, aut diſpone, non placet Fornerio noſtro, vt quod à mera lingua Romana deflectat; quamquam Cicero initio 5. Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat. hîc enim, pro deponat, vſurpari liquet.

Et mare, quod geminos mugit.] Italia hinc & illinc mari Siculo & Adriatico clauditur.

mugit.] A tauris tranſlatio.

emptas manus.] exercitum mercede conductum.

paruis magnã.] Antitheton. Apud Caietam in ſepulchro marmoreo æneaq. vrna, hæc inſcripta reperiũtur Scipioni Africano:

Deni-

Deuicto Annibale, capta Carthagine, & aucto
Imperio, hos cineres marmore tectus habes.
Cui non Europa, non obſtitit Africa quondam,
(Reſpice res hominum) quàm breuis vrna premit!

Illud 3. Carm. Horatij occurrit,

——deſine Magna modis tenuare paruis.

Sic Tull. dicebat Cn. Pompeij gloriam non regionis vnius, ſed orbis vniuerſi finibus eſſe terminandam. Et Alexander Macedo Iliadem Homeri non ad tibiam, ſed tubam videri concelebrandam. Et neſcio an poſſim huc adgregare illud Epaminondæ elogium, de quo Iuſtin. Vnus vir pluris fuit, quàm vniuerſa ciuitas. Non abludit Salluſtianum hoc in Catilina, initio, quo loco ait videri ſibi difficile Hiſtoriam ſcribere, quia dicta factis æquanda ſunt.

AD EMBLEMA CXXXIIII.

OPTIMI ciuis eſt Rempub. ſuam non modò legum metu coërcere, ſed & omnes omnium animos pacis vinculo continere, & omnem rixarum occaſionem adimere. Præſto eſt exemplum Thraſybuli. Athenienſibus enim longiſſima obſidione preſſis à Spartanis, poſt longam famem, & aſſiduam peſtilentiam, pacem poſtularunt; quam tandem impetrarunt, ea tamen conditione, vt ciuitas Athenienſis à triginta Ducibus gubernaretur. Sed temporis ſucceſſu horum tanta tyrannis & ſæuitia fuit, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, beneq́ue nummati homines exularent: inter quos Thraſybulus vnus ex præſtantiſſimis, cum aliis in exilium abire eſt coactus. Itaque ille ſuo cōſilio, & ſociorũ ope, tyrannos omnes induſtria ſingulari repulit, patriæque libertatem recepit. Sed vt inter Athenienſes ciues pax ſtabilior eſſet, interpoſita fide publica, Thraſybulus legem ſanxit De abolendis præteritis iniuriis, quam ἀμνηστίαν nuncupauit: quocirca coronam ciuicam magno totius ciuitatis applauſu meruit. Hæc lex conformis eſt oraculo Euangelico de iniuriis remittendis & obliuione delendis. Huc Prouerb. Ne malorum memineris. De Thraſybulo Aemilius Probus in eius vita, Iuſtin. in Trogum lib. 5. & Valer. lib. 4. cap. 1. Marullus in eam fermè ſententiam ſcripſit Epigramma certè venuſtum:

Historia Thraſybuli qui tyrannos expulit.

Lex ἀμνηστίας.

Cùm fugeret ciuem ciuis deuictus vt hoſtem,
In patriam ſceleris conſcius ipſe ſui;

Stato

State viri, Thraſybulus ait, victoria veſtra eſt:
Nec mihi, ſed vobis vicimus, & patria.
Dixit, per mediosq́ ruens enſesq́ virosq́,
Parcendam paſsim ciuibus, ingeminat.

Benè porrò inditum nomen Thraſybulo, qui audenti conſilio rem magnam aggreſſus eſt, & feliciter perduxit ad exitum, Atqui quod habet Publij mimus: In rebus dubiis plurimi eſt audacia. Quo ferè ſenſu Euenus dixit ad ſapientiam permultum conducere audentiam: ſeorſum ſi ſit, noxam adferre: πρὸς σοφίαν μὲν ἔχειν τόλμαν μάλα σύμφορόν ἐστι, χωρὶς δὲ βλαβερὴ, καὶ κακότητα φέρει. In noſtro iure, audacia circa licita adprobatur, l. Celſus, 20. §. videndum. D. de lib. & poſtum. l. ſi quis in tantum 7. Cod. vnde vi.

Dum iuſtis patriam:] εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρας, ait ille, & quæ pietas prior, quàm in patriam & parentes? imò quæ arma iuſtiora quàm quæ capiuntur ad vindicandam patriam?

Dumq́ ſimultates ponere.] Iniuria ſemel remiſſa reuocari non debet, c. ſi illi, 23. q. 4. ex Gelaſio, & qui diſſimulat iniuriam callidiſſimus eſt, apud Hebræum parœmiaſtem prouerb. c. 12. ſed hic callidiſſimus, prudentiſſimus, vt apud Tull. Partitionib. Refero huc locum ex Auſonij panegyrico, ad finem penè, vbi de combuſtis fœneratorum nominibus, vt nouæ & veteres rixandi occaſiones tollerentur auſpice Gratiano, bono principe. Exemplum aliud celebre Conſtantini magni, de combuſtis libellis expoſtulatoriis epiſcoporum, qui Nicenam ſynodum conuenerant.

Palladia ſertum.] Id eſt, ciuicam coronam, quæ dabatur ei ciui qui ciuem in bello ſeruauerat: fiebatque ex oliuæ fronde, aut quercu, interdum ilice. Gell. lib. 5. cap. 6. & Plin. lib. 16. cap. 4.

geras hunc ſolus honorem.] Seneca epiſt. 41. In homine id laudandum eſt quod ipſius eſt. familiam formoſam habet, & domum pulcram: multum ſerit, multum fœneratur, nihil bonum in ipſo eſt, ſed circa ipſum. Lauda in eo quod nec eripi, nec dari poteſt. Quod proprium hominis eſt quæris? animus & ratio in anima perfecta.

AD EMBLEMA CXXXV.

HVIC epigraphæ conuenit illud Euripidis Hercule Furente:

γεν-

γενναίων ἀρεταὶ πόνων
τοῖς θανοῦσιν ἄγαλμα.

Fortium laborum virtutes mortuis etiam decus exiſtunt. Achillis ſepulcrum fuiſſe in Sigæo Troiæ promontorio, ſcriptores tradunt. Id ſepulcrum amarantho viridi ſemper ornatum, famam heroum perpetuò vireſcentem, & apud poſteros numquam intermorituram arguit. Rectè Sophocles in Philoctet a *περὶ εὐσεβείας*, quod idem *περὶ ἀνδρείας* intelligere par eſt. *ἡ εὐσέβεια*, inquit, *μηδὲ συνθνήσκει βροτοῖς, κἂν ζῶσι, κἂν θάνωσιν, οὐκ ἀπόλλυται.* & Pindar. Iſthm. 5. non obliterari prolixum laborem virorum ait, *οὔτοι τετύφλωται μακρὸς μόχθος ἀνδρῶν.* Adhæc tertio Græcorum Epigrammatum ſimile reperio in Laërtæ tumulum: quod aſcribere placuit, quia eòdem fermè ſpectat:

Fama numquam intermoritura.

ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, οὐδὲ σιδήρου
φείδεται· ἀλλὰ μιῇ πάντ᾽ ὀλέκει δαπάνῃ.
ὡς καὶ Λαέρταο τὸ δ᾽ ἠρίον· ὃ σχεδὸν ἀκτᾶς
βαιὸν ἄπο, ψυχρῶν λείβεται ἐξ ὑετῶν.
οὔνομα μὴν ἥρωος ἀεὶ νέον· οὐ γὰρ ἀοιδὰς
ἀμβλύνειν αἰὼν (κἢν ἐθέλῃ) δύναται. id eſt,

Saxa cauat tempus, ferro nec tempora parcunt,
Omnia ſed mollit tempore longa dies.
Laërtæ ſic buſta terit quoque littora propter
Æthere de ſummo defluus imber aquis.
Immortale ſed, heu, nomen delere vetuſtas
Herois, Muſa vindice, nulla poteſt.

Cauat & petram longum tempus, neque ferro
Parcit, ſed vna omnia perdit conſumtione.
Sic etiam Laërtæ tumulus, qui prope littus
Paululum abeſt, frigidis liquitur à pluuiis.
Nomen quidem herois ſemperflorens. Non enim carmina
Obſcurare æuum, etiamſi velit, poteſt.

Longa dies ſaxumq́ cauat, ferrumq́ retundit,
Curſibus æternis omnia vbique vorat.
Sic quoque Laërtæ tumulus, qui littore ab ipſo
Paululum abeſt, tenui tunditur à pluuia:
Nomen at herois manet immortale. nec æuum
Delere (vt vellet) carmina dia poteſt.

Apponam & illud argumenti eiuſdem:

τύμβος Ἀχιλλῆος ῥηξήνορος, ὅν ποτ᾽ Ἀχαιοὶ
δώμησαν, Τρώων δεῖμα καὶ ἐσσομένων.
αἰγιαλῷ δὲ νένευκεν, ἵνα στοναχῇσι θαλάσσης

κυδαίνοιτο παῖς τ᾽ ἁλίας Θέτιδος. id eſt,

Hic poſitus Graiis tumulus pugnacis Achillis,
Dardanidæ cuius membra ſepulta timent.
Adiacet ad littus, pelagi quo murmure natus
Laudetur Thetidis contumulatus humo.

Amaranthus tumulis appoſitus.

Cæterùm Philoſtratus ad tumulos exornandos ſcribit amaranthum vſurpatum fuiſſe, orto à Theſſalis initio, qui Achillis ſepulcrũ eiuſmodi coronis redimirent. Vel certè referemus Em-

Typus Embl.

blematis huius materiam ad id quod 1. Attic. retulit Pauſanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud ſe poſt Aiacis cladem, florem quendam primùm enatum candidum, modicè rubentem, lilio cùm cæteris partibus tum foliis minorem, inſcriptum iiſdẽ, quibus Hyacinthũ, literis. Hæc porrò epigraphe reuocat in memoriam illud Iuſtiniani principis, §. filii de excuſat. tut. inſtitut. Hi qui in acie pro republica ceciderint, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. Vlpian. in l. bello amiſſi, eod. tit. Sic Tullius 9. Philipp. Horum mortuorum vitam in memoria viuorum ponam. Idem 14. Philipp. O fortunata mors, quæ naturæ debita, patriæ eſt potiſſimum reddita. Breuis nobis data vita eſt: at memoria bene redditæ vitæ ſempiterna, quæ ſi non eſſet longior quàm hæc vita, quis eſſet tam amens, qui maximis laboribus & periculis ad ſummam laudem, gloriamq́ue contenderet? Et oratione pro Cornelio Balbo; conſtituit diſcrimen inter gratioſos, ambitioſos ciues & fortes; quod illi viui fruuntur ſuis operibus: horum etiam mortuorum ſi quiſquam, inquit, huius imperii defenſor mori poteſt, vincit auctoritas immortalis. Nec verò apud Romanos tantum, ſed & alios priſcos populos hæc gratia reddita eſt, his qui pro Republica vitam ſuam profudiſſent. Extat apud Thucydidem ea de re ἐπιτάφιος λόγος. Et non ſolùm iis qui mortui ſunt, hunc honorem eſſe tribuendum, ſed eorum quoque proximos conſolandos, ait Cicero 14. Philipp. Et quidem parentibus hanc eſſe conſolationem optimam, quòd tanta præſidia reipublicæ genuerunt. Deinde addit, atque etiam cenſeo, P. C. quæ præmia militibus commiſimus, nos republ. recuperata tributuros ea viris, victoribusq́ue cumulatè cùm tempus venerit, perſoluenda. Qui autem ex iis quibus illa promiſſa ſunt, pro patria occiderunt, eorum parentibus, liberis, coniugibus, fratribus tribuenda cenſeo. Scribit Ariſtoteles 2. politicor. Hippodamium apud Athenienſes aliquando lege cauiſſe, vt ex publico alerentur filij quorum patres pro patria cecidiſſent. Quod apud Thucydidem Pericles

cles faciendum ſuadet. Cicero 1. Tuſcul. retulit ex quodam vetere,

Dic, hoſpes, Spartæ nos te hic videre iacentes,
Dum ſanctis patriæ legibus obſequimur.

Rhœteo.] Rhœteum oppidum & promontorium Troadis, Aiacis ſepulcro à Poëtis celebratum, ſicut & Sigæum ſepulcro Achillis. Videtur iccircò Alciatus abuſus vocabulo, eſtque μνημονικὸν ἁμάρτημα. *Rhœteum.*

alba Thetis.] Dea maris, quæ quia ſemper in aquis habitet, pedes albiſſimos dicitur habere à Poëtis.

Amarantho.] Amaranthus ab α priuante, & μαραίνομαι, tabeſio, quòd numquam ſiccetur neque marceſcat. Plin. lib. 21. cap. 8. *Amaranthus.*

Graiûm murus.] Id eſt, Græcorum munimentum & robur: elegans Metaphora, vt apud Maronem, duo fulmina belli Scipiadas: & Cic. in Paradox. Duo belli propugnacula. Eò ſenſu Pindarus in Olympiis Hectorem Troiæ columnam appellat: ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε Τροίας ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα: id eſt, qui Hectorem ſubuertit, inexpugnabilem, immobilem columnam. de Achille loquitur: quò referri poſſunt allegoricôs à Iuuenale dicta in ementitos nobiles, qui iactant magnificos generis titulos:

—— miſerum eſt alienæ incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Scribit Hyginus exclamaſſe Achillem cùm bigis illigatum Hectorem raptaret: Troiam expugnaui. in appendicibus Virgilianis hoc legitur:

Defenſor patriæ, iuuenum fortiſſimus Hector,
Qui murus miſeris ciuibus alter erat,
Occubuit telo violenti victus Achillis:
Occubuere ſimul ſpeſque decuſque Phrygum.

Scribit Ælianus 12. var. hiſt. Epaminundam, accepto mortifero vulnere in pugna Mantinenſi, delatum in caſtra iuſſiſſe acciri Daiphantum, vt eû ducem ſibi moribundo ſufficeret: quem cùm in acie cecidiſſe retuliſſent, rurſum Iolaidem vocari imperaſſe, quem etiam interfectũ cùm dicerent, nihil aliud habuiſſe, quàm vt ſuaderet pacem cum hoſtibus eſſe faciendam nullo iam duce Thebanis ſuperſtite. in Euripidis Hecuba, ſic loquitur vmbra Polydori: ἐπεὶ δὲ Τροία θ', Ἕκτορός τ' ἀπόλλυται ψυχή, πατρῴα θ' ἑστία κατεσκάφη: vbi Troia, & Hectoris animus periit, & patrij lares diruti ſunt.

Haud plus debet Mæonidæ.] Tantum Homero debet Achil-

les (cuius Poëtæ beneficio virtus tam inſignis tranſmiſſa eſt poſteris) quantum Homerus ipſi Achilli. Niſi enim tam inſigne & præclarum virtutis exemplar Homerus ſibi nactus eſſet, fortaſſe ingenij admirabilis vim non ita exeruiſſet. Fuit ergo ingenium par materiæ, quod ait Iuuenalis.

AD EMBLEMA CXXXVI.

Qui Generoſi & qui Nobiles.

Ex eruditis hominibus, iisque maximè qui vetera diligenter obſeruarunt, aliquando didici, inter Nobiles & Generoſos intereſſe nonnihil. Ariſtoteles animalium hiſtoriæ 1. εὐγενὲς ἐστὶ τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ φύσεως: Nobile id eſt, quod ex bono genere profectum eſt: generoſum, quod à ſua natura non degenerat. Exemplumque apponit in lupis, quos generoſos; & leonibus, quos nobiles eſſe dicit. Idem penè 2. De arte dicendi. quo loco ait præclarius eſſe generoſum quàm nobilem dici; nobilis enim maiorum tantum virtute gloriaque nititur: generoſus & virtute maiorum & ſua commendatur: itaque generoſos omnes eſſe nobiles; ſed non contrà, nobiles generoſos omnes. Quidam enim nobiles, degenerant à virtute maiorum, & humili ac demiſſo animo fiunt, atque ad ignauiam ſocordes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum ſtirpem generoſam vocat, quòd in ea multi excellentes viri fuerint: & Offic. 1. Pyrrhum Epirotam, generoſum & potentem dicit: vt in defenſione Cæliana, Clodiam impudicam mulierem, & nobilem & notam appellat. Idem 2. de Offic. ait Phalaridis præter cæteros nobilitatam crudelitatem. ex quibus apparet nobile, accipi etiam in malam partem: generoſum, non niſi in bonam. Cornel. Fronto, nobilem appellat rerum nobilitate, generoſum verò cognatione. Eam ſignificationem Cicero in Paradoxis obſeruat. Ipſius, inquit, libido lapſa eſt in muliere ignota; dolor ad pauciores pertinet, quàm ſi petulans fuiſſet in aliqua generoſa virgine ac nobili. Ea de re diſſertatio nobilis eſt euoluenda Phauorini apud Gellium cap. 23. lib. 13. Certè duo hæc tamquam ſynonyma coniungi certò ſcio, & interdum etiam confundi. Apud M. Tullium, Roſcij Amerini pater, genere & nobilitate ſui municipii princeps dicitur. Iuuenal. 7. Satyra:

Felix & ſapiens, & nobilis & generoſus.

& Ouidius in Heroidum epiſtolis:

Si te nobilitas, generoſaque nomina tangunt.

Sed,

Sed, vt vno verbo claudamus, Hi nobiles generaliter appellantur, qui vel familiæ nomine, vel alio tandē modo innotuerunt: generoſi verò ſpeciatim, qui è nobili genere ortum duxerunt. Apud Athenienſes Cicada nobilitatis inſigne fuit: aureas enim cicadas crinibus innodabant, vt ſignificarent ſe indigenas eſſe & nobiles, id eſt (Græco vtar verbo) αὐτόχθονας, καὶ γνησίους γόνῳ τῆς πατρίδος πολίτας: quod Cicero expreſſit Oratione pro Flacco. Id verò ridebat Antiſthenes, vt refert Laërt. lib. 6. aiebat enim hoc illis eſſe cum cochleis & teſtudinibus commune; quippè qui aliunde nō commigraſſent, nec vnquam ſolum mutaſſent. Hinc ergo τεττιγοφόροι, id eſt, Cicadigeri dicti Athenienſes: hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & ſeruis diſtinguebat: cuius rei cauſſam nonnulli adferunt, quòd Cicadæ inter alia animalia indigenæ præcipuè videātur, quòd in ea regione, in qua naſcuntur, viuant & emoriantur: reliqua ferè omnia migrent aliò, neque ſedem vllam firmam habeant. In quaque autem ciuitate & municipio nobiliores eos agnoſcimus, quorū maiores pluribus antè annis in ſua patria claruerunt, ait Pierius lib. 26. qua de re Plato nonnihil in Menexeno, Herodotus in Terpſic. Aelianus lib. 4. Variar. hiſtor. cap. 22. Scio ego per contemptum dici eos τεττίγων ἀναμεστοὺς cicadis opertos, glorioſi quidam iactatores, obſoletis iam & nimium vetuſtis vtentes. Romanos autem, qui nobilitate generis aliis excellerent, aiunt lunulas in calceis habuiſſe, fortaſſe vt ſignificarent Romani imperij conditionem; quod ſenſim creuit, & temporum lapſu decreuit, vt in lunæ hemicyclis fieri ſolet. Alij putabant ſignum eſſe eius habitationis, quæ in luna eſſe dicitur, & quòd poſt mortem, animi rurſus lunam ſub pedibus habebant. Vel ſuperbos homines admonebant rerum humanarum inſtabilitatis, cuius rei luna ſit exemplo, quæ ab obſcuro in lumen, inde in obſcurum redit. Philoſtratus de Herode ſophiſta narrat eum fratri de generis ſui claritate multa iactanti dixiſſe: Certè nobilitatem habes in talis. quod ſignificauit Iuuenalis, cùm de Fabio loquitur his verbis:

Cicada, nobilitatis inſigne Athenienſibus.

Lunula in calceis Romanorum.

——& nobilis & generoſus
Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

Quin & Zonaras auctor Græcus, ait patricios geſtaſſe in vrbe calceos corrigiarum inflexione, & forma literæ, C, adornatos: quod & Plutarch. retulit in Problemat. Nec quidem prætermittendum, id genus calceorum lunatorum Arcadibus in vſu fuiſſe, quo à diluuio Deucalionis primi ipſi lunam inſpexiſſe naſcentem ſe credidere, quodque putarent vniuerſum genus

Arcades lunam primi obſeruarunt.

mortalium aquis obrutum periiſſe, & à ſe rurſus originem propagationis emanaſſe, ait præter alios vetuſtiores Pierius lib. 44. De ſacris Aegyptiorum literis. Apollon. Argonautic. 4.

> Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Strabo in 8. Geograph. δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ τῆς Ἑλλάδος. Sic primo Faſtorum Ouidius:

> *Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi)*
> *A magno tellus Arcade nomen habet.*

Secundo Faſtor. huc reſpexit Naſo:

> *Ante Iouem genitum terras habuiſſe feruntur*
> *Arcades, & luna gens prior illa fuit.*

Itaque cùm ſe luna vellent antiquiores dici (adeò ſui generis antiquitatem iactabant) dicti ſunt à Thucydide initio hiſtoriæ προσέληνοι id eſt, ante lunam editi. Plerique ad hiſtoriam naturæ referre malunt, quia lunæ curſum primi obſeruarint. Præter has rationes alias adfert Plutarch. in Problematis. Sed hæc quorſum attineant, non planè video, niſi ad communem locum retulero de nobilitate, quam ſibi longè multi tribuunt, vanis quibuſdam ſchematis & imaginibus maiorum tumidi: quorum arrogantiam intolerabilem quibus maximè verbis inceſſere debeam, planè non habeo. Quis enim ſuſtineat aliquem tollere criſtas, ſibique arrogare quidpiam, quod tamen propriè non poſſideat? Atqui genus ſuum qui laudat, quique attollit animos ob maiorum nobilitatem, & alienum laudat, & falſis nominibus ſibi tribuit quod ad ſe minimè pertineat. Qui procul dubio mihi non videntur abſimiles fugitiuis iis qui præ metu cùm ad aras ſe receperint, tamdiu latent, inque tuto ſe eſſe putant, quamdiu eo perfugio vti poſſunt. At cùm inde fuerint eruti, quid iis ſupereſt quàm certa quædam crux, aut extremum aliquod diſpendium? Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter maiorum nomina crepant, ad quæ ſola hærent ſuis diffiſi virtutibus, veræque gloria, quâ nullam habent, non ſentiunt quàm miſeri ſint, & quanto in errore verſentur. Sed retineamus aſſenſionem cum iis qui nobilitatem in animo generoſo ſitam eſſe volunt, & qui pecudum nobilitatem in corpore valido ac vegeto, hominum autem in vitæ morumque bonitate ponunt. Laudatur à Dione Chryſoſtomo, Thebanorum optimum & æquiſſimum inſtitutum, qui eos ſeruorum numero non habebant, qui per vim & iniuriam belli ſerui facti eſſent: Cur ignobiles eos eſſe vulgari opinione iudicamus, quorum ſi virtutes æſtimentur, ſi moderatio animi, ſi prudentia, ſi ſagacitas, alios quos vulgus admiratur, infinitis, vt ita dicam, ſpatiis anteuerterunt?

In ementitam nobilitatem.

tunt? Magnum fuit & plenum æquitatis eorum quos proximè nominaui, iudicium atque conſilium, qui ſolos eos nobiles eſſe cenſebant, qui ad virtutem propenſi eſſent: neque tam curioſè, imò verò ſuperſtitioſè quærebant, ex quibus orti parentibus eſſent, de quibus aliquid ſtatuendum videretur. Sic autem vnà ſecum rationes conficiebant: Antiquitùs vt in animalibus quibuſdam mutis, ita & in hominibus idem nomen perdurauit. Nam in canibus, equis, gallis etiam gallinaceis id facile eſt aduertere: quia equum ſi quis animoſum & ad curſum idoneum facto periculo norit, non rogat an eius pater ſit ex Arcadia, an Theſſalia: ſatis enim eſſe putat, quòd equus animum generoſum habeat. Ita cùm canis venaticus egregiè ad curſum valere intelligitur, nihil opus eſt ſcire an ortum duxerit è Caria, vel Lacedæmone, ſed exiſtimatur eſſe ſatis, quòd generoſus ille canis ſit. Idem de gallis, deque aliis iudicium: idemque poſtremò de hominibus ſentiendum: ex quibus qui virtutum ſtudioſus eſt, qui iuſtitiam colit, qui humanitatis iura, qui religionem obſeruat, is reuera generoſus eſt & nobilis, tametſi parentes eiuſdem & auos nemo vnquam fortaſſe nouerit. Democritus, magnus inprimis & catus philoſophus iam olim, vt ait Satyricus,

——materiam riſus inuenit, ad omnes
Occurſus hominum: & cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, craſſoq; ſub aëre naſci.

quod tortum eſſe conſtat in ſuperbos quoſdam ementitæ nobilitatis homines, qui orti ſtirpe Romana cæteros præ ſe nihili ducebant. Iactent itaque ſuum genus, qui de parentum virtute nihil habent præter imagines; quos nihilo tamen puto meliores eſſe quàm equus aliquis non re, ſed opinione vulgari generoſus habitus, quòd frenos aureos, quòd ſtragula, quòd ornamenta externa omnia exquiſitiſſima circumferat. Quæ de Arcadibus adduximus, lumẽ capient ex iis quæ apud Tzetzen legimus in Caſſandriã: ideo natos dici Arcadas ante Lunam, quia nutrirentur ante lunæ coitũ coquendo glandes in igne. vel προσέληνοι dicti, παρὰ τὸ προσελεῖν, quod eſt afficere iniuria. Apud alios verò pro ſtultis habentur, quia putant ſe luna priores eſſe. ſed ſic ſe habet ratio: Annum, menſes, æquinoctia, & his ſimilia omnia quæ ſunt artis Aſtrologicæ, rex Arcadum, ſiue Atlas fuerit, ſeu Pœnus, à Luna ſupputans adinuenit, poſtea Thales.

Aurea Cecropias.] Veſtes Athenienſes nectebantur fibula aurea, cui cicada circumligabatur.

Arcadico ritu.] Ad morem Arcadum.

Lunula.] Parua luna, ad morem hemicycli.

Indigena.

Indigenas.] Indigena, inde genitus, nec aliunde natus, Græcè αὐτόχθων, & ἐγχώριος: cui opponitur, aduena.

Oblitus eram apponere huc quod Demoſthenes aduerſus Aeſchinem περὶ παραπρεσβείας. quo loco de Athenienſibus & Arcadibus verba facit, μόνοι γὰρ ἁπάντων ὑμεῖς αὐτόχθονές ἐστε κἀκεῖνοι.

Euripidis hæc refert Plutarch. commentario De exilio:

ᾗ πρῶτα μὲν λεὼς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
πεσσῶν ὁμοίως διαφορηθεῖσαι βολαῖς,
ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν εἰσαγώγιμοι.
Primùm nec inquilinus nos populus ſumus,
Sed indigenæ, ciues at aliarum vrbium
Sunt comparandi teſſerarum iactibus,
Quæ alius alia ciues mittunt identidem.

Hoc poſtremò quod mihi alia conquirenti occurrit ex Tzetze 301. Hiſtoria 10. Chiliad. vbi cicadas Athenienſium refert ad eorum nimiam loquacitatem:

καὶ ὅτι λάλοι τέττιγες, κατάδηλον τοῖς πᾶσιν,
οἱ ἀττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μεγαληγόρων·
λάκωνες βραχυλόγοι δὲ τούτοις ἀπεναντίας. id eſt,
Quòd cicadæ ſint loquaces compertum eſt omnibus,
Sunt eodem modo Athenienſes, qui multi ſunt & garruli in perorando:
Contrà, Lacones paucis vtuntur verbis.

Ius imaginum apud Romanos.

De cicadigeris Athenienſibus, deque Romanorum crepidis lunatis ſuperiore commentario quæ dicenda videbantur attulimus. Non erit autem alienum ab huius carminis argumento, de iure imaginum quædam ſubiicere: eſt enim res non indigna cognitu, neq. certe iniucunda ſtudioſis: fuerunt ergo imagines inſignium virorum ſimulachra ad oris ſimilitudinem artificioſè ficta coloribus & pigmentis adumbratum corpus referentia, eaque in domus parte aliqua celebriore poſita, ligneoque armario incluſa. Licuit autem non omnibus habere imagines, ſed iis tantum qui curules magiſtratus geſſiſſent: eæque valebant ad memoriam poſteritatemque prodendam, & vt iis quaſi inſigniis nobiles ab ignobilibus diſtinguerentur. M. Cicero oratione 2. Contra Rullum: Eſt hoc in more poſitum, Quirites, inſtitutoque maiorum, vt ii qui beneficio veſtro imagines familiæ ſuæ conſecuti ſunt, eam primam habeant concionem

Vide multa apud Lipſium 1. Electorum cap. 29.

qua

qua gratiam beneficii veſtri cum ſuorum laude coniungant. Idem in Verrem actione poſtrema: Ob earum rerum laborem, ac ſolicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in Senatu ſententiæ dicendæ locum, togam prætextam, ſellam curru-lem, ius imaginum ad memoriam poſteritatemque proden-dam. Quod ideò dicitur à Cicerone, quia tunc ædilis erat, & quæſtura iam perfunctus, nempe ius hoc imaginum non tam nobilitatis & generis quàm virtutis inſigne fuit; quamquam & generis etiam eſſet. Qui enim familiæ imagines & generi ſuo conſequebantur, non dubium eſt quin & nobilitatem affer-rent: at neſcio quid maius & excellentius fuit, poſſe vti ima-ginibus. In oratione verò Syllana ſic: Ipſe ſi erit veſtro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ ſolatia reliquæ vitæ, quibus lætari & perfrui poſſit? domus erit, credo, exornata: ape-rientur maiorum imagines, ipſe ornatum ac veſtitum recupe-rabit. Omnia, iudices, hæc amiſſa ſunt, omnia generis, nomi-nis, honoris inſignia atque ornamenta, vnius iudicij calamita-te occiderunt. hoc dicit Cicero, quia Pub. Sylla conuictus am-bitus cum Pub. Antonio ius imaginum perdidit, non vt cen-ſeri deſineret inter nobiles, ſed vt eius mortui imago cum ma-iorum ſuorum imaginibus non portaretur, nec horum imagi-nibus funus eius ornaretur. Ad id oſtendendum multo aper-tius, adduco in medium Plinij & Polybij auctoritatem certè locupletem. Plinius enim cap. 2. lib. 35. Apud maiores, imagi-nes in atriis erant quæ ſpectarentur, non ſigna externorum ar-tificum, nec æra aut marmora. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armariis, vt eſſent imagines quæ comitarentur gentilitia funera, ſemperque defuncto aliquo, totus aderat fa-miliæ eius, qui vnquam fuerat populus. Polybius verò lib. 6. ſcribit Romanos feſtis diebus, apertis armariis imagines exor-naſſe, cumque ex domeſticis mortuus eſſet aliquis, eas in fune-re extuliſſe, addito reliquo corporis trunco, vt magnitudine quamſimillimæ apparerent. Ius autem illud imaginum non ſic tranſibat ad poſteros, vt iis vti omnes & ſinguli poſſent: id enim vſurpabatur ab iis duntaxat, qui ſimile ius adepti erant. Aſſeruabantur autem domi, & in gentilitio funere affereban-tur, ad exemplum rerum egregiè geſtarum. Occurrit Valerij Maximi dictum præclarũ lib. 5. cap. 8. vbi de Manlio Torqua-to Iuriſc. agit. videbat ſe in eo atrio conſediſſe, in quo illius im-perioſi Torquati ſeueritate conſpicua imago poſita erat: pru-dentiſſimoque viro ſuccurrebat effigies maiorum cum titulis ſuis, idcirco in prima ædium parte poni ſolere, vt eorum virtu-

tes poſteri non ſolùm legerent, ſed etiam imitarentur. M. Tullius Piſonem vellicat quòd obrepſerit ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginum. fumoſas imagines appellat benè antiquas; quibus opponuntur ſubitæ imagines apud Plin. lib. 8. epiſt. pro recenti & nuper nata nobilitate, aut certè non diu duratura. Et hæc quidem hactenus de imaginibus, quarum vſum fuiſſe tum primum antiquatum puto, cum imperatores in Chriſti familiam tranſierunt, relictis ſuperiorum temporum deliramentis, ob metum nempe ſuperſtitioſi cultus & idololatriæ, quæ non minus facilè inſinuari potuit ea imaginum approbatione quam olim Deorum & ſimulacrorum inducta perſuaſio. Loco itaque imaginum nobiles & generoſi vti cœperunt ſtemmatis gentilitiis, de quibus paſſim diximus. De iure imaginum multa collegit Roſinus lib. 1. c. 19. rerum antiq.

AD EMBLEMA CXXXVII.

Multi Hercules.

MVLTOS fuiſſe Hercules tradunt quamplurimi, ſed quem ex Alcmena ſuſcepit Iupiter, potiſſimùm celebrant ob varia certamina, virtutemque bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures perſequitur Diodorus rerum Antiquarum lib. 4.) complectuntur alij, quos hîc ſequitur Alciatus, quantum ad laborum numerum pertinet, quid per vnumquemque laborem ſit intelligendum, allegoricôs enarrans. In Collectaneis Græcorum Epigrammatum hoc hexaſtichon reperi:

Duodecim labores Herculis.

ὤλεσα τὸν νεμέας θῆρ' ἄπλετον, ὤλεσα δ' ὕδρην,
  καὶ ταῦρον, κάπρου δ' ἀμφετίναξα γένυν.
ζωστῆρ' ἑλκύσας, πώλους διομήδεος εἷλον,
  χρύσεα μῆλα κλάσας, γηρυόνην ἔλαβον·
αὐγείαν ἐδάην, κεμὰς οὐ φύγεν, ἔκτανον ὄρνεις·
  κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi & Hydram,
  Et taurum, apri circumcuſſi maxillam.
Cingulum detraxi, pullos equinos Diomedis ſuſtuli,
  Aurea mala poſtquam fregi, Geryonem cepi.
Augiam noui (i. repurgaui) cerua non effugit: interfeci aues
    (Stymphalidas)
  Cerberum extraxi; ipſe Olympum habeo.

Extinxi

Extinxi Nemees monſtrum, lernamq́; peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equosq́; cecîdi,
Geryonem ſtraui, pomaq́; fulua tuli.
Augiam noui, capta eſt cerua, atque volucres,
Cerberus abductus, latus in aſtra feror.

Sic in appendicibus Virg.

Prima Cleonæi tolerata ærumna leonis.
Proxima lernæam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Aëripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres diſcrimine quinto.
Threïciam ſexto ſpoliauit Amazona balteo.
Septima in Augiæ ſtabulis impenſa laboris.
Octauo expulſo numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam:
Vndecimum mala Heſperidum diſtracta triumphum.
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

Heraclidis Pontici diſputatio ad Homeri allegorias mirè ad hanc noſtrã facit explicationem. Verba eius auctoris hæc ſunt: *Locus Heraclidis.* ἡρακλέα νομιστέον οὐκ ἀπὸ σωματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα τοσοῦτον ἰσχῦσαι τοῖς τότε χρόνοις, ἀλλ' ἀνὴρ ἔμφρων καὶ σοφίας οὐρανίου μύστης, ὥσπερεὶ κατὰ βαθείας ἀχλύος, ἐπιδεδυκυῖαν ἐφώτισε τὴν φιλοσοφίαν, καθάπερ ὁμολογοῦσι καὶ στωϊκῶν οἱ δοκιμώτατοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἄθλων ὁπόσοι τῆς παρ' Ὁμήρῳ μνήμης ὑστεροῦσι, τί δεῖ παρέργως νῦν ἐκμηκύνειν φιλοτεχνοῦντας; ὅτι κάπρον μὲν εἷλε τὴν ἐπιπολάζουσαν ἀνθρώποις ἀκολασίαν λέοντα δὲ τὴν ἀκρίτως ὁρμῶσαν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ φοράν· κατ' αὐτὸ δὲ θυμοὺς ἀλογίστους πεδήσας, τὸν ὑβριστὴν ταῦρον ἐνομίσθη δεδεκέναι. δειλίαν γε μὴν ἐφυγάδευσεν ἐκ τοῦ βίου τὴν κεραυνίαν ἔλαφον. καὶ τὶς ἀπρεπῶς ὀνομαζόμενος ἆθλος ἐκμεμόχθηται, διακαθάραντος αὐτοῦ τὴν ἐπιπεριέχουσαν ἀηδίαν. ὄρνεις δὲ τὰς σωμνιέμους ἐλπίδας, αἳ βόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν· ἀπεσκέδασε δὲ καὶ τὴν πολύχρουν κόπρον. καὶ πολυκέφαλον ὕδραν, ἥτις ὅταν ἐκκοπῇ, πάλιν ἄρχεται βλαστάνειν ὥσπερ αἴθριαν τινὰ διὰ πυρὸς τῆς παραινέσεως ἐξέκοψεν. αὐτὸς γε μὴν ὁ τρικέφαλος δειχθεὶς ἡλίῳ κέρβερος εἰκότως ἂν τὴν τριμερῆ φιλοσοφίαν ὑπαινίττοιτο· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικὸν, τὸ δὲ φυσικὸν, τὸ δὲ ἠθικὸν ὀνομάζεται. ταῦτα δὲ ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς ἐκπεφυκότα, τραχήλου κατὰ τὴν κεφαλὴν μερίζεται. περὶ δὴ τῶν ἄλλων ὥσπερ εἴποι ἄθλων ἐν συντόμῳ διήλαται. quorum ſententia verborum hæc eſt: Minimè putandum eſt Herculem corporis viribus olim tantum præſtare potuiſſe: at cùm prudens

eſſet,

eſſet, & cæleſti ſapientia plenus, ceu profunda caligine demerſam Philoſophiam illuſtrauit: quæ ſententia etiam principum Stoicorum eſt. De aliis itaque certaminibus Herculis, quæ ab Homero non memorantur, quid attinet ad ingenij oſtentationem multa præter rem verba facere? Aprum enim cepit, hoc eſt verſantem inter homines intemperantiam: & leonem domuit, nempè impetum temerè ruentem quò minimè decet. Eadem ratione cùm brutam iracundiam compeſcuiſſet atque frenaſſet, taurum cornupetam dictus eſt aſtrinxiſſe. Expulit etiam & propulſauit è vita metum, quod per Cerauniam ceruam oſtenditur. Et quoddam etiam certamen, quod nominare non conuenit, idem ſubiit, repurgata qua priùs tenebatur, animi fœditate. Cohibuit & volucres, nempè ſpem inanem & ventoſam, qua hominum vita vtplurimùm lactatur. Adhæc plurimum fimi expulit, & multis capitibus hydram ſuperauit, quæ abſciſſa renaſci non deſinebant. Hanc ſicuti ἀιδρείαν, id eſt imperitiam aliquam, igni excîdit, hoc eſt admonitione. Iam verò Cerberus triceps in lucem pertractus, non malè triplicem philoſophandi rationem innuit. Sunt enim Philoſophiæ partes, ea quæ rationis eſt, Logica: quæ naturæ, Phyſiologia: quæ morū, Ethica nominatur: & eæ quidem tamquam ex vna ceruice prognatæ, triplici etiam modo iuxta caput diſtribuuntur. Et hæc quidem de aliis laboribus dicta ſufficiant. Hactenus Heraclides: cum quo inſigni loco velim vnà conferri quæ diſputat Lactantius diuin. Inſtitut. 1. cap. 9. Cætera enim percenſere nihil attinet, niſi maximè ad rem faciant. Quo in argumento dum animus elaborat, mihi arriſit nobilis diſputatio Dionis Chryſoſtomi, qui Herculis ἄθλους ſeu labores vel ærumnas ita celebrat, vt eum ex aduerſo athletis opponat, & Principem fortiſſimum atque iuſtiſſimum faciat. Peraridus & tenuis erat, inquit ille, vt leones; neque enim carnibus onuſtus, vt athletæ, potuiſſet Aſiam Europamque peragrare. Acutè videbat, acutè audiebat: neque hyemis aut æſtus vim curabat, vt à præclaris actionibus reuocaretur. Sordida pelle indutus, interdum fame correptus, bonis opem ferebat, improbos verò aut de medio tollebat, aut in ordinem cogebat. Diomedem enim Thracium deliciis affluentem, & hoſpites afficientem iniuria, ſuoſq. ſubditos miſerè ſeruire cogentem, claua percuſſum de medio ſuſtulit. Geryonem boues permultos & multa pecuaria poſſidentem, vt opulentia Principes omnes qui in Occidente eſſent, facilè ſuperaret, ſed tamen eundem nimia ſuperbia elatū, vnà cum fratribus interfecit, eorumque armenta corripuit. Idem

Dionis Chryſoſtomi locus.

cùm Buſirim offenderet certaminibus totos dies occupatum, totos dies conuiuia agitantẽ, ſibi vnicè placentem, quòd egregius luctator eſſet, proſtrauit. Amazonum reginæ zonam ſoluit, quæ illum fuerat aſpernata: quo congreſſu oſtendit, ſe illius forma minimè fuiſſe ſuperatum, vel mulieris gratia potuiſſe vnquam à rebus excellentibus, quas primùm animo conceperat, auocari. Ne autem videretur arduis tantùm rebus & gloria dignis operam impendiſſe, fimum iacentem in Augiæ ſtabulis, à multis annis collectum ſterquilinium repurgauit. Putabat enim non minus eſſe ſibi aduerſus gloriam decertandum, quàm belluas & homines ſceleratos. Hæc penè Dio Oratione 8. De virtute. Idem labores Herculis retulit ad purgationem animi & vitiorum expulſionem, Oratione 5. Sed obiter admoneo, pleroſque exiſtimare, vt Lucianus (quemadmodũ poſtea dicemus) Herculem virum fuiſſe Gallum, qui tum ſollerti quadam prudentia, tum admirabili eloquentia, qua maximè valebat, præclara facinora inſigni fortitudine ſit exantlatus, & ingenij dexteritate ſummas quaſque difficultates ſuperarit: quæ tamen omnia Græcia quamplurimum mendax, ad armorum gloriam conuertere maluit. Prætermiſeram Apuleij ἐπιμύθιον, quod imprimis ad rem facit, ex 4. Floridorum: Quòd Herculem Poëtæ olim memorant monſtra illa immania hominum ac ferarum virtute ſubegiſſe, orbemque terræ purgaſſe: ſimiliter aduerſum iracundiam & inuidiam, atque auaritiam ac libidinem, cæteraque animi monſtra ac flagitia Philoſophus iſte Hercules fuit. Eas peſtes omnes mentibus exegit, familias purgauit, malitiam perdomuit, ſeminudus & ipſe, & claua inſignis, etiam Thebis oriundus, vnde Herculem fuiſſe memoria extat. Videram ego pridem locum Plutarchi in Problem. quo rationem reddit, cur olim Herculi atque Muſis communis ara facta ſit: quia nimirùm Hercules Euandrum literas docuit, vt à Iuba memoriæ traditum eſt. honeſtum enim & liberale ducebant, ſi amici ac propinqui literarum & ſapientiæ cognitione perpolirentur.

Hercules, vir Gallus.

Roboris inuicti.] Huic reſpondet primum Herculis certamen, quod fuit leonis Nemæi iuxta Cleonas internecio: quo intelligi datur, facundiam corporis viribus eſſe præſtantiorem. Non enim viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, prudentia, eloquentia. Nec verò aliquid magni momenti vires obire poſſunt, aut ſuſcipere, niſi conſilium & ingenij dexteritas anteceſſerit. Sunt qui aliter Nemeæi leonis cædem interpretentur. fuerunt enim

Leonis Nemeæi cædes, quid.

qui

qui è Lunæ globo decidiſſe vana perſuaſione crederent: nam & veteres monſtra immania in Lunæ globo putabant naſci. Hunc ergo leonem inermis Hercules interfecit, vt ait Piſander: hoc eſt iram cohibuit ac repreſſit quæ in fortium virorum animis maximè regnat.

Hydra Lernea. *Dicta ſophiſtarum.*] Secundo labore, hydrā, ſeptem capitum belluam, in Lerna palude omnia vaſtantem pugna perdifficili vicit, & ferro facibusq́. oppreſſit. quo arguitur, virum ſapientem & facundum, multiplices ſophiſtarū argutias, & elenchos veritatis ſpecie adumbratos, ingenij viribus retundere. Hydræ vno capite reſecto ſeptem alia repullulabant: quod notat artis ſophiſticæ captionē. Si enim agas cum ſophiſta, vno argumento reprehenſo, multa alia tibi opponet, teq́ue (ni diligenter caueris) ad abſurdū, vel ἀδύνατον adiget. Certamen hoc ad alios vſus conuertunt alij, vt ad diluuiū, ad vitia, ad inuidiam. qua de re prouerbium eſt, Lerna malorum: &, Hydram ſecas. Socrates apud Platonem in Euthydemo fatetur ſe multò imbecilliorem Hercule, qui pugnare ſimul nō potuit aduerſus hydram ſophiſticam, cui propter vnam ſapientiam pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabant. Adhæc Pierium lib. 16. euolue.

laqueos.] Paralogiſmos & captiones.

Aper Erymanthaus. *Non furor aut.*] Tertio, aprum terribilē in Erymantho monte Arcadiæ omnia vaſtantem cepit, & ad Euryſtheum, viuum perduxit. quod innuit, virtutem furori & rabiei non cedere, imò longè antecellere. Impetus enim & furor per aprum indicatur, vt docet Pierius Hieroglyph. 9.

Cerua aëripes. *Continuum ob curſum.*] Quarto, ceruam aëripedem & celerrimam, aurea cornua geſtantem interfecit. quod ad ſapientem referendum eſt, cui & ditiſſimi cedunt & opulentiſſimi. Notum illud Ariſtotelis in Politicis, facile eſſe ditari Philoſophis, ſi velint: quò ſpectat adagium, Sapiens non eget.

Aues Stymphalides. *Spernit auaritiam.*] Quinta pugna fuit, auium Stymphalidum expulſio, ſonitu ahenei cuiuſdam inſtrumenti: quod eſt lucrum inane, & auaritiam reſpuere, raptumq́. omnem putare nefas. Sed quæ poteſt eſſe volucrum cum auaritia collatio? Volucres per aërem volitantes, in quo tamen victum comparare non poſſunt, cupidi & auari hominis cogitationem (aliis atque aliis opibus ſemper inhiantem, qui tamen nec partis bonis vtatur, ſed tenuiſſimo victu genium defraudet, & in quo conſiſtat non habet) ſatis oſtendunt. qui quoniam vel natura deprauata, vel vſu longo induratus eſt, ad reſipiſcentiam aliquando pertrahi poteſt quibuſdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus

bus aut arceatur, aut àpropoſito, malaque conſuetudine dimoueatur. Alij malunt hoc intelligi de ſcortillis quibuſdam & impuris mulierculis, quarum illecebras & inſidias detegimus æneo ſapientiæ crepitaculo, quod tanquam tuba in aures penetret, vt Baſilius loquitur: vix enim alia fugantur ratione communes illæ peſtes adoleſcentium.

Vincit femineas.] Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit, earumque reginam Hippolytam cepit, cui cingulum militare abſtulit. quod eſt aſtutiam muliebrem & dolos, fallaciasque coërcere & vafritiei materiam penitùs eripere. Amazon hîc mulier bellicoſa, meretricem refert, quæ vel fortiſſimum poſſit deuincere.

Expurgat ſordes.] Labore ſeptimo Augiam repurgauit. quod arguit vitiorum errorumque innatorum, vel etiam qui ſuccreuerunt aſſuetudine quadã longa, ab animo expulſionem. Nihil eſt enim tam horridum tamque ſordens, quod eloquentia non poſſit excoli. *Augiæ purgatio.*

Illicitos odit.] Octauo, taurum luctamine domuit: quod eſt ſontes abigere, & omne illicitum facinus ſcelusque exſecrari: vel furorem aut truculentiam animi cohibere. *Cum tauro lucta.*

abigitq́; nocentes.] Hinc nomen habuit ἀλεξίκακος. nam & pleriſque dictus eſt natus ad homines iuuandos.

Barbaries.] Nono, Diomedem Regem Thraciæ crudeliſſimum, qui ſanguine & carnibus humanis equos alere conſueuerat, perdomuit, & eius exemplo ipſum ſuis equis dedit pabulum. quod ſignificat, Herculem eloquentiæ & ſapientiæ viribus barbariem & ferocitatem ab omnibus, quas incoluerit, regionibus ſubmouiſſe. *Diomedes victus.*

Vnius virtus.] Decimo labore Geryonem tricorporem & tricipitem bello expugnauit: id eſt, collectam, & vnanimem hoſtium multitudinem ſua virtute compreſſit, indeque & victor euaſit. De Geryone in ſuperioribus ſatis. *Geryon tricorpor ſuperatus.*

Inuehit in patriam.] Vndecimo aurea mala Heſperidum, occiſo priùs dracone peruigili, ſuſtulit. quod eſt referendum ad illam, qua docti & ſapientes homines abundant, inſignem rerum copiam, qua eos ſua fortuna vitæque conditio beat. *Poma Heſperidum.*

Docta per ora.] Duodecimo & poſtremo, Cerberum tricipitem ab inferis tractum ad auras deduxit. quod fortitudinem per omnia omnium ora volitantem, & immortalem nominis gloriam, apud poſteros ſemper victurã perſpicuè ſignificat. Nam, vt eſt apud Diodorum, magnos multoſque, dum vixit, labores & pericula ſponte adiit Hercules, vt pro ſuis erga omnes gentes *Cerberus triceps.*

beneficiis

beneficiis immortalitate donàretur. Cic. 1. Tuſc. Abiit ad Deos Hercules: numquam abiiſſet, niſi cùm inter homines eſſet, eam ſibi viam muniuiſſet. Facilè tranſilio Pindari locum, vtpotè longiorem, de Hercule, 1. Nemeorum. Nonnulli hoc traduci malunt ad auaritiam theſauros in tenebris occluſos aſſeruantem, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen ſi à viro gloriæ cupido coërceatur, & ex animi receſſu, in quo locum occuparat, expellatur, opesque illæ conferantur ad vſus hominum, magnum certè momentum afferunt ad obtinendum nomen: licet enim vera gloria ſita non ſit in opibus & facultatibus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adfert.

Docta per ora virûm.] Alluſit ad illud veteris poetæ,

——volito docta per ora virûm.

Videtur hic noſter hoc verſiculo poſtremo alluſiſſe ad nomen Ἡρακλῆς, quòd à κλέος, καὶ ἥρα. at ἥρα ponitur pro aëre, nedum Iunone, vt tradit Macrobius Saturnal. Sic præſtantes viri poſt præclarè geſta viuunt, perpetua hominum memoria, adeò vt etiam mortui præſentes eſſe videantur, vt Horat. 2. Carm.

Viuet extento Proculeius æuo.

Non poſſum tranſuolare Martialis carmen de Herculis laboribus, lib. 9.

Si cupis Alcidæ cognoſcere facta prioris,
Diſce: Lybin domuit, aurea poma tulit,
Peltatam Scythico *diſcidit Amazona nodo,*
Addidit Arcadio terga leonis apro.
Aëripedem ſiluis ceruum, Stymphalidas vndis
Abſtulit, à Stygia cum cane venit aqua:
Fœcundam vetuit reparari mortibus hydram,
Heſperias Tuſco lauit in amne boues.

AD EMBLEMA CXXXVIII.

Nothi nobiles. EORVM qui nati ſunt ex iniuſto concubitu miſera videri conditio poteſt; quanquam enim ex nobilibus orti parentibus, nobiles tamen dici non poſſunt, neque in ius hæreditatis ac familiæ ſuccedunt, niſi ſoluantur legibus, & à principibus agnoſcantur, quaſique adoptentur (quod vulgò dicimus aduouere) tunc enim ſuccedere in familiam poſſunt, ſed naturalem illam maculam delere minimè vnquam poſſunt. Qua de

cauſa

cauſa Solon ſtatuit ſpurios nihil debere parentibus, à quibus infamiæ labem accepiſſent. Sed & Athenienſes locum quendam habebant, in quo ſpurij ſeorſum ab ingenuis exerceri eſſent ſoliti: eum Cynoſargem appellabant: nam contaminari nobilitatem putabant ſpuriorum conſuetudine. Themiſtocles tamen aſtuto ingenio vir, adoleſcentes ingenuos & nobiles ſenſim primus ad Cynoſarges blanditiis allexit, vt tolleretur eâ ſpuriorum & legitimorum differentia. Sed ad rem. Rectè quidem & prouidè conſtitutum à ſapientibus fuit, vt parentes vaga vſi Venere, quaſi in filiis punirentur, & effrenes homines ſancti connubij quaſi cancellis vi legum continerentur: vtque diſcrimen ſeruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorum hæredes iure fiunt, eoque admoneri debent paternæ virtutis: at illegitimis nihil ſæpenumero præter viuere triſte relinquitur, adeò vt conqueri poſſint quòd adeò infeliciter nati maleque accepti ſint. Sunt tamen permulti ex iis qui omni alia ope deſtituti, omnia ſua in ſeipſis ponunt, ſuamq. induſtriam excitant. Nemini dubium eſt qui vel paulùm aſſueuerit in monumentis veterũ, permultos fuiſſe ſpurios, qui fortitudine & animi dexteritate legitimis quibuſque liberis antecelluerunt, quique ſuſceperunt audenti magnoque animo, & certè perfecerunt, quæ legitimi ipſi liberi numquam exequi, nedum attingere potuere. Talis Hercules fuit, ipſique omnes Iouis filij, Poëtarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themiſtocles, Aeneas, Theſeus, Romulus; ſed & ipſe Alexander Magnus, totius fermè Orientis domitor: quibus adiiciam Conſtantinum Magnum, Theodoricum Gothum, Gulielmum Normannum, & alios quamplures: qui niſi hæreditate aliqua paterna freti eſſent, vix aut numquam pertingere potuiſſent tantos rerum ſucceſſus: vt ipſe Hercules, qui ne fieri quidem Deus potuiſſet, id eſt, immortalem famam non ſibi eam comparaſſet, qua omnium voce prædicatur, niſi mammas Iunonis inſciæ ſuxiſſet, vt putarunt Thebani. teſtis eſt Cælius Rhodigin. lib. 21. cap. 21. Non piget huc congerere verba eadem Alciati ex 4. Parergôn iuris, cap. 3. Apud Græcos ſcriptum legi Iouem, nato Hercule, quòd ſpurius eſſet, nec in Deorum numerũ poſſet admitti, dormienti coniugi ſuæ Iunoni eum clam ſuppoſuiſſe, & exucto de mammis ab ea lacte, infantẽ ceu natalibus reſtitutũ, diuinitatis iura acquiſiuiſſe. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpres, & qui Collectanea rei ruſticæ Cõſtantino Cæſari inſcripſit. Hincq. factũ eſt, vt nothi ad Cynoſarges, vbi templum eſt Herculis, exercerentur,

Nothi nobiles.

Locus ex Alciati Parergo.

Ad Cynoſarges, quid.

tur, quoniam is Deus illis præeſt. cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Idem lib. De ſingulari certamine, cap. 19. Legimus in hiſtoriis Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperij titulum tranſtulit, ex Caroli Magni pronepotibus ſpurium fuiſſe. Fuerunt & in Cypro Reges, fuerunt vbique etiam approbatiſſimi duces, non abſimilibus orti natalibus: vt veriſſimum ſit illud Platonis oraculum, Seruos à Regibus, Reges à ſeruis oriri.

Spurij.] Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto patre nati ſunt, vel qui nati ſunt illegitimo concubitu, l. vulgo quæſiti, D. de ſtatu homin. & l. Diui, D. de captiu. Spurij diſtinguuntur à vulgò conceptis: ſunt enim ij quorum pater eſt incertus, d. l. vulgò, vt qui naſcuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrem quidem certum demonſtrare poſſunt, ſed non eum quem habere liceat, veluti qui nati ſunt ex concubina, vulgò concepti, at impropriè tamen & tranſlatè dicuntur, d. l. vulgò quæſiti, & l. Adoptiuus D. de ritu nupt. Olim ſpurij duabus literis S. P. depingebantur, quaſi qui ſine patre eſſent. rationes exquirit Plutarch. in Problem.

Nec prius eſſe.] De Herculis apotheoſi Cicero Offic. 3. Plin. lib. 35. cap. 11. & Ouid. 11. Metam.

Emblematis huius typus. *Quàm ſugeret infans lac.*] Hiſtoriam hanc bis reperi in Iſacij Tzetzis commentario ad Lycophronis Caſſandram. huic itaque refero acceptum Emblematis characterem, cuius ego quidem vim ac ſententiam longè ante perſpexeram, ſed auctorem tamen ſatis idoneum laudare nondum poteram.

AD EMBLEMA CXXXIX.

ID apparet è Pindaro tractum. Sic enim de ſe ipſe in Bacchylidem, Olymp. 2.

—— *σοφὸς ὁ πολ-*
λὰ εἰδὼς φυᾷ.
μαθόντες δὲ, λάβροι
παγγλωσσίᾳ κόρακες ὡς
ἄκραντα γαρύετον
Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον. id eſt,

Sapiens multarum rerum gnarus eſt natura: at diſcentes procaces inepta loquacitate corui imperfectè admodum garriunt, aduerſus diuinum Iouis alitem. ad quem Scholiaſtes locum,

λέπ-

ἀποτείνεται δὲ περὶ τὸ Βακχυλίδου, γέγονε γὰρ αὐτῷ ἀνταγωνιστής. Alius eſt etiam locus ad finem Nemeorum γ.

—ἔστι δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς,
ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
δαφοινὸν ἄγραν ποσίν.
κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. id eſt,

Aquila in auibus velox eſt, quæ ſtatim corripit procul veſtigans pedibus cruentam prædam: clamoſi verò graculi res humiles paſcunt. Quibus verbis intelligimus Pindarum ſe cum aquila conferre, alios verò, vt Bacchylidem, & alios Bacchylidi ſimiles nunc cum coruo, nunc cum graculis. Sic Scholiaſtes: δοκεῖ δὲ ταῦτα τείνειν εἰς Βακχυλίδην, ἦν γὰρ αὐτοῖς καὶ φώρασις πρὸς ἀλλήλους. παραβάλλει δ' ἑαυτὸν μὲν αἰετῷ, κολοιῷ δὲ Βακχυλίδην. Similitudine docet Alciatus, aliquam ſemper obſeruari facilè in ingeniis inæqualitatem. Sunt enim qui vt falco vel aquila volatu præſtent, id eſt, qui ingenij viribus cæteris antecellant: ſunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, vt aues illæ domeſticæ, quibus vna eſt cura vulgatiora tantùm conſectari. quod certè referendum eſt ad debiliora quæque ingenia & minus viuida, quæ tenues cogunt ſiliquas: quique plura & magis ardua velint, quàm poſſint; cùm, vt imperiti pictores, nihil ſciant præterquàm ſimulare cupreſſum, vt loquitur Flaccus. Primas tenet inter Lyricos Poëtas Pindarus, Bacchylides inferiora tantùm conſectari dicitur. Poteſt non inconcinnè huc referri, quod in Oratore Cicero ait: Si quem aut natura ſua, aut illa præſtantis ingenij vis fortè deficiet, aut minus inſtructus erit magnarum artium diſciplinis, teneat tamen eum curſum quem poterit. Prima enim ſequentem honeſtum eſt in ſecundis tertiiſque conſiſtere. Nam in Poëtis non Homero ſoli locus eſt (vt de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, ant Pindaro, ſed horum vel ſecundis, vel etiam infra ſecundos. Nec verò Ariſtotelem in Philoſophia deterruit à ſcribendo amplitudo Platonis: nec ipſe Ariſtoteles admirabili quadam ſcientia & copia cæterorum ſtudia reſtinxit. Reuera tamen ſuſpicor, id Alciatum traducere voluiſſe in quoſdam legum doctores ſibi nullo modo conferendos, à quibus tamen vel impeteretur, vel ſugillaretur; vt colligere eſt ex eius aliquot ſcriptis. Huic conuenit illud ex Olymp. 9.

Ingeniorum inæqualitas.

Non omnes poſſunt tenere primas.

—ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὁδᾶν ὁδοὶ περίτεραι.
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε τρέψει
μελέτα—

Viæ ſunt aliæ aliis excellentiores: eadem autem non omnes nos alit exercitatio. Auſonius ad Paulinum:

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aëdona parræ,
Caſtaneis corylos æques, viburna cupreſſis.

Aquila in nubibus.

Cæterùm mihi videtur alluſiſſe Alciatus ad vetus Adagium, Aquila in nubibus: cuius explicationem ſtudioſus vbi euoluerit, nonnihil ſibi ad huius loci dilucidit atem comparabit.

Porrò quàm magna ſit ingeniorum diſſimilitudo nos quotidianus docet vſus, & ipſe M. Cicero de claris oratoribus, itemque Fabius Quintilian. Sed ea nonnumquam comparatio nauſeam in multorum nares concitat. & ſunt qui ne quidem Iouem pro riuali ferant, & ſe omnium optimos haberi velint: Nam & Palæmoni, glorioſo Grammatico, Varro togatorum peritiſſimus diſplicuit: & Maro ipſe Bauium & Næuium auerſatus eſt, ſicuti Pacuuium Perſius, quos ſuo æuo placuiſſe credibile eſt, cùm alij meliores non eſſent. Sic qui vixere temporibus auorum noſtrorum Ioannes Meunus, Quadrigarius, Marotus, Sangelaſius, pro bonis habiti, cùm nondum polita poëſis Gallica foret: ſed ſi conferuntur cum ſequentis æui noſtri poëtis egregiis Ronſardo, Bellaio, Bellaqueo, Bartaſſio, id perinde erit atque anſeribus olores adæquare. Nam quis ea væcordia eſt qui Maroni Ennium comparet, vel Homerum Chærilo, vt ætate ſuperiore quidam Budæo Badium conferre non dubitarunt? In materia quamquam diſſimili comparationis excanduit Catullus, ſuam amaſiam non æquè laudari queſtus:

Tecum Lesbia noſtra conferatur?
O ſeclum inſipiens & inficetum!

& Martialis in quemdam qui ſe pro amico fido haberi vellet:

Diſpeream, ſi tu Pyladi præſtare matellam
Dignus es, aut porcos paſcere Pirithoi.

Sed hæc ſatis ad alia properanti.

ſublime.] Adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græcorum.

Pindarus imitationi inacceſſus.

Pindarus.] Pindarus Lyricorum Poëtarum princeps imitationi inacceſſus, vt referunt Horatius lib. 4. Carm. & Macrob. 5. Saturnal. de quo Plinius lib. 7. cap. 29.

Humi ſerpere.

humi tantùm ſerpere.] Sic Horatius in Arte:

Serpet humi tutus nimium, timidusq; procellæ.

& 2. Epiſtol.

—nec ſermones ego mallem

Re-

Repentes per humum. —

Hi ſunt Pindaro λόγοι χαμαιπετεῖς.

Bacchylides.] Lyricus Poëta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidæ athletæ, vt ait Suidas. Tres fuiſſe Aelianus tradit: hunc primum, alium Athenienſem, tertium Arcadem. Porrò mirum videri poteſt cur hîc Bacchylidem adeò eleuet, qui dictus eſt Siren ob carminis ſuauitatem: ſic enim in epigrammate 1. ἀνθολογίας,

—καὶ λάλε σειρὴν
βακχυλίδη. quod imitatus eſt Politian. Nutricia,
Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren
Bacchylides.

Propterea Lactantius in Phœnice (ſi tamen eſt eius poëmation) Iuleas voces pro ſuauiſſimis & delicatiſſimis accepit, vocabulo ab Iulide, Bacchylidis melici patria, ducto.

AD EMBLEMA CXL.

CVM quiſpiam fermè toto ætatis curriculo prudenter probéque ſeſe geſſerit, & in extrema ſenectute vel etiam poſt præclarè facta, criminis aliquid aut vitij admittit, nec gloriæ debitum ſibi præmium expectat, efficit vt capra, quæ mulctram moto pede diſpergit, totumque lac emiſſum, iamque in mulctrali paratum effundit; vnde natum prouerb. Capra Scyria. *Capra Scyria.* Eiuſmodi ſunt qui è felici principio, id eſt, pueritia bene & liberaliter inſtituta, deflectunt ad mores corruptiſſimos, vitamque deploratiſſimam, vt Nero, Tiberius, & ſimiles Rom. Reipub. peſtes, qui è præclaris initiis ſemper in peiora proceſſerunt, & vitam omnium infeliciſſimè clauſerunt. His annumerari poteſt Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentiſſimus, ad extremum iam ſenex in Hiſpania Conſul, fœdis indulſit voluptatibus. Idem euenit Hortenſio, & Lucullo, & apud Græcos ſapientiſſimo legiſlatori Soloni, Antiocho magno, Xerxi, & aliis multis: &, vt etiam ex hiſtoria ſacra colligere eſt, Sauli, Salomoni & Samſoni, qui in peius progreſſi ſunt. Huc adagia referre poſſum, Auris Batava: &, Primùm Aegina optimos pueros alit: &, Mandrabuli more res ſuccedit. Exempla verò ex Val. Max. cap. De mutatione morum & fortunæ.

Exempla eorũ qui deſciuerunt à virtute.

Quòd ſine egregios orſus.] Optimum principium. Liuius lib. 1. Vt orſis tanti operis ſucceſſus proſperos darent.

In noxamque tuum.] Prouerbialis locutio, vt cùm officium dicitur in maleficium conuerti.

Mulctrale. *mulctralia.*] Vas in quo mulgetur, quod & mulctrum, & mulctrale dicitur. Virgil. in Georgicis:

—— implebunt mulctralia vaccæ.

calce.] Extrema pedis parte.

AD EMBLEMA CXLI.

Emblema ſcriptum in quendam σύνδρομον. AEGRE ferebat Alciatus æmulum quempiam eſſe ſibi ſyndromum, cum quidem legum interpretem auditores quoſdam malè affectos allicientem, qui quantum poterat, operam dabat, vt eius gloriam obſcuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen vt imitatorem ignarum grauiùs pungat, perbella vtitur ſimilitudine, ac tum non ſibi temperat à conuiciis, nempe in eum confiсto nomine *οἰνοκράτης*, quaſi dicas, vinipotens aut meripotor: & tandem lippum oculis appellat, quod ad iudicij imperitiam refertur. *Oenocrates.* Quemadmodum, inquit, miluus degener comitatur harpam altè volantem, vt iis veſcatur ciborum reliquiis, quæ ex eius roſtro fruſtulatim concidant: vtque ſargus marinus piſciculus mullum piſcem conſequitur, vt quæ prætererit, arripere queat: eodem modo mecum agit Oenocrates ille, ludimagiſter bibax, qui relictos à me quoſdam auditores excipit: quo iidem vtuntur, tamquam lippo oculo, id eſt, nullius iudicij doctore, & imperito legum interprete, cui ſit Iuris ciuilis abſtruſa ſcientia penitus incognita. Eum itaque hominem maledicentiæ notat, vinolentiæ, ſtultæ cuiuſdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuiſſe Alexandrinum nomine, iuris interpretem Alciato infeſtum, non leui coniectura faſſus mihi eſt Germanus Audebertus, Regiis tributis Aureliæ præfectus; cuius viri certè docti & amici non poteſt non eſſe mihì gratiſſima iucundiſſimaque recordatio, quem ſcio à permultis eruditis hominibus officiosè & honorificè cultum, & cum quo ſæpe de literis ſermones vltrò citroque habui ſuperioribus anteactis annis cùm iuri ciuili operam darem apud Aurelianenſes.

Miluus. *miluus.*] Auis rapaciſſima & guloſiſſima: de qua Plin. lib. 10. cap. 10. Miluum verò degenerem dixit, vt ſuo Oenocrati accommodet,

commodet, quaſi extra ordinem doctori, ſeu potiùs inerti & imperito leguleio.

harpam.] Harpa auis voraciſſima, ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, à diripien- *Harpa.*
do dicta. de qua Plin. lib. 11. cap. 74.

Mullum.] Genus marini piſcis & fluuiatilis, qui quòd gemi- *Mullus.*
na barba inſignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur. Huius mentio eſt apud Plin. lib. 9. cap. 17. & 33. cap. 11. quomodo differant inter ſe fluuiatilis & marinus, notent curioſi.

ſargus.] Sargus piſcis, de quo iam antè, in mari naſcens Aegy- *Sargus.*
ptiaco, vt eſt apud Feſtum: qui teſte Plin. eum quem Lutarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex aliis laboribus ſibi fructum & gloriam vſurpantem, & alienam, vt dicitur, meſſem demetentem, qui velint ſignificari, ſargum & mullũ pingunt. Sequitur enim ſargus reliquias mulli, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim poteſt mullus) deſcendit & paſcitur, vt retulit Pierius lib. 30.

deſerta curia.] Ironicôs dictum, pro decuria, vel auditorio deſerto.

lippo oculo.] Ipſemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus *Oculo lippo*
interpretatur Parergon lib. 6. c. 12. Vti tamquam lippo oculo, *vti.*
inquit, prouerbialiter dicitur de re qua carere non poſſumus, cùm tamen damnoſa nobis ſit. Eleganter Plaut. ad ſeruos improbos traxit, quos quamuis dominum decipiant, tamen retinet dominus, & vt poteſt, eorum opera vtitur, cùm vt velit non poſſit. Eius carmen eſt in Perſa:

> *Ego neque libenter ſeruio, neque ſum hero ex ſententia,*
> *Sed quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manum*
> *Haud abſtinere quit tamen, quin imperet mihi.*

Sed & apud eundem in Bacchidibus ſic ſenex loquitur:

> *Lippo ille oculo ſeruus eſt ſimillimus,* &c.

Lege Prouerb. Lippo oculo ſimilis.

curia.] De curiæ nomine, ſi vacat, euolue caput 16. lib. 1. *Curia.*
Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias perſequi.

AD EMBLEMA CXLII.

ALBVTII, cuius hoc Epigramma eſt, Aurelij Iureconſulti meminit Alciatus ipſe libro Prætermiſſorum 2. Legi apo- *Albutius I. C.*
logiam quandam eius nomine aduerſus Petrũ Stellam, & Lon-

gouallium legum doctores. Hic monet, vt Alciatus à tumultibus & factionibus Italicis ſeſe ſubmoueat, & florentiſſimam Galliam petat, in qua futurus ſit commendatior. Sumit argumenti materiam à pomi Perſici tralatione, quod in Perſide virulentum fuit, in Italia verò conſitum, loci mutatione toxicum habere deſiit. Eodem modo ſi patriam relinquat, in extera regione admirabilem futurum Alciatum ſperat: ſicq. tacitè alludit ad illud Euangelicum, Non eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua Simile eſt quod Eraſmus in quadam ad Alciatum epiſtola ſcribit: Pietatis erat, inquit, quòd patriæ tuæ potiſſimum bonum ciuem præſtare volueris; ſed Deus voluit eruditionem tuam velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis ſplendor neſcio quo pacto in ſua cuique patria ferè obſcurior obtingit. Quod apertius (vt carminis noſtri enarrationem habeamus magis perſpicuam) Alciatus ipſemet explicuit oratione quadam Ferrariæ habita, his omninò verbis: Scio, inquit, pleriſque ſuſpectam eſſe poſſe tam frequentem mutationem meam, qui nunc Auenioni, nunc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ profeſſus ſim: nec deerunt qui inconſtantiæ hoc tribuant, tamquam nuſquam poſſim conſiſtere, & quod in carmine Horatiano eſt,

Locus ex Eraſmi epiſtola.

Locus ex Alciati quadam oratione.

Romæ Tibur amem, ventoſus Tibure Romam.

Etenim non bene compoſitæ mentis argumentũ eſt, cùm quis huc atque illuc vagus diſcurrit, nec quieſcere poteſt. Cæterum mihi excuſatio eſt in promptu, notiſſimumq. omnibus eſt, me, dum bellicos tumultus ſubterfugio, tutamque ſtudiis meis ſedem perquiro, diutiſſimè eſſe peregrinatum, Principumque iuſſionibus huc atque illuc agitatum, certam ſedem tenere non potuiſſe. Idem Oratione Ticini habita ſic: Quamplurimi veſtrûm optimè ſciunt, vt belli calamitatibus eiectus, relicta patria trãs Alpes profectus ſum: ibi profeſſorio muneri addictus, aliquot annos ſumma cum gratia moram traxi: quod an illorum humanitati tribuam, an qualibuſcumque noſtris ſtudiis, non ſatis ſcio. Tria certè magnifica hac in diſciplina tribus in celeberrimis gymnaſiis mihi contigerunt, quæ neſcio (quod citra arrogantiam dictum ſit) an cuiquam alij: primùm vt Auenioni, cùm numquam ad eam diem cathedram aſcendiſſem, ſtipendium ſexcentorum mererer, & ætate longè impar, ſenioribus tamen æquarer: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magiſtratus Chriſtianiſſimi, ipſo Rege adiuuante, ſecundo quàm eò veneram anno duplicatum mihi eſt honorarium, & mille ducentique præſtiti: tertium eſt, quòd tam à longinquis partib.

Alter locus ex eodem.

partib. in patriam ab excellentiſſimo Duce noſtro accerſitus, Senatoria dignitate ornatus, hanc acceſſionem ne quidem cogitans, tantum abeſt vt petierim, ſum conſecutus. hactenus ille. Nec verò prætermittam hoc Perſici ſymbolum à Paulo Iouio explicari in eo Dialogo qui eſt De notis armorum & amoris, cum inſcriptione, *Tranſlata proficit arbos,* ipſique Alciato aſcribi. Sed & pomum Perſicum notam fuiſſe eius qui in alio cælo melior fit, tradit Pierius lib. De ſacris Aegypt. literis 54. *Locus è Paulo Iouio.*

Quæ dedit hos.] Cùm Perſæ aliquando in Romanos bellum gererent, multis in locis Italiæ Perſica implantarunt, quæ in Perſide venenum præſentaneum ferunt. Hac tandem arbore hoſtes extinctum iri ſperabant: ſed in Italia mutato ſolo naturam etiam mutauit. qua in opinione eſt Columel. vbi refert, *Perſica poma vnde.*

——pomis quæ barbara Perſis
Miſerat, vt fama eſt, patriis armata venenis:
At nunc expoſiti paruo diſcrimine leti,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Id non videtur Plinio veriſimile lib. 15. cui tamen aduerſantur Galenus, Paulus Aegineta, Plutarchus, & alij. Martial. 13. Perſica nux:

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis perſica cara ſumus.

Tranſlatu facta eſt melior.] Quaſdam arbores mutare naturam pro regionum varietate, teſtis eſt Plutarch. eo libro quem inſcripſit, De facie quæ apparet in orbe Lunæ. Plin. lib. 17. cap. 10. vbi agit de arboribus quæ auulſione naſcuntur; omnia ea non ſtatim moris eſt in ſua locari, ſed prius nutrici dari, atque in ſeminariis adoleſcere, iterumque migrare. Qui tranſitus mirum in modum mitigat etiam ſylueſtres: ſiue arborum quoque, vt hominum natura, nouitatis ac peregrinationis auida eſt: ſiue deſcendentes virus relinquunt, manſueſcuntque in tractatu, ceu ferè dum radici auellitur planta. Simile illud Plinij hiſtoriæ mundi lib. 2. cap. 96. In Cruſtuminio natum fenum ibi noxium, extrà ſalubre eſſe. Ex quo intellige quædam ſoli mutatione fieri meliora, alia deteriora: quod rei ruſticæ periti auctores obſeruant. Palladius, Columella, Cato, Varro, alij.

Fert folium linguæ.] Plutarch. commentario De Iſide & Oſiride, Perſicam arborem Iſidi conſecratam fuiſſe ſcribit, quòd linguæ folium habeat, fructum cordi ſimilem. Eius hæc verba ſunt: τῶν δ' ἐν αἰγύπτῳ φυτῶν μάλιστα τῇ θεῷ καθιερῶσθαι λέγουσι τὴν περσέαν. ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν· οὐδὲν γὰρ ὧν ἄνθρωπος ἔχειν πέφυκε θειότερον λόγου, καὶ μάλιστα τοῦ *De perſica arbore.*

περὶ θεῶν, οὐδὲν μείζονα ῥοπὴν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. διὸ τοῖς μὲν εἰς τὸ χρηστήριον ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμεν, ὅσια φρονεῖν, εὔφημα λέγειν: De ſtirpibus Aegyptiis maximè conſecratam Deæ aiunt Perſeam, quod eius fructus cordis, folium linguæ ſpeciem refe-rat. Nam eorũ quæ in hominem cadere poſſunt, nihil diuinius eſt oratione, præcipuè verò de Diis: neq. vlla res alia maius ad felicitatem affert momentũ. Itaq. hîc præcipitur ei qui ſit oraculum aditurus, vt ſanctè pieque ſentiat, & modeſte loquatur.

Tu procul à patria.] Virgiliana imitatio è 10. Ecloga:

Tu procul à patria (nec ſit mihi credere) tantum
Alpinas, ah, dura niues. ——

Apud Euripidem Hercule furente:

——οὐκ ἔσθ᾽ ὅπη
ἐσθλόν τι δράσας, μάρτυρ᾽ ἂν λάβοις πάτραν,

Non eſt vbi ſtrenue quid agens teſtem habeas patriam. verba ſunt Amphitruonis ad Lycum, quibus docet magnorum Herculis operum teſtes eſſe gentes exteras. Quod contigit multis olim ſapientibus qui longinquis peregrinationibus notiores facti ſeſe toti orbi commendarunt, vt hi de quibus B. Hieronym. prologo ad Biblia. ſuppetunt ea de re exempla longè multa apud Diogenem Laërtium, Philoſtratum, Eunapium Sardianum. Occurrit ex veteribus vnus Anacharſis Scytha, qui apud ſuos multo in honore, Athenis admirationi fuit. Romæ non niſi ſerò admodum excepta & admiſſa Rhetoricæ & Philoſophiæ ſchola, ſub auſpicio Græcorum ſapientum. Et ſeculis ſuperioribus maiores noſtri exceperunt Alcuinum, ſeu Albinum, Scoticæ gentis, qui doctrinas liberales primus Lutetiæ, ſub pacta mercede ſic plauſibiliter docuit, vt fundamenta principis Academiæ tum primùm molitus dicatur. Taceo de Alciato, homine extero, qui iuris ſapientiæ nitorem primus apud Biturigas noſtrates celebrauit.

AD EMBLEMA CXLIII.

EPIGRAPHE ſimilis mihi videtur ſententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauiter pronunciauit, Imperium curam eſſe ſalutis alienæ. Principes enim debent habere perſpectum ſe ſibi minimè natos eſſe, ſed ad publicam omnium quietem. Plinius lib. 18. ait, Delphinum futuram tempeſtatem præſagire. Quocirca vt φιλάνθρωπος ſi nauem ventis agitatam offenderit, tutius vt figatur, anchoram quaſi humano quodam

Delphin φιλάνθρωπος.

inſtinctu

inſtinctu dirigit: ſic Princeps quiſque ſuorũ maximè ſtudioſus eſſe debet, potiſſimùm verò ſæuiente tempeſtate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impendente, ne Reipubl. ſtatus poſſit aliquo modo perturbari, aut etiam comminui. Cæterùm Delphinum anchoræ illigatum pro inſigni & ſtemmate publico geſſerunt olim nonnulli Principes & Imperatores laudatiſſimi, vt Auguſtus Cæſar, T. Veſpaſian. Seleucus & Nicanor: noſtroq. ſæculo Ald. Manutius, nobilis apud Venetos typographus, qua de re eſt elegantiſſima παρέκβασις in Prouerb. Feſtina lentè, apud Eraſmum. Noſtris etiam temporibus Gallici Imperij Thalaſſiarchus, id eſt, Admiralius, inſigne hoc circumfert, vt nuper laudatus ille noſtrorũ patrum ætate Philippus Chabotius. In ſcuto Vlyſſis Delphinum depictum fuiſſe ſcribit Plutarch. ad finem diſputationis, qua quærit, Vtra animalium plus rationis habeant, an terreſtria, an aquatilia. Apponam & id Xenophont. è 3. ἀπομνημον. vbi facit Socratem diſputantem cùm Dionyſiodoro: Quam ob cauſſam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν; niſi quòd vt paſtor ſuarum ouium curam habere debet, quo habeant quæ ſunt ad victum neceſſaria; ſic etiã Principem curare eſt neceſſe, quæ populo expediant? Non enim tantùm laudatur Agamemnon vt κρατερὸς αἰχμητὴς, ſed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθὸς, qui non ſe modò bene regeret, ſed etiam ſuis felicitatis cauſſa eſſet. καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν, εὖ πράττωσι: Rex non eligitur vt ſui curam habeat, ſed vt per ipſum qui eum elegerunt, in felicitate viuant. Præclara porrò γνώμη, *Princeps ſubditorum incolumitatem procurans.* Cui ſimile illud ex Spartiano, ſæpenumero in concione & ſenatu dixiſſe Cæſarem Adrianum, ita ſe Remp. geſturum, vt ſciret populi rem eſſe, non propriam. Et Capitolin. Antonino Pio: Huius primũ hoc fertur, quod cùm ab vxore argueretur, quaſi ſuis parum relicturus dixit, Stulta, poſtquam ad imperium tranſiuimus, & illud quod habuimus antè perdidimus. Elogium & hoc veridicum Traiani ex Plinio lib. 3. epiſt. 20. Sunt quidem cuncta ſub vnius arbitrio, qui pro vtilitate communi ſolus omnium curas, laboreſque ſuſcepit. Idem panegyrico magnificentius: Bona conſcientia principatũ ſibi delatum acceptat, qui non niſi animo ſeruandi illud accepit, & quem ipſius Reip. vtilitas & vox ad illud arceſſit, non ſua. idem ibidem: Quod precatus es, vt illa ipſa ordinatio comitiorum bene ac feliciter eueniret nobis, Reipub. nonne tibi tale eſt, vt nos hunc ordinem votorum committere debeamus: Deos denique

Delphinus alligatus anchoræ.

Anchora Thalaßiarchi Gallici.

Præclarus locus Xenophontis.

niqueobſecrare, vt omnia quæ facis quæque facies, proſperè cedant tibi, Reipub. nobis: vel ſi breuius ſit optandum, vt vni tibi, in quo & Reſpub. & nos ſimus. Cicero 8. Philipp. O dij immortales, quàm magnum eſt perſonam in Repub. tueri principis, quæ non animis ſolùm debet, ſed etiam oculis ſeruire ciuium! Illud Iſocrateum perplacet ad Nicoclem, regem Cypriorum: ἡγέμενον γὲ δεῖν σὲ οὐχ ἕνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς εὐφραινοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοῖς δοκιμάζειν. Oportet exiſtimes te non vnum ex multis, ſed multorum principem exiſtentem, non tuam ipſius habere mentem cum aliis, id eſt, aliorum inſeruire affectibus debere, neque honeſta conſilia, neque rectè ſentientes homines voluptatibus æſtimare, ſed vtilibus actionibus probare.

Titanus.

Titanij fratres.] Venti, qui Titanes dicuntur, à patre Titano, Saturni fratre, Gigantes robuſtiſſimi, qui pro ventis vſurpantur à Poëtis.

miſeros.] Epitheton conueniens, vt illud eſt Lucani lib. 8.

——miſeros fallentia nautas
Sidera non ſequimur.——

Anchora quid.

Anchora iacta iuuat.] Prouerb. Anchoram ſacram ſoluere. Fuit autem anchora præſidij & ſalutis typus. Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Iſthmiorum: Si quis, inquit, hominum ſumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præſtat, & ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ᾽ ἄγκυραν θεότιμος ἐών: id eſt, Felicitatis iacit anchoram diuino honore auctus. Quid ſi huc reuocemus aureum Plutarchi monitum è vita Solonis: quo loco dicit, Senatu velut anchora firmari ciuitatem? Memini & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiæque ſuæ anchoram nominare, ὃς μόνος οἴκων ἀγκυρ᾽ ἐστ᾽ ἐμῶν: qui iam ſolus generis ſupereſt anchora noſtri. Ariſtides oratione Panathenaica prima, dicit Græcos omnes ſibi viſos fuiſſe in portu quodam duabus nixos anchoris, quaſi gemino fultos præſidio.

AD EMBLEMA CXLIIII.

Fons Emblematis.

ID agalma Iudicũ Thebanorũ è variis auctoribus peti poſſe ſcio. Certè Plutarchus attigit libro De Iſide & Oſiride: quod idem

idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodem Plutarcho, his verbis: ἐν Θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες, ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ μύουσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν: id eſt, Thebis imagines conſpiciũtur Iudicum manibus carentes: at ſummi Iudicis imago conniuet oculis: eò quòd iuſtitia nec muneribus capi, nec hominũ vultu flecti debeat. Alciatus ipſe Oratione quadam in laudem Iuris ciuilis hæc ait: Chryſippus Iuſtitiæ imaginem ita expreſſit, vt puellari virginis forma, aſpectu vehementi, luminibus oculorum acerrimis conſpiceretur, quòd videlicet iudicem incorrupto eſſe iudicio, ſanctum, ſeuerũ, contra improbos inexorabilem, vi ac maieſtate æquitatis, veritatisq. terrificum eſſe oporteat. Quapropter memoriæ eſt traditum, magiſtratuum ſtatuas à Thebanis ita ſolere formari, vt ſine manibus eſſent: Principum verò clauſis oculis, nimirùm eam iuſtitiæ naturã eſſe oſtendentes, vt incorrupta ſit, nec pretio precibúsve, aut alienæ vlli voluptati cedat. Non verebor in vſum rapere meum quæ retulit auctor induſtrius, multæque lectionis, Alexand. ab Alexand. lib. 3. Thebani, inquit, vt incorruptam iuſtitiam ſignarent, nec variari gratia, Iudicum imagines ſine manibus, Principis verò ſine oculis in foro propoſuere, vt ſignis oſtenderent, Iudices affectibus capi non oportere, cauſſaq. definita damnatos vndecimuiris pœnis afficiendos tradebant. Certè legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abſtinere debent: iccircò hîc trũcis manibus pinguntur. quod non prætermiſit Pierius lib. Hieroglyph. 35. Præſes ipſe captus eſt oculis, ne affectu quodam moueatur. ſiquidem, vt ait Cicero Officiorum 3. neque contra Rempubl. neq. contra iuſiurandum ac fidẽ amici cauſſa vir bonus faciet, ne ſi iudex quidẽ erit de ipſo amico. Ponit enim perſonam amici cùm induit iudicis. Nam ſi omnia facienda ſint, quæ amici velint, non amicitiæ tales, ſed coniurationes putandæ ſunt. quocirca non oculis vtatur, ſed auribus, ne citò moueatur: & cùm ipſi dicenda eſt ſententia, meminerit ſe Deum habere teſtem, id eſt, mentem ſuam, qua nihil ipſe dedit homini diuinius. Adhæc omnes ſedent, quòd animus eorum debeat eſſe optimè compoſitus, nec hinc atque hinc flecti, quod eſt leuitatis: ſedendo etenim & quieſcendo fit anima prudens, ait Philoſophus. Euſtathius ad Iliad. ζ. notat ſtatuas Mineruæ olim omnes ſedentis ſpecie fieri ſolitas. Interdum enim ſedere idem eſt quod conſilium capere, vt apud Plautum is qui nimio plus ſapere ſe ſedentem aſſerit. Vulgatumque eſt illud, Romanus ſedendo vincit, id eſt conſultando. Pierius libro 43. Lubens huc

Locus ex Alciati oratione.

Cur ſedeant iudices.

huc referrem quæ de iuſtitiæ imagine olim à Carneade expreſſa Gellius adnotauit lib.14. c.4. ſed quia liber eſt in omniũ manibus, facilè tranſeo. Velim potius id obſeruari diligenter, quæ conciſè lib.14. Hiſtor. var. ſcripſit Aelian. Olim apud Aegyptios eoſdem fuiſſe iudices, qui ſacerdotes erant: quorum Princeps natu maximus in omnes ſtatuendi ius habebat: quem omnium optimum atque æquiſſimum eſſe oportebat. Is circa collum imaginem è ſaphiro gemma confectam geſtabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide ſculptam aut expreſſam circumferre, quàm in animo menteque inſitam & infixam habere debet.

Sidere quid habeat myſterij.

Cur reſident.] Cicero ad finem procemij Dialogi De claris orat. Sed quò, inquit, faciliùs ſermo explicetur, ſedentes, ſi videtur, agamus. Cùm idem placuiſſet illis, tum in propatulo conſedimus. hæc ille. Perſonæ Dialogorum ſedere vel dicuntur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoriis, in quæſt. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phædro Platonico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis Dialogis. Certè M. Tullius videtur ſemper ambulare, cùm Peripateticũ agit, vt 5. De finib. 1. De diuinat. 1. De legib. aliàs, vt Academicum, vult ſedere, quo ſignificet aliquid ſtabiliùs differi. Conſtat ex veteribus iudices ſedere ſolitos, cùm quid ſtatuendum eſſet. Ita enim Iuſtinianus in Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè & nunc in regia baſilica, in quibus & tunc domunculis iudicant, &c. Idem in Nou. Vt ab illuſtrib. & qui ſuper eam dignit. Secundum quod, ait, datũ eſt eis ſuper hoc priuilegiũ, ne cogantur aut ſedere cum iudicibus cùm iudicant, aut ſtare rurſus tãquam litigantes. Marcianus l.7. D. Quod met. cauſ. Confeſtim autem pro tribunali te ſedentem adiit. Sic in l.2. D. Ad ſenat. Tertyll. ſedere dicitur Prætor: Confeſtim autem ſic erit accipiendum, vbi primum potuit, id eſt, Prætoris copiam habuit huic rei ſedentis. Et in l.7. D. De in integ. reſtit. Confeſtim autem pro tribunali te ſedente adiit. Bonifacius in cap. fin. De ſentent. & re iudic. in vi. Sententia, ait, quam ſcriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipſo ſtando, nõ ſedendo proferri contingit, nullius penitus eſt momenti. Gellius lib.7. De Scipione: Et quodam die, ait, ius in caſtris ſedens dicebat. Plinius libro 5. Epiſtol. Sedebant iudices, centumuiri venerant, obuerſabant aduocati, ſilentiũ longum, &c. Cicero Pro Rabir. Accuſaui de pecuniis repetundis, iudex ſedi. Ad hanc verò rem Plautus in Moſtellaria:

Iudices cur ſedeant.

Nimio

Nimio plus ſapio ſedens.

quia mente graues.] Huc illa Calliſtrati verba aptanda, quæ habentur l.19. D. De offic. Præſid. Sed & in cognoſcendo, ait, neque excandeſcere aduerſus eos quos malos putat, neque precibus calamitoſorum inlacrymari oportet. Id enim nō eſt conſtantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. hæc ille. *Affectus ſedati in iudicibus.*

Cur ſine ſunt manibus?] Apud Gratianum ſic: Citò vulneratur auro iuſtitia, nullamque reus culpam pertimeſcit, quam redimere nummis exiſtimat. Pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non ſolùm non contemnitur, ſed etiam aduerſus veritatem opprimitur, 1.q.3.

Vel prece, vel pretio malè verum examinat omnis
Corruptus iudex, — ait ille.

capiant ne xenia.] Prohibetur enim 1. & 6. Deuteronomij, Eccleſiaſt.42. & Prouerb. 24. multiſque aliis in locis. Refert Plinius 8. Epiſt. Iulium Baſſum accuſatum repetundarū, quòd in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepiſſet. Lex enim dona & munera à magiſtratibus accipi, imò verò & quid emi vetat, niſi victus quotidiani cauſſa. Hoc tamen addamus licet: Non in totum xeniis abſtinere debet proconſul, (ait Vlpian. in l.6. de offic. proconſ.) ſed modum adiicere: vt neq. moroſè in totum abſtineat, neque auarè modum xeniorum excedat. qua de re verba hæc ſunt Seueri & Antonini: Quantùm ad xenia pertinet, audi quid ſentimus. Vetus prouerbium eſt: *οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων.* Nam valdè inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum eſt, & per omnia auariſſimum, &c. Qua ratione Plin. epiſtol.5. ad Seuerianum, ait in cauſis agendis & exercendis iudiciis non modò pactione, dono, munere, verùm etiam xeniis ſe ſemper abſtinuiſſe, vbi rectè ſubiicit oportere quæ ſunt inhoneſta, parumque decora non quaſi illicita, ſed quaſi pudenda vitare. Sic Spartian. tradit Peſcennium Nigrum ſalaria iudicibus è publico dari voluiſſe, ne cui eſſent oneri: adieciſſeque, iudicem nec dare debere, nec accipere. *Munera non debent à iudicibus capi.*

Cæcus at eſt Princeps.] Oculus in Hieroglyph. pro gratia, ſeu, vt ita dicam, fauore vſurpatur, vt tradit lib.33. Pierius. Non eſt quòd ſuſpicionibus aut coniecturis aliquid vſpiam tribuat ipſe iudex, nec litigantium verbis hæreat, ſed probationibus manifeſtis veritatē inueſtiget. Quod eleganti cōplexus eſt monoſticho Poëta neſcio quis: *μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς:* Ne de lite pronuncies, niſi vtramque partem priùs audieris.

Decretum

Decretum id dicitur propriè quod cauſa cognita pronunciatur à iudice: nec enim decretum dici poteſt niſi vtraq. audita parte. Tertullianus Apologetico: Reſpondendi, altercandiq́. poteſtas patet, quando nec liceat inauditos & indefenſos omninò damnari. Huic conuenit l. 1. Cod. de condemn. reis: & veterum conſuetudo qui reos niſi auditos condemnabant, quoniam qui auditi non eſſent, pro indamnatis habebantur, ex Lycurgi legibus, vt tradit Val. Max. cap. De ſapienter dictis & factis. Tritum id è Solonis elegiis:

ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίων κ' ἀδίκων.

Magiſtratum gerens audi & iuſta & iniuſta.

quòd ſolis auribus abſque Affectu.] Plinius Secund. 6. epiſt. 2. Primùm religioni ſuæ iudex debet patientiam, quæ magna pars iuſtitiæ eſt. Tullius ad Q. fratrem, 1. epiſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolùm gratiæ, verùm etiam ſuſpicioni. Vlpian. I. C. iiſdem inſiſtens veſtigiis, l. generaliter, 24. D. de fideicommiſſ. libertatib. Ne aliquam, ait, ambitionis vel gratiæ ſuſpicionem Prætor habeat. Memini autem legere me, Athenienſes iudicia de cædibus habituros, ad Areopagum, Martis vicum, ire noctu ſolitos: iiſque qui cauſas dicerent, affectibus abſtinendum fuiſſe teſtatur Iſocrates Areopagitico. Nolebant enim iudices miſerabilium perſonarum intuitu, vociſque lenocinio, quod magnas ad flectendum, perturbandumq́ue vires habet, commoueri. Longè alia Romanorum conſuetudo fuit, qui quocunque modo iudices ad iracundiam vel miſericordiam flectebant: quod Cicero facere ſolet in perorationibus. Celebre eſt exemplum Sergij Galbæ, qui reus à Libone trib. pleb. accuſatus, quòd prætor contra fidem Luſitanos quoſdam interfeciſſet, cùm nihil haberet quo ſe purgaret, paruos ſuos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius ſtatuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib. 6. cap. 2. memorat, vt & Val. Max. 8. c. 1. eamq́ue ter vſurpatam memini à M. Tullio, nempe pro Flacco, pro Sylla, pro Seſtio. Idem in Planciana ſic: Non opibus contendo, non auctoritate, non gratia, ſed precibus, ſed lachrymis, ſed miſericordia: mecumq́ue vos ſimul miſerrimus & optimus obteſtatur parens: & pro vno filio duo patres deprecamur. pro Fonteio: Tendit ad vos virgo veſtalis manus ſupplices eaſdem, quas pro vobis Diis immortalibus tendere conſueuit: cauete ne periculoſum ſuperbumq́ue ſit, eius vos obſecrationem repudiare, cuius preces ſi Dij aſpernarentur, hæc ſalua eſſe non poſſent. Quibus ex locis intelligimus

quàm

quàm graues ille motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & miſericordiam impellat.

AD EMBLEMA CXLV.

CHIRON Centaurus Saturni & Phillyræ filius (inde Phillyrides à Poëtis dictus) ſuperiore ſui parte homo, equus inferiore, datus creditur Achilli pædagogus, ſub quo diſciplinas liberales exciperet. Vt enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorem verò rerum: id eſt, *Chiron Centaurus.*

—διδασκέμεναι τάδε πάντα

μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Ferina in Chirone natura varius modis exponitur à Mythologis: ſed hîc notantur maximè Principum Regumq́. conſiliarij, qui ferinam quidem & pluſquam belluinam naturam referũt, cùm ſuo principi praua conſilia ſuggerunt; vt populares ſuos pecuniis emungant, vel ſuo commodo, Reipub. procurent incommodum. Speciem humanitatis habent, cùm iuſtitiæ & pietatis imagine populum ſibi deuinciunt. Quod itidem explicatum eſt ab ipſo Alciato lib. 9. Parergôn, c. 13. his omninò verbis: In Græcis auctoribus annotaui, à Chirone Centauro Achillem, aliosq́. Regum filios eruditos fuiſſe fingi, quòd ſoleãt doctores & conſultores Principum natura quidem feri eſſe, & promptum ad aſperiora ingenium habere: humanitatem verò in ſpeciem tantùm præ ſe ferre. Idem diſputat Macciauellius, auctor Italus (de quo quid ego cum aliis multis in totum ſentiam, nihil habeo dicere, niſi quòd exiſtimem eum in ciuilibus negotiis alioqui perſpicacem, & magni certè ingenij virum, ſed in quo tamen parùm aut nihil planè fidei eſſet & veræ religionis, vt eius ſcripta quædam teſtantur.) ille itaq. ferè ſic diſſerit c. 18. eius libri, quem de Principe lingua ſua edidit: Primùm quidem Principi fidem hoſti & aliis cum quibus rem habet, ſeruandam eſſe dicit, ſed ea tamen lege, ne ſibi noceat. Si quid enim noxæ importatum iri ob fidem datam Princeps metuat, ei ſuadet ad fraudem & aſtus eſſe recurrendũ. Docet perſpicuè concertationem omnem legibus vel fraude inſtitui atque perfici: has quidem hominum eſſe, hanc verò belluarum. Sed quia interdum leges non ſatis eſſe firmæ ac ſtabiles videantur, inclinandum animum ad dolos ille præcipit: Principem enim decere, vt humanam & belluinam naturam præ ſe ferat, quod à ve- *Ferina Chironis natura quid.* *Macciauellius Italus.*

teribus figmento quodam expreſſum notat in Achillis educatione, quem à Chirone Centauro inſtitutum tradunt, vt ſignificarent Principem quemcunque hac natura duplici præditum eſſe debere. E belluis autem duas in primis proponendas, Leonem nempè & Vulpem: illum quidem viribus, hanc aſtu & vafritie permultum valere: illum, vt incautus eſt, non rarò ſe in retia temerè coniicere: hanc, quia non ſatis virium habeat, fallaciis vti. Quibus argumentis, parum quidem Philoſophicis, ne dicam impiis, Principem eum qui res magnas & periculoſas aggrediatur, easque tutò ad exitum perducere velit, fraude inſtructiſſimum eſſe debere, docet non tam πολιτικὸς ἀνὴρ, quàm ἄθεος.

Huc ferè pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Offic. Duobus modis fit iniuria, aut vi, aut fraude: fraus quaſi vulpeculæ, vis leonis videtur: ſed fraus odio digna maiore.

genitos.] Liberos.

Magni cognomen quibus tributum. *magnum Achillem.*] Diximus in ſuperioribus, Magni cognomen paucis quibuſdam, & iis illuſtribus, tributum eſſe, vt Alexandro, Pompeio, & aliis. Plutarch. in Pompeio.

Centauri qui. *Semiferum Centaurum.*] De Centauris ea mihi minimè repetenda ſunt, quæ ſtudioſè tradit Palæphatus eo, quem ſcripſit, libro De nō credendo fabulis. Id duntaxat è Plinio, lib. 7. c. 56. Pugnare, inquit, ex equo, Theſſalorum inuentum eſt, qui Centauri appellati ſunt. hinc nata fabula; quòd biformes dicantur, διφυεῖς ab Iſocrate, inferiori parte referentes equum, ſuperiore hominem. Dicuntur autem Centauri, κέντωυροι, ſtimulatores, à κεντέω, ſtimulo. ſic enim & ἱπποκένταυροι, equorum ſtimulatores Luciano nominantur, id eſt, equites, nec modò qui vehuntur equis, ſed qui ſunt aſſueti prædis: quales ſunt & aulici permulti, & alii quidam reguli; vt & vicani illi præfecti qui apud nos honorifico nomine Gentiles homines appellantur: ii ſunt quos Obærcos, vel potiùs Obæratos (neſcio ob quam cauſam) vrbana petulantia nominat. Aliunde ducit etymon centauri Tzetzes 7. Chiliad. Hiſtoria 99. nimirum à κεντῶν καὶ αὔρα, ſed nihil ad hoc noſtrum argumentum.

AD EMBLEMA CXLVI.

Lien quid, & eius officium. SIMILITVDINE oſtendit opulentiam tyranni, cauſſam eſſe ſubditorum inopiæ. Vt enim in corpore humano ſi ſplen ſit auctior & tumidior, tabem & maciem cæteris partibus inducit. Rationem adfert Ariſtot. in Problem. Quòd ſplen multam

tam ad ſe trahit materiam, quæ cedere debebat in alimentum. Conſtat enim, ait ille, homines parui ſplenis pingues effici. Splen autem viſcus eſt in ſiniſtra animalis parte, ſuccos ad ſe attrahens craſſos & melancholicos in hepate genitos. Lienem Latini vocant, de quo Galenus lib. 4. De vſu partium cap. 15. Id verò Traiani Cæſaris apophthegma fuit: ſiquidem fiſcum lienem appellabat, quòd eo creſcente reliqua membra tabeſcerent. Magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus naſcitur, cui nimirum cenſus publici, & vectigalia plus æquo placeant. quo fit, vt miſerrima plebecula cogatur ad egeſtatem & extremam pauperiem, cùm tyrannus in ſuorum poſſeſſionem violenter irruit, eorumque peculium depeculatur. Certatim à doctis illud Tiberij celebratum eſt: Boni paſtoris eſſe tondêre pecus, nō deglubere. Quo damnabat tyrannos illos δημοβόρους, qui ſuis abradunt quicquid poſſunt, & ſic importunius in fiſcum ſuum conuertunt, vt à miſera plebecula nō pellem modò, ſed & carnes ipſas detractas velint. Eandem ſententiam, ſed aliis verbis expreſſam ab Alexandro Macedone, literis proditam habemus. Huic enim cùm diſplicerent exactiones, eorumque potiſſimùm qui à ſubditis ampliores vectigalium reditus, quàm per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud ſuos dictitabat, κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκριζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, Olitorem odi qui radicitus herbas conuellit, atq. ab ima ſtirpe arbores excîdit. Artaxerxes Longimanus dictitabat, Addere quàm auferre, magis eſſe regium: Ptolemæus Lagi filius, Ditare quàm ditem eſſe, conuenientius Principi. Malum illud, Lucri bonus eſt odor ex re qualibet. Sed ad illuſtrandum id argumentū, conferre placet alia quædam. Theodoricus ſcribens ad Marcellū Aduocatum fiſci, apud Caſſiodor. Variar. lib. 1. Epiſt. 22. Non quoties ſuperes, ait, ſed quemadmodum vincas inquirimus: non quæras de poteſtate noſtra, ſed de iure victoriæ: quando laudabiliùs à parte fiſci perditur, cùm iuſtitia non habetur. Nam ſi dominus vincat, oppreſſionis inuidia eſt: æquitas verò creditur, ſi ſupplicem ſuperare contingat. Et lib. 4. Epiſt. 37. Crementa fiſcalium tributorum iuſtiſſimo ſunt penſanda iudicio: quia ſeruientium imminutio eſt huius illationis acceſſio, quantumque pars illa proficit, tantum ſe hæc à firmitate ſubducit. Sed à nobis, qui fiſci vtilitatem ſtabili volumus diuturnitate conſiſtere, excludenda eſt diſpendioſa ſemper enormitas, ne augmento ſuo tumens ſumma deficiat, incipiatque magis deeſſe, quia immaniter viſa eſt accreuiſſe. Rectè itaque idem Caſſiod. lib. 1. Fit interdum cauſſa mala fiſci, vt bonus Princeps

Traiani dictum.

Locus præclarus e Caſſiodoro.

Lib. 1. eſſe videatur. Rarò enim (vt eiuſdem Caſſiodori verbis vtar) vtrumque ſub admiratione perfectum eſt, vt & fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. Ex Alciati lib. Parergôn 8.c.6.notanda hæc Pliniana ex Panegyrico ad Traianum: Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpè vincitur fiſcus: cuius mala cauſſa numquam eſt, niſi ſub bono Principe. Iulius Capitolinus in M. Antonini vita: fiſco in cauſſis compendij numquam iudicans fauit. Eutropius & Sextus Aurelius in Conſtantij, ſeu Iuliani vita. Pompeia Plotina, incredibile dictu eſt, quantum auxerit gloriam Traiani: cuius procuratores cùm calumniis prouincias agitarent, adeò vt vnus ex iis diceretur locupletũ quemque ita conuenire, Quæ habes? vnde habes? pone quod habes: illa coniugem corripuit, atque increpans, quòd gloriæ ſuæ eſſet incurioſus, talem poſtea reddidit, vt exactiones improbas deteſtans, fiſcum lienem vocaret, quòd eo creſcente reliqui artus tabeſcunt. Et hæc quidem bonorum Principum exempla ſunt. Hactenus Alciatus. Bene I.C. in l. non puto, D. de iure fiſci: Non puto eum delinquere qui in dubiis quæſtionibus contra fiſcum facilè reſpondet. Certè iuris auctores vix fiſci compendiis indulſerunt, vt neque principes boni. In Autent. vt iud. ſin. quoque ſuffrag. Expedit reip. ſubditos eſſe locupletes. & imperium fiſcusque abundabit, ſi ſubditos habuerit fortunatos. Ad illuſtrandum autem hoc tyrannicæ rapacitatis argumentum pulcher ſeſe mihi locus offert ex Ammiano Marcellino, vt ſæuitiam auaram Valentiniani exagitat. Auiditas plus habendi, inquit, ſine honeſti prauique differentia, & indagandi quæſtus varios per alienæ vitæ naufragia, exundauit in hoc principe, flagrantius adoleſcens; quam quidam, prætendentes Imperatorem Aurelianum, purgare tentabant, id affirmando, quod vt ille poſt Gallienum, & lamentabiles Reipub. caſus exinanito ærario, torrentis ritu ferebatur in diuites: ita hic quoque poſt procinctus Parthici clades magnitudine indigens impenſarum vt militi ſupplementa ſuppeterent, & impendium, crudelitati cupiditatem opes nimias cōgerendi miſcebat: diſſimulans ſcire quod ſunt aliqua quæ fieri non oporteat, etiamſi licet. Themiſtoclis illius diſſimilis; qui cùm poſt pugnam, agminaque deleta Perſarum, libenter obambulans armillas aureas vidiſſet humi proiectas, & torquem: Tolle, inquit, hæc ad comitum quendam prope aſtantem, tu qui Themiſtocles non es; non quodlibet probans in duce magnanimo lucrum. Huius exempla continentiæ in Romanis exuberant ducibus: quibus omiſſis, quoniam non ſint perfectæ virtutis indicia (nec enim aliena non rapere

Locus ex Alciati Parergo.

Valentiniani auaritia nimia.

Themiſtoclis animus moderatus.

rapere laudis eſt) vnum ex multis conſtans, innocentiæ vulgi veteris ſpecimen ponam. Cùm proſcriptorum locupletes domos diripiendas Romanæ plebi Marius dediſſet & Cinna, vulgi rudes animi & humana ſoliti reſpectare, alienis laboribus pepercerunt, vt nullus egens reperiretur aut infimus, qui de ciuili luctu fructum contrectare pateretur ſibi conceſſum. hactenus Amm. Apud Caſſiodorum epiſtola eſt Theoderici Gothorum regis ad ſenatum vrb. Ro. qua Venantium laudat honore donatum Comitiuæ, moxque præfectum Prætorio, qui ſic principis fiſco conſuluit, vt nihil priuatis videretur offeciſſe. Senſimus auctas illationes, inquit, vos addita tributa neſcitis. Ita vtrumque magnæ fuit admirationis, quod fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. *Romani continuerunt manus à bonis proſcriptorum ciuili belli tempore.*

fiſcum.] Fiſcus, receptaculum nummorum eſt, proprieque principis, l. 1. §. hoc interdictum, D. ne quid in loco publ. Res fiſcales, ait Vlpian. quaſi propriæ & priuatæ principis ſunt: à fiſcis, id eſt ſportulis, vt apud Aſconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula ſunt ad maioris ſummæ pecunias capiendas. Hinc confiſcare deflexum verbum, pro deferre ad fiſcum principis. Et apud Sueton. in Auguſto confiſcata bona, quæ fiſco ſunt adiudicata. Aerarium verò publicum eſt, populique Romani, quod Plinius Iunior teſtatur in panegyrico. *Fiſcus quid.*

arguitur ciuica pauperies.] Conſtans Imperator Romanus dicebat opes publicas melius à priuatis pluribus haberi, quàm intra vnum Principis clauſtrum reſeruari. Nec alienum eſt ab eo quod ad Nicoclem ſcripſit Iſocrates: *σημεῖον ἔστω*, inquit, *ὅτι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γινομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν*: Argumentum hoc tibi ſit imperij rectè honeſteque adminiſtrati, vbi videris eos, quibus præes, tua diligentia curaque locupletiores & ditiores factos.

AD EMBLEMA CXLVII.

PRINCIPES auari eos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos ingenioſos & ſtrenuos eſſe norunt: qui ſi aliquando ad rem plus æquo attenti publica in priuatum transfundant (quales potiſſimum ſolent eſſe qui fiſci rationes tractant) ita vt populum & regiones ſibi commiſſas expilent, ſæpenumerò damnatur capitis, maleque parta bona fiſco ad- *Commentum Principum auarorum.*

 dicuntur,

dicuntur, adeò vt ſint tamquã ſpongiæ, quæ pro arbitrio nunc humectantur, aut areſiunt. Exempla quamplurima ſunt in monumentis antiquitatum, ſed & in noſtris Galliæ annalibus, quæ non placet huc adducere, vel quòd obuia ſint, vel quod ea ſcribendi libertas quoſdam offenderet. Satis eſt ſi ſubiiciam quod Suetonius de Flauio Veſpaſiano ſcripſit: Solus eſt in quo meritò culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe, noua & grauia addidiſſe: negotiationes quoque vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procuratorum rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò pro ſpongiis dicebatur vti, quòd quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Cæterùm neminem latere velim epigraphen huius tetraſtichi tractam eſſe ex cauſſa XVI I. q. 7. can. Maiores. ſic enim ſcriptum reperio: Maiores noſtri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæſari cenſus reddebant: modò autem quia diſceſſit deuotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modò autem tollitur totum. Hoc tollit fiſcus, quod non capit Chriſtus.

Veſpaſiani aſtus & auaritia.

Locus è Pontificio iure.

Principis arcta manus.] Alludit ad illud Ouidianum:

An neſcis longas Regibus eſſe manus?

Prouerbium, Longæ Regum manus. fortè non malè, arcta manus ſumetur pro auara & rapaci.

Prouehit fures.] Id eſt, depeculatores. Furum enim nomen generis eſt. Peculatus crimen notum in iure.

AD EMBLEMA CXLVIII.

VESPARVM vocabulum pro apum nomine hîc ſumi καταχρηστικῶς docti quidam homines coniiciunt. Alij non minus eruditi citra figuram id ſcribi arguunt. Harum itaque hæc natura eſt, vt quem ſequantur, Principem habeant aliis proceriorem, & quaſi honore potiorem, qui quamquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret. quod his teſtatur verbis Baſilius homilia 8. in Hexaëmeron: ἐστὶ κέντρον τῷ βασιλεῖ μελισσῶν, ἀλλ' οὐ χρῆται τούτῳ πρὸς ἄμυναν. νόμοι τινές εἰσιν οὗτοι τῆς φύσεως ἄγραφοι, ἀργοὺς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τοὺς τῶν μεγίστων δυναστῶν ἐπιβαίνοντας, id eſt, Regi apum aculeus eſt, ſed eo ad vlciſcendum non vtitur. Sunt hæ naturæ leges non ſcriptæ,

Veſpæ pro apibus abuſiuè.

Apum natura.

vt quiſque maxima eſt potentia præditus, ita tardũ ad puniendum eſſe oportere. hæc Baſil. Eadem ferè retulit D. Ambroſ. Hexaëmer. lib. 5. cap. 20. Aelian. hiſtoriæ animal. 1. & 5. Dio Chryſoſtom. Orat. de regno 4. Sed audiamus Principem Stoïcorum Senecam. Sic enim lib. De clementia: Maiorem poteſtatem non oportet eſſe noxiam, ſi ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta eſt regem, quòd ex aliis animantibus licet cognoſcere, & ex apibus, quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioq́. ac tutiſſimo loco. Et ibid. Præterea inſignis Regi forma eſt, diſſimiliſque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maximè diſtinguitur. Iracundiſſimæ, ac pro corporis captu pugnaciſſimæ ſunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipſe ſine aculeo eſt. Noluit illum natura nec ſæuum eſſe, nec vltionem magno conſtaturam petere, telumq́ue detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis Regibus ingens eſt. Eſt enim illi mos exercere ſe in paruis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cùm tanto hominum moderatior animus eſſe debeat, quanto vehementiùs nocet. Vtinam quidem eadem homini lex eſſet, & ira cum telo ſuo frangeretur, nec ſæpius liceret nocere quàm ſemel, nec alienis viribus exercere odia. hæc ille. Et hoc optimo Principi ſymbolum propoſitum eſt, vt inter alias virtutes, quibus opus habet ad ſuæ Reipubl. adminiſtrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiamſi maior ſit quàm in aliis, minimè tamen ſæuire debet, iiſque quibus præeſt, terrificum ſe præbere. Nam inter virtutes alias, quæ Principem maximè deceant, clementia eſt. M. Antoninus, qui Philoſophi cognomen non ab re eſt conſecutus, nihil quicquam eſſe dicebat, quod Imperatorem Romanum magis deceret, quàm clementiam: eamq́ue ob cauſſam neque in rebelles ſuos ſæuitum voluit. Rectè apud Claudianum Theodoſius Honorio filio ſalubre hoc conſilium ingerit: *Clementia vera principis virtus.*

Sis pius in primis: nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.

Ouid. 1. de Ponto eleg. 3.

Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Quiq; dolet, quoties cogitur eſſe ferox.

Compertum eſt Cæſarem Iulium Deorum numero aſcriptum, quòd clemens ac placabilis in eos fuerit, à quibus iniuriam bellis ciuilibus acceperat. Eadem virtus Auguſtum conſecrauit: Pij cognomen dedit, alioſque permultos immortalitate donauit. *Iulij Cæſaris clementia.* *Boni piique Imperatores.*

nauit. Pyrrhi Epirotæ laudatur animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irriſus erat, & conuiciis impetitus, illæſos abire ſiuit, cùm vnus ex iis reſpondiſſet id vini cauſſa contigiſſe. Celebratur eò plus Auguſtus Cæſar, cuius gratia cùm Senatus iis adempturus eſſet ius teſtandi, qui eum contumeliis & probris affeciſſent, non eſt paſſus id decerni, vt eſt apud Suetonium. Eam ipſam patientiam initio imperij finxiſſe Tiberium, teſtis eſt Cornelius Tacitus. Nam libellos famoſos & dicta in ſe mordacia diſſimulauit, eorumque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vſurpabat enim illud ſæpenumerò, In libera ciuitate liberas etiam linguas eſſe debere: & ſi quando hæc aperta feneſtra eſſet, nullas alias in Senatu fore lites, & accuſandi occaſiones. Magas Poëta quidam in ludis publicis Philemonem perſtrinxerat. Is cùm veniſſet in Philemonis poteſtatem, ſtatim miniſtro cuidam Philemon præcepit aperta voce, vt maledico caput gladio amputaret: ſed clam, vt nudo enſe ceruices attingeret, moxque vt eum illæſum abire ſineret, eique daret nuces, talos, pilam, & alia quædam ludicra. Quibus ille Princeps apertè indicabat, ſe aculeum quidem habere, ſed eo vti minimè velle: deque potentiore maledicere, magis eſſe puerorum quàm virorum. Eam regiam virtutem vt actionibus aliis permultis certè heroicis, ſic reſcripto egregiè probarunt Theodoſius, Arcadius, & Honorius: cuius reſcripti ad Rufinum hæc formula: Si opprobrium ex leuitate proceſſerit, negligendum: ſi ex furore & inſania, condolendum: ſi ab iniuria, remittendum. Occurrunt inſignia exempla clementiæ apud Suetonium, quæ quia longè plura ſunt, hæc duntaxat ex Veſpaſiano: Offenſarum inimicitiarumq. minimè memor, executórve, Vitellij, hoſtis filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauitque etiam & inſtruxit &c. Non temerè quis inſons punitus reperitur, niſi abſente eo & ignaro, aut certè inuito atque decepto. Heluidium Priſcum, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iuſſum, magni æſtimauit ſeruare quoquo modo, miſſis qui percuſſores reuocarent; & ſeruaſſet, niſi iam periiſſe falsò nunciatum eſſet. Cæterum neque cæde cuiuſquam vmquam lætatus, iuſtis ſuppliciis illacrimauit etiam & ingemuit. Idem in Tito ſic, Pontificatum maximum ideo ſe profeſſus accipere, vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit, nec author poſthac cuiuſquam necis nec conſcius, quamuis interdum vlciſcendi cauſa non deeſſet, ſed periturum ſe potius, quam perditurum adiurans, &c. Ammianus verò Marcellinus ad finem 21. lib. cum aliis comparans Imperatorem Conſtantium, ait immanitatem facilè ſuperaſ-

Veſpaſiani clemens animus, & Titi filii.

ſuperaſſe Caligulæ, Domitiani, Commodi, & id vnum egiſſe maximè, vt quamquam ſæuiſſimus eſſet, iuſtus tamen vellet & clemens æſtimari; quique ex minimis cauſis malorum congeries excitabat, diſſimilis Marci illius, principis verecundi, qui cum ad Imperiale culmen in Syria Caſſius ſurrexiſſet, epiſtolarum faſcem ab eo ad conſcios miſſum perlatore capto ſibi oblatum, illicò ſignatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico, ne inſidiatoribus cognitis inuitus, habere quoſdam poſſet inſenſos, vtque rectè quidam ſentientes arbitrantur, virtutis erat potius indicium magnæ, Imperio eundem comitantium ſine cruore ceſſiſſe, quàm vindicaſſe tam inclementer: vt Tullius quoque docet, crudelitatis increpans Cæſarem in quadam ad Nepotem epiſtola: Neque enim quicquam aliud eſt fœlicitas, inquit, niſi honeſtarum rerum proſperitas. vel vt alio modo definiam: Fœlicitas eſt fortuna, adiutrix conſiliorum bonorum: quibus qui non vtitur, fœlix nullo pacto eſſe poteſt. Ergo in perditis impiiſque conſiliis quibus Cæſar vſus erat, nulla potuit eſſe fœlicitas: fœliciorque meo iudicio Camillus exulans, quàm temporibus iiſdem Manlius, etiamſi id quod cupierat regnare potuiſſet. Id Epheſius quoque Heraclitus adſerens monet, & ab inertibus & ignauis, euentus variante fortuna, ſuperatos aliquoties viros fuiſſe præſtantes. Illud verò eminere inter præcipuas laudes, cùm poteſtas in gradu, velut ſub iugum miſſa nocendi, ſæuiendique cupiditate, & iraſcendi, in arce victoris animi trophæum erexit glorioſum: Hactenus Ammianus. Addam etiam ex eiuſdem 30. libro vituperationem ſanè acerrimã Valentiniani Imperatoris: Nonnumquam etiam clementiæ ſpeciem præ ſe tulit, cùm eſſet in acerbitatem, naturæ calore propenſior, oblitus profectò quod regenti imperium omnia nimia velut prærupti ſcopuli, ſunt deuitanda. Nec enim vſquam reperitur miti coërtione contentus, ſed aliquoties quæſtiones multiplicari iuſſiſſe cruentas, poſt interrogationes funeſtas nõnullis ad vſque diſcrimina vitæ vexatis. Et ita erat effuſior ad nocendum, vt nullum aliquando damnatorum capitis eriperet morte ſubſcriptionis elogio leui, cùm id etiam principes interdum fecerint ſæuiſſimi. Atqui potuit exempla multa contueri maiorum & imitari peregrina atque interna humanitatis & pietatis, quas ſapientes conſanguineas virtutes eſſe definiunt: è quibus hæc poni ſufficiet. Artaxerxes Perſarum ille rex ſapientiſſimus, quem Macrochira membri vnius longitudo commemorauit, ſuppliciorum varietates, quas natio ſemper cruda exercuit, lenitate gemina caſtigans, tiaras ad vicem capitum,

Fœlicitas quid.

Valentiniani truculentia.

Artaxerxis animus moderatus.

quibuſdam noxiis amputabat: & ne ſecaret aures more regio pro delictis,ex galeris fila pendentia præcidebat: quæ temperantia morum ita tolerabilem eum fecit & verecundum, vt adnitentibus cunctis multos & mirabiles actus impleret Græcis ſcriptoribus celebratos. Præneſtino Prætore,qui bello quodam Samnitico properare iuſſus ad præſidium venerat ſegnius, ad crimen diluendum exhibito, Papyrius Curſor ea tempeſtate dictator, ſecurem per lictorem expediri, hominеque abiecta ſe purgandi fiducia ſtupefacto, viſum propè fruticem iuſſit abſcindi: hocque ioci genere caſtigatum eum abſoluit, non ideò contemptus, ſed ad reſiſtendum par Alexandro Magno, ſi calcaſſet Italiam, exiſtimatus. Hæc forſitan Valentinianus ignorans,minimeque reputans afflicti ſolatia ſtatus ſemper eſſe lenitudinem principum, pœnas per ignes augebat & gladios: quod vltimum in aduerſis rebus remedium pietas reperit maiorum, vt Iſocratis memorat pulchritudo: cuius vox eſt perpetua docentis, ignoſci debere interdum armis ſuperato rectori,quàm iuſtum*quid ſit ignoranti: vnde motum exiſtimo Tullium præclarè pronunciaſſe, cùm defenderet Oppium: Etenim multùm poſſe ad ſalutem alterius, honori multis: parum potuiſſe ad exitium probro nemini fuit. Et hæc ille,hactenus tanto quidem libentius in eo ſermone certè præclaro exſpatiatus, quam ægrè commemoraret multorum principum Romanorum nimiam ſæuitiam ad ſua vſque tempora impunè graſſantem. Quia vero de conuiciis & probris in Principes nonnihil diximus in prima noſtra commentatione, placet attexere nonnulla ex Tacito quæ ad id faciunt: ſic enim ille oratione Cremutij Cordi apud Imperatorem Tiberium accuſati,quòd editis annalibus,laudatoque M. Bruto, C. Caſſium vltimum Romanorum dixiſſet. Marci Ciceronis libro, inquit ille, quo Catonem cælo æquauit, quid aliud dictator Cæſar quam reſcripta oratione, velut apud Iudices, reſpondit? Antonij epiſtolæ, Bruti conciones, falſa quidem in Auguſtum probra, ſed multa cum acerbitate habent; Carmina Bibaculi & Catulli referta contumeliis Cæſarum leguntur,ſed ipſe D. Iulius, ipſe D. Auguſtus & tulere iſta & reliquere,haud facilè dixerim moderatione magis an ſapientia:namque ſpreta exoleſcunt;ſi iraſcare,agnita videntur. Nos multa ex Seneca tranſilienda ducimus: tot enim penè ſententiæ & decreta leguntur apud eundem, quot verba: ſatis habemus hunc commentarium claudere oraculo imperiali: *Nihil tam peculiare eſſe Imperatoriæ maieſtati, quàm humanitatem, per quam ſolùm Dei ſeruatur imitatio*, l. Imperialis, C.de

Lenitudo principum afflicti ſolatium ſtatus.

Locus Taciti de Tiberio conuicia non curante.

C. de nupt. Nec arbitror aliam fuiſſe mentem Seueri, qui nümo quodam ſuo ſimulachrum mulieris leoni exporrecto inſidentis, altera manu haſtam terræ affixam tenentis, altera fulmen abiicientis oſtentauit, vt clementiam inſinuaret: Nam & eius id inſcriptio declarat, INDVLGENTIA AVG. IN CAR. Igitur peculiaris imperiali maieſtati eſt humanitas, per quam ſolam dei ſeruatur imitatio, l. imperialis, 23. C. de nupt. Auten. vt iudic. ſin. quoque ſuffrag. Benè & ſapienter Xenophon, quo loco ait, *ἄρχοντας ἀγαθὺς ὁ διαφέρειν πατέρων ἀγαθῶν*: meminimus alioqui patris patriæ nomen tributum bonis principibus, vſurpatum etiam ambitioſè ab improbis; meminit Corn. Tacit. 2. Annal. Id magnificè declarat Seneca 1. de clementia: Hoc quod parenti, principi faciendum eſt, quem appellamus patrem patriæ. Certè & ſi cognomina data ſint, magnos, & felices, & Auguſtos dicimus: & ambitioſæ maieſtati quicquid potuimus titulorum congeſſimus: Patrem patriæ appellamus, vt ſciret datam ſibi poteſtatem patriam, quæ eſt temperatiſſima, liberis conſulens, ſuaque poſt illos reponens. Hæc ille. Et eodem elogio à Perſis donatum Cyrum legimus. Iuſtinian. Nouell. 7. *ὥστε ἄρχοντες τῶν ὑπηκόων ὡς ἂν πατέρες ὦσιν*. Quid plura? & T. Liuius ait, Imperatores eſſe debere parentum loco. Martialis adblandiens Domitiano,

Tu verus patriæ diceris eſſe pater.

ſanctaq́ iudicibus.] Ait Iuriſc. Parum eſt in ciuitate iura eſſe, niſi ſint qui ea poſſint reddere, l. 2 §. poſt originem, D. de orig. iur. At quidem bonus princeps ſimiles ſui iuridicos & magiſtratus amplexatur, vt ſimile ſimili gaudet: alioqui non caret culpa qui hominum improborum opera vtitur, ait Iuriſcon. Exemplum in Alexandro Seuero apud Lampridium, in Cocceio Nerua, apud Aurel. Victorem; idem in Traiano, & in Theodoſio: Sagax, multumque diligens ad cognoſcenda maiorum geſta; è quibus non deſinebat exſecrari quorum facta ſuperba, crudelia, libertati infeſta legerat, vt Cinnam, Marium, Sullamque, atque vniuerſos dominantium, &c. Bene Claudian. 2. de laudibus Stiliconis,

—— non te gurges corruptior æui
Traxit ad exemplum: quod iam firmauerat omne
Crimen, & in legem rapiendi verterat vſum. poſt,
—— non obruta virtus
Paupertate latet, lectos ex omnibus oris
Euehis, & nunquam meriti cunabula quæris,

Seueri numus.

Et

Et qualis, non unde ſatus, ſub teste benigno
Viuitur, egregios inuitant præmia mores.

Magnificè Plinius panegyrico, Permagnum quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas: ſed magnificentius, quòd tuos. Quantò enim magis arduum eſt alios præſtare, quàm ſe, tantò laudabilius quòd cùm ipſe ſis optimus, omnes circa te ſimiles tui effeciſti. Tu amicos ex optimis legis, & hercule æquum eſt eſſe eos chariſſimos bono principi, qui inuiſi malo fuerunt.

AD EMBLEMA CXLIX.

Æſculapius cur Deus habitus.

AESCVLAPIVS inſignis Medicus, Dianæ precibus Hippolytum ab equis diſcerptum in vitam reuocauit: quam ob rem Iupiter iratus eum fulmine percuſſit. Poſt mortem Deus eſt habitus, & ſub ſerpentis imagine diuinis honoribus affectus. Tali cultus effigie Romam graui peſtilentia laborantem dicitur liberaſſe, ad quam tandem deductus eſt à fano ſibi ſacro, quod erat quinque millibus ab Epidauro paſſuum. Hiſtoriam hanc fuſius pertractant Valer. Max. c. De miracul. libro 1. Plin. 24. cap. 4. Diuus Auguſt. De ciuit. 3. c. 17. meminit & Lactantius variis locis. ex quo notum illud Sereni:

Qui colis Ægeas, qui Pergama, quiq́; Epidaurum,
Qui quondam placida tectus ſub pelle draconis
Tarpeias arces, atque inclyta templa petiſti,
Depellens tetros præſenti numine morbos.

Serpens, quid.

Hoc ſerpentis inuolucro nihil aliud verius & expreſſius intelligi datur, quàm Seruator noſter Chriſtus, verus animarum noſtrarum Aeſculapius, & ſalutis humanæ vindex, qui ſub ſerpentis figura in deſerto à Moſe legiſlatore appenſus, omnes omnium morbos & vulnera ſanitati reſtituit, & in cruce tandem omnes noxas & crimina expiauit. Nec verò immeritò ſalutis notam ſerpens ſibi videtur vindicaſſe, à quo nimirum multa in humanum genus remedia proficiſcuntur. qua de re pluribus libro 16. De ſacris Aegyptiorum literis Pierius. Aeſculapium etiam, præter alios, Medicorum præſidem Plutar. Sympoſ. 9. quæſt. 10. tradit. Sed occurrit interea mihi locus è 2. Artemidori lib. De ſomniis: qui ait, per Aeſculapium in templo erectum, & in baſi ſtantem, ſignificari quoddam bonum præſagium. Qui ſi moueatur, aut accedat, morbum & peſtem portendit

Serpens, ſalutis ſymbolum.

tendit

tendit: tum enim maximè hominibus eo Deo eſt opus. His autem qui ægrotant, ſalutem prædicit. At non videtur omittendum, quod veterum monumentis proditum eſt. In numo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habita pingebatur forma mulieris, habitu regio ſedentis, paterâ tenentis, iuxta quam erat ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Plerique noſtra ætate viri eruditi coniiciunt ab Alciato hîc tacitam eſſe factam alluſionem ad Ambroſianum illum anguem, qui Mediolani viſitur in marmorea columna erectus ipſa æde D. Ambroſii. *Anguis Ambroſianus Mediolan.*

Epidaurius.] Ab vrbe notiſſima Peloponneſi in ſinu Saronico, ex qua in ſerpentis imagine Romam adductus creditur. Propertius:

Et Deus extinctum Creſſis Epidaurius herbis,
Reſtituit patriis Androgeona focis.

Lege Ouid. lib. 15. Metamorph.

Annuit, atque ratas.] Ouidium imitatur 1. Faſtorum:

Efficiatq; ratas vtraque Diua preces.

AD EMBLEMA CL.

Occiso in Pompeij curia, vbi ſenatus habebatur, Iulio Cæſare à Bruto, Caſſio, & cæteris coniuratis, ij ceu libertate populo reſtituta, fabricari numiſma voluerunt, in quo ſculpti erant duo pugiones adiecto pileo. Pugio cædem patratam omninò ſignificabat: pileus verò libertatem, vt refert Dion lib. 47. Vulgare olim prouerbium fuit, Vocare ad pileum; cuius meminit Noctium Atticarum 7. c. 4. Gellius, & Macrobius 1. Saturnal. Aurelius Victor ſcribit, mortuo Nerone ſic cunctas prouincias, omnemq́. Romam exultaſſe, vt plebs induta pileis manumiſſionum, tamquam ſæuo exempta dominio triumpharet. Compertum habemus libertatis indicium pileum fuiſſe: vnde & qui ſerui libertate donabantur, pileum geſtabant raſo capite. Longum eſſet auctores huc aduocare, qui longè multi idem tradiderunt. Suppetunt exempla quammulta de pilei vſu & geſtatione: & huc quidem pertinent numi veteres quamplurimi, in quibus eſt pileus cũ inſcriptione Libertas, vt in numis Tiberij: eſt enim effigies hominis dextera pileum tenentis, læua expanſa, cum inſcriptione, Libertas Auguſta. Longum eſſet, & alia eiuſdem generis numiſmata percurrere. In *Numiſma M. Bruti.* *Pileus, ſignum libertatis.* *Pileus in numis.*

Seru.

Dioſcuri pileati. Seru. Galbæ numo ſimulacrum eſt cum iaculo & pileo: inſcriptio verò, Libertas publica. Caſtores etiam Dioſcuros fuiſſe pileatos legimus; quo habitu fuiſſe Lacones volunt, hi enim patrio inſtituto pugnabant pileati, vt animum in barbaros & tyrannos indomitum ſignificatione libertatis oſtenderent. Eadem fortè cauſa Græci illi qui noſtrorum patrum temporibus tyrannidem Turcicam fugientes in Italiam ſe receperunt, ingenuam ſuam libertatem & priſcam nobilitatem pilei ſui geſtatione profeſſi ſunt. Quid enim memorem pilei celebrem lauream iamdiu in ſcholis non temerè vſurpatam?

Seruitia. *miſſa manu ſeruitia.*] Serui manumiſſi, liberi facti, aut libertate donati. Seruitiorum nomen pro ſeruis, præter cæteros in Catilinaria vſurpat Salluſtius, & Cicero ſæpè.

AD EMBLEMA CLI.

Heracliti fletus, & riſus Democriti. HERACLITVS quoties domo egrederetur, ineptias humanas fletu ſolebat excipere, quòd omnia illi miſera & deploranda viderentur: contrà Democritus eadem de cauſſa ridebat effuſiùs, quòd humanas actiones ludicras & ſtultas conſpiceret: qui ſi hodie reuiuiſcant, ampliorem quidem & vberiorem vel luctus vel riſus materiam offendent, quàm vnquam antea, cùm omnia in dies deteriora fiant. quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit ſinus?

Mores hominum lapſos ſemper in deterius auctores non pauci perſtrinxerunt. Virgil. 1. lib. Georgicon:

—— ſic omnia fatis
In peius ruere, & retrò ſublapſa referri, &c.

Horatius ſic;

Damnoſa quid non imminuit dies!
Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Salluſtius in Catilina: Sic imperium à bonis ad non æquè bonos deriuatur. Ouidius,

Vtendum eſt ætate: cito pede labitur ætas:
Nec bona tàm ſequitur, quàm bona prima fuit.

Iuuenalis ſatyr. 1.

Nil habet vlteriùs quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient, facientq́ nepotes.
Res hodie minor eſt, herè quàm fuit, atque eadem cras.

Dubium

Dubium itaque relinquitur, vtrum ſequi ſit ſatius, cùm ſit vtrumque nec planè tutum, nec omninò probatum. Seneca in lib. De tranquillitate vitæ, 1.c. 15. opinionem Democriti meliorem fuiſſe, & ad imitandum accommodatiorem, quàm Heracliti fletum, ait. In qua ſententia fuit etiam Satyra 10. Iuuenalis. Sed præſtat audire Philoſophum eundem lib. 2. De ira, ſic diſputantem: Heraclitus, quoties prodierat, & tantum circa ſe malè viuentium, imò malè pereuntium viderat, flebat: miſerebatur omnium qui ſibi læti feliceſque occurrebant: miti animo, ſed nimis imbecillo & ipſe inter deplorandos erat. Democritum contrà aiunt numquam ſine riſu in publico fuiſſe: adeò nihil illi ſerium videbatur eorũ quæ feriò gerebantur. Vbi iſti hîc iræ locus eſt? Aut ridenda omnia, aut flenda ſunt. Non iraſcetur ſapiens peccantibus. quare? quia ſcit neminem naſci ſapientem, ſed fieri: ſcit pauciſſimos omni æuo ſapientes euadere, quia conditionem humanæ vitæ perſpectam habet. Nemo autem ſanus naturæ iraſcitur. Quid enim ſi mirari velit non in ſyluestribus dumis poma pendêre? quid ſi miretur ſpineta ſenteſque non vtili aliqua fruge compleri? Nemo iraſcitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaque ſapiens & æquus erroribus, non hoſtis, ſed correptor peccantium, hoc quotidie procedit animo: Multi mihi occurrunt vino dediti, multi libidinoſi, multi ingrati, multi auari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia iſta tam propitius aſpiciet, quàm ægros ſuos medicus. *Pulcher Senecæ locus.* Cæterùm Emblema ſumptum eſt ex incerti Poëtæ Græci Epigrammate, quod eiuſmodi eſt:

Typus Emblematis.

τὸν βίον, ἡράκλειτε, πολὺ πλέον ἤπερ ὅτ' ἔζης
 δάκρυε, νῦν ὁ βίος ἐς' ἐλεεινότερος.
τὸν βίον ἄρτι γέλα δημόκριτε τὸ πλέον ἢ πρίν,
 νῦν ὁ βίος πάντων ἐςὶ γελοιότερος.
εἰς ὑμέας δ' ὃ καὶ αὐτὸς ὁρῶν τὸ μεταξὺ μεριμνῶ
 πῶς ἅμα σοὶ κλαύσω πῶς ἅμα σοὶ γελάσω.

Vitam Heraclite multo plus quàm cùm viueres
 Defle: nunc enim vita eſt miſerabilior.
Vitam nunc ride Democrite plus quàm antea:
 Nunc enim vita eſt omnium maiore riſu digna.
In vos autem & ego contemplatus, interea cogito
 Quomodo ſimul tecũ lugeam, quomodo vnà tecũ rideam.

Iam defle Heraclite magis quàm fleueris olim:
 Vita hominum præſens eſt lachrymoſa magis.
Et modò Democrite ad riſum te impenſiùs effer:
 Omnia ſunt riſu nunc quoque digna magis.

Vos

Vos dum contemplor certè ſum neſcius vtrum
Nunc ridere mihi, ſeu modò flere licet.

Heraclitus.

Heraclite.] Heraclitus Philoſophus Epheſius, cuius vitam repete ex Laërtij lib. 9.

extolle cachinnum.] Deride, naſo ſuſpende adunco. Cachinnus, fictum vocabulum eſt à ſono riſus. Eſt enim riſus elatus, & ſolutus. Perſius 1. Satyra:

Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.

Democritus.

Democrite.] Democritus Abderita fuit; de quo Plinius variis locis, & lib. 9. Laërtius. Gelaſinum fuiſſe cognominatum ob riſus petulantiam notant veteres plerique. Iuuenalis:

Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus.

ſplene iocer,] Abunde rideam. Lien ſiue ſplen, ſedes eſt riſus. Perſius Satyr. 1.

——ſum petulanti ſplene cachinno.

AD EMBLEMA CLII.

Caſtoris ſeu fibri ſollertia.

APOLOGVS eſt Æſopicus de Caſtore, quem proditum eſt in venatione deprehenſum ſuos ſibi teſtes abſcindere, atque eos proiicere, gnarum ſe eorum præcipuè cauſſa peti: Idque ſignat, *ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας οὐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιοῦνται*: hoc eſt, Viros prudentes ſuæ ſalutis gratia non debere vllam pecuniarum rationem habere: id eſt, non ægrè ferendam eſſe pecuniæ iacturam. Potiſſimùm verò vrgente neceſſitate non magni eſt ducendum, nummorum diſpendium facere, ſi modò vitæ hoc pacto poſſit conſuli. Id Ariſtippus ſuo exemplo demonſtrauit, qui cùm in eadem naui ſeſe cum piratis verſari cognouiſſet, ſuas omnes pecunias de induſtria in mare proiecit, imprudenter ſe id feciſſe ſimulans: præuiderat enim ſe ab iis quibuſcum nauigabat, ſpoliatum, & in aquas propter pecuniam præcipitem datum iri. Vt itaque abeſſet effectus, cauſſam ſuſtulit. Idem Crates Thebanus cùm theſaurum ſponte perderet, Hinc abite, ait, malæ diuitiæ: ſatius enim eſt à me vos demergi, quàm ego à vobis ipſe. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cùm opulentiſſimam hæreditatem nactus eſſet, & peſtiferas aduenarum delicias obſeruaſſet, Per deos, inquit, me illa non perdent, ſed ego illa potiùs: *μὰ τοὺς θεοὺς ἐμὲ ταῦτα τ' ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ.*

Ariſtippi cautio.

λῶ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non ſecus quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in diſcrimine tempeſtatis, partem ſuarum rerum quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quo nauis facta leuior, commodiùs portum appelleret.

Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret aluens, & iam
Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incerta, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Cui poteſt eſſe affine Ouidianum illud primo De remedio:

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
Arida nec ſitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Hucconfer Adagium, Pax redimenda. Refero huc illud iuris, Anima eſt præferenda rebus aliis corporalibus, adeò abſurdum quibuſcunque cauſſis vel vaſis animas hominum poſtponi, l. ſancimus Cod. de ſacroſ. Eccleſ. c. præcipuis, 12. q. 1. c. ſolutæ, de maior. & obedient. Et turpe animam lucro vendere, & propter vitam viuendi cauſſas perdere, qui ita militant quamdiu ſpirant, vt renunciare vitæ malint, quàm carere exuuiis.

propendulus.] propter pedum tarditatem, & ventrem pendulum.

Mordicus.] ὀδὰξ, morſicatim, mordendo. Id tamen Plinius negat lib. 32. cap. 3. non enim teſtes eorum, quæ vocantur Caſtorea, ab ipſis amputari cenſet, ex Sextij cuiuſdam rei medicæ diligentiſſimi ſcriptoris ſententia, ſed paruos eſſe ſubſtrictosque, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe. Sic Aelianus hiſtoriæ animal. lib. 6. c. 33. ait à Caſtore cauſſam, ab inſequentibus venatoribus cur tam cupidè petatur, non ignorari: iccircò mordicus ipſe premens vſque incumbit ad elidendos teſtes, quoadſque abſciderit, & ſic eos abiecerit, tamquam homo ſumma prudentia in latrones incurrens, quæcumque portat, ad ſe redimendum exponit. Quòd ſi poſteaquàm exectus & ex periculo ſeruatus fuerit, ab inſectantibus iterum vrgeatur, hic ſeſe alleuans, atque quamobrem inſequi vlteriùs pergere non debeant, cauſſam oſtendens, ad reuertendū, quòd iam ea parte, quam expetunt, careat, venatores inducit. Sæpè

Controuerſum, an fiber ſibi teſtes exſcindat.

etiam nunc teſticulis præditus, cùm à venatorum conſpectu ſe longiſſimo curſu remouerit, eam partem deſideratam ita aſtutè comprimit & occultat, vt non habere viſus inſectatores fallat. hæc ille ferè. Sed & Apul. lepidiſſimè in lib. 1. Aſin. aur. apud quem Socrates quidã loquens de Meroë anu ſaga: Amatorem, ait, ſuum, quòd in aliam temeraſſet, vnico verbo mutauit in feram Caſtorem: quòd ea beſtia captiuitatis metuens, ſe ab inſequentibus repræciſione genitalium liberat, vt illi quoque ſimile, quòd Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed referam huc hiſtoriam nobilem Conſtantini Manaſſis ex Annalib. quòd ad hunc locum faciat: Michaëlus quidem Imperator audita tyranni ferocia, impetu, defectione, ſuamet ſponte throno imperiali ceſſit, hoc ipſo facto diuinis Chriſti iuſſis ſatisfaciens, & erga perſecutorem non aliter ſeſe gerens, atque caſtor ſiue fiber facere conſueuit. Legimus enim in priſcis illis monumentis eorum, qui de animalibus ſcripsêre, fibrum animal eſſe, quod in vtroque viuat elemento, & teſtes habeat arcendis quibuſdam morbis ſanè grauibus conducibiles. Quod cùm plerique venatores norint, animal canibus longè velociſſimis inſectantur. Huius pugnæ cauſſam cùm ipſe fiber etiam cognitam habeat, perhibent eum morſu reſectos teſtes abiicere, atque ita currentem ſaluti ſuæ conſulere: quo facto, venatores feram perſequi deſinant. Sic nimirum Michaëlus quoque volens imperium reſignauit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito, qui oriundus erat ex Armenia, &c. Commodè obtulit ſeſe mihi aliis implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, ex 17. lib. quo loco faſtuoſus Rex Sapor Conſtantio Imperatori ſuadebat, vt regni parte vltrò cederet: Poſtremò, inquit, ſi morem gerere ſuadenti volueris rectè, contemne partem exiguam ſemper luctificam & cruentam, vt cætera regas ſecurus: ac prudenter reputans medelarum quoque artifices vrere nonnumquam & ſecare, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocque beſtias factitare, quæ cùm aduertant cur maximoperè capiantur, illud propria ſponte amittunt, vt viuere deinde poſſint impauidè. Hæc Ammian. quo manifeſtè alluſum conſtat ad Caſtorem.

Locus Apuleij. — *Ex Conſtantino Manaſſe, hiſtoria de Michaele Imp.* — *Ex Ammiano Marcell.*

Medicata. *medicata.*] Medicinis apta, vt apud Martialem, medicata pocula: medicata vina, apud Columellam lib. 1. cap. 6.

——adeò medicatum intelligit inguen,

vt paulò antè Iuuenalis. Has partes Caſtoris genitales, vocant medici Caſtorea, quæ medentur multis morbis, vt vertigini, tremulis neruorum vitiis, paralyticis, iis qui affecto ſunt ſtomacho,

cho, iſchiadicis, aliiſque. Quidam referunt, poſt genitalium amputationem, ſi Caſtor iterum petatur à venatoribus, erigere ſe, & oſtendere nihil expectandum amplius.

ſeſegnarus ob illa peti.] Verba Plinij ſunt lib. 8. cap. 30. quòd eaſdem partes ſibi ipſi Pontici amputant fibri, periculo vrgente, ob hoc ſe peti gnari.

æra.] pecunias: materia pro materiato.

vitam vt redimas.] Vt qui, apud Saluianum, contemptis diuitiis, vitiis non ſuccubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi, ſparſis, quod dicitur, redemerunt crimina nummis.

AD EMBLEMA CLIII.

ID ſumptum eſſe liquet ex Homericæ Iliados χ. Græci Hectorem ab Achille iam interfectum circumſtantes impetebant, & mortuo inſultabant, nec erat quiſquam qui extincto vulnus non infligeret. Sic enim Homerus: *Locus Homeri.*

—ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
ἕκτορος· οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. hoc eſt:
—alij autem accurrerunt filij Achiuorum,
Qui & mirati ſunt ſtaturam & formam ſpectabilem
Hectoris: neque ei quis ſine vulnere aſtitit.
At reliqui Graij accurrunt cinguntq́ue cadauer,
Hectoris eximiam ſpeciem formamq́ue ſtupentes:
Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam.

Cæterum videtur diſtichon Emblematis tertium è quodam incerto auctore petitum, cuius tale eſt Epigramma:

βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

quod ſonat,

Poſt mortem, Danai, noſtrum configite corpus:
Et lepores audent cæco inſultare leoni.

Verba ſunt Hectoris à Græcis bigis rapti, quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab ingenuis bellatoribus omninò alienam perſtringit. Alluſum eſt autem ad prouerbia, Iugulare mortuos: &, Mortuo leoni lepores inſultant: &, Cum laruis luctari. Quibus monemur, ne quid maledicentiæ in vita functos effundamus, aut iis obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculum eſt & inauditæ cuiuſdam feritatis argumentum, ſi quis proſtratos atque iam interemptos feriat, aut quoquo mo- *Non maledicendum mortuis.*

do afficiat: ſic intemperantiæ eſt, & certè dementiæ maximæ, mortuos iniuriis probriſque lacerare: vt ſunt qui vel libris editis, vel priuatis aut publicis colloquiis, priſcorum, aut etiam clarorum virorum dogmata reuellunt, & nigro dente lacerant. Laërtius Chilonem ait vetuiſſe de mortuis malè loqui: quòd ignauum videretur eos inceſſere lingua, qui reſpondere non poſſent; ac turpe eſſet cum vmbris & laruis luctari. nam id eſt ſepultum quodammodò refodere. Philoſtratus Aelianum ſcitè coërcuit, qui accuſationem cuiuſdam tyranni, ſed iam mortui ſcripſerat. Inſtitutum iſtud tuum laudarem equidem, ait ille, ſi viuum accuſaſſes. viuentem namque tyrannum inceſſere, viri eſſe duco; at mortuo inſultare, cuiuſuis. τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς εἶναι νομίζω· τὸ δὲ ἐπαμβαίνειν κειμένῳ, παντός. Sic Munatius Plancus cùm audiſſet in ſe orationes quaſdam factas ab Aſinio Pollione, quas tamen nollet ante mortem eius edere, cũ mortuis non niſi laruas luctari reſpondit. Contra Leptinem Demoſthenes ait, Nemini mortuo maledicendum eſſe. Refert Zonaras Annal. 3. cùm Eudoxiæ Heraclij Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiam, quòd ſpuiſſet in cadauer, viuam rogo impoſitam & exuſtam fuiſſe. Laudatur Lycurgus, qui cadauera hoſtium nudari vetuerit; rectè profectò, quippe qui humanitatis memor eſſet. Vituperatur contrà, vir alioqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus pontis loco vſus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tullio inceſſitur 7. Verrina, quòd nauarchos innocentes non modò vita priuaſſet, ſed & eorum cadauera ſepelienda non priùs parentibus reddidiſſet, quàm ab eis certam mercedem accepiſſet. Rectè Homer.

οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι:

Non ſanctum eſt viris interfectis inſultare.

Virgilius vndecimo:

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis.

De iis qui ſæuiunt in homines mortuos.

In eos qui ſæuiunt in humana cadauera locus eſt Platonis longè pulcherrimus 5. de Repub. Ἀνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον, νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας τε καὶ σμικρᾶς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λεληπότος δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς οὕτως τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμεναι; οὐδὲ σμικρόν, ἔφη. ἐατέον ἄρα τὰς νεκροσυλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναιρέσεων διακωλύσεις. Nonne videtur illiberale & animi planè ſordidi, muliebris ac puſilli, cadauer ſpoliare, & mortui corpus hoſtem putare, cùm hoſtis ipſe abierit eo relicto quo pugnabat?

pugnabat? Quid putas eos qui ita ſe gerunt differre à canibus in iactos lapides ſæuientibus, eo qui iecerit prætermiſſo? Nihil differunt profectò. Itaque ab eiuſmodi prædatione abſtinendum eſt, obſunt enim victoriæ. Cui quodammodo congruit quod in formula quadam Comitiuæ priuatarum non minus argutè, quam piè inculcat Caſſiodorus lib. 6. Variarum: Defunctorum ſacram quietem æquabilia iura tuæ conſcientiæ commiſerunt, ne quis veſtita marmoribus ſepulchra nudaret, ne quis columnarum decorem irreligioſa temeritate præſumeret, ne quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut voraci flamma conſumptos, ſcelerata perſcrutatione detegeret, ne corpus quod ſemel reliquerat moleſtias mundanas, humanas iterum pateretur inſidias. Nam etſi cadauera furta non ſentiunt, ab omni pietate alienus eſſe dignoſcitur, qui aliquid mortuis abrogaſſe monſtratur. *Locus Caſſiodori.*

Qui toties hoſteis.] Ouidiana eſt imitatio, ex primo De arte:

Qui toties ſocios, toties perterruit hoſtes.

Dum curru.] Hector ab Achille interemptus, bigis alligatus eſt circa Troiæ mœnia. Virgil 1. Aeneid.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.

caſſi luce leonis.] Lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita vſurpatur. Si quem præſtantem dignitate & opibus hominem aduerſa fortuna præcipitem dederit, in hunc paſſim omnes inſiliunt; quem nimirum non iam tunc mordere poſſe putant. Quò pertinet iactatum vulgo, Ligna quiuis colligit abſciſſa arbore: id eſt, δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Conuellunt barbam.] Alludit ad illud, Barbam vellere, quod irriſionis ſignum eſt. Perſius Satyra 1. *Barbam vellere.*

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

& Horatius primo Sermonum:

——barbam tibi vellunt
Laſciui pueri.——

AD EMBLEMA CLIIII.

GVICCIARDINVS libello quodam Italico, quo res quaſdam memoratu dignas, eaſq. veteres & nouas, tum etiam alicubi feſtiuas & ioculares, exſcripſit, hoc carmen ab Alciato fuiſſe ſcriptum teſtatur, quo tempore in Italia vehemens peſtilentia ita graſſata eſt, vt permulti iuuenes extremum vitæ diem *Ex Guicciardino detecta Emblematis veriſſima origo.*

clauſerint, & ſenes ferè illæſi atque incolumes permanſerint. Quod facilè mihi probari poteſt. Sed tamen Emblematis huius materiam video ſumptam eſſe ex antiqua Græcorum fabula, quam Gallicis ſcriptis mandauit Ioannes Marius, Illuſtrationũ Galliæ ſcriptor ſua ætate nobilis. Figmento enim lepido ſanè ac feſtiuo tradit, cur pleriq. ſenes amori placido ſuccumbāt, quibus potiùs de fato imminente cogitandũ erat: cōtrà iuuenes immatura morte decedant, quorũ potius fuerat hilarem vitam ducere, & amorem conſectari, habita præſertim ætatis ratione. Hoc expreſſit non inconcinnè aliquis, ſed ἀνώνυμος:

Ioan. Marius Belga.

Fortè locum horroris plenum, variiq; timoris,
Et mors, & penna præpete venit Amor.
Dum trepidant animis, ignita Cupidinis arma
Mors capit, & Mortis frigida tela puer.
Hinc enata lues noſtros irrepſit in annos:
Hinc amat ipſe ſenex, hinc perit omnis amans.

Ioachimus Bellaius.

Nec verò pigebit aſcribere Ioachimi Bellaij Epigramma in hanc ſententiam, quod in eius tumulis & poëmatis Latinis aliquando legiſſe me memini:

Mutarunt arma inter ſe Mors atque Cupido:
Hic falcem geſtat geſtat at illa facem
Afficit hæc animum, corpus ſed conficit ille.
Sic moritur iuuenis: ſic moribundus amat.
Vt ſecat hic iugulos, oculos excæcat & illa:
Illa vi amare docet, ſic iubet iſte mori.
Diſce hinc, humanæ quæ ſint ludibria vitæ:
Mors thalamum ſternit, ſternit Amor tumulum.
Tu quoque diſce tuas, Natura, inuertere leges;
Si pereunt iuuenes, depereuntq; ſenes.

Oſſea tela mortis.

Mors aurata.] Ab effectis & conſequentibus Morti oſſea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectent, videanturque mente captis in aliquo eſſe pretio.

Senex Acheronticus.

ſenex Acheronticus.]Hunc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quem ſenex Acheronticus capularem & morti proximum ſignificat.

Aſt ego mutato.] Adoleſcentis eſt proſopopœia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo ſit affectus. Et ſanè ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arceſſat: quod potiùs imprudentiæ & inſaniæ iuuenili quàm Cupidinis ſagittis aſcribendum eſt.

fac Acheronta.] Quid Acheron ſignificet, explicat Plutarch. Conſolatione ad Apollonium, & lib. De primo frigido.

AD

AD EMBLEMA CLV.

EIVSDEM eſt argumenti cum ſuperiori, quo deflet cuiuſdam formoſæ virginis immaturum obitum. Increpat itaque mortem tamquam huius funeſtiſſimi mali cauſſam, nimirum quæ Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectum eſt, vt poſtmodum lethiferis pro blandis lætisque vteretur. Quod quidem ſæpenumero contingit, vel cùm puellæ amore captæ deſperantes expirant, mortemque ſpontaneam aliquando malint, quàm ab aliqua ſpe incerta ac dubia lactari diutiùs: aut cùm corporis aliqua ægritudine, vel cauſſa alia minimè cognita, quo tempore de coniugij negotiis agendum erat, antè mori diſcant, quàm viuere inceperint. Sic enim amor ille cæcus reuera & impatiens, imò verò exſpes, corripere tela mortis dicitur, cùm iuuenculæ illæ teneræ & delicatæ aut ſe falli ſentiunt, aut nihil ſpei fore intelligunt in eo quem ardenti animo concupiuerunt. Memini me aliquando epigramma luſiſſe in gratiam nobilis cuiuſdam adoleſcentis, qui magno ſuo dolore amicam, lectiſſimam primæque nobilitatis iuuenculam, præmatura morte ſibi ereptam, lugebat: cuius quidem carminis hæc fuit pars quædam: *Puellarum mors præpropera.*

Ah virgo infelix quid te Libitina trucidat
Tam citò, formoſo digna puella viro?
Inuidit thalamo tumulus quo tempore primas
Coniugij tedas ipſe parabat Amor.
Sic penetrabilius telum fuit iſtud Amoris:
Mors aberat, mortem cuſpide fecit Amor.
Sic maleſuadus Amor, Mortis qui ſpicula dirus
Arripuit, quando lethifer omnis erat.
Sed nil nos queſtusq; iuuant, mollesq; ſuſurri;
Virgo iaces, thalamis aptior vna tuis.
Quàm miſerè ante diem Parcarum ſtamine rapta
Conderis in tumulo, digna puella thoro!

AD EMBLEMA CLVI.

DEFLET amici cuiuſdam præmaturum obitum, eumque commendat à vultus dignitate, nobilitate generis, & amoris cum Areſtio adoleſcente æqualitate: huicque Are-

ſtium præ cæteris tanti infortunij luctus debere perſequi ait: quippè qui cum eo & ſtudiis, & vitæ neceſſitudine fuerit maximè coniunctus, iccircò tanti luctus, vt beneuolentiæ memoriam ſuperſtitem proferti hoc cenotaphio, epitaphio, ſub quo Delphinum & Gorgonæ imagines emineant. Delphin quidem φιλάνθρωπος, & hominum amaſius, hîc notam amicitiæ præfert. Gorgoneum Meduſæ caput pro mortis ſigno apud quoſdam vſurpatur, proque ſtupore & admiratione ἀναίσθησιν inducente, vt apud Pierium lib. 16. Hieroglyph. diligenter explicatur. Philoſtratus de Perſeo: τὸ δεῖμα τῆς γοργοῦς, ἔχειν ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνωνται: Sepoſito Gorgonis terriculamento, ne homines lapideſcerent ipſi occurrentes. Heliodorus hiſtoriæ Aethiopicæ 4. ἡ δ᾽ ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν, ἤ τι τῶν ἀτοπωτέρων, ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνεκραγεν: Illa autem non ſecus quàm facie conſpecta Gorgonis, aut alio terrifico monſtro, altùm vociferata eſt. Vides porrò hîc efflictim ſigna doloris ac mœſtitiæ carmine lepido exprimi ab amico, qui orbus re chariſſima neque modum, neque finem luctus faciat. Cum hoc fortaſſe non malè confero illud ex quadam epiſtola Paullæ & Euſtochij, quæ legitur inter Hieronymianas: Menſuram charitas non habet, & impatientia neſcit modum, & deſiderium non ſuſtinet. hæc ſanctæ virgines. Exemplum non malè, vt opinor, quadrat Artemiſiæ, quæ Mauſolæum excitauit, argumentum mœroris perpetui, ſed ſignum tamen glorioſæ iactantiæ, de quo Gellius in noctib. Atticis. Propius eſt quod Corn. Tacitus, de Germanici vxore, mariti veneno extincti, arte Piſonis, præproperum funus lamentante ac vindictam perſequente. Vetera iſthæc, aliaque plura. Et quid enim, vt de cæteris taceam, luctum memorem S. patris Hieronymi in funere Nepotiani, in ipſo flore ætatis extincti? & quid lamenta Bernardi in morte Gerardi fratris, cuius, vt diſpenſatoris opera vicaria vtebatur?

nulli mage flendus] Horatianum iſtuc imitatur è 1. Carminum:

Multis ille quidem flebilis occidit,
Nulli flebilior quàm tibi Virgili.

Delphinesq; tui.] Pro amoris nota hîc Delphinem poni, admonui ſupra. Dico ad hæc à veteribus quibuſdam Delphinem Cupidini iunctum, pro amoris firmitate ἱερογλυφικῶς exprimi ſolitum.

AD

AD EMBLEMA CLVII.

Hic Termini pictura nihil vlli concedentis, mortem ſignificat, quæ ineuitabilem habet in res quaſcumque neceſſitatem: ad quam cum peruenimus, tum ſolent hominum qui ſuperſtites ſunt, liberæ de nobis eſſe opiniones atque iudicia. Quòd enim vltima quæque & poſtremò facta, imò verò interdum cognata tam lynceis oculis inſpici ſoleant, tamque ſecurè ac ſeuerè accipiantur, noſtræ partes ſunt, ne noſtrapte culpa in conficiendo vitæ huius noſtræ curſu aliquid agamus, aut etiam moliamur, ex quo ſiniſtri quidpiam de nobis homines iudicare poſſint. Quod facilè conſequemur, ſi Terminum, id eſt, extremum vitæ diem perpetuò, aut quidem ſæpe ob oculos ponamus: qui Terminus cùm minimè cedat principibus etiam viris, de quibus mortuis iam intrepidè fama pronunciat; quid de nobis infima conditione hominibus exiſtimandum? Quidam ſuſpicantur his verbis, Eraſmi (vt loquuntur) immodeſtiam modeſtè carpi (quod coniectaneum an probare debeam, nondum ſcio) quòd in annulari digito Terminum depictum habuerit cum inſcriptione, NVLLI CÉDO: quaſi ſignificaret hoc ſymbolo in literarum cognitione ſe nemini cedere. Eam ob rem cum plerique ſugillarunt, interque cæteros Caruaialus Franciſcanus quadam Apologia in Eraſmum: cuius hîc verba malo aſcribere quàm aliquid de meo fingere. Malè habet Eraſmum, inquit ille, quòd Eccleſiæ doctores & Euangeliſtæ ad numerum quaternarium ſint redacti, quòd videat ſe non poſſe inter illos computari, neque credit ſe illis eſſe inferiorem, qui nulli cedit: hoc enim elogio ſua ſcripta claudit Eraſmus, Cedo nulli. Et, vt nemini fas ſit ignorare hanc Eraſmi præcipuam inſaniam, apponit Dei Termini effigiem cera ſignatam, qui Deus nec ipſi quidem Ioui cedebat. Nónne hæc Eraſmi inſolentia omnes eius inſolentias ſuperat? Non cedis Eraſme Budæo? non cedis Capnioni, Clitoueo, Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli. Non cedis Auguſtino, Ambroſio aut Hieronymo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano, Lactantio, aut Origeni? nulli. O felix ſæculum, cui talis homo datus eſt! Hactenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quàm par erat indulgenti, nimiaq. animi impotentia debacchanti, animosè ſatisfecit Eraſmus, his planè verbis: Vt doceat me diſcruciari, quòd nō annumerarer

Mors ineuitabilis.

Quid viuendo cogitandum.

Terminus mors.

Eraſmi Terminus.

Caruaialus in Eraſmum.

Eraſmi reſponſio ad Caruaialum.

incrarer quatuor Eccleſiæ doctoribus, profert ſymbolum annuli mei, in quo eſt figura Termini: adiecı, *Concedo nulli Terminus.* Et eſt Iambicus dimeter: ſi inuertas, Trochaicus eſt totidem pedibus, *Terminus concedo nulli.* At in fuſili Termino habet, ὅρος τέλος μακροῦ βίου: item Latinè, Mors vltima linea rerum, indicans mortem nulli cedere, meque ipſum admoneo inſtare ſupremum vitæ diem, quemadmodum Prudent.

Inſtat terminus, & diem
Vicinum ſenio iam Deus applicat.

Idque ſcripto quoque vulgato declaraui. Hic itaque Terminus dicit omnibus, Concedo nulli, non Eraſmus. At me ferociter appellat Pantalabus: Quid ais Eraſme? non concedis Clitoueo, non Hilario, non Cypriano, non Budæo, non Nebriſſenſi, non Thomæ, non Auguſtino? Si vis vt meo nomine reſpondeam, nemini non concedo. Si poſtulas vt Termini, id eſt, mortis nomine, reſpondeam, dicam, Non concedo leonibus, non elephantis: non cedo Monarchis & ſummis Pontificibus: non ceſſi Prophetis & Apoſtolis: denique nec ipſi Franciſco ceſſi. Eat nunc, & iactet Termini mei ſuperbiam. hactenus Eraſmus. Certè apud auctores colligere eſt, Terminum ſublimitatis & gloriæ ſymbolum eſſe, atque etiam diſciplinarum cognitionem interdum pro ſymbolo referre. De Termino plura Ouid. Faſt. 2. D. Auguſt. De ciuit. Dei 4. c. 13. Gyrald. Syntag. 1. Qui enim ſtrenue decurſo ſpatio in literis profecerit, & ad tranquillum iam vitæ portum applicuerit, vndecumq. prudentiſſimus effectus, neque ſecundis intumeſcit inſolenter, neque aduerſis perturbatur, atque in vtramque fortunam ita ſe comparat, vt æquum & indomitum ad omnes caſus animum præ ſe ferat. Pierius lib. 3. 8. & 49. Ceterùm cùm notas haſce meas in Alciatum relegerem, caſu incidit in manus meas Iulij Scaligeri, acuti philoſophi oratio in Eraſmum, qua eum acutè tranſfixit, vt hominem qui Ciceronis luminibus voluerit obſtruere, quò ſua vnius ſcripta legerentur. Certè video à Ciceronianis omnibus, qui paulo ante noſtram ætatem non parua ſui laude Tullianam eloquentiam æmulati ſunt, non alia cauſa vnum Ciceronem in Latinæ linguæ capitolium inducere conatos eſſe, quàm vt Eraſmianum inde Terminum eiicerent. Et is poteſt videri fons ipſiſſimus Alciatini Emblematis, niſi me mea coniectura fallit.

Stat cirrata.] Cirrati, ſunt qui capillos habent cirratos, cincinnos calamiſtratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum inſtrumentum: quaſi in circum tortus. Mart. 9. lib. 30.

Nec

Nec matutini cirrata caterua magiſtri.

Perſius Satyra prima:

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?

Terminus eſt talis.] Huc ænigma de Termino, apud Gellium lib. duodecimo, cap.6. quod ſoluit Politianus in Miſcell. cap.36.

Eſt immota dies.] Seneca Epiſt. Vnus dies de omnibus fert ſententiam. & Plin.hiſt.nat.7.cap.40. Ita eſt profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen ſupremus de omnibus. Quid enim huc aggeram illud Pind. Olymp.

ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι
μάρτυρες σοφώτατοι.

dies poſteriores, teſtes ſapientiſſimi. Spectat huc D. Hieronymi locus ad Furiam matronam, vbi de ſeruanda viduitate: falſus rumor citò opprimitur, & vita poſterior iudicat de priore. Idem ad Ruſticum: Non eſt facile de prouecta ætate ſuſpicandum: quin & vita præterita defendit & honorat vocabulum dignitatis. Hæc Hieronym. benè ac cordatè. Alioqui numquam erratur periculoſius, quàm cùm ſiniſtrè de aliis ſuſpicamur, & quæ nobis dubia ſunt in ſiniſtram patrem traducimus. Quod cùm facimus, non meminimus nos homines eſſe, vel quod ille, Nos temerè in noſmet legem ſancimus iniquam. Quid? quos putamus eſſe deſperatos ac perditos, fient aliquando meliores, & quos cenſemus frugi, continentes, inculpatos, mutato propoſito fient improbiſſimi. Vno verbo, non ſemper de primis ferunt vltima iudicium, quia poteſt quis toto vitæ ſtadio profligatus extitiſſe, qui ſupremum diem beatè, pieque claudat. Occurrit quod Plinius Secundus, de quodam toto vitæ genere diſſoluto, qui tamen moribundus optimum teſtamentum fecerat; vnde colligit non ſemper eſſe prouerbium veridicum, quod vulgò iactatum olim, teſtamentum eſſe ſpeculum morum, lib. 8. epiſt. 18.

AD EMBLEMA CLVIII.

PATROCLI ſub falſis armis ab Hectore interfecti, mythologicè hiſtoriam enarrat. Vt enim hoc mortuo Hector ipſe eius exuuias ſibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, *Patroclus quid allegoricώs.*

ptum, vt ſepulturæ beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: ſic diues poſtquàm ſupremum vitæ diem clauſit, concertationem, rixamque inter hæredes de poſſeſſione relinquit. vnde vulturij illi, togatæque curiæ hoſpites, imò verò & ipſi rabulæ forenſes partem prædæ aucupantur. Cadauer ipſum humo à ſacerdotibus pro pietatis ratione mandatum, impenſarum aliquid funeris gratia facit. Itaque Patroclus diuitum eſt typus, qui falſis armis non propriis belligerant: id eſt, opibus & diuitiis; quæ externa non propria bona ſunt. ſuccumbit tandem & proſternitur, quòd eiuſmodi præſidiis homo ſuam metiri felicitatem minimè debeat.

Falſis in armis.] Alludit ad illud Ouidianum:

Siue Menœtiadem falſis cecidiſſe ſub armis.

exuuias.] Hic exuuias pro præda quæ hoſti detrahitur, vſurpat.

Vultures qui. *Et coruis aliquid.*] Teſtamentorum captatores vulgata tranſlatione vultures appellari obſeruamus, quòd ſenibus orbis aut aliis ſibi conſanguineis, ceu cadaueribus inhient. Hinc illud Martialis:

Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epiſtolis: At ſi hæreditatis cauſa id facit, vultur eſt, cadauer exſpectat. Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

——vide vt iam quaſi vulturij triduo
Priùs prædiuinant, quo die eſuri ſient.
Illum inhiant omnes. ——

Cicero pro Sextio: Exierunt malis ominibus atque execrationibus duo vulturij paludati. Intelligit autem Piſonem & Gabinium, quos inimicos ſibi maximè infenſos dicit. Apuleio togati vulturij, cauſſidici & patroni forenſes ſunt: in qua ſignificatione hic accipi palam eſt.

AD EMBLEMA CLIX.

Typus Emblematis. ID è Græco Antipatri Epigrammate tranſtulit, cuius carmen eſt eiuſmodi:

αὔην μὲ πλατάνιςον ἐφερπύζουσα καλύπτει
ἄμπελος, ὀθνείη δ' ἀμφιτέθηλα κόμῃ·
ἣ πρὶν ἐμοῖς θαλέθουσιν ἐνιθρέψασ' ὀροδάμνοις
βότρυας, ἐ ταύτης οὐκ ἀποτηλοτέρη.

τὴν

τοίην μέντοι ἔπειτα τιθηνείσθω τις ἑταίρην,
ἥτις ἀμείψασθαι καὶ νέκυν οἶδε μόνη.

Aridam me platanum irrepens tegit
Vitis, externâ autem circumuireſcens comâ.
Quæ priùs meis virentibus alens ramis
Racemos, hac ipſa eram non minus frondoſa.
Talem quidem certè poſthac conſtituat (ſibi) quiſque amicam,
Quæ rependere mortuo norit ſola.

Me ſiccam platanum irrepens circundat alumna
Vitis, vt externâ floruit aucta comâ
Quando meis ramis teneras circundabat vuas,
Tunc frondoſa illâ non minus arbor eram.
Talem quiſque ſibi & propriam conquirat amicam,
Cui, neq; morte viri, ſit peritura fides.

Significatur autem hac vite vlmum vigore iam deſtitutam comprehendente ac ſuſtinente (à qua nimirum ipſa priùs cùm tenera eſſet, & quaſi pubeſcens incrementi occaſionem materiamque ſumpſerat) amicos nobis eſſe deligendos, qui nec temporum diuturnitate, nec locorum diſtantia, ſed ne quidem poſt mortem amare deſiſtant. Illudque eſt, quod Phocion dixit, vt refert Stobæus, ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας, Comparandos eſſe liberos & maritum & amicos, qui ad mortem vſque conſtantes ſint. Virgilius in obitum Mæcenatis: *Amici qui deligendi.*

Et decet, & certè viuam tibi ſemper amicus:
Nec tibi qui moritur, deſinit eſſe tuus.
Ipſe ego quicquid ero, cineres interq; fauillas
Tunc quoque non potero non memor eſſe tui.

Huius amoris eſt quidam apud Propertium character lib. 2. his verbis:

Terra prius falſo partu deludet arantes,
Et citius magnos ſol agitabit equos,
Quàm poſſim noſtros aliò transferre calores:
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Vitis, hîc ſignat vxorem Philaniram, mariti ſtudioſam, qualem deſcripſit Flaccus 2. Carm. Ode 5. Alioqui apud Dauidem regium vatem Pſal. 127. vxor viti comparatur fœcundæ: Vxor tua, inquit, vt vitis abundans: & vlmum, pro arbore amatoria Virgil. in eclogis poſuit.

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

Petron. Arbiter ſic,

Paruula

Paruula ſecuro tegitur mihi culmine ſedes,
Vuaq́ plena mero fœcunda pendet ab vlmo.

Martial. de nuptiis Pudentis & Claudiæ, lib. 4.

Nec meliùs teneris iunguntur vitibus vlmi.

Horatius: *Platanus cælebs*
Euocet vlmos——

Ouidius epiſt. Oenones,

Non ſic appoſitis vincitur vitibus vlmus,
Et tua ſint collo brachia vincta meo.

Verùm ad ſententiam emblematis facit illud Hebræi Parœmiaſtæ, Prouerb. cap. 17. Omni tempore diligit qui amicus eſt. Eleganter Lyricus,

Felices ter & ampliùs
Queis irrupta manet copula, nec malis
Auulſus querimoniis
Suprema citiùs ſoluet amor die.

Nec eum pro vero amore cenſemus qui mortalis huius vitæ terminis concluditur, ſi quidem ad mentem ſapientum amoris vim æſtimamus. Reſpicit emblematis argumentum hoc Ouidianum 2. de remedio:

Semper habe Pyladem aliquem qui curet Oreſtem,
Hic quoque amicitiæ non leuis vſus erit.

Et 3. de Ponto, ad coniugem:

Cumq́ ego deficiam, nec poſſim ducere currum;
Fac tu ſuſtineas debile ſola iugum.
Ad medicum ſpecto venis fugientibus æger,
Vltima pars vitæ dum mihi reſtat, ades.

Cicero pro Seſtio: ademit Albino ſoceri nomen mors filiæ, ſed charitatem illius neceſſitudinis & beneuolentiæ non ademit. Et Virgiliana Dido 4. Æneid. de ſuo loquens Sichæo:

Ille meos primus qui me ſibi iunxit amores,
Abſtulit: ipſe habeat ſecum ſeruetq́ ſepulcro.

Vlmis adiuncta vites. *Arentem ſenio.*] Vlmis adiungi vites fuiſſe in more poſitum, vt etiam hodie in Italia, notius eſt quàm vt confirmare neceſſe habeam. Porrò aduerte an huc traduci poſſint Catulli verſus hi quodam Epithalamio:

Vt vidua in nudo vitis quæ naſcitur aruo,
Numquam ſe extollit, numquam mitem educat vuam,
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci:
At ſi fortè eadem eſt vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenci.

Coma.] Foliis, pampinis.

vites

vices naturæ.] Quæ nimirùm mutantur in horas, vt è iuuene ſenex citiſſimè fiat.

parenti.] Vlmo, à qua ſuſtentata eſt, & incrementum cepit. Horatius:

Et vitem viduas ducit ad arbores.

Idem:

——adulta vitium propagine
Altas maritat populos.

Ouid. 3. De Ponto, eleg. 8.

Non hîc pampineis amicitur vitibus vlmus:
Nulla premunt ramos pondere poma ſuos.

Idem 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vites: vitis non deſerit vlmum:
Separor à domina cur ego ſæpe mea?

Catullus in nuptiis Iuliæ & Manlij:

Lenta quin velut aſſitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuam *Complexum* &c.

Claudian. 2. de raptu:

——hîc pampinus induit vlmos.

Exemploq; mouet, &c.] Euripides appoſitè Troadibus ait eum non rectè amantis cenſeri nomine qui non ſemper amet. *Verè amans ſemper amat.*

οὐκ ἔστ' ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

Sed quia epigramma Græcum Antipatri de amica loquitur, quam nos vxorem poſſumus intelligere, lubens hîc adiungi vellem Menandri ſententiam, qua vbi matrimonij incommoda enumerauit, commoda etiam ſubiungit, ſed iis maximè verbis:

Ἀτυχοῦντι συμπαρέμεινεν, ἀποθανόντα τε
ἔθαψε. περιέστειλεν οἰκείως.

In rebus aduerſis comes eſt, mortuum verò ſepelit.

AD EMBLEMA CLX.

APPARET ſumptum id eſſe è Græco: ſic enim libro 1. Epigrammatôn reperi: *Fons Emblematis.*

τυφλὸς ἀλητεύων χωλὸν πόδας ἠέρταζεν,
ὄμμασιν ἀλλοτρίοις ἀντερανιζόμενος.
ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς φύσιν ἡρμόσθησαν,
τοὐλλιπὲς ἀλλήλοις ἀντιπαρεχόμενοι.

Cæcus

Cæcus claudum humeris geſtat: pro munere tanto
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coëunt: ſed corpus in vnum,
Quodq́ deeſt, ſocio præſtat vterque ſuo.
Cæcus errans claudum pede ſuſtulit,
Oculis alienis mutuum accipiens:
Ambo quidem imperfecti ad vnius naturam aptati ſunt,
Defectum inuicem retribuentes (i. accommodantes, ſeu præbentes operas mutuas.)
Cæcus vt errabat claudum pede ſuſtulit; ille
Alteriusq́ oculos mutua dona capit.
Imperfecti ambo ſeſe iuuêre viciſsim,
Alterius prompta ſic fretus alter ope eſt.

Et illud eiuſdem omnino argumenti, auctore Antiphilo:
ἄμφω μὲν πηροὶ καὶ ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν, ὄψεις,
ὃς δὲ, βάσεις· ἄλλου δ' ἄλλος ὑπηρεσίη.
τυφλὸς γὰρ χωλοῖο κατωμάδιον βάρος ἄρας,
ἀτραπὸν ὀθνείοις ὄμμασιν ἀκροβατεῖ.
ἡ μία δ' ἀμφοτέροις ἤρκει φύσις· ἐν γὰρ ἑκάστῳ
τοὐλλιπὲς, ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἠράνισαν. hoc eſt,
Ambo mendici, cæcus, claudusq́ fuere;
Alter at alterius ſuſtulit arte malum.
Attollens humeris claudum qui luce carebat,
Claudi oculis dubiam tentat inire viam.
Coniunxere ſimul quod fors vtrique negarat:
Natura ambobus ſic ſatis vna fuit.
Ambo quidem mutili & errones, ſed alter quidem oculis,
Alter verò ingreſſu; alterius autem alter ſubminiſtratio (erat) i. alter alteri ſeruiebat.
Cæcus enim claudi ſuperhumerale onus tollens
Viam alienis oculis, ſummis pedibus ibat.
Vna verò vtriſque ſufficiebat natura: in vnoquoque enim
Defectum inuicem ad totum mutuata eſt.
Mutili & errones ambo: alter lumine caſſus,
Alter at ingreſſu mutua dona dabant.
Cæcus enim claudum tergo geſtabat: ocellis
Alterius, ſummis ibat iter pedibus.
Natura vna vtriq́ ſatis, parilisq́ facultas,
Quo caret inq́ vices alter & alter agit.

Sunt & alia duo ad idem ſpectantia, quæ à doctis certatim conuerſa huc non adiicio: ſed illud tantùm breuius ex Politiano aſcribam, quòd nonnihil leporis habeat:

τυφλὸς

τυφλὸς ἄπους τ' ἤτην ἀλλήλοιϊν θεράποντες,
τυφλὸς ὁδηγεῖτο, νωτοφορεῖτο δ' ἄπους.

Cæcus, pedibuſque mancus, erant ſibi inuicem miniſtrantes:
Cæcus per viam deducebatur [à claudo,] dorſo ferebatur
pedibus mancus.

Vt tradant operas ſibi mutuò loripes, atque
Cæcus, iter facit hic, fertur at ille pedes.

Ex quo intelligi datur, ad ſuſtentandam ſubleuandamque humanæ vitæ inopiam, homine hominem indigere: vt enim non omnis fert omnia tellus, ſic quiuis non abundat quibuslibet. vnde peruulgatas habemus parœmias, Vnus homo, nullus homo: Manus manum fricat: Multæ manus reddunt opus leuius: & alia multa generis eiuſdem. Exiſtimo quidem hîc alluſionem eſſe quandam ad *συνδυασμὸν*, qua homines quibuſdam veteribus appellati ſunt *συνδυαστικοὶ*, quippe quos natura ita effinxerit ac formarit, vt gregales eſſent, & bini agerent. Ex quo & Platoni dicuntur *ζῶα πολιτικὰ*, id eſt, animalia ciuilia, & ad ſocietatem nata: quandoquidem eo genio ſint, vt ſola viuere nequeant. Itaque præclarè ille, qui humanum ingenium apiculæ comparauit: vt enim illa perire dicitur ſi ſola viuat, ita natura hominis ea eſt, vt ſine opera mutua & ſocietate vitam traducere nullo modo poſſit: vtque manus manum lauat, ita homo hominem mutua quadam neceſſitudine atque ope iuuat. Quis enim artifex tam per ſe ſapiat, tantaſque habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cùm à natura prouida omnium matre profectum ſit, vt ſinguli quibuſdam rebus ad vitæ præſidium & ornamentum indigeant, quo eas ab aliis mutuò capiant, vt ipſi meminerint aliquod ſuum officium eſſe mutuò & viciſſim rependendum: certè nullus noſtrûm eſt, quin vel cæci vel loripedis agat partes, vt quà ſit eundum, minimè videat, aut quà progrediendum vlteriùs, planè non habeat. Quid, cæce, conſilij capies, quò te in viam huius vitæ anxiæ ac moleſtæ coniicies? quid, inquam, homo quantumuis diues ac opulente, cōſilij capies, vt te poſſis tandem expedire ex inopiæ anguſtiis, quæ non ſinunt te vltrà progredi, niſi ducatum tibi præſtet aliquis oculatus? At, claude, & pedibus caſſe, quò te proripies? imò verò erudite licet ac Muſarum alumne, an te loco mouebis, niſi primùm firmis cuiuſdam opulenti beneque nummati humeris ſuſtenteris? Sed quotus quiſque eſt, cui non perſpicuum ſit quàm longè lateq. pateat officij huius mutui vſus? Nullum omnino rerum genus eſt, quod aut auulſum à ceteris per ſeipſum conſtare, aut vim

Homines συνδυαστικοὶ cur appellati.

Homines ſoli minimè viuere poſſunt.

ſuam atque æternitatem conſeruare poſſit. Stoici quæ in terris gignuntur, aiunt ad vſum hominum creata eſſe: homines autem hominum cauſſa genitos, vt ipſi aliis alij prodeſſe poſſent: qua in re neceſſe eſt naturam ducem optimam ſequi, & vtilitates omnes in medium conferre officiorum cōmutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & ceteris eiuſdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominum inter homines ſocietatem deuinciendo. Iam verò illa ſapientia, vt ſapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerum ſcientia eſt, in qua continetur Deorum & hominum ſocietas quædam & communitas inter ipſos. Quod cùm ita ſit, meminerimus ad extremum quod antè dictum eſt, vnum hominem pro nemine habendum: vnum, inquam, nihil ferè, duos ſimul iunctos permulta facere & conſequi poſſe.

AD EMBLEMA CLXI.

HOC è Græco Iulij Leonidæ Epigrammate expreſſit Alciatus, in quo Myrtili militis proſopopœia eſt, ſcutum ſuum celebrantis. Græcum ſic habet:

Emblematis fons.

ἐν ἑνὶ κινδύνους ἔφυγον δύο μυρτίλος ὅπλῳ,
τὸν μὲν ἀριστεύσας, τὸν δ' ἐπινηξάμενος.
ἀργέστης ὅτ' ἔδυσε νεὼς τρόπιν, ἀσπίδα δ' ἔσχον
σωθεὶς κεχρημένην ὕδατι καὶ πολέμῳ.

Effugi geminum clypeo diſcrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter atque natans:
Arripui clypeum depreſſa flamine puppi
Fluctibus oppreſſum, belligeriſque viris.

Vnis pericula duo effugi [ego] Myrtilus armis;
Vnum quidem fortiſſimè dimicando, alterum verò natando.
Argeſtes [ventus] quando ſubiit nauis carinam, clypeū habui
Seruatus deſtinatum aquis & pugnæ.

Vnis damna duo vitaui Myrtilus armis;
Vnum acie certans, alterum in amne natans.
Vt primùm vento pulſa rate is adfuit, vtque
Me clypeus pugna, eſt auxiliatus aqua.

Huc refer & alia eiuſdem argumenti Epigrammata lib. 1. tit. εἰς ναυάγιον. Scutum hoc nuſquam in quouis periculo deficiens, ſed etiam in iis auxilium præſtans, quæ videntur alioqui abhorrere

horrere ab vſu proprio & naturali, typus eſt amici veri numquam non ſuppetias ferentis, vel etiam in iis quæ videntur à ſua facultate pænè omninò aliena eſſe. Hoc etiam poteſt commodiſſimè transferri ad litterarum ſtudia nuſquam nō opportuna, nuſquam non iucunda, quibus nimirùm non modò ab aduerſariorum telis & hominum iniuriis tuti ſumus, & tamquam oppoſito clypeo munimur, ſed & eorum miniſterio vſuque è mediis vitæ huius fluctibus ad tranquillum otij portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Alciatus ipſemet oratione quadam Ticini habita intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philoſophum, cùm naufragium feciſſet, dixiſſe, ſe numquam feliciùs nauigaſſe, quàm cùm rebus amiſſis vacare Philoſophiæ deinde cœpiſſet. Idem & vſurpare ego poſſum, qui cùm in patria otio quondam, nimiaq. tranquillitate ferè marceſcerem, atrocitate bellorum demum excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc diſciplinam confugi, quæ mihi planè fuit, quod Prouerbio Græco dicitur, Myrtili clypeus. Fuit is ingentis animi miles, ſcuto pugnare ſolitus: qui cùm ad maritimam expeditionem nauigaſſet, ſubmerſa forte naui eidem clypeo innixus in tutum portum delatus eſt. De quo hunc in ſenſum Leonides Poëta ſcripſit:

Veri amici typus.

Studia nuſquam non opportuna.

Zenonis naufragium.

Myrtili clypeus.

Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cùm premererq; ſolo, cùm premererq; ſalo.
Incolumem ex acie clypeus me præſtitit, idem
Naufragum apprenſus littus adusque tulit.

Sic mihi hæc egregia profeſſio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit: quod ceu ſenectuti veſtræ viaticum, vt & vos comparetis, hortor ſuadeoque. Hæc ille.

AD EMBLEMA CLXII.

CONSTITVITVR hîc Charitum proſopographia, qualem fermè & pictores & ſtatuarij veteres expreſſerunt. Tres ſunt æquè nudæ, virgines, iuuenes, hilares, & quæ inuicem ſibi adhæreant: Nudæ quidem, quia beneficia non oportet eſſe fucata; in quibus ſimplicitas & puritas animi maximè requiritur: Virgines autem & iuuenes, quòd nuſquam ſeneſcere debeat aut intermori accepti beneficij recordatio: Sibi connexæ & adhærentes, quia (vt ait Sophocles) ἡ χάρις χάριν φέρει, quodq. debeat eſſe perpetuum, & quaſi continuum beneuolentiæ

Deſcriptio Charitum ex adiunctis.

Nudæ.

Virgines.

Iunctæ.

Talaria pedum. uolentiæ fœdus. Adhæc pedibus habent alata talaria, quòd tardam gratiam eſſe non liceat. Poſtremò vnam auerſam duæ aliæ conſpiciunt; quòd pro accepto beneficio duplicem, & quaſi cum fenore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem ſuſcepiſſe ferunt, vt affectum eiuſmodi non tam humanum quàm diuinum eſſe intelligas. Huius picturæ Pauſanias in Aeliacis diuerſis locis meminit: & Seneca pluribus agit libro De beneficiis, cap. 3. Porrò huc non grauabor adſcribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidũ, quod etiamnum extare Romæ, teſtis eſt Lilius Gyraldus Syntag. 8. aſcripſitque Alciatus ipſemet cap. vndecimo libri primi Parergôn:

Cur filiæ Iouis & Eurynomes.

Vnam duæ aliæ conſpiciunt.

Sunt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Diua Columna ſuis ædibus intus habet.
Par tribus eſt facies, qualem decet eſſe ſororum:
Par tribus eſt ætas, par quoque forma tribus.
Grata Thalia tamen geminæ conuerſa ſorori,
Implicat alternis brachia nexa modis.
Iuppiter eſt genitor, peperit de ſemine Cæli
Eunomia, & Veneris turba miniſtra fuit.
Inde alitur nudus placida ſub matre Cupido,
Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Charites vnde dictæ. *Charites.*] ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à lætitia, vt Phornutus ait: ſed & notiſſimo Græcorum adagio, ταῖς χάρισι θύειν, Gratiis ſacrificare, ij iubentur, qui triſtes & ſolliciti ſunt.

Gratiæ iunctæ Veneri cur. *Veneri aſſiſtunt.*] Teſtis eſt in Aeliacis poſterioribus Pauſanias, & Cælius lib. 28. cap. 18. vt ſignificaretur, quæ voluntas ferret ſine pugna, citraque contentionem vllam, & qui dat, & qui accipit, tranſigerent.

Euphroſyne. *Lætitiam Euphroſyne.*] Notatio eſt nominum. Euphroſyne lætitiam ſonat, vel quæ hilaritatem facit, παρὰ τὸ εὐφραίνειν, lætum reddere.

Aglaia. *Aglaia.*] Splendorem, dignitatem & honeſtatem ſonat. hinc ἀγλαΐζομαι καὶ ἀγλαΐζω, honoro, orno.

Thalia & Suada. *Suadela eſt Pithus.*] Thaliam intelligit, quæ Suada ſiue Suadela, perſuaſionis Dea, & à Græcis πειθὼ nominatur. Cicero in Bruto: Vt hominis decus eſt ingenium, ſic ingenij ipſius lumen eſt eloquentia, qua virum excellentem præclarè tum illi homines florem populi eſſe dixerunt: Suadæq́ medulla, πειθὼ, quam vocant Græci, cuius effector eſt orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethêgum medullam fuiſſe vult, vt quam Deam in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitaſſe, huius hic medullam noſtrum Oratorem fuiſſe dixerit. hæc ille. πειθὼ verò

πειθώ.

(ait

(ait Suidas) eſt ἡ πεισμονὴ, cui ſacrum nihil aliud quàm oratio, quam etiam Græci ψυχαγωγὸν appellabant; quòd animum ducat quò velit. Eo ſenſu eloquentia flexanima dicitur Ennio.

atque arcula inanis eſt Charitum.] Huc referendum videtur quod de Simonide retulit Stobæus: Σιμωνίδης παρακαλοῦντός τινὸς ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἔχειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ διδόντος, δύο εἶπεν οὗτος ἔχω κιβωτούς· τὴν μὲν χαρίτων, τὴν δ' ἀργυρίου. καὶ πρὸς τὰς χρείας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κενὴν εὑρίσκω ὅταν ἀνοίξω, τὴν δὲ χρησίμην μόνην: Simonides, rogante quodam vt ſibi conſcriberet encomium, & gratiam ſe relaturum dicente, argentum autem non dante: Duas, inquit, arcas habeo, vnam Gratiarum, alteram argenti: & cùm neceſſitas exigit, Gratiarum quidem arcam aperiens, inanem ipſam reperio; alteram verò ſolam mihi commodam. Sed hoc videri poſſet illiberale: nam libera & vltronea debet eſſe gratia, non coacta, aut illiberalis. Adde, quòd pulchrius & magnificentius eſt beneficium conferre, quàm affici beneficio. Hinc enim illud Plutarchi: Ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναι φησί. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτως γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις· ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλειαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαιρὸν ἐν τῷ διδόντι τὴν χάριν, πλεῖον ἐστὶ καὶ καθαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις. ἀεὶ γὰρ ἀγάλλονται, τῷ εὖ ποιεῖν. hoc eſt, Epicurus ait, nō modò pulchrius eſſe beneficio afficere, quàm affici, ſed & iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt beneficentia. Sapiebat autem qui indidit Gratiis nomina, Aglaiæ, Euphroſynæ, & Thaliæ. ſiquidem exultatio & lætitia in dante maior eſt & purior. Itaque multi pudore ſæpè ſuffunduntur, cùm beneficium accipiunt: ſemper autem gaudent, cùm beneficium præſtant. Non mihi temperare poſſum, quin addam Ciceronis illud è 2. Offic. Aut operâ fit benignè indigentibus, aut pecuniâ, &c. quamquam in vtroque ineſt gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitio quæ fit ex re familiari, fontem ipſum benignitatis exhaurit.

Arcula Gratiarum inanis.

bis dat qui citò dat.] Prouerbiale eſt ex Publij Mimis:

Bis eſt gratum, quod opus eſt vltrò ſi efferas. Itemque,

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Bis dat qui citò dat.

vulgatum eſt etiam in hanc ſententiam Luciani diſtichon:

ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,
πᾶσα χάρις κενὴ, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

id eſt, vt Auſonius reddidit:

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt gratia: namque

Cùm fieri properat gratia, grata magis.

Lege Prouerb. Bis dat qui cito dat.

vlnis.] Brachiis. Vlna frequentiùs pro longitudine duorum brachiorum extenſorum accipitur.

Gratia vt referenda. *remanent vna abeunte duæ.*] Siquidem referenda gratia nullum officium magis neceſſarium. Quòd ſi quædam acceperis vtenda, maiore mẽſura, ſi modò poſſis, reddere iubet Heſiodus; & imitari agros fertiles, qui multo plus reddunt quàm acceperint. Cic. 1. Officior. Grauiſſimè dictum à Valerio Max. dandi & accipiendi beneficij commercium (ſine quo vix hominum vita conſtat) perdit & tollit, quiſquis bene merito parem ſaltem referre gratiam negligit.

Eurynome. *Eurynome.*] Eurynomen dictam ait Seneca, quia latè patentis patrimonij ſit beneficia diuidere. Alij Eurynomen, quaſi latis paſcuam, à ſpatioſis paſcuis interpretantur. Alio porrò nomine dicitur Eurydomene, ἀπὸ τοῦ εὐρὺ & δίδωμι, abundanter do: aliis Eurymeduſa, à μέδω, quod rego ſignificat. Heſiodus in Theogonia: *Τρεῖς δέ οἱ Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους.* Huius meminit Homerus Iliad. 18.

AD locupletandam huius Emblematis commentationem, multa ſunt apud Senecam de Beneficiis paſſim: ſed in primis cap. 3. lib. prioris. Cum hoc coniunge nobilem Lactantij diſputationẽ, de vero cultu c. 11. ſingula enim exſcribere nõ vacat. Ex multis tamen quæ paſſim obuia ſeſe offerunt è bonis auctoribus, quædam ſublegemus. Ex iure communi didicimus, teneri nos ad ἀντίδωρα, l. ſed etſi. D. de petit. heredit. l. ſi verò non remunerandi. §. idem Pomponius. D. mand. l. ſi non ſortem. §. libertus, de condict. indeb. In Mimo vetere:

Beneficium qui neſcit reddere, iniuſtè petit.

Prodicus ſophiſta apud Platonem Axiocho (ſi quidem Platonis dialogus eſt) illud ſolebat in ingratos auditores flectere: ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβε τι. Benè Martialis:

Dedecus eſt ſemper ſumere, nilq; dare.

Fatemur alioqui beneficium voluntarium magis eſſe quàm neceſſarium, l. qui ex cauſſa. D. de bon. libert. Et gratia ſi non accipitur gratis, non eſt gratia. Nam quod Seneca epiſt. 83. ſapientis eſt bene debere beneficium, bene ſoluere. interdum autem ſolutio eſt ipſa confeſſio. Voluntas enim ſpectanda, non facultas. Sed idem tamen ſapiens ſuo more mouet aculeos: Plus ceteris dedit qui ſine ſpe recipiendi dedit. Nam hæc beneficij inter duos lex eſt, alter enim obliuiſci debet dati, alter accepti nunquam: nempe vt qui dedit beneficium, taceat: memoret, qui

qui accepit. Eſt enim odioſum genus hominum officia exprobrantium, &c. Quo nomine grauiter ſuccenſet Martialis Poſtumo cuidam, qui quod donarat, impenſius celebrabat. Lacerat animum, & premit frequens beneficiorum commemoratio: quod etiam non fecit quidam libertus apud Simonem patronum, in Andria Terentij: vbi ſic:

Si tibi quid feci, aut facio quod placet,
Et gratum fuiſſe animaduertiſti, habeo gratiam:
Sed hoc moleſtum eſt, nam iſthæc commemoratio,
Quaſi exprobratio eſt immemoris beneficij.

Non diſcedo à lectione Senecæ: Beneficia dando, ait, imitamur Deum, non fœneramur. Dignus eſt decipi, qui de remunerando cogitauit. Iam quod hilares & nudæ hîc Gratiæ repræſentantur, mera liberalitas, nulloq. iure cogente profecta deſignatur. Qui enim dat inuitus, nihil dat. Ergo Fabius Verrucoſſus dicebat, beneficium ab homine duro aſperè datum, panem lapidoſum eſſe, quem eſurienti accipere neceſſarium eſſet, etſi acerbum. At ἱλαρὸν δοτῆρα ὁ θεὸς ἀγαπᾷ, Hilarem datorem diligit Deus. Et nulla ſunt maiora beneficia, quàm quæ ſunt in accipientis verecundia.

AD EMBLEMA CLXIII.

VERAM ſcribendi huius Epigrammatis occaſionem mutuatus ſum è libro, cui Iuriſperitorum nomenclatura nomen, auctore incerto. Is ergo cùm ſcripta Zazij enumerauit, hæc quæ ſequuntur ſubiicit: Sanè multum profuit Zazij prudentia Iuris atque eximia doctrina, à Franciſco Florido ſugillata: in quem nomine ipſius Zazij, Budæi, Alciati, & cæterorum, titulo In Rancifcum Olidum, accepimus apologeticum, quod ſic habet: *Epigramma id primò nominatim ſcriptum in Franciſcum Floridum.*

Audent flagriferi matulæ, ſtupidiq; magiſtri
Bilem in nos olidi pectoris euomere:
Reddemúsne vicem opprobriis? ſed nónne cicadam
Ala vna obſtreperam corripere iſtud erit?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flagris?
Negligere eſt ſatius, quod nequeas regere.

Homines certè liberaliter inſtituti contumeliam impotentiùs ferunt quæ ſit illata à contempto quodam & inerti conuiciatore: cum quo congredi vel turpe ſit, vel indignũ putetur. vt apud Aelian. in 14. Var. hiſt. Ariſtides Locrenſis morſus à muſtella

Tarteſia, dixit ſe dolere, vt qui maximè, quòd moreretur à beſtiola tam contempta ictus: multoque honeſtiorem mortem fuiſſe, ſi id ſibi obtigiſſet ex morſu leonis vel pardalis. Itaque acerbiùs cauſam mortis, quàm mortem ipſam ferebat. Et quidem, vt facilè poſſum coniicere, vnà cum Florido illo, alioqui docto homine, ſed certè parùm verecũdo, vt eius ſcripta teſtantur, malè feriati pædotribæ & inepti magiſtelli Alciato nonnihil detraxerant: adeò ſolet intabeſcere inuidia, ſucceſſus hominum videndo, vt cum Naſone loquar. Vix enim vt ſine fumo ignis emicat: ſic excellens quædam gloria comitem inuidiam vt plurimùm habet. Qui vir certè magnus, cùm ægrè ferret ſe ab huiuſmodi literatoribus & magiſtellis importunè traduci, ſcripſit hoc Emblema, dictante indignationis affectu, quo reddit rationem cur pluribus non reſpondeat: quippè cùm exiſtimet cum iis concertare ſibi planè indecorum eſſe, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iuſtum nec ingenuũ ſit. Quo in loco notanda eſt verborum energia vehemens, & Satyricæ comparationes, ſuccinctæ quidem, ſed acres admodum, & quæ plurimum neruorum habeant.

Flagriferi. *Flagriferi matulæ.*] Per contumeliam flagriferos appellat eiuſmodi ſciolos & impudentes obtrectatores. Eodem modo Plautus in Pſeudolo dixit: Eo ingenio hi ſunt flagritribæ, qui
Matula. hæc habent conſilia. Matula porrò vas eſt, in quod vrina excipitur, Iuuenali trulla, σκάφιον Græcis, Feſto & Varroni matellio. nonnumquam metaphoricôs vſurpatur pro homine fœtido & impuro, vt apud Plautum in Perſa:

Numquam ego te tam matulam eſſe credidi.

Bilem euomere. *Bilem euomere.*] Allegoria ab his qui concoquere nequeunt certos quoſdam cibos præ ſtomachi debilitate, quod prouerb. citatur ex Ariſtoxeno Muſico apud Plutarch. Sympoſ. 7. cap. 8.

Quid faciam? reddámne vices?] Addubito, an par pari referam. Sic addubitare Ciceronem memini 13. ad Atticum, num ſibi contemnenda contumelia ſit à ſororis Attici filio illata, & diſſimulanter concoquenda: vel an ſit euomenda ſemel & apertè bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc ſunt: Nunc me iuua, mi Attice, conſilio, πότερον δίκαι τεῖχος ὕψιον, id eſt virũ apertè hominem aſperner & reſpuam; ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. vt enim Pindaro, ſic δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omninò moribus meis illud aptius: ſed hoc fortaſſe temporibus. Tu autem quod ipſe tibi ſuaſeris, idem mihi perſuaſum putato.

Contumelia & obtrectatio ſæpe animis tranquilliſſimis patientiam extorſit, ait Seneca. Quare ferendum eum putamus

mus qui pudorem ſuũ purgat. Sic Comicus prologo Andriæ:

Si mihi pergat quod volet, dicere, quod non volet, audiet:
Beneficiis ſi certaſſit, audiet bene.
Deſinant maledicere, maledicta ne noſcant ſua.

Hieronymus id imitatus, ad Rufinum: Si dixeris quæ vis, peius audies. Quod ante meminimus vſurpatum Plauto: Contumeliam ſi dices, audies. Et quid tandem? difficile eſt iuſtum dolorem temperare, l. ſi adulteri 38. §. imperatores. D. de adult. Quin & veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam, vt apud Gellium, lib. 6. ex Mimo quodam vetere. &c.

Qualibet extinctos iniuria ſuſcitat ignes,

ait Ouidius 3. Artis. Ingenuus animus difficulter admodum contumeliam patitur, quamquam leuius fiat patientia quod corrigi non poſſit. Verùm ſtrangulat incluſus dolor, & preſſum enecat, nec ſatis habet virium, vt par eſſe ferendæ iniuriæ poſſit.

cicadam ala corripuiſſe.] Reſpexit ad Prouerb. Cicadam ala corripuiſti. Animalculi hoc genus naturâ garrulum alâ ſi corripueris, clarius obſtrepet: ita ſi maledico præbeas occaſionem odij, non modò non tacebit, ſed & importuniùs effutiet, & omnem bilem euomet. *Cicadam ala corripere.*

muſcas operoſis pellere flabris.] Doctum virum dedecet cum imperitis & inertibus Grammaticulis concertare. Alludit autem ad Prouerb. Muſcas depellere. cui & illud conuenit: Aquila non captat muſcas. Muſca autem in Hieroglyph. impudentiam & improbitatem ſignat, quòd etſi crebrius abigatur, nihilominus redeat. Lege Pierium lib. 6. & Orum lib. 1. *Muſcas pellere.* *Muſca quid allegoricè.*

Muſcas pellere.] Inter Deorum prælia Homerus pertinacem muſcæ improbitatem propoſuit, vbi ferox hoſtis inſultat hoſti, neque quietem dat vllam, donec vulnus inflixit. Sic enim καὶ οἱ μύης θάρσος ἐνὶ σήθεσιν ἐνῆκεν, ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο ἰσχανάᾳ δακέειν. Huc conferrem aliquid non inuitus de ſecta Cynicorum, quorum impudentia non toleranda mandata eſt omnium ſcriptis. Malim ex eo Emblematis argumento elicere id quod legitur apud Plinium iuniorem, recta ingenia debilitari verecũdia, peruerſa confirmari audacia; etenim vſuuenire ſolet vt quò quis imperitior eſt, ſit eo iactantior & ſui cõfidentior. Meritò igitur viro forti eſt odioſa muſca, & ſapienti atque prouido temeritas. Qua ratione Hercules de ſuo ſacello muſcas dicitur abegiſſe. *Muſca improbitas.*

Operoſis flabris.] Flabellum, muſcarium dicitur Martiali, quo muſcæ abiguntur, μυοσόβη, Græcè.

Negligere eſt ſatius &c.] γνώμη. Non eſt quòd te tam excrucies in eo vel perſequendo, vel fugiendo, quod vitare nullo modo poſſis.

AD EMBLEMA CLXIIII.

Carpere facilius quàm imitari.

CARPIT æmulos quoſdam imitatores, ſeu, vt dixerim veriùs, obtrectatores & maledicos, qui cùm doctrinæ vberem quandam gloriã in magno aliquo & excelſo viro conſpiciant, conuiciis eum proſcindunt citius quàm imitantur. Eſt enim illud vulgo notum, πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾷόν ἐστιν ἢ μιμήσασθαι, in multis Momum agere & reprehendere longè facilius quàm imitari: vt vero verius mihi Xenophon dixiſſe videatur 2. Commentar. οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις

Nihil eſt quod reprehendi non poſſit.

αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν· χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσαντας, μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν. Non facile eſt, ait, vt reperiri aliquod opus poſſit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Eſt enim arduum ita quicquam perficere, vt non alicubi pecces. Quòd ſi etiam ſine aliquo errore quid-

Canis orbem Lunæ conſpiciens quid.

quam peragat aliquis, difficile eſt non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem. Sumpta eſt ὁμοίωσις à cane in Lunam latrante, ſuamque ipſius vmbram temerè conſpicante, ſed qui eò plus ægrè ferat, quòd ſuo latratu Lunam non deterreri, ne-

Amuletum in obtrectationem.

que inceptum curſum ſiſtere videat. Eodem prorſus modo exercendi ſunt importuni illi ſycophãtæ, vt & alienæ famæ captatores, quos non modò animum deſpondere, ſed in rabiem agi deprehendes, cùm ab iis qui læſi ſunt, habentur contemptui, & eos reſponſo aliquo minimè dignentur. Cùm enim hoc vnum in primis expetant, vt eiuſmodi aculeis afficiaris, danda tibi eſt opera, ne ſubitus iræ impetus animum à ſua ſede & ſtatu dimoueat: ſed diſſimulandum, fingendaq. vultus hilaritas, qua præ te feras, quàm minimi aut nullius planè momenti ea ſint quæ falsò & temerè in te iaculantur. Sic enim fiet, vt tuâ hac tolerantiâ, calumniarum artifices deſinant, maledicta & noſcant ſua: vel impotenti quodã dolore perculſi rumpantur, quòd obeſſe tibi non potuerint. Qua de re pluribus apud Plutarch. in Commentario, Quomodo quis vtilitatem ex inimicis capere queat. Huc facit præclarũ Senecæ monitũ ex 2. De ira: Non vt in beneficiis honeſtum eſt merita meritis repenſare, ita iniurias iniuriis: illic vinci, turpe eſt; hìc vincere. Inhumanum verbũ eſt,

& quidem pro iuſto receptum, Vltio: & à contumelia non differt, niſi ordine. Qui dolorem regerit, tantùm excuſatius peccat. M. Catonem in balneo quidam percuſſit imprudens. quis enim illi ſciens faceret iniuriam? Poſtea ſatis facienti Cato: Non memini, inquit, percuſſum me. Melius putauit non agnoſcere, quàm vindicare. Nihil, inquis, illi poſt tantam petulantiam mali factum eſt? Imò multum boni: cœpit Catonem noſſe. Magni animi eſt iniurias deſpicere. Vltionis contumelioſiſſimum genus eſt, non eſſe viſum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altiùs ſibi demiſere, dùm vindicant. Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ latratus minutorũ canum ſecurus obaudit. Audiamus tandem conſultorem optimum in primis iuxtaque lepidiſſimum Comicum Philemonem:

ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
ἔστ', ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.
ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

quod ita Latinè ſonat;

Iucundius nihil eſt, neque etiam concinnius
Eſt, quàm poſſe conuiciantem ferre:
Nam qui conuiciatur, eo in quem conuicium iacitur
Diſſimulante taceteq́;, efficit vt ſibi ipſe conuicietur.

Cenſet nullam auribus iucundiorem muſicam, quàm tacere alterum, altero conuiciante. cùm enim patienti animo, ſed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati poteſt, efficit ille quidem diſſimulando, vt maledicus ſibi maledicat, id eſt ſuum morbum prodat, vt ſibi potiùs quàm alteri noceat. Cùm porrò quidem impunè detrectat quis, nullo præſente qui contradicat, dicitur Græco adagio, *ἑτερομάλιος δίκη*, heteromalia cauſſa. In eo vincit ſæpe, qui pati poſſit. Ita Seneca, Viri boni eſt ſcire pati, non facere iniuriam. Idem B. Hieronym. ad Euſtochium: Apud Chriſtianos, vt quidam ait, non qui patitur, ſed qui facit contumeliam, miſer eſt. Ibidem, Iraſci hominis eſt, frenum iracundiæ imponere Chriſtiani. Contemni enim leuius eſt, quàm ſtultitia percuti, ait Mimus vetus. Nempè maledictum interpretando facis acrius, & ſi benè ſubduxeris, falſum maledictum, maleuolum mendacium eſt. Ex multis feſtiuum ſanè occurrit veteris cuiuſdam Stoici cauillum, apud Senecam, epiſt. 91. Eleganter Demetrius noſter ſolet dicere, eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus; nihil enim referre an ſurſum, an deorſum ſonent. Horatij iſtud congruit 1. Epiſtolar.

Mordear

Mordeat opprobriis falſis,mutemne colores?
Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quem,niſi mendoſum & mendacem?

Et Cicero 2. in Antonium. Me iis dictis neſcit lædat an laudet. Sed Hieronymi iſta mihi placent, vt omnia, in ea quæ eſt ad Ruſticum: Sicut ſagitta, ſi mittitur contra duram materiam, nonnumquam in mittentem reuertitur, & vulnerat emittentem: ita detractor cùm triſtem faciem videt audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas ne audiat, illicò conticeſcit, pallet vultus, hebent labra, ſaliua ſiccatur. Nempè quod Ouidius:

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet.

Ex omnibus perplacet locus Senecæ de ira, cap.33. Ira habet aliquam voluptatem, & dulce eſt dolorem reddere? minimè. Non enim vt in beneficiis honeſtum eſt merita meritis repenſare, ita iniurias iniuriis. Illic vinci, turpe eſt: hìc inhumanum vincere. hæc ille. Meminerit ergo vir bonus ſibi non eſſe iniurias iniuriis compenſandas, neque rabie cohibendam petulantiam: quia, quod Iuriſc. Innocentia reus purgatur, non relatione criminis, l. 16. qui, 5. D. de publ. iudic. Quid tandem?

Dura aliquis præcepta vocet:

ſed perlegat elegantem Plutarchi diſputationem, quomodo quis vtilitatem capiat ab inimicis, & fortaſſe amplius quod deſideret, nihil erit.

Lunarem orbem.] Lunam. Puto alluſum eſſe ad id quod in Pharmaceutria Theocriti. vbi ait canem terreri Hecate ſubterranea; compertum eſt autem canes vel ferociores terreri ſpectris nocturnis.

Canis quid in Hieroglyphicis.

canis.] Canem accipi pro conuiciatore, inuido, impudenti & maledico obtrectatore notum eſt, vt etiam pro adulatore & ſcurra. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon inceſſitur, vt *κυνὸς ὄμματ' ἔχων*, qui caninis ſit oculis. Ea enim canis natura eſt, vt cum nihil pudeat. Itaque Iulius Pollux, Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens eſt. Plautus Menæchm. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quòd in quoſcumque intueretur, conuiciatrix & maledica eſſet. Itaque & M. Tullius Oratione pro Roſcio Amerino, alios Oratores clamare ait, non etiam nocere, alios latrare, qui etiam mordere poſſint. Cur verò canis Diogenes eſt nuncupatus, niſi quòd mordax eſſet & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appellatio, & vox Homerica *κυνώπης*. Apud Terent. Eunucho, canis os durum,

durum, & impudentiam ſignificat. Catullus in quandam:

——ruborem

Ferrei canis exprimamus ore.

Veſpaſianus Imp. (apud Suetonium) Demetrium Cynicum obuium ſibi, ac neque aſſurgere, neque ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit Canem appellare.

Seq; videns.] Suam vmbram.

ventis.] Catullus:

Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaq;
Ventos irrita ferre ad nebulas aërias ſinis.

Idem Argonauticis:

Irrita ventoſæ linquens promiſſa procellæ.

Et ibid. Ariadna de perfidia Theſei conquerens, ait ſe ſperaſſe

——optatos hymenæos,
Quæ cuncta aërij diſcerpunt irrita venti.

Tibullus lib. 3. Eleg. 4. ad finem:

Hæc Deus in melius crudelia ſomnia vertat,
Et iubeat trepidos irrita ferre Notos.

ſurda Diana.] Epitheti μεταφορά. Diana pro Luna apud Poëtas.

AD EMBLEMA CLXV.

INSIGNIS eſt apologus, quo admonemur cum potentioribus aut improbis ſocietatem non eſſe ineundam: quia ſi quid infortunij damníve acciderit, in infirmiorem ſemper reclinari ſoleat. Apologus Aeſopo aſcribitur. Titulus Emblematis ſumptus eſt ex Plauti Mercatore. ait enim Lyſimachus: *Nunc ego verum illud verbum eſſe experior vetus, Aliquid mali eſſe propter vicinum malum.* Pindar. Nem. ᾠδ. 3. docet vtilitatem maximam adferre vicinum, ſi ſit idem & amicus: contrà, ſi ſit inimicus & malus, damnum iacturamque. Quod bellè expreſſit Heſiodus:

Cum quibus non ſit ineunda ſocietas.

Vicini boni ſumma commoditas.

πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Detrimentum [eſt] malus vicinus, quantum bonus eſt magnum commodum:
Neque bos perierit, niſi vicinus malus adſit.

Noxa, malus vicinus, vt eſt bonus vtilis: imò
Nunquam bos pereat, vicinus ni improbus adſit.

Demo-

Demoſthenes aduerſus Calliclem de prædio, nihil moleſtius eſſe dicit, quàm incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χαλεπώτερον ἐδὲν, ἢ γείτονος πονηρᾶ καὶ πλεονέκτε τυχεῖν. Quò etiam illud Virgilianum ſpectat:

Mantua væ miſeræ nimium vicina Cremonæ.

quo deplorat Mantuanorum infelicitatem, quibus obfuit ſola Cremonenſium vicinitas, ait Seruius. Itidem euenit Chalcedoniis & Byzantinis, itemque Aetolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & diſſenſionibus ſeſe confecerunt. Itaq. apud noſtros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere qui bonum vicinum habeat. Cato ſenior eos qui prædia emturi eſſent, admonebat, vt præ ceteris aduerterent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themiſtoclis apophthegma. Cùm quis enim prædium venale haberet, iuſſit præconem adducere, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας· quaſi longè vendibilius eſſet vicini commendatione. Apud Plautum pauper Euclio recuſat affinitatem cum diuite Megadoro contrahere, his verbis:

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te eſſe hominem diuitem,
Factioſum; me item eſſe hominem pauperum pauperrimum.
Nunc ſi filiam locaſſim meam tibi, in mentem venit
Te bouem eſſe, & me eſſe aſellum, vbi tecum coniunctus ſiem.
Vbi onus nequeam ferre, pariter iaceam ego aſinus in luto.
Tu me bos magis haud reſpicias, notus quaſi numquam ſiem:
Et te vtar iniquiore, & me meus ordo irrideat.
Neutrubi habeam ſtabile ſtabulum ſi quid diuortij fuat:
Aſini me mordicùs ſcindant, boues incurſent cornibus.
Hoc magnum eſt periculum, ab aſinis ad boues tranſcendere.

Torrens quid. Cæterùm hac ficta deſcriptione rapidus torrens repræſentat humanæ vitæ condicionem torrentis inſtar fluxam & celeri momento euaneſcentem. Etenim more fluentis aquæ labuntur tempora, vt cecinit Ouidius. *Olla ænea quid.* Olla ænea diuites opum congerie onuſtos & graues: terrea verò pauperes ſignificat, eos quidem facilè in his vitæ huius turbulentis fluctibus enatantes, & pericula grauiora effugientes. Videtur ſanè Apologus ex Eccleſiaſtici 13. expreſſus, cùm ait Sapiens: *Olla terrea.* Pondus ſuper ſe tollet qui honeſtiori communicat. Et ditiori tu ne ſocius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur. Diues iniuſtè egit & fremet: pauper autem læſus tacebit. Fabellam ſic redditam à Faërno huc aſcribam, quòd videatur admodum lepida:

Duas trahebat amnis ollas, aeneam
Vnam, alteram autem fictilem.

Sed

Sed ahena proprio prægrauata pondere,
Sibiq́; porrò præcauens,
Suadere cœpit anteeunti fictili,
Coniungi vti vellet ſibi,
Quò rapidum aquarum ſuſtinerent impetum
Iunctis vtrimque viribus.
Cui fictilis: Tua mihi, ait vicinitas
Non admodum placet, ſoror.
Nam ſiue te mihi vnda, ſiue me tibi
Propè adnatantem illiſerit,
Vt ſoſpitem te dura præſtabit cutis,
Fragilem meam ſic conteret.
Sic, *Potentiorum ſemper eſt vicinitas*
Vitanda tenuioribus.

Magnates enim locupletiores vicinis pauperculis numquam ceſſerint, quippè qui eos nō deſinant exſugere, dum ad nihilum redegerint, naturam cardami referentes, qui herbarum in propinquo naſcentium humorem attrahit, vnde illas arere poſtea ſit neceſſe. Notandum id Naſonis monitum: *Cardamus noxius vicinis herbis.*

Et quamquam ſoli poſſint prodeſſe potentes,
Non proſunt potiùs plurimùm obeſſe ſolent.

Duo porrò nobis offerunt ſeſe Iuris prouerbia quæ eo pertinent, primum, intereſt noſtra bonum habere vicinum. l. quod ſæpe. §. fin. D. de contrah. empt. Alterum, potentioribus pares eſſe non poſſumus. l. 3. de alien. iudic. mutand. cauſſa facta l. nam magiſtratus, de arbitr. Optanda quidem hæc, non ſperanda ſemper, niſi ei fortè cui permiſſa eſt electio prædij vel domicilij: nec enim parū intereſt noſtra quibuſcum hominibus, aut apud quos viuamus. Vt de ceteris ſileā, ad quid illud iactatum Græcis, τ̃ φραγκὸν φίλον ἴχε, γείτονα δ' ȣ̓. Francum pro amico habe, at non vicinum? Nempe quia Græci Romaniq́ue ſuſpectam haberent Francorum veterū potentiā, cùm vix pares eſſe putarent. Hoc natura, vel hominū potius deprauatis moribus comparatum, vt nullæ ſint rixæ acerbiores, nulla odia implacabiliora, quàm quæ inter vicinos, ac contribules agitantur: vel quia vicinus potentior inferiorem ſubtus ſe habere velit, quin nullas nō ſtrophas comminiſcitur, quibus quietum vicinum deglutiat. Non ſunt nobis repetendæ Romanorum & Græcorum Hiſtoriæ, cùm quidem vel domeſticæ, ac noſtræ gentis ſuppetant, ex quibus accipimus quàm fœdè ac nequiter de vicinis, à quibus nihil metuendum erat, triumphatum eſt: Sed emblematis huius charactes videtur ſpecialiùs trahi ad eos qui fœdus exhorrent

horrent potentiorum principum; quo animo ſi fuiſſet rex Portugalliæ, Sebaſtianus (qui infauſtam & impiam cum Mahumetano ſocietatem ad ſuum, ſuorumq́ue exitium non longè antè contraxit) feliciùs vixiſſet. Memoratu dignus, ſed infauſtus, & exemplaris caſus, vt ita dixerim, Comitis S. Pauli, principis militiæ Gallicanæ ſub Lodoico XI. Is Comes res nouas molitus aduerſus principem ſuum, colludebat cum rege Anglo, & duce Burgundo, neque triſte ſuum fatum præſentiſcebat. Tandem enim fœdere inito inter viros principes, & ſopitis diſcordiis, Comes ille, vt Suffenus alter, ſuæ proditionis pœnas dedit. Facile mihi eſſet recolere quædam noſtri æui funeſta exempla, ſed vereor ne ea narratio bilem quibuſdam moueat, qui ſuorum infortunia, quaſi plagas vixdum benè ſanatas refricari non patiuntur.

Quarum vna metallo, altera terrea.] Duplex hominum ſors & conditio, diuitum nempè & pauperum totidem expreſſa ſymbolis. quo ferè pertinet illud Auſonij:

Fercula gemmatis cùm poneret horrida vaſis,
Et miſceret opes, pauperiemq́ ſimul.

Altera erat figuli, &c.] Id eſt, erat fictilis. περίφρασις.

tua commercia.] Tua conſuetudo. Metaphora à mercibus.

AD EMBLEMA CLXVI.

Delphin in mari abſorptus quid.

TOTVM hoc ἀλληγορικῶς accipe. Delphin enim marinis fluctibus eiectus conſultorem quendam virumq́ue Principem, vel etiã nota aliqua probitatis inſignem, à populari turba beneficij loco iniurias, ludibria, mortemq́ue ipſam referentem arguit: quales fuiſſe legimus Socratem, Ariſtidem, Phocionem, Demoſthenem, M. Tullium, & alios quamplurimos, qui poſt præclarè facta innumeraſq́ue difficultates, & pericula nomine patriæ exantlata, honorũ & præmiorum vice iniuſtum exilium duramq́ue mortem perferre coacti ſunt. Delphin φιλάνθρωπος, vt qui ſuis bene conſultum velit: Pelagus ipſum, in quo piſces à piſcibus afficiantur & abſumantur, orbis huius anguſtias multiplices & damna innumerabilia refert, nimirùm in quo nemo ſibi deterius quàm ab homine nocumentum impendere videat. Hoc tetraſtichon video petitum ex 3. Epigram. nempe incerti cuiuſdam hexáſticho, quod tale eſt:

κύματι

κύματα καὶ τρηχύς με κλύδων ἐπὶ χέρσον ἔσυρεν
δελφῖνα, ξείνης κοινὸν ὅραμα τύχης.
ἀλλ' ἐπὶ μὲν γαίης, ἐλέῳ τόπος (οἱ γὰρ ἰδόντες,
εὐθὺς πρὸς τύμβον μ' ἔστεφον εὐσεβέες)
νῦν δὲ, τεκοῦσα θάλαττα διώλεσε· τίς παρὰ πόντῳ
πίστις; ὃς οὐδ' ἰδίης φείσατο συντροφίης.

Id ita reddere ſum conatus:

Fluctus & aſpera tempeſtas ad terram traxerunt
Delphinem externæ ſpectaculum fortunæ,
Sed in terra miſericordiæ locus [repertus eſt:] nam videntes
Statim ad tumulum me coronarunt pij [viri:]
Nūc verò quod[me]genuit mare perdidit. Quæ tandē ponto
Fides, qui neque propriis parcit alumnis?

Delphinem pelagi rapidus me ad littora fluctus
Ludibrium cunctis, ſorte volente, tulit.
Præſidium at pia terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo conueniente viri.
Me mare quod genuit, ſic ſuſtulit. ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.

Hieronym. ad Demetriadem, de ſeruanda virginitate: Quæ de medio mari fumantem viderat patriam, & fragili cymbæ ſalutem ſuam, ſuorumque commiſerat, crudeliora inuenit Africæ litora. Vide reliqua. Qui locus nos admonet permultos iam olim fuiſſe viros claros, quibus ſua virtus obfuit. Memorarem Hermodorum ab Epheſiis pulſum, Ariſtidem ab Athenienſibus, imò Themiſtoclem, Periclem malè habitum, niſi nos exempla Romanorum commouerent, Coriolani, Camilli, imò Portij Catonis toties accuſati, M. Antonij oratoris exulantis, & aliorum, de quibus apud hiſtoricos.

me in littora compulit.] Id vno verbo deſtituere dicitur, vt me admonet perſpicaciſſimi vir ingenij Fornerius: quinetiam adducit hoc Virgilianum:

Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Exemplum infido.] Locus eſt huic accommodatus in 7. Controuerſ. Senecæ declamat. 1. O maria iuſtiora iudiciis, ait, ô mitiores procellæ patre, &c. Infidum mare, ἀνέγγυος θάλασσα, in Græco epigrammate, id eſt, cum quo nulla ſponſio aut fides poteſt intercedere.

Nam ſi nec propriis, &c.] Collatio maioris ad minus. Porrò inter ſummas difficultates nauigationem poſuere veteres, vnde præcepta de fugiendo mari, & terra incolenda. Dixit itaque Ariſtagoras, ἐπ' ἴσου θάλαττα θάλαττα, id eſt, ex æquo periculoſum *Mari pericula.*

 loſum

loſum eſſe mare, licet appellationes habeat varias. cui conuenit illud ex Hecyra Comici:

O fortunate, neſcis quid mali præterieris, qui numquam ingreſſus es mare!

Ouid. 2. Amor. eleg. vndecima:

Nauita ſolicitus & ventos horret iniquos,
Et propè tam lethum, quàm propè cernit aquam.
Quòd ſi concuſſas Triton exaſperet vndas,
Quàm tibi ſit toto nullus in ore color.

AD EMBLEMA CLXVII.

SVMPTVS eſt hic titulus ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Aiace flagellifero, qui ait ſe, poſtquàm ab Hectore inimiciſſimo accepiſſet enſem muneris loco, nihil præter damnū atrociſſimum à Græcis habuiſſe. Itaque poſtquàm multis eſt conqueſtus, ſic poſtremò infert:

ἀλλ᾽ ἐς᾽ ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία.
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ᾽ οὐκ ὀνήσιμα.

Ex hoc loco Scholiaſtes elicit, ab amicis dona quælibet, vel etiam pretij minimi, boni eſſe conſulenda: ab hoſtibus verò & inimicis ne pretioſiſſima quidem expetenda; vtpotè pernicioſa & noxia δῶρα enim ἄδωρα, ſunt κακόδωρα, id eſt, infelicia dona, vt μήτηρ ἀμήτωρ. Plautus Milite:

In mala vxore, atque inimico ſi quid ſumas, ſumptus eſt:
In bono hoſpite atque amico quæſtus eſt quod ſumitur.

Emblematis character.

Totum Emblema ex Græco tractum liquet:

πικρὴν ἀλλήλοις ἕκτωρ χάριν, ἠδὲ φέρασπις
ἄιας, ἐκ πολέμου μνῆμ᾽ ἔπορον φιλίης.
ἕκτωρ γὰρ ζωστῆρα λαβὼν, ξίφος ἔμπαλι δῶκεν·
τὴν δὲ χάριν δώρων πείρασαν ἐν θανάτῳ.
τὸ ξίφος εἷλ᾽ ἄιαντα μεμηνότα, καὶ πάλι ζωστὴρ
εἵλκυσε πριαμίδην δίφρια συρόμενον,
οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Acerbam inter ſe Hector gratiam atque ſcutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepiſſet, enſemque viciſſim dediſſet,
Hanc quidem gratiam donum experti ſunt in morte.

Gla-

Gladius interfecit Aiacem inſania correptum, & rurſum cingulum

Traxit Priamidem bigis raptatum.

Sic ab hoſtibus mortem vltrò afferentia mittuntur dona,

(Quæ) ſub gratiæ prætextu fatalem mortem contineant.

Exitiale inter ſe Hectorq́; & ſcutifer Aiax,
Ex bello dederant pignus amicitiæ.
Cingulo enim accepto hic, tandemq́; ille enſe viciſſim,
In morte experti gratia quanta foret.
Nam ſe Aiax gladio inſanus traiecit; equisq́;
Raptatus bigis deniq; Priamides.
Sic quæ dona ſuis mittuntur ab hoſtibus vltrò,
Sub titulo doni ſunt ea ſigna necis.

Subiiciam & breuius Epigramma, eiuſdem omninò argumẽti.

ἕκτωρ ἄιαντι ξίφος ὤπασεν, ἕκτορι δ' ἄιας
ζωστῆρ'. ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατος.
οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα.
ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Aiaci datur enſis ab Hectore, balteus Aiace
Hectori, vtrique ſuum donum erat exitio.
Atque ita ab hoſte hoſti veniunt lethalia dona,
Quæ ſtudij ſpecie fata necemq́; ferunt.

Hector Aiaci enſem obtulit: Hectori autem Aiax
Cingulum, ambobus donum (fuit) vna mors.

Hector vt Aiaci dedit enſem, illi vt dedit Aiax
Zonam, vtrique necem munus vtrumque dedit.

Narratio eſt apud Homerum Iliad η. Hector & Aiax inito inter ſe fœdere, vltro citroque miſſis donis, de amicitia firmanda ſtatuere, atque Hector Aiaci gladium, Aiax Hectori cingulum militare miſit; ſed vtrique ſuum munus fuit exitio. Victus enim Aiax ab Vlyſſe (in contentione armorum Achillis) & cognitis iis quæ per inſaniam dixerat & fecerat, eodem gladio ſeipſum interemit. Hector verò per occaſionem cinguli iuxta Ilij muros ab Achille occiſus, & ter circum mœnia tractus eſt. Ex quo perſpicuum apparet veriſſimum eſſe quod ait Euripid. *Hectoris & Aiacis fœdus.*

κακοῦ γ' ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.

Nullum iuuamen adferunt dona improbi.

Significat viri mali dona eſſe inutilia pernicioſaque. quod Laocoon apud Virgil. confirmat, cùm à Troianis equum dolo relictum nequaquam in vrbem recipiendum cenſet, his quidem verbis:

 ——ô miſeri,

—ô miſeri, quæ tantâ inſania, ciues?
Creditis auectos hoſtes? aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaûm, &c.

& deinde, *Quicquid id eſt, timeo Danaos, & dona ferentes.*
Et alibi de Capi ſic:

Aut, Capis, & quorum melior ſententia menti,
Aut pelago Danaûm inſidias, ſuſpectaq; dona,
Præcipitare iubent, ſubiectisq; vrere flammis.

Huic conuenit monoſtichon Græcum,

κακὸν γὰ δῶρον ἴσον ἐςὶ ζημίᾳ.

Sæpe nihil intereſt, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hoſtium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horũ intempeſtiua indulgentia impellit atque inſtruit. Bene Horatius:

Nil moror officium quod me grauat.

Scutiferum Aiacem.] φερέσακις αἴας, vt φερέσακις ἀθλωὴ, à Poëtis dicitur. De nobili Aiacis ſcuto alibi iam ſatis.

Hectoraq; Iliacum.] Troianorum fortiſſimum.

Baltea Priamides.] Baltea, in accuſandi caſu, quaſi à recto Balteus, nullo modo placet, vt neque tolerari in patria Romana poteſt. id in Alciato noſtro peccatum, ſeu erratum potiùs, Grammatici noſtræ ætatis doctiſſimi obſeruarunt: ſicuti & ab Vrſino Velio, erudito ſanè viro, idem penè admiſſum notant verſu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numeris expreſſo, ſic,

Balteon arripui, Thraciùq; armenta cecidi.

Sed quid? in re tam vera manus dare cogimur, verumque fateri quod Fabius ait initio lib. 10. Inſtitut. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cùm & Ciceroni dormitare interdum Demoſthenes, Horatio etiam Homerus ipſe videatur; ſummi enim ſunt, homines tamen.

Priamides.] Hector Priami filius, patronymic.

Telamonius.] à Telamone, ad differentiam Aiacis Oïlei.

Inſtrumenta ſua, &c.] Hectoris enim cadauer balteo circa Patrocli tumulum Achillis iuſſu tractum eſt: Aiax gladio ſibi ab Hectore donato ſeipſum confodit.

Æmoniis rotis.] Id eſt, Theſſalis, Græcis. Aemonia Theſſalia eſt, ab Aemone filio Deucalionis. Aemonia interdum etiam pro Græcia, συνεκδοχικῶς.

AD

AD EMBLEMA CLXVIII.

Ἔχει καὶ ἡ μῦα σπλῆνα, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χόλος, vt eſt in Adagio vetere. Sed & Pindar. Iſth.4. *Muſca etiam ſplenem habet, & formica bilem.*

ἔστι δ' ἀφάνεια τύχας
καὶ μαρναμένων,
πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι.
τῶν δὲ γὰρ δίδοι τέλος,
καὶ κρέσσον' ἀνδρῶν χειρόνων
ἔσφαλε, τέχνα καταμάρψαισ'. id eſt,

Eſt tamen incertitudo fortunæ vel hominum ſtrenuè pugnantium donec ad ſummum finem perueniant: his enim qualemcumque vult finem dat fortuna: & meliora interdum deterioribus hominibus premuntur ac ſupplantantur. Sumptum autem id eſt ex apologo Aeſopi, qui petitus apparet ex perpetua controuerſia, quæ naturæ vi quadam intercedit inter aquilam auiũ principem, & ſcarabeum viliſſimum inſecti genus. Ille enim vt illatam ſibi ab aquila iniuriam vindicet, cùm ſe viribus haud quaquam parem eſſe norit, confugit ad dolos: clam enim ſe in plumis aquilæ recondit, vt eo tandem modo ad nidum aquilinum perueniat, eaq́. poſtmodùm abſente oua eius omnia confodiat. Cuius fabulæ apud Ariſtophan. mentio eſt. ſic enim: *Diſsidium aquilæ & ſcarabei.*

ἐν τοῖσιν αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ, πάτερ,
ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς·
ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτέ,
ᾤ' ἐκκυλίνδων, κ' ἀντιτιμωρεύμενος. hoc eſt,

In fabulis id eſt repertum Æſopicis,
Adiiſſe Diuos vnicum ex volucribus.
Haud credibilem ais fabulam, pater, pater,
Adiiſſe Diuos animal obſcenum atque olens.
Peruenit olim inquam ob ſimultatem aſperam,
Quæ illi fuit cum aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoſte mutuas.

Hoc quidem admonemur, hoſtem, quamuis infimæ fortunæ, non eſſe contemnendum, nec quemquam vel omnium minimum & contemptiſſimum eſſe prouocandum. ſiquidem, vt in Mimis Publius ait, *Nullus eſt paruus hoſtis.*

Inimicum quamuis humilem, docti eſt metuere.

Braſidæ illud memoratur, quem cùm ficus legentem ſorex momordiſſet: O bone Iupiter, inquit, nullum eſt tam minutum animal, quòd ſui defendendi, aut periculum vitandi, cùm ſit opus, occaſiones non perquirat. Eôdem recidit quod vulgus noſtrâs ſæpe vſurpat: Cauendum ab iis quibus nihil eſt quod perdant. ab iis enim citiùs iniuriam & damnum acceperis, quàm ab aliis, quibus aliquid eſt in loculis. Timent enim vt plurimum aliquem prouocare, ne quid vel famæ vel fortunis detrahatur. Homunculi verò illi ſortis infimæ, ſed dolis & fraude inſtructiſſimi, improbi non minùs quàm ſcarabei, neque minus putidi, neque abiecti minùs, pertinacis ingenij malitia quadam, cùm nemini ferè prodeſſe queant, magnis tamen viris ſæpenumero faceſſunt negotium. Nam irritant nigrore (quæ vita improbi animi nota;) obſtrepunt ſtridore (qui nemini non moleſtus eſt;) fœtore ſuo commaculant obuios quoſque, circumuolitant, hærent, inſidiantur, vt non paulò ſatius ſit cùm præſtantibus aliquando viris ſimultatem ſuſcipere, quàm hos laceſſere turpiſſimos ſcarabeos, quos pudeat etiam viciſſe (quæ enim victoriæ tam pudendæ moleſtæque ſpes? quod præmium? qui finis?) quoſque nec excutere poſſis, cùm maximè velis, neque conflictari cum illis queas, niſi diſcedas contaminatior. Huc prouerbium: Scarabeus aquilam quærit. Certè Alexander, quamquam potentiſſimus, dexteritatem Ptolemæi ſuſpectam habuit; Arrij turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum ſtudium reformidabat. auctor Aelianus ſub finem 14. Var. hiſt.

Deſcriptio improborum quorundam tenuis fortunæ hominum.

ſumma per aſtra.] Per aëra ſummum. Aquilam in editiſſimis locis nidificare, teſtis eſt Plinius, & alij nonnulli.

ſpem creſcere prolis.] Spem creſcendæ prolis. Infinit. pro gerundiuo, locutio Græca.

dedecus.] Iniuriam & damnum.

AD EMBLEMA CLXIX.

Diuitum ſemper tuta ſtatio, pauperum non item.

Vt nullo non loco ditiores, & qui ſunt ampliori fortuna, tutò in præſidium ſe recipiunt: ita miſeri & aliqua parte infirmi, præcipites in infortunium ruunt, quocumque fugiant, eque Scylla, quod dicitur, in Charybdim, decidunt; vt litigatoribus accidit iis, qui nullis opibus, nulliſque amicis fauitoribus adiuti, à iudice ad iudicem temerè fruſtraque prouocant,

non

non minorem ab vno quàm ab alio gratiam inituri. Sic enim dum cadere cauſſa timent, in diſpendium nocentius & grauius vtplurimum veniunt, tametſi iure diſceptent, & ex æquo bonoque, non dolo vel fraude aliqua, de ſua in integrum reſtitutione agitent. Enimuerò, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non ſolum non contemnitur, ſed etiam aduerſus veritatem opprimitur. Ad id illuſtrandum meo quidem iudicio huc reuocanda erit hiſtoria Hyperidis Oratoris, cuius exilium miſerum Plutarchus in vita decem Rhetorum deſcribit. M. Varro apud Nonium,

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote plus vrget, piſces vt ſæpe minutos
Magnu' comeſt, vt aues enecat accipiter.

de piſcium mutua laniena loquitur, idq́. torquet in intolerabilem potentiorum inſolentiam in tenuis fortunæ homines, quos bonis omnibus deglubere ſolent, miſereque ſpoliare. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cum Martialis hoc diſticho conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum:
Imbelles damæ quid niſi præda ſumus?

Aurata.] Marinus piſcis ab auri colore dictus, quem aiunt omnium timidiſſimum in maris reflexu ſub littoralium arborum radicibus ſeſe occultare ſolitum, ibiq́. frondium agitatione exterritum facilè capi, quadam velut deditione. Martial. 13. *Aurata.*

Non omnis pretium laudemq́ Aurata meretur,
Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Lege Plinium libro 32. capite 5. & 11.

ſardas.] Sarda, quæ & Sardinia, piſcis exiguus, de quo Plin. eodem 32. cap. vltimo. *Sarda.*

mergis.] Mergus, auis à mergendo dicta. cibum enim in aquis capians ſe aſſiduè immergit: de qua Plinius libro 11. capite 37. Prouerbium, Mergorum inſtar; de ingluuie inexplebili. *Mergus.*

Fulicis.] Fulica, ſiue fulix, auis marina, vel ſtagnenſis, paulo ſupra columbæ magnitudinem: de qua libro decimooctauo, capite trigeſimoquinto Plinius. *Fulica.*

AD EMBLEMA CLXX.

VT nonnulli ob virtutum ſplendorem, vel etiam morum facilitatem, poſt mortem ſui memoriam acceptam poſteris & amabilem relinquunt: ſic alij morũ ferocitate, & inſigni *Amabiles poſt mortem.*

quadam crudelitate, quamquam pridem extincti ſint, ſui vnica memoria terrorem animis incutiunt: vt apud Turcas Ioannis Hunniadis ducis fortiſſimi ſuperſtitem famam permultùm formidabilem extitiſſe, hiſtoriarum monumentis proditum. huius enim nomen vſque adeò terrificum fuiſſe dicitur, vt nutrices ad ſiſtendum puerorum vagitum Hunniadem adeſſe ſimularent. Sanè exemplum Ziſcæ Boëmi memorabile eſt ac ſtupendum, qui etiam poſt mortem ſuos hoſtes inſolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Quod antequàm explicemus, quædam ſunt à nobis prælibanda, vt Epigrammatis ipſa ἀγόνισις apertior ſit. eſt enim ſimilitudo perelegans. Multa quidem in maieſtate naturæ recondita latêre concedendum eſt, quæ ingenioſi & ſollertes homines nondum ſatis videntur excuſſiſſe. Quapropter Alexander Aphrodiſæus in Præfat. Problem. quæſtiones ait quaſdam eſſe penitùs inexplicabiles, ſoli Deo cognitas, qui ſcilicet earum exiſtentiæ auctor ſit. Hæ à Medicis occultæ proprietates appellantur: de quibus cùm mentio fit in ſcholis Medicorum & Philoſophorum, feſtiui quidam & iocoſi homines vulgari ſcommate, Pontem aſinorum appellant. Prauè autem nonnulli harum ſolutiones quaſdam proponunt, quæ nec ratione nec probabilitate nituntur. Earum enim cognitio excedit ingenij humani captum: neque verò hactenus repertus eſt, qui cauſſam teneat cur palea ſuccino attrahatur, cur ferrum magnete: & neque ſatis eſt, ſi arcanam quandam vim tam vulgò tritam nobis obtrudat. Quomodo enim definient occultam illam vim, de qua nihil præter nomen poſſunt oſtendere? Apponere poſſumus exempla in concordia vel diſcordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus ſentiendi facultas non eſt: quibus tamen, quia longum eſſet, prætermiſſis, attingam tantùm quæ ad hunc locum propriè attinent, quæque auctores non pœnitendi ſcriptis mandarunt. Odium luporum & ouium tam naturale eſt, vt ſi lupina pelle tympanum conficiatur, oues ſonum exhorreſcant, ac ſi lupus prope gregem conſiſteret. Sunt etiam qui aſſeuerent harmoniam nullam vnquam coituram ex ouis lupique tenſis ad concentum viſceribus. Adiiciunt præterea, ſi lupina pellis in ouili pendeat, oues pauore conterritas omninò paſtum negligere: vtque leonina inficit aliorum animalium pelles, ſic ouinam à lupina exedi & conſumi dicunt. Quod ſanè fit virtute quadam interna & nemini cognita. Quare qui rei tam abſtruſæ & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adferet, ſed, vt Siſyphus verſans ſaxum, ſudabit nitendo, neque tamen proficiet hilum.

Terrifici poſt mortem.
Ioan. Hunniades.
Multa rerum cauſſæ hominibus incognita.
Occultæ proprietates.
Diſſidium luporum & ouium.

lum. Ait itaque Alciatus: Tympanum ex lupino corio confectum ſi pulſetur, aliud ex ouillo corio adiacens exhorreſcit, vt propemodum nullum ſonitum edat, tametſi ouis membrana lupum mortuum non ſentiat: Eodem modo Ziſcas in tympanum verſus, quibus in vita fuerat in bello formidoloſus, poſt mortem etiam eiſdem terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iſte terror ipſiſſima terroris ſublata cauſa? id quidem in opinione poſitum nemo non videt. Seneca 9. Controuerſ. 5. Cùm Polyxene eſſet abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur, Hecuba dixit,

—cinis ipſe ſepulti
In genus hoc pugnat.

poterat hoc contentus eſſe Scaurus auctor; adiecit tamen,

—tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Idem eſt in declamationib. lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quòd poſtuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

Adhuc Achilles viuit in pœnas Phrygum:
Adhuc rebellat.

de Achille mortuo loquitur, ſed qui tamen adhuc ſpirare videatur vltionem. Ad eum modum Cicero in Miloniana queritur de curia incenſa Clodij buſto, quam culpam omnem confert in Clodium quaſi poſt mortem furentem & bacchantem, vt cùm in viuis eſſet: Excitate, excitate, inquit, eum ſi poteſtis ab inferis: frangetis impetum viui, cuius vix ſuſtinetis furias inſepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimuiſtis? quonam modo vos ille viuus affecerat, qui mortuus inani cogitatione percuſſit? Fortaſſe ad hunc locum non inconcinnè referre auſim clamorem Haronis, apud Normanos in vſu pridem habitum, interdicti genus, ex eo ductum, quod Haro, dux Normaniæ tam terrificum ſuis nomen eſſe voluit, vt eius nominis acclamatione ab omni vi, & incœpto ceſſaretur. Sed nunc temporis ea non abit impunè acclamatio, ſi temerè fiat. Et ad rem propiùs, nos etiam nunc vel poſt ſeculum non vnam rabiem Gothicam, & Vandalicam exhorreſcimus, & πανολεθρίαν abominamur, qui ſuo funeſto tranſitu Gallias deuaſtârunt: Hiſpanias ſibi diu parêre coëgerunt, & Italicum ipſum ſolum inſolentiſſimè poſſederunt, omniaque incendiis ac cineribus fœdiſſimis compleuerunt, imò teterrimam barbariem inuexerunt, adeò vt ipſa barbarorum vocabula nobis terrorem incutiant. Sed placet vetera cum recentibus, vt ſeſe offerunt, adgregare, & quæ in primis faciant ad argumenti huius non iniucun-

dam *Ἀγκῶνι*. Scribit Plutarc. problematis, cùm bellum eſſet inter Samios & Priennenſes, initio damnis quibuſdam ſe mediocribus affeciſſe, pòſt iuſto commiſſo prælio Samios à Priennenſibus occiſos: ſeptimo pòſt anno congreſſos cum Mileſiis primos quoſque ſimul vno certamine amiſiſſe. Ergo poſt hanc acceptam cruentam cladem Priennenſes feminæ per tenebras, quæ circa quercum erant, obteſtari ac deierare cœpiſſe, quòd liberos, parentes, maritos, chariſſima pignora eo loco amiſiſſent. Hactenus Plutarch. Nos hîc de Lamiarum terriculamentis facilè ſileri patimur, de quibus quod ſit Diodori Siculi iudicium, vide lib. eius 20. Quò refero quæ de Empuſis credidit antiquitas, de quibus Philoſtratus lib. 4. de Apollonij vita. Strabo lib. 1. putat eſſe fabulam, & Apuleius vetularum terriſtamenta dicit, ſicut quod de Manduco priſci Romani, quod nomen terrificum obiectabant ad incutiendum metum, vt queruli & eiulantes pueri eo ſpectro cohiberentur. Sed ad rem. M. Tullius in Lælio: De imperio in Italia decertatum eſt cum Pyrrho & Annibale: ab altero, propter probitatem eius non nimis alienos animos habemus: alterum propter crudelitatem ſemper hæc ciuitas oderit. Quodammodo huc facit quod Tullius idem queritur de ſtatua Verris erecta in curia, quæ à ciuibus ſine gemitu aſpici non poſſet. vide action. 2. & 4. in Verrem. Ad laudationem principis victoris pertinet hoc Lucani lib. 9.

—princeps facit omne timendum
Victor; & in nulla non creditur eſſe carina.

Et Polybius lib. 4. principum manſuetudinem tantum poſſe in ſubditos, vt non præſentes modò, ſed etiam maximo diſparatos ſpatio quoſdam ſui amoris & beneuolentiæ igniculos, hominum pectoribus immittere, atque relinquere ſoleat. Q. Curtius lib. 5. Nomen Alexandri & fama (maximum in bello vtique momentum) in fugam conuertit. M. item Cicero 3. Verrina: Cùm tui nominis terror in auribus, animiſque armatorum verſaretur. Hoc ad vituperationem Verris, cuius odioſum paſſim nomen exſecratur: nec minùs quàm Romani poſteri, quos nauſea capiebat, ſicubi audirent vſurpari nomen Heliogabali aut Baſſiani etiam mortuorum, qui memoriam ſui fœdiſſimam reliquiſſent poſteris. Contrà Vopiſcus in Probo: Tetendit iter per Thracias, atque omnes Geticos populos, fama rerum territos, & antiqua nominis potentia preſſos. Hæc fortaſſe obiter. Propiùs id accedit Plinianum lib. 10. quo loco ſcribit, gallinam magnopere horreſcere

accipitres,

accipitres, vt etiam ſi vocem audierit, tantiſper dum incubat, oua vitientur.

coriumq́ue ſilebit.] Corium pro pelle abuſiuè, quòd pelli corium adiacet.

membrana.] Superior pellis. Ea & charta pergamena dicitur, quòd eius primùm vſus Pergami, Eumene regnante, cœperit. *Membrana.*

Exanimis quamuis, &c.] Licet ouis exanimata non ſentiat exanimatum lupum.

Sic cute detracta Ziſcas.] Ziſca, vel Ziſcas, dux bellicoſiſſimus, in Teutones & Boëmos diu ſatis acri Marte conflictatus eſt. Itaque Sigiſmundus Imperator cùm videret Ziſcæ cuncta ex animi ſententia proſperè ſuccedere, & iam illum eſſe vnum, ex quo res Boëmiæ penderent, clam ſibi eum conciliare tentauit. Ille opimis condicionibus ab Imperatore oblatis annuens dum ſe itineri accinxiſſet, peſte tactus expirauit. Ferunt illum cùm ægrotaret, rogatum quo loco mortuus vellet ſepeliri, iuſſiſſe cadaueri ſuo pellem adimi, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoque duce bella geri, indeque arrepturos fugam hoſtes, quumprimùm eius tympani ſonitum audirent. His adiecit Albertus Cranizius, feciſſe amicos quod ille iuſſerat; & reperiſſe quod promiſerat. Hoc vnum præclarè aiunt ab eo factum, quòd ſectam Adamitarum deleuerit. Notum eſt, cum partibus Huſſitarum prorſus fauiſſe: Pragæ loca ſacra templaque deleuiſſe: in Catholicos, potiſſimùm ſacerdotes, crudelem & implacabilem animum geſſiſſe, idque Catholicis, quod Aſſur Iudæis, fuiſſe. Inſignis bellator, quamquam cæcus. Inter laudatiſſimos Principes, reique bellicæ gloria illuſtres haberi poterat, niſi quædam flagitia laudem obſcuraſſent. Retulit Aeneas Syluius 3. Comment. De reb. geſtis Alphonſi, & poſt eum Cochlæus libro 5. hiſtoriæ Huſſitarum. *Ziſca vel Ziſcas Bohemus.*

AD EMBLEMA CLXXI.

VLYSSES, Troia iam exciſa, cùm domum repeteret, vi ventorum in Siciliam pulſus, ad Polyphemi ſedes appulit. Hic Gigas fuit vnoculus, ingentis magnitudinis, feritate implacabili, qui hoſpites ſoleret enecare, eorumq́ue carnibus pro cibo veſci. Vlyſſes itaque cum ſociis captus, vbi aduerteret iam aliquot ex ſuis abſumptos à Cyclope, de vino Maronio ei *Polyphemus.*

dedit:

dedit: & rogatus ab eodem quod ei nomen eſſet, ὄτιν ſe vocari Vlyſſes aſſeruit. Gigas naturæ vini neſcius, alto iam ſomno preſſus, ſuique penitus immemor, ab Vlyſſe (cui pollicitus erat, vnum ſe poſtremumque poſt ſocios omnes peremptum & voratum iri) oleagino trunco, in oculo, quem vnicum in fronte habebat, acriter læſus eſt, & eodem effoſſo conſternatus: qui vulneris acerbitate vocem cœpit attollere, vt alios Cyclopas inſolito rugitu conuocaret. Quærentibus ab eo, quis vulnus inflixiſſet, & ὄτιν (quæ vox Nullum, vel Neminem ſonat) dixiſſet, riſerunt, eumque velut furentem reliquerunt. Sic enim loquitur apud Euripidem:

Vlyſſis aſtus.

Exoculatus ab Vlyſſe Polyphemus.

ὄτις μ' ἀπώλεσεν.

Chorus reſpondet,

οὐκ ἄρ' οὐδεὶς ἠδίκει.

Deinde illud:

οὖτις μὲ τυφλοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ' εἶ τυφλός.

Totum hoc fuſiùs apud Homer. Odyſſeas ι. Ouid. 14. Metam. Virgil. 3. Aeneid. Compara feſtiuum Luciani dialogum κύκλωπος καὶ ποσειδῶνος. Qua fabula intelligi datur, quod vt breuiter, ſic appoſitè ſcripſit Heſiodus:

οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

Ipſum ſe lædit, alium qui lædere quærit.

&, quod eſt in prouerbio, Ruinam ſibi fabricat, aliis qui fabricat. Vel ſpecialiùs in eos torqueri poterit δημοβόρους tyrannos, & Reipubl. peſtes infeſtiſſimas, qui diuina tandem ira vitali lumine priuantur, vel ad exitium morte grauius, aut infamiam & maximam capitis deminutionem præcipites ruunt, cùm interea quibus potiſſimùm terrori fuerant, rideantur & conuiciis proſcindantur. Meminit, ſed aliorſum, Brodæus Miſcellan. 2. cap. 7. hoc tandem obiter. Seruius ad 3. Aeneid. aliò torſit fabulam de exoculato Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit ſapientiſſimus, & ob hoc oculum in capite habuiſſe dicitur, id eſt, iuxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Vlyſſes eum prudentia ſuperauit, & ob hoc fingitur eum excæcaſſe. Plutarchus Apophthegmatis refert Oratorem Demadem, Alexandro mortuo, dixiſſe, Macedonum exercitum Imperatore carentem ſimilem ſibi videri Cyclopi excæcato. Non percurram Græcorum ſcholiaſtum allegorica placita, ſed Heraclidis Pontici dumtaxat explicationem ad Homericam Odyſſeam: qui ait Cyclopem nominari affectum ratione priuantem: κύκλωψ ὀνόμασται ὁ τοὺς λογισμοὺς ὑπολαβών.

Qui aliis malum fabricat, ſibi arceſſit.

Cyclops quid Seruio.

Vel poſt mortem formidoloſi.] Suetonius: Tiberij morte (inquit)

quit) ita lætatus eſt populus, vt ad primum nuncium diſcurrentes pars Tiberium in Tiberim clamitaret: pars terram matrem deosque manes orarent, ne mortuo ſedem vllam niſi inter impios darent, &c. Cùm ſenatuſconſultum actum eſſet vt pœna damnatorum in decimum ſemper diem differretur, fortè accidit, vt quorundam ſupplicij dies is eſſet, quo nunciatum de Tiberio erat. hos implorantes hominum fidem, quia abſente adhuc Caio, nemo exſtabat qui adiri interpellarique poſſet, cuſtodes ne quid aduerſus conſtitutum facerent, ſtrangulauerunt, abiecerunt que in Gemonias. Creuit igitur inuidia; quaſi etiam poſt mortem tyranni ſæuitia permanente.

Dum reſidet Cyclops.] Fuſiſſimè hanc hiſtoriam narrat Iſacius Tzetzes in Lycophronem, quam ne huc traducam, me prolixitas reuocat.

ſinuoſi in faucibus antri.] Sic Virgil. dixit in 6.

Veſtibulum ante ipſum, primisq; in faucibus Orci.

& hic noſter in Emblemate primo:

——ſinuoſi è faucibus anguis.

Achiuis.] Achiui, ἀχαῖοι, Græci: & nonnumquam pro quolibet populo ciuili. Horatius: *Achiui.*

Quicquid delirant Reges, plectantur Achiui.

Catull. in Argonaut.

Nam ſimulac feſſis dederit fors copiam Achiuis.

Poſtremumq; Vtin, &c.] Οὔτινα ſe poſtremò voraturum bellè prædixerat, & οὔτινα, id eſt neminem, vorauit: imò ab eo, qui quamquam eſſet οὔτις, aliquis erat, exoculatus eſt. Tamen ſupplicium differre diutiùs, grauiſſimũ habitum: & ſtatim puniri ſcelus beneficij loco eſt, vt in hiſtoria Machabeorum, lib. 2. c. 6. Non parui, inquam, beneficij loco habitum, vt quis prior interficeretur: exemplum apud Cornel. Tacitum 1. hiſt. vbi Othonis facta crudelia percenſet. Titus Liuius, inquit, ad hoc tantum maiori fratri prælatus eſt, vt prior occideretur. *Vtin,* *οὔτις.*

Audiit hæc Ithacus.] Nempe defenſio propriæ ſalutis nemini datur probro, vt in l. ſi quis percuſſorem, C. ad l. Corn. de ſicar. Et hæc non ſcripta, ſed nata lex, ait Tull. in Milon.

lumine caſſum.] Cæcum. Virgil. 2. Aeneid. *Caſſus lumine.*

——nunc caſſum lumine lugent.

Idem:

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis.

Et Lucretius:

Nunc potis eſt cerui quod caſſum lumine fertur.

Auſonius Parentalib.

Sacti.

Saucius extincto corpore caſſus eras.

ſic enim poëtæ interdum vſurpant lumine caſſum, & luce carentem pro mortuo: vt & lumina lucemque relinquere. Virgil. in 4.

Quò magis inceptum peragat, lucemq́; relinquat.

Catullus: *Nobis cùm ſemel occidit breuis lux.* Lucretius:

Lumina ſic etiam Solis bonus Ancu' reliquit.

en pœnas vt ſuus auctor habet!]

——non eſt lex iuſtior vlla,

Quàm necis artifices arte perire ſua.

Fraudem in ſuum auctorem retorqueri dignum eſt, l. penul. C. de legat. Ouidius,

Diſcat in auctorem pœna redire ſuum.

Alludit ad alia quæ ſequenti Emblemate conſultò adferemus.

AD EMBLEMA CLXXII.

Coruus ſerpentem.

SIMILE eſt apud Aeſopum de Coruo cibum quæritante, & ſerpentem in aprico dormientem corripiente, à quo lethiferum ſpiculum ſentiens, iuſtam in ſe vltionem animalculi viliſſimi ſenſit. quod idem accidit iis, qui re flagitio parta, ſuo demùm magno malo diſcunt, malè parta malè diſperire. Et ferè fit, vt, quod vulgò dici ſolet, captores ipſi capiantur, raptoreſque ab aliis etiam viciſſim correpti decidant & illaqueentur: vt cùm à veneficis falſarii, calumniatores, adulteri, & id genus alii tolluntur è medio, vel cùm latrones à prædonibus prehenduntur & ſpoliantur. Quò ſpectant adagia, Cornix ſcorpium: &, Suo ipſius laqueo captus: &, Coruus ſerpentem. Carmen ipſum ex Archiæ Græco petitum eſt, libro 1. Græcorum Epigrammatum:

Captores ſæpe ipſi capiuntur.

Emblematis typus.

ἔν ποτε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι νωμῶν,
  σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ.
ὃν μάρψων ὥρουσεν· ὃδ᾽ ἀΐξαντος ἐπ᾽ οὖδας,
  οὐ βραδὺς, ὀξυκέντρῳ πέζαν ἔτυψε βέλει,
καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ᾽ ὅσσον ἔτευχεν ἐπ᾽ ἄλλῳ,
  ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id eſt:

Scorpius è terra prorepſerat, idq́; vidente
Coruo, qui cælo victitat in liquido;
Corripuit viſum, fugitq́: ſed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.

Ecce tibi, quod in hunc auis inſidioſa parabat,
Inde ſibi acciuit ipſa necem miſera.
Aliquando conſpicuo in æthere nigrior ſe vibrans
Scorpium è terra vidit exilientem coruus.
Quem correpturus irruit: at ille (ſcorpius) eius qui irruiſſet ad ſolum
Non tardus multùm aculeata pedem percuſſit ſagitta.
Et vita eum priuauit. ecce quantū (quiſque) fecerit in alium,
Ex illo miſer ipſe accepit necem.
Quondam conſpicuo ſe coruus in æthere vibrans,
Scorpion intuitus qui volitabat humo eſt.
Quem dum correptum tenuit, percuſſit inermem
Raptoris corui cuſpis acuta pedem;
Atq; neci dedit hunc in quemquam qui facit, ecce,
Illi tantundem debita fata luet.

alis qui fata parabat.] Fuere qui ſemet eodem illo pugione, quo Cæſarem violauerant, interemerunt. Suetonius in Cæſare. Quod de Cæſare memoriæ traditum eſt, hoc etiam de Gordiano Cordus eueniſſe ſcribit Nam omnes quicumque illum gladio appetiuerunt, qui nouem fuiſſe dicuntur, poſtea interemtis Philippis, ſua manu, ſuiſque gladiis, & iiſdem quibus illum percuſſerant, interiiſſe dicuntur: Iul. Capitolinus in Gordianis tribus, ſub finem. Saluſtius in fragment. hiſtoriar. Praua incepta conſultoribus ſunt noxæ. Lucretius lib. 5. *Memorabilis ſatum.*

Circumretit enim vis, atque iniuria quaque,
Atque vnde exorta eſt, ad eum plerumque reuertit.

Ouidius 1. De arte:

Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos poſuere cadant.

Cornel. Tacit. 6. Annal. vbi de multis ob amicitiam initam cum Seiano periclitantibus, iuſteque damnatis: quo lætius acceptum, ſua exempla in conſultores recidiſſe. Seneca epiſt. 95. Ideoque cum multis fuerunt mali, loquitur de Alexandro, Cn. Pompeio, C. Mario, peſtiferam illi vim, qua pleriſque nocuerant, ipſi quoque ſentiunt. Claudian. Quàm bene diſpoſitum terris, vt dignus iniqui Conſilii fructus primis auctoribus inſtet. Chori verba ſunt apud Euripidē. de Lyco interfecto ab Hercule. ἀντίποινα δ' ἐκτίνων, τάλας, δίδως γε τῶν δεδραμένων δίκην: talionem perſoluens ſuſtine, dans pœnam ob patrata ſcelera. Ouidius de Remed. 2. *Deloſi dolo capti.*

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum:
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Multò

Multo id quidem generalius in iure: fraudem in ſuum auctorem retorqueri dignum eſt, l. pen. Cod. de legat. vel quod idem Ouidius alibi,

Diſcat in auctorem pœna redire ſuum.

Sed properanti mihi occurrit illud Victoris Aurelij in Vitellio, Huius tempore Veſpaſianus, ait, in Oriente principatum arripuit: à cuius militibus certamine ſub muris vrbis ſuperatus, è palatio quo ſe abdiderat Vitellius, vinctis à tergo manibus productus circumducitur ad ſpectaculum vulgi: ac ne homo impudens, in extremis ſaltem, malorum quæ geſſerat rubore faciem demitteret, ſubiecto in mentum gladio, ſeminudus, multis cœno, fimo, & ceteris turpioribus dictu purgamentis vultum eius inceſſentibus per ſcalas Gemonias trahitur, vbi Sabinum Veſpaſiani fratrem necari permiſerat, numeroſis ictibus confoſſus interiit. Hæc Victor. Apud parœmiographum Hebr. prouerb. 26. Qui fodit foueam, incidit in eam: & qui lapidem vibrat, ad eum reuertetur. Et video latiſſimè id porrigi ad technarum, fraudumq́ue machinatores, qui tandem ſuam Nemeſin ſentiunt, & vt ſementem fecerint ita & metent. Multa huc comportari poſſunt ex Plutarcho de his qui tardè à numine puniuntur.

AD EMBLEMA CLXXIII.

Tubicen in bello captus, cur ſe excuſarit.

Ex Aeſopi apologo, de tubicine in bello capto, qui ſe inſontem prædicabat quòd nullum occidiſſet, ſed neque in quemquam gladium diſtrinxiſſet, qui mox audiuit: *διὰ τοῦτο γὰρ μᾶλλον τεθνήξῃ, ὅτι σὺ μὴ δυνάμενος πολεμεῖν, τοὺς πάντας πρὸς μάχην ἐγείρεις.* Sed ideò magis tibi moriendum eſt, qui cùm pugnandi ſis expers, alios omnes ad pugnam concitas. Etenim

Agentes & conſentientes pari pœna puniendi.

(quod aiunt Iureconſulti) Qui agunt, & qui aſſenſum præbent, pari ſupplicio afficiendi ſunt: & ſatis ipſe facit qui per alium facit. Hoc in eos torquetur potiſſimùm, qui oratione & conſilio Principes ad ſuſcipienda bella inflammant, cùm ipſi pugnam detrectent, nec vlli ſeſe periculo patriæ aut Principis nomine committunt: quibus quidem certè nullus probabilis eſſe poteſt conſilij tam nefarij prætextus, cùm ipſi reuera ſint nocentio-

Bellorum ſuaſores.

res, maiusq́ue detrimentum eminus linguâ cæteris adferant, quàm qui cominus gladiis decertant. Nulla enim fortè irreperet Martis violentia, niſi antecederet eiuſdem committendi

perſuaſio.

perſuaſio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingunt, at nihilominus parricidij faciendi conſilium ſuggerunt. Occurrit illud Demoſthenis de patre cuiuſdam ſacerdotis, quem Brauroniam appellat. Is, cùm alterum quiſpiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus. Palam erat hominem mortuum ne digito quidem ab eo tactum, ſed ab occiſore dumtaxat; ita vulgò iudicabatur non teneri cædis. Sed Areopagitarum aliud iudicium fuit, qui cenſuerunt eum qui ſuadendo iuuiſſet, eodem obſtrictum ſcelere. Nam conſtat homines audaciores fieri adhortatione: nec ſolùm manu, ſed etiam voce & proclamatione opem & auxiliũ ferri. Itaque ille damnatus, & in exilium pulſus eſt. Ariſtot. 1. Rhetoric. argumentum citat quo vſus eſt orator Leodamas aduerſus Calliſtratum: dicebat enim eum qui conſiliũ dediſſet, magis in culpa eſſe, quàm qui ſcelus commiſiſſet: quia ſcelus admiſſum non eſſet, niſi eius auctor & conſultor aliquis extitiſſet. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Piſonem: Quid interfuit inter Catilinam, & eum cui tu ſenatus auctoritatem, ſalutem ciuitatis, totam Remp. prouinciæ præmio vendidiſti? Quæ enim L. Catilinam conantem conſul prohibui, ea Pub. Clodium facientem conſules adiuuerunt. voluit ille ſenatum interficere, vos ſuſtuliſtis: leges incendere, vos abrogaſtis: interire patriam, vos adiuuiſtis. Quid eſt vobis Coſſ. geſtum ſine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit, vrbem: vos eius domum, quem propter vrbs incenſa non eſt. Ac ne illi quidem, ſi habuiſſent veſtri ſimilem conſulem, de vrbis incendio cogitaſſent. Huc facit M. Quintilian. declamatione 270. Satis oſtendit ipſa pœna, inquit, eum teneri qui idem commiſerit, quod ſi occidiſſet. Neque enim grauius quicquã aduerſus eum qui ſua manu interfecerit, conſtituere potuit legum lator, quàm aduerſus eum qui cauſam præſtitiſſet. Ergo & ſimilitudine pœnæ etiam crimen par exigere debetis. Hæc ille. Cæterùm cum hoc noſtro Emblemate magis conuenit quod Leodamas, de quo proximè dicebat, eum in maiore culpa eſſe qui facinus commiſerit, quàm qui conſilium dederit. cõſilium enim nullius eſt momenti, niſi ſit qui illud ſequatur. Et interitus cauſam, non interitum ſpectari oportere, dixit in Miloniana diſertus orator. Vlpianus etiam, vt eſt in lib. 11. de iniuriis: Non ſolùm is iniuriarum tenetur qui fecit iniuriam, hoc eſt qui percuſſit, verùm ille quoque continetur qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno percuteretur. Eodem recidit lib. 15. ad l. Cornel. de ſicariis, vbi idem Vlpian. ait, Nihil intereſſe

Locus Demoſthenis.

P tereſſe

tereſſe, occidat quis, an cauſam mortis præbeat. In nefarios belli conſultores & publicos regnorum incendiarios hoc eſſe tortum diximus. Ad id Ciceronianum illud pertinet in Lælio: Improbis eſt pœna ſtatuenda: nec minor iis qui ſecuti erunt alterum, quàm iis qui ipſi fuerint impietatis duces. Ad hanc ſententiam multa iuris pronunciata pertinent. In l. Mela, D. ad l. Aquil. ferens auxilium facit delicti participem. Imò, quod in vetere mimo: Bis peccat qui peccanti auxilium accommodat. Et qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur, l. qui occidit, §. pen. eod. tit. ad l. Aquil. Et qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, l. ita tamen, De adm. tut. C. qui per aliũ, de regul. in 6. Sed vnius tamen factum alios in periculum trahere non debet, l. illicitus, §. ſicut, de off. præſid.

Lituus.

lituo.] Lituus, genus buccinæ incuruæ. Feſtus ex Ennio:

Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.

Et Ouid. 3. Faſt.

Iam lituus pugnæ ſigna daturus erat.

Lucan. de bello ciuili, *Iam litui ſtrepunt.* Amm. Marcell. 31. lib. Cumque arma ex latere omni concuterentur, & tela lituoſque Bellona luctuoſos inflaret.

Claſsicum belli.

perflantem claſſica.] Claſſicum canentem. Claſſicum canere, ſignum eſt dare quo milites pugnare incipiant. cui opponitur, Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Georg.

Necdum etiam audierant inflari claſſica.

victrix turma.] Victrices copiæ.

quin ipſe magis peccas.] Fruſtra legis auxilium implorat qui in legem committit. l. auxilium, 78. in fi. D. de minorib. Quin homo pernicioſus ſuſcitat lites, & peruerſus ſeparat principes, vt apud Hebræum parœmiaſtem, prouerb. 16. Et ſeſe offert locus elegans Hieronymi epiſt. ad Celantiam: Malitiam, odium, atque inuidiam (quæ vel maxima, vel ſola ſunt nocendi ſemina) à ſe propellat anima Chriſtiana: neque manu tantùm aut lingua, ſed corde quoque cuſtodiat innocentiam: nec opere modò, ſed voto etiam nocere formidet. Quantùm enim ad peccati rationem attinet, nocuit & qui nocere diſpoſuit.

clangore æris.] Tubæ ſonitu. Metonym. in dictione, æris, pro tubæ.

AD EMBLEMA CLXXIIII.

PLERIQVE ſunt, qui cùm non poſſint iis noxam inferre à quibus ſe læſos putant, vt acceptam iniuriam vlciſcantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, ſi fieri poſſit, ſuorum aduerſariorum amicos adoriuntur, impotenti quidem & iniquo conatu. qui mos perindè eſt ac puerulorum, qui ſubita iracundia perculſi, virgas adurunt quibus plexi ſunt. Eiuſmodi ſunt, qui cauſſas adiuuantes vel per ſe omninò ad agendum ineptas pro efficientibus imperitè vſurpant, vt Medeæ nutrix, dum culpam conferret in trabes abiegnas è nemore Pelio auectas, quibus Argo nauis facta eſſet, in qua Medea cũ Iaſone aufugiſſet. Sed vt ad noſtros mores ſermonem conuertam, omnibus in confeſſo eſt, quot quantaque infortunia in dies nobis impendeant, & interdum grauiter vrgeant: quorũ cauſſam inconſultò reiicimus in eos fortaſſe, qui nullo modo ſunt in cauſſa, cùm potiùs errores & lapſus noſtros agnoſcere, & pia ſinceraque *μετανοίᾳ* tot contractas vitiorum ſordes eluere deberemus, nec vt canes in lapidem ſæuientes, incuſare iuſtiſſimam ſupremi & incorrupti iudicis Dei animaduerſionem. Id ſi placet ad iræ iniuſtitiam conuertere, vnà etiam Senecam audiamus ita diſputantem 1. De ira: Iam verò ſi affectus iræ damnaq. velis intueri, nulla peſtis humano generi pluris ſtetit. Et deinde: Id nõ eſt ira, ſed quaſi ira: ſicuti puerorum, qui ſi ceciderũt, terram verberari volunt, & ſæpè neſciunt quidẽ cui iraſcantur, ſed tantùm iraſcuntur ſine cauſſa & ſine iniuria, non tamen ſine aliqua iniuriæ ſpecie, nec ſine aliqua pœnæ cupiditate. Deluduntur itaq. imitatione plagarum, & ſimulatis deprecantium lacrymis placantur, & falſa vltione falſus dolor tollitur. Idem Seneca eodem lib. cap. 16. iram oſtendit ita impotentem eſſe, vt ſæpè infeſta patrono, reum damnet: & ſi veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in malè cœptis honeſtior illi videtur pertinacia quàm pœnitentia. Apponit exemplum in Piſone quodam, qui cùm iratus duci eum iuſſiſſet, qui ex commeatu ſine commilitone redierat, quaſi interfeciſſet quem non exhibebat: roganti tempus aliquod ad conquirendum, non dedit. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubitò ille cõmilito apparuit, qui occiſus videbatur. Tunc centurio ſupplicio præpoſitus, condere gladium ſpiculatorem iubet, damnatum ad Piſonem reducit, redditurus Piſoni innocentiam:

Impotentum hominum affectus.

Inſignes Senecæ locus.

centiam: nam militi fortuna reddiderat. Ingenti concurſu deducuntur, complexi alter alterum cum magno caſtrorum gaudio commilitones. Conſcendit tribunal furens Piſo, ac iubet duci vtrumque, & eum militem qui non occîdit, & eum qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia vnus innocens apparuerat, duo peribant. Piſo adiecit & tertium. Nam illum centurionem, qui damnatum reduxit, duci iubet: conſtituti ſunt in eodem loco perituri tres ob vnius innocentiam.

Arripit vt lapidem catulus.] Fons Emblematis è Pacuuio, ſicuti à Marcello Nonio citatur: Nam canis quando eſt percuſſa lapide, non tam illum appetit qui ſe icit, quàm illum ipſum lapidem quo ea ipſa icta eſt, petit. Comparatio eadem eſt apud Platonem de Repub. 5. quo loco in eos agit qui ſæuiunt in humana cadauera: ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς οὕτως ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμεναι. Non differre dicit eos à canibus; qui ſæuiunt in iactos lapides; eum vero qui iecerit prætermittunt.

catulus.] Canis.

morſu fatigat.] Mordet.

Mutua damna.] Talem iniuriam. Reprehenditur hîc Alciatus ineptæ Latinitatis à quodam, qui ſe ſuo iudicio pro docto venditat, quòd, damnum facere, non dicamus. Sed imperitus nugator non legerat hunc M. Tullij locum 5. act. in Verrem: Quid ſi docebo, iudices, eos damnum facturos fuiſſe, ſi, &c.

veros hoſtes.] Ipſiſſimos aduerſarios, à quibus orta eſt iniuria.

Noxia. *noxia.*] Noxia de maleficio dicitur. Noxam dixere antiqui quod nocet: & eſt detrimentum, culpa, pœna. Lege ipſummet Alciatum Commentario in tit. De verb. & rer. ſignific. l. 237. quem locum & nos ſuprà citauimus ad Emblema, cuius titulus, *Remedia in arduo, mala in prono.*

dente petunt.] Iniuriis vel conuiciis proſcindunt. quod vnum iniuſtitiæ non paruum facinus, quia iniquum eſt aliquem alieno odio prægrauari, ait Imperator Iuſtinianus in l. Si quis ſuo, §. legis autem, Cod. de inoffic. teſtam. Et Calliſtratus l. 26. D. de pœnis. Crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt, nam vnuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubiicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Quod ſi ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadij & Honorij reſcriptum, ex l. 22. Cod. de pœnis: Sancimus ibi eſſe pœnam, vbi & noxia eſt. Propinquos, notos, familiares procul à

calumnia

calumnia ſubmouemus, quos reos ſceleris ſocietas non facit. Nec enim ſocietas vel amicitia nefarium crimen admittũt. Peccata igitur ſuos teneant auctores: nec vlteriùs progrediatur metus, quàm reperiatur delictum. Adiici placet illud è iure noſtro, alieno odio neminem debere prægrauari, l. ſancimus, Cod. de pœn. Sic enim Arcadius & Honorius ſanciunt ibi eſſe pœnam vbi & noxia eſt: propinquos, notos, familiares procul à calumnia ſubmouent, quos reos ſceleris ſocietas non facit: quia nec affinitas nec amicitia nefarium crimen admittit: ergo peccata ſuos teneant auctores: nec vlterius progrediatur metus, quàm reperiatur delictum. l. ſi quis teſtamento, §. legis, in fi. Cod. de inoff. teſtam. inſtit. Hoc inquam iudicantes ne alterius odio prægrauetur alter. Seneca de ira lib. 2. cap. 34. Nihil eſt iniquius quàm aliquem paterni odij heredem fieri. Cicero ad M. Brutum: Eſt acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui. Lactant. non minus grauiter lib. 6. cap. 18. Qui referre iniuriam nititur, cum ipſum à quo læſus eſt, geſtit imitari: ita qui malum imitatur, bonus eſſe nullo pacto poteſt.

AD EMBLEMA CLXXV.

Inſania pœna in eum lapſa vnde manauit.

RECTE monuit Menander: Vlciſcere hoſtes ſed abſque tuo damno: ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ ἐπὶ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ. Hoc quidem arguitur temerarius furentum hominum impetus, qui non aduerſariis, ſed ſibi maximè nocent, quòd iræ præcipiti omnia committant, omnemque viam rationi præcludant: vnde fit, vt, quod ait Horat.

Vis conſilij expers mole ruit ſua.

Is enim furentis animi affectus ſic hominis animum è ſua ſede dimouet & exturbat, vt non ſecus atque Circe altera hominem in belluam ferociſſimam transformet: quo fit, vt qui talem hoſpitem excipiat, non aliter faciat, ac qui ſeſe vnà cum ipſis ædibus incendio perdat: eoque deterior eſt, quòd ita tumultu, caligine, fumoq. cuncta intùs errore mentis compleat, vt nec cernere integrum ſit, nec eos audire qui volũt opitulari. Id quidem ob oculos poſuit Homerus Iliad. ϛ. & Odyſſ. α. ſub perſona tũ Achillis, cuius iram facit implacabilem, tum Aiacis, quem tanta inceſſit rabies ob Achillis arma Vlyſſi adiudicata, vt in porcorum gregem furibundus inſilierit, eoſque trucidarit, exiſtimans ſe Græcorum copias proſternere. Ille itaque cùm duos

Aiacis inſania.

quoſdam maximos ſues de trabe ſuſpenſos flagris cecidiſſet, hos eſſe Agamemnonem & Vlyſſem putans (quorum alteri vt iudici alteri vt victori potiſſimum erat infenſus) ſuibus ita ſuſpenſis multo cum riſu inſultauit, addens conuicia quæcumq. bilis ſuggerebat. Poſtquam autem reſipuiſſet, facti pudore ſibi mortem conſciuit. qua de re pulcherrima eſt Sophoclis tragœdia, quæ inſcribitur αἴας μαστιγοφόρος. Horatius 2. Sermonum:

—inſanus quid etiam Aiax
Fecit, cùm ſtrauit ferro pecus? abſtinuit vim
Vxore & gnato, mala multa precatus Atridis.

&, *—cur Aiax heros ab Achille ſecundus*
Putreſcit, toties ſeruatis clarus Atridis,
Gaudeat vt populus Priami, Priamusq; inhumato,
Per quem tot iuuenes patrio caruere ſepulcro?
Mille ouium inſanus morti dedit, inclytum Vlyſſem,
Et Menelaum vnà mecum ſe occidere clamans.

Et deinceps: *Aiax immeritos dum occidit, deſipit, agnos.*

Locus ex Cornelio Celſo. Cornelius Celſus de re medica lib. 3. cap. 18 inter inſaniæ genera illud longè maximum ponit, & longiſſimum, quod vitam ipſam nõ impediat, idq. robuſti corporis eſſe conſueſcat. Huius ſpecies duæ: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem inſanientem Aiacem vel Oreſtem fabulæ ferunt: quidam animo deſipiunt, &c. Seneca 2. De ira, cap. 36. Videndum illud quàm multis ira per ſe nocuerit. Alij nimio feruore rupere venas & ſanguinem ſupra vires elatus clamor egeſſit, & luminum ſuffudit aciem: in oculos vehementius humor egeſtus, & in morbos ægri recidere: nulla celerior ad inſaniam via eſt. Multi itaque continuauerunt iræ furorem: nec quam expulerant mentem, vnquam receperunt. Aiacem in mortem egit furor, in furorem ira. Mortem liberis, egeſtatem ſibi, ruinam domui imprecantur, &c. Hæc Seneca. Ad illuſtrationẽ argumenti huius commodè referes, quæ de impatientia & vindictæ appetitione doctè Lactantius diſputat libro 6. Diuin. inſtitut. c. 18. Hiſtoriam pete ex Ouid. Transform. 13. & lege Prouerb. Aiacis riſus.

Setigeri gregis.] Porcorum.

enſifer Aiax.] In ſuperioribus Aiacem ſcutiferum, hic enſiferum vocat, ab effectu mortis vltroneæ, quæ eſt conſecuta.

Cade ſuum.] Porcorum internecione.

Græci Tantalidæ. *Tantalidas.*] Græcos, qui à Tantalo Tantalidæ dicti ſunt. eorum enim plerique à Tantalo Iouis ex Plota Nympha filio traxerunt originem. Iupiter Tantalum genuit: Tantalus filium

Pelopem

Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis. Itaque Iupiter fuit Agamemnonis abauus. Id epitheton vſurpat opportunè Ouid. oratione Aiacis, qua heros ille Vlyſſis ortum genus à Tantalo, tamquam probrum, obiicit.

Hoſtia ſic tamquam ſus ſuccedanea, &c.] Sues erant tamquam victimæ, quæ pœnas luebant pro Græcis iudicibus & Vlyſſe. Succedanea autem hoſtia olim dicebatur, quæ ſecundo loco fiebat. Si enim primis hoſtiis litatum non fuiſſe putaſſent ſacrifici, aliæ hoſtiæ poſt primas eductæ cædebantur duæ, quæ prioribus iam cæſis luendi piaculi cauſſa ſubdebantur. Gell. l.4. c.6. ſuccidaneas, non ſuccedaneas eſſe dicendum ait, ob vocabuli compoſitionem. *Succedanea hoſtia.*

pro caueaq́;.] Cauea, polyſemum eſt. Hic Iudicum conſeſſum intellige. Eſt autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Olim Cauea pro ſubſelliis equitum & populi. Virg. 5. Aeneid. *Cauea quid.*

Hic totum cauea conſeſſum ingentis, & ora
Prima patrum magnis Salius clamoribus implet.

Cicero in Lælio: Qui clamores tota cauea nuper hoſpitis, & amici mei M. Pacuuij in noua fabula?

Neſcit obeſſe, &c.] γνώμη. Iracundus & mente captus non iis quos odio proſequitur, ſed ſibi nocet: non inquam eos quos maximè vellet afficit iniuria, ſed ſe ipſe lædit & interdū enecat. Furioſi nulla volūtas. l. furioſi. D. de re iudic. cùm enim ille abſentis habeatur loco. l. furioſus, de reg. iur. ſi fortè quem impetierit, aut occiderit, abibit impunè: ſatis enim furore ipſo punitur furioſus. l. Diuus. D. de off. præſid. l. infans, ad l. Corn. de ſicar. l. pen. in fin. ad l. Pomp. de parricid. quare ſi Principi maledixerit, pœnæ non ſubiicitur. Et id quidem non omnino præter rem, ne quis fortaſſe putet nos abuti otio. Videntur enim parùm ſanæ mentis eſſe qui cum furioſis, aut mente captis, ſi nocuerint, ſummo iure agendum putent. Excuſat enim mentis deliquium, vt quod fit à dormitante, vel puero ſeptenni, vel quinquenni, in quem cùm dolus non cadere poſſe videatur, nec pœna etiam cadere debet.

Neſcit obeſſe ſuis furor.] Furor, mentis cæcitas definitur à M. Tullio 4. Tuſcul. ea eſt μανία Græcis. In paradoxo contra Clodium, exagitatur is animi morbus, quo docet omnes ſtultos furere, id eſt cæco mentis impetu in omni ſcelere verſari. quæ perturbatio ſæpè à nimia ira proficiſcitur.

in ſua damna ruit.] Seneca Hercule furente:

——in ſe ſemper armatus furor.

ibidem, *——quodq́; habet proprium furor,*
In ſe ipſe ſæuit.

AD EMBLEMA CLXXVI.

Vſus elephantorum in bellis.

ELEPHANTORVM in bellis vſum olim fuiſſe celeberrimum, notius eſt quàm vt confirmare opus habeam: vnde apud pleroſque pro belli ſymbolo reperio, vt hîc etiam pro pace, diuerſa tamen ratione & fine. Elephantus enim, qui equis in acie terrorem incutiebat, qui ſui horrendo ſpectaculo milites ipſos conturbabat, quique eburneo dente pugnantum hominum equos corripiebat, pace parta, collum iugo ſuppoſuit, &

Elephantus in triumpho.

Cæſaris currum triumphalem ad templum vehit, quaſi agnoſcens initam inter populos concordiam, ideoque ad pacis munia obeunda ſeſe ſubijciens. Quod ſanè intelligi licet de ferociſſimis quibuſque, & fortiſſimis belli ducibus, qui truculentos ipſi mores, & ferociam bellicam redempta pace deponunt: eoque fit, vt ſeſe poſtea conuertant ad ea quæ ad religionem, vel publicam ciuitatis adminiſtrationem pertinent: quæ quondam inter arma vel ſilebant, vel conſopita peneque oppreſſa miſero ſitu iacebant. Caſſiodor. Variar. formul. lib. 3. epiſt. 1. populorum ferocia corda longa pace molleſcunt. Hæc quidem ita enarrari velim, niſi malis Epigrammatis huius literam referri ad

Iulij Cæſaris triumphus.

Iulij Cæſaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum aſcendiſſe capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra atque ſiniſtra lychnuchos geſtantibus, idque in ſignum pacis bello partæ. Elephantis etiam Pompeiũ Magnum triumphaſſe teſtatur Plin. lib. 8. quod priùs India victa Libero patre

Senecæ locus.

factum memoratur. Seneca De vitæ breuitate cap. 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantos deduxiſſe. Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpotè qui Perſas viciſſet, triumpho Perſico triumpharet. Cæterùm non prætermiſero Græcum hexaſtichon φιλίππου, quod hîc Alciatus Latio reddit, ſed παραφραστικῶς:

Typus Emblematis.

οὐκ ἔτι πυργωθεὶς ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν
ἄρχετος ὁρμαίνει πυριόδους ἐλέφας,
ἀλλὰ φόβῳ στείλας βαθὺν αὐχένα πρὸς ζυγοδέσμους,
ἄντυγα διφρηλκεῖ καίσαρος οὐρανίου.
ἔγνω δ' εἰρήνης καὶ θὴρ χάριν, ὄργανα ῥίψας
ἄρεος, εὐνομίης ἀντανάγει πατέρα.

Non

Non iam turritus phalangibus pugnans in certamine
Indomitus irruit candentes habens dentes Elephas:
Sed metu contrahens humilem ceruicem ad lora ſubiugia
Currum trahit Cæſaris diuini.
Nouit autem etiam pacis fera gratiam; inſtrumentis deiectis
Martis, æquitatis viciſſim vehit patrem.

Non iam turritus, nec iam certando phalange
Indomitus dentes irruit hîc Elephas.
Contracta at ceruice metu, currumq́; trahendo
Cæſareum, ſubdit mitia colla iugo.
Ergo bonum pacis nouit fera: namque reiecto
Marte, æqui & iuſti nunc vehit illa patrem.

Sed præclarus ſeſe locus offert ex Panegyrico, qui Conſtantino Auguſto Conſtantij filio dictus eſt, nobisque tranſmiſſus incerto nomine. Hunc enim locum quia puto gratum fore ſtudioſis rerum antiquarum, totum aſcribam. ſic itaque: Quid egeras Imperator? in quæ nos fata proieceras? niſi te diuina virtus tua vindicaſſet. quæ hæc eſt impatiētia? aut quò tibi manus noſtras, ſi verſa vice pugnas ipſe pro nobis? Hæc ego non dicerem Imperator, neque ab aliis dicta memorarem, niſi beneficio tuæ lenitatis tutior eſſet noſtra in verbis, quàm tua in armis audacia. Noua enim quadam varietate naturæ, confuſoque virtutum temperamento, idem es in prœliis ferociſſimus, & parta ſecuritate mitiſſimus. Cùm enim dato obſeſſis tempore pœnitendi, Aquileiam quoque de legatis eorum ac ſupplicibus recepiſſes, cunctiq. ſe tibi dedidiſſent, quod obſidēdo ſeruaueras, ignouiſti omnibus, & vitam quam deſperauerant, reddidiſti, & quidem iuſſiſti arma deponere, vt multo tutiùs victoris pietate tegerentur. Vt tamen pertinaciæ ſuæ merita ſentirent, corripi eos vinciriq. iuſſiſti, non ad ſupplicium, ſed vitam, ne conſcientiæ timore diffugerent, grauiterq. delinquerent, conſeruarique iterum non mererentur, ſi ſeruati non fuiſſent. Sed vnde tanto hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulò antè armatas manus poſſent? Stupere milites qui producendos ſuſceperāt, & cuſtodiæ curam abnuere, & prorſus neſcire quid facerent. Ipſi etiam, qui tibi in conſilio erant, ipſe etiam Præfectus hærere, cùm tu diuino monitus inſtinctu, de gladiis eorum gemina manibus aptari clauſtra iuſſiſti, vt ſeruarent deditos gladij ſui, quos non defenderant repugnantes. O pulcherrimum, & qui omnium oculis ſubiici debuiſſet, triumphum virtutis & clementiæ tuæ! Cuius enim potentiæ fuit hoſtibus arma diripere, eius humanitatis deditos ad impunitatem ſuis ar- *Locus è Panegyrico Conſtantini.*

 mis

mis alligare, atq. etiã vincere. Vt eos ferri illius, quod contra te geſſerant, quotidie pœniteret, gladius ille quem in te deſtrinxerat hoſtis infeſtus, ipſe domini ſui manus tenuit, & paratus ad cædem, cuſtos factus eſt ad ſalutem. Magnus Poëta, dum bellórum toto orbe ſurgentium diſcurſum apparatumque deſcribit,

Et curua, inquit, *rigidum falces conflantur in enſem.*

Locus hic cum Emblemate noſtro mirè conſentiens.

Triſte nimium tempus id, cùm inſtrumenta cultui pecudum præparata, in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucrones in ſalutaria vincla curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, ſed coërcent, deditosque hoſtes gladij ſui colliſi obtuſiq. tutantur, qui nihil illis prodeſſe integri acutique potuerunt. Omnium ergo armorum miniſteria ad diuerſos effectus arbitrio tuo ſeruiunt Imp. tibi vincunt gladij, tibi ſeruant, te pugnante feriunt, te ignoſcente cuſtodiunt. vt Deus ille mundi creator & dominus eodem fulmine ſuo nunc triſtes, nunc lætos nuncios mittit, ita eadem ſub numine tuo tela inimicos, aut ſupplices tuos, pernicie aut conſeruatione diſcernunt.

Turrigeris humeris.] Expreſſit epitheton *πυργωθεὶς*, turribus oneratus, id eſt, *πυργοφόρος*. Lege Plin. 8. Cur autem barrus dicatur, iam explicuimus Emblemate, cuius tit. *In illaudata laudantes.*

Qui ſuperare ferox, &c.] Explicatius in Græco, *ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἄχετος ὁρμαίνει*, phalangibus pugnans indomitus impetuosè irruit ad pugnam cum phalangibus in acie ſtans.

Vel fera cognoſcit.] De particula, vel, quædam Alciat. noſter ad l. 96. de verb. ſign. §. prædia.

AD EMBLEMA CLXXVII.

Signa redempta pacis.

EIVSDEM materiæ diuerſa & contraria poſſunt eſſe inſtrumenta, vt cùm ex galea, enſe, vel ægide militari conflantur falces aut ligones agricolis idonei; quibus etiam pacis tempus intelligunt: quod κατὰ προσωποποιΐαν de falce ex enſe Martialis exprimit in Apophoretis:

Pax me certa ducis placidos curuauit in vſus:
Agricolæ nunc ſum, militis antè fui.

At Virgil. bellum ſignificans, ait Georg. 1.

Et curua rigidum falces curuantur in enſem.

Ouid. item Faſtor. 2.

Plus erat in gladio, quàm curuo laudis aratro.

Idem-

Idemque alio loco:

Bella diu tenuere viros: erat aptior enſis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula ceſſabant, verſiq; in pila ligones,
Factaq; de raſtri pondere caſſis erat.

Et deinde pacem, his ſequentibus:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſunt hoſtes, deſit quoque cauſſa triumphi:
Tum ducibus bello gloria maior erit.
Sola gerat miles, quibus arma coërceat, arma;
Canteturq; fera nil niſi pompa tuba.

Claudianus de bello Getico huc reſpexit, ſigna partæ pacis memorans:

Non iam delectus miſeri, nec falce per agros
Depoſita, iaculum vibrans ignobile meſſor:
Non tentat clypeum proiectis ſumere raſtris.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poëtæ, ex Stobæo & Plutarcho: *Bacchylidis Lyrici venuſtus locus.*

τίκτει δὲ θνατοῖσι εἰρήνα μεγάλα
πλοῦτον: Pax magna hominibus affert diuitias.

Et deinde ſequitur:

ἐν δὲ σιδαροδέτοισι πόρπαξιν αἰθᾶν ἀράχναν
ἱστοὶ πέλονται, ἔγχεά τε λογχωτὰ,
ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται· χαλκέων
οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος, οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος
ἀπὸ βλεφάρων ἀμὸς, ὃς θάλπει κέαρ. id eſt,

At in reuinctis ferro clypeis nigrorum araneorum telæ ſunt, haſtaſq. cuſpidatas, & enſes ancipites ærugo conſumit: ærearumque non amplius tubarum clangor, neque ſubripitur mellitus ſomnus à palpebris, noſtrum qui cor fouet. Huc etiam referam Eſaiæ vatis illud: Contundent, inquit, gladios ſuos in ligones aut vomeres, & lanceas haſtasq. ſuas in falces; neque vltrà aut bellum addiſcent, aut prœlio aſſueſcēt. Sic Caſſiodorus in quadam ad Valerianum præf. prætorio epiſtola lib. 12. Variar. Arripiant ferrum, inquit, ſed vnde agros excolant: ſumant cuſpides, boum ſtimulos, non furoris. Quæ ideò adduximus, vt non modò Emblematis *ἐπιγραφὴν*, ſed & duo priora diſticha, per ſe alioqui clara, explicemus apertiùs. his enim oſtendit temporis quandam cōuerſionem & viciſſitudinem, cùm ex bello pacem arguit ſub galeæ ſymbolo, quæ belli tempore ſæpiùs hoſtium ſanguine tincta, nunc demùm pace, in apum aluearium commutaretur. Eodem fermè modo Marius Molſa de roſtris na-

ualibus,

Marij Molſa lepidum epigramma.

ualibus, cuius carmen propter affinitatem aſcribere non piget:

Ferrea roſtra olim preſſis erepta carinis,
Quæ Nili fractas teſtificantur opes,
Ecce apibus parcis pandas præpandimus aulas:
Congeſta redolent (quis putet) æra thymo.
Cæſaris hæc ingens laus eſt, quo vindice, pacis
Iucundos fructus arma inimica ferunt.

Quanta debeat eſſe cauſſa in bellis ſuſcipiendis.

Porrò ab armis diſſuadet, nec ea omnino ſumenda vult, niſi alia ratione in pace ac quiete viuere nō poſſimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie verſari, & manu cum hoſte confligere, immane quiddam, & belluarum ſimile. ſed cùm tempus neceſſitasq. poſtulat, decertandum manu eſſe, & mortem ſeruituti turpitudiniq. anteponendam. Certè bellum non tam facilè ſuſcipiendum, quàm putant quibus, inexpertis potiſſimùm, dulce: nec de vlla re alia magis deliberandum eſt, neque religioſiùs conſultandum, aut maturiùs aliquid ſtatuendum quàm de bello: cuius alea vt anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, ſic damnoſa maximè, & omni parte periculoſa: quandoquidem & qui vicit, & qui victus eſt, ſuo damno de ſuo gradu decidit: ille quidem magno fortè ſui ſuorumq. diſpendio victoriam eſt mercatus: hic, quòd ſpes irrita ceciderit, quàm ægiè ferat, quantoque dolore contabeſcat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaque, magnates, aut etiam magiſtratus, nunquam niſi tamquam ineuitabili neceſſitate preſſi, aleam belli mouere vel minimum debent; ſed omnibus primùm tentatis remediis, ſic ſe gerant, vt de ſuo iure quicquam decedat potius, quàm ſua auctoritate tale aliquid cōmittatur. Notū eſt illud Africani Scipionis, turpe eſſe in re militari dicere, Non putaram, quòd inemendabilis error ſit, qui violentia Martis committitur. Facillimum eſt enim arma ſumere, at eadem ſumpta deponere, non æquè facile. Nec verò vt inficias iuerim belli principium penes Principes eſſe, ſic exitus ſanè à diuina prouidentia pendêre certò dixerim. Quòd ſi quiſque, vt decet, per ſe conijceret, quàm interſit leui de cauſſa bellum mouere, agnoſceret quàm periculoſus ſit Principum ludus, quibus tam parui eſt momenti clades & ſtrages populi multitudine innumerabilis; ruina, vaſtitasque: ſed & indigna locorum permultorum vaſtitas, ſolitudo, conflagratio. Valeant itaque quibus tam placet belli fortuna, cuius etiam vel proſperè geſti euentus ipſum pœnitere Principem decet, ſi modò vel minimùm ſapiat, aut niſi ab humanitate prorſus abhorreat: Addam etiam & illud (quòd inteſtina hæc & plus quàm ciuilia bella Gallica nobis tam ſæpè

Principum ludus periculoſus.

tam-

tamq. diu bilem moueant) nulllum regnum, nec vllam Remp. diu manere incolumem potuiſſe, quæ arma crebrò mouerit. Meminerint quibus dulce bellum eſt, quoties in extremum diſcrimen venerint Athenienſes quondam feliciſſimi & potentiſſimi, tot tantisque bellis attriti, & poſtmodùm deleti, quorum nempè ciuitas à Perſis incendio perdita, à Laconibus affecta ſæpiſſimè, ac mœnibus ipſis exuta, à Philippo Alexandri patre fatigata, ab altero Philippo afflicta, à Rege Ponti Mithridate cædibus & cruore infecta, à Sylla propemodũ concuſſa & diruta. Quid Lacedæmonij? quamquam diu ſatis floruiſſe viſi ſunt, idem tamẽ, quod aliæ florentiſſimæ monarchiæ, & oligarchiæ, ſunt experti; quarum quidem exitium non ab externis, ſed certè inteſtinis potiſſimùm odiis atque diſsidiis eſt profectum. Nihil illa inclyta Roma clarius aut admirabilius, vt quæ

Athenienſium bella exitioſa.

Lacedæmoniorum bella inteſtina.

Imperium terris, animos æquauit olympo.

cuius tamen quantò aliis gloria & præcellens dignitas eminentior fuit, tantò ruina caſusque grauior & periculoſior. Si verò tanti imperij labefactati cauſſam inueſtigemus, bellorum aleæ acceptum eſſe referendum citra negotiũ æſtimabimus. Ea enim Romana ciuitas primùm à Porſena obſeſſa, à Pyrrho territa, ab Annibale identidem concuſſa, à Tatio capta, à Brenno expugnata, & à Gallis incenſa: deniq. viribus ipſa ſuis miſerè proſtrata, & penitus fracta, quid poſteris Gothis aut Vandalis reliqui habuit, quod labefactandum aut concutiendum daret? Credibile eſt tantum imperium tam citò non fuiſſe lapſurum, ſi primores ipſi, quique Reipubl. clauum tenebant iis temporibus, in iis quæ parta erãt, conſeruandis citiùs elaboraſſent, quàm alienas tanto impetu & ardore animi prouincias inuaſiſſent, vel in exteros, aut etiam ſeipſos ferrum ſtrinxiſſent.

Romanorum bella.

Breuis catalogus bellorum Romanorum.

atque fauos grataq; mella gerit.] Sic ex pace vbertas, quod dicet in ſequenti, vt colligas omnium fructuum prouentum ex pace, contrà ex bello vaſtitatem omnem & calamitatem. Quò pertinet etymologia Grammaticorum, qui πόλεμοι, quasi ἀπὸ τοῦ τὰς πόλεις, ἢ τοὺς πολλοὺς μερίζειν ἢ ὀλλύειν, quòd ciuitates, multosque homines concutiat, perdat, labefactet.

fas ſit tunc ſumere bellum &c.] Cicero 1. Offic. Suſcipienda bella ſunt, vt in pace ſine iniuria viuatur. & Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui deſiderat pacem, præparet bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter. Adhæc ſcripſit Ariſt. τὸ τοῦ πολέμου τέλος εἰρήνην εἶναι. Cicero 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, ſed pacis nomine bellum inuolutum reformido. Quare ſi pace frui volumus, bellum gerendum eſt: ſi bellum omittemus,

Quando bella ſuſcipienda.

pace

pace nunquam fruemur. Caſſiod. lib. 3. Variar. epiſt. 1. Tunc vtile ſolum eſt ad arma concurrere, cùm locum apud aduerſarium iuſtitia non poteſt inuenire. D. Auguſtinus Epiſt. 1. ad Bonifac. in cap. Noli exiſtimare. c. 23. q. 1. Pacem habere voluntatis eſt: bellum autem debet eſſe neceſſitatis, vt liberet Deus à neceſſitate, & cõſeruet in pace. Non enim pax quæritur vt bellum exerceatur, ſed bellum geritur vt pax acquiratur. Eſto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas, ad pacis vnitatẽ vincendo perducas. Idem can. Apud veros. ead. c. & q. Apud veros Dei cultores, inquit, etiã ipſa bella pacata ſunt: quæ nõ cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur. Ariſtot. Politic. 7. cap. 9. ait neceſſe eſſe arma domi neceſſariò poſita in armentario iis qui Reipub. præſunt, tum propter eos qui detrectant imperium, tum propter exteros qui iniuriam conantur inferre. Reperio & apud Cornel. Tacitum, lætiorem fuiſſe Tiberium imperatorem, quia pacem ſapientia firmauiſſet, quàm ſi bellum per acies confeciſſet. Addam hoc poſtremò, dignum certè memoria exemplum. Vitruuius cap. 7. lib. 2. ait veteres Hetruſcos quò ciuibus ſuis perſuaderent, arma inueniſſe, vt iis aduerſus hoſtes, non ad ciuilem diſcordiam vterentur; qui ædem Martis ad campum, & extra vrbem, non, vt aliorum Deorum, intra mœnia conſecrarunt.

AD EMBLEMA CLXXVIII.

INSCRIPTIO conſentit cum hac Euripidis, Supplicibus (vbi pacis commoda multa percenſentur à præcone, Theſeum monente, ne bellum moueat in Thebanos) *ὅσῳ τε πολέμου κρεῖσσον εἰρήνη βροτοῖς! ἣ πρῶτα μὲν μούσαισι προσφιλεστάτη. ποιναῖσι δ' ἐχθρά, τέρπεται τ' εὐπαιδίᾳ, χαίρει δὲ πλούτῳ. ταῦτ' ἀφέντες οἱ κακοὶ πολέμους ἀναιρούμεσθα, καὶ τὸν ἥσσονα δουλούμεθ' ἄνδρες ἄνδρα, καὶ πόλις πόλιν.* Quantò bello potior pax hominum generi! primùm quidem ea Muſis gratiſſima, cruciatibus inimica, delectatur fœlice ſobole: ad hæc diuitiis abundat. hæc tamen nos improbi contemnimus; bellaque vltro ſuſcipimus, & minùs fortem ſubigimus viri virum, & ciuitas ciuitatem. Citatur & iſtud Menandri ſenarium:

εἰρήνη γεωργὸν κἀν πέτραις τρέφει καλῶς,
πόλεμος δὲ κἀν πεδίῳ κακῶς ἔφυ.

Alii

Alit colonum pax vel in ſaxis bene,
At bellum in ipſo noxium campo quoque.

Emblema è Baſilio tractum.

Porrò huius carminis fontem lubens repeto è Baſilij Magni Hexaëmero; quamquam ſciam, idem apud alios certè veteres legi: ſed mihi admodum placet viri huius ſanctiſſimi doctrina & eloquentia. Sic enim ille Oratione 8. in Hexaëm. ἀλκυὼν ἐστι θαλάττιον ὄρνεον. αὕτη παρ' αὐτοὺς νεοττεύειν τοὺς αἰγιαλοὺς πέφυκεν, ἐπ' αὐτῆς τὰ ᾠὰ τῆς ψάμμου καταθεμένη. καὶ νεοττεύει κατὰ μέσον που τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἡ θάλασσα τῇ γῇ προσαράσσεται. ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες ἄνεμοι· ἡσυχάζει δὲ κῦμα θαλάσσιον, ὅταν ἀλκυὼν ἐπωάζει τὰς ἑπτὰ ἡμέρας. ἐν τοσαύταις γὰρ μόναις ἐκλεπίζει τοὺς νεοττούς· ἐπειδὴ δὲ καὶ τροφῆς αὐτοῖς χρεία, ἄλλας ἑπτὰ πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὔξησιν, ὁ μεγαλόδωρος θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζώῳ παρέσχετο, ὥστε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τοῦτο, καὶ ἀλκυονίδας τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι. ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τοῦ αἰτεῖν παρὰ θεοῦ τὰ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς περὶ τὰ ἄλογα τοῦ θεοῦ προνοίας νενομοθέτηται. τί οὐκ ἂν γένοιτο τῶν παραδόξων ἕνεκέν σου, ὃς κατ' εἰκόνα γέγονας τοῦ θεοῦ· ὅπου γε ὑπὲρ ὄρνιθος οὕτω μικρᾶς, ἡ μεγάλη καὶ φοβερὰ κατέχεται θάλασσα ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἄγειν ἐπιταχθεῖσα. Quorum verborum hæc eſt ſententia: Alcyon auis eſt, quæ mare accolit: quæ cùm ſit in maris littore párere ſolita, deponit oua in arena, & media hyeme nidum componit, quo maximè tempore ventorum impetu mare tempeſtuoſum eſt. Sed tum venti ſe remittunt: compeſcitur ipſum mare, cùm alcyon ſeptem diebus incubat: excludit enim pullos totidem. qui cùm cibum appetunt, ſeptem alios dies ad pullorum incrementum minutiſſimo animali liberalis Deus elargitur. Omnes itaque qui ſe mari committunt, id obſeruant, eosque dies Alcyonios nominant. Quæ tibi conceſſa ac tradita ſunt à diuina prouidentia, cuius etiam vis eluceſcit in iis animalibus quæ rationis expertia ſunt, vt te commonefacerent ad ea petenda ab eo quæ tibi ad ſalutem cōferrent. Quidnam etiam, quæſo, vel quod fidem excedat alioqui, non eſt tua paratum cauſſa, qui ad Dei factus imaginem ſis; cùm propter eam tam minutam auem vaſtum illud ac terrificum mare ſedetur, & hyeme media Dei iuſſu coërceatur? hæc ille. Naturalem hanc hiſtoriam accommodat Alciatus ingenioſè ad pacis optimæ prouentum: cuius pacis laudes ex 53. capite Stobæi adiicerem, niſi putarem ſatis eſſe ea de re ſtudioſos admonere. Significat enim optimi Principis officium in id incumbere penitùs debere, vt populum in ſuis regionibus & prouinciis neceſſario prouentu inſtructis foueat & tueatur, habita primùm ratione tem-

Alcyonis ſolertia.

Officium boni principis.

tempeſtatum, earumque calamitatum quæ ſolent in dies accidere: ſinatque ventos remittere, & tandem procellas ebullientes hoſtium conquieſcere, vt ſecuriùs in pace poſtea viuatur: idque Alcyonum more, quæ in medio mari nidum conficiunt admirabili quadam ſollertia, paulùm eminentiore, & perquàm anguſto, grandiũ ſpongiarum ſimilitudine, qui ferro nõ poſſit intercidi, nec vnde configatur inueniri, tradit Plinius. Quidam ex ſpinis aculeatis, alij ex ſpicis ſegetum & vitium pampinis, cum confectum eſſe nidum volunt. Fœtificant bruma, qui dies Alcyonides ideò vocantur, totidemque pòſt diebus pariunt: quo tempore mare tranquillum creditur nauigantibus, qui eos dies obſeruãt accuratè. Varro De lingua Latina 6. Alcedo Græcè ἀλκυὼν. hæc hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies Halcyonios appellant. Vnde Pacuuius:

Alcyonum ſollertia in nidificando.

Halcyonis ritu littus peruolgans furor.

Lege Plin. 10. cap. 32. Plutarch. quo libro diſputat, vtrum animalia prudentiora, terreſtriáne an aquatilia.

Halcyones.] Halcyones Grammatici rectè deducunt ab ἅλς καὶ κύειν, quòd in mari pariant, id eſt, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν. & τὸ ἀλκυόνιον marina ſpuma qua nidum congerunt Halcyones, ait Dioſcorides in 5. cap. 136. Theophraſt. lib. 1. cap. 8. περὶ αἰτίων φυτῶν. Dies ſereni quibus Alcedo fœtificat, à re ipſa nomen inuenere ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυονήιδες. dicuntur & Ariſtoteli αἱ εὐδιειναὶ ἡμέραι, Hiſt. animal. 5. cap. 8.

compta.] Ornatæ, ſuaues, gratæ. vel ad nidum, vel ad tranquillitatem refer. Plutarch. dixit alicubi bonam valetudinem idem eſſe voluptatibus, quod cæli tranquillitatem Halcyonibus, quoniam eis concedit vt tutò & ſecurè incubent.

tranquilli marmoris.] Id eſt, in marmoreo vel ſaxeo ſcopulo, quò aqua marina alluit: vel potiùs marmor pro mari pellucente & æqualiter ſtrato accipitur.

Inuolucres.

inuolucres.] Nondum apti ad volatum, impuberes.

Lætus erit Cereri, Baccho quoque.] Prouentus & vbertas erit annonæ maxima. Annona ponitur inter res eas quæ ciuitati maximè neceſſariæ ſunt: cui diligenter eſſe prouidendum Principibus & Magiſtratibus ſapientes monent, ne victus annuus ciuitati deſit. Noti ſunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem. itaque frumentum ſæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia: quas tres prouincias, tria Rom. populi frumentaria ſubſidia Cicero appellat in ea quæ eſt pro lege Manilia. idem quarta Verrina, Siciliam nominat cellam penuariam Reipubl. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumen-

frumentum vndique coëmendum curaret, & in vrbem aduectum iuſto pretio venire iuberet. Huc quodammodo refertur quod quidam Alcyonem pro iuſtitij forenſis Hieroglyphico ponunt. qua ratione à Plauto dicitur, Alcedones eſſe iuxta forum: id enim cõmodi intelligitur de intermiſſis fori procellis & turbinibus: quo alluſit Horatius, cùm dicit ſe merſari ciuilibus vndis: ita dies Alcyoniæ nominantur in quibus fora conticeſcunt.

Æquorei ſi Rex alitis inſtar erit.] Si ſeſe habeat in ſuos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos. Eſt enim Principis virtus maxima, nõ modò noſſe, ſed & tutari ſuos. Quod quamquam perſpicuum ſit omnibus, illuſtrandæ tamen huius pulcherrimæ ſententiæ cauſſa, repetam grauem ſanè & cordatam Dionis Chryſoſtomi diſputationem de regno, qua Regum officium & condicionẽ ponit ob oculos. Sic ergo primùm: Principem continuis laboribus & vigiliis intentum eſſe decet. Nam in naui licet vectoribus abſque cura plerumque deſidere, & ne aſpicere quidem marinos fluctus, imò verò neque ſcire, quod aiunt, vbi nam terrarũ ſint. Sic enim permulti hoc modo pontum ſecuri traiiciunt, talis ludunt, canunt, conuiuantur totos dies, & tempeſtate ipſa vndiq. imminente inuoluti expectant euentum: alij oppreſſi altiſſimo ſomno nõ antè ſurgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori neceſſe eſt mare ipſum continuò obſeruare, aërem cælumque intueri, ad terram aſpicere; neque ignorare quæ in fundo ſunt, niſi velit allidere ad ſcopulos qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit, aliis altè ſtertentibus: interdiu autem ſi breuem ſomnum aliquando ſuffuretur, tamen dubius hæret, neque præſenti animo id facit, vt ſæpe ſuos adhortetur aut contrahenda vela, aut clauum ſiſtendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo ſegniùs officium faciat, cùm aliis impunè ſomnum capere liceat. Eadem ratio eſt expeditionum. militum quiſque ſui dumtaxat curam ſuſtinet: at ducis munus longè maius eſt atque difficilius: nempe vt omnes & ſinguli benè armati ſint, habeantque veſtium ſatis; nec modò vt illis ciborum ſatis ſit, ſed & vt equi diligenter inſtructi ſint. Quod ſi ſecus videat quàm par ſit, maiore triſtitia ille afficitur, quàm ſi quibus ipſemet indigeret: quippe qui ſuorũ ſalutem non minoris æſtimet quàm ſuam ipſius. Et quidem reliqua pulchra re-uera ſunt: ſed hæc hactenus ſatis.

Dionis Chryſoſtomi præclarus locus.

AD EMBLEMA CLXXIX.

Character Emblematis.

Et hoc ἄδηλον ex I. Græcorum Epigrammatôn traxit. ſic enim habet Græcus:

ἀτθὶ κόρα, μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα
τέττιγα, πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν.
τὸν λάλον, ἁ λαλόεσσα· τὸν εὔπτερον, ἁ πτερόεσσα
τὸν ξένον, ἁ ξεῖνα, ἀρινὸν ἠαρινά.
οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον
ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν.

O Attica, decenti forma, cantu nutrita, [cur] vocalis vocalem diripiens
Cicadam, pennatis in prædam fers pullis?
Garrulam garrula, & volucrem plumis prædita;
Hoſpitam hoſpita, vernam verna?
Non cita confli&eris. non enim fas, neque iuſtum [eſt]
Perdere canoros canoro ore. [id eſt, vt animalia canora deglutiãt, & abſumant ea quæ ſunt ore vocali & canoro.]

Cur agedum in prædam fers pullis ore cicadam
Attica, forma decens, carmine ſueta leui?
Garrula garrulam adhæc, volucrem plumata canoram,
Vernam verna etiam, tuq; auis hoſpes auem.
Quin age ſiſte precor; neque enim fas iúsve canoros
Tam diris animis ora canora vorent.

Rixæ & contentiones à ſtudioſis alienæ.

Increpat hirundinem, quæ cicadam ad paſtum corriperet. quo orationis inuolucro doctos mutuò ſeſe prouocantes arguit: his enim rixis & contentionibus ferè fit, vt nullum aliud pernicioſius malum ſuboriri poſſit. Si quo conuicio docti ab ignaris & rerum inſciis impetantur, non debet haberi nouũ aut inſolens, cùm vt plurimùm audax eſſe ſoleat ignorantia, qua nullũ aliud malũ aut intractabilius aut difficilius. At cùm doctus doctum, & Chriſtianum Chriſtianus iniuriis, contumeliis, clamoſis diſputationibus, vel etiam famoſis libellis impetit, quod bonis literis & Reipubl. malum atrocius aut exitialius eſſe poteſt? quæ clades, imò quod naufragium præſentius, cùm in mediis fluctibus irato mari concertatio naſcitur inter nauis ductores, aut etiam gubernatores ipſos, à quibus eorũ qui ſunt in eadem naui, vel vita, vel mors pendeat? Nullum certè miſerius accidere detrimentum ſocietati humanæ poteſt, quàm cum eruditi eruditos

eruditos (à quibus certè pendere debet popularis multitudo, vt eorum ductu ſeſe in officio contineat) nigro dente conuellunt: quo fit interdum, vt diutiùs altercando veritatem opprimant. Nam verò abſurdum & odioſum maximè omnibus videri debet, eos, quos par eſt inter ſe omninò conuenire, mutuiſque officiis animos inuicem ſibi deuincire; nimirùm quòd iiſdem ſacris initiati ad vtilitatem communem liberales diſciplinas excolere ex officio decet, quas tamquam communi quodam vinculo, & quaſi cognatione inter ſe cõtineri nemo neſcit, nónne, inquam, prorſus ridiculum eſt, cos ſeſe mutuis iniuriis proſcindere, in vitam moreſque debacchari, & falſis criminationibus æmulos onerare, qui alios coërcendi ius habent, quoties aliqua vel leui occaſione rixantur & decertant? Quæ ſanè contumeliæ eo nocentiores ſunt, quò in plures deriuantur: ex iis enim non minimum famæ detrahitur eorum potiſſimùm, qui, vt loquitur Horatius, hoc ſucco lolliginis, & ærugine mera tinguntur. Non inuitus quidem fatebor in concertationibus eiuſmodi quædam certè, nec obſcura ingeniorum videri ſpecimina, id tamen generis eiuſdem ſemper iudicaui non tam laborioſæ quàm periculoſæ plenum opus aleæ, in quo ſæpenumerò vbi quis commendationem nominis aucupatur, neſcio quo fato famæ iacturam facit. Certè vt hoc adiiciam, neminem vnquam fuiſſe credo, qui maledictis & conuiciis in alium iactis honeſtiorum famam mercari vnquam potuerit. Quæ porrò cæcitas in hiſce decertationibus ad iudicem confugere omnium corruptiſſimum & iniquiſſimum, nempè turbam popularem? cùm dubium non ſit, quàm non videat, quámque cæcutiat, vt videre non poſſit, *Nullus è maledictis famam capit.*

Ædibus in propriis quæ recta aut praua gerantur?

Itaque qui fieri poſſit, vt ſano mentis oculo quæ captum excedunt ſuum, intueatur? Id quidem (quod tamen grauatè dicam) temporibus noſtris exulceratiſſimis ſæpenumerò vidimus, non modò in iis diſciplinis quæ ad humanitatem pertinent, ſed & in diuinis omninò ſcriptis, atque pietatis Chriſtianæ oraculis: quorum auctoritati apud quamplurimos non parum detractum eſt, quòd de iis importunè & intempeſtiuè doctores pleroſq. digladiari viderint. Ex quibus mutuis diſſidiis nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenti acceſſit, ſed de pietate & bonis moribus non minimum deceſſit, dum non eſt qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter ſtudioſos contentio, ſed abſit à maledictis, à contumeliis, à rixis: & vt ſunt expertes inuidentiæ Muſarum fores, quemadmodum ex veteribus plerique di-

xerunt, ſic ne admittant quidem iurgia, vel animorum diſtractionem aliquam inducant. Scitè Chryſippus: Qui ſtadium currit, inquit, contendere & eniti debet quàm maximè poſſit, vt vincat; at cum eum quo certet, aut ſupplantare, aut manu depellere nulla ratione debet: ſic tota animi contentione licet ex literis indefeſſo curſu ſplendorem, & nominis celebritatem aucupari, ſed ſocij aut riualis curſum dolo quodam malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctrinam (niſi prorſus mala ſit) mordaci aceto conſpergere, quò vel deſiſtat, vel habeatur contemptui, non modò hominis eſt diſſoluti & inuidi, ſed & animi puſilli & planè illiberalis. Inter pares tamen inuidia ſæpe ſolet innaſci, quod præter ceteros not. gloſſographus Accurſius, auctor non pœnitendus, ad l. ſi exceptione, 14. §. eo qui, D. quod met. cauſa. hi dicuntur Luciano lib. de calumnia, ὁμότεχνοι, inter quos propter artis eiuſdem communitatem peracres ſimultates & iurgia nonnunquam implacabilia exardeſcunt, vel occaſione ſperatæ gloriæ, aut lucri captati, cùm nemo artifex ſe libenter poſtponi patiatur, aut contemni. Sed tamen dignum eſt vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem cum aliis ferant diſciplinam, c. recolentes, de ſtat. monachor. Imò qui iiſdem ſacris initiati ſunt artium meliorũ concordi pace ligentur, vt meminerint Muſas dici Græco verbo, μούσας, quaſi ὁμοιούσας, id, eſt, ſimiles, inter quas ſumma ſit concordia, quamquam inter tonos diſpares. Omnium enim honeſtarum diſciplinarum inter ſe magna ſimilitudo & concordia eſt, quæ omnes ad humanitatis ſeſe cultum comparent. Solemne eſt, ſi κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων, vt ait Heſiodus, ſed inhumanum eſt, & nullo ferendum pacto, ſi Grammaticum inceſſat Grammaticus: ſi Rhetorem Rhetor: ſi Logicum Logicus, quia cenſemus inanem eſſe artium meliorum vſum, niſi cum litterarum ſucco mores inſtituantur, vitæque ratio conformetur, qui finis eſt eruditionis omnis ac doctrinæ. Eloquentia malè ſine moribus diſcitur, ait Plinius Secundus. Æuo ſuperiore maiores noſtri viri ſani patienter audiuere rixas, quæ in Italia per aliquantum temporis ortæ ſunt inter Robortellum, Maioragium, Nizolium, Sigonium, quarum contentionum veſtigia libris editis poſt auctorũ mortem ſuperſunt. Et in hac noſtra vniuerſi ſchola diu non ſine rixis ac cauillis contenderunt eruditi viri Anton. Goueanus, & Ioachimus Perionius in P. Ramum: quos proximè ſecuti Adrian. Turneb. Iac. Carpentarius, Leodegarius Quernus, diutius de re litteraria contenderunt, ſed quanto cum fructu, viderint qui ea de re iudicare ſobriè poſſunt. *Progni.*]

Progne.] Hirundo, de qua dictum eſt ſuprà.

vocalem.] Canoram, λάλον.

pignoribus.] Pullis.

Stridula ſtridentem &c.] In Græco eædem ſunt πολύπτωτες. Nam τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα reddit, ſtridula ſtridentem: εἰαρινὸν ἠαρινὰ, vernam verna, id eſt, verè cantillantem: τὸν ξεῖνον ἁ ξεῖνα, hoſpitam hoſpita: vtraque enim non abhorret ab hominum hoſpitiis. altera enim prope lares patrios nidificat, altera vel in hortulis noſtris exauditur. τὸν εὐπτέρυγον ἁ πτερόεσσα, aligeram aligera, aliger ales. Permultum illuſtrabit hoc Emblema quæſtio 7. Sympoſ. 8. Plutarchi, quæ eſt de nota ſeu ſymbolo Pythagorico, quo hirundinem hoſpitam recipi vetabat Samius ille ſenex. Carnem depaſci ſolet hirundo, inquit, venaturque ſacras illas Muſis canoras cicadas: σαρκοφάγος γὰρ ἐστὶν ἡ χελιδὼν, καὶ μάλιστα τοὺς τέττιγας ἱεροὺς καὶ μουσικοὺς ὄντας ἀποκτίννυσι καὶ σιτεῖται. vide reliqua. Hirundo carniuora.

abice.] Abiice, Syncope.

nam muſica pectora, &c.] Græcus dixit ὑμνοπόλους id eſt, canentes, ſtridorem emittentes cicadas. Muſica autem pectora dixit interpres, quia plerique docent, omnes aues canoras dici Muſarum volucres. Cicadas verò ob cantum Apollini ſacras eſſe volunt, iuxta Ariſtophanis Scholiaſten ἐν νεφέλ. οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι. & Troianos oratores cicadis comparauit Homerus Ilia. γ. Cæterùm hîc γνώμη eſt, qua innuit abſurdum eſſe, & fermè impium, eiuſdem ordinis viros ſeſe mutuò conficere. tum enim vel maximè periculoſa eſſe tempora ferunt, quibus lupus lupinã eſt: & quamquam, vt loquitur Iuſtin. lib. 16. aſſiduum inter pares diſcordia malum ſit, tamen id locum habere non debet inter doctos, & ſtudioſos Muſarum cultores, inter quos vna & conſtans animorũ conſenſio & concordia neceſſaria eſt. Huc facit Themiſtius, oratione quadam: quo loco ait Muſas inter ſe numquam rixari, ſed optimè illis cum Apolline conuenire: ita etiam poëtas minimè à poëtis debere diſſidere. Græcè ita, καὶ αἱ Μοῦσαι ἐννέα συγχωροῦσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ οὐδεμία αὐτῶν ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας, ὅτι μὴ μόνη σοφία ἐστὶ, μηδὲ αὐτὴ μόνη προσεύχονται οἱ ποιηταί. Huc Prouerb. Canina victitans, Cynocephalum oppugnas.

Muſarum volucres.

Periculoſa tempora quando maximè.

AD EMBLEMA CLXXX.

Typus Emblematis ex Luciani Hercule.

HAEC εἰκονογραφία Herculis expreſſa eſt Luciani quadam præfatione, qua oſtendit Celtas, id eſt Gallos, olim Herculem ὄγμιον nominaſſe, eumque eloquentiæ ſapientiæq. Deum exiſtimaſſe, apud quos ita effingebatur, vt ſenex, caluus & rugoſus, inculto capite & glabro, cuiuſmodi ſeniores nautas marinos videmus: adhæc leonino tergore indutus, dextera clauam tenens, arcum ſiniſtra, pharetram ex humero pendulam habens, confertiſſimam quandam hominum multitudinem trahens catenulis ex auro & electro tenuiſſimis, linguæ ſuæ extremitate perforata inſertis, eamque non inuitam, ſed vltrò ſequentem, imò etiam hilares omnes, nec vllo modo reſiſtantes, vt huic aſſentiri videas, ducentem ſe Deum laudibus efferentes. Id nihil aliud indicabat, quàm Herculem eloquentia & fortitudine præſtantem, diſſipatos olim Gallos & efferatos, ad iuſtitiam, & mitiorem vitam viuæ viribus eloquentiæ reduxiſſe: cuius facti tam inſignis hiſtoriam mendax Græcia figmentis eſt perſecuta, & ad armorũ ſtupenda facinora poſtea conuertit, atque ad ſuum Herculem Iouis ex Alcmena filium retulit: quod Herculi Gallo diuinæ cuiuſdam naturæ viro propter ſagacitatem, prudentiam ſingularem, & admirabilem eloquentiam peculiare fuit. Putant nonnulli ex philologis, nec leuibus ſanè coniecturis aſſerunt, Gallos veteres tum eloquentiæ, tum linguæ Græcæ fuiſſe perſtudioſos. Ioan. Annius in Beroſum (niſi me nomen Beroſi fallit) de regibus Babyloniæ, tradit Græcos à Gallis literas habuiſſe: apud quos quàm domeſtica fuerit eloquentia, pluribus contendit Budæus noſter l. De aſſe, & maximè Commentariis in Pandectas ad l. 1. De ſeru. corrupt. §. Quod ait prætor. Quin audiamus ipſum Lucianum ſua loquentem lingua: Τὸν ἡρακλέα οἱ κελτοὶ ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ· τὸ δὲ εἶδος τοῦ θεοῦ πάνυ ἀλλόκοτον γράφουσι. γέρων ἐστὶν αὐτοῖς ἐς τὸ ἔσχατον, πολιὸς ἀκριβῶς. ὅσαι λοιπαὶ τῶν τριχῶν, ῥυσὸς τὸ δέρμα, καὶ διακεκαυμένος ἐς τὸ μελάντατον, οἷοί εἰσιν οἱ θαλαττουργοὶ γέροντες. ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὤν, ἔχει ὅμως τὴν σκευὴν τοῦ ἡρακλέους, καὶ τὴν διφθέραν ἐνῆπται τὴν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ ῥόπαλον ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τὸν γωρυτὸν παρήρτηται, καὶ τὸ τόξον ἐντεταμένον ἡ ἀριστερὰ προδείκνυσι, καὶ ὅλως ἡρακλῆς ἐστι. καί τοι τὸ παραδοξότατον οὐδέπω ἔφην τῆς εἰκόνος· ὁ γὰρ δὴ γέρων ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνθρώπων

Quid Hercules ille Gallicus.

Galli veteres ſapientiæ Græcæ periti.

ἀνθρώπων παμπολύ τι πλῆθος ἕλκει, ἐκ τῶν ὤτων ἅπαντας δεδεμένους· δεσμὰ δέ εἰσιν οἱ σειραὶ λεπταί, χρυσοῦ καὶ ἠλέκτρου εἰργασμέναι, ὅρμοις ἐοικυῖαι τοῖς καλλίστοις. καὶ ὅμως ὑφ' οὕτως ἀσθενῶν ἀγόμενοι, οὔτε δρασμὸν βουλεύουσι, δυνάμενοι ἂν εὐμαρῶς, οὔτε ὅλως ἀντιτείνουσιν, ἢ τοῖς ποσὶν ἀντερείδουσι, πρὸς τὸ ἐναντίον τῆς ἀγωγῆς ἐξυπτιάζοντες, ἀλλὰ φαιδροὶ ἕπονται, καὶ γεγηθότες, καὶ τὸν ἄγοντα ἐπαινοῦντες, ἐπειγόμενοι ἅπαντες, καὶ τῷ φθάνειν ἐθέλειν τὸν δεσμὸν ἐπιχαλῶντες, ἐοικότες ἀχθεσθησομένοις, εἰ λυθήσονται. ὃ δὲ πάντων ἀτοπώτατον εἶναι μοι ἔδοξεν, οὐκ ὀκνήσω καὶ τοῦτο εἰπεῖν. οὐ γὰρ ἔχων ὁ ζωγράφος, ὅθεν ἐξάψει τὰς σειρὰς τὰς τῶν δεσμῶν ἀρχάς, ἅτε τῆς δεξιᾶς μὲν ἤδη τὸ ῥόπαλον, τῆς λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἐχούσης, τρυπήσας τοῦ θεοῦ τὴν γλῶτταν ἄκραν, ἐξ ἐκείνης ἑλκομένους αὐτοὺς ἐποίησε, καὶ ἐπέστραπταί γε εἰς τοὺς ἀγομένους μειδιῶν. ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ εἱσήκειν ὁρῶν καὶ θαυμάζων, καὶ ἀπορῶν, καὶ ἀγανακτῶν. κελτὸς δέ τις παρεστὼς οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀκριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιείς, φιλόσοφος, οἶμαι, τὰ ἐπιχώρια, ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τῆς γραφῆς τὸ αἴνιγμα. πάνυ γὰρ ταραττομένῳ ἔοικας πρὸς αὐτήν. τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ κελτοὶ οὐχ ὥσπερ ὑμεῖς οἱ ἕλληνες, ἑρμῆν οἰόμεθα εἶναι, ἀλλὰ ἡρακλῆ αὐτὸν εἰκάζομεν, ὅτι παρὰ πολὺ τοῦ ἑρμοῦ ἰσχυρότερος οὗτος. εἰ δὲ γέρων πεποίηται, μὴ θαυμάσῃς. μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γήρᾳ φιλεῖ ἐντελῆ ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀκμήν, εἴγε ἀληθῆ ὑμῶν οἱ ποιηταὶ λέγουσιν, ὅτι αἱ μὲν τῶν ὁπλοτέρων φρένες ἠερέθονται. τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον· οὕτω γέ τοι καὶ τοῦ νέστορος ὑμῖν ἀπορρεῖ ἐκ τῆς γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν τρώων τὴν ὄπα τὴν λειριόεσσαν ἀφιᾶσιν, εὐανθῆ τινα· λείρια γὰρ καλεῖται, εἴγε μέμνημαι, τὰ ἄνθη. ὥστε εἰ τῶν ὤτων ἐκδεδεμένους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν γλῶτταν ὁ γέρων οὗτος ἡρακλῆς, ὁ λόγος ἕλκει· μηδὲ τοῦτο θαυμάσῃς, εἰδὼς τὴν τῶν ὤτων καὶ γλώττης συγγένειαν. οὐδ' ὕβρις εἰς αὐτόν, εἰ ταύτῃ τετρύπηται. μέμνημαι γοῦν, ἔφη, καὶ κωμικῶν τινων ἰαμβείων, παρ' * ἡμῖν μαθών. τοῖς γὰρ λά- al. ὑμῶν
λοις ἐξ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ἐστὶ τετρυπημένη. τὸ δ' ὅλον, καὶ αὐτὸν ἡμεῖς τὸν ἡρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἡγούμεθα ἐξεργάσασθαι, σοφὸν γενόμενον, καὶ πειθοῖ τὰ πλεῖστα βιάσασθαι. καὶ τά γε βέλη αὐτοῦ οἱ λόγοι εἰσίν, οἶμαι, ὀξεῖς καὶ εὔστοχοι, καὶ ταχεῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τιτρώσκοντες. πτερόεντα γοῦν τὰ ἔπη καὶ ὑμεῖς φατε εἶναι. hoc eſt: Herculem Galli Ogmion lingua propria nominãt. eius autem Dei ſimulacrum monſtroſum & abſurdum repræſentant. Apud eos ſenex eſt, inculta glabraq. canitie, obrugata cute, & nigro admodũ colore, vt marinos nautas eſſe compertum habemus: atq. eiuſmodi cùm ſit, tamen Herculis cultum gerit. Amictus enim eſt tergore leonis, dextra clauam tenet, pharetram humeris aptatam, ſiniſtra protenſum arcum prætendit, deniq. omni ex parte Hercules eſt. Verùm quod in imagine admirandum maximè mihi

viſum eſt, ſenex ille Hercules confertiſſimam quandam hominum multitudinē trahit, omnes auribus vinctos. Vincula ſunt tenues quædam catenulæ auro electróve fabrefactæ, ſpirulis collaribus pulcherrimis ſimiles. At hi certè tam exilibus vinculis ducti, ne de fuga quidem cogitant, tametſi facilè poſſint: nec omninò reſtitant, aut pedibus in diuerſum renituntur quaſi reſupinantes, ſed hilares lætique ſuum ductorem laudant, ſponte feſtinantes omnes, vt ſtudio præueniendi laxa etiam vincula relinquant, perinde ac triſtes futuri, ſi eiuſmodi vinculis eximantur. Quod autem abſurdiſſimum mihi viſum eſt, non pigebit referre. Cùm enim pictori reliquum iam nihil eſſet, vnde catenarum extremitates innecteret, dextera nempè clauæ ferenda occupata, ſiniſtra verò arcu tenendo, ſummam Dei linguam perterebratam eſſe voluit, ex eaque religatis catenis eos trahi fecit: ipſe nimirùm ad eos qui ducebantur, ſe conuertendo arridebat. Hæc ego quidem cùm diu conſiſtendo eſſem contemplatus, admirabundus, hæſitans & indignans; Gallus quiſpiam qui tum fortè aderat, haud quidem ignarus rerum noſtrarum, vt qui linguam Græcam exactè doctus eſſet, Philoſophus, vt opinor, ex iis qui in Gallica ſunt regione: Ego tibi, hoſpes, inquit, picturæ huius explicabo rationem: videris enim nonnihil hac in re conturbari. Nos itaque Galli ſermonem & orationem, vt vos Græci, dicimus eſſe Mercurium, ſed Herculi eam tribuimus, non quòd hic Mercurio longè robuſtior fuerit. Quòd autem ſenex fingatur, non eſt quod mirere. Solet enim eloquentia in ſenectute demum ſuum omnem vigorem * oſtendere, ſi modò vera ſunt quæ Poëtæ veſtri dixerunt: Iuniorum mentes inſtabiles & volucres eſſe; ſenectutem autem doctiùs ſcire dicere, quàm iuuentus ipſa poſſit. Hinc certè ex Neſtoris lingua fluere mel à vobis dicitur, & Troianorum oratores floridam quandam vocem emittunt, id eſt, lirioeſſam: nam liria, quantum commemini, vocantur flores. Proinde quòd auribus homines ad linguam vinctos trahit ſenex ille Hercules, id eſt ſermo, non eſt quod mireris, cùm ſcias linguæ auriumque eſſe cognationem. Neque verò ad contumeliam illius hoc dicitur: memini enim, ait, iambos quoſdam comicos è veſtris didiciſſe: loquacibus extrema in parte omnibus lingua eſt pertuſa. Cæterùm opinamur Herculem oratione omnia perfeciſſe, virum quidem ſapientem, qui perſuadendo facūdia quamplurima ſubegerit: ſiquidem tela ipſius acutos, certos, celeres, & animas ſauciātes ſermones interpretamur: hinc enim pennata verba vos etiam dictitatis. Et hæc Lucian. Nolim equidem

Gallus Hercules philoſophus, linguæ Græcæ gnarus.

Hercules apud Gallos, orationis numen.

Senectus eloquentior.

* *al.* exerere;

Homines vincti auribus.

Herculis eloquentia.

dem tranſilire quod Seruius 6. Aeneid. annotat ad illud, *Locus Seruij.*

Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petiuit.

quo loco ait, Herculem à prudentioribus mente magis quàm corpore fortem habitum, adeò vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi eſſe videantur. Huc pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardianus libro De vita ſapientum, quo loco ſumit catenam Mercurij, pro facundi & diſerti hominis lingua, his planè verbis: ὁ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. Porphyrius, vt catena quædam Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè pureque variæ doctrinæ arcana. Porrò hanc video armorum & litterarum ſicuti reipub. adminiſtrandæ rationem eſſe crebrò vſurpatam apud auctores bonos. Tull. 1. de Offic. Non minorem vtilitatem adferunt qui reipubl. præſunt, quàm qui bella gerunt: itaque eorum conſilio ſæpe aut ſuſcepta, aut decreta bella ſunt. Quare expetenda magis eſt decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Temerè enim in acie verſari, & manu cum hoſte confligere immane quiddam eſt, & belluinum. Idem de aruſpicum reſponſis vocat arma iudiciorum atque legum. Et quidem nihil æquè valet ad muniendam ciuitatem, & tuendum principum dominatum. Nec abs re laudati imperatores, qui tam iuriſconſultis quàm ſatellitibus ſtipendia præbuerunt, vt Hadrianus Cæſar, qui Iulio Celſo, Saluio Iuliano, Priſco, atque Neratio plurimùm vſus eſt. Antoninus Pius, qui Valentem, Martianum, Marcellum, Iabolenum coluit: & Antoninus philoſophus, qui Scæuolæ conſuetudinem præcipuè amauit. Itemque Alexander Seuerus, qui frequenter apud ſe habuit Sabinum, Paullum atque Vlpianum, vt refert Lampridius: ideò ſummus fuit imperator, quòd Vlpiani conſilio rempub. adminiſtraret. Pertinet huc illud Horatij in arte:

Silueſtres homines ſacer interpresq; Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet. Idem 1. Carm.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti catus & decoræ
More palæſtræ.

In appendicibus Virgilianis,

Threicius quondam vates, fide creditur canora
Mouiſſe ſenſus acrium ferarum:
Atque amnes tenuiſſe vagos,
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa;
Suauiſonosq; modo teſtudinis arbores ſecuta,
Vmbram feruntur præbuiſſe vati:
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaq; viros voce temperauit,
Iuſtitiam docuit, cœtu quoq; congregauit vno,
Moresq; agreſtes expoliuit Orpheus.

Superior ille locus quem adduximus ex Luciano de Hercule philoſopho Gallo, rerum Græcarum perito, non eſt alienus ab eo quod legitur apud auctores haud quaquam aſpernandos, nẽpè Gallos fuiſſe φιλέλληνας, hoc eſt, vt ego interpretor, Græcæ non modò linguæ, ſed & doctrinæ peritos: idque primum ex C. Cæſare confirmant, priuatim publicéq; Græcis literis vſos olim Gallos; & in caſtris Heluetiorum tabulas repertas Græcis elementis conſcriptas. Maſſilienſes quidem locutos Græcè Strabo geographus primi nominis teſtatur, quo tempore incorrupta eſſet minimeque confuſa Phocenſium colonia. Nec vero prætermittunt Druidas illos veteres religionis Gallicæ antiſtites, quos iiſdem diſciplinis fuiſſe imbutos atque ſophos Græciæ, memorant. Imò etiam coniecturis quibuſdam non inanibus aſſeuerant diſciplinam Semnotheorum, Druidarum, Bardorum, Saronidarum vetuſtiſſimorum in Gallia doctrinæ omnis liberalis profeſſorum multis antè ſeculis apud Gallos floruiſſe, quàm Cadmus è Phœnicia veniſſet in Græciam: quam ad rem probandam citant Ariſtotelem in magico; qui ait philoſophiã à Celtarum Semnotheis duxiſſe initium, & Galliam fuiſſe magiſtram Græciæ. Longum eſſet percenſere quàm doctis & eloquentiſſimis hominibus iam olim Gallia multisq. ſeculis abũdarit: hoc vnum adiicio; nullum numen maiore quondam religione cultum apud Gallos, quam Pitho fuerit, quæ Suada ſiue Suadela eſt Romanis, illa vna non temerè dicta Ennio flexanima, id eſt, ψυχάγωγος. Colligimus etiam ex vetuſtioribus literarum monumentis, priſcos Gallos doctrinæ & facundiæ gloria fuiſſe inſignes, eos inquam qui floruere temporibus priorum Galliæ principum, Samothis, Magi, Saronis, Bardi, Longonis, Celtis, Herculis, Galatis, Albonij, Lugdi, Belgij: ij enim memorantur inter eos qui legibus & moribus populum Gallicum excoluerunt. Et id quidem de Gallorum veterum cultu & diſci-

An Galli veteres Græcæ linguæ periti.

plinâ eo eſt ignotius, quo à paucioribus traditum fuit, quia vel nihil aut parum admodum poſteris reliquerunt maiores illi Galli; aut quia ſuam doctrinam non ſcriptis, ſed per manus conſuito tradi voluerunt.

Arcum læua tenet, &c.] Idem omninò cultus eademque figura ac Herculis illius, quem Poëtæ Græci leonis exuuio, claua & aliis armis inſtructum faciunt.

Contegit & Nemees.] In inſula Nemea leonem occidit Hercules, cuius pellem aiunt vice thoracis induiſſe. eo autem indumento eum fuiſſe vſum, & talem fingi, vt homines antiqui cultus admonerentur, ait Feſtus lib. 14. Sed hæc parerga. *Leo Nemeus ab Hercule occiſus.*

non conuenit illud, &c.] Huius abſurdi & ἀποφθέγματος cauſſam ex Luciano repete.

tempora cana.] Caput canum, effecta ſenij.

Cedunt arma togæ, &c.] Hemiſtichium Ciceronianum, quo ſe Orator ipſe δημοτικὸς, pacis ſemper fuiſſe ſtudioſum declarabat. Verſus hic, *Verſus Ciceronis à multis reprehenſus.*

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ,

à permultis obtrectatoribus reprehenſus eſt, quo nomine Cicero laborauit inuidia. Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratione contra Piſonem: Non illa tibi, inquit Piſo, nocuit inuidia, ſed verſus tui. Nimis magna pœna, te Conſule, conſtituta eſt, ſiue malo Poëtæ, ſiue libero. Scripſiſti enim verſus, *Cedant arma togæ.* Quid tum? hæc res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nuſquam opinor ſcriptũ fuiſſe in illo elogio, quod, te Conſule, in ſepulchro Reipubl. inciſum eſt, Velitis, iubeatis, vt, quòd M. Cicero verſum fecerit, ſed quòd vindicarit. Verumtamen quoniam te non Ariſtarchum, ſed Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum verſum, ſed Poëtam armis proſequare: ſcire cupio, quid tandem iſto in verſu reprehendas, *Cedant arma togæ.* Tuæ dicis, inquit, togæ ſummum Imperatorem eſſe ceſſurum. Quid nunc te, aſine, literas doceamus? non opus eſt verbis, ſed fuſtibus. Non dixi hanc togam, qua ſum amictus: nec arma, ſcutum, & gladium vnius Imperatoris; ſed, quod pacis eſt inſigne & otij, toga: contrà autem arma, tumultus, atque belli: more Poëtarum locutus, hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atque otio conceſſurum? Quære ex familiari tuo, Græco illo Poëta: probabit genus ipſum, & agnoſcet, neque te nihil ſapere mirabitur. At in illo altero, inquit, hæres, *Concedat laurea linguæ.* Imò mehercule habeo tibi gratiam. Hærerem enim, niſi tu me expediſſes. Nam cùm tu timidus ac tremens tuis ipſe furaciſſimis mani- *Locus ex oratione in Piſonem.*

bus

bus detractam è cruentis faſcibus lauream ad portam Eſquilinam abiecisti, indicaſti, non modò ampliſſimæ, ſed etiam minimæ laudi lauream conceſſiſſe. Atque iſta ratione hoc tamen intelligi, ſcelerate, vis, Pompeium inimicum mihi iſto verſu eſſe factum: vt, ſi verſus mihi nocuerit, ab eo quem is verſus offenderit, videatur mihi pernicies eſſe quæſita. Omitto, nihil iſtum verſum pertinuiſſe ad illum: non fuiſſe meum, quem, quantum potuiſſem, multis ſæpè orationibus ſcriptiſque decoraſſem, hunc vno violare verſu. Sic Cicero. Hic autem γνώμη eſt, & ἐξήγησις τῆς προσωπογραφίας, nimirùm quòd Hercules hic noſter (& Orator quiſque inſignis) non quidem viribus corporis, ſed eloquentiæ laude auditores trahat quò velit. Id Cicero locis quamplurimis confirmat. Nam & Orpheum aiunt citharæ dulciſonæ modulo feras & ſaxa mouiſſe: quod eſt referendum ad vim eloquentiæ, quam Euripides reginam, & Ennius flexanimam appellauit. Lege Valer. Max. 8. cap. 9. & 10.

AD EMBLEMA CLXXXI.

Moly herba quid deſignet.

HOMERVS Odyſſ. κ. moly herbam à Mercurio Vlyſſi datam ait, tamquam amuletum præſentiſſimum aduerſus omnia veneficia. plerique deflectunt παρὰ τὸ μωλύειν τὰς νόσους, à ſedandis morbis, quod tradit Apuleius, libello De viribus herbarum, cap. 48. Herbam hanc nigræ radicis, ſed floris lactei, & inuentu difficillimam facit: cuius etiam mentio eſt apud Plin. lib. 25. cap. 4. Sic autem habet Homerus:

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε. γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δὲ μὶν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν,
ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Radix quidem nigra erat; lacti ſimilis flos;
Moly autem ipſum vocant dij: difficile verò [eſt] effodere
Viris mortalibus. dij autem omnia poſſunt.

Flos ſimilis lacti, & nigra radice, ſed ipſam
Moly vocant ſuperi; quam vix hominum genus vnquam
Effoderet vel conando. ſed di omnia poſſunt.

Id figmentum non raró intelligitur de virtute, omniq́ue eruditione, ad quam primus aditus arduus eſt ac ſudoris plenus, ſed ſuauiſſimus omnium fructus. τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλά, vt habet vetus adagium. Hîc autem eloquentiam primò quidem abſtruſam & difficilem, deinde multo labore & diligentia partam, iucundiſ-

cundiſſimos adferre fructus, hominesque ſui candore allicere intelligitur.

Antidotum.] Remedium, ex ἀντὶ καὶ δίδωμι. datur enim contra venenum.

Ææa Circes.] Virgil. 3. Aeneid.

Inferniq́ lacus, Ææaq́ inſula Circes.

Sed multi res eſt tanta laboris opus.] Cicero 1. de Orat. Hoc fuſiſſimè & eloquentiſſimè docet. Quis non iure miretur, inquit, ex omni ætatum memoria, vt temporum, ſic & ciuitatum tam exiguum oratorum numerum inueniri? Sed nimirum maius eſt hoc quiddam, quàm homines opinantur, &c. Vult autem M. Tullius eloquentiam omnium difficillimam videri, quia conſtet rerum pulcherrimarum ſcientia; compoſitione apta verborum; motuum cognitione; iocorum & facetiarum eruditione; ſubtilitate reſpondendi & laceſſendi; vrbanitate; hiſtoria; prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquentiæ ipſemet aliis locis, ſed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam cauſſam eſſe vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ tam pauci ſint ſemperq́ue fuerint qui in hoc labore verſentur? Omittendæ ſunt omnes voluptates: relinquenda ſtudia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, ſermo etiam penè omnium familiarium deſerendus: quæ res in hoc genere homines à labore ſtudioque dicendi deterret.

AD EMBLEMA CLXXXII.

CONVERTIT Protei πολυμόρφου fabulam in ſcriptores quoſdam rhapſodos, & rerum antiquiſſimarum, quæq́ue extra omnium memoriam poſitæ ſunt, narrationem è variis & ſæpè pugnantibus inter ſe petitam concinnantes: qui cùm ſibi non conueniant, & pro arbitrio ſomnient de rebus à ſe remotiſſimis, & ingenij humani captum excedentibus, pro germana naturalique rerum veritate tenebras quaſdam fabularum offundunt, & portentoſam hiſtoriæ formam è variis petitam, ſeu, vt dixeris veriùs, indigeſtam quandam miſtamq́ue, nullaque penè ſibi parte cohærentem farraginem nobis obtrudunt, vt reuera Proteum quendam in eiuſmodi ſcriptionibus effingere velle videantur. Quod antequàm doceam apertiùs, referam Arnobij verba ex libro 1. contra Gentes: Falſitatis, ait, arguitis res noſtras: & nos veſtras arguimus falſitatis. Sed antiquiora, inquitis,

Scriptores rhapſodi taxantur.

Arnobij locus.

tis,noſtra ſunt,ac per hoc fidei & veritatis pleniſſima: quaſi verò errorum non antiquitas pleniſſima mater ſit, & non ipſa pepererit res eas,quæ turpiſſimas Diis notas ignominioſis concinnauerunt in fabulis. Ante millia enim annorum decem non potuerunt falſa & audiri, & credi? aut non ſimillimum veri eſt, fidem vicinis & finitimis, quàm ſpatiorum ineſſe longinquitate diſtantibus? Teſtibus enim hæc, illa opinionibus aſſeruntur: & procliuius multò eſt, minus eſſe in recentibus fictionis, quàm in antiqua obſcuritate ſubmotis, &c. Gentes enim pleræque & nationes ignaræ vetuſtatis, & veræ perpetuæque ſeriei temporum,fabuloſas quaſdam origines confinxerunt: vt Theſſali, qui ex lapidibus ortum ſuum repetebant: Arcades Luna ſe antiquiores exiſtimabant: Athenienſes αὐτόχθονας eſſe ſe cùm oſtenderent, gloriabantur ſuum genus, Ionica gente, quæ originem habuit à Iapheth Noëi filio, vetuſtius, ideoque celebrius: Quàm fallax verò & dubia olim fuerit in rerum originibus indagandis gentilitas, vel Plutarchus auctor eſt libr. de placitis philoſophorum; ſed meliùs & purius Euſeb. Pamphil. libris de euangelica præparatione, Theodoretus, de curandis Græcis affectionibus, Iuſtin. martyr, Athenagoras, Tatianus, Firmicus Maternus, de erroribus Gentilium, & alij nonnulli. Quotus enim quiſque qui non videat, Herodotum & Diodorum Siculum (vt de aliis taceam) initio ſuorum librorum caliginoſa quædam fabulamenta nobis & offucias obiicere? T. Liuius, multò verecundior, cùm Romanæ vrbis, adeoque Romuli, Remique recenſet incunabula: alioqui fateri cogitur veterum ſcriptorum commenta,qui magnas auctoribus ſuas ciuitates commendarent: ſed hanc veniam tamen putat antiquitati dandam, & communiter receptæ opinioni. Nulla eſt hiſtoria paganica,quæ non aliquid in ſe fæcis habeat: & nulla penè certa rerum antiquarum primordia, niſi quæ in libris diuinis leguntur: imò multa nos fugiunt propter ignorationem linguæ primigeniæ, vel quia multa temporum longa ſerie ſint obruta. Nec mirum, cùm & in iis quæ noſtra ætate, vel nonnunquam nobis videntibus accepta ſunt, plerique ſcriptores vel recitatores obliquè contorqueant, & ipſi ſibi mera ſomnia fingant. Fuit autem is Proteus marinus Deus, vaticinij peritiſſimus, in quamlibet formam ſe mirabiliter tranſmutans: nam fiebat

—aper, modò ſaxum, & cùm volet, arbor,

inquit Horatius. Quin & Virgil. 4. Georg.

—fiet ſubitò ſus horridus, atraque tigris,
Squamoſuſque draco, & fulua ceruice leæna,

Aut

Aut acrem flamma ſonitum dabit; atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit.

Talem deſcribit Empuſam Ariſtophan. in Ranis:

Ariſtophanes de Empuſa.

καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
ποῖόν τι; δεινόν· παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
τοτὲ μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
ὡραιοτάτη τις· ποῦ ἐστί; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω,
ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
At qui profectò maximam video feram.
Qualem? nouam, qua in cuncta mutatur ſtatim.
Nunc mula, nunc bos, fitq; rurſum fœmina
Valde venuſta vbi eſt? ad eam me confero,
Sed rurſus illa haud mulier, at iam fit canis.

Plato in Euthydemo Proteum ait Aegyptium fuiſſe ſophiſtam, qui præſtigiis quibuſdam incautos falleret. Diodor. Siculus, in 2. ait conſuetudinem regibus Aegypti traditam, Græcis cauſam huiuſmodi tranſmutationis præbuiſſe, nam regibus Aegyptiis mos erat, leonis, tauri, vel draconis priorem partem ferre in capite, principatus inſignia: quandoque verò arborem, aliquando ignem, nonnunquam redolentia ſupra caput vnguenta, & aquas: hæc enim ſpectabant ad ornatum, tum ſtuporem ac ſuperſtitionem quandam inſpicientibus iniiciebant. Alij ſunt qui hanc transformationem conuertant ad variarum diſciplinarum peritiam. Interpres Arati Proteum φυσικῶς aërem eſſe dicit, ideoque apud Homerum, in ignem atque aquam conuerti. At Platonici exponentes illud Orphei de Proteo,

——πόντου κλῆιδας ἔχοντα: volunt Proteum eam eſſe mentem, à qua formæ defluant. Claues enim ponti, generationem rerum eſſe volunt. Certè Ponticus Heraclides ſub Protei fabula informem rerum materiam à Poëtis συμβολικῶς ſignificari ait: cuius verba huc referam vel obiter. εἶθ' ἡ πολυπρόσωπος εἰς ἅπαντα ἃ βούλεται πρωτέως μεταμόρφωσις ποιητικοὶ καὶ τεράστιοι μῦθοι δοκοῦσιν, εἰ μὴ τις ὀξυτέρᾳ ψυχῇ τὰς ὀλυμπίους ὁμήρου τελετὰς ἱεροφαντήσει. τὴν οὖν πρωτομήτορα τῶν ὅλων ὑφίσταται φύσιν, ἀφ' ἧς τὸ πᾶν ἐρρίζωθεν, εἰς ὃ νῦν βλέπομεν ἥκει κατάστημα. παλαιοὶ γὰρ ἦσάν ποτε χρόνοι, καθ' οὓς ἀτύπωτος ἡ ὑπόλειμμα ἦν, οὐδέπω κεκριμένοις χαρακτῆρσιν εἰς τέλειον ἥκουσα μορφῆς. οὔτε γὰρ γῆ τῆς τῶν ὅλων ἑστίας κέντρον ἐπεπήγει βέβαιον, οὔτε οὐρανὸς περὶ τὴν ἀΐδιον φορὰν ἱδρυμένος ἐκυκλεῖτο· πάντα δ' ἦν ἀνήλιος ἠρεμία καὶ κατηφοῦσα σιγή, καὶ πλέον οὐδὲν ἦν ἢ κεκρυμμένης ὕλης ἄμορφος ἀργία, πρὶν ἡ δημιουργὸς ἁπάντων καὶ κοσμοτόκος ἀρχὴ ζωτικὸν ἑλκύσασα τῷ βίῳ τύπον,

Heraclides locus.

τὸν κόσμον ἀπέδωκε τῷ κόσμῳ. διεζεύγνυτο μὲν οὐρανὸν γῆς, ἐχωρίζει δὲ τὴν ἤπειρον θαλάττης. τέτακται δὲ στοιχεῖα τῶν ὅλων ῥίζα καὶ φυτά, ἐν τάξει τὴν ἰδίαν μορφὴν ἐκομίζετο. τούτων δὲ προμηθῶς κιρναμένων ὁ θεὸς μηδεμιᾶς οὔσης διακεκριμένης περὶ τὴν ἄμορφον ὕλην. πρωτέως δὲ θυγάτηρ εἰδοθέα δικαίως εἴδους ἑκάστου γινομένη θεά. διὰ τοῦτο μία τὸ πρὶν οὖσα φύσις ὁ πρωτεύς, εἰς πολλὰς ἐμερίζετο μορφὰς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλαττόμενος.

ἤτοι μὲν πρώτιστα λεὼν γένετ' ἠϋγένειος,
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

διὰ μὲν οὖν τοῦ λέοντος ἐμπύρου ζώου, τὸν αἰθέρα δηλοῖ. δράκων δ' ἐστὶν ἡ γῆ. τὸ γὰρ αὐτόχθον αὐτοῦ καὶ γηγενὲς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦτο σημαίνει. δένδρον γε μὴν ἅπαν αὐξανόμενον, καὶ τὴν ἀπὸ γῆς ὁρμὴν μεταρσίαν ἀεὶ λαμβάνον, συμβολικῶς εἶπεν ἀέρα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀσφαλεστέραν ὧν περιῃνίξατο δήλωσιν ἐκ τοῦ φανερωτέρου παρέστησεν εἰπὼν, γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ· ὥστε εὔλογον τὴν μὲν ἄμορφον ὕλην πρωτέα καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδωλοπλαστήσασαν ἕκαστα πρόνοιαν, εἰδοθέαν. ἐξ ἀμφοῖν δὲ πᾶν διακριθὲν, εἰς τὰ συνεχῆ καὶ προστακτικὰ τῶν ὅλων χωρισθῆναι· πιθανῶς δὲ καὶ τὴν νῆσον, ἐν ἡ ταῦτα διέπλασεν, φάρον ὠνόμασεν· ἐπειδήπερ ἐστὶ φέρεται, τὸ γεννῆσαι, καὶ τὴν γῆν ἀφάρωτον, ὁ καλλίμαχος εἶπε τὴν ἄγονον, ἀφάρωτος οἷον γονή. φυσικῶς οὖν τὸν ἁπάντων πατέρα χῶρον ὠνόμασε φάρον, ἐκ τῆς γνησίου προσηγορίας, ὃ μάλιστα ἐβούλετο, σημήνας. Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Geſneri apponam, ne ſtudioſos noſtra paraphraſi remoremur. Narratur multiformis, in quaſcumque res voluiſſet, Protei mutatio: quæ omnia Poëticæ & monſtroſæ fabulæ videntur, niſi quis diuina Homeri myſteria, veluti ſacra, mente cæleſti tractet. Etenim hac fabula primigeniam vniuerſi originem conſtituit, qua omnes mundi partes confirmatæ, illam quam nunc videmus, ſpeciem effecerunt. Erat enim olim mundus informis & cœnoſus, nondum diſcretis rerum notis integritatem ſuæ formæ adeptus. Nam neque dum tellus centrum ſuum pro fundamento rerum omnium ſtabilierat, neque cæli perpetuus motus certa ſede voluebatur; ſed omnia ſine ſolis vſu immota, triſtique ſilentio depreſſa languebant: aliud extabat nihil, quàm informis diffuſæ materiæ ſegnities, antequàm principium illud, à quo producta & conſtituta ſunt omnia, ſalubrem vitæ modum depromens, mundum mundo redderet, cælumque à terra, & pelagus à continente diſtingueret: quo tempore primùm elementa quatuor, ex quibus ceu radice ac generis principio nihil non gignitur, ordinem ſuum & formam propriam acceperunt. Hæc igitur cùm diuina prouiden-

tia

tia diſpoſita ſint, numen illud quod informem prius indiſcretámque materiam certis formis obſignauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque merito, vt quæ εἴδους ἑκάςου θέαν, hoc eſt ideæ ſeu formæ cuiuſuis inſpectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde ſpecies à prouidentia formatus diuiditur. *Eidothea filia Protei.*

> *Principio eſt viſus ſpeciem ſubiiſſe leonis,*
> *Mox aper, inde draco fieri, fera pardalis inde.*
> *In latices etiam ſe vertit, & arbore formam*
> *Mutauit priſcam ramis ac frondibus alta.*

Per leonem, animal igneum, æthere m indicat. Draco tellus eſt, vtpotè indigena & è terra natus. Arbor autem quæuis cùm augeatur, & à terra ſemper in ſublime natiuo motu feratur, ſymbolum aëris eſt. Aquam verò vt clariùs ænigmatis vim demonſtraret, ſuo nomine manifeſtò vocat, inquiens, *Leo quid.* *Draco quid.* *Arbor quid.* *Aqua.*

> *In latices etiam ſe vertit.*

Proinde conuenit informem materiam Proteum appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ ſingulis formam effigiemq. ſuã addidit, & vniuerſam molem ab vtriſque diſcretam in continuas ſibi & perficientes mundum partes diuiſam eſſe. Probabiliter verò & inſulam, in qua hæc facta ſunt, Pharum appellauit. Nam φέρσαι, generare ſignificat: & Callimachus ſterilem terram, ἀφάρωτον dixit, ἀφάρωτος οἷον γυνὴ, id eſt, ceu mulier ſterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerum omniũ, nuncupauit Pharũ, per vocis etymologiam à fecunditate ductam, quid ſibi vellet inſinuans. Hæc Heracl. Ponticus. Clemens Alexand. Pædagog. 3. cap. 1. retulit Proteum ad cupiditatem animi humani in varias ſeſe mutantem formas, plus quàm olim Proteus, inquit, marinus dæmon, &c. Iulianus Epiſtola quadam ad Iamblichum de ſapiente quodam, qui ſuam eruditionem tegeret, intelligi maluit. πρωτέα μὲν δὴ τὸν αἰγύπτιον φασὶ ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ἦν σοφὸς, ἐκφήνας· ἐγὼ δὲ εἴπερ ἦν οὗτος σοφὸς πρωτεὺς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν ὄντων γιγνώσκειν, ὡς Ὅμηρος λέγει, τῆς μὲν ἂν ἤδη φύσεως αὐτὸν ἐπῄνουν, τῆς γνώμης δὲ οὐκ ἄγαμαι. διότι μὴ φιλανθρώπευε τινὸς ἀλλ᾽ ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτὸν, ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. id eſt, Aiunt Proteum illũ Aegyptium ſe in varias formas commutaſſe, quaſi qui vereretur ne per imprudentiam hominibus requirentibus ſapientem ſe eſſe demonſtraret. Si autem verum eſt eum fuiſſe ſapientem, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus teſtatur) ſcientiæ quidem nomine laudari mihi poteſt, ob inge- *Proteus, materia informis.* *Clementis Alexan. locus.* *Iamblichi locus.*

x nium

nium verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter inſtituti, ſed impoſtoris improbi partes agebat, cùm ita ſe fingeret occultando, ne hominibus prodeſſe poſſet. Baſilius Magnus oratione πρὸς νέους, ad inconſtantiæ fugam conuertit. φυλακτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονοῦντι τὸ πρὸς δόξαν ζῆν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν. καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. τὸν γὰρ μὴ οὕτως ἔχοντα τί τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολείπειν, ὃς φυτὸν ἐγένετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα. Quorum verborum hic eſt ſenſus: Cauendum igitur ſapienti homini ne ad opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, ſed rectam rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo ſe omnibus opponere, ſi malè audire, ſi periclitari oportuerit pro honeſto, nec vlla vnquam ratione abducatur à vera ſententia. Quòd ni ita fecerit, quid ni dicemus eum ſimilem eſſe ſophiſtæ illi Aegyptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquando in ignem & alium quempiam habitum ſeſe transformabat? Sed iam ſatis; imò verò plus ſatis. Alij ad alia referunt, vt Iſacius Commentariis in Lycophronem. Certè vt id poſtremò, quæ antiqua ſunt, & extra hominum memoriam aut certè coniecturam poſita, quæ inquam παλαιὰ, non malè Proteum Pallenæum referunt: de quo varij varia & παλαιὰ καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alij Oratorem, vel Sophiſtam, quidam ſaltatorem, alij marinum Deum: ſunt & qui eum regem aut tyrannum fuiſſe velint. Sed haſce tam varias & prodigioſas opiniones recenſere nihil hîc aliud mihi videretur, quàm Proteum quendam hîc affingere. Si qui Proteum denique ad πρώτην ὕλην reuocant, ſentiunt cum Heraclide: ſi qui probabilem hiſtoriam, cum Diodoro libro 2. Quò pertinet adagium: Pallenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pallenae ſenex.] Valer. Probus Proteum facit Aegyptium, quem propter inſignem quandam crudelitatem Buſirim nominatum ait; etſi Virgil. Pallenium faciat. Pallene vrbs eſt Thraciæ. Poëta ſic:

Proteus Buſiris.

Hic, nunc Æmathiæ portus, patriamq́; reuiſit,
Pallenen.

ad eam enim reuerſus fertur, ob ſcelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule poſteà occiſorum.

forma hiſtrica.] Varia & multiplex, qualis hiſtrionum, qui pro rei, quam fingunt, varietate varium cultum aſſumunt.

AD

AD EMBLEMA CLXXXIII.

CONFERT inſignia Poëtarum cum aliis ſtemmatis & ſymbolis gentilitiis, ceu κατ' ἐναντίωσιν ϗ ἀντίθεσιν. Sunt enim qui Aquilam circumferant, ſunt qui Vulturem, alij Draconem, & alia eiuſdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor eſt candidus, Phœbo ſacer, quique Regi quondam nomen dedit; animi puritatem repræſentat, qualis in Poëta ſacro debet eſſe, qui ſuos omnes labores ad Phœbum literarũ Præſidem, &, vt loquuntur Græci, μουσηγέτην referre debet, vt cantus dulcedine poſteritatem ſibi deuinciat, nec minus in admirationem rapiat, ac cycni paulò ante mortem cantio, de qua illud Martialis:

Insignia varia quid notent.
Insignia Poëtarum cycnus.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cycnus funeris ipſe ſui.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phædone: ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν. οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ᾄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τότε δὲ πλεῖστα ϗ μάλιστα ᾄδουσι γεγηθότες, ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες: hoc eſt, Vt apparet, ad diuinandum videor vobis eſſe cycnis deterior: Illi quidem quando ſe breui morituros agnoſcunt, tum magis admodũ, & quidem dulciùs modulantur quàm antea conſueuerint, & quòd ad Deum, cuius erant famuli, tunc ſint migraturi congratulantur. Hîc non me mouet, quod Aelianus I. ποικίλ. ἱστορ. & Plin. c. 23. lib. 10. negãt cycnum canere: id enim diſcutere non eſt noſtri inſtituti. ſed certè obiter adnotabo Aegyptios, cùm muſicum ſenem ſignificarent, cycnum pinxiſſe: quòd, inquit Orus, ſeneſcens concentum edat ſuauiſſimum. Quin & Pierius hac aui Poëtam, animi candorem, & Apollinem deſignari ſcribit: quem lege lib. 23. Artemidorus, vt poſtremò id adnotem, lib. 2. De ſomniis, Cycno virum ait muſicum ſignificari, atque adeò muſicam ipſam; occulta is detegit, coloris ratione, &c.

Locus Platonis de cycno ante mortem canente.
Qui negent cycnum ante mortem canere.
Cycnus quid significet.

Gentiles clypeos, &c.] Videtur eſſe hypallage, pro, Alitem Iouis in clypeis, &c. Vt Pertinax, Antoninus Pius, Iuſtinianæa familia, Herculiani Iuniores, qui ſub magiſtro militum Præſentiali militabant, Herculiani ſeniores id eſt Illyricæ legio, & Iouiniani, alia legio: ex quibus hæc ſub Maximiano, illa ſub Diocletiano meruit aliiſque multis.

Aquila in ſtemmatis.

Sunt quibus aut ſerpens.] De quo ſymbolo ſatis primo diximus Emblemate.

Leo in ſtemmate.

aut leo.] In Antonini Mimo facies Leonis horridè iubata conſpicitur in morem hiſtricis concitatæ. Traianus verò fortitudinem ita voluit exprimi, vt claua Leonino capiti inſideret: quo etiam ſpectat imago fortitudinis in C. Publicij Mimo. Leo enim cernitur ſuffocatus claua à pedibus ſtrata, pharetra cum ſagittis antepoſita.

Nota eſt hiſtoria Lyſimachi, qui coniectus ab Alexandro in clauſtrum ferocientis leonis, belluam quamquam maximè terrificam ſtrangulauit: quæ res admirationi fuit ipſi Alexandro, deditque anſam pictoribus id in clypeis & tabulis exprimendi. Prætermitto alia multa quæ paſſim leguntur apud auctores.

Symbola debent apta rebus eſſe.

Dira ſed hæc vatum fugiant.] Signa hæc ἄφωνα, ſymbola, notæ rerum, hieroglyphica debent hominum moribus, quibus tribuuntur, aut etiam rebus, quarum cauſa pinguntur, vel finguntur conuenire. Quæ enim mitia ſunt, & quieta, non debent terrificis & truculentis ſpeciebus repræſentari. Et quidem rectè colligit Ælian. lib. 12. & 14. hiſt. variæ nullum neque pictorem aut ſtatuarium auſum fuiſſe Muſas Iouis filias efformare falſis & alienis imaginibus: neque opificem fuiſſe repertum hactenus adeò rationis expertem qui eas armatas expreſſerit. Nempe veteres illi ſcitè voluerunt oſtendere vitam eam quæ ſtudiis liberalibus impenditur facilem, pacatam & alienam ab omni Martis ſtrepitu eſſe debere. Sic Poëtis, quorum omnis vita eſt in ocio literario, rectè tribuitur olor pro ſymbolo. Sed hæc ſatis.

ceras.] Imagines cera expreſſas. Iuuenal. Satyr. 8.

Tota licet veteres exornent vndique ceræ

Atria, &c. De veterum imaginibus cereis hæc addi placet. Vſus imaginum nobilitatis inſigne fuit: quo honore donabantur olim qui aliquo geſto magiſtratu ſuam virtutem Reip. probaſſent: quod quidem ius non ita tranſibat ad poſteros, vt eo ipſi poſſent vti: nec qui familiæ ſuæ imaginem inſeruerat, aliud efficiebat, quàm vt in ſuo funere & ſuorum gentilium ſua imago efferretur: quemadmodum hodie apud nos conſuetudo inualuit inſignia militaria præferendi, pheretroque & ſepulchris affigendi; ſed eorum imprimis qui aut nobilitate donati, aut ſplendore generis, aut munere aliquo inſignes extiterunt. Eiuſmodi autem veterũ imagines cera, aut ære ſeu etiam ligno ſaxove efformabantur. Prudentius in Symmachum lib. 1.

Vſus imaginum.

ad

ad eum morem alluſit. Quamuis illuſtres meritis, & ſanguine clari Præmia virtutum titulis & honoribus aucti Ardua rettulerint, faſtorumque arce potiti Annales proprio ſignarint nomine chartas, Atque inter veteres cera numerentur & ære. Appian. lib. 2. bell. ciuil. vbi agit de funere Iulij Cæſaris, ait à Marco Antonio quaſi lymphato veſtem à pectore abſciſſam, eaque accinctam manuum dexteritate lectum ſub tentorio poſuiſſe. Et deinde ſic furente turba cum ad manus ſe accingeret, quemdam ex caſtris lecto imaginem eius extuliſſe cera fabricatam. Hic mos de cereis imaginibus in pompa funebri latis, pridem exoleuit apud eos qui nomen Chriſtianæ religioni dederunt, ob aliquam non ferendam ſuperſtitionis & eidolomaniæ opinionem: inque eius locum ordinis ornamenta reſtituta.

Hic Phœbo ſacer.] Id teſtatur his verbis Plato: ἀλλ' ἅτε οἶμαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τε εἰσι, καὶ προειδότες τὰ ἐν ἅδου ἀγαθὰ, ᾄδουσι καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως, ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ: Quia Phœbo ſacri ſunt, vt arbitror, diuinatione præditi præſagiunt alterius vitæ bona, adeoque cantant alacrius, geſtiuntque ea die, quàm ſuperiori tempore. Poëtæ μουσῶν ὄρνιθες dicuntur Theocrito: vt & Latini Poëtæ cycnos pro poëtis accipere non rarò ſolent, vt in eclogis Virgil. *Cycnus Phœbo ſacer.*

Cantantes ſublime ferent ad ſidera cycni.

qua ratione Pindarum, Dircæum cycnum appellat Horatius; quo ſenſu luſciniam Muſarum, ἀηδόνα μουσῶν Palamedem Euripides dixit. ſed hæc obiter. Non verebor Octauij Cleophili, qui ad Ouidianam venam proximè acceſſit, lepidos ea de re verſus apponere, è lib. De Poëtarum cœtu:

Interea niueos liquidum prope flumen olores
Audio cæleſtes edere voce ſonos.
Hanc volucrem Phœbo fertur ſacraſſe vetuſtas,
Quòd referat cantus Delphice magne tuos.
Candida fama viget nullo violabilis æuo,
Nec mors huic nigras iniicit atra manus.
Tu famam vates candorem rere volucrum,
Atque ideò vates concinit inter auis.

Rex olim veteres, &c.] Cycnus Ligurum Rex, in Gallia tranſpadana, Muſicæ laude clarus: qui cùm deceſſiſſet, ab Apolline in ſui nominis auem mutatus creditur, ait Pauſanias in Atticis. Aliam cauſſam 2. Metamorph. Ouid. adfert. Cycnumque alterum Neptuni filium, in auem ſui nominis mutatum facit, eius operis 12. *Cycni regis hiſtoria.*

AD EMBLEMA CLXXXIIII.

Fons Emblematis.

ID Strabo Geograph. 6. pertractat, cuius huc verba referam: ἐδείκνυτο δ᾽ ἀνδρίας ἐν τοῖς λοκροῖς εὐνόμου τοῦ κιθαρῳδοῦ, τέττιγα ἐπὶ τὴν κιθάραν καθήμενον ἔχων. φησὶ δὲ τίμαιος πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τοῦτόν τε καὶ ἀρίστωνα ῥηγῖνοι ἐρίσαι περὶ τοῦ κλήρου. τὸν μὲν δὴ ἀρίστωνα δεῖσθαι τῶν δελφῶν ἑαυτῷ συμπράττειν. ἱεροὺς γὰρ εἶναι τοῦ θεοῦ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποικίαν ἐνθένδε ἐστάλθαι. τοῦ δ᾽ εὐνόμου φήσαντος ἀρχὴν μηδὲ μετεῖναι ἐκείνοις αὐτοῖς τῶν περὶ φωνὴν ἀγωνισμάτων, παρ᾽ οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἄφωνοι, τὰ εὐφθογγότατα τῶν ζώων, ὅμως εὐδοκιμεῖν, μηδὲν ἧττον τὸν ἀρίστωνα καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχειν: νικῆσαι μέντοι τὸν εὔνομον καὶ ἀναχθῆναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι, ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀγῶνα μιᾶς τῶν χορδῶν ῥαγείσης, ἐπιστὰς τέττιξ ἐκπληρώσειε τὸν φθόγγον. id eſt: Oſtenditur apud Locros Eunomi citharœdi ſtatua, quæ inſidentem citharæ cicadam habet. Scribit autem Timæus, aliquando in Pythiorum certamine illum vnà cum Ariſtone Rhegino veniſſe in contentionem, vter præmium ſortiretur. Ariſtonẽ fuſis precibus Delphorum ciues rogaſſe, vt ſibi adeſſent: maiores enim ſuos ipſi Deo Apollini conſecratos, & à Delphis Rhegium miſſam coloniam norat. Eunomum autem dixiſſe illis, numquam de muſica ab eorum primordio certamina fuiſſe, cùm quidem apud eos cicadæ cunctorum animalium cantu ſuauiſſimæ omninò ſonum non haberent. Nihilòminus Ariſtonem ſpe victoriæ ad laudem aſſequendam ſtrenuũ: Eunomũ tamen victorem declaratum, ſtatuam, quam diximus, in patria collocaſſe. Cùm enim inter certandum chorda vna fracta defeciſſet, cicada ſuperuolans adfuit, quæ ſupplementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epigramma Latio donatum, & aliquot verſibus ab Alciato coërcitum, legere eſt in ſectione quarta Græcorum Epigram. titulo εἰς κιθαρῳδούς, quod huc aſcribam.

Statua Eunomi.

Typus Emblematis.

Εὔνομον, ὦ 'πόλλον, σὺ μὲν οἶσθά με πῶς ποτ᾽ ἐνίκων
σπάρτιν ὁ λοκρὸς ἐγώ, πευθομένοις δ᾽ ἐρέω.
αἰόλον ἐν κιθάρᾳ νόμον ἔκρεκον ἐν δὲ μεσεύσᾳ
ᾠδᾷ μοι χορδὰν πλᾶκτρον ἀπεκρέμασεν.
καί μοι φθόγγον ἕτοιμον ὁπανίκα καιρὸς ἀπήτει,
εἰς ἀκοὰς ῥυθμὸν τἀτρεκὲς οὐκ ἔφερεν.
καί τις ἀπ᾽ αὐτομάτου κιθάρας ἐπὶ πῆχυν ἀναστὰς
τέττιξ ἐπλήρου τὰ τριχὶς ἁρμονίης.

πόδεμ

νεῦρον γὰρ ἐξετίναξεν· ὅθ' ἑβδομάταν δὲ μελοίμαν
 χορδᾶς, κἀν τούτῳ γῆρυν ἐκιχρεάμεθα.
πρὸς γὰρ ἐμὰν μελίταν ὁ μεσαμβρινὸς οὔρεσιν ᾠδὸς
 τῆνο τὸ ποιμενικὸν φθέγμα μεθηρμόσατο·
καὶ μὲν ὄκα φθέγξοιτο, σὺν ἀψύχοις τόκα νεύροις,
 τῷ μεταβαλλομένῳ σύμμετέπιπτε θρόῳ.
τοὔνεκα συμφώνῳ μὲν ἐγὼ χάριν. ὃς δὲ τυπωθεὶς
 χάλκεος, ἀμετέρας ἕζεθ' ὑπὲρ κιθάρας.

Eunomum, ô Apollo, tu quidem noſti me, quando vincebam
 Patria Locrenſis ego, interrogantibus autem dicam.
Æolium in cithara modum reſonabam: at in medio
 Cantu, mihi chordam plectrum ſuſpendit (i. fregit.)
Et mihi ſonum verum (i. paratum) quando occaſio poſtulabat,
 Ad aures numerorum non verè reddebat.
Atque (tunc) quædam vltrò citharæ ad cubitum (ſiue, iugum) exurgens
 Cicada complebat veram harmoniam.
Neruos enim pulſabam, quando ſeptimæ curam haberem
 Chordæ, huius voce vtebamur.
Ad meum enim cantum meridiana è montibus cantatrix
 Illum paſtoricium ſonum accommodauit.
Et quidem cùm ſonaret, vnà cum inanimatis neruis
 Mutato ſimul congruebat ſono.
Huius rei cauſſa congruam habeo gratiam: ſic autem formata i. expreſſa cicada)
 Ære, noſtra ſedet ſuper cithara.

Eunomus hic ego, ſcis quo vici tempore, Apollo,
 Locrenſis, referam iis qui mea noſſe volent.
Æolio vt modulo reſonabam; in pectine tenta
 Conticuit medio carmine fracta fides.
Me lyra deſtituit tùm non foret ergo neceſſe,
 Et mihi legitimos non dedit illa ſonos.
Attamen ad cithara cubitum mihi ſponte cicada
 Adfuit, vt veram redderet harmoniam.
Corda fatigabat me ſeptima, quando repentè
 Vox mea ſupplebat quomodocunque ſonum.
Sed mihi cantatrix venit de montibus altis,
 Obtulit atque ſuum meridiana ſonum:
Egregiè reddens modulos, flectebat eoſdem
 Exanimes neruos quodq; referret, erat.

Ergo habeo grates meritò; hincq́; expreſſa cicada
Spectatur conſtans ære ſuper cithara.

Muſica magna vis.

Meminit huius hiſtoriæ Clemens Alexandrinus initio ſtatim orationis, qua Gentes hortatur ad pietatem. Nonius Exodio: Quando ad ludos venit, alij cùm tacerent, totum diem argutatur quaſi cicada. Eius narrationis ἐξήγησις continet ἐπιγραφὴν, nimirum Muſicam Diis eſſe curæ: quod & ſignificat Homerus Iliad. 1. cùm induxit Deos cithara vtentes poſt contentionem de Achille. quod & certè non modò paganorum ſcripta teſtantur, ſed maximè libri ſacri continent, quanta fuerit lege diuina Muſicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud regium Pſaltem variis in locis. Conſule & D. Aug. De ciuit. Dei 17. c. 14. Scripſit Plutar. elegans de Muſica commentarium, cuius vires attingit poſteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Athen. item 12. c. 4. & 14. c. 11. Sed & Muſicæ pulcra laudatio eſt apud Caſſiod. lib. Variar. 2. epiſt. 40. Quantum autem ad hunc locum attinet, repete Prouerb. Achantia cicada: &, Chordæ vice: &, Ad fractam canere, in Chiliad. Eraſm. Sed ſi quis plura volet, ad illuſtrationem huius Emblem. conduxerit fortaſſe legere Plutarchi tractatum De animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare poſſis Strabonis illud ex lib. 10. εὖ μὲν γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν· ἄμεινον δ᾽ ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσι. τοιοῦτον δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ μουσικῆς ἅπτεσθαι: Rectè quidem dictum eſt, mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici ſunt: rectiùs verò quis dixerit, cùm beati fuerint. quod ipſum eſt gaudere, feſtos dies agere, & philoſophari, & muſicam attingere. Sed nimis fortaſſe verboſe hactenus. Nos ne otioſi omninò in hac explicatione ſimus, quatuor potiſſimùm ex hac hiſtoria certè nobili colligimus.

Locus Strabonis additus ex coniectura.

1. Primùm quidem apud veteres Muſicam in magna laude habitam fuiſſe, & eius vſum in magnis quibuſque conuentibus, conuiuiis, ſacrificiis proſecutum.

2. Deinde veteres illos, quanquã vera Dei cognitione destitutos, putaſſe tamen quædam eſſe numina, quorũ opem in rebus aduerſis ſe ſperabant impetraturos: vtque hominum multæ variæque conditiones eſſent, ſic peculiares eſſe Deos, credidiſſe.

3. Tertiò, iis qui temeraria quadam proteruia contenderent, & ſuis æqualibus debitam omnem laudem eripere conarentur, ſæpenumero malè cedere: iis verò qui modeſtè de ſe ſentirent, Deum vltrò frequenter occurrere, adeò vt præter omnium ſpem de fortioribus victores euadant.

4. Quar-

4. Quartò & poſtremò, prodigia quædam & quaſi arcanorum ſuorum receſſus, Deum in rebus penè omninò deſperatis oſtendere: vnde memoria ſempiterna tranſmeet ad poſteros.

Sed multò plura ſunt reconditioris ſenſus in hoc Emblemate, ſi ſingula diligentiùs appendi liceat.

1. Æmulationem rerum honeſtarum incendere vires ingenij ad gloriam aucupandam.

2. Inter pares æmulationem inflammari, cùm nemo ſit qui ingenio velit cedere: & nonnunquam inter eos qui patria diſpares vehementius excitari ſtudium.

3. Deum ex improuiſo nonnumquam apparere, vel in rebus planè deſperatis.

4. Garrulam & ſtridulam cicadam garrulo fidicini opem tuliſſe inſperatam, & iuuiſſe fiduciam.

5. Pro impetrata ope Deo grates habitas vt in caſu ſanè difficili. Nos id opportunè flectimus in diſcordes ac funeſtas procerum noſtrorum rixas ſpecie religionis excitatas: nam poſt occiſionem Principis, non cicadæ è ſolo natæ, ſed vnanimis nobiliũ cœtus harmoniam ſuppleuit impeditam, & interturbatam; fidemque concordem dedit, qua ſaluti Galliarum, & imperio nutanti ſuccurreretur.

Deus nobis hæc otia fecit:
Namque erit is nobis ſemper Deus.

Delphice Phœbe.] à Delphis Phocidis ciuitate Phœbus Delphicus dictus eſt, in qua nimirùm oraculum fuit toto orbe celeberrimum. *Phœbus Delphicus.*

plectro. Inſtrumento, quo fides plectuntur & percutiuntur. Martialis:

Exornent docilem garrula plectra lyram.

in hoſtem Spartyn.] In aduerſarium Spartanum, id eſt, Ariſtonem. Spartyn, Græcus accuſatiuus. Græcum epigramma, vt habent vulgati codices, ſecutus Alciatus, in errorem potuit impingere. Quod eò dico, quia vox, σπάρτην, videri ſuſpecta, non temerè poteſt. ſic legendum putat Nicolaus Gulonius, literarum Græcarum profeſſor Regius: πατρίδ' ὁ Λοκρὸς ἐγὼ, &c. pro eo quod diceremus, κατὰ τὴν πατρίδα ὁ Λοκρός. ſic enim recta erit carminis ſententia: Eunomus enim Locrenſis erat, non Spartanus, niſi fortè putet aliquis σπάρτην, eſſe agnomen quoddam vel cognomen; quod neſcio an probare debeam.

Trita fides.] Rupta.

ſtridere.] Diſſonare.

bombo.] Sono.

argutans ſuauis ales.] Cicada ſuauiter canens.

deſcendit ad legem ſoni.] Aptauit ſeſe ad inſtrumenti muſici concentum.

ab altis ſaltibus.] à ſyluis, & relictis nemoribus, in quibus potiſſimùm frequentia eſt cicadarum.

ô ſancte.] Phœbe.

tuæ cicadæ.] Tibi ſacræ. quo de ſuprà.

Pro citharæ hic fidicen.] Ne tanti miraculi memoria temporis vetuſtate deleretur, citharam Apollini cum cicada ænea inſidente conſecrauit Eunomus. Ad finem huius Emblematis, Græci epigrammatis particulam poſtremam ita corrigit Gulonius meus, τοὔνεκα συμφώνων μοῦ ἔχει χάριν. quæ lectio, vt facilior, mihi probatur.

AD EMBLEMA CLXXXV.

EPIMYTHION eſt elegantiſſimum, quo literatorum æmulationem, quæ ſæpenumero rixarum plena eſſe ſolet, permultas vnà ſecum aduehere difficultates, & contentionum tricas arguit. Id quia non minus varium quàm ingenioſum ſit, haud ego quidem poſſum vel paucis verbis ſoluere, vel vno, quod aiunt, faſce complecti. Quia enim multa ſimul occurrunt, auſpicandum eſſe video à Cadmi fabula. Is Agenoris Phœnicum regis filius, à patre miſſus in remotas terras Europam ſororem quæſiturus, iuſſusq́. Phœniciam non redire priùs, quàm illam vnà ſecum reduceret, Apollinis oraculum dicitur adiſſe, vt quid ſibi eſſet agendum, certò noſſet; eumq́ue reſponſum habuiſſe, vt indomitæ bouis ductum ſequutus, ibi tandem ſiſteret, ſedemq́ue figeret, quo loco illa procumberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Bœotias condidit, Harmoniam Martis ex Venere filiam duxit vxorem, Draconem Caſtalij fontis cuſtodem Marti ſacrum interfecit, cuius dentibus (ſuaſu Palladis) humo, vt ſata quædam mandatis, armatorum militum legiones prodiere, quæ ſe mutuò confecerũt: demtis quinque reliquis, qui Palladis conſilio fœdus & pacem inierunt: quibus ita tandem conciliatis, & quaſi aliquo certo fœdere ſociatis, auxilium Cadmo tulerũt in Thebis inſtaurandis. Ex quo factum, vt poſt aliquantum temporis, in numeroſum populum excreuerint, totamq́ue Græciam ſuo genere & præclarè geſtis complerint. Sed de fabula plus ſatis. Hiſtoriam fuſiùs 3. Transformatio-

Cadmi hiſtoria.

mationum Ouidius eſt perſecutus. Sati dentes labore Cadmi, *Sati dentes quid.* literæ ſunt per totam Græciam primùm ſparſæ, quas ille ingenioſus & induſtrius admodum artifex Græcis ipſis primus tradidit. Quod omninò vel de ſermone literarum monumentis comprehenſo, vel de contentionibus hominum literatorum eſt accipiendum. Draconem primùm παρὰ τῦ δέρκειν, id eſt, *Draco vnde dictus, & quid ſignificet.* acutiſſimè videre, nominatum aliàs admonuimus: quo ſapientiam intelligimus, & diſciplinarum circulum literarum contentum monumentis. Nemo enim eſt qui neſciat liberalem omnem doctrinam ſermone vt plurimùm & ſcriptis quacunq. *Sermo vnde dicatur.* lingua communicari. At ea liberalis cognitio ſermone communicatur & ſcriptis. Sermonem quidem à ſerendis verbis eſſe dictum Grammatici nos admonent; qui ſermo qua parte literis continetur, ſedecim primùm characterum notis conſtabat; tot enim Draconis eſſe dentes aſſeuerant; qui naturæ arcana inueſtigarunt: & ij quidem characteres non modò parum inter ſe conſentiunt, ſed & ſeipſos mutuò quaſi tollunt: id eſt, coaleſcere, aut ſignificare quicquam non poſſunt, niſi quinque vocales adfuerint, quarum ope ac beneficio redeunt in gratiam, id eſt, articulatam orationem faciunt. Armatorum haſtas & gladios poſſumus transferre ad accentuum vel ſpirituum *Haſta, & gladij quid.* ſedes ſiue notas: quæ non niſi Palladis, id eſt, intelligentiæ beneficio, bene inter ſe componi & conciliari queunt. Vel hæ armatorum copiæ ex iis dentibus ortæ, ſtudioſorum quorundam factiones oſtendunt, qui liuore quodam, & æmulatione *Inuidia literatorum.* grauiore moti, ſibi mutuam inferunt interneccionem, dum ſcriptis vltro citroque editis, vel etiam verborum concertationibus, id eſt, λογομαχίαις rixantur, ſuorum συνδρόμων & eorum qui verſantur in eodem circo laboribus detrahunt, eorumque doctrinam importuniùs vellicant. Vidit plus quàm ſatis eſt eius rei exempla noſtra ætas, quæ vt politiorem concinnioremque non modò artium, ſed totius philologiæ tradendæ viam ac rationem ſummo dei beneficio reſtitutam habuit: ſic certè plura, & quidem nocentiora eo monſtra parturiit, ſic vt vero verius dictum ſit, Vbi mel, ibi fel: &, Vbi vber, ibi tuber ſuccreſcere. Porrò numerus perexiguus à Minerua ſapientiæ Præſide in gratiam redire iuſſus, & qui tandem in infinitum numerum excreuerit, ſtudioſorum conditionem notat, qui cùm ſe mutuò iuuant, vberrimum doctrinæ prouentum referunt: ſed quàm pauci ſint qui animi candore & ingenuè id faciant, non *Bartholomæus* eſt meum hoc loco dicere. Hanc fabulam ingenioſè & lepidè *Anulus.* traducit Anulus in typographos Lugdunenſes, refertque den-

tes ſerpentis ad ſedecim literas, quæ tot primùm fuerunt Cadmi tempore: ex quibus conſonas ſeſe interficere ait, quòd nihil virium habeant ſi ſingulæ ſpectentur: quinque vocales, quæ per ſe vocem faciunt, quæque aliis ſoni vim communicant, referre quinque milites, qui mutuò in pacem conſpirarunt. poſtremo typographum elementorum typos, quaſi Cadmum ſerpentis dentes diſſeminare, quibus barbari ad vitæ cultum & humanitatem perueniant. Carmen Anuli hoc eſt:

Cui iaculum, iaculoq; animus præſtantior omni,
Atque leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præſtans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt leo magnanimus,
Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinque (aliis ſe collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terreſtribus has animis inſeuit, & artes:
Ciuiles homines fecit & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe draconis,
Exq; ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſt reliquos caſos, quinque ſuperſtitibus.
Ex quibus eſt hominum pòſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad archetypum, literas qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, ſtemma leonis habet,
Quiq; libris homines ſapientes perficit: an non
Iure pari poſſit dicere chalcographus?
Semino ſerpentis dentes in pelle leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt.

Vipereos dentes, &c.] Totam hanc narrationem Ouid. retulit 3. Metamorph. Lege Plin. lib. 7. cap. 56. Solin. cap. 13. Vipereos autem dentes dixit, pro ſerpentinis, σωματικῶς χρηστῶς, ſpeciei pro genere. Meminit Corn. Tacit. lib. vndecimo Annal. Alluſit Plutarch. ad fabulam Cadmi, qua dicitur ſerpentis dentes proſeminaſſe, initio diſputationis, Cur oracula dare Pythia deſierit. Sed fortaſſe conduxerit ſtudioſos euoluere Sympoſiacon 9. eiuſdem, quæſt. 3. & 4. quo loco quærit cùr A, literarum prima ſit accepta. Aliò flexit hanc fabulam Dio Chryſoſt. orat. 23. quem conſule, ſi vacat.

credidit arvis.] Mandauit ſolo.

Aonio

Aonio ſolo.] In Græcia. Aonia dicta Græcia, ab Aone Neptuni filio, rege Bœotiæ.

monitu Tritonidos.] Suaſu Palladis. Ouidius:

Et ſua iecit humi monitu Tritonidos arma.

Agenorides.] Cadmus Agenoris filius. Hinc fabulæ materiam ſumpſerunt Poëtæ, quòd Cadmus literas Græcas à Phœnicia acceptas in Græciam detulerit, vti iam à nobis dictum eſt.

Quamquam ſatis multa de ſeminatis à Cadmo dentibus adduxerim, vt nihil ſit quod ſtudioſos remorari poſſe videatur, quia tamen iam ab inſtituta hac commentatione mihi propoſuerim nullam illuſtrandi Alciati materiam prætermittere, adijcio hîc quod apud Iſacium legi, ad hunc fermè ſenſum: Cadmus cum draconem Martis interfeciſſet, aquam ad filiam* portantes, euulſos illius dentes ſeminauit; ex quibus procreati ſunt armati viri: & à quibus aiunt Thebanos ſuum genus duxiſſe; quæ tamen fabuloſa eſſe conſtat. Palæphatus Stoïcus (frigidè quidem ſed tamen allegoricè) tradit Cadmum è Phœnicia venientem, dentes elephantum habuiſſe, quibus humo mandatis, ſuppetias illi aduerſus fratrem tulerunt. Sed Androtion hiſtoricus ſcribit Cadmum cum quibuſdam Palantibus veniſſe Thebas: exiſtimat tamen idem Iſacius, draconem illum prædonem fuiſſe, vel præfectum quendam, inſidiatumque ſacra facienti Cadmo, & aliquot ex ſuis ſociis ſuſtuliſſe. Deinde Cadmum inſtructis militum ordinibus eundem draconem, & draconis ſocios interfeciſſe, quos dentes nominat eo quòd mordaces eſſent, ex iis autem multos fudit, alios ſibi affinitate iunxit. hæc ille. Cornel. Tac. vti alio loco admonuimus lib. xi. Annalium meminit Cadmi vt literarum inuentoris apud Græcos.

Mythologia de ſeminatu à Cadmo dentibus.

AD EMBLEMA CLXXXVI.

SEPTEM ſapientum tanta fuit apud priſcos auctoritas, vt propter vitæ integritatem & ſententiarum quarundam paucis verbis comprehenſarum pondus & grauitatem, ſoli omnium σοφοὶ dicerentur. Vitæ quidem inſtituto & moribus ab aliis differebant, & ſeriis quibuſdã ſententiis & apophthegmatis aliorum mores informabant. D. Auguſtinus De ciuitate 8. & 18. eos ait claruiſſe poſt Poëtas Theologos, & vitæ genere laudabilia quædam hominibus præſtitiſſe, nullumque monumentum, quod ad literas attinet, poſteris reliquiſſe, niſi quòd Solon quaſdam

Septem Græciæ ſapientes qui.

quaſdam leges Athenienſibus dederit, Thales verò Phyſicus ſuorum dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copioſeque ſermonibus illuſtrarunt. In Græcorum Epigrammatôn collectaneis octoſtichon extat de ſeptem horum ſententiis inſignioribus, & de cuiuſq. nomine & patria, quod hic propter concinnitatem aſcribere non grauabor. Adde quòd eædem ipſæ ſint, quas Alciatus illuſtrat ſymbolis, vt Emblematis naturæ & decoro inſeruiat:

ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ' ἔπος πόλιν, οὔνομα, φωνήν.
μέτρον μὲν, κλεόβουλος ὁ λίνδιος εἶπεν, ἄριστον.
χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαίμονι. γνῶθι σεαυτόν.
ὃς δὲ κόρινθον ἔναιε, χόλου κρατέειν, περίανδρος.
πίττακος, οὐδὲν ἄγαν, ὃς ἔην γένος ἐκ μιτυλήνης.
τέρμα δ' ὁρᾶν βιότοιο, σόλων ἱεραῖς ἐν ἀθήναις.
τοὺς πλέονας κακίους δὲ βίας ἀπέφηνε πριηνεύς.
ἐγγύην φεύγειν δὲ θαλῆς μιλήσιος ηὔδα.

Nomina, dicta, vrbes ſeptem canimus ſapientum.
Optima menſura eſt, Cleobulus Lindius inquit.
Te cognoſce ipſum, Lacedæmonis incola Chilon;
Quiq; Corinthius eſt, iram rege, ait Periander:
Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenis.
Atticus hinc Solon, vitæ, inquit, reſpice finem,
Non ſpondere, Thales Mileſius vtile cenſet.
Plena malorum cuncta, Bias canit vrbe Priene.

Apud Auſonium pleniùs eadem apophthegmata Græcè & Latinè repetes, apud quem etiam ludum eorundem ſapientum videre eſt. Cætera percurramus.

Cleobulus. *Cleobulus.*] Hic ex Pindo vrbe Rhodi inſulæ, patre Euagora, in Aegypto didicit. Dicebat, cauendas eſſe inimicorum inſidias, & amicorum inuidiam. Eius vitam lege apud Laërt. lib. 1. Huius inſigne dictum fuit ἄριστον μέτρον, Optima menſura; vel, Optimus modus. Ad quod συμβολικῶς deſignandum, trutina ſiue lanx adhibetur: eâ enim quæque ponderantur. Idem habet Heſiod. 1. ἔργων.

Chilon. *Chilon.*] Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magiſtratus à tribunatu plebis Romani non multum differebat. Fuit paucíloquus, in ſermone cõciſus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconiſmus. Elogio proditum eſt, ſeptem aliorum fuiſſe ſapientiſſimum. Eius inſigne apophthegma, γνῶθι σαυτόν, quod per ſpeculum intelligitur. Plura Laërt. lib. 1, Plin. lib. 7. cap. 32. & Eraſm. in Adag. Noſce teipſum. Sententiam hanc tribuit Aeſopo Plutarch. ad finem Sympoſij ſeptem ſapientum. Sed quid ſpecu-

ſpeculum cum ſui cognitione? Inuenta ſunt ſpecula, inquit Seneca 1. quæſtionum naturalium, cap. 17. vt homo ſe ipſe noſceret. Multa ex hoc conſecuta: primò, ſui notitia, deinde & ad quædam conſilium. formoſus, vt vitaret infamiam: deformis, vt ſciret redimendum eſſe virtutibus quicquid corpori deeſſet: iuuenis, vt flore ætatis admoneretur, illud tempus eſſe diſcendi, & fortia audendi: ſenex, vt indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit noſmet ipſos videndi. Hæc ille.

Periander.] Hunc aiunt tyrannum fuiſſe immodica quadam iracundia, quique ciuitatem auro ſpoliarit, & inceſtus non nominandos perpetrarit. vnde plerique negant hūc fuiſſe vnum è ſeptem ſapientibus, ſed alterum quendam nomine Periandrum Ambraciæ natum. Dictum celebre *Iram cohibendam:* quod fic no ori admoto intelligi datur apud quoſdam ſcriptores. Sed hîc pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur lipothymiæ. Vide Plin. 20. cap. 4. & lib. 26. cap. 9. *Periander.*

Pittacus.] Hiradio patre Thrace natus, vir amans libertatis, iuſtiſſimus & fortiſſimus. Huius egregium dictum, μηδὲν ἄγαν, & γνῶθι καιρὸν: quorum altero mediocritatem, altero tempus eſſe cognoſcendum, id eſt, temporis habendam eſſe rationem admonebat. Symbolum autem prioris eſt gith, nigerrimum ſemen optimumque, excitatiſſimi odoris. quo minimo ſumpto in cibis dat ſaporis gratiam: largiùs autem, venenum exhibet. Plerique ſuſpicantur eſſe minutulum piper, quod poyuretum noſtri vocant, & pharmacopolæ Nigellam Romanam. Plin. lib. 20. cap. 17. Melanthion & melaſpermon nominat, de cuius ibidem viribus ſatis & lib. 19. cap. 8. *Pittacus.*

Solon] In Salamine inſula natus, quæ iuris erat Athenienſium, parentibus nobiliſſimis ortus, leges Draconis, ſanguine, non atramento ſcriptas mitigauit, aliis promulgatis certè mitioribus toto orbe celebratis. Nullum ante mortem beatum dicendum, ſed expectandū vitæ finem dicebat. quod Ouid. 3. Transformat. retulit his verbis: *Solon.*

——ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.

Id Termini figura refert, cuius effigiei rationem ſuprà iam ſatis expreſſimus.

Bias.] Hic Prienis vrbe Ioniæ natus, cuius inſigne dictum à plurimis celebratū: *Omnia mea mecum porto:* & illud noſtrum, *Bias.*

οἱ πλεῖστοι κακοὶ, quo taxabat vitiorum inter homines omni par-
Sardi. te ſcatentium multitudinem: quod figuratur per Sardum ho-
Muſimones. minem muſimoni inſidentem. Muſimones, aſini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. vnde Lucilius:

Pretium emit qui vendit equum muſimonem.

Sardi autem deprauati & nefarij ſunt habiti. Notatur itaque rerum malarum copia ſub duobus hiſce, quibus abundat Sardinia. Lege Plinium 8. cap. 49. De Biante Laër. Valer. Max. lib. 7. & Gell. lib. 5. Gloſſularij ciuilis ſapientiæ celebrant neſcio quæ brocardica, vt hoc: Bonus præſumitur qui eſt bonæ nationis: malus, qui malæ. Et illud,

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri;

ad l. quod ſi nolit, 31. §. qui mancipia, D. de ædil. edict. Et Horatius puellam commendans à genere, ait,

Crede non illam tibi de ſceleſta
Plebe delectam, neque ſic fidelem
Sic lucro aduerſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.

Thales. *Thales.*] Nobiliſſima ortus familia Mileti, Geometriæ & Aſtrologiæ peritiſſimus. Inter eiuſdem graues ſententias eſt ea, qua monebat ſponſionem non eſſe faciendam, *ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη*. qui enim ſe vadem ſtatuit, ſibi ſeruitutem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromatum, Sponſionem eſſe noxæ filiam dicit (ex Thalete) ſponſionis verò mulctam: id eſt, *ἐγγύα ἄτης θυγάτηρ, ἐγγύας δὲ ζημία*. Symbolum eſt parra vel merops, quæ pedibus aut viſco captæ conſocias attrahunt. Tales enim ſunt debitores, qui vt ſeſe explicent irretitos, alios quos poſſunt fideiuſſores aucupantur. Parra quidem auis inauſpicata, quæ galerita vel alauda dicitur. Plinius 11. cap. 37. Merops, quòd apes comedat, apiaſtra, idem lib. 10.

AD EMBLEMA CLXXXVII.

VT minùs prouectis aliquantiſper conſulam, paulò altiùs repetam carminis huius argumentum ex ſententia Dio-
Oedipi vita & fatum. dori Siculi, Sophoclis & Strabonis. Oedipus Colonæus, inquiunt, Agenoris ex Labdaco nepos & Iocaſtæ filius: quem pater cùm ex oraculo futurum cognouiſſet, vt à filio vita priuaretur, Oedipum recèns natum paſtori dedit interficiendum. Ille ſuſpenſum traiecta reſti per vtrumque pedem reliquit in Cythe-

rone

tone. Sed Melibœus paſtor regius, tum fortè miſericordia motus, ad Regem ſuum Polybum detulit: qui cùm liberis careret, pro filio curauit educandũ, & à tumore pedum Oedipum nominauit, ἀπὸ τοῦ οἰδεῖν τοὺς πόδας. Cùm adoleuiſſet iam corpore robuſtus & animo forti, ſui generis ignarus, Apollinis oraculum de patre conſuluit: à quo reſponſum habuit ſe parricidam futurum, & ſuæ matris maritum. Itaque Corinthum repetere noluit, viamque ingreſſus qua Thebas proficiſceretur, obuium parentem (à quo, quòd nõ ceſſiſſet, ſceptro fuerat percuſſus) interfecit. Regio Thebana tunc temporis infeſtata erat cladibus, & latrociniis Sphingis. Monſtrum id erat ore virgineo, quod captis & in præcipitium adductis ænigma ſolebat proponere, eosq. qui id neſcirent diſſoluere, de ſaxis præcipites dabat. Hoc verò tale fuiſſe traditur ænigma: *Quod animal eſſet & quadrupes, & bipes, & tripes*, quod Auſonius Eidyllio decimoquinto, vbi de ternario numero, bellè complexus eſt his verbis,

Qui bipes & quadrupes foret, & tripes, omnia ſolus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Creon Thebanorum Imperator eam ob cauſſam edictum per vniuerſam Græciam promulgari iuſſit; eſtque pollicitus, vt qui Sphingis ænigma diſſolueret, ſuam illi ſororem daret vxorem. qua fama excitatus Oedipus, ad montem Spinthium profectus, ænigma ſoluit, deque humanæ vitæ partibus interpretatus eſt. Homo enim quadrupes infans, propter corporis imbecillitatem: ætate ineunte, bipes: ſenex autem tripes, quòd ſæpiùs vtendum baculo ſit ea ætate, quæ aliquid vietum habet & caducum. Soluto ergo problemate Sphinx doloris impatientia ſe ex edito monte præcipitem dedit. Hanc fabulam variis modis à ſcriptoribus traditam reperi. Sphingis ortum habet Heſiod. in Theogonia: ſuntque qui aſſerant Sphingem eſſe ex genere ſimiarum, vt Diodorus. At Albertus Magnus 22. De animalib. & Solinus cap. 30. Polyhiſt. ſimias eſſe volunt. Alia Plin. ſcribit lib. 8. cap. 21. & 11. cap. 72. & 35. cap. 12. ex quibus locis petendam eſſe veram Sphingis deſcriptionem plerique cenſent. Sabellic. principio Ennead. 7. libro 1. credit Sphingem perniicioſum quendam hominem fuiſſe, qui ſua calliditate multos peremerit. Sed hæc miſſa faciamus, & ad mythologicam tractationem veniamus. Sphinx triformis (vtpotè quæ puellari forma ſit, plumis tecta vt auis, & leoninis pedibus) ignorãtiam arguit, in editiſſimo huius vitæ monte, & quaſi theatro locatam, infinitam hominum multitudinem ſua feritate opprimere nõ alia *Sphingis deſcriptio.*

Virginis facies in Sphinge.

Pluma Sphingis.

Leonini pedes.

Ingenij leuitas.

Voluptas corporis.

de cauſſa, niſi quòd ſeſe non agnoſcant, id eſt, ſe homines eſſe ignorent. Triplex autem monſtri forma refertur ad tres primarias cauſſas efficientes ignorantiæ. Nam virginea facies voluptatem repræſentat, fœdamque libidinem, quæ hominem ita excæcat & afficit, vt eum ab humanitate degenerem in belluinam fermè naturam commutet, quo fit vt ab omni vera diſciplina rectaq. inſtitutione penitùs abhorreat. Plumæ volucres, quibus totum corpus occupatur, & quaſi obſidetur, leuitatem & inconſtantiam animi ſatis apertè declarant, quæ quidem cùm rationis principatum, vel naturæ vel conſuetudinis vitio præripuit & occupauit, quid in homine reliqui eſt, quod firmum aut conſtans eſſe vel videri poſſit? Cæterùm pedes, quales ſunt leonis, indicant ſuperbiam arrogantiamque; quæ cùm falſam de rebus opinionem habeat, ſeq. ſcire putet quod neſcit, non mirũ eſt ſi turpiter impingat, & longiſſimè abſit à perfecta rerum cognitione. Prima itaque ignorationis cauſſa eſt ingenij leuitas, vel temeritas, quæ quid maximè ſe deceat, non videt. Altera eſt corporis voluptas, primo quidem aſpectu blandiens, ſed aſperrima, triſtisque, poſtquàm guſtaueris: De qua ſic antè,

——meretricius ardor

Egregiis iuuenes ſeuocat à ſtudiis.

Superbia.

Tertia cauſſa omnium pernicioſiſſima, & ad nocendum imprimis efficax, eſt animi elatio & arrogantia: de qua, quia iam in ſuperioribus, verbum non amplius addam.

Sphinx, ignorationis ſymbolum.

Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia.] Quia hîc Sphinx adhibetur pro typo ignorationis, id certè primò videtur eſſe tractum ex tabula Cebetis Thebani: cuius ipſiſſima verba huc traduco ad maiorem fidem: ἔστιν ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προὐβάλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίῃ τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίῃ, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστίν. αἰνίττεται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ· ταῦτ' οὖν ἐὰν μή τις συνίῃ, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς οὐχ εἰσάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι. ἂν δέ τις γνῷ, ἀνάπαλιν ἡ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. id eſt: Hæc expoſitio eius ænigmatis, quod à Sphinge proponebatur hominibus. Qui enim illud intellexerat, ſalutem quidem conſequebatur; qui verò minimè, in exitium incidebat. Eo modo ſe habet ea explicatio. Sphinx enim eſt hominibus inſipientia. Hæc autem proponit quid bonum, quid malum; quid

quid neque bonum, quid neque malum ſit in vita. Quæ ſi quis minùs intellexerit, ab ea interimitur: neque id ſemel, ſicut is qui depaſtus à Sphinge moriebatur, ſed per omnem vitam paulatim abſumetur, vt qui perpetuis ſuppliciis addicti ſunt; contrà verò ſi quis agnouerit, occiſa tandem inſipientia, ſalutem ipſe conſequitur, & beatus & felix per totum vitæ curriculum euadit. hæc ille. Cæterùm (quod nolim prætermiſſum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem retulit ad ingenij ſollertiam, & robur corporis, ob humanam faciem & leoninum corpus. Attigit Aelian. de hiſtoria animal. lib. 2. cap. 7. Retulit ad iuſtitiam Dio Chryſoſtom. Orat. 10. ſub finem, & torquet ad ſophiſtarum genus.

At quibus eſt notum, &c.] Plato in Charmide, & Plutarch. variis locis tradunt aſſcriptũ fuiſſe pro foribus templi Apollinis Delphici, literis aureis, ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ, id eſt, NOSCE TEIPSVM, in quo omnis ſapientiæ neruos eſſe ſitos permulti auctores tradiderunt: quod Alcibiadi apud Platonem Dialogo De natura hominis, omnium difficillimum videtur, eiusque difficultatis rationem explicat Anton. Zimara lib. Problematôn. Hanc ſententiam diuino beneficio in terram ad homines delapſam plerique exiſtimarunt, vt Iuuen. Sat. 11. cuius quidem diuini præcepti vires, vt copiosè, ſic & eruditè tractat M. Tullius De legibus 1. Qui ſeipſum norit, inquit, primum ſe aliquid habere ſentiet diuinum, tantoq. munere Deorum ſemper dignum aliquid & faciet & ſentiet: & cùm ſeipſe perſpexerit, totumque tentarit, intelliget quemadmodum natura ſubornatus in vitam venerit, quantaque inſtrumenta habeat ad obtinendam, adipiſcendamque ſapientiam: quemadmodum principio rerum omnium, quaſi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, quibus illuſtratus, ſapientia duce, bonum virum, & ob eam ipſam cauſſam cernat ſe beatum fore. Nam cùm animus cognitis perceptisque virtutibus, à corporis obſequio indulgentiaque diſceſſerit, voluptatemque, ſicut labem aliquam dedecoris oppreſſerit, omnemque mortis dolorisque timorem effugerit, ſocietatemque carnis eiecerit, tum omnibus ſe naturâ coniunctum duxerit, cultumque Deorum & puram religionem ſuſceperit, & exacuerit illam vt oculorum, ſic ingenij aciem ad bona eligenda, & reiicienda contraria: quæ virtus ex prouidendo eſt appellata prudentia: quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idemque cùm cælum, terras, maria, rerumque omnium naturam perſpexerit, eaque vnde generata, quò recurrant, quando, quomodo obitura, quid in his mortale

Noſſe ſeipſum quam vim habet.

& caducum; quid diuinum æternumque ſit, viderit, ipſumque ea moderantem & regentem penè prehenderit, ſeque non vnis circundatum mœnibus popularem alicuius definiti loci, ſed ciuem totius mundi, quaſi vrbis vnius agnouerit, in hac ille magnificentia rerum, atque in hoc conſpectu, & cognitione naturæ, Dij immortales, cùm ſe noſcet (quod Apollo præcepit Pythius) quàm contemnet, quàm deſpiciet, quàm pro nihilo putabit ea quæ vulgò dicuntur ampliſſima! Atque hæc omnia quaſi ſepimento aliquo vallabit, differendi ratione, veri & falſi iudicandi ſcientia, & arte quadam intelligendi, quid quamque rem ſequatur, & quid ſit cuique contrarium. Idem Cicero 1. Tuſcul. Eſt illud vel maximum, ait, animo ipſo animum videre: & nimirùm hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet, vt ſe quiſque noſcat: non enim, credo, id præcipit, vt membra noſtra aut ſtaturam, figurámve noſcamus: neque nos corpora ſumus: neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cùm igitur, Noſce te, dicit, hoc dicit, Noſce animum tuum. Nam corpus quidem quaſi vas eſt, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur noſſe, niſi diuinum eſſet, non eſſet hoc acrioris cuiuſdam animi præceptum, ſic vt tributum Deo ſit, hoc eſt ſeipſum poſſe cognoſcere: & hæc hactenus Cicero. Apollo apud Ouidium 2. Artis, de ſuo templo:

Eſt tibi diuerſum fama celebrata per orbem
Littera, cognoſci quæ ſibi quemque iubet.

Auſonius eidyllio 4.

Quanquam difficile eſt ſe noſcere, γνῶθι σεαυτόν,
Quàm properè legimus, tam citò negligimus.

Hanc porrò ſententiam Thaletis eſſe vult Laërt. lib. 1. Chilonis verò Plinius lib. 7. cap. 32. Lege Platon. in Amatoribus, Stobæi ſermonem περὶ τοῦ γνῶθι σεαυτόν. Macrob. 1. Satur. cap. 6. Adagium, Noſce te; multoſque alios qui auream hanc cæleſtemque gnomen ſcriptis commendarunt, & quantum habeat in mortalium rebus momenti, explicuerunt.

Delphica litteræ.] Sententia Delphica perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. ſub perſona Socratis. Platonis iſtuc mihi occurrit è Philæbo: τῆς πάσης πονηρίας ἐστὶ τοὐναντίον πάθος ἔχον, ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν δελφοῖς γραμμάτων. τὸ γνῶναι σαυτὸν λέγεις, ὦ σώκρατες. Philemon Comicus ait hanc ſententiam non temere laudem habuiſſe in Delphis maximam:

Τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, οὐ μάτην σὺ ἴσθ' ὅτι
Τὸ ῥῆμα τοῦτ' δέξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.

Præcipitem

Præcipitis monſtri.] Ignorantiæ, quæ eſt reuera θηρίον ἄλκιμον, καὶ δυσπάλαιστον κακὸν, vt loquitur Sophocles περὶ ἀμαθίας. Præcipitis monſtri, id eſt deiecti, deturbati, ruentis. Vel monſtrum præceps, idem eſt atque periculoſum, eo quòd in præcipitiis ſaxorum vel montium pericula maiora eſſe putentur.

Namque vir ipſe bipesq́ue, &c.] Tres hîc notantur ætatis humanæ partes, infantia, virilis ætas, & ſenectus. Alij aliter diſtribuunt: ſed non eſt inſtituti noſtri cuncta perſequi. *Tres ætates.*

Primaq́ue prudentis laurea.] Primus ſapientiæ gradus à veteribus celebratiſſimus, SEIPSVM NOSSE, vltimus NOSSE DEVM; vt rectè pieq́ue monuerunt quidam Philoſophi Chriſtiani. *Primus ad ſapientiam gradus.*

Laurea.] Victoria, gloria. Martialis 7. lib. 4.

—veniat laurea multa licet. & in 8.

Non minor iſta tua laurea pacis erit.

Idem in ſecundo dixerat, initiò ferè:

Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua eſt.

Auſonius eidyllio 9.

Hæc profligati venit modò laurea belli.

noſſe virum.] Oraculum id, γνῶθι σαυτόν, præter cæteros explicat Plutarch. libello De diſcrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum ſequi, & ſeipſum noſſe, ſalutis eſſe ſummam. Et Clemens Alexandr. ſtatim initio 3. lib. cui Pædagogo nomen indidit, pulcherrimam & maximam diſciplinarum omnium ait eſſe, ſeipſum noſſe: quia qui ſeipſum norit, Deum cognoſcit, &c. vide reliqua. Nemo inſipientium (inquit Dio Chryſoſt. 4. Orat. de regno) ſeipſum nouit. Neque enim id Apollo præcepiſſet in primis, niſi cuique difficillimum viſum eſſet. Nónne putas inter morbos nullum magis perniciosum inſipientia? cumq́ue qui ſit inſipiens, ſibi ipſi nocentiſſimum? an etiam plurimorum cauſſam malorum aliis eſſe?

AD EMBLEMA CLXXXVIII.

ID ex Aeſopi apologo de vulpe & capitis humani ſimulacro, quod cùm offenderet, artem quidem & vultus effictì laudauit elegantiam, ſed nihili eſſe duxit, quia cerebro careret. quod torquetur πρὸς ἄνδρας μεγαλοπρεπεῖς μὲν τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλογίστους. vel in quoſdam formoſulos & elegantiore cultu adoleſcentes, cætera verò prorſus obtuſos nulliusq́ue frugis, *Forma nihil, ſi ſola forma eſt.*

qui certè nihil aliud circumferunt, quàm quod dici ſolet, In aurea vagina gladium plumbeum. vnde conqueſtus eſt neſcio quis Græcorum his quidem verbis:

πολλοῖσι θνητῶν ἡ μὲν ὄψις εὐγενής,
ὁ νοῦς δ᾽ ἐν αὐτῇ δυσγενὴς εὑρίσκεται. id eſt,
Multis mortalium aſpectus liberalis:
Mens autem in ſe ignobilis deprehenditur.

Rectè admonuit Thales laborandum non eſſe in facie exornanda, ſed potiùs in actionibus & ſtudiis honeſtis pulchritudinem

Nireus formoſiſſimus.

eſſe quærendam. Lubens apponerem exemplum Nirei ex Homero Iliad. γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, eorum qui ad Ilium venerunt formoſiſſimus: ſed, vt ille ſubiicit, ἀλαπαδνὸς ἔην, imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius ſemel dumtaxat Homerus meminit in nauiũ catalogo; vt perſpicuè oſtenderet eam corporis formam ad res excellentes, & quæ laude dignæ

Socratis dictum ſapiens.

ſunt, minimè idoneam. Eſt itaque operæ pretium, iuxta Socratis præclarum monitum, quemque virtutis & honeſti ſtudioſum τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχήν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ᾽ αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς. id eſt: ſuam ipſius formam in ſpeculo debere conſpicere, vt ſi forma bona ſibi videatur, exerceat eam vnà cum animo, & faciat quæ forma digna ſunt: vt putet admodum abſurdum eſſe in pulchro corpore animum deformem continere: quòd ſi deformis ſit in iis quæ corporis ſunt, eo magis curandum ſibi nitendumque, vt pulchritudinem animi conſequatur. Cæterùm Philoſophi permulti animæ ſedem in cerebro, tamquam in arce ſumma poſuere: vnde vecordes & inſipidi vulgò dicuntur cerebro vacui. Iuuenal. Satyr. 14.

Cùm facias peiora ſenex, vacuumq́ue cerebro
Iampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?

Prouerb. Caput vacuum cerebro. Apologum ita ſcitè redditum huc apponam:

Mimi ingreſſa domum vulpes dum ſingula rerum
Viſendi ſtudio, ſcenæ inſtrumenta reuoluit,
Formoſi laruam ſimulacrum repperit oris:
Inq́ue manu ſumens, animóq́ue & lumine luſtrans,
O quàm inſigne caput, ſpecie quàm, dixit honeſta,
Sed rationis inops, caſſóq́ue informe cerebro.
Sordet honos formæ, niſi cui ſapientia iuncta eſt.

Iocus mordax Ciceronis in P. Clodium.

Cicero in oratione quæ non exſtat, in Clodium & Curionem,

Credo

Credo poſtquam tibi ſpeculum allatum eſt, longè te à pulchris ſenſiſti abeſſe. Iocatur Tullius in Clodij formam, & ad cognomen familiæ Pulchrorum alludit; eos proditum eſt fuiſſe prudentes, ſobrios, continentes, modeſtos, Reique publicæ ſuo tempore perſtudioſos, à quibus longe aberat Clodius. Sed quia de forma corporis nonnihil attulimus: huc conferre placet dictum Iuliani Imperatoris, quod vt memorabile laudatur à Marcellino lib. 25. hiſt. Turpe eſſe ſapienti cum habeat animum, captare laudes ex corpore. Egregiè Seneca epiſt. 66. Errare mihi videtur qui dixit,

Gratior eſt pulcro veniens è corpore virtus.

Non enim vllo honeſtamento eget ipſa, at ſui magnum eſt decus, & corpus ſuum conſecrat. Claranum noſtrum cæpi intueri: formoſus mihi videtur, & tam rectus corpore quàm eſt animo. Poteſt ex caſa vir magnus exire: poteſt ex deformi, humilique corpuſculo formoſus animus ac magnus. Quoſdam itaque videtur mihi in hoc natura tales generare, vt adprobet virtutem omni loco naſci. Si poſſet per ſe nudos edere animos, feciſſet. Nunc quod amplius eſt, facit. quoſdam enim corporibus impeditos, ſed nihilominus perrumpentes obſtantia, &c. Succurrit Galeni, ſeu Menodoti non inuenuſtus πρὸς τέχνας locus, vbi de Nireo, de quo ſuprà. Quid enim gratia formæ niſi ſit cultus animus?

Fabrè.] Id eſt, affabrè, ingenioſè, artificio quodam ſingulari, δαιδαλέως.

O quale caput eſt, ſed cerebrum non habet.] ὢ καλὴ κεφαλὴ, ἀλλ' ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. Græcè lepidiùs.

AD EMBLEMA CLXXXIX.

Hvc pertinet Diogenis apophthegma, cùm diceret indoctum diuitem, arietem eſſe in aureo vellere; & Socratis, qui eius generis homines aurea mancipia, & equos argento circumtectos appellabat. Hîc verò notantur potiſſimùm locupletes illi, qui cùm ſint hebeti & obtuſo prorſus ingenio, ducuntur trahunturque pro vxorum arbitrio, vt eorum negotia è famulorum ductu regulaque pendeant: nec ſecus ac infantes anniculi è nutricis amplexu, illi quid loquantur, quidque ſtatuant, non habent, quòd illos animus & rationis copia deficiat. In quos hoc Palladæ torqueri ſolet: *Aries in aureo vellere.*

πλοῦτον μὲν πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος,
ὦ τοῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης.

Serui homines ob imperitiam. Xenophontis locus 4. Comment. ſatis eſſe poteſt ad id Emblema illuſtrandum: nempe ὅτι ἄνθρωποι δοῦλοι δι' ἄγνοιαν, κἂν πλούσιοι. quæ Socratis diſputatio eſt cum Euthydemo. Non dedecet aliquando rebus ſeriis iocos immiſcere non inurbanos. Sic ludunt noſtri quidam in famulorum conditionibus:

Miles habet ſeruum: monachus, clerusq; ſodalem:
Plerumq; & ſocium ſtultus vterque tenet.

Nempe qui ſeruit militi, verè non ſimulatè obſequitur: at clerici & monachi ſæpe pro ſeruis dominos ferunt, & ad eorum mores ſeſe nimis aliquando ſupinè accommodant. ferunt ergo pudendam δουλοκρατίαν, digni ſeruire magis, cùm nulla turpior ſeruitus quàm voluntaria. Cum Diogenis apophthegmate, de quo ante, conſentit illud Caij Cæſaris, quod à Corn. Tacito memoratur lib. 13. Annal. Iulium Silanum auream pecudem appellabat C. Cæſar ob ſegnitiam, vel vecordiam potius. *Iulius Silanus aurea pecus.* Certè ouis in Hieroglyphicis tum fœlicitatem, tum ſtultitiam arguit: fœlicitatem quidem ex oue portendi Ethruſca diſciplina olim docuit. Maro diuitias oſtentans ſuas ait, *Mille mea Siculis errant in montibus agnæ:* Idemque fœlicitatem aurei ſeculi ſub Auguſto reuiuiſcentis attingens, *Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti,* &c. At de ſtultitia hæc pauca: Accius in Somniis poſuit ouillem fœtum in Tarquinium Superbum concitatum, tanto impetu irruentem, vt regem ſolo proſterneret: quod Brutum indicabat, quem Rex ille hebetem, & quaſi pecudem exiſtimabat. Fabius etiam Maximus, cùm prima ætate communi hominum iudicio putaretur hebetior, Ouiculæ cognomine appellatus eſt. Vt autem Phryxi fabulam attingam, ille nouercæ inſidias vnà cum Helle ſorore fugiens viſus eſt per mare vehi ab ariete velleris aurei. Aiunt autem ei nauem fuiſſe paratam fugienti, cuius inſigne aries erat. Phryxi meminit Annal. 6. Tacitus: Parthi ferunt ſe Theſſalis ortos. Fabulam de Phryxo deque Helle copioſè narrat Iſacius Tzetzes in Lycophronem.

pretioſo in vellere.] De aureo vellere Ouid. 7. Metamorph. & Iuſtinus in Trogum lib. 42. *Aureum vellus.* Sunt qui aurei velleris pellem interpretentur fuiſſe librum quendam veterum more in pelle conſcriptum, in quo auri conficiendi ſcientia traderetur: cuiuſmodi libros cùm Diocletianus ſumma diligentia perquiſiuiſſet apud Aegyptios (qui huius peritiſſimi cenſebantur) omnes flamma conſumpſiſſe fertur, ne diuitiis ita cõparatis Aegyptij

Roma-

Romanis inferre bellum auderent: atque ex eo tempore artem hanc publico Cæſaris edicto ſemper habitam fuiſſe flagitioſam. Sed dum alios pleroſque auctores voluo, occurrit id quod de aureo vellere plurimi referunt, ex Suida potiſſimùm, explicantque, vti iam admonui de arte, quam χημείαν Græci appellant. Alij verò malunt hoc intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos eſſet, à principibus quibuſdam viris congeſtam. At verò Colchica regio propter vicinitatem Caucaſi montis, auro abundabat, vel teſte Strabone, qui ſcribit multos fontes ex Caucaſo manare, ſcaturientes arena aurea, tam tenuï, vt oculorum aciem effugiat, eamque colligi ab incolis, pellibus quibuſdam lanoſis in aquam iniectis. Hinc enim ſuſpicari poſſumus locum eſſe fabulæ datum: pelles enim, ſubſidente in iis arena, ſpeciem aurei velleris præ ſe ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc transferre non pigeat. παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάρρους, ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις κατατετρημμέναις, καὶ μαλλωταῖς δοραῖς ἀφ' οὗ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Meminit Corn. Tacit. 6. Annalium.

ſenſu hebeti.] Qualis eſt ouis, animalis ſtolidi & inſipientis prorſus. vnde illud, προβατίου βίον ζῆν, & προβάτων ἦθος. Pierius libro 10.

Coniugis aut ſerui quem regit arbitrium.] Is aptè dicitur à Græcis γυναικοκρατούμενος, καὶ δουλοκρατούμενος. Philæmon Comicus rectiſſimè ſcripſit vxoris probæ partes eſſe, vt ſe non ſuperiorem marito putet, ſed dicto audientem: adiungit enim magnum eſſe malum ſi mulier viro dominetur eumque ſuperet. Ita ille,

> Ἀγαθῆς γυναικός ἐστιν, ὦ Νικοστράτη,
> Μὴ κρείττον' εἶναι τἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον·
> Γυνὴ δὲ νικῶσ' ἄνδρα κακόν ἐστιν μέγα.

AD EMBLEMA CXC.

DVO ſunt quæ matrimonio iunctis maximè conueniunt, idque ſtabiliunt, & communi vinculo ligant, nimirùm fides & amor. Huius quidem ſymbolum, canis fidiſſimum animal: illius autem pomus vel malus frugifera. Coniugum ſiquidem copula, quæ fit mutua corporum coniunctione, fide conſtantiaque fouetur imprimis atque conſeruatur. Poma autem Veneri conſecrata, cui nimirum aureum Heſperidum fuit adiudicatum: *Malum Veneri ſacrum.*

 iudicatum:

iudicatum : & earum beneficio Atalantam vicit Hippomenes, & Galatea ſuum amaſium malo petiit. Huc pertinet Epigramma Platonis ex Laërtio:

τῷ μήλῳ βάλλω σε, σύ δ' εἰ μὲ ἑκοῦσα φιλεῖς με, &c.

Malo ego te ferio; cape, ſi me diligis, illud.

dextra iungitur.] Dextra, fidei ſymbolum, vti ſuperiùs explicuimus.

Canis, fidei nota.

catulus.] Canis, catellus, qui etiam fidei notam repræſentat. Siquidem Socrates per canem iurat, cùm obſequium & fidem putat præſtandam iis qui rerum habenas in ciuitatibus tenent. Et in C. Mamilij numo, qui aliquando S. C. præfectus eſt limitibus metandis, eſt canis allatrans, qui notat fidem eſſe præſtandã ei qui eiuſmodi operæ præficitur. Pierius in Cane, lib. 5.

in læua.] Parte ſiniſtra.

Hippomenes vicit Atalantam.

ſic Scheneïda vicit Hippomenes.] Atalanta Schenei filia ſuis procis certamen curſus proponebat, ea lege vt eum qui vinceretur confoderet. Hippomenes, qui eam deperibat, Veneris arte, curſum cum puella inſtituit, & primò in præcurrentem, pomum vnum aureum, deinde alterum, & tandem tertium iecit : quare capta pomorum tam rara pulchritudine, anteuertit curſum Hippomenes, & puellam vicit. Ouid. 10. Metamorph.

Galatea.

petiit ſic Galatea virum.] Galatea Nympha marina Polyphemo adamata, de qua 13. Metamorph. Ouid. Sed hoc intelligerem potiùs de ea quam 3. Ecloga Maro celebrat:

Malo me Galatea petit laſciua puella.

Lege Prouerb. Malis ferire.

AD EMBLEMA CXCI.

HOC innuit, quanta in matrimonio requiratur puritas & reuerentia. Si enim eam obſeruent inſtinctu aliquo naturæ animalia ratione carentia, pudeat homines in hoc eſſe deteriores. Baſilius Magnus in Hexaëmeron Oratione 7. ita fermè ex anguis & murænæ congreſſu, quales coniugum mores eſſe debeant, oſtendit. Vipera, infeſtiſſimũ animal eorum quæ ſerpunt, inquit, cum marina muræna congreditur, ſibiloque ſe adeſſe ſignificans, ex profundo eam ad concubitũ euocat: hæc autem morem gerit, & cum venenata beſtia copulatur. Quorſum hæc ſpectat oratio? vt intelligamus, ſi duris & feris moribus ſit vir, eum eſſe vxori ferendum, nec coniugium vlla ex

Fons Emblematis.

cauſſa dirimendum. Obiurgator eſt, at vir: vinolentus, at naturæ lege coniunctus: durus & moroſus, at iam membrum tuum eſt, atq. omnium præſtantiſſimum. Audiat etiam vir monitionem, quæ ad ipſum pertinet. Vipera virus euomit, reuerentia coniugij: tu animi inclementiam & inhumanitatem, coniugalem copulam reueritus, non depones? An aliam etiam nobis vtilitatem adfert viperæ exemplum, quòd adulterium quoddam eſt naturæ viperæ atque murænæ concubitus? Diſcant igitur ij qui in aliena cõiugia inuadunt, cuiuſmodi beſtiæ ſint ſimiles. Hæc ferè Baſil. Græca ſi quis malit, propter viri tanti auctoritatẽ huc placet adiicere. ἔχιδνα τὸ χαλεπώτατον τῶν ἑρπετῶν πρὸς γάμον ἀπαντᾷ τῆς θαλασσίας μυραίνης, καὶ συριγμῷ τὴν παρουσίαν σημήνασα, ἐκκαλεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν βυθῶν πρὸς γαμικὴν συμπλοκήν. ἡ δὲ ὑπακούει καὶ ἑνοῦται τῷ ἰοβόλῳ. τί βούλεταί μοι ὁ λόγος; ὅτι κἂν τραχὺς ᾖ, κἂν ἄγριος τὸ ἦθος ὁ σύνοικος, ἀνάγκη φέρειν τὴν ὁμόζυγα, καὶ ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως καταδέχεσθαι τὴν ἕνωσιν διασπᾶν. πλήκτης; ἀλλ' ἀνήρ. πάροινος; ἀλλ' ἡνωμένος κατὰ τὴν φύσιν. τραχὺς καὶ δυσάρεστος; ἀλλὰ μέλος ἤδη σόν, καὶ μελῶν τὸ τιμιώτατον. ἀκουέτω δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς προσηκούσης αὐτῷ παραινέσεως. ἡ ἔχιδνα τὸν ἰὸν ἐξεμεῖ αἰδουμένη τὸν γάμον· σὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἀπηνὲς καὶ ἀπάνθρωπον οὐκ ἀποτίθεσαι αἰδοῖ τῆς ἑνώσεως; ἢ τάχα τῆς ἐχίδνης ὑπόδειγμα καὶ ἑτέρως ἡμῖν χρησιμεύει· ὅτι μοιχεία τίς ἐστι τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ἐπιπλοκή; διδαχθήτωσαν οὖν οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντες γάμοις, ποταποῖς εἰσιν ἑρπετοῖς παραπλήσιοι. De matrimonij cultu D. Paulus 1. Corinth. 7. & Lactant. 6. Diuin. inſtitut. 23. Emblematis autem character videbatur trahendus ad illicitam commiſtionem, quia muræna & vipera ſint ſpecierum diuerſarum, quamquam vtraq. è ſerpentum numero. Sed nos id torquere poſſumus ad nuptias quæ contrahuntur cum exteris, vel iis qui ſunt cultus, ſectæque diſparis, quod tamen non permittitur niſi ſub certis conditionibus. ſcilicet Chriſtiano homini minimè conceditur Iudæam ducere, niſi abiurata primum ſuperſtitione Iudaica, & initiatam ſacris Chriſtianorum, lotamque ſacro baptiſmi fonte. Id enim eſt euomere virus impietatis. Certè ad contrahendum legitimum coniugium non parui momenti eſt religionis diſparitas, quod præter ceteros videtur expreſſiſſe Tertullian. ad vxorem lib. 2.

Cùm furit in Venerem.] Dum coitum appetit.

Vipera.] à vi pariendo dicta, vt Græcis Echidna, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. Refert enim Herodotus in Thalia, quòd in concubitu mas in os feminæ caput inſerit: at illa poſt rem peractam illud præcìdit, mox paritura diſrumpi- *Vipera partũ & fetus qualis.*

tur:

tur: nec niſi effractis lateribus erumpunt nati quos paritura eſt. Nam non oua, vt plerique ſerpentes, ſed catulos fermè viginti párere dicitur. Ergo non niſi parentum cæde fœtus in lucem prodeunt. Ferunt autem ita cauiſſe naturam, ne tam noxij animalis ſpecies ſupra modum augeſceret. Ait enim Solinus viperam inſanabili eſſe morſu; eiusque venenum, vt vult Albertus, apprimè calidum eſt, ideoque magis noxium. Lege Plin. lib. 10. cap. 62.

Murænamq; ciens.] De Muræna Plinius lib. 9. quo nomine Lampetram intelligi pridem exiſtimaram, ſecutus quorundam opinionem: à qua me facilè reuocat Ioan. Frater, vir exacti iudicij, amicus meus: ſiquidem Lampetra, muræna fluuiatilis appellatur, ſed propter ſimilitudinem quam habet cum Pliniana muræna, non quòd eadem ſpecie dici debeat: nemo enim vnquam in dubium reuocauit quin mas eſſet in Lampetrarum genere; & cum feminis non difficiliùs & rariùs capi. Is verò captus, nunquam viſus eſt dentes habere extra os. Itaque id intelligendum de murænis carniuoris, præſertim cùm Plinius cap. 29. lib. eiuſdem 9. tradat in murænis documentum ſæuitiæ Vedium Pollionem Romanum inueniſſe, qui viuariis murænarum damnata mancipia immergeret, ac ſi ad id terrarum feræ non ſufficerent. Quod Lampetræ non poteſt accommodari. Cæterùm fabulam hanc, ſeu hiſtoriam mauis, de murænæ & ſerpentis concubitu, lepidè & copioſè retulit Oppianus 1. Halieuticôn, Aelian. 1. de animalib. c. 50. & 9. vlt. Verba hæc Pliniana è 32. c. 2. Licinius Macer murænas tantùm feminei ſexus eſſe tradit, & concipere è ſerpentibus, ob id ſibilo à piſcatoribus tamquam ſerpentibus euocari & capi. Quam ipſe ſententiam refutarat antè lib. 9. his verbis: Muræna quocumque tempore parit, cùm cæteri piſces ſtato tempore pariant. In ſicco littore elapſas vulgus coitu ſerpentium impleri putat. Ariſtoteles Myrinum marem appellat qui generat: diſcrimen eſſe quòd Muræna varia & infirma ſit; Myrinus vnicolor & robuſtus, denteſque extra os habeat.

Maxima debetur thalamo reuerentia.] Imitatus eſt Iuuenal. illud è Satyr. 14.

Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras. ——

coniunx Alternum debet, &c.] Idipſum eſt quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat; & vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: itemque vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vxor. Diſputant auctores canonum, de red-

dendo à coniugibus mutuo debito, tit. de diuortiis, lib. 4. Decretal. Martialis egregiè ac cordatè:

Scire ſuos fines matrona & femina debet,
Ne vagus à thalamis coniugis erret amor.

At Auſonius feſtiuè nimis, vt opinor:

Vxor, vade foras, vel moribus vtere noſtris.

Trebell. Pollio in triginta tyrannis, vbi de Zenobia: Huius ea caſtitas fuiſſe dicitur, vt ne virum quidem paſſa ſit, niſi tentandis conceptibus. Sic enim malo legere, non vt in vulgatis: niſi tentatis conceptionibus. Claudian. lib. 2. de laudibus Stiliconis; qui alienus ab omni illicito complexu, ſola coniuge vſus ſit:

Hinc fuit vt primos in coniuge diſceret ignes,
Ordiriq́ virum non luxuriante iuuenta,
Sed cum lege thori caſto cum fœdere vellet.

Apud Clementem Alexandrinum, vxor dicitur βοηθὸς τῆς οἰκουρίας, ſocia & adiutrix operæ domeſticæ, & ſortis vtriuſque particeps. Et quid tàm humanum, ait Vlpian. quàm fortuitis caſibus mulieris, maritum; aut contrà, viri vxorem eſſe participem?

AD EMBLEMA CXCII.

PROSOPOPOEIA eſt nucis arboris, de pueris & viatoribus conquerentis, quòd vndique lapidibus obruatur, propter vberem ſuarum nucum prouentum: vnde colligit noxæ & diſpendio ſibi fertilitatem eſſe. Quod certè transfertur in parentes, qui liberos habent vſque adeò perditos & profligatos, vt damnum atrociſſimum & infamiam iis arceſſant, à quibus ſunt molliter educati. Tales ſunt quos vitæ improbitate, vel crimine aliquo inſignes cenſura corripit, aut coërcet magiſtratus, non ſine parentum dolore incredibili. Ea enim vox eſt ſub perſona matris apud Ouidium:

Molliùs educati liberi damnum parentibus arceſſunt.

Nunc vterus vitio eſt, quæ vult formoſa videri,
Raraq́ in hoc æuo eſt quæ velit eſſe parens.
Certè ego ſi numquam peperiſſem, tutior eſſem:
Iſta Clytæmneſtra digna querela fuit.

Locus è Nuce Ouidiana.

Itemque:

Fructus obeſt, peperiſſe nocet, nocet eſſe feracem;
Quæq́ fuit multis, hæc mihi præda malo.

Alcia-

Alciati Emblema tractum apparet è Græco Antipatri, aut, vt alij volunt, Stratonis, ex quo etiam pulcherrima Ouidij Elegia de Nuce videtur ſumpta. ſic enim habet Græcus:

Typus Emblematis.

εἰνοδίην καρύην με παρερχομένοις ἐφύτευσαν
  παισὶ λιθοβλήτου παίγνιον εὐστοχίης.
πάντας δ' ἀκρέμονάς τε, καὶ εὐθαλέας ὀροδάμνους,
  κέκλασμαι, πυκινοῖς χέρμασι βαλλομένη.
δένδρεσιν εὐκάρποις οὐδὲν πλέον. ἦ γὰρ ἔγωγε
  δυσδαίμων ἐπ' ἐμὴν ὕβριν ἐκαρποφόρουν.

Præter Alciati verſionem, hæ mihi quondam non pœnitendæ occurrebant:

Quid me quiſque petit, cur in me deſtinat ictum?
  Hei mihi, quòd fuerim tam propè iuncta viæ!
Sunt mihi rami omnes, ſunt & viridantia fracta
  Germina, tam crebris obruta miſſilibus.
Quid mihi profuerit, quòd ſim fecunda parensq́;?
  Me miſeram! fructus in mea damna tuli.

Viæ iunctam nucem me prætereuntibus ſeuerum
  Pueris ludibrium, lapidum iaculatricis peritiæ: [qua nempe petitur ſcopus; id enim ſonat εὐστοχία.]
Omnes autem ramos & virentes ſurculos
  Fracta ſum, crebris lapidibus dum petor.
Plantarum frugiferarum nihilo melior eſt conditio: nam ego quidem
  Miſera, in mei noxam fructum retuli.

Nux ego iuncta viæ, lapidum iactu vna iuuentæ
  Ludibrium, à populo prætereunte petor.
Ramos fracta omnes paſſim, frondesq́; virentes,
  Iactibus aſſiduis miſſilibusq́; teror.
Non eſt ſors melior plantarum frugiferarum:
  Ergo mei in noxam fructum ego planta tuli.

Quædam huc commodè transferri poſſunt è Collectan. Stobæi Sermon. 74.

ruſtica cura.] Ruſticus laborioſus, vt Horat. 2. Carm. dixit,
  Iuuenumq́; prodis publica cura.

ardua] Altiſſima, ingens.

perſtricto libro.] Rupto & ſciſſo cortice. Librum vſurpat in primaria ſignificatione. Vide Caſſiodorum lib. vndecimo, epiſt. 38. Variarum.

fundis.] Inſtrumentis ad lapides eiaculandos.

petor.] Dilapidor.

AD

AD EMBLEMA CXCIII.

HOC ſuſceptum eſt in quaſdam ferreas & abhorrentes ab omni humanitate matres, quæ fetus enecant, aut etiam incuria perire ſinunt: quas certè tanti flagitij vel eò magis pudere deceret, cùm quæ rationis expertia ſunt, id numquam admittant: certumque ſit ex iis aliqua, &, vt veriùs dixerim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruulos educare & tutari, vt ſe non foueant accuratiùs. Nemo eſt profectò qui neſciat tantam non eſſe bellluarum feritatem, ac quorundam hominum, qui ſua pignora relinquere non verentur, aut etiam perdere non exhorrent, quæ communis omnium parentis inſtinctus & pietas ſeruare iubet, iiſdemque curare quæ ad vitam ſuſtentandam neceſſaria ſunt. Quibus itaque verbis, aut quibus, quæſo, diris deuouebimus eiuſmodi flagitium, non dicam parentum, ſed carnificum impiiſſimorum, qui naturæ ius vel etiam honeſti repagulum præcipuum diſſoluerunt, quibus in animum cadere potuit tam infandum ſcelus, tantumque flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, ſed iis qui quaſi ſui corporis membra ſint, imò reuera expreſſiſſima, non muta aut adumbrata, vt ſic dixerim, ſimulacra? Id fortè fit, vt famæ conſulatur, & ne ob hanc labem culpamque teterrimam apud eos, quibuſcum viuũt, ruborem contrahant. Sed tamen *Matrum quarundam in fetus impietas.*

Summum credo nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſſas.

Etenim quæ hæc vita eſſe poteſt, quæ aſſiduò ſibi malè conſcia nocte dieque ſuum portet in pectore teſtem? Tantum verò abeſt vt immanitas ea in belluis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint, & pro viribus immunes à damno fecerint. cuius rei teſtes habemus hiſtorias tum Græcorum, tum Romanorum. Hìc autem exemplum proponit palumbis, quæ ſæuiente frigore nidificans, & partum emittens, ſibi plumas haud grauatur auellere, vt paruuli molliùs incubent: quo fit vt ipſa ſæpè mater gelu contabeſcat. Sulpicius Seuerus ait: lege diuina qui partum non deformatum mulieri excuſſerit, extremo ſupplicio puniendum. Quid igitur mulier, quæ audet partum elidere, quæ ſua ipſius viſcera (horrendum dictu factuque impium) *Palumbes ſe ad fouendos fetus explumat.* *Sulpicij Seueri locus.*

cuiſce-

Tertulliani locus. euiſcerat? Succurrit ad hanc rem grauiſſimum Tertulliani teſtimonium: Cùm nobis homicidium ſemel interdictum ſit etiam conceptum vtero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſoluere non licet. Homicidij feſtinatio eſt, prohiberi naſci: nec refert natam quis animam eripiat, an naſcentium diſturbet. Homo eſt & qui eſt futurus: & fructus hominis iam in ſemine eſt. Qua ratione mulier quædam Mileſia quòd medicamentis partum abegiſſet, damnata eſt capitis: quanquam enim eum qui nondum eſſet homo, expuliſſet, ſuſtulerat tamen ſpem parentis, memoriam nominis, ſubſidium generis, heredem familiæ, deſignatumque ciuem Reip. vt Cicero in Cluentiana. Ouidius alicubi deteſtatur facinus idem matrum, quæ in ſuos fetus ita crudeles ſunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos vita priuent. Sic enim ait:

Præclarus Ouidij locus, in matres conſultò abortientes, aut fetum necantes.

Quæ prima inſtituit teneros auellere fetus,
Militia fuerat digna perire ſua.
Si mos antiquis placuiſſet matribus idem,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitem creſcentibus vuis,
Pomaq; crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluent matura ſua: ſine creſcere nata:
Eſt pretium parua non leue vita mora.
Veſtra quid effoditis ſubiectis viſcera talis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida diſperſam puerorum ſanguine culpant,
Atque ſua caſum matre queruntur Itym.
Dicite quis Tereus, quis vos irritet Iaſon
Figere ſollicita corpora veſtra manu?
Hæc neque in Armeniis tigres fecere latebris,
Perdere nec fetus auſa leæna ſuos.

Typus Emblematis. Cæterùm ex Antipatri Græco tralatum eſt Alciati hoc hexaſtichon:

χειμερίαις νιφάδεσσι παλυνομένα τιθὰς ὄρνις,
τέκνοις εὐναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,
μέσφα μιν οὐράνιον κρύος ὤλεσεν· ἦ γὰρ ἔμεινεν
αἰθέρος οὐρανίων ἀντίπαλος νεφέων.
πρόκνη καὶ μήδεια κατ' ἄιδος αἰδέσθητε
μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκόμεναι.

Hibernis niuibus conſperſa, cicur auis,
Pullis cubitorias circumfundit plumas;
Donec ipſam aërium frigus peremerit; ſiquidem permanſit
Aëris reluctatrix cœleſtium imbrium.

Procne

Procne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiſcentes.
Sparſa niue, hyberno cicur ales tempore, vulſis
E plumis, pullis molle cubile parat.
Donec ab aërio tabeſcat frigore, ni fors
Permaneat victrix frigoris aërij.
Anne vllo affectæ Procne & Medea dolore
Matres; nempe auium ſunt ea facta licet.

Cæterùm quanta ſit, eaq́. naturalis in liberos στοργὴ parentum, doctè Xenophon diſputat 2. Commentar. in colloquio Socratis cum filio Lamprocleo, & Plutarch. περὶ φιλοστοργίας. Euripidis citatur illud,

ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα.
Cunctis hominibus liberi ſunt, anima.

Philoſtratus ſic: ζώοισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα: animalibus liberi ſunt animæ inſtar. Is affectus à M. Tullio epiſtolis ad Attic. nominatur: ἡ στοργὴ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα.

Ante diem vernam.] Palumbes poſt ſolſtitium párere Plinius docet lib. 10. cap. 35.

boreali frigore.] Sæuiente Aquilone, qui frigidiſſimus eſt.

Colchi.] ἀποστροφὴ ad Medeam, quæ liberos, quos ex Iaſone ſuſceperat, interfecit, vt priùs annotauimus.

Progne.] Hæc Itym filium ex Tereo trucidauit, & patri comedendum appoſuit. De vtraque Iuuenal. Satyr. 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur & Progne.——

Cicero 2. de Oratore: Feræ partus ſuos diligunt: & nos in liberos noſtros vti debemus indulgentia. Item 5. Tuſcul. Beſtiæ pro ſuo partu ita propugnant, vt vulnera excipiant, nullos impetus nullos caſus reformident. Is vehementiſſimus in filios amor potiſſimum in Pelecano, aue Ægyptia, celebratur, quæ ſe neci potius dedere ſoleat, quàm paruuli capiantur. ea igitur viatores fallit, eosq́ue tranſuerſos ſeducit: femora etiam vellicat vt excuſſo ſanguine filij paſcantur aliquandiu. Imo in ardentem ignem ſe conijcit, ſeq́ue torreri citius in rapida flamma ſuſtinet, quàm vt ſuos fœtus ſe ſuperſtite ſibi abripi patiatur. In Pandectis iuris ciuilis animaduertimus id eſſe verum quod natura omnium parens ſingulis noſtrum animis inſeuit, pro affectu parentes magis torqueri in perſona liberorum, lib. 8. Quod metus cauſſa. Ad id nobile eſt Arſinoës exemplum, quæ à Ptolemæo fratre inſidiis & fraude decepta, cùm eſſet conſpicata immiſſos percuſſores in filios impuberes, complexa eos ad ſe

φιλοστοργία.

Pelecani auis pietas in ſuos.

Arſinoës mira in liberos pietas.

fugientes, ea parte qua vulnera filiis intendebantur diu corpus ſuum cædendum oppoſuit: multiſque ita vulneribus acceptis, eorum ſaluti conſulere non potuit, ſed vnà cum iis eſt miſerrimè confoſſa. Legimus in expeditione Cyri minoris apud Xenophontem lib. 4. à puero quodam, Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interemptum fuiſſe: quamobrem in exilium pulſus quanquam puer & imprudens. Sed iudices non tam quidem iniuriam, quæ non poteſt eſſe ſine animo nocendi, quàm parentum iniuriam in filio vindicauerunt. Grammatici porrò veteres filium, quaſi φίλιον vocant, quia nullus amor paternum vincit, in l. cùm furioſus, 7. C. de curat. furioſi & l. iſti quidem, 8. D. quod met. cauſſ. Ex quo illud poëtæ in 1. Æneid.

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis.

Et Cicero ad Atticum: Filiola tua te delectari gaudeo: probo enim, vt qui maximè, τὴν στοργὴν φυσικὴν πρὸς τὰ τέκνα. Et celebrata ſapientibus ἡ φιλοστοργία, de qua egregiè Plutarch. Elegans apud eundem poëtam locus 4. Æneid. quo Anna ſoror Didoni ſuadet nuptias iterare πρὸς τὴν παιδοποιΐαν, his omnino verbis,

Soláne perpetua mœrens carpêre iuuenta,
Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris?

Apud Gratianum, 2. q. 2. Pudor eſt feminis nuptiarum præmia non habere. Quare & in fictitio argumento, lepido tamen, 1. Æneid. Iuno pollicetur Æolo ſe daturam pro præmio nympham formoſam, fœcundam, certo connubio ſociandam,

Quarum quæ forma pulcherrima Dëiopeiam
Connubio iungam ſtabili, propriamq́ue dicabo:
Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Sed hoc generalius: ad rem propius facit quod eleganter Lactant. lib. 6. cap. 20. in cruentiſſimos infantum occiſores ſic ait: Ne illud quidem concedi aliquis putet, vt recentes natos liceat oblidere, quæ vel maxima eſt impietas. Ad vitam enim Deus inſpirat animas, non ad mortem. Verùm homines, ne quod ſit facinus quò manus ſuas non polluant, rudibus adhuc, & ſimplicibus annis abnegant lucem, non à ſe datam. Exſpectet verò aliquis vt alieno ſanguini parcant qui non parcunt ſuo? Sed hi ſine vlla controuerſia ſcelerati & iniuſti, qui illi quos falſa pietas cogit exponere? non poſſint innocentes exiſtimari qui viſcera ſua in prædam canibus obiiciunt: & quantum in ipſis eſt, crudelius necant, quàm ſi ſtrangulaſſent.

Quis

Quis dubitet quin ſit impius, qui alienæ miſericordiæ locum non tribuit, qui etiam ſi contingat ei quod voluit, vt alatur, addixit certè ſanguinem ſuum vel ad ſeruitutem, vel ad lupanar. Hactenus ille.

AD EMBLEMA CXCIIII.

Hoc etiam extulit è Græco auctoris innominati, quod tale eſt: *Typus Emblematis.*

ἐκ πυρὸς ἰλιακοῦ, δορυίτων μέσσον ἥρπασεν ἥρως
αἰνείας ὅσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
ἔκλαγε δ' ἀργείοις, μὴ ψαύετε, μικρὸν ἐς ἄρη
κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι, μέγα.

Sic conatus ſum aliquando reddere:

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros
Æneas, pium filio pondus, patrem;
Acclamabat autem Argiuis: Ne tangite: exiguum ad Martem
Lucrum ſenex; at [mihi] ferenti magnum.

Suſtulit Æneas Graiûm per tela, per ignes
Inualidi ſanctum quando parentis onus,
Parcite ei, dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, ſublato gloria ſumma patre.

Cum quo Epigrammate non inuitus conferre velim lepidum Actij Sinceri, Itali Poetæ reuera politi & elegãtis carmen, quod in gemmam ſcripſit è Sinueſſæ ruinis erutam: quia in gemma ſculptus Aeneas Anchiſen patrem & Aſcanium humeris ſuſtollens conſpiciebatur. Id eſt eiuſmodi:

Epigramma Sannazarij.

Hæc mihi quæ roſeos iuſſit ſordere hyacinthos,
Et nitet articulis vnica gemma meis:
Cuius in exiguo ductor ſtat Troicus orbe,
Anchiſesq; ſenex, Aſcaniusq; puer;
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit ſemiſepulta ſolo.
Tu tamen obrueras, nec te Sinueſſa pudebat
Hoc decus, heu terris occuluiſſe tuis.
Scilicet Æneam, natúmq; patremq; gerentem,
Ignibus ereptos obruerésq; Deos?
Parcere debueras, cui iam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgásq; feros, rigidósq; Britannos
Hac comite ignotos & penetrare ſinus?

Hæc eſt Iliacos pietas ſpectanda per ignes,
Cùm verita eſt profugos lædere flamma Deos.

Æneæ pietas. Aeneas potiſſimùm commendatur ob ſummam in patrem Anchiſen pietatem. Ilio enim expugnato, & iamiam conflagrante, ille cunctis aliis facilè neglectis, Deos penates abduxit, & patrem humeris è media flamma ſuſtulit: quod hoſtes Græci cùm vidiſſent, moti pietate tam inſigni, ei quod ſibi dari poſtulabat, conceſſere, & abeundi quò vellet, facultatem non interclusere, fatentes illi quidem hoſtilitatis remitti iura, & manſuetudinem eſſe adhibendam, aduerſus eos potiſſimùm qui ita verecundè ſe in Deos & parentes gerant. Refert Aelian. 3. ποικίλ. ἱστορ. Hoc certè monemur, quanta obſeruantia quantóque amore debeamus proſequi parentes, à quibus ſecundum Deum vſuram vitæ communis accepimus. Sunt enim parentes viuæ quædam veræque imagines communis omniũ parentis Dei, ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς Διὸς, teſte Proclo: dixitque Hierocles τοὺς γονέας εἶναι τοὺς δευτέρους καὶ ἐπιγείους τινὰς θεούς, Stobæus retulit ſerm. 77. neque vllus eſt, qui Deum rectè colere & obſeruare poteſt, qui in parentes fuerit impius. θεοὶ μέγιστοι τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς: Parentes ſunt inſtar Deorum certè maximorum apud prudentes. Platonis non malè quadrabit oraculum hoc loco. ſic enim 11. Leg. Cuius pater matérve, aut horum parentes ſenio confecti, quaſi theſaurus aliquis, domi iacent, is putet numquam aliud ſibi tale ſimulacrũ vel magis efficax domi affuturũ, ſi rectè, vt decet, ab eo colatur. Id eſt, πατὴρ οὖν ὅτῳ ἢ μήτηρ, ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι, ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῶν πιστότερον ἐφέστιον οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος. Sed hæc etiam Senecæ addamus 3. De beneficiis, quòd ad argumentum faciant. Hoc agite, optimi iuuenes, propoſita eſt inter parentes ac liberos honeſta contentio. Sumite modò animum qualem decet, & deficere nolite, vt vincatis optantes. Nec deſunt tam pulchro certamini duces, qui ad ſimilia vos cohortentur, ac per veſtigia ſua ire ad victoriam ſæpè iam partam ex parentibus iubeant. Vicit Aeneas patrem ipſe, cuius infantia leue tutumque geſtamen, grauem ſenio, per media hoſtium agmina, & per cadentis circa ſe vrbis ruinas ferens, cùm complexus ſacra ac penates Deos religioſus ſenex non ſimplici vadentem ſarcina premeret, tulit illum per ignes: & quid non pietas poteſt? Lege Valer. Max. 5. cap 4. Sub Vitellij nefarij hominis principatu mirum dictu accidit, & non poſtremæ pietatis exemplum, Iulius Manſuetus

Locus Platonis, de pietate filiorum in parentes.

Pulcher Senecæ locus.

ex Hiſpania rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimanos à Galba conſcriptus, oblatum forte patrem vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitos agnoſcenſque, & exſanguem amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, néve ſe vt parricidam aduerſarentur, publicum id facinus; & vnum militem, quotam ciuilium armorum partem? ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga parentem officio fungi. Aduertere proximi, deinde plures; hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæuiſſimi belli exſecratio. hæc Tacit. lib. 3. Hiſt.

Per medios hoſteis.] Per medias Græcorum militum copias.

patriæ.] Ilij.

ab igne.] Incendio. prouerbium ſapit, quo vſus Ariſtides in Apellæ genethliaco: *ἐκ μέσου, φασὶν, πυρὸς τὸν ἄνδρα σώζειν*: è medio, quod dicitur, incendio ſeruare virum; pro eo quod eſt, è maximo periculo liberare.

dulce parentis onus.] Sic ferè Ouid. 2. Faſt.

Deq; viri collo dulce pependit onus.

de Lucretia loquitur. Catullus ad Manlium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

adorea.] Gloria, victoria bellica. Horat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma riſit adorea.

Plinius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipſam à farris honore adoream appellabant, quia glorioſum eum putabant veteres, qui farris copia abũdaret, vt tradit Feſt. Pompeius. Ammian. Marcell. 20. Laborum factorumque vehens adoreas celſas. Sidonius Apollinar. Epiſt. 7. Poſſet triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari? Apuleius Aſini aurei 3. Iam & ipſe poſſum mihi primam iſtam virtutis adoream numerare. & 7. Vt, quod aiunt, domi foriſque fortibus factis adorea plenè gloriarer. Mamertinus Panegyrico: Cùm honorem meum adoreis militaribus cumularet: Claudian. de laudib. Stiliconis in fine: *Adorea quid.*

Hæc omnes veterum reuocauit adorea laureas.

Marcellinus lib. 25. Hiſt. Catilina claras gloriarum adoreas ſempiternis maculis obumbrauit.

rapto, erepto.] Obſerua diſcrimen ſignificationis inter ſimplex & compoſitum, vt illud eſt in ſuperioribus:

Viris rapimur, piſcibus eripimur.

AD EMBLEMA CXCV.

Fons Emblematis.

PLVTARCHI hæc ſunt ex eo quem De mulierum virtutibus libello ſcripſit: Περὶ ἀρετῆς γυναικῶν, οὐ τὴν αὐτὴν τῷ Θουκυδίδῃ γνώμην ἔχομεν. ὁ μὲν γὰρ, ἧς ἂν ἐλάχιστος ᾖ παρὰ τοῖς ἐκτὸς ψόγου πέρι καὶ ἐπαίνου λόγος, ἀρίστην ἀποφαίνεται· καθάπερ τὸ σῶμα καὶ τοὔνομα τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς οἰόμενος δεῖν κατάκλειστον εἶναι καὶ ἀνένδοξον. ἡμῖν δὲ κομψότερος μὲν ὁ Γοργίας φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γνώριμον τῆς γυναικός. Longè aliter ego de mulierum virtute ſentio quàm Thucydides. Is enim eam in primis laudandam eſſe mulierem vult, de qua vel minimus aut in bonam aut in malā partem rumor. Etenim cenſet optimè vt corpus, ita & famam ſapientis feminæ domi eſſe incluſam, neque in publicum exire debere. At mihi hac in parte concinnior videtur Gorgias, qui mulieris non formam, ſed famam vult multis eſſe notā. Hæc Plutarch. Ariſtotel. in Oeconomicis, nec veſtium elegantiam nitoremque, nec auri pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modeſtia valeat & probati mores. Hinc illud Propertij matronas veteres laudantis:

Locus Ariſtotelis.

Non illis ſtudium vulgò conquirere amantes:
Illis ampla ſatis forma, pudicitia.

Aegyptiis mulieribus calceis vti non fuit patrij moris, quo domi ſe continere quodammodò cogerentur. Et Valerius Maximus teſtis eſt quoſdam ſuas vxores repudiaſſe, quòd cum aliis fuiſſent collocutæ. Itaque Phidias Elienſibus Venerem finxit, quæ pedibus teſtudinem premeret: idque innuebat matremfamiliâs à domeſticis parietibus nuſquam oportere diſcedere, vtpotè cuius omne munus intra domeſticos parietes contineatur: eamque tacitam, vel certè pauciloquam eſſe debere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides:

γυναικὶ γὰρ σιγή τε καὶ τὸ σωφρονεῖν
κάλλιστον, εἴσω δ' ἥσυχον μένειν δόμων.

Id quidem & in connubialibus præceptis Plutarchus docuit, & alij permulti qui de œconomia & officio matriſfamiliâs ſcripſerunt. Sed illud Propertij ſubinde occurrit:

Felix Admeti coniux, & lectus Vlyſſis,
Et quæcumque viri femina limen amat.

Sic Maro 2. Georg. *Caſta pudicitiam ſeruat domus.* Olim putabant

bant non ſatis dignã matrisfamiliâs nomine, ſi in publico verſaretur: quamobrẽ Conſtãtinus l. Nemo, Cod. de off. diuer. iud. vetuit ne materfamiliâs in publicum protraheretur, nempe ob verecundiã ſexus, l. 2. §. 1. Cod. de his qui ven. ætat. imp. Sed & mulieres virorum cœtibus immiſceri non conuenit, ait Bonifacius, in c. mulieres, De iudiciis, in 6. Succurrit exemplũ nobile & graue imprimis Sulpitij Galli, qui vxorem dimiſit, quòd eam aperto capite foris verſatã cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tantùm præfinit oculos, quibus formam tuam approbes. His decoris inſtrumenta compara, his eſto ſpecioſa, horum te certiori crede notitiæ. Vlterior tui conſpectus ſuperuacua irritatione accerſitus, in ſuſpicione & crimine ſubhæreat neceſſe eſt. Val. Max. lib. 6. cap. De ſeueritate. Quantùm autem attinet ad mulieris ſilentium, Epicharmus aiebat ſermonis parcitatem in muliere probitatis eſſe argumentum: Nicoſtratus, caſtitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illudque Sophoclis prouerbiale celebratur à doctis: *Silentium mulierem decere.*

γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Contrà verò, vt eſt apud Euripidem, quæ apud viros tacere non poſſunt, ſeſe dedecore aſpergunt. Silentium vxoris, ego neque ſuſpectum habeo, neque timeo (ait declam. 280. Quintilian.) decet hoc matronalem pudorem: & ſi ducta fuerit ad magiſtratum, hoc illam maximè facturam arbitror, vt taceat. Hoc etiam agalma Phidiæ eodem penè modo Emblemate lepido expreſſit Hadrian. Iunius, rariſſimum Galliæ Belgicæ decus:

Teſtudo premitur pede, clauem dextra retentat,
Vacat obſtruendo dentium ſepto altera.
Ne vaga diſcurſet coniux, neu futilis eſſet,
Ipſamq; cura opum tuendarum addecet.

Idem annotauit Pierius 28. lib. Hierog. Multa ſunt apud Plut. lib. De præceptis quibus coniuges inſtituuntur. Interea tamen non tranſiliam id Columellæ è prooemio 12. De re ruſt. Cùm & operã & diligentiã ea quæ propoſuimus deſideraret, nec exigua cura foris acquirerẽtur, quæ domi cuſtodiri oporteret, iure à natura comparata eſt mulieris ad domeſticam diligentiã, viri autem ad exercitationem forenſem & extraneã. Itaq. viro calores & frigora perpetienda; tum etiã itinera & labores pacis ac belli, id eſt ruſticationis & militarium ſtipendiorũ diſtribuit. Mulieri deinceps, quòd omnibus his rebus eam fecerat inhabilẽ, domeſtica negotia curanda tradidit. Et quoniã hunc ſexum cuſtodiæ & diligentiæ aſſignauerat, idcircò timidiorẽ reddidit quàm virilem. Nam metus plurimũ confert ad diligentiam cuſtodiendi. *Columella locus.*

Pudicæ mulieris officium.

Plutarchus in præceptis cõnubialibus ait, mulieres à luna oportere diuerſas eſſe, quæ quo à ſole ſpectatur remotior, eò apparet eſſe clarior: eadem cum Sole nullum habere videtur lumen. Nam vxor modeſta & ſapiens præſente tantum viro à cæteris conſpici, eodem abſente, domi ſe debet continere. Porrò didicimus ex veterum hiſtoriis mulieres olim teſtudineas imagines geſtare ſolitas, quas Veneri conſecrarent. Apud Ægyptios tanta fuit pudicitiæ muliebris cura, vt patrio inſtituto calceorum vſus eſſet interdictus mulieribus, ne tam ſæpe palam conſpicerentur, ſed tanquam teſtudines in ſua coclea manere cogerentur. Ex quo intelligimus non poſtremam fuiſſe matronarum laudem ſi domo non niſi neceſſariò excederent, operaque muliebria tractarent. Legi epitaphium quoddam vetus pudicæ cuiuſdam Matronæ Romanæ, quod ita ſe habet.

Aegyptiæ mulieres.

Hoſpes quod dico, paulum eſt, aſta, ac pellege,
Hoc eſt ſepulchrum haud pulchrum pulchrai fœminæ,
Nomen parentes nominarunt Claudiam,
Souom mareitom corde dilexit ſouo.
Gnatos douos creauit, horunc alterum
In terra linquit, alium ſub terra locat:
Sermone lepido, tum autem inceſſu commodo:
Domum ſeruauit, lanam fecit, dixi; abei.

Pudica matrona epitaphium V. Briſſ. formul. fol. 796. & Embl. 12. Iuniȷ & Tiraquel. leg. connub. fol. 259.

Veterum ritus.

Quæ poſtrema verba mihi in memoriã reuocant veterum morem; quo nouam nuptam in pelle lanata iubebant conſidere: quo geſtu polliceri videbantur marito, ſe adductas ad præſtandam lanificij operam: Sed & hodie in pleriſque locis Italiæ, poſtero die quàm mulier eſt ingreſſa mariti domum, illi è geniali thoro prodeunti, manè propinqui obuiam veniunt, eique offerunt fuſum, colum, lanam, acum, forficem, omneque vas domeſticum, vt cuique promptum eſt, quo admoneatur officij muliebris, ſeque non ad delicias, ſed ad ea curanda quæ domi neceſſaria ſunt & accommoda vocari ſtatim intelligat. Auſon. Parentalib. in Æmilia Aornia matre:

Morigeræ vxoris virtus cui contigit omnis,
Fama pudicitiæ, lanificæq; manus,
Coniugiique fides &c.

De Lucretia Ouid. 2. Faſt.

Idem in Veria Liceria:

Huius ſi probitas ſi forma & fama fidesq;
Morigeræ vxoris, lanificæq; manus.

Naumachius ita de officio matrisfamilias:

λᾶπε δ' οἱ τάδε * ἔρφι τὰ ἐ δύναται πονέεσθαι,
ἔργα δὲ τὰ οἰκωφελῆ μελέτω, μέγαρόν τε φυλάσσειν·

μάλα

μηδὲ μιν ἐξερέειν, τὰ μὴ θέμις ἐςὶ γυναῖκας.
Relinque illi (hoc eſt, viro) externa quæ conficere negotia poteſt: Tua cura ſit rei familiaris, & cuſtodia; Nec ipſum percontare de rebus quas nefas eſt mulieres noſſe. Egregiè ille quidem & veridicè: ſed non illibenter adiungerem elogia longè præclara bonæ matris familiâs apud parœmiographum Hebræum, niſi eſſet in omnium manibus; & quæ de Aſpaſia retulit Ælian. libris hiſtoriæ variæ. Verùm quia contrarium oppoſitum contrario magis elucet, apponam cuiuſdam tetraſtichon in quandam,

Femina quæ loquitur multùm, paßimq́ue vagatur,
Saltat & in cunctis deſidioſa locis,
Quæq́ue vel ignotos nimis ambitioſa ſalutat,
Si quid agat, quæras, appetit illa mares.

In lege vetere Romuli, viri conſors mulier, ſacrorumq́ue ſocia. Dionyſ. Halicarnaſſ. in 2. γυναῖκα γαμετὴν κατὰ νόμους ἱεροὺς συνελθοῦσαν ἀνδρὶ κοινωνίαν ἁπάντων εἶναι χρημάτων τε καὶ ἱερῶν: domina rerum mariti, diuinæ & humanæ domus ſocia, in l. 1. D. rer. amot. l. 1. de rit. nuptiar. l. 4. C. de crim. expil. hæredit. Vnde materfamilias dicta veteribus οἰκοδέσποινα; Clementi Alexandrino, τῆς οἰκουρίας συμβιωτὴς, adiutrix operum rei domeſticæ.

Velut vultus.] Iſthæc ethopœia honeſtæ feminæ, vel quali habitu eſſe illam deceat, præcipiente D. Apoſtolo. Quem ad locum non videtur alienum traducere flammei nuptialis ritum, de quo Iſidorus lib. de offic. referente Gratiano, c. feminæ, 3. q. 5. Feminæ, ait, dum maritantur velari ſolent, vt ſe meminerint ſemper maritis ſubditas, ac humiles: item quòd nubentes poſt benedictionem vitta inuicem, quaſi vno vinculo copulantur: videlicet id eò fit, ne compagem coniugalis virtutis diſrumpant: at verò quòd eadem vitta candido, purpureoq́ue colore permiſcetur, hoc ideò eſt, quòd candor ſit ad mundiciem vitæ, purpura ad ſanguinis adhibetur poſteritatem, vt hoc ſigno continentia, & lex continendi ab vtriſque ad tempus admoueantur: & poſt hoc, reddendum debitum non negatur. Item quòd in primis nuptiis annulus à ſponſo datur ſponſæ, fit nimirum vel propter futuræ ſignum dilectionis, vel propter id magis vt eodem pignore eorum corda iungantur. vnde & quarto annulus digito inſeritur, quòd in eo vena quædam, vt fertur ſanguinis ad cor vſque perueniat. Hæc Iſidorus. Et nos alio meminimus loco nuptias à nubendo dictas, quod velare ſeu operire ſignat, vel propter flammeum illud, de quo diximus: vel

quod in nuptiis primas tenere partes verecundia debeat, quam cuſtodem ac comitem virtutum omnium Cicero ait in Partitionib. Sed propius ad rem facere videtur quod Vlpian. l.1,§. ſi quis filiam, D. de lib. exhib. Si quis, ait, filiam ſuam, quæ mihi nupta eſt, velit abducere, vel exhiberi ſibi deſideret, an aduerſus interdictum exceptio danda, ſi fortè pater concordans matrimonium, & fortè liberis ſubnixum velit diſſoluere: certo iure vtimur, ne benè concordantia matrimonia iure poteſtatis patriæ turbentur: quod tamen ſic erit adhibendum, vt patri perſuadeatur, ne patriam poteſtatem exerceat.

Teſtudo.

Teſtudo.] à tegendo, vel quòd teſta tecta ſit, ait Varro. Hanc φερέοικον, id eſt, domiportam appellat Heſiodus 2. ἔργων. Cicero 2. De diuinatione, ex Pacuuio citat hoc ænigmaticum:

Ænigma de teſtudine.

Sanguine caſſa, domiporta, terrigena traditur,
Quadrupes, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera,
Capite breui, ceruice anguina, aſpectu truci,
Euiſcerata, inanima, cum animali ſono.

& alius quiſpiam alludens ad noſtrum Emblema:

Tardigrada, herbigrada, domiporta & ſanguine caſſa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pinxit Apelles.

Phidias.

Phidias.] à Plinio nominatur artifex numquam ſatis laudatus, excellens ſtatuarius: cuius opera præſtantiſſima repete ex Plin. cap. 8. lib. 34. & cap. 5. lib. 36.

Venus vocabulum polyſemum.

ſexúmq; referri femineum.] Venus pro vxore, amica, & matrefamiliâs alicubi reperitur. Virgil. 3. Eclog.

Parta mea Veneri ſunt munera.

Macrob. etiam Satur. 1. pro generandi facultate accepit, vt apud Pompeium Feſtum, Cypris vel Cypria Venus, quia parientibus præſideat, quòd Græcè κύειν parere ſit.

AD EMBLEMA CXCVI.

Fons Emblematis.

ID ſumptum eſt ex Pauſaniæ 3. qui Laconica inſcribitur, vbi agit de Pudoris ſimulacro, quod Icarij patris Penelopes donum fuiſſe ferunt: Græcique hiſtoriam de hac re huiuſmodi conſcripſere. Cùm Icarius ab Vlyſſe fruſtrà contendiſſet, vt Lacedæmone habitare mallet, id demùm filiæ perſuadere conatus eſt. cumque acriùs inſtaret, ne ſe deſereret, Vlyſſes iuſſit vt ea ſponte ſequeretur quem vellet, aut cum patre, ſi grauaretur, Lacedæmona rediret. Penelope obtecta facie, nihil quicquam

quam reſpondebat. Quare pater, intellecta filiæ ſententia, eam dimiſit, & in facti monumentum eo loco Pudoris ſimulacrum erexit, quod in Laconia ſpectabatur. Cuius meminit Gyraldus Syntagm. 1. hiſtoriæ Deorum. Id quidem arguit, mulierem debere magnam parentibus gratiam & pietatem, ſed maritum præ cæteris ſequi & obſeruare: quod & ſacræ literæ præcipiunt; ſiquidem homo relinquat patrem & matrem, & vxori adhæreat eſt neceſſe, ſintque duo in carne vna. Videturque huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlyſſem ſcribere fingitur his verbis: *Mulier parenti virum præferre debet.*

Me pater Icarius viduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat vſque moras.
Increpet vſque licet, tua ſim, tua dicar, oportet:
Penelope coniux ſemper Vlyſſis ero.
Ille tamen pietate mea, precibúsque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipſe ſuas.

Cui fortè diſſimile non eſt quod ſcribit Euſtathius interpres Homeri: ἔχειν γυναῖκα λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἔχεσθαι δὲ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Sed huc maximè pertinent illa Quintil. declam. 259. Virgo ad patrem, nupta ad maritum pertinet. Eiuſdem ſtatuæ mentio eſt apud Lucianum in Imaginibus. Mulieres ſubditas eſſe viris oracula ſacra præcipiunt, ex D. Paulo ad Epheſ. 5. & Petri 3. Quod & ſubnotant canones, c. ſatis. c. mulierem. 33. q. 5. 6. eſt ordo, de pœnit. Diſtinct. 5. in l. alia. 15. §. eleganter. D. ſolut. matrim. Quanquam tamen dicatur vxor ſocia diuinæ & humanæ domus, l. aduerſus. 4. C. de crim. expil. heredit.

Ithacam.] Vlyſſis patriam, inſulam in mari Ionio, vnde ipſe Ithacus & Ithacenſis cognominatur à Poëtis. *Ithaca.*

Sparten.] Id eſt, Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius pater Penelopes.

Virgo.] Penelope. quod vocabulum non ita ſtrictè accipitur, vt ſomniant plerique. Lege Vallam lib. 6. & apud Iuriſconſultos, virgo pro femina viripotente accipitur, vt l. Mulieris, D. de verb. ſign. *Virgo pro muliere quæuis.*

Velat vultus.] Huc pertinet nummus vetuſtus, in cuius inſcriptione legitur: *Sabina Auguſta Hadriani Aug.* Cuius in altera parte dea ſedet velo faciem operta, indice digito dextræ admoto ad iugulum, cuius inſcriptio PVDICITIA. in alio quodam Herenniæ ſigillum muliebre ſedens cum conto in læuam vlnam iacente; dextra velum obducit ante faciem: huius inſcriptio, PVDICITIA AVG. Præclarè Septimius Florens, qui non

ſolùm

ſolùm velum virginum & mulierum armaturam pudoris appellat, verecundiæ vallum, ſexus fœminei murum, qui nec ſuos emittat oculos nec admittat alienos, verùm etiam modum præſcribit ad quem veli huius forma produci debeat. Sic enim ille: quantum reſoluti crines occupare poſſunt tanta eſt velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur: & quæ ſequuntur. Adducit exemplum Arabiæ fœminarum, quæ non caput ſed faciem quoque ita totam tegunt vt vno oculo liberato, contentæ ſint dimidiam frui lucem, quàm totam faciem proſtituere. Mauult enim fœmina videre quam videri.

obnubit ocellos.] Hoc ſimpliciter referri poſſe videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ rectà viros non aſpiciat, ſed cùm loqui neceſſe habet, demittat: qualis apud poëtam Dido κατὰ τὸ πρέπον, lib. 1.

Tum breuiter Dido vultum demiſſa profatur.

& in 3. de Andromache,

Deiecit vultum, & demiſſa voce locuta eſt.

vnde dictum olim, pudorem in oculis eſſe, ait Ariſtot. 2. De arte dicendi. Sed coniicio noſtrum hunc non temerè verbo *obnubit*, vſum fuiſſe, vt alluderet ad veterem nuptiarum ritum: dictæ enim nuptiæ ſunt à nuptu, hoc eſt opertione; nubere eſt velo tegere; mulier enim nupta, id eſt obuoluta, & tecta velamine ducebatur in viri domum. Sic Neptunus, ait Varro, dictus eſt quòd terras & mare obnubat, vt cælum nubes. Id probant apud Feſtum Pomp. Cælius & Curtius, quòd nubentis caput flammeo obuolueretur.

Hoc ſchemate.] hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine: σχῆμα, παρὰ τὸ ἔχειν, ἐσχηκέναι. Schema, habitum, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta ſignificat.

AD EMBLEMA CXCVII.

Puellæ querela de patre inhumano.

CONQVERITVR hìc puella ingenua de patre perquàm difficili & inhumano, qui eam locauerat viro cuidam turpiter inquinato ac miſerè fœtenti, mentagra, morbo Gallico, & alia ſimili lue conſumpto. Quod facinus illi ſimillimum eſſe dicit, quod fuit olim ſolemne ac familiare μισοθεῷ Mezentio Tyrrhenorum Regi, Deorum & hominum contemptori: qui crudelitate omni & inaudita ferocitate ſolebat viua corpora mortuis colligare, vt fœtore & intolerabili tabe

ſenſim

ſenſim animam infeliciter exhalarent. Perinde ſeſe habent crudeles illi patres, qui ſuas filias egregia forma, integras, & bona valetudine, matrimonio (à quo diſſolui poſtea nefas) copulare non horrent hominibus lepra & podagra confectis, & ſæpiùs Neapolitana ſcabie corruptis, iis quidem viuis cadaueribus, qui mortuis eo quidem peiores, quòd eorum fœtor & cruciatus ad vitæ vſque, & interdum etiam diuturnæ, finem maneat: illorum verò celeriùs animum debilitando enecet. Eiuſmodi coniugium tam impar, vt eruditè, ita & feſtiuè depinxit Eraſmus in Dialogo cui titulus eſt, ἄγαμος γάμος: ex quo placet huc transferre quæ ad rem faciant. Sic autem primùm nobilem puellam deſcribit. Ga. Quid ego tibi depingam puellam non incognitam, quamquam plurimum gratiæ addidit ornatus natiuo decori? Mi Petroni, dixiſſes Deam quampiam eſſe: nihil illam non decebat. Interim nobis prodiit beatus ille ſponſus, trunco naſo, alteram trahens tibiam, ſed minus feliciter quàm Suiſeri ſolent, manibus ſcabris, habitu graui, oculis languidis, capite obuincto: ſanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alij digitos habent anulatos, ille etiam in femore geſtat anulos. Pe. Quid parentibus accidit vt talem filiam tali portento committerent? Ga. Neſcio, niſi quòd hodie pleriſque videtur adempta mens. Pe. Fortaſſe prædiues eſt. Ga. Eſt affatim, ſed ære alieno. Pe. Si puella veneno ſuſtuliſſet ambos auos & auias, quod grauius ſupplicium de illa ſumi poterat? Si minxiſſet in patrios cineres, ſatis pœnarum datura fuerat tali monſtro vel oſculum dare coacta. Mihi ſanè factum hoc crudelius eſſe videtur, quàm ſi illam nudam obieciſſent Vrſis, aut Leonibus, aut Crocodilis. Nam aut feræ peperciſſent tam inſigni formæ, aut ſubita mors finiſſet cruciatum. mihi planè videtur hoc factum Mezentio dignum, qui *mortua*, vt inquit Maro,

Eraſmi locus è dialogo, cuius titulus, Coniugium impar.

—iungebat corpora viuis, 8. *Æneid.*

Componens manibusq; manus, atque oribus ora.

quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat, vt tam amabilem puellam cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer eſt, cui non iungi malis quàm tam putido cadaueri. Siquidem hoc ipſum quod ſpirat, merum venenum eſt: quod loquitur, eſt peſtis: quod contingit, mors eſt. hæc ille. Huc refer etiam Prouerb. Malè coniugati. Ad huius Emblematis ſententiam puto ſpectare illud Senecæ ex 4. de benef. cap. 27. Male conſulit ille filiæ, qui illam contumelioſo & ſæpe repudiato collocauit. Sanctiſſima coniugij copula non eſt temerè quibuſcumque

permittenda, ſed ſanis tantùm corpore, animoque valentibus. Quid enim iure canonum prohibita leproſorum coniugia, niſi quòd inhumanum viſum ſit, contagione infecti corporis ac carioſi, ſanum ac viuidum corpus turpi lue infeſtare? Sed auaritiæ tetra labes omnia iura naturæ & humanitatis violat, nec minus inſanè committit, quàm qui olim viuos homines ad aram Saturni, vel Dianæ Tauricæ mactarent: vel qui miſeros reos ad latumias deiicerent. Melius & decentius, vt apud Plinium Secundum lib. 1. epiſt. 14. formoſus ac decorus ſponſus elocatur puellæ ingenuæ. Eſt illi, ait, facies liberalis, & ingenua totius corporis pulcritudo, & quidem ſenatorius decor; quæ ego numquam putem negligenda. Debet enim hoc caſtitati puellarum quaſi præmium dari. Et hæc ille de Minutio Aciliano. Occurrebat illud Ouidianum:

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenci.

Et quid tam dominatur in coniugiis quàm conſenſus, ac concors animus? Nec enim tam concubitus & corporum miſtio nuptias facit, quàm conſenſus animorum & voluntatum, vt rectè Iureconſulti. Illud adiici placet ex Plutarcho, dictum Democriti, qui generum nactus erit commodum, inueniſſe filium: qui verò incommodum, perdidiſſe & filiam. Non malè aggero Plinianum id ex lib. 8. epiſt. 18. de vxore Domitij Tulli; Mulier, inquit, natalibus clara, moribus proba, ætate decliuis, diu vidua, mater olim, parum decorè ſecuta matrimonium videbatur diuitis ſenis, ita perditi morbo, vt eſſe tædio poſſet vxori, quam iuuenis, ſanuſque duxiſſet: quippe omnibus membris exhauſtus, & fractus, tantas opes ſolis oculis obibat: ac ne in lectulo quidem ab aliis mouebatur. Quinetiam fœdum, miſerandumque dictu, dentes lauandos, fricandoſque præbebat. Auditum eſt frequenter ab ipſo, cùm quereretur de contumeliis debilitatis ſuæ, ſe digitos ſeruorum ſuorum quotidie lingere. Viuebat tamen, & viuere volebat, ſuſtentante maximè vxore, quæ culpam inchoati matrimonij in gloriam perſeuerantia verterat.

Dÿ meliora. *Dÿ meliora piis.*] Optandi formula per apoſiopeſin. ſumptum id ex 3. Georg. Virgil.

Dÿ meliora piis, erroremq́ hoſtibus illum.

Græci ſic efferunt, ἔξω κακὸν, Malum foras: &, εὐφήμει ὦ ἄρτε, apud Lucianum. Cicero Antoniana 8. Dij meliora: id enim ipſum agimus, ne quis poſthac eiuſmodi quicquam poſſit polliceri. Ouid. Epiſt. Helenes:

Dÿ melius: ſimilis non fuit ille tuis.

Idem

Idem 15. Metamorph.

—procul, ô procul omina, dixit,
Talia dij pellant.

Et Epiſtola Laodameiæ Proteſilao:

Dij, precor, à nobis omen remouete ſiniſtrum.

Amorum 2. eleg. 10. idem:

Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis:
Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili.

Et 3. eiuſd. operis:

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Tibullus 3.

Dij meliora ferant, nec ſint inſomnia vera.

Liuius lib. 9. Oratione Poſtumij (qui Conſul ſub iugum miſſus ad Caudinas furcas, diſſuadebat fœdus à ſe ictum cum Samnitibus.) Quid tandem? ſi ſpopondiſſemus vrbem hanc relicturum populum Roman. ſi incenſurum, ſi ſub regibus futurum? Dij meliora. Quæ loquendi formula plena eſt affectus & energiæ, vt facilè apparet ex iis, quos modò citaui, locis.

emptus quòd tibi dote gener.] Emptus gener, vt apud Virgil. 1. Georg. *Téque ſibi generum Thetys emat omnibus vndis:* in quo alluſum ad matrimonij ſpeciem, quæ veteribus coëmptio dicebatur; de qua Cicero in Topic. & Seruius. Quintilian. declam. 257. Securus ſis pater: petiti ſumus: empti ſumus.

Gallica quem ſcabies.] Morbus hic Neapoli allatus, nondum ſuum nomen vnicum eſt ſortitus: nominatur interdum Indicus, quandoque Gallicus, quandoque Neapolitana aut Hiſpanica ſcabies: ea eſt ſuperbiſſima, quæ nec lepræ, nec elephantiaſi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagræ cedat, ſi ſecū veniat in certamen. Hanc luem ex Indis profectam tradunt auctores, cum qua in illa Hiſpanienſi India infantes naſcuntur. Alij aliò referunt: ſed certò conſtat in iſtas regiones inuectam non multo abhinc tempore; nimirùm ignota fuit ante glorioſam, ſed parùm felicem expeditionem Neapolitanam ſub Carolo 8. Gallorum Rege. *Morbus Neapolitanus, & lues Hiſpanica.*

mentagra.] Morbus eſt à mento ſic dictus. Nam à mento per faciem, collum, pectus & manus, fœdo & inſolito quodam furfure dilatatur. Plinius cap. 1. lib. 26. Grauiſſimum, inquit, ex his lichenas appellauere Græco nomine, Latinè quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primùm laſciuia, vt eſt procax natura multorum in alienis miſeriis, mox & vſurpato vocabulo, mentagram, occupantem in multis totos vbique vultus, oculis *Mentagra.*

lis tantùm immunibus, deſcendentem verò in colla pectuſque ac manus fœdo cutis furfure.

Etruſci Ducis.] Mezentij. Regis Etruriæ, quæ regio eſt Italiæ mari Tyrrheno adiacens.

AD EMBLEMA CXCVIII.

SVADETVR hoc verſiculo ἰσομοιρία, id eſt, æqua in liberos hereditariæ ſucceſſionis diuiſio, de qua B. Ambroſius lib. de Ioſepho patriarcha, cap. 2. Iungat liberos, inquit, æqualis gratia: lucrum pietas neſcit pecuniæ, in quo pietatis diſpendium eſt. Quid inanius ſi propter fundum aut domum oriantur inter fratres iurgia, quando propter tunicam inter ſancti Iacob filios exarſit inuidia? Hæc ille. Proditum memoriæ Chariclem & Antiochum, fratres Ponticos, cùm paterna inter ſe bona diuiderent, poculum argenteum conſcidiſſe, veſtemq. mediam diſſecuiſſe, vt neuter altero ditior, opulentiorque rediret. vnde illa Tragica deteſtatio apud Plutarc. in Pyrrho: *θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς, acuto ferro diuidant fratres domum. Sanè ij & ſimiles fratres adeò pertinaciter æqualitatem ſectati ſunt; vt vel ficos non paterentur indiuiſas, ex vetere verbo, σῦκα μερίζειν, ficos diuidere: Ex quo Martialis iocus in quinto,

Calliodorus habet cenſum (quis neſcit?) equeſtrem,
Sexte, ſed & fratrem Calliodorus habet.
Quadraginta ſecat qui dicit, σῦκα μέριζε,
Vno credis equo poſſe ſedere duos?

Ariſtot. Politic. 2. cap. 1. ſcribit vbique ferè propter inæqualitatem oriri ſuſpiciones. Idem cap. ſeq. multa in idem confert argumentum. Suppetunt multa ex Iuriſconſultis, ſed nos aliò properamus.

Cupreſſus vnde nominatus, & eius natura.

Indicat.] Multi Cypariſſum vocatam aiunt διὰ τὸ κύειν καὶ φέρειν παρίσους κλάδους τε καὶ καρπούς, à fructuum æqualitate, pariterq. ramorum quos producit. Siquidem Cupreſſus ab radice ad ſummitatem recto ſtipite conſurgit, ſuaque brachia omnia pari æqualitate in coni figuram ad faſtigium protendit. Hoc quidem admoneri poteſt Magiſtratus & Princeps, vt in Repub. & prouinciis ſibi ſubiectis æqualitatem ſeruent atque tueantur. Meminerit etiam optimus quiſque paterfamiliâs ſuorum liberorum æquam habere procurationem, cùm ſint omnes æquè legitimi. quod tamen in pleriſque noſtræ Galliæ prouinciis iure

iure patrio non obſeruari palàm eſt. Caſſius Dionyſ. lib. 11. cap. 5. Cupreſſi duplex nomen habet: & Charites, hoc eſt Gratiæ appellantur ad delectationem: Cupreſſi verò, ſiue (vt Græci rectiùs appellant) Cypariſſi, quòd ferè pariles geſtent & producant tum ramos, tum fructus. Ambroſius Sermon. 4. in Pſal. 118. de Cupreſſo verba faciens: (quid enim me pudeat auctorem tam pium & doctum huc aduocare?) Genus hoc arboris, ait, numquam amittit viriditatem ſuam hyeme. Iuxta ver & æſtatem comam paſcit, nec diuerſo colore mutatur. Solam hanc arborem ventus ſuo numquam honore deſpoliat: ſola numquam vetere exuitur amictu, aut nouo flore veſtitur. Sic Apoſtolica quoque gratia neſcit defectum, ſed vetuſtate ſui floret. Cæterum quod hîc ſcribit Alciatus de æqualitate, quæ patribus in liberos obſeruanda ſit, illuſtrari non minimum poſſunt his Ambroſij eiuſdem verbis in Hexaëm. lib. 5. cap. 18. Quis docuit niſi homo, filios abdicari? quis reperit tam immitia patrum iura? quis inter naturæ fraternæ conſortia fratres impares fecit? Vnius diuitiis filij diuerſa ſorte eduntur. Alius totius paternæ ſortis adeptione inundatur, alius opulentæ hæreditatis patriæ deplorat exhauſtam atque inopem portionem. Nunquid natura diuiſit merita filiorum? Ex pari omnibus tribuit, quod ad naſcendi atque viuendi poſſint habere ſubſtantiam. Iſta vos docent non diſcernere patrimonio, quos titulo germanitatis æquaſtis. Etenim quibus dediſtis communiter eſſe quod nati ſunt, non debetur his, vt id communiter habeant, quod à natura ſubſtituti ſunt inuidere, &c. *Locus D. Ambroſii.*

meta.] Meta, ſtrues in acutum tendens, Græcis κῶνος. Virg. *Meta.*

Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam
Conſtituit.

Idem alibi, Aërias quercus, & coniferas cypariſſos appellat. Citat & iſtuc ex Ennio, Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosq; cupreſſos.

Cupreſſum autem à Cypariſſo puero nomen habuiſſe, eo quidem Telephi filio, ab Apolline adamato, & in arborem ſui nominis commutato, fabulatur Ouidius in 10.

Funeſta eſt.] Cupreſſus Diti ſacra, ideóque pro ſigno funebri ad domos poſita. Plin. lib. 16. cap. 33. Hæc enim procerum magnatumque, ſicuti Apium plebeiorum, ſepulcris imponebatur, quòd putredinem auertere crederetur: quorum vtrumque ſimili propemodum folio, colore, odore, facultate naturaque ſit. Sunt autem qui ramos cupreſſinos ante defunctorum ædes poni ſolitos velint, ne quis per imprudentiam ingreſſurus pollue- *Cupreſſus adhibita funeribus.*

retur. In funeribus autem adhibebatur, quòd ſemel exciſa nunquam renaſcatur: vel vt humanum corpus ab anima & animo iam relictum diutiùs ſeruaretur, atque incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum vrerentur. Vide Cupreſſum Pierij, id eſt lib. 52.

Funeſta] Funeribus deſtinata, vel pro mortis ſigno adhibita: Ideò enim Horatius Cupreſſus appellat funebres Ode 3. Epod. vt Virgil. in 6. ferales. ſic enim ait:

—cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales antè cupreſſos.

Idem 3. Aeneid.

—ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ vittis, atraq; cupreſſo.
Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus.

Ouid. 3, Triſtium, elegia 13.

Funeris ara mihi ferali cincta cupreſſu Conuenit.

Claudian. 2. de raptu Proſerp.

Quercus amica Ioui, tumulos tectura cupreſſus.

Videmus porrò inquam aliquando in magnatum ac nobilium ſepulcralibus, & pollincturis ſpargi cupreſſi frondes: ſed iſte tamen ritus apud omnes noſtrates non æquè celebratur. Plebei, dum parentant, ſaluia, hyſopo, mentha, buxo, & nonnunquam apio vti ſolent, non alia ratione crediderim, quàm ad olentem mephitim auertendam, & tetram cariem morticinæ. Quin & pueris, puellisque morte raptis exhibentur flores, & corollaria, fortè ad vitæ præcipitis marcorem innuendum. Cur verò Cupreſſus funeraria? an ob pariles ramos (vnde illi Græcum nomen) an quòd mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, regumque turres? hæc enim dominos ſeruis, & ſceptra ligonibus æquat. quin ſeſe in omnes habet Arithmetica proportione, vt quæ nullam ferat προσωποληψίαν,

Diſsimiles ſimili conditione ligans.

quod argutus notat Lucianus dialogis mortuorum. Illud pridem mihi obuium erat Martialis, lib. 6.

Sed mihi perpetua nunquam moritura Cupreſſo.

Item Lucani 3. de bello Ciuili:

Et non plebeios luctus teſtata; cupreſsi
Tunc primum preſſere comas.—

Id quicquid eſt opellæ dum concinnare pergo, nō verebor, fretus bona ſtudioſorū venia, traducere carmina duo quæ dudum ſcripſerā in maiore otio: Primū illud ad viri Principis epicediū:

Quam

Quam tibi cura ſalus patriæ fuit, optime Princeps,
Hoc tua ſtrenuitas claraq́; geſta canant.
Nempe tibi conſtanti animo dum vita maneret,
Propoſitum fuerat vincere ſiue mori.
Perpetuas ergo inferias tibi magne ſacramus:
Signaq́; conſpicuè, palma, cupreſſus, erunt.

Alterum verò γνώμην habet non inuenuſtam, meo quidem iudicio:

Principio exili magnum capis incrementum:
Semine uti minimo proceras creſcere plantas,
Et patulas altè luxuriare comas;
Vt penè vmbriferam videas aſſurgere ſiluam;
Magna parens rerum ſcilicet edit opus:
E ſententiola multos emergere ſenſus
Noueris; egregium cernis & iſtud opus.

Reperio etiam pinum & myrtum pro mortis ſymbolis accipi ſolitas à veteribus. pinus, quia ſemel excisa nunquam reuiuiſcit, aut etiam repullulaſcit. Myrtus etiam funeſta, cuius foliis Thebani vtebantur ad tumulum Iolai herois maximi, vt ſcribunt ſcholiaſtæ Græci. *Pinus & Myrtus, pro mortis ſymbolis.*

comere.] Ornare. hinc comptum dicimus ornatum.

comere fronde.] Hoc μεταφορικῶς. Propriè Plautus: Dum poliuntur, dum comuntur, annus eſt. Claudian. in laude Serenæ:

Non illo nitidos vnquam bellante capillos
Comere.

Pulcra coma, &c.] Huc refer dictum Phocionis in Leoſthenem Oratorem multis & magnificis promiſſis Athenienſes ad bellum concitantem: eius enim orationem cupreſſis eſſe ſimilem aiebat, quæ cùm pulchræ ſint & proceræ, nullum tamen fructum referant. Dicitur autem in eos, qui cùm membris ſint elegantibus & apprimè comptis, nullius tamen frugis ſunt, neque ſuis alicui commodo eſſe poſſunt. Refer huc adag. Cypariſſi fructus. *Leoſthenis in Athenienſes dictum.*

AD EMBLEMA CXCIX.

GRATA *Ioui &c.*] Quercus Ioui ſacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona ſylua. Virgil. 2. Georgic. *Quercus, ſacra Ioui.*

— nemorumq́; Ioui quæ maxima frondet
Eſculus, atque habitæ Graiis oracula quercus.

Claudian.2. de raptu:

Quercus amica Ioui.—

Ouid.4. Faſtor.

Poſtmodo glans nata eſt: bene erat tum glande reperta;
Duraq́; magnificas quercus habebat opes.

Huius autem glandibus priſci veſcebantur ante frumenti vſum: fiebat etiam è fronde querna ciuica corona, quam ciuis ciui, à quo ſeruatus eſſet in prœlio, tamquam vitæ teſtem, ſalutiſq́ue perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiam ex ilice: quod genus ſuperiori non admodum diſſimile eſt. Gellius c.6. lib.5. & Plin. cap.4.16.

Seruanti ciuem.] Lucan. in prima:

Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Corn. Tacit.12. Annal. M. Oſtorius ſeruati ciuis decus meruit. & in 15. Si ſingulis manipularibus præcipua ſeruati ciuis corona imperatoria manu tribueretur, quod illud, & quantum decus, vbi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem & qui accepiſſent? Sed quia forte nota omnibus non ſunt quæ & quanta tribui ſolita eſſent iis qui ciuicam meruiſſent, adiicere placet. Ea primùm corona vtebantur in ſpectaculis: induenti aſſurgi etiam à Senatu moris erat, & Senatui proximus erat aſſignatus locus. Ipſi munerum vacatio, patriq́ue & auo paterno dabatur, quod filium Reipub. ſalutarem genuiſſent. At ne temerè daretur, leges latæ ſunt arctiores, nempe vt ciuis qui ſeruatus eſſet, ſeruatum ſe eſſe fateretur: teſtes enim adhiberi nihil proderat, neque ſi aliquem, alium quàm Romanum ciuem ſeruaſſet, quamuis Regem. Is igitur honos quia in maximis eſſet, eum affectarunt principes Romani, non probi modò, ſed & ſcelerati, adeoq́ue ſuis numiſmatis exprimi curarunt. Vt enim de iis taceam quibus merito is tributus honos fuit, in Cai Caligulæ numo ciuica cum glandibus ſpectatur, cum literis his S.P.Q.R. PP. OB CIVES SERVATOS. Numus verò Galbæ imperatoris ciuicam habet cum inſcriptione, S.P.Q.R. OB C.S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ, S.P.Q.R. OB CIV. SER. in numo aureo & aliis quibuſdam, ciuica etiam Neroni ex S.C. dedicata. Claudianus de Laudib. Stiliconis 3.

Ciuica donati quæ.

Mos erat in veterum caſtris, vt tempora quercu
Velaret, validis fuſo qui viribus hoſte
Caſurum potuit morti ſubducere ciuem:
At tibi quæ poterit moritūris ciuica reddi
Mœnibus, aut quæ te penſabunt facta corona?

Glande

Glande aluit veteres.] Veteribus quernæ glandes victum præbuere: nunc verò arbor ipſa ſola vmbra prodeſt. quod conuerti poteſt ad veterem illam legem populo Iudaico à Moſe propoſitam, qua æterni patris filius & ſeruator noſter CHRISTVS expectabatur: cuius quidem ſpei fidem certiſſimam cùm nobis Chriſtianis dederit, poſſumus atque priſci illi ſubinde repetere, ἅλις δρυὸς, reperta tandem, vel potius cuique noſtrûm gratis conceſſa fruge omnium optima diuiniſſimaque, quam ab Euangelio decerpimus. In eam ſententiam luſi aliquando Epigram. *Glandes, veterum cibi.*

Glande patres aluit quercus, faguſq́ vetuſtos:
Sed modò non cibus eſt; proficit vmbra tamen:
Glandibus antiquis tantùm fuit vſa vetuſtas:
Frugibus inuentis vtimur. at quid id eſt?
Tradidit in ſacro quæcumque volumine Moſes,
Glans erat, & veterum pabula priſca patrum.
At largitor opum fruges inuenit IESVS,
Et miſſa palea plurima grana dedit.
Vmbra licet nobis lex ſit vetus atque Prophetæ:
Sed noua lex CHRISTI *verior eſto cibus.*

ſola nunc proficit vmbra.] Vidi aliquando non improbum ac ne quidem inficetum hominem qui hoc flecteret ad veteres monaſteriorum bibliothecas, quæ ſuperioribus ſeculis habebantur in pretio, quo tempore nondum typographi ſuam nobis artem commendaſſent: nunc enim membranæ veteres, & codices manuſcripti exoleſcunt, & ferè ſola ſe oſtentatione venditant antiquitatis. malim ad corruptas traduci diſciplinas, in quibus patrum æuo, omiſſo puriore bonarum artium ſucco, ſoli diobolares in ſcholis terebantur Holcotus, Bricotus, Anſelmus, Buridanus, Floretus, Perchetus, Alexander de villa Dei, aliiquę id genus tenebriones, qui quaſi glandibus vſi veras diſciplinas ac puriores fruges excerpere non potuerunt, reuocati ſuorum temporum barbarie. Sed hæc fortaſſe πάρεργα. Et placet ad finem adiici noſtrum qualecumque de quercu & oliua carmen, ſi quis tamen hoc quoque ſi quis captus amore leget. id ſic habet:

Quercus amica Ioui, potitur bona Pallas oliua:
Illius fructus, huius & vmbra placet.
Glans iuuat, vmbra placet, prodeſt & fiſſile lignum,
Frondibus iſta viret, ſic quoque fragrat odor.
Vtraq; delectat noſtris accommoda rebus,
Vtraq; ſecura ſymbola pacis habet.

Quin & alterum grauioris argumenti non iam oſtento, ſed

 committo

committo candidis lectoribus, quo ego diſcrimen inter Eccleſiam, & dominatum temporarium ſum complexus:

Non bene conueniunt quercus, oleaq́, nec vnâ
In ſcrobe plantantur, ſiue feruntur humo.
Si facias, vnam necat altera conſcia cauſſa
Natura, id verum ſcilicet eſſe docet.
Cœlica miſceri numquam terreſtribus æquè
Noueris: in caſſum, qui facit iſta, facit.

AD EMBLEMA CC.

HOMERVS Odyſſ. κ. ſalicem ὠλεσίκαρπον, vt etiam Theophraſtus 3. De plantis cap. 2. & 2. cap. 13. De cauſſis, ὠλεσίκαρπον γένος appellat, quòd ſemen ocyſſimè amittat, antequam omninò maturitatem ſentiat, vt enarrat Plin. 16. cap. 29. ideoque hydropotarum poteſt eſſe ſymbolum, quò referes illud: Aquam bibens nihil boni parias. Sic autem Homerus, μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Retulit idem ex Homero Stobæus Serm. 100. ex Porphyrio, qui cum Plinio ſentit, ſalicis fructum cum vino propinatum, ſterilitatem inferre, genitale ſemen extinguere, ac libidinis impetum marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omninò, & alia quædam de ſalice notauit: vt Aelianus de hiſt. animal. 4. cap. 22.

Salix ſemen amittit.

Quod frugisperdam, &c.] In eos fortaſſe torſeris qui laborant gonorrhœa, id eſt, impuro ſeminis effluuio, quos adeò ſeminifluos ait D. Bernardus, & Canoniſtæ. Malim in eos flecti qui ſtudiis inanibus delectantur, & nihil vmquam profuturis, vt qui ad voluptatem meram referunt omnia, aut qui nefandis artibus ad ſterilitatem venena propinant, non coniuges, ſed fornicarij, vt ait B. Auguſtinus apud Gratianum in c. aliquando, 32. q. 2. Cæterum quod de ſalice hîc, notauit Porphyrius apud Stobæum ſerm. 98. de quo & Marcellus Virgilius in Dioſcoridem lib. 1. cap. 121. Itemque Hieronym. in Eſaiam cap. 16. ad torrentem ſalicum ducent eos, vt ſcilicet nullus in eis fructus remaneat. Hanc enim ſeminis earum arborum eſſe naturam, vt qui illud in poculo hauſerit, liberis careat. Vnde & ſancti, qui propter peccata in confuſione mundi huius eſſe cœperunt, ſalicibus Babyloniorum fluminum ſuſpendunt organa ſua, Pſal. 36. De Clitorio fonte Vitruuius lib. 8. cap. 3. & Philander ad eundem.

Clitoriis

Clitoriis moribus.] Qui vino non vtuntur. Plin. enim 31. c. 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam habere dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aſpernentur. Ouid. 15. Metamorph.

Clitorio quicumque ſitim de fonte leuauit,
Vina fugit, gaudetq́ meris abſtemius vndis.

Clitorius lacus abſtemios reddit.

Itaque homines clitoriis moribus appellamus abſtemios. Memineram quidem, κλειτοριάζειν, obſcenum verbum, idem eſſe ac τὰ τῶν γυναικῶν αἰδοῖα ψηλαφίζειν, ἢ τούτων καθάπτειν, muliebria contrectare. nam κλειτορὶς, vt traditur ab Heſychio, eſt τοῦ γυναικείου αἰδοίου ἡ ὑποδερμὶς (mendosè ὑποδδερὶς, vt legitur in vulgatis Heſychij exemplaribus) καὶ νύμφη, καὶ μύρτον, καὶ κλειτορὶς, caruncula quædam muſculoſa in media parte τῶν αἰδοίων γυναικείων. Itaque qui immoderatius muliebria contrectant, dicuntur κλειτοριάζειν, nempe non tam ὀλισίκαρποι, vt ſalaces, quàm τὸ σπέρμα διαφθείροντες, qui venere licentiùs abutuntur, proindeque ad generandum inepti fiunt. Quem ego germanum puto huius diſtichi ſenſum: non vt accipit iactabundus neſcio quis & impudens plagiarius, qui bonam partem huius meæ commentationis ſibi ante annos aliquot audacter & impunè vindicarat. Is, vt ſibi videretur ingenioſior, κλειτοριάζειν verbum ad venerem maſculam retulit; Eraſmi auctoritate ductus. ſed in eo tamen dubius eſt Eraſmus, neque id perſpicuè aſſerit, vt qui dumtaxat ſuum coniectaneum afferat.

AD EMBLEMA CCI.

PLINIVS cap. 10. lib. 16. In montibus editiſſimis naſcitur abies, ceu maria fugerit. quod hîc transfertur in eos, qui vt ampliorem mercedem conſequantur, pericula ſubire non refugiunt.

Abies.

abies in montibus.] Sic Maro 7. Ecloga:

Fraxinus in ſyluis pulcherrima, pinus in hortis,
Populus in fluuiis, abies in montibus altis.

Idem 2. Aeneid.

—etiam ardua palma
Naſcitur, & caſus abies viſura marinos.

Et Claudianus:

Apta fretis abies, bellis accommoda cornus.

Eſt & in aduerſis maxima commoditas.] Illud Ouidij quadrat:

—Apparet virtus arguiturq́; malis.
Si nihil aduerſi patiens vidiſſet Vlyſſes,
Penelope felix, ſed ſine laude foret.

Nota eſt Plutarchi ſtudioſa diſputatio, quomodo quis ab inimicis vtilitatem capiat. Sic eſt: in natura hominum res aduerſæ docent, proſperæ ſæpius efferant. παθήματα, μαθήματα: & nocumenta fiunt documenta. Poſſis huc traducere quæ prius dicta ſunt de perſico arbore, tranſlatu facta meliore.

In aduerſis.] Locis contrariis: dum enim abiete fit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere ſibi contrarium. Sic Plinius, Abies nauigiis expetita. ſitus in excelſo montium, ceu maria fugerit, nec forma alia. materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piget Ambroſij ea de re huc ſententiam è 3. Hexaëmeron cap. 11. adiicere: Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atque aërio vertice, etiam caſus maritimos tuto ſubitura remigio: nec ſolùm ventis, ſed etiam fluctibus certatura proceſſit.

AD EMBLEMA CCII.

Picea. PICEA, quæ nullos emittit è ſua ſtirpe ſtolones, hominem arguit, qui ſine liberis vitam agat. De hac arbore ſatis multa Plin. lib. 16. cap. 10.

Stolo. *ſtolones.*] Stolo, virgultũ eſt ex arborum radicibus, aut trunco productũ. Quid ſi conuertas in eos qui nullum ſui monumentum relinquunt, ſed eorum vita ac mors iuxtà æſtimatur, vt ait Salluſtius. Vide an huc quadret illud Senecæ, conſolatione ad Martiam: Qui filios optat, neſcit quas noxas optet. Id certè videri poteſt orbitatis ſymbolum, niſi noſter hîc malit alludere ad conſuetudinem iam olim receptam in mediis quorundam monachorum clauſtris, in quibus videre eſt proceras quaſdam piceas coniferas, quæ ſunt pini ſpecies, perpetua viriditate conſpicuas, quæ nec fructus, nec ſtolones educant, ſed ſola vmbra ſe commendant. Ego cùm aliquando rogarem cauſſam, cur potius hanc plantam monachi in loco clauſtrorum conſpicuo, quàm alias quaſdam frugiferas consererent, docuit me vir minimè malus, ſed qui tamen neque nare, neque litteras noſſet, id habere arcani aliquid: nempe cùm ad preces antelucanas cucullati ſodales ſummo manè accincti proditent, ſi arborem eam

primo

primo conſpexerunt, rei omnis Venereæ cogitatione immunes toto die fore. Quam ſuauem profectò & nimis dilutam opinionem viderint etiam ipſi cœnobitæ. Ac puto id citius in morem veniſſe, vt arbor ea index eſſet orbitatis, cui nomen dedere qui vitam religioſam profitentur. At, abſit inuidia dicto, id referre quodammodo vitam quorundam monachorum crediderim, qui, vt piceæ, neque fructum ferunt, neque ſtolones, ſed ſola vmbra (quid enim iis longè multis præter vmbram?) proficiunt. Imò rides, & nimis vncis naribus indulges, ait aliquis. Certè, nam & ridendo dicere verum nil vetat, & interdum arrepto miſcemus ſeria ludo. At ea non fuit Alciati mens, neque conſilium, vt bonos illos ſodales ſale iſto aſpergeret. Credo non id voluit: ſed ſi viueret, mecum, vt opinor ſentiret, ſaneque rideret, quem non puto fuiſſe ἀγέλαστον.

AD EMBLEMA CCIII.

PLVTARCHVS in γαμικοῖς παραγγέλμασιν ita ſcribit: Ὁ σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μῆλον κυδώνιον κατατραγοῦσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν ἐνάρμοστον εἶναι πρῶτον καὶ ἡδεῖαν: Solon iubebat ſponſam cum ſponſo concubituram, prius edere malum cotoneum: innuens ea re, primam quæ ore & voce initur, gratiam concinnam debere eſſe & ſuauem. Idem in Problematis ferè tradit. De Cotoneis Plin. 15. cap. 11. & 17. de eorum ſapore & odore eiuſdem lib. cap. 28. Bene autem & ſapienter illi videntur ſenſiſſe qui bonis auſpiciis vtendum monuerunt. alioqui quæ malo ſint cœpta principio vix eſt vt bono peragantur exitu, vt apud Gratianum in c. principatus, 1. q. 1. Et plurimum intereſt, ait Val. Max. quibus auſpiciis inchoetur negotium, & quo fine claudatur. Quare honeſtus amor coniugalis ſuam debet inprimis habere Suadelam, iucundos ac concinnos ſermones, affabilem conuictum, & vitare quicquid conſuetudinem animorum ac voluntatum poſſit offendere. Bene quidem Plutarchus ἐν γαμικοῖς παραγγέλμασι, ſcribit veteres Mercurium vnà cum Venere coluiſſe, quo innuerent, maritalem coniunctionem maximè indigere ſermonis & orationis vſu ac miniſterio. Non niſi grauis offenſa quæ ſtatim initio committitur, nec bene vnquam coaleſcunt animi, niſi ſinceris illiciis, & affectu candido conſocientur. Hæc quidem omnia veteribus ἀλληγορικῶς accepta. *Cotonea cur à nouis nuptis ederentur.*

cepta. Ceterùm neminem puto fugere apud varios varia fuiſſe vſitata ſolemnia nuptiarum, quæ comparata fuiſſe ad morum videntur inſtitutionem. ſed aliis prætermiſſis, vnum hoc Q. Curtij placet adiungi, lib. 8. Rex medio cupiditatis ardore iuſſit adferri patrio more panem: hoc erat apud Macedonas ſanctiſſimum pignus amicitiæ, quem diuiſum gladio vterque libabat. Credo eos qui gentis mores erudierunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe in tantis opibus quantulo contenti eſſe debeant.

AD EMBLEMA CCIIII.

Baccho ſacra hedera.

PINDARVS in Olympiis, Bacchum κισσοφόρον, id eſt hedereum, vel hederaceum aut hederigeram appellat, quòd ei hedera dicata ſit. Tradunt autem nonnulli Ciſſum adoleſcentem Liberi patris hiſtrionem ſaltatoremque fuiſſe: qui cùm Deo præſente Thyaſos exerceret, in quendam terræ hiatum caſu lapſus interiit. Tellus autem cùm gratificari Baccho vellet, florem produxit adoleſcenti cognominem. Legitur quidem primo Epigrammatôn:

Ciſſus hiſtrio Bacchi.

κισσῷ μὲν διόνυσος ἀγάλλεται, αἰγίδι δὲ ζεύς.

Bacchus amat hederas, & Iuppiter ægide gaudet.

Retulit autem in Atticis Pauſanias κισσὸν διονύσου Bacchum appellatum, quòd in ea Atticæ regionis parte, id eſt Acharnis, primùm hedera viſa ſit: quo loco ſtatuæ etiam ſunt hedereæ. Sed & Homerus in hymnis κισσοκόμην διόνυσον, id eſt, hedericomam vocat. Probus Grammaticus ait, in Cytherone ſacra Liberi patris arcana tertio quoque anno celebrari ſolita. Liber autem cum Muſis & Apolline eſſe perhibebatur, idcircoque ex hederæ eius fronde Poëtas coronari. Porrò dicata eſt ei hedera, quòd vt ea ſemper viret, ſic ille ſemper iuuenis; vt diximus initio: quamquam plerique referant ad ea ſerta ſeu corollas, quas poſt expeditionem Indicam circumtuliſſe Bacchus dicitur, Plinio teſte lib. 16. cap. 4. vnde & Dionyſiaca hedera dicta eſt, & Bacchica Ouid. Faſtor. 6.

Bacche racemiferos hedera redimite capillos.

Locus Plutarchi.

Idem alibi corymbiferum eum nominat. Plutarchus tamen Sympoſiac. 3. ſectione 2. Hederã dicit à Baccho ſumptam, non vt auxilium eſſet aduerſus ebrietatem, aut vt vino aduerſam, quippè qui Methymnæum, à methy, quod vinum ſonat, ſeſe appellari voluit; ſed vt vinoſi vino vero deſtituti, hordeaceo

potu

potu pro vino vtũtur, & è malis aut palmulis quædam ſibi vina conficiunt: ita qui hieme deſideraret coronam viteam, quòd tunc temporis vitem nudam vidit, & foliis carentem, ob ſimilitudinem quandam, hederam eſt amplexus. Non poſſum conniuentibus oculis ſubiicere quod didici ex Poëtis Græcis, & eorundem ſcholiaſtis; nempè vates appellari *δαφνηφάγους*, id eſt lauriuoros, vel lauro veſcentes, aut laurum edentes: quò reſpexit Iuuenalis quadam Satyra, quo loco dixit, *Poëta & vates δαφνηφάγοι.*

—laurumq; momordit.

Poëtis autem hederas decretas eſſe, cum Pierio, & aliis quibuſdam doctioribus crediderim, vt vnà cum lauro permiſcerentur, non tam vt perpetuus vtriuſque viror, qui diuturna eorum ſcripta repræſentaret, in cauſſa fuit, quàm vt oſtenderetur eos, qui digni hederis euaſiſſent, lauream que meruiſſent, & arte & ingenio excelluiſſe. *Digni hederis.* Siquidem per laurum intelligebant inſitam quandam ingenij vim ac venæ fecunditatem, Apollinis radiis vberem atq. locupletem: per hederam verò artem & induſtriam peruigili labore partam. Huius quidem rei indicium eſt, quòd hedera ſuapte natura ſit tam imbecilla, vt ſemper repere neceſſe haberet, niſi vel muro, vel plantæ, aut ſaxis høreret, & pertinax conatu ſeſe attolleret, vt tandem paulatim irrepens victrix euadat. *Lauro, quid intelligebant veteres.* *Hedera quid.* Eſt autem operæpretium, vtroque (arte ſcilicet & ingenio) ſi quis velit aliis antecellere; quandoquidem mediocribus eſſe Poëtis, non homines, non dij, non conceſſere columnæ, vt habet ille. Sed & iſtuc aduertendum,

—ingenium cui ſit, cui mens diuinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis huius honorem.

Et, *—ego quod ſtudium ſine diuite vena*
Nec rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.

Procax.] Donat. ad Hecyram Terent. procax petacem ſignificat: procari enim nihil aliud eſt quàm impudenter & importunè petere, ait Nonius. Hinc procacitas, ſeu procacia, vt in l. ſi traditio, C. de action. emp. Ideò autem Plutarchus amorem hederæ confert: *δεινός ἐστιν ὁ ἔρως, ὥσπερ ὁ κιττὸς, αὐτὸν ἐκ πάσης ἀναδῆσαι προφάσεως.* Ea eſt amoris vis, vt non ſecus atque hedera, valeat ſe applicare, arrepta omni occaſione.

Exterius viridis.] Intelligit hederam nigram, quæ florem croceum habet, pulla folia: Id eſt, hederæ nigræ folia parte altera vireſcunt, altera palleſcunt. Ne quid ad hæc requiras, conſule Plinium lib. 16. cap. 34. *Hedera nigra.*

Hinc aptis.] Horatius 1. Carminum: *Hedera poëtis ſacra.*

Me

Me doctarum hederæ præmia frontium
Diis miſcent ſuperis.

Idem in Epiſtolis:

Prima feres hederæ victricis præmia.—

Virgilius in Eclogis:

Paſtores hedera creſcentem ornate Poëtam.

Quod ridet in Satyrarum veſtibulo Perſius: ait enim,

Heliconidasq́; pallidamq́; Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt
Hederæ ſequaces.——

Hinc aptis vates cingunt.] Sic Ouid. 1. Triſt. 6. eleg.

Siquis habes noſtris ſimiles in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica ſerta comis:
Iſta decent lætos felicia ſerta poëtas;
Temporibus non eſt apta corona meis.

Idem 5. de Ponto, 4. eleg.

Tu tamen è ſacris hederæ cultoribus vnum
Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo.

Idemq́ue 3. Artis, vbi queritur poëtas ſine honore eſſe,

Nunc hederæ ſine honore iacent.

Fama docto-rum.

Palleſcunt vndique.] Sicuti errabunda tenaxq́ue hedera ſenſim altum conſcendit, exteriùs vireſcens, in cæteris pallida, & aureos corymbos ex ſe producit: ita Poëtæ ſuis laboribus humo pedetentim ſeſe efferunt: & quamquam aſſiduo ſtudio pallidi ſint, fama tamen ex ſcriptis & ingenio concitata ſemper virent: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus parturiant.

AD EMBLEMA CCV.

MVTVATVS eſt huius diſtichi argumentum ex Ariſtot. Rhetoric. lib. 3. Pericles, inquit ille, Bœotios ilicibus eſſe ſimiles dixit. vt enim ilices ſeſe viciſſim frangunt: ita Bœotios inter ſe prœliari. Græcè ita: καὶ εἰς Βοιωτοὺς, ὅτι ὅμοιοι τοῖς πρίνοις· τούς τε γὰρ πρίνους ὑπ' αὐτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους.

Nec. nota ſe-ditioſorum.

Seditioſi duræque ceruicis homines, quos citiùs frangas quàm flectas aut corrigas, ſuo magno malo efficiunt quod ilex, cuius tanta durities eſt, vt non niſi magna difficultate proſcindi queat, niſi etiam per ſe fatiſcat & diffindatur. Proterui enim, quibus ſeditio & turbatus Reipublicæ ſtatus cordi eſt, cùm num-

numquam poſſint cum aliis conuenire, ſæpenumero à reliquo ciuitatis corpore quaſi agmine facto, diſcedunt: & tandem cùm nonnihil diſſentiunt à ſua factione, facillimè corripiuntur, ſuorumque flagitiorum pœnas luunt. Naturam huius arboris repete ex Plinij 16.cap.8.

Duritie nimia.] Poëta in eclogis, argutam ilicem ait, hoc eſt ſtridulam. Horatius pro nota fortis animi vſurpauit 4. Carm.4.

Duris vt ilex tonſa bipennibus, &c.

Id reuocat in mentem quod Plin. obſeruat lib. Hiſtoriæ rerum 16.cap.26.nuces pinus,quæ ſe in ipſa arbore præ nimia,aut potius præpropera maturitate diuiſere, Zamias appellari, & niſi detrahantur, ceteras lædere. Hoc nos ipſi Franciadæ vidimus, ſenſimus, expreſſimus, maximo noſtro malo non ita pridem, cùm plebs ſtupens quaſi medio interregno fureret, nihil præter patriæ exitium affectaret,bonis quibuſque & pacis ſtudioſis aut mortem aut exſilium minaretur,vel extrema quæque diſcrimina etiam morte duriora intentaret. Qui furentum hominum impetus numquam ſiſti aut cohiberi poſſe videbatur, niſi factio ipſa diſciſſa, ac in ſe diuiſa primùm fomenta ac ſemina diſcordiarum retardaſſet. Nam hoc nouum portenti genus & exemplum inſolens edidère turbulenti, vt de iis peius meriti ſint qui ſuæ coniurationi nomen dederant, quàm alij qui contrà palam ſtetiſſent. Ita rabie perciti ſibi ipſis vim attulerunt, ſeſéque confoderunt, & in exitium ſpontaneum coniecerunt. At verò quàm innumerabiles ex iis qui de vita potius, quàm de ſententia decedere maluerint? imo ſuperſunt adhuc qui reſtinctis motuum incendiis animum tamen armatum retineant; & neſcio quid muſſant adhuc,cùm apertè eloqui non audeant.

AD EMBLEMA CCVI.

MEDICA malus, quæ & Citrus, & apud noſtros ob aliquam cum auro ſimilitudinem nomen reperit, non inconcinnè amoris poteſt eſſe nota. Eſt enim coloris aurei, dulcis quidem & auſteri nonnihil ſaporis habet, ſed amari corticis: ita turpis voluptas primo blandiens aſpectu, tota videtur aurea, ſed vbi guſtu dulce dedit, amarum ad ſatietatem vſque aggerit, quod γλυκυπίκρου nomen indicat. Plato itaque, vt ſcribit Marſilius in Sympoſium, amorem rem amaram vocat, nec certè iniuria, quia moritur quiſquis amat. Hunc & Orpheus γλυκύπικρον, *Citrus, Amoris ſymbolum.* *Amor γλυκύπικρος.*

πικρὸν, id eſt, dulce amarum nominat; quippè cùm amor mors voluntaria ſit. Vt mors eſt, amara res eſt; vt voluntaria, dulcis. moritur autem quiſquis amat. Hæc Marſ. Ficinus.

iucundus amaror.] Paronomaſia elegans, quam lepidè vſurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, ſed amaror ab æuo
Dicendus, cùm ſit ſemper amarus amor.

γλυκύπικρος amor.] Sic Muſæus:

ἤδη καὶ γλυκύπικρον ἐδέξατο κέντρον ἐρώτων.
Iam & dulcem amarum acceperat aculeum amorum.

& apud Hephæſtionem Sappho ait:

ἔρως γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον,
Amor dulciamara auis inexpugnabilis.

voluptas eadem ratione γλυκυθυμία dicitur. Huc Prouerbium, *Amaro dulce miſtum.* De amore qui γλυκύπικρος appellatur, Plutarchus 5. Sympoſ. prob. 7. Hanc γλυκυπικρότητα in Lyde Horat. expreſſit Od. 13 lib. 1.

Vror ſeu tibi candidos Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ, ſiue puer furens Impreſſit memorem dente labris notam:
Non ſi me ſatis audias, Speres perpetuum dulcia barbarè
Lædentem oſcula, quæ Venus Quinta parte ſui nectaris imbuit.

Idem oda 19. ſequenti,

Vrit me Glyceræ nitor Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas, Et vultus nimium lubricus aſpici,
In me tota ruens Venus Cyprum deſeruit, &c.

Plautus Caſſina: Vbi amor rudimentum inerit, cuiuis placiturum credo, neque ſalſum prorſus, neque ſuaue eſſe poteſt quicquam, vbi amor non admiſcetur; fel quod eſt amarum, id lene faciet; hominem ex triſti lepidum & lenem.

AD EMBLEMA CCVII.

Amantium conditio per buxum repræſentata.

BVXVS quorundam amantium vitam & condicionem refert. Vt enim eſt fronde ſemper viridi & pallida, ex cuius etiam ligno fiſtulæ optimæ conficiuntur: ita interno quodam vigore & vernantis ætatis affectu viuunt quicumq. ſe amori dedũt; pallorem tamen contrahũt, huic affectui peculiarem, quòd ſingulis penè momentis reformident, ne ſpe concepta cadant, vel turpem quam ſibi fingunt, repulſam patiantur. At quidem nihilominus hilarem præ ſe vultum ferunt, vt blandũ & feſtiuũ

ſer-

ſermonem,ſemperque aliquid cantuum, aut legunt taciti, aut meditantur ſtudio, vel etiam ſcribunt aut recitant ad pellendos ex animo mærores,aut exprimenda ea quæ ipſi concipiunt.

criſpoq́; cacumine buxus.] Huic proximum illud Claudiani 2. de raptu:

——hîc denſo criſpata cacumine buxus.

diſparibus fiſtula.] Virg.2. Ecloga:

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula.—

Ouid.8.Metamorph.

——ſic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit auenis.

Idem loco alio de tibia buxea:

Longáq; multifori delectat tibia buxi. Item 6. Faſtor.

Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa ſonos.

Phrygum tibias è buxo fuiſſe memini, Afrorum è loto apud Iulium Pollucem.

Deliciis teneris.] Amoribus blandis, & aliquando turpibus voluptatibus. Ouidius ſe tenerorum luſorem amorum vocat.

pallor ineſt illi.] Martial. 12.lib. 32.

Et non recenti pallidus magis buxo.

pallet & omnis amans.] Cur amantes palleant, rationem aperit Ficin. Commentar. in Platonis Conuiuium. In Priapeiis, *Amantes pallent cur.*

Vuis aridior puella paſſis,
Buxo pallidior, nouáq; cera.

Ouidius 2. Metamorph.

——cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt. buxoq́; ſimillimus ora
Pallor obit. Et 4. Metamorph.

——oráq; buxo
Pallidiora gerens exhorruit.

Idem in amatoriis:

Palleat omnis amans: color hic eſt aptus amanti.

Catullus de amaſio quodam:

——inaurata pallidior ſtatua.

Horat. 3. Carmin.10.

Nec tinctus violâ pallor amantium.

D. Ambroſius lib.3. in Hexaëmeron cap. 13. hæc de Buxo: Buxus elementorũ apicibus vtilis exprimendis; leui materia vſum manus puerilis informat. vnde ait Scriptura: Scribe in buxo,ſimul vt admoneat te ipſa materia quæ ſemper viret, nec vn- *Locus D. Ambroſ.*

quam

quam foliis exuitur ſuis; ne vnquam ſpei tuæ diſſimulatione nudetis, ſed ſemper tibi per fidem germinet ſpes ſalutis. Apuleius 1. De Aſino aur. Eumque auidè eſitantem aſpiciens, aliquanto inferiore macie atque pallore buxeo deficientem video. Idem lib. 8. At ille modicum commoratus, refert ſeſe, buxantique pallore trepidus, mira ſuper conſeruo ſuo renuntiat. Claudiani illud non eſt alienum à pallore amantum, qui de nuptiis Honorij & Mar. gratus amantum pallor. Et Naſo 4. Metam.

—Palles: facit hunc amor ipſe colorem.

AD EMBLEMA CCVIII.

Pueri præcoci ingenio.

FLORET prima omnium amygdala menſe Ianuario, Martius verò pomum maturat. Plin. 25. cap. 16. quod torquetur in illud ingeniorum velut præcox genus, quod non temerè vnquam peruenit ad frugem, ait Fab. lib. 1. cap. 3. Sunt enim qui ſtatim primoque omnia diſcant, memoriterque teneant, qui tamen quanto ætate fiunt prouectiores, tanto minus complectuntur, ita vt ad ſolidam eruditionem vix aliquando perueniant. Eam ob rem vulgò penè apud omnes creditum, eos, quibus ſit ingenium tam præcox & præmaturum, aut inſanos fore, aut non diu victuros. Proinde Actius apud Gell. 13. cap. 2. ait, in iuuenilibus ingeniis itidem ſibi placere, vt in pomis immaturis acerbitas ipſa placet; ea enim demum matureſcere (maturitas enim tempeſtiuam adfert ſuauitatem) reliqua ante tempus putreſcere. Id quidem obſeruatum maximè fuiſſe in Hermogene tradunt, cui vixdum pubeſcenti tam admirabilem ingenij & memoriæ vim fuiſſe dicunt, vt annos natus octodecim artem Rhetoricam conſcripſerit, quæ ab omnibus admodum commendatur: quem etiam declamantem aliquando Muſonius Philoſophus grauiſſimus audire non refugit, quemadmodum nec M. Imperator. At cùm annum quartum & viceſimum attigiſſet, mente lapſus dicitur, omniumque penè rerum oblitus nulla euidenti cauſſa. Præclara Lyſiæ vox oratoris cùm diceret ſe nolle conſcribere quæ feſtinatio præcipitaſſet, ὀ βέλομαι ἔγωγε σωντάττειν ἐσπευμένα*. quod tortũ apparet in eos qui nimium præcipitante ſtilo edunt, ſeu potiùs euomunt quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Syneſius, cùm diceret eos qui ſibi in ſtylo indulgerent, cæca & ſubuentanea párere: nec enim incubando fouere orationem eos quibus neceſſe eſt vomere.

De Hermogene Rhetore mirum.

fieri

fieri namque ſtylum euanidum & ἐξίτηλον: qui non congrua temporis mora dictionem elimat: nam quod in fœtu immaturo ſolet accidere, abortit; eoque fieri ſolet, vt abortus eiuſmodi nihil pariat quod ſit vitale, integrum, diuturnum. Philoſtratus tradit in Sophiſtis, cùm M. Antoninus fama excitus Ariſtidis Smyrnæi, audire ipſum differentem vellet, dixiſſe: Hodie proponito, & cras audito; neque enim ſumus è numero vomentium, ſed exacta cura elaborantium. id eſt, τήμερον πρόβαλε, καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. Huc ſpectant adagia, Ante barbam doces ſenes: & ; Odi puerulos præcoci ſapientia. cuius poſtremi meminit Apul. 2. orat. pro ſe, ſed aliò torquet. De Hermogene, cuius ante memini, hoc iactatum olim, ἐν παισὶ γέρων, καὶ ἐν γέρουσι παῖς: quo elogio ſunt qui laudatum adoleſcentis ingenium putent, ſunt etiam qui non probatum omnino ſuſpicentur; & quidem, vt eſt apud Menandrum,

ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς, μισεῖς ἐξεργάζεται,

mens præcox odioſa, M. Tullius 2. de Oratore: Non poteſt in eo eſſe fructus diuturnus quòd nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutus: Non minus ſapienter ſub perſona cuiuſdam Q. Curtius: Nullum eſſe eumdem & diuturnum, & præcocem fructum. Memini aliàs adagij veteris, Canem feſtinantem cæcos párere catulos. Et in rerum natura præcocem, nimiſque celerem cucurbitam ſe in altum cacumen breui admodum ſpatio temporis efferre, & de ſe quid magni promittere, ſed leui momento deficere. Et qualia cenſeas animalia ἡμερόβια, quæ tam properè occidunt quàm naſcuntur? Alceſtidi obiectum à poëta vano legimus, quòd non niſi verſus tres immenſo labore conderet: at iactator dicebat centum: Bene inquit Alceſtis, nam tui in triduum tantummodò; mei verò in omne æuum ſufficient. teſtis Val. Max. lib. 3. cap. 7. Nos ad ingenia præmatura cum Alciato id flectimus. magna pollicentur primæuo ætatis flore, ſed poſtmodum langueſcunt aut debilitantur. Spem eam lactant patres nimis indulgentes, aut ſtulti magiſtri, qui adoleſcentulos ſibi concreditos fouent ſpe illa plerumque fallaci ac ſtolida, qua imbuti tenelli animi labores abiiciunt, vel ſtudia ipſa deſerunt, quia ſe iam putant conſecutos cùm vix per ſomnium doctrinæ ſolidæ guſtum perceperint. Atqui vt plantarum, ſic & ingeniorum ſua tempeſtiuitas exſpectatur, quibus ſi vis ante tempus iniicitur, nunquam matureſcunt. Dixit veterum vnus nihil ſibi videri inamabilius, quàm ſit ſtultitia diligens, hoc eſt, πρωιεργία, quæ contra naturæ leges cœpto nondum

vere, autumnum cogitat. Sic enim nondum benè delibatis rei Grammaticæ primordiis ſtatim properant ad Logicas ſubtilitates manibus illotis, aut ſcholas iuris nullo pudore irrumpunt, vel alias graues diſciplinas imparati adgrediuntur. Bene olim ac ſapienter conſtitutum à maioribus, qui ſcholam Pariſienſem bonis moribus ac legibus informarunt, vt annorum aliquot exactis ſpatiis, ſtudiorum curricula exigerentur: collegia priuata per certas decurias (claſſes appellant vulgo) tribuerentur: ſuperiores collegiorum ordines, Theologorum nempè, Iuriſprudentum, Medicorum ſuis legibus continerentur. quorſum enim ad gradus ſcholaſticos promotiones non niſi ſtatis temporibus cuiquam affectandas? Et quid, vt de aliis taceam, cenſente principe Iuſtiniano quinquennium præſtitutum ſtudioſis Iuris? vel quid primo anno, Iuſtinianæi noui nuncupati, dein Decretales, Papinianiſtæ, Lytæ, Prolytæ, niſi quòd cenſuerit ſtudia non niſi maturè ineunda & perficienda? Sic enim ad honorum gradus euecti iam olim qui exacto legitimo ſtudio fructum diſciplinæ principis expreſſiſſent, non vt hodie fieri ſolemne per ſaltum, vt ita dixerim, datiſque pecuniis, non virtute, ſed ambitu occupantur tituli magnifici, quibus impensè multi nunc temporis intumeſcunt, ſed imprimis qui non eſſe, ſed videri volunt. Plinius Secundus ſuo æuo non ab re ſuccenſebat nouitiis aduocatis, obſcuris & ineptis, qui nimis irreuerenter ac temerè ad centumuiralia iudicia irreperent: ſed iſtud cacoëthes pridem noſtrorum hominum animos occupauit, vt ſtudiorum herbas amputare malint, quàm ſegetem exſpectare. Et ſic ferè fit, vt quod Menedemus Eretrienſis de iis dictitabat, qui ſtudiorum cauſſa Athenas concederent, primo anno philoſophos, ſecundo Rhetoras, tertio rerum omnium imperitos: ita de noſtris longè multis pridem iaculatum accepimus, primo anno Baccalaureos dici, ſecundo Licentiatos, tertio Doctores, quarto nihili cenſeri, & in magna rerum ignoratione verſari. Contrà nihil deſperandum putamus de iis qui primò tardiores, certéque rudiores, & in quibus vis ingenij viuida non ſtatim erumpit. Hoc enim de ſe Actius tragicus iunior, apud Pacuuium ſeniorem iudicauit, Gellio teſte lib. 13. c. 2. Actius enim Atreum tragœdiam quam ſcripſerat, Pacuuio legendam dederat. ſenex ille ſtatim pronunciauit grandia quædam ſibi videri & ſonora, duriora, & nondum matura ſatis. Ita ſentio, inquit Actius: neque me pœnitet: meliora enim ſpero fore quæ ſum poſtea ſcripturus.

Cur properans.] Properare aliud eſt quàm feſtinare, ait Nonius;

nius: qui enim vnumquodque maturè tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit, neque perficit, is feſtinat. Sic omnino Cato, oratione De ſuis virtutibus, vt apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 14.

præcocis.] De huius vocabuli inflexione Gell. 10. c. 11.

AD EMBLEMA CCIX.

MORVS quaſi μαῦρος* quibuſdam dicitur, quòd nigra ſit: alij à mora, id eſt, tarditate deriuant, quòd arborum poſtrema floreat. Nonnulli κατ' ἀντίφρασιν, Morum quaſi μῶρον appellatam exiſtimant, id eſt, ſtultam, cùm præ cæteris prudentiſſima eſſe videatur. Sic enim Plin. lib. 16. cap. 25. Nouiſſima, inquit, vrbanarum germinat, nec niſi exacto frigore; ob id dicta ſapientiſſima arborum: ſed cùm cœpit, in tantum vniuerſa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum ſtrepitu. Hæc Plinius. Ea itaque prudentiæ gerit ſymbolum, ait Pierius lib. 52. quòd ne aëris iniuria lædatur, tempeſtiuam & commodam occaſionem præſtolari videatur. Nam vbi primùm leniores & mitiores aliquantùm auræ ſpirauere, erumpunt germina, & flores exſinuant magna interdum ſtrage ob temporis inconſtantiam. Ne autem pruina lædi poſſit, quem hoſtem ſibi perniciosum agnoſcit, non antè germinat quàm frigus penitus lapſum fuerit, atque ad amœniſſima adulti veris tempora peruentum omninò ſit. Ita vir prudens grauiora negotia, & conſilia omnia conſultò prorogat: neque ante tempus ſeſe effert, ſed maturam occaſionem citra noxam & periculum expectat. Huc facit prouerbium, Maturior moro. Politianus Ruſtico:

Morus vnde dicta ſit.

Prudentiæ ſymbolum, morus.

Mox vbi tam ſapiens cœpit frondeſcere morus,
Ante quidem ſapiens, nunc ambitioſa.

Exemplo Bruti Iunij, qui ad tempus ſtultitiam ſimulauit, ſed maturè tandem virtute ſingulari Tarquinios expulit: quare Bruti nomen non æquè illi impoſitum. Sic & Fabij Quinti dictatoris, qui procaci cauillo cunctator audiit, tamen cunctando rem reſtituit, ait Ennius apud Tullium, Et non ponebat rumores ante ſalutem. Occaſione ſymbolorum amygdali & mori, quæ noſter hîc ingenioſè opponit, nos aliquando effudimus eiuſdem penè argumenti carmen, ad hunc modum:

Glauca ſalix properat, ſed multùm tardat oliua:
Illa perit citiùs, ſed valet iſta diu.
Ingenium præcox feſtinat præpete curſu,
Sic tamen ad frugem vix bene perueniet.
Tardior at multò nunquam niſi tempore venit
Natura, at multò fit magis illa tenax.

AD EMBLEMA CCX.

Laurus vaticinij nota.

APHTHONIVS Rhetor Laurum vaticinij ſymbolum eſſe prodidit: idcircò veteres μαντικὸν φυτὸν Laurum dixere, & Apollini diuinationis Deo ſacram putarunt. Si enim ſtrepitu quodam in igne crepuiſſet, felicitatem portendebat. Adhæc puluillo ſuppoſita dormientium, ſomniorum veritatem conciliare putatur, vt libris magicis proditum accipimus. Et quidem olim in maleficiis amatoriis incendi laurus, & aliqua religione in ignem coniici ſolebat, tanquam amantium querimonias repræſentans. adag. Clamoſior lauro ardente: quod videtur ſignificaſſe his verbis Tibullus, *Laurus vbi bona ſigna dedit, gaudete coloni.* ſi verò tacita conflagraſſet, habebatur inauſpicatiſſimum, vt ipſemet ait:

Et tacet extincto laurus aduſta foco.

δάφνη vnde dicta.

Plerique hinc δάφνην dictam putant, à δα intenſiua particula & φωνέω, quod eſt cano & voco. quòd in igne ſonitum & crepitum edat: vt Latini à la, particula , quam etiam dicunt habere vim intendendi, & vro, vt ſignificatione conueniat, non voce. Huc pertinet ex Lucilio illud à Macrobio citatum libro ſexto Saturn. cap. 4.

Nec res vlla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili ſonitu flamma crepitante crematur.

Præſcia ventura.] Sic videtur legendum potiùs,

Præſcia venturi laurus, fert ſigna ſalutis:

vt apud Claudian. 2. de raptu Proſerp.

——venturi præſcia laurus
Fluctuat.——

Ad idem Emblema aliis verſibus.

CAROLO V. victoriam Thunis referenti laurea corona debetur, quam triumphantes antiquitùs geſtabant. Plinius

nius 15. cap. vlt. idemq́ue miras lauri virtutes lib. 23. cap. 8. Vrbem eam ab imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbaroſſæ, ſuoq́. regi tandem reſtitutam à patribus nō ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circunferūtur.

Pœnis.] Pœni fuere Carthaginienſes: quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenſes, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, vt ſcriptores quidam tradunt, quorum in numero eſt Pacchimerius: qui tamen erroris conuincitur ab aliis quibuſdam ſtudioſis antiquitatum. Ea enim vrbs Ptolemæo eſt τύνητον· Straboni τύνις, vt Tunicenſe oppidum Plinio. Quia verò fortè Tunetum, vel vt alij Tunitum, digna monimentis literarum ciuitas eſt, addo quæ ſequuntur in ſtudioſorum gratiam. Tunetum itaque Scipionis ætate tumulus erat editior, vnde ille ſpectauit Carthaginienſes ad claſſem Romanorum exurendam accinctos. Poſt exciſam Carthaginem, eam incoluerunt pulſi à Romanis, patriaque carere coacti: quam ob cauſam amplificata illa fuit, adeò vt noua Carthago diceretur. Apuleius eam nominat Auguſtam ampliſſimam & honorificentiſſimam. in ea fuere viri literatiſſimi & gymnaſium celebre; in quo profitetur ſe contendiſſe D. Auguſtinus. Aberat olim à Carthagine duodecim fermè paſſuum millibus; locus tum arte, tum natura ſuapte tutus, & qui à Carthagine conſpici & præbere conſpectum tum ad vrbem tum ad circunfuſum mare vrbi poſſet. Doza epiſt. 51. in Africa oppreſſis Tunetibus grauiter premitur Goletta, quam olim fuiſſe volunt Carthaginis portum. Pœni, Thuni

Victrices ornent talia ſigna comas.] Horat. initio 2. Carm. de Pollione Aſinio,

Cui Laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

De corona Laurea triumphis aptata Ouid. 1. Metamorph. vbi de puella fugiente Apollinem in Laurum transformata. Quid ea de re ſentiant Mythologi, viderint alij. Q. Curtius lib. 4. dextera præferens Lauream, haud dubium victoriæ auſpicium. de hoc ſatis. Id me obiter vnum mouet, quod Poëtæ ſibi hederam tribuunt, arborem infrugiferam, ſoloque virore perpetuo celebrem. de hoc facile tranſilio aliorum coniectanea: & non diſplicet cuiuſdam non illepidum ea de re carmen, quod excepi aliquando ex ore dicentis:

Quid Lauri ſine honore virent? quia dia poëſis
Deſpicitur latius, principibusq́; viris.
Nempe poëta bonus non laurum poſcit, at aurum,
Nec modò, ſi ſapiat, eſſe poëta velis.

AD EMBLEMA CCXI.

Populus alba Herculi ſacra.

Popvlvm albam Herculi ſacram Plinius tradit c. 1. lib. 12. & lib. 16. cap. 23. Hæc quòd ſit folio ſemper tremulo, ſupernè candicanti, & inferiori parte viridi, temporis motum continuum in diem clarum, & obſcuram noctem diſtributum repræſentat. Sic autem Plinius: Populus alia alba, alia nigra, alia quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungiſque enaſcentibus laudatiſſima. Alba folio bicolor, supernè candicans, inferiori parte viridi. Hanc albam populum Herculi Indigeti ſacram, idem Plin. ſcribit, & Virgil. Ecloga 7.

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iaccho.

Adhæc Lilius Gyraldus Syntagm. 17. hiſt. Deorum, hos Virgiliana auctoritate reprehendit, qui tradunt eos ſola lauro coronari ſolitos, qui ad aram maximam Herculi ſacra facerent. Sic enim Virgil. in 8.

—Herculea bicolor cùm populus vmbra
Velauitq́; comas, foliisq́; innexa pependit.

Et paulò pòſt:

Populeis adſunt euincti tempora ramis.

Populus arbor, temporis ſymbolum.

Hoc quidem vidit diligentiſſimè Pierius lib. 52. qui populo arbore tempus ſignificari ait, quòd ſit bicoloribus foliis, quippe quæ diem ac noctem referre videatur. Quinetiam hoc habet populus commune cum tempore, quòd eius folia poſt ſolſtitium circumaguntur; nec vllo argumento certiùs intelligitur ſidus confectum. Sunt quidem pleræque arbores, quæ duorum colorum folia habeant, vt ſunt oleæ, ſalices, citri: in illis tamen color penè idem, licet ab vna parte dilutior, altera denſior atque coloratior habeatur. In populo verò, alba præſertim, candor vna ex parte penè niueus ac ceruſſatus, ex altera porracei folij inſtar viridiſſimus. Eius arboris coronam geſtaſſe Herculem narrant, cùm ad inferos deſcendit, eamque partem quæ foris eſſet conſpicua, fuligine tetri chaûs obſcuratam, quæ condebatur interiùs, ſudore ablutam candidiorem euaſiſſe. Secus habet Pauſanias. Sed omnes haſce opiniones ſigillatim recenſere vt non animus, ſic non video quàm ſit neceſſe. Apud Horat. 1. Carm. Teucer, cùm Salamina patremque fugeret;

Tempora populea fertur vinxiſſe corona;

Vices temporum, ac fortunæ deſignans. quod idem Hora-

tiùs

tius ad Canidiam Epodo, citra figuram arguit his verbis,

Vrget diem nox, & dies noctem.

Populeam coronam ad ſignum fortitudinis traxit Ouidius epiſtola Deianiræ Herculi:

Auſus es hirſutos mitra redimire capillos!
Aptior Herculea populus alba comæ.

Sed nos ne quid antiqui ſinamus intactum, Athenagoras, Athenienſis Philoſophus, Apologia pro Chriſtianis, eo loci vbi deorum gentilium monſtroſitatem arguit, exempla quædam confert, ſed primum Herculis, gigantum alterum, & tertium Proſerpinæ. Herculem Deum inuolutum dracone ex Orpheo dicit: eumdem cum Orpheo θεογονίαν referens, ita deſcribit, vt alterum caput habere à natura leonis dicat: & inter alia duo, quorum vnum eſt draconis, alterum leonis, medium caput Dei ſit, hunc Herculem tempus fuiſſe nominatum, & onus prægrande ait poſuiſſe: quæ phyſicis rationibus vtrinque conſtant, vt ſolent reliquæ Græcorum fabulæ. Probus Grammaticus commentariis in Virgilium teſtatur phyſicos Herculem tempus interpretari, ideoque illi populum arborem ἀλληγορικῶς aſſignari, quòd bicolor ſit: quæ hac ratione partes temporis indicet, diei ſcilicet ac noctis. Et ſerpentem ſeu draconem conuolutum temporis habere ſymbolum, in ſemetipſum reuoluti, notius eſt quàm vt teſtimoniis egeat. Tria igitur Herculis capita, tria ſunt interualla temporis, præteritum, præſens, futurum. At præteritum quidem rectè per leonis caput exprimi, cùm eius poſſeſſionem ſcriptis ac memoria firmiſſimam homines teneant: futurùm per draconis caput. Vt enim futura proſpicimus, ita nullum animal eſt quod acutius videat: nam & draco à videndo dicitur, nempe δέρκειν. Præſens porrò tempus per Dei caput exprimitur, quia Deus, qui tempori ſubiectus non eſt, neq. præteritum, neque futurum ſentit, ſed in præſenti ſemper eſt. Quod autem hîc Hercules prægrande onus poſuerit, vnde cœlum & terra originem duxerit, hoc ſignificat, hunc mundum, & quæ in eo ſunt omnia tempori eſſe ſubiecta: initium ſcilicet cepiſſe, & proinde habitura finem. Deum verò eius conditorem ſolum eſſe immortalem. Macrob. 1. Saturnal. cap. 20. Herculem, tempus eſſe ex profeſſo tradit, & Oſiridis imaginem tricipitem deſcribit, quem & Herculem, & Solem nominat.

VERVM hîc iam terminus hæreat, & nos vt laboris diutini, ſic quietis vices experiamur: quin his abſolutis commentationum aduerſariis, & quaſi codicillis opera tumultuaria conſcriptis, ad Iuris priſtina ſtudia reuocemus animum. Et ſperamus nobis certè condonaturos ſtudioſos, ſi in iſta rerum varietate quid incautis nobis exciderit, aut non ſatis opportunè conceptum ſit, vel ſecus poſitum quàm debuerit, eò quòd properantibus multa præteruolent. Scio pleroſque noſtris officere luminibus, nimis delicatos, & defixos vni Tulliano characteri, vel paucorum eius generis, quibus non placeat vel Caſſiodorus, cuius pergraues ſententias non raró comparaui, quæ ad rem facere viderentur, vel Gratianus canonum concinnator minimè pœnitendus, imò quibus faſtidioſis lectoribus iuris Romani gnomæ pulcerrimæ diſpliceant, & quas cùm audiunt, ſe in nouas inſulas putant ablegatos. hos nihil moror inquam, nec pili facio ſi quid ſupina & caperata fronte de his collectaneis pronuncient. Et quantæ mihi curæ ſi nitidi, beneque pexi vel quid muſſent, aut deſiderent ad rerum adeò variarum pulchritudinem augendam? Palma in medio poſita eſt, eam arripiat qui poſſit. Interea liberum eſto cuique vel noſtris vti candidè, ſicubi opus habeat,

—ſi quis tamen hæc quoque, ſi quis
Captus amore leget:

vel reperire meliora, nec ita indignanter faſtidire quod quibuſdam fortaſſe prodeſſe poſſit, nocere nemini.

TIBI VNI, CHRISTE
OPT. MAX. GLORIA.

MONI-

MONITIO AD LECTOREM.

Ad calcem huius Commentarij, admonitum eſſe volui philologum me de induſtria priore illa editione, quam tamquam fetum abortiuum parturieram ſuperioribus anteactis annis, tranſiliiſſe vnum Emblema, cuius argumentum mihi diſpliceret, ipſaque ſententia, tum quòd mihi non faceret ad ſtomachum, tum etiam quia non videbatur caſtis auribus committenda, cenſebatur indigna quæ mea explicatione illuſtraretur. Ne tamen ſtudioſos omninò defraudem, qui me vrgent & certè cogunt, vt ſi nolim enarrare pluribus, quod ingenuè ac liberè me fateor ignorare, ſaltem ipſum fontem detegam Emblematis; id quidem certè ea velim cautione factum, ne quis offendatur. Epigrapha ſeu titulus carminis ſic habet, *Aduerſus naturam peccantes:* carmen verò ita:

Turpe quidem dictu, ſed & eſt res improba factu,
Excipiat ſi quis chœnice ventris onus.
Menſuram legiſq; modum hoc excedere ſancta eſt,
Quale ſit inceſto pollui adulterio.

Video alluſum fuiſſe ad Pythagoræ dictum, audio id torqueri in nefandum aliquod flagitium, idque comparatione oſtendi. ſed hæc ſatis. Cæterùm id apparet eſſe tractum ex Artemidori 5. De inſomniis, eius hæc verba: ἔδοξέ τις εἰς χοίνικα χέζειν, ἑάλω ἀδελφῇ ἑαυτοῦ μιγνύμενος· μέτρον γὰρ ἡ χοῖνιξ, τὸ δὲ μέτρον, νόμῳ ἔοικε. τρόπον οὖν τινα παρανόμει, παρὰ τὰ νενομισμένα κοινῇ τοῖς ἕλλησι πράττων. Hæc Latinè ita ſonant: Quiſpiam ſibi viſus eſt in chœnicem aluum exonerare. conuictus de eo quòd cum ſorore cubitaſſet, damnatus eſt: menſura enim eſt chœnix: at quidem menſura legi ſimilis eſt. quodam itaque modo legem tranſgreſſus erat, qui nimirum admiſiſſet aliquid præter leges toti Græciæ communes.

Turpe quidem dictu.] Iſocrat. ad Demonicum: ἃ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Quod turpe factu, ne puta dictu pulchrum. Paullò diuerſius tamen M. Tullius ea epiſtola, cuius initium, Amo verecundiam: Quædam fiunt nō turpiter, dicuntur non honeſtè. Et priori de Offic. Quarum partium corporis vſus ſunt neceſſarij, eas neque partes, neque earum vſus ſuis nominibus appellant: quodque facere turpe non

eſt, modò occultò, id dicere obſcœnum eſt. Et ad finem eiuſdem libri: ita tetra quædam, ita obſcœna, vt dictu quoque videantur turpia.

excipiat ſiquis chœnice.] Chœnix, quodnam genus menſuræ, ſuprà dictum, ad Embl. Deſidiam abiiciendam.

legis modum excedere ſancta.] Ea eſt quæ verbo vno dicitur *ἀνομία*, legis tranſgreſſio. ſed hîc non legis cuiuſcumque, ſed naturalis ac diuinæ: quam turpiter & nefariè violant qui vel inceſtu, vel adulterio ſeſe inquinant. Quis enim, verbi cauſſa, non exhorreat maculoſiſſimam illam Semiramidis cum Nino filio commiſtionem? quis Neronis cum Agrippina matre, Artaxerxis cum ſorore, Baſſiani Caracallæ cum nouerca, & alia eius generis flagitiorum monſtra, quæ qui patrarunt videntur haud dubiè vim quaſi armatam ipſi naturæ inieciſſe? Sed hæc faceſſant quæ ſaluo pudore vix dici poſſunt.

FINIS.

I N-

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ HIS COMMENTARIIS
CONTINENTVR.

A.

Abdomen. 349
Abies. 679. fretis apta, ibid.
Abſtemius. 128, 158
Abſtinentia. 202. ab eſu piſcium. 36 à muneribus capiendis. 193
Abſtinentiæ officia. 203
Accola quid. 214
Acheloi cornu. 443
Achilles formoſiſſimus Græcorum. 380
Achilles vt tractarit Hectoris corpus. 547
Achilles flaua coma. 437
Achillis ſepulchrum 497
Achillis arma ad Aiacis tumulum delata. 181. 182
de armis Achillis contentio. ibid.
Achiui. 589
Actæon in ceruum mutatus, & de eo varia. 251. 252. 253.
Actæones venatores. ibid.
Actiæ Auguſti matris ſomniũ. 68
Ad finem vbi perueneris, ne redeas. 30
Admiſſarius pro homine immoderatæ libidinis. 306
Adoleſcentia maximè feruida, &c. 129.
Adoleſcentis deſcriptio. 261
Adoleſcentiari pro luxuriari. 428
Adonis. 314. 315
Adorea quid. 661
Aduerſus Solem ne meiito. 32
Adorato circumactus. 35
Adoraturi ſedeant. 35
Aduerſæ res ſtatim accedunt, tardè recedunt. 486
Adulatio in aulis Principum. 209
Adulator vt Chamæleon. 255
Adulatorum mores. 254. & ſeqq.
Adulterium vnde dictum. 271
Aegyptij ſymbola repererunt. 25
Aegyptij cur oculum in ſceptro regio poſuerint. 140. eorum Hieroglyphica. 23
Aegyptij quid per leonem deſignarint. 121. quid per ſerpentem. 66
Aëllo harpyia. 197
Ælurus. 319. 320
Æmulatio impar. 518
Æneæ pietas. 659
Ænigma. 45
Ænigma de teſtudine. 666
Ænigmata. 24. eorum lex. 45
Æſchylus poëta. 156
Æſculapius cur Deus habitus. 540. ſub forma ſerpentis cultus, ibid.
Ætates tres. 645
Æthiopem dealbare. 271
Æthiops non albeſcit. 271
Affectus iuſtitiæ debent cedere. 185. Affectus in iudicibus ſedati. 527
Affectus moderandi ſunt. 259
A fronte & à tergo. 140
Agamemnon. 242
Agamemnoni quid vitio datum. 262
Agamemnonis clypeus. 266
Agamemnonis ſymbolum leo. 36. 266.
Agathocles Peripateticus. 292
Agendi initium ſecundum vires cuiuſque ſumendum. 147
Agentes & conſentientes pari pœna puniendi. 592
Ageſilai cordatum reſponſum & conſilium. 106
Aglaia. 564
Agrippa fictitius. 114
Aiax qualis apud Homerum. 473
Aiax vnde dictus. 145

Aiax

Aiax ſeipſum interfecit. 598
Aiaci tumulus vbi. 241
Aiacis inſania. 597
Aiacis & Vlyſſis contentio. 182
Alauda in gramine nidificat. 174
Alba veſtimenta in conuiuiis. 432
Alboris ſignificationes. 431
Album & purpureum quid. 437
Albus color. 431
Albus color gaudij ſignum. 431
Albutius. 519.520
Alcæa cauda leonis. 277
Alce fera. 76
Alciati ſymbolum. 439. Epigramma in detractorem. 518. in pædotribas. 567.568.
Alciatus ius ciuile profeſſus in Gallia. 73. eius laus in aliena patria. 520. Emblemata eius Philologis omnibus probata. 11. 12.13. eius methodus in curſu ſtudiorum. 135
Alciatæ gentis inſignia. 76
Alcibiades. 255
Alcibiadis factum vt populi rumores inhiberet. 317
Alcimenes auceps. 375
Alcyon vnde. 608
Alcyonij dies qui. 607
Alcyonis ſollertia. 607
Alcyonum ſollertia in nidificando. 608
Aleæ ludo vita hominis comparata. 483
Aleuadæ Theſſali. 206.208
Alexander Magnus. Pellæus iuuenis. 69. eius præclarus ortus. 69. mater eius Olympias. 66. filius dictus Iouis Ammonis. 66. eius apophthegma 76.77. ſumma in bellis celeritas. 76. inſatiabilis. 262. ambitioſus. 265. iracundus. 277. cur annulum ori Hephæſtionis appreſſerit. 111. piratæ ad Alex. reſponſum. 217. ipſi acceptum Emblema. 76. eius peruicacitas. 76.77
Alexander Phereus tyrannus occiſus. 208
Ἀλέξειν quid. 314
Ἀλεξητήριον, & ἀλεξιφάρμακον. 314
Aliud agere qui dicantur. 136
Alius peccat, alius plectitur. 595
Ἀλλοπρόσαλλος. 276
Ama tanquam oſurus, &c. 129
Amabiles poſt mortem. 583
Amalthæa vnde dicta. 439
Amalthææ hiſtoria. 443
cornu quid. 440
Amans verè ſemper amat. 559
Amantes cur pallidi. 687
Amantium conditio per buxum repræſentata. 686,687
Amaranthus tumulis appoſitus. 498
Amaranthus. 499
Amaſidis fatum. 218
Amator, vt aries ſtolidum animal. 304
Amatores meretricum. 307
Amatores nullum periculum detrectant. 406
Amazones cum Chimæra collatæ. 120. ab Hercule deuictæ. 611
Ambages. 189
Ambitionis mala. 262. & ſeqq.
Ambitioſi & auari lupo ceruario collati. 282
Amens. 110
Amicorum duo genera. 415
Amici qui diligendi. 557
Amici veri typus. 563
Amici plures oppreſſerunt quàm inimici. 154
Amicitia poſt mortem durãs. 557
ἀμνηστίας lex. 495
Amor, affectus potentiſſimus. 377
Amor in gemma ſculptus. 377
Amor, leonum domitor. ibid.
Amor, roſæ ſimilis, & hederæ. 381
Amor nudus, ridens, nullis armis inſtructus. 381
Amori fax tributa. 382.392
Amoris potentia & vis. 382.385
Amor πανδαμάτωρ omnia domat. 381. 384. fulmine ſuperior. 384
Amor ignis, imò igne fortior. 386
Amor honori cur iunctus. 101
Amor & vinolentia celari non poſſunt. 406
Amor ex otio naſcitur, laborem tamen creat. 413
Amore captus ſtudioſus. 387
Amore non capi Muſas quid. 425
Amor ſine arcu & telis. 381

Amo-

Amores duo. 391
Amor duplex. 391. aliàs triplex. 391
Amoris honeſti agalma. 390
Amoris cæleſtis effecta. 391.392
Amor turpis vt pellatur. 394
Amoris natura. 400
Amoris mel & fel 400. γλυκύπικρος. 400, 685
Amoris ſtatua & deſcriptio. 404
Amor aliger. 385
Amor cur nudus. 406
puer 407. inconſtans. 407
pharetratus & ſagittifer, alatus, 409. pennatus. 410
cæcus 411. τυφλὸς καὶ τυφλοποιός, igneus. 411
Amorem tribus rebus induci. 421
Amoris vulnera ex oculis. 422
ad Amorem inflammant verba & cantus. 423
Amoris antidotum. 424
Amor caſtus & pudicus. 101
Amor laqueos vndiq. tendit. 154
in Amando delectus & conſilium. 307
in Amorem turpem amuletum ſiue remedium efficax. 316.317
Amor vt inhiberi & ſopiri poſſit. ibid. quomodo ab amore ſuperetur. 394. ab Amore turpi quomodo cauendum. 307
plus amore quàm vi effici. 385
Amor ſui peſſimus. 289
Amphisbænæ ſerpentes. 70
Amuletum quid. 313.318
Amuletum in obtrectationem. 570
Amygdalus. 688
Anacharſis Scytha. 522
Anagrammatiſmi ratio quæ. 45
ἀναισθησία, & ſenſuũ vacuitas. 285
Anas auis non inelegans. 248
Anchora quid. 524
Anchora delphino iuncta. 523
Anchora Thalaſſiarchi Gallici. 523
Anchoram ſacram ſoluere. 524
ἀνέχου καὶ ἀπέχου. 202
Angerona, ſilentij Dea. 110
Angli diuinatoris vana prædictio. 374
Anguilla lubrica. 150
Anguillas qui dicãtur capture. 339
in aqua turbida piſcari. ibid.
Anguis quid ſignificabat. 67
ſinuoſus. 69
Anguis Ambroſianus Mediolani. 541.
Anguis præſagium. 68
Anguis ſibi caudam mordens. 67
Anguis tortilis ducum Mediol. inſigne. 65
Animalium genera. 358
quorundam ſolertia. 174
Animalia pro diis habita. 356
Anima de cœlo eſt. 91. ſicca ſapientiſſima. 159. omnibus rebus corporalibus præferenda. 545
Animi voluptas magnum virtutis præmium. 136
Animi partes duæ. 356
Animum mutare difficile. 369
Animi contemplatio quæ. 81
Animi amor Diis gratus ibid.
Animi puritas Deo gratiſſima. 83
Animus ab externis minimè pendens. 214
Animus vt auriga. 259
Animi ſedes an in cerebro, an in corde. 358
Anni quatuor tempora 364.365
Annon leone vſus pro iumento. 189
Annulus in primis nuptiis cur detur. 665
Annulus, ſignum ſeruitutis. 28
Annulum arctum ne geſtato. ibid.
in Annulo Dei figuram ne habeto. 32
Annus luctûs. 128
Ἀντέρως. id eſt, amor virtutis. 391
Ἄντερως, alium Cupidinem ſuperans. 394
Antenorta & Poſtuorta. 149
Ἀντιάνειρα vel ἀνδρεῖα virago. 117
Antiochi ſtratagema in Galatas. 462.
Antiochus & Charicles fratres. 672
Ἀντίσπαλος quid. 402
Ἀντιπελαργεῖν. 41. 195
Antiquiſſima quæque commentitia. 621
Q. Antiſtij ſeueritas. 163
M. Antonius tyrannus, patriæ peſtis.

peſtis. 187. eius facinus. 186
Aper Erymanthæus. 510
Apes citius pungunt pollutos libidine. 401
Ἀπλανῶς, ſymbolum. 40
Apum natura. 534
Ἀφροδίτη vnde dicta. 389
Apicius guloſus. 345
Ἀπιστία cur veteribus laudata. 124. & ſeqq.
Apollo vbi natus. 364
Apollo & Bacchus cur iuncti. 363
Apollo Loxias. 25
Ἀποτρόπαια. 314. 318
Aqua quid. 625
Aqua cur pro ærumnis vehementioribus accipiatur. 227
Aquæ vitreæ. 339
Aqualis & malluuium. 193
Aquila, imperij ſymbolum. 37
Romanorum inſigne & ſymbolum. 37. 201
in ſtemmatis. 627
pro ſtemmate Imperatoris. 199
Aquilæ omen. 202
præſtantia. 201
Aquila in nubibus. 516. fortitudinis nota. 199. auium regina & Iouis miniſtra. 83
Aquilæ & Scarabei diſſidium. 581
Aquilæ ſacræ aues quibus. 201
Aquila Pyrrhus dictus. 201
Aquilino naſo homines. 201
Arabum aſſentatio. 255
Arbor quid. 625
Arbuſtum vnum non alit duos erithacos. 350
Arcades βαλανοφάγοι cur. 414
Arcades primi Lunam obſeruarunt. 501
Arcades quur προσέληνοι dicti. 502
Archilochus poëta maledicus. 249
Archilochia edicta, &c. 249
Arcula Gratiarum inanis. 565
Ardea. 331
Ardeliones, eorumque ſtudia. 328. 329
Ardeola ſtellaris. 331
ex Arduis perpetuum nomen 488. & ſeqq.
Ἀρετὰ ἀπὸ τῶ ἐρᾶν. 479
Ariadne à Baccho rapta. 161
Aries amatorem ſignificat. 304
Aries vir gregis. 306
Aries in aureo vellere. 647
Arionis à Delphino ſeruati hiſtoria. 342
Ariſtides Iuſtus. 266. cur Athenis pulſus. 146
Ariſtippi cautio. 544
Ariſtomenes Meſſenius. 199. 200
Ariſtoteles ingratus in præceptorem. 280
Ariſtoteles cur ἡμίονος dicatur. 280
Ariſtoteles & Cicero φίλαυτοι. 293
Armorum ſymbola. 64
Arrogantes. 292
Arſinoës mira in liberos pietas. 657
Ars ſua cuique pro viatico. 359. 361
Ars naturam adiuuat. 362
Artem qui ſequantur. 362
Artes liberales quàm illiberales ſequi ſatius. 359
Artaxerxis moderatus animus. 537
Arundo pro ſagitta. 376
Aruum genitale. 315
Aſellis commiſſa ſacerdotiã. 97
Aſini encomium. 96
Aſinus vehens myſteria. 96
Aſinus quid in hieroglyphicis. 95
Aſſentationis malum. 255. 256. 276
Aſſentatorum mores. 256
Aſſueſcere verbum. 327
Aſtrologi. 372. & ſeqq.
Aſtrologi Iudiciarij. 375
Aſtrologorum reprehenſio. 376
Aſtrologorum vanitas. 372
Aſtydamas hiſtrio. 292
Atalanta. 650
Atæ fabula in quos torqueri poſſit. 487
Ate Homerica. 485
Ater à nigro differt. 436
Atergatis dea. 35
Athanaſius à paganis ſuggillatus. 257
Athenæ doctæ. 88. earum laus. ibi.
Athenæ vnde dictæ. ſub Mineruæ tutela, cur Cecropiæ dictæ. 144

Athe-

Athenienſes αὐτόχθονες. 501
Athenienſium de cædibus iudicia. 528. inſigne cicada. 501
Athenienſium bella exitioſa. 605
ἄθεοι voluptuarij. 85
Ἀπαγγέλλειν. 205
Attalus. 282
Atyla. 478
Auari conditio. 332
in Auaros. 334.341
Auarorum principum commentum. 533
Auari aſino comparantur. 334
Auaritia. 331.332
Auaritia ſummum malum. 343
Auaritiæ quanta pernicies. 342
Auaritiæ comites. 343
Auaritiæ mala. 343
Auaritiæ & volucrum collatio. 510
Audentes ſupra vires. 267
Augeriani lepidum epigram. 384
Augiæ purgatio. 511
Auguſti ſymbolum. 38
Auguſti dictum. 147
Auguſtinus Nyphus Philoſophus. 387
Auium induſtria naturalis. 174
Aulicorum aureæ compedes. 336
Aulicorum deſcriptio. 336.337
Aurata, piſcis. 583
Aureum vellus. 648
Auxilium mutuum. 559. 560
Auxilium nunquam deficiés. 562

B.

Babylon quid. 93
Babyloniæ mulieres. 93
Bacchi ortus. 165
Bacchi nutrices Nymphæ. 166
Bacchi ſtatua. 160
Bacchi ſimulachra nuda. 164.406
Bacchi currus tractus à tigribus. 189
Bacchi nomina. 160
Bacchi mater Semele. 157
Baccho cur papauer & ferula tributa. 128. cur tympanum. 162
Bacchus cur ἰυγγίης dictus. 318
Bacchus cur iuuenis. 161
Bacchus cur Lyæus dictus. 215
Bacchus cornutus cur. 162, 164
Bacchus Nymphis temperandus. 165
Bacchus femori Iouis inſutus. (165
Bacchus Bromius. 160
Bacchus nudus, rubeus, igneus, cur. 164. 165. κισσοφόρος, βυκέρως καὶ δικέρως. 162
Bacchus Liber pater. 161
Bacchus & Pallas cur eadem ara locantur. 156. 157
Bacchus cur pater. 157
Bacchus & Pallas cur Ioue nati. 157
Bacchylides Lyricus. 603
Baculus quid. 445
Barbam vellere. 549
Barrus, barritus, & barrire. 465
Bartholomæus Anulus. 635.636
Battiades Callimachus poëta. 338
Bellaria. 212
Bella Chriſtianorum quàm peruerſa. 471
ex Bello pax. 602
Bellum quando & qua cautione ſuſcipiendum. 604. 605
Bellorum ſuaſores. 592
Bellicis in rebus celeritas. 76
Bellum vnde dictum. 472
Bellum ciuile. 221.471
Bellerophontis hiſtoria, & vnde dictus. 120
Belliſarius. 282
Benefacta malè locata, pro malefactis arbitranda. 132
Beneficij inter duos lex. 566
Beneuolentia ciuium firmiſſima cuſtodia. 106
Bias. 639. eius apophthegma. 214
Bilem euomere. 568
Bilis duplex. 278
Bis dat qui citò dat. 565
Biturix, vrbs, & eius inſigne. 73
Bonis auſpiciis incipiendum. 473
Bonis à diuitibus timendum. 195
Bos ad laborem natus. 440
Botrus. 160
Boues Lucæ. 465
Bruti numiſma. 541
Bruti opinio de fortuna, pernicioſum delirium. 445.450
Brutus ſeipſum occidit. 444
Brutus & Caſſius. 444
Burgundionum tria repagula. 38

Buſtum. 201
Buxus. 686
Byrrhus giluus. 435

C.

Cachinnus. 544
Cadmi draco. 67
Cadmi hiſtoria. 634
de ſeminatis à Cadmo dentibus mythologia. 637.
Caduceatores legati cur. 442
Caduceo implicati ſerpentes. 442
Caduceus Mercurij. 442
Caduceus. 439. 442
Cæcitas animi maxima. 290
Cæcus claudum geſtans. 560
Cæruleus color. 434 437. 438
Cæruleus ἀλουργὸς cur. 438
Cæſar Borgia. 239
Cæſar ambitioſus. 265. imitatus Alexandrum. 76
Cæſar occiſus in ſenatu. 186. 187
Cæſaris occiſores. 444
καλὰ δύσκολα. 489
Calais & Zetes. 197
Calais cur ſit dictus. 198
Calchantis vaticinium. 488
Calix aureus. 92
Callimachus poëta. 338
Καλὸν ἀκαλεῖν. 379
Cancri fluuiales. 347. 348
Candidæ veſtes gaudij ſignũ. 431
Candidati vnde dicti. 431
Candidus. 436
Candor animi vnde. ibid.
Canes pro rapacibus. 288
Canis percuſſa lapide, non percuſſorem, ſed lapidem petit. 596
Canis pro inuido. 572
Canis quid in Hieroglyph. 572
Canis orbem Lunæ conſpiciens quid. 570
Canis fidei nota. 650
Canus color isque natiuus. 438
Capere, pro decipere. 94
Capra Scyria. 517
Capra meretricem ſignificat. 307
Capra lupi catulum lactans. 279
Captare verbum. 472
Captores ipſi capiuntur. 590
Captiuus ob gulam. 350. 351
Caput vacuum cerebro. 645
Cardamus noxius vicinis herbis. 575
Carneadis apophthegma. 207
Carolus Magnus vt factus Imp. 217
Caroli V. Imp. ſymbolum. 237
Caroli IX. ſymbolum. 39
Caroli Lotharẽni ſymbolum. 40
Carolus Dux Burgundionum. 263
Carpere facilius quàm imitari. 570
Carthaginis hiſtoria. 208
Caruaialus in Eraſmum. 553
Caſtor & Pollux quid allegoricè. 230.
Caſtor & Pollux. 81
Caſtor ſeu fiber teſtes ſibi exſcindit. eiusque ſolertia. 544. 545
Καθαρεῖ χεῖρες. 195
Catharinæ Mediceæ ſymbolum. 40
Catonis pertinax animus improbatur. 446
Cauea quid. 599
Cauſſa occulta. 240
Cauſſæ rerum multæ hominibus incognitæ. 584
Cecrops Athenienſis. 87
Cecrops διφυής. 84. 87. idololatriæ inuentor. 84
Celæno harpyia. 197
Celænum, i. nigrum. 197
Celeritas nimia, & nimia tarditas fugienda. 146
Celeritatis & diligentiæ laus. 77
Centauri. 530
Cerberus triceps. 509
Cerebrum non edendum. 29
Cerua aëripes. 510
Ceuere verbum obſcenum. 331
Chærephon cur appellatus veſpertilio vel noctua. 272
Chærephontes duo. 272
Chamæleon. 255
Chamæleon nõ ſolo veſcitur aëre. 255. 256
Charicles & Antiochus fratres. 672
Charites vnde dictæ. 564
nudæ, virgines, iunctæ, talaria alata habent, vnam duæ aliæ conſpiciunt. 563. 564
cur filiæ Iouis & Eurynomes. ibi.

Chela

Chela quid. 349
Chicani tabulæ vnde. 353
Chilon. 463. 638
Chimæra quale monſtrum. 119. 120
Chimæram pro muliere ponit Lycophron. 119
Chiron Centaurus. 529
Chironis ferina natura quid. 529
Chœnix quid. 325. 698
Chœnici non inſidendum. 27 325
Chonradus Peutinger Auguſtanus. 61. 62
Chriſtianorum Imperatorum prudentia in hæreti os. 142. dum ii inter ſe rixantur, auctum imperium Turcicum. 470. 471
Cibum in matellam. 30
Cicada nobilitatis inſigne apud Athenienſes. 501
Cicadam ala corripere. 569
Cicero ab Antonio interfectus. 186. princeps Romanæ eloquentiæ. 187. 188
Ciceronis & Ariſtotelis φιλαυτία. 293
Ciceronis diſſimulatio poſt ciuile bellum Pompeianum laudatur. 446. reſponſum de amore & philoſophia. 387. ſua emendare non verebatur. 14
Ciceronis infelix contentio in Antonium. 447
Ciceronis in P. Clodium iocus mordax. 646. 647
Ciceronis verſus à multis reprehenſus. 619
Ciconia veris nuncia. 460
Ciconiæ pietas, effigies in ſceptris. 191. 192
Cimbrorum & Teutonum arma. 37
Cineticius. 438
Circe meretrix, filia Solis. 310. 312
Cirrus, & Cirrati, quid. 554
Ciſſus Bacchi hiſtrio. 682
Citrus amoris ſymbolum. 685
Ciuis optimus. 495
Claſſicum belli. 594
Clauum clauo pellere. 394
Cleanthis induſtria laudanda 453. 455
Κλεπτομάζειν. 679
Clementia principis. 210. 535
Cleobulus. 638
Cleomenis verba grauiſſima. 445
Cliens. 238
Clitorius lacus abſtemios reddit. 678. hinc Clitorij mores. 679.
Clune capi. 307
Clypei latens ſignificatum. 415
Clypeus Myrtili. 563
Clypeus vnde dictus. 413
Clytum Alexander iratus interfecit. 277
Coccinea veſtis. 437
Cœnobitarum quorundam deſidia. 321
Colobores. 355
Color quid. 436
Color albus, niger, cæruleus, viridis, rubens, &c. 428. & ſeqq.
Color albus & rubeus. 257
Colores affectus animi exprimunt. 428
Colorum differentiæ penè innumerabiles. 436
Colorum nomina varia. 439
Columba timiditatis ſymbolum. 201
Comitis S. Pauli infauſtus caſus. 576
Compedes aureæ aulicorum. 336
Compos & impos vnde. 261
Concio. 184
Concordia per lyram deſignatur. 104
Concordia vnde deriuata. 105
Concordia ciuium principibus curæ eſſe debet. 217
Concordiæ vis, commoda & ſymbolum. 105. 217. 220. 221
Concordiam vt ſuaſit Heraclitus, 134
Coniugium quibus permiſſum. 681
Conſcientiæ malæ tormenta. 368
Conſilia in quibuſdam rebus rapienda potiùs quàm quærenda. 459.
Conſilia non vulganda. 112
Conſilia Regum paucis committenda. 112. 113
Conſilij & fortitudinis vis. 118
Conſilio & virtute Chimæram ſupera-

perari, quid. 118
Conſilium viribus deſtitutum. 226
Conſilium & vires. 224
Conſilium res ſacra. 114
Conſtantij adulatores. 209
Conſtantius credulus. 125
Conſultor res ſacra. 112
Contemplantes alta cadunt. 375
Continentiæ geſtus. 205
Contumelia ſæpè animis tranquilliſſimis patientiam extorquet. 568
Cor ne edito. 28. 299
Cordum quid. 479
Corinthij χοιτικοπέτεραι. 325
Corneis poculis vtebantur veteres. 162. 163. 164
Cornicis vox, cras, cras. 235
Cornicum concordia. 217
Cornicum oculos configere. 79
Cornicũ & vlularũ diſſidium. 145
Cornix cur reiecta à Pallade. 145
Cornix in Palladis manu. 145
Cornix inauſpicata. 303
Cornix quid. 218
Cornua ſumere. 164
Cornua audaciam ſignificant. 163. 164
Cornu Amaltheæ. 440
Corona graminea. 180
Corona quercna. 173
Corona ciuica donati qui. 676
Coronam ne carpito. 33
Coronæ deorũ ſtatuis appenſæ. 99
Corpus vitioſum vitioſæ naturæ imago. 245
Coruus ſerpentem, &c. 590
Cotonea cur à nouis nuptis ederentur. 681
Cotys dea turpitudinis. 304
Κρατὴρ vnde. 164
Credere omnibus & nulli, vitium eſt. 125. 126. 133. cui non credendum. 259
Credere omni ſpiritui ſcriptura prohibet. 130
Credulitas fugienda. 125
Credulitas nimia magnũ malorũ agmen ſecum aduehit. 133. 134
Crepido. 303
Crux, ſignum ſalutiferum. 38
Cubitus pro menſura, inſtrumentum architectorum. Cubitus regius maior communi. 180
Cuculus quis verè, & vnde. 271. 272
Cucurbita ad pini ramos. 467
Cucurbita quid allegoricè. 467
Cui des videto. 64
Culina parua duobus ganeonibus non ſufficit. 347. 350
Culpa in inſontes reiecta. 595
Cunctatio. 148
Cupidines duo. 391
Cupidinis & Amoris differentia. 393
Cupidinis fax. 382. 392
Cupidinis telo inuiolabiles. 315
Cupido cur Veneri adiũctus. 401
Cupreſſi frondes in ſepulchralibus magnatum. 674
Cupreſſus vnde nominetur, & eius natura. 672. 673
Cupreſſus adhibita funeribus. 673
Cura vnde dicta. 215. 299
Curculio. 345
Curia. 519
Κυαμοτρὼξ. 30
Cyclops quid Seruio, quid Heraclidi. 588
Cycni regis hiſtoria. 629
Cycnus Phœbo ſacer. 629
Cycnus quid ſignificet. 627. de Cycno ante mortem canente Platonis locus: item qui negent cycnũ ante mortem canere. ibi.
Κῦμα quid, & Cymatilis. 438
ad Cynoſarges quid. 513
Cypria Venus. 315

D.

DAEDALVS. 115
Damnum præferendum turpi lucro. 463
ex Damno alterius, alterius vtilitas. 470. & ſeqq.
Δάφνη vnde dicta. 692
Daulia, Daulis, & Daulias pro luſcinia cur. 296
Decretum quid. 528
Defraudare genium. 335
Delphin in mari abſorptus quid. 576
Delphin Cupidini iunctus. 552
Delphin φιλάνθρωπος. 522. 552
Delphinus alligatus anchoræ. 523
remoræ. 148

Dema-

Demades. 382
Demades Athenienſes ab impetu in Macedonas retraxit. 129
Demaratus cur ſileret rogatus. 108
Democriti riſus. 542
Democritus. 544
Demoſthenes auerſos habebat demagogos, &c. 144
Dentes ſati labore Cadmi quid. 635
Dente petere. 596
Deprehenſus interceptus eſt. 149
in Deſciſcentes. 517
Deſidere. 323. in modio. 324
Deſidia. 321. abiicienda. 325
Deſidia quorũ ſ. Cœnobitarũ. 321
Deſperantis opinio. 445
Deſpondere animum. 240
Detractores. 567
Deũ colere & timere oportet. 284
Deus omnia videt. 177. eius oculum nemo fallit. 193
in Deo lætandum. 78. eius arcana ſcrutari non opus. 371
Deucalion gruum beneficio ſeruatus. 138
Dextra ſymbolũ fidei. 102. 219. hoſpitij inſigne. 220
Dextræ iunctæ pro cõcordia. 220
Dialecticæ ſymbolũ ſerpẽtes. 445
Dicta ſeptem ſapientum. 637
Difficiliatria, &c. 261
Dij quã vocant, eundum. 97
Dij qui veteribus habiti. 154
Dij multi iiſdem aris poſiti. 154
Dij-συνναοὶ, in eodem templo culti. 154
Dij meliora. 670
Deorum coronæ. 99
Diligentia omnia perfici. 76. 77
Diogenes Muſicos ſtultitiæ cur arguerit. 104
Diomedes. 226
Diomedis & Vlyſſis effigies iunctæ quid. 224
Diomedes Thrax victus. 511
Dione mater Veneris. 105
Dionyſius nepos & guloſus. 345
Dioſcuri pileati. 542
Dioxippi hiſtoria. 378
Dipſas ſerpens. 376
Dirum quid. 381
Diſciplina vna vnicuique excolenda. 328. 329
Diſcordia dea. 219
Diues indoctus. 647. malus & imperitus. 302. aut iniquus, aut iniqui hæres. 480
Diuites publico malo. 338. 339. 340.
à Diuitibus timendum. 195. 196
Diuitum ſemper tuta ſtatio, pauperum non item. 582
Diuinatoris Angli vana prædictio. 374
Docti qui amori operam dederunt. 387
Doctores noui reprehenſi. 289
Doctorum fama. 684. agnomina. 354
Doctorum diſſidia & certamen. 611. 655
Doctos doctis obloqui nefas. 610
Doctrina non eſt ſine magiſtro. 72
Doloſi dolo capti. 591
Dolus in ſuos. 247
Dolus malus. 246
Dolus an Virtus quis in hoſte requirat. 463
Dona hoſtium non dona. 578
Draco quid. 625
Draco vnde dictus. 151. 635. quid ſignificet. ibid.
Draco Amphiarai. 36
Dracones & vlulæ cur Palladi cõſecrentur. 152
Dulcia quandoque amara fieri. 399

E.

Ecclesia in aduerſis creſcit. 211.
Echeneis vel Remora vnde dicta. 184. 327
Echo Pani amicatur. 461
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. 578
Egens vnde dicatur. 455
εἰδέναι quid Græcis. 141
Eidothea filia Protei quid. 625
εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. 224
Elementa quatuor, totidem deorum nominibus intellecta. 78
Electores Imp. ſeptem. 217
Elephanti, Lucæ boues. 465
Elephantorum vſus in bellis. 464. 600.
Elephantus porcum perferre non poteſt. 464

Elephantus in triumpho. 600
Eloquentia fortitudine præſtantior. 614
Elpidius. 233
Emblema quid, & eius ratio, vſus, laus, &c. 46.47
Epaminondæ laus. 108
Epaminondas morti proximus. 499
Ephyre. 305
Epicharmus. 152
Epicteti philoſophia duobus verbis comprehenſa. 202
Epictetus, & eius lucerna. 204
Epicurei vitæ futuræ contemtores. 84
Epidaurius ſerpens. 67
Epiſcopi munera & officia. 121
Equi Solis. 264
Equitandi peritia principibus neceſſaria. 207
Equus animal ferox, adulari neſcium &c. 207. 208
Equus populo ferocienti comparatur. 207
Equus in ingreſſu itineris ceſpitans. 474
Eraſmi Terminus & ſymbolũ. 553
Eraſmi reſponſio ad Caruaialũ. 553
Erithacus. 350
ἑρμαῖον. 97
Error periculoſiſſimus quis. 555
Errores eorum qui literas addiſcunt. 135
Eruca. 301
Eſſæi qui. 323
Eteonicus. 144
ἐστερημάλιος δίκη. 571
Eucratiæ deliri hæretici. 127.128
εὐδαιμονεῖν. 82
Euentus bonus. 235
Euentus boni imago. 236
Eunomi ſtatua. 630
Eunomi & Ariſtonis certamen. 630
Euphroſyne. 564
Eurynome Gratiarum mater. 566
Euſebij cuiuſdam cõſtans animus in tormentis. 116
δυστυχεῖς. 377
Eutropius. 598
Excurſus in miſeram adoleſcentium feliciſſimi ingenij conditionem. 453
in fœderum & fidei violatores principes. 463
Ex damno alterius, alterius vtilitas. 470. & ſeqq.
Exempla eorum qui deſciuerunt à virtute. 517
Exiſſe è poteſtate qui dicãtur. 261

F.

Faba immunda. 30
Fabis abſtinendum. 29
Fab. Maximus. 172
Fabij Maximi conſtantia. 212
Facem accenſam tegere quid. 323
Factio Veneta &c. 437
Facundia difficilis. 620
Fama doctorum. 684
Fama nunquam intermoritura. 497
Familiaritas nimia parit contemptum. 131
Fatiſcere. 231
Fatuitas. 281
Fatum memorabile. 591
Fauces. 69
Fauni & Hecates fabula. 414
Fecunditas ſibi ipſi damnoſa. 653
Felices qui. 82
Felicitas momentanea. 466.467
Felicitas quid. 537
Femina iners animal. 346
Fennorum deſcriptio. 613
Fera Libyca. 87
Ferociſſimos domaris 185
Ferocitatis ſigna. 266
Feſtiuæ horæ. 63
Fiber, vide Caſtor.
Ficedula. 350
Fidei ſymbolum, dextra. 102
ſimulacrum. 101
Fides quid. 101
vxoria. 649
non eſt habenda ei qui fidem violauerit. 258. fidei nota canis. 650
Fidei ancipitis, fallacis homines. 159. 274
Fidendum quatenus. 126. & ſeqq.
Fidiculæ vel fides. 117
Fidij ſimulacrum. 101
Filius vnde, & filiorum amor 655. 657. 658
Firmiſſima conuelli nõ poſſe. 226

Fiſcus

Fiſcus quid. 533
rapit, quod Chriſtus nō capit. 614
Flabellum muſcarium. 569
Flagriferi. 568
Flammei nuptialis ritus. 665
Flauia familia vnde. 437
Flauus color. 437. quotū ſit. 433
Fœdera inter principes viros per amoris vim ſignificari. 463
Fœdus. 103
Forfex quid. 349
Forma hiſtrica. 626
defloreſcit ſenectute. 305
nihil, ſi ſola forma eſt. 645
Formoſa fato præcepta. 551
Formidoloſi poſt mortem. 584
Fortis non eſt qui ſe necat. 445
Fortium ſigna. 199
Fortuna quando maximè timenda. 204
cur inſideat orbi. 361
vnde dicta. ibid.
quid ſignificet. 360
virtutem ſuperans. 449
Fortuna pilæ inſiſtens cum nouacula. 458
Fortunæ imago, deſcriptio, facta, rota. 264. 360. 361
Fortuna virtuti comes. 439. 440
Fortunæ varietas. 469
Fortunæ multum tribuerunt veteres pagani. 449
Fortunam qui ſequantur. 362
Franciſci 1. ſalamandra. 39
Francum pro amico habe non vicinum. 575
Fraternitatis deſcriptio. 222
Fraudulenti. 241. 244. 247
Frigilla. 366
Fructus qui maturi dicantur. 147
Frugalitas. 127
Fugax tandem deprehenſus. 149
Fulica ſeu fulix. 583
Fulmen aligerum. 385
de Fuluio hiſtoria. 113
Fuluus color. 429. 438
in Furaces & raptores. 480
Furor & rabies. 266
Futurorum coniectores. 369

G.

GALATAE qui. 465. ab Antiocho victi. 462
Galatea. 650
Galea 151. in vſum aluearis. 602
Galeacij tumulus & geſta. 492
Gallica lingua vetus. 74
Gallica ſcabies. 671
Galli veteres Græcæ linguæ & ſapientiæ periti. 614. 616
Galli nomine Doctores ſacri intelliguntur. 121
Galli cantus noctu vtilitas. 121
Gallo candido abſtine. 35
Gallus Pythagoræ. 33
Gallus cur in manu Apollinis pictus. 122
Gallus vigilantiæ ſymbolum. 121
cur ſacris turribus ſtatuatur. 121
Ganeo quid. 349
γάννυται φρένας τῷ Διός. 83
Ganymedis etymon, & fabula. 82. 83
Garrire. 149
Garruli cum ſapientibus vix poſſunt habere commercium. 145
Garruli odioſa importunitas. 296
Garrulus & guloſus. 352
Garrulitas. 295. 296
γαστρόφωλης. 349
γαστρίμαργος. 352
Generoſi & nobiles, qui. 500
Genium defraudare. 335
γεννητικὰ μόρια. 413
Gentilitas quàm fallax in rerum originibus inueſtigandis. 612
Germanorum principum de Turcis victoriæ. 227
Geryon vnde dictus, & cur triceps & tricorpor. 222. 223
Geryonem ſuperauit Hercules. 511
Geſtus viri boni nō minorem vim habet quàm oratio. 126
Gigantes terrigenæ, anguipedes. 88. 89
Giluus, ſeu melinus. 429. 435
Gith, quid. 639
Gladiatorū prima inſtitutio. 430
Glandes quernæ veterū cibus. 677
Glans quid. 414
Glaucus comeſo gramine immortalitatem eſt adeptus 174. vita ei reſtituta à Polybo vate. 175
γλαῦξ ἵπταται. 143
Gloria nulla ſine labore. 489
γλωσσογάστωρ quid. 355
γνώμων. 180

Gnoſſia ſeu Gnoſſis Ariadne. 161
Gnoſus. 115
γνῶθι σεαυτὸν. 643
Gorgoneum Meduſæ caput. 552
Gorgonis caput in clypeo. 152
Gothica barbaries. 585
Græca fides. 242
Græci Tantalidæ. 598
Græcia cur Aonia dicta. 637
Gramen tutelæ, præſidij, & ſalutis ſymbolum. 172
Gramen Saturno & Marti cur ſacrum. 175
Graminis cum Marte ſimilitudo. 176. in gramine nidificat alauda. 174
Graminea corona, quæ & obſidionalis. 173
Gratia referenda. 190. quomodo. 566
Gratiæ. 563
Gratiæ iunctæ Veneri. 564
Gratiæ cur nudæ. 563. 567
Gratiarum arcula inanis. 565
Grex fimus. 309
Gruis ſymbolum. 138
Gruum ſagacitas. 139
Gruum volatus. 138
Gula. 344. in ſeruitutem pertrahit. 350. 351
Guloſorum imago. 344
Guloſi inſignes. 345
ob gulam capti. 351

H.

HALCYON, vide Alcyon.
Halieutica lyræ forma. 105
Hannibal. 174
Hanno Carthaginienſis. 149. 150
Harmonia vnde dicta. 107. in rep. 103
Haro dux Normaniæ, eiuſque clamor. 585
Harpa. 519
Harpagare. 197
Harpocrates ſilentij Deus Serapidi præpoſitus. 110
Harpocratis ſigillum in annulis. 111
Harpocratem facere & reddere quid. 110
Harpyiæ quæ, quot, vnde dictæ, cur virgines, cur volucres, cur plumis præditæ, & cur tres. 197
Harpyiarum nomine quid ſignificetur. 197
Haſtæ & gladij. 655
Hecates & Fauni fabula. 414
Hector ab Achille occiſus & bigis alligatus, &c. 547
Hectoris & Aiacis fœdus. 579
Hedera nigra. 683
Hedera poetis ſacra, & Baccho. 682, 683
Hedera quid. 683
Hederis digni. 683
Hedui, ſeu Auguſtodunenſes. 573
Heluetiorum verſus. 39
Henrici II. ſymbolum. 39
Henrici III. ſymbolum. 39
Henrici IIII. ſymbola. 39
Henricus VII. Angl. Rex. 374
Heraclitus, & eius fletus. 542. 544
Heraclitus vt concordiam ſuaſerit. 134
Ἑρμῆς vnde. 512
Herbam dare. 172
Herculem prægrande onus poſuiſſe quid. 694. 695
Herculem pygmæi adoriuntur. 267. 268.
Hercules multi. 506
Hercules vir Gallus. 509
Hercules Gallus Philoſophus linguæ Græcæ gnarus. 616
Hercules nothus. 515
Hercules ὄγμιος. 614
Hercules Gallus quid. 614
Hercules apud Gallos orationis numen. 616
Hercules Deus. 694
Hercules Geryonem vicit. 221
Hercules magnus corpore & animo. 267
Hercules cur Alcides dictus. 268
Herculis eloquentia. 616
Herculis duodecim labores. 506. 509. 510. 511
Herculis tria capita. 695
Hermæ & Hermathenæ, ſtatuæ Mercurij. 97. 98
de Hermogene mirum. 688
Heſiodus Aſcræus. 235
Heſperidum poma. 511
Hieroglyphica. 23
Hieronymus Paduanus, vir doctus, amore captus. 387

Hippocentauri qui, & de iis fabula vnde originem ſumpſerit. 421
Hippocomon. 209
Hippocrates ſua emendare non veritus. 14
Hippomenes vicit Atalantam. 650
Hircus libidinis ſymbolum. 358
Hirundinem ſub tecto ne habeto. 32. 296
Hirundo. 296. 366
Hirundo veris nuncia. 366
Hirundo carniuora. 613
Hirundo nidificans ad ſtatuā Medeæ. 258. cicadā corripiens. 610
Hiſtoria paganica nulla, quæ aliquid fæcis in ſe non habeat. 622
Hiſtrica forma. 626
Hiſtoriarũ ſcriptores rhapſodi. 621
Homerus cur Mœonius dictus. 83
Homo cur dicatur creatura omnis. 357. Dei imago. 356
Homo naturæ vniuerſæ compendium. 357. qua maxime re à mutis animalibus differat. 356
Homines impuri & ſordidi. 337
Homines auribus vincti. 616
Homines συνδυαστικοί cur appellati. 561
Homines ſoli minimè viuere poſſunt. 561
Homines foliis ſimiles. 229
Homo cur dicatur puluis, &c. 229
Homines ſerui ob imperitiam. 648
Hominis proprium bonum. 89. 90
Hominis deſcriptio. 356
Hominis partes duæ. 356
Hominum natura triplex. 356
Hominum proteruitas in vitiis notandis. 355
Hominum diuerſa iudicia & voluntates. 428
Honor alienus non affectandus. 94. 95
Honoris ſpecies vndecim. 493
Honos alit artes. 293
Honoris imago. 101
ex Honoris & Reuerentiæ coniugio Maieſtas nata. 102
Honos deus. 102
Horæ feſtiuæ. 63
Horatij ſcholiaſtæ. 14
Hoſtia ſuccedanea. 599
Hugo Capetus. 217
Humi ſerpere. 516. humum pedibus quatere. 403
Hunniades dux Turcis terribilis. 584
Hunnorum deſcriptio. 214
Hydra Lernæa. 510. ſophiſtica. 510

I.

Iani bicipitium duplicem principis virtutem deſignat. 140
Ianus biformis cur. 140. Sol. 140
Ianus idem cum Noëo. 141
Ianthinus color. 438
Iaſon Pagaſæus. 318
Ibis auis. 337
Icarij hiſtoria. 171
Icari fabula. 372. 373
Ida mons. 390
Iecur libidinis ſedes. 411
Ignem ne gladio fodito. 28
Igniarium, ſymbolum Burgundi ducis. 38
Ignis & aqua in thuribulo & phiala. 193
Ignis quid. 323
Ignorantia δυσαπίλαστον κακόν. 292
Ignorantiæ cauſſæ præcipuæ. 642
Ilex ſeditioſorum nota. 684
Illex. 94
Imagines Romanæ. 504
Imagines nobilitatis. 41
Imaginum vſus. 628
Imaginum vſus quando cœperit antiquari. 506
Imparilitas. 515
Imperatores & principes ſæpe honeſto vtile præferunt. 463
Imperatores boni & pij. 535
Imperatoriæ maieſtati nihil tam peculiare quàm humanitas. 538
Imperatoriæ virtutes. 76
Imperatoris edictum nequis in Italia nouellaret, &c. 171
Imperatoris & militis munera. 225
arcana domus Imperatoris non ſunt detegenda. 114
Imperiti φίλαυτοι. 289
Impetus inanis. 570
Impluuiatus color. 438
Impoſſibile. 269
Impotentum hominũ affectus. 595
Improbi nulla gratia flectuntur. 280

Improborum quorundam tenuis fortunæ hominum deſcriptio. 582
Impudentia tribus vitiis rabidiſſimis comes. 287
Impudentia ingratitudinem ſequitur. 280
Incepta conſtanter perficienda. 237
Inceſtus. 240
Inconſtantes. 327
Indigena. 504
In dies meliora, ad quos pertinet illud præceptum. 237
Indulgere genio. 335
In eum qui truculentia ſuorum perierit. 576
In eos qui ob proſperos ſucceſſus intumeſcunt. 467
In facile à virtute deſciſcentes. 327
Inferiæ. 430
Infirmitas obnoxia. 582
Infortunia ſemper præſto ſunt. 482
Ingenia præcocia quæ. 688
Ingenij leuitas. 642
Ingeniorum inæqualitas. 515
Ingrati. 279
Ingratitudo ſummumvitium. 279
Innocentia Deo gratiſſima. 83
Innocentia vera. 451
Inſania quid. 278
Inſaniæ pœna in eum lapſa, vnde manauit. 597
Inſignia varia quid notent. 627
Inſignia poëtarum cycnus. 627
Inſignia nobilium. 42
Inueſtis. 192
Inuidia inter pares ſæpè innaſcitur. 612
Inuidia. 297
Inuidia nullum vitium damnoſius. 297. 298
Inuidiæ nulla voluptas, nullum commodum. 297
Inuidia vt vipera. 298
Inuidia literatorum. 635
Inuidiæ obiecta ſemper gloria ampliſſima. 300
Inuidi pallor. 299
Inuidi maledicentia. 299
Inuolucres. 608
Ioachimus Bellaius. 550
Ioannes Papa 1. orauit Iuſtinum vt edictum aduerſus Arrianos reuocaret. 142
Ioannes Hunniades. 584
Ioan. Marius Belga. 550
D. Ioannis aquila. 82
D. Ioannis herba. 173
Iocus intempeſtiuus. 108
Ioſephi nobilis adhortatio ad Iudæos, ne ſibi ipſis manus inferant. 447
Iphicrates. 118
Ira. 276
Ira cohibenda eſt. 276. 277
Irati deſcriptio. 277
Irus. 403
Iſis & Tiphon cærulei. 438
Iſis Ægyptia. 96
Iſocratis nimia in compoſitione diligentia improbata. 8
ἰσομοιρία. 672
Ithaca. 667
Iudæi parati ſibi ipſis manum inferre. 447
Iudæorum ritus in manibus abluendis. 195
Iudex ſedeat. 35. cur. 525. 526
Iudices abſtemij. 128
Iudices munera accipere non debent. 527
Iudicis officium, virtutes, æquiſſimi notæ. 193. 194. 195
Iudicum Thebanorum imagines. 524. 525
Iudicum affectus debent eſſe ſedati. 527
Iudicium in ratione. 178
Iugum pro legum ſymbolo. 341
Iugum quid ſignificet. 189
Iuliani Imperatoris dictum. 647
Iuliano obfuerunt aſſentatores. 300
Iulij Cæſaris celeritas. 76
clementia. 535
triumphus. 600
Iulius Baſſus repetundarum accuſatus. 527
Iulius Silanus, aurea pecus. 648
Iupiter quid. 82
Iupiter Piſtius, Sanctus, Sagus. 101
Saturnius. 200. Ammon. 70
Iouis Flamen albatus. 437

Iuriſ-

Iuriſperiti vett. artem ſuam vulgare noluerunt. 79
Ius dicere. 194
Iuſti qui. 303
Iuſtitia, Nemeſis. 177
Iuſtitiæ nomine quid Plato intelligat. 303
Iuſtitia premitur, non opprimitur. 182
Iuſtitia in voluntate. 178
Iuſtitia tandem obtinet. 181. & ſeqq.
Iuſtitiæ munera. 303
Iuſtitiæ imago. 525
Iynx, iyngem habere. 315

L.

LABIA & labias in feminino citra differentiam veteres dicebant. 110
Labra vnde dicta. 110
Labyrinthus Minotauri. 112
Lacedæmoniorum in acie inſtruenda inſtitutum. 105
Lacedæmoniorum bella inteſtina. 605
Lactucæ folia, vis, vſus 314. 315
Laidis monumentum. 304
Laïs formoſiſſima. 304
Lanugo. 161
Lapis in hieroglyphicis quid. 285
paupertatis ſymbolum. 455
Lapides inſulæ Cycladicæ integri natant. 221
Laqueo amor ſignificatur. 309
cum Laruis non luctandum. 547
Latus, hians. 344
Laſciuia. 319
Latex. 93
Latina lingua. 74
Latro vnde dictus. 253
Latrones magni à laqueo immunes. 339
Latrones olim pro ſtipatoribus. 253
Laudantes illaudata. 463
Laurentis Medicæi ſymbolum. 40
Laurus quid veteribus. 683
Laurus vaticinij nota, & victoriæ ſignũ, poëtis tribuenda. 683. 692
Leæna meretricem ſignificat. 304
Leænæ meretricis patientia in tormentis. 115
Lecto ſurgẽs cõturbes ſtragula. 35
Lectus putus. 35
Lembus. 105
Lentigo. 247
Leodegarius Agathochronius vir pius & doctus. 10
Leo cauda catulos verberans quid. 276
Leo cur ante templi fores erigatur. 123. 124
Leo vnde dictus, & quid. 121. 123. 189. 625
Leo ſymbolum Pompeij. 37
Leo terroris ſymbolum. 266
Leo cuſtodiæ ſymbolũ. 121. 122
Leo in ſtemmate. 628
Leo Nemeæus ab Hercule occiſus. 509. 619
Leones qui. 378
Leones amore furere. 378
Leones magnæ deæ currum vehunt. 189
Leonis catulus nõ nutriendus. 32
Leonis irati ſigna. 276
Leonis cauda cur dicatur Alcæa. 276
Leonini pedes. 277
Leoſthenis promiſſa. 675
Lex in mente. 178
Lex ἀμνηστίας. 495
Lex vinculum ciuitatis. 340
Lex cur primùm lata. 340
Legis virtus. 340
Legum inuentio ad deos cur relata. 293
Legum latores primi. 293
Liberales artes illiberalibus præferendæ. 359
Libellio. 389
Liberi molliùs educati damnum parentibus arceſſunt. 653
Liberi pignora. 192
Liberorum amor. 655
Libertinæ fides in tormentis. 116
Libidinis ſymbolum. 300
Libidinis ſedes iecur. 411
Libido quomodo poſſit ſubmoueri. 316. 317
Libidinoſos ab apibus citiùs pungi. 401
Libyca fera. 87
Lien ſiue ſplen, & eius officium, eo creſcente reliqua membra tabeſcere. 530. 531
Lignipedes. 435

Lingua effrænata. 110
Linum. 431
Litæ. 485
Litæ claudæ & luſcæ cur. 486
de Litis & Ata Pontici Heraclidis allegoria. 687
Litæ cur Iouis filiæ. 488
Litera occidit, Spiritus viuificat. 634
Litteratum ſtudiis immortalitatem acquiri. 492
Literatorum inuidia. 635
Lituus. 594
T. Liuij imago cur digitum ori appreſſum habeat. 111
Locuſtarum hiſtoriæ. 475. 476. 477
Lodoici XII. ſymbolū hiſtrix. 39
Loquaciores qui. 296
Loquacitas index ſtultitiæ. 108
Lotos, & Lotophagi. 417
Lucæ boues elephanti. 465
Lucifer è cœlo deturbatus. 486
Lucri parum è rebus minimis. 350
Lucro turpi damnum præferendum. 463
Lucrum non eſt aliena corradere. 479
Lues vnde. 381
Lumen pro ſpe. 232
Lumine caſſus. 589
Lunulæ in Romanorum calceis. 501
Lupata. 210
Luporum & ouium diſſidium. 584
Lupus ceruarius. 281
Luſcinia. 296
Luſorum tria genera. 62
Luxurioſorum opes. 302
Lycurgus vitem ſecuit. 170
Lycurgus à Baccho hoſtili odio proſecutus. 171
Lydi mollitie inſignes. 401
Lydius infans Amor. 401
λυρὴ quaſi λύσις. 29
Lyra quid deſignauerit apud veteres. 104
Lyra ſiue teſtudo. 105
Lyræ inuentio. 106
Lyſandri aſtus. 463
Lyſimachi hiſtoria. 628
Lyſippus ſtatuarius. 458

M.

Μακάριοι qui. 82
Macciauellitæ. 90
Macciauellius Italus. 529
Mæander. 355
Mæcenatis rana. 38
Magni cognomen quibus tributum. 530
Maieſtas quorum filia. 102
Mala in equis veniunt, ſed pedibus & lento gradu recedunt. 486
Mala nomina. 273
Mala veniunt non vocata. 482
Maledicentia. 249
Malè parta malè dilabuntur. 480
Mali aliquid propter vicinum malum. 573
Malignitatis notæ in pleriſque animalibus. 244
Malluuium. 193
Malum Veneri ſacrum. 649
Malus Medica. 685. 686
Mancipare quid. 281
Manipulares legiones. 37
Manum habere ſub pallio. 324
Manus oculata. 132
Manus abluere quid olim. 194.
manus puræ. 195
Manus vocabulum pro hominum multitudine. 268
Manus tendere. 220
Marcor. 295
Mares, naturæ duplicis. 87
Mare pro tumultu. 227
Maris pericula. 577
in Matres conſultò abortientes, aut fetum enecantes. 656
Matrum quarumdam in fetus impietas. 655
in Matrimonio reuerentia requiritur. 650
Matronæ pudicæ ſchema. 688
epitaphium. 666
Matronarum ornatus nimius. 319. 320
Matronæ Rom. vinum non attingebant. 159
Matula. 568
Maturandum. 146
Maturitas Muciani. 148
Maturitas quæ virtus. 147
Maximinus iunior. 68
Medea cur Colchis dicta. 259
cur Phaſia. 318

μηδὲν ἄγαν. 146
μηδὲν ἀναβαλλόμενος. 76
Medicata. 546
Mediolani etymon. 72
Mediolani vrbis fundamenta. 72
Mediolanen. ducum inſigne. 65
Megabizus reprehenſus à Zeuxide. 108
Megarenſium ſtratagema. 464
Melanthius poëta. 344
à Melanuro cauendum, quid. 26
Membrana. 587
Menelai oratio cordata. 108
Menelaus flaua coma. 437
Μῆνις quid & vnde. 278
Mens. 356
Mentem non formam plus pollere. 645
Mentagra. 671
Mercuriale. 98
Mercurij imago. 361
Mercurio non vino ſed lacte ſacrificabatur. 168
Mercurio dextro. 98
Mercurium & Venerem cur vnà coluerint veteres. 681
Mercurius geminus cur. 224
qualiter effictus. 361
cur cubo inſideat. 361
Mercurius ὅδιος καὶ ἡγεμόνιος. 98
Mercurij officia. 98. interpres deûm. 98
Mercurij caduceus. 442
Meretrix vnde dicta. 427. 428. à meretricibus cauendum. 309
Meretrix differt a proſtibulo. 427
Meretricis tumulus. 304
Meretrices à matronis adulterij conuictis diſtinctæ. 433
Meretricum amatores. 307
Mergus. 583
Meſſalina cur dicta Myconia. 319
Meta. 673
Metellus Macedonicus. 112
Mezentius crudeliſſimus. 668. 669
Michaël Imperator. 263. 546
Militis & imperatoris munera. 225
Miluius cur dicatur ἰκτῖνος; & veris indicium. 366
Miluus. 518
Minceides. 273
Minerua cur armata è Iouis cerebro proſiliit. 144
Minerua cur Tritogenia dicta. 152
Minerua virgo. 153. armifera. 144
Minerua vnde dicta. 71
Mineruæ ſimulacrum. 150
cur ei draco appoſitus. 151. 152
Mineruæ panoplia. 151
à Minimis timendum. 581
Minotaurus. 115
effigies eius cur in ſignis militaribus. 112
Modeſtia decet vel maximè fortunatos. 484
Modius. 323
Molionides pro concordi fratrum amore. 222
Moly herba quid. 620
Monſtrum humano capite, anguinis pedibus. 84
Morbus Neapolitanus & lues Hiſpanica. 671
Mores, vel animum mutare difficile. 269
Mors & amor mutant tela. 550
Mors atra. 436. ineuitabilis. 553. nemini parcit. 305
Mortem nobis ipſis non debemus inferre. 447. 448. 451
in Mortem præproperam. 551
Mortis tela oſſea. 550. fracta. 233
in Mortuos non ſæuiendum. 547
Mortuis non maledicendum. 548
Morus vnde dicta. 691
Morus prudentiæ ſymbolum. 691
Motacilla quæ auis; Iaſoni à Venere tradita; veneficis vtilis. 315. 317. 318.
Mulctrale. 518
Mulier prodiga. 346. illicium. 421
Mulier infracti animi in tormentis. 117
Mulier parenti virum præferre debet. 667
Mulierem olere. 320
Mulierem decet ſilentium. 663

Mulie-

Mulieres cur vtantur ſuffitu, &c. 519. 520.
Mulieres Ægyptiæ. 664
Mulieris famam, non formam vulgatam eſſe oportet. 662
Mulieris pudicæ officium. 664
Mullus. 519
Mundus muliebris. 347
Muris ſalacitas. 319
Mus albus. 319
Muſa vnde dicta. 105
Muſæ cur palma coronatæ. 211
Muſæ Syrenas explumant. 424
Muſarum volucres. 613
Muſas amore non capi quid. 425
Muſca quid allegoricè. 569
Muſca ſplenem habet, & formica bilem. 581
Muſcæ improbitas. 569
Muſcas depellere. 569
Muſcus Arabicus vnde dictus. 319
Muſicæ magna vis: diis curæ. 632
Muſimones. 640
Muſtelæ occurſus. 475
Myrtilus quis, eiuſque clypeus. 562. 563
Myrtus quid. 424. Veneri ſacra. 173. funeſta. 675
Myſteria vnde appellata. 96

N.

Naiades quæ. 412
Narce herba. 288. ſtuporem ſonat. 289
Narciſſi metamorphoſis. 288
Natura. 355. 356
Naturam ſequi. 98
Nauis, ſymbolum Pariſiorum. 38
Ne cuiuis dextram porrige. 27
Ne ſacrificato ſine farina. 35
Nec verbo, nec facto quenquam lædendum 180. 181
Nemeſis vnde. 176
Nemeſis ſeu Rhamnuſia Dea vltionis. 177
Nemeſis in imaginatione. 178
Nemeſis quatenus miſericordiæ opponatur. 178
Nemeſeos & inuidiæ diſcrimen. 179
Nemeſeos imago. 177
Nemeſis Adraſtia dicta. 177. 179
Nemeſis virtus. 179
Nemeſis ἰχναίη. 180
νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν. 124
Nero ab Iſidoro Cynico meritò reprehenſus. 104
Nero matrem interfecit. 180
Neſtor eloquens. 108
Neſtoris crater. 366
Neſtoris ſapientia. 366. 367
Nicæi colloquij tempus. 229
Nico meretrix cur αἴξ dicta. 308
Nigroris ſymbolum. 429
Nihil reliqui. 475
Nihil tam durum quod frangi non poſſit. 186
Nihil eſt quod reprehendi non poſſit. 570
Nihil procraſtinandum. 76
Niobes fabula. 283. 285
Niphalia Iunonis ſacra. 128
Nireus formoſiſſimus. 646
Nobiles qui. 500. 501
Nobilitas ementita. 502
Nobilium inſignia. 36
Noctua tumulo. 427
Noctua cur Mineruæ ſacra. 143. 145. prudentiæ ſymbolum. 143
Noctuæ volatus victoriæ ſignum. 143
Noctuas Athenas, prouerb. vnde. 143
Nola ſeu tintinnabulum. 123
Non es deus aſelle ſed deum fers. 95
Noſſe ſeipſum quam vim habeat. 643
Nothi qui. 514
Nothi nobiles. 513
Noui doctores reprehenſi. 289
Noxa & noxia. 487. 596
Nullus è maledictis famam captat 611
Nullus eſt paruus hoſtis. 581
de Numine bene ſentiendum. 283. 284
Nupta contagioſo. 668. 669
Nuptiarum ritus. 665

O.

OBDVRANDVM aduerſus vrgentia. 211
Obliti ſui & ſuorum. 415
Obliuio paupertatis parens. 281
Obſcura obſcuris deſcripta. 85
Obſidionalis corona. 172
Obſtruere luminibus. 196
Obtrudere palpum. 209
Occare & occa. 459
Occaſio calua à tergo, comata à fronte. 458
Occaſio volatica. 458
Occaſionis nouacula. 458
Occaſio. 456
Occaſionis vis. 457
Oceanus pater quid allegoricôs. 228.
Oceanus vnde dictus. 228
Ocni effigies. 345
Ocni funiculum torquere. 346
Ocnus cur ſic dictus. 346
ὄνος καὶ ὀκνηρὸς quid. 346
Octauij Auguſti de Romæ æternitate dictum. 416. 417
Oculi irritamenta vitiorum. 422
Oculo lippo vti. 519
Oculus in Hieroglyphicis quid. 527
Oculus impudicus cordis impudici nuncius. 423
Ocypete. 197
Oedipus vnde dictus 641. eius vita & fatum. 640. 641
Oenocrates. 518
Οἰνεὺς vnde dictus. 163
Olea cur Mineruæ ſacra. 158
Olea caſtitati ſacra. 158
Oleum pro adulatione. 33
Oliua cur à caſtis inſeri debeat. 158. 160
Olla ænea. 574
Olla terrea. 574
Ollæ amicitia. 574
Ollæ veſtigium ne turbato. 31.
Olympias, mater Alexandri. 66
Omnia mea mecum porto. 214
Onocrotalus. 344
Onocrotalus quid referat. 352
ὄνος ἄγων μυστήρια. 95
ὄφις vnde. 158
Opinio ſæpe terrorem inducit. 461
Opulenti hæreditas. 555. 556
ὀργὴ quid & vnde. 278. 284
Ornatus matronarum nimius. 319
Os infrene. 262
Oſcen. 235
Otho ab otide. 281
Otis auis. 281
Otium fugiendum virginibus. 151
Otus fatuus. 281
ὦτος qui. 281
Ouidius in Ibin. 338
Ouis quid in Hieroglyph. 648
ὄϊς. 589

P.

PAEDAGOGI miſeri. 454
Paganorum ſtudia quæ. 85
Pagaſa. 318
Παλεύτρια. 248
Paleutrio. 248
Palla. 233
Pallas nata Iouis capite. 70
Pallas vnde dicta. 71
Pallas, Tritonia. 71
Pallas cur armata. 145. 151
Pallas γλαυκῶπις cur. 437
quære reliqua in Minerua.
Pallene. 626
Pallium. 152
Palma quid ſignificet. 211
Palmæ ſymbolum Eccleſiæ victrici tribuitur. 211
Palmæ natura. 211
Palmam ferre vnde dictum. 212
Palmula quid. 339
Palpum obtrudere. 209
Palumbes ſe ad fouendos fetus explumat. 655
Pan Deus. 355
Pan homo. 355
Pan dux Bacchi 461. eiuſdem inuentum. ibid.
Pani cornua cur tributa. 461
Panici tumultus ac terrores. 461
Pandora. 235
Pandoræ pyxis. 234

Panem ne frangito. 34
Panis fractio. 34
Para rex Armeniorum à Valente oppreſſus. 125
Paraſiti. 347
Paraſiti nimia licentia. 348
Parentes inſtar Deorum. 660
Parentibus quantum debeamus. 190
Parentibus damnum arceſſunt molliùs educati liberi. 653
Pariſienſis Academiæ multæ ſcholæ. 454
Parma quid. 64
Parra quid. 640
Παρθένος vnde. 153
Paſtoris Eccleſiaſtici munera duo. 121
Patientia. 202
Patientiæ & conſtantiæ præmiũ. 212. 213. 214
Patientia quid doceat. 202. 211
Patientia quorundam in tormentis. 115. 116
Patres Senatores. 174
Patria eſt vbicunque bene eſt. 414
Patriæ obliuio. 414. 415
Patroclus quid allegoricè. 555
Patroclus occiſus, eiuſq; exequiæ. 555
Paulus Aemilius cur Terentio Varroni collega datus. 146
Pauli Iouij dialogus de ſymbolis armorum & amoris. 521
Pauper vnde dictus. 455
Paupertas vbique tuta. 214 216
Paupertas ſummis ingeniis obeſt ne proueharitur. 453
Pauſanias inſolens. 467
Pax. 600
Pax ex bello. 600. 601. 602
Pacis redemptæ ſigna. 602
ex Pace vbertas. 605
Peccantes aduerſus naturam. 697
Pedere & eructare, obſcena verba. 86
Pegaſus equus alatus. 119
Pegaſus quid allegoricè ſignificet. 120
Pegaſus equo alato vectus quid. 119
Pegaſus non fuit equus. 119. 120
Πειθώ. 564
Πεῖ παιδίον, &c. 135. 136
Pelagus quid. 576
Pelecani auis pietas in ſuos. 657
Pellex. 247
πέμματα bellaria. 212
Penelope Vlyſſem ſequi maluit quàm patrem. 666
Peniculus, vel penicillus. 233
Penus. 352
Peplum quid. 93
Per publicam viam ne ambules. 31
Peregrinatio confert ad amorem declinandum. 424
Periander. 639
Periculoſa tempora quando maximè. 613
Pernicies vndè. 188
Perſarum mos in arcanis Regis celandis. 113
apud Perſas qui ſint conſiliorum conſilij. 113
Perſica pyrus vnde 521 nota eorum qui in alieno cœlo meliores fiunt. 520
Perſicâ arbor cur Iſidi conſecrata. 521
Perſicum pomum in Perſide virulentum. 520
Peſſum vnde. 188
Peſtis vnde dicta. 188
Peſtis patriæ. 188
Petaſus. 63
Phaëthon è plauſtro paterno decidit. 262
Phaëthontis fabula ad varia referri poteſt. 265
Phalanx. 115
Phantaſia. 295
Phariſæi. 92
Phidias ſtatuarius. 150. 662
Φιλαυτία. 289
Φιλαυτίαν quæ ſequantur. 291
Φιλαυτίας malum eiuſque remedium. 289. 290
Φιλαυτία morbus maximus. 290
Philippides Comicus. 113
Philippus Macedo vulturem præſtitit. 271
Philippus Macedo ex inſolenti moderatus. 467
Philoſophi humiles. 85

Philo-

Philoſophi φίλαυτοι. 293
Philoſophi cæci. 273
Philoſophia Epicteti duobus verbis comprehenſa. 202
Philoſophorum veterum ſimulatio. 92
Philoſophia vetus qualis. 78.79
Philoſophorum cum poëtis comparatio. 78.79
Philoſophorum quorundam nugacitas. 53
Φιλοστοργία. 658
Philoxenus guloſus. 344
Phineus. 197
Phocionis dictum in Leoſthenem oratorem. 675
Phœbus Delphicus. 633
Phryne femina pulcherrima. 379
Phryxi fabula. 648
de Phryxi ariete locus Taciti. 648
Picea. 680. orbitatis ſymbolum. 681
Picea cur in clauſtris Monachorum. 680
Picea quinta cedri ſpecies. 268
Picus in auem mutatus. 312
Pierij Valeriani Hieroglyphica. 25. 26
Pietas in parentes. 190. 659. 660
Pietatis verbum vnde. 192
Pietas Ciconiæ. 190. 191
de Pietate filiorum in parentes Platonis locus. 660
Pietatis in patrem exemplum. 660
Pignora cariſſima liberi. 192
Pilatus iudex iniquiſſimus. 194
Pileus libertatis ſignum. 541
Pileus in numis. 541
Pindarus imitationi inacceſſus. 516
Pinus & myrtus pro mortis ſymbolis. 675
Pipinus quomodo creatus Rex Francorum. 217
Piratæ ad Alexand. reſponſum. 217
Piſcari in aqua turbida. 338. 339
Piſcibus abſtine. 35
Piſcis quid allegoricôs. 421
Piſonis factum indignú. 595. 596
Pitho, id eſt, Suadela apud Gallos maximè culta. 618
Pittacus. 639
Platonis modeſtia. 293
Plebis concordia Principi neceſſaria. 217
Pleiades. 367
Poculum aureum. 92
Pœni. 174, 693
Poëſis ænigmatum plena. 78
Poëtæ, primi philoſophi. 79.80
Poëtæ & vates δαφνηφάγοι. 683
Poëtarum inſignia. 627
Poëtarum veterum conſilium. 79
Poëtica figmenta triplicia. 78
Pollux & Caſtor. 231
Polybides. 175
Polyphemus. 587
Polyphemus exoculatus ab Vlyſſe. 588
Poma Heſperidum. 511
Pompeij anulus. 37
Pompeium quomodo obtrectatores vituperarint. 300
Pompeius ambitioſus. 300
Popilius Lænas Ciceronem occidit. 186
Poples. 205
Populari aura veſci quid. 257
Popularis conſenſus ſtabilimentum regum. 217
Popularis rebellio vnde ſæpe. 206
Populi conſenſu Reges primi. 217
Populus lenitate retinendus. 207
Populus alba Herculi ſacra. 694
Populus arbor, temporis ſymbolum. 694
Porci natura. 236
Porphyrio auis pudicitiæ ſymbolum. 239
Porphyrionis natura. 239
Potentiorum mala non inquirenda. 112
Præcidere. 234
Præpes quid. 372
Præſtigium amoris præſtigio non pellitur. 316
Prætor & iudex non idem. 194
Prætoris officium. 194
Prætoris & ius dicentis differentia. 194
Prandia captare. 472
Praſina factio. 437
Praſinus color. 437

Praxi.

Praxiteles. 161
Primas tenere non poſſunt omnes. 515
Princeps ſubditorum incolumitatem procurans. 522. 523
Princeps bonus pater patriæ. 539
Princeps bonus, iudices bonos diligit. 525
Principes ab aſſentatoribus perditi. 209
Principes fatui & ſocordes. 262. & ſeqq.
Principes ambitioſi cum Phaëthonte comparantur. 265
Principes fidei & fœderum violatores. 463
Principis boni officium. 607
doctrina debet omnibus ſubditis prodeſſe. 141
Principis boni Senatus. 525
Principis quæ ſit optima cuſtodia. 104.105.106.107
Principis clementia. 210.535
Principibus equitandi peritia quatenus neceſſaria. 207
Principum Chriſtianorum rixis auctum eſt Turcicum imperium. 470
Principum quorundam ambitioſorum miſera fortuna. 265
Principum ludus periculoſus. 604
Principum lenitudo afflicti ſtatus ſolatium. 538
Principum quorundam rapina. 339
Principum bonorum exempla. 531
Principum auarorum commentum. 533
Principum Conſiliarij. 529
Principia optima quid præſtent. 473
Proboſcis ſeu promuſcis. 465
Procare verbum. 257
Procax & proci vnde. 257
Procopij Cilicis caſus. 264
Prodigi. 254
Prodigo ſuorum aliena non credenda. 257
Proditorum fraudes. 247. 274
Progne. 656. 657
Promethei fatum. 368
Prometheus Caucaſo alligatus, quid 368
Properare aliud eſt quàm feſtinare. 690. 691
Proprietates occultæ. 584
πρόσω καὶ ὀπίσω. 140
Proteus quis. 621. 622. 623. 624. 625. Buſiris. 626
materia informis. 625
Protogenis tabulæ. 8. 146
Prudens magis quàm loquax. 143
omnia ſperanda in peiora conſtituit. 484
Prudentes vino abſtinent. 158
pauciloqui. 108. 143
Prudentiæ nota & prudentis officium. 140. 141
Prudentiæ ciuilis duo exempla. 141
Pruina vnde. 215
Pſecas. 355
Pſeudochriſtiani. 93
Pſeudoſophi. 92
Pudicitia. 239. 240
Pudoris ſtatua. 666
Puellæ querela de patre inhumano. 668
Puellarum mors præpropera. 551
Pueri præcoci ingenio. 688
Pulchritudinis vis. 378. 379
Pulegium. 134. 639
Pullæ veſtes in funeribus cur. 429. 436
Pullus color. 429. 436
Pullus color mœſtitiæ ſignum. 429. 436
Pura veſtis. 431. 432
Puræ manus. 195
Purpura & linum. 432
Purpurea veſtis. 93
Purpureus color ſymbolum verecundiæ. 434
Purum quid. 431
Puſio. 380
Pygmæi qui. 268
Pygmæi Herculem adoriuntur. 268
Pylius ſenex. 161
Pyrrhus Epirota. 282
Pyrrhus luſori imperito comparatur. 282
Pyrrhus Aquila dictus. 201
Pythagoras. 16. 139
Pythagoræ ſymbola. 25. 326

Pytha-

Pythagoræ Samij elogium. 109
Pythagoræ aurea carmina. 136
Pythagoreorum ſilentium. 108

Q.

QVAE ceciderunt ne tollito. 33
Quæ ſupra nos, nihil ad nos. 370
Quæ vncis ſunt vnguibus. 31
Quæſtioni non cedendum. 115
Quatuor temporum ſymbola. 365
Quercus quid. 229
Quercus ſacra Ioui 675. veterum cibus. 676.677
Quercus annoſa ventis non deiicitur. 228
Quercus nunc ſola vmbra proficit. ad quid referatur. 677
Quintilianus ſua ipſe errata correxit. 14
Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. 398

R.

RABVLA quis & vnde. 352
Rapina. 288
Raptus. 288
Rapto & fraude viuentes. 480
Ratio quid. 91
in Ratione iudicium. 178
Rebellio popularis vnde naſcatur. 206
Reciprocare vnde. 257
Reges primi ex populorum conſenſu. 217
Regibus dare conſilium difficile. 210
Regis optimi typus. 140
Regis arcana qui ſciunt, imitari debent armaria. 113
Regis munus. 105.106.107
Regum in ſceptris effigies ciconiæ. 191.192
aut Regem aut fatuum naſci. 264
Regum Galliæ priorum ſymbola. 41
Regna magna, magna latrocinia. 217
Religio cum ſapientia. 91
Religio, ſummum bonum hominum. 89.90
Religio ficta. 91
Remedia in arduo, mala in prono ſunt. 486
Remedium efficax in amorem. 314
Rhamnuſia vindex. 177
Rhea vitam præfert. 79
Rhemnius Palæmon. 295
Rhœteum. 499
Remora quid. 148.327
Reſpublica liberata. 541
Reipublicæ arcana non euulganda. 113.114
Reipublicæ cum lyra comparatio. 103
Reip. cum naui ventis agitata comparatio. 230
pro Republ. mortui. 498.499
Riſus tria genera. 403
Rixæ & contentiones à ſtudioſis alienæ. 610
Robur corporis ſine conſilio. 224. 225
Roma, Babylon Hieronymo. 93
Roma quandiu incolumis & inuicta. 103
Roma terra Martia. 221
Roma Vrbs per excellentiam. 415
Roma æterna. 415.416
Romæ duo nomina. 111
Roma vt ex ιſα. 221
Romanæ vrbis elogia. 416
Romanæ mulieres quo habitu in luctu vſæ. 430
Romani continuerunt manus à bonis proſcriptorum tempore ciuilis belli. 533
Romanorum bellorum breuis catalogus. 605
Romanorum prudentia in victos populos. 141.142
Romanorum nobiles in calceis lunulas habebant. 501
Romulus ſobrius. 158
Roſa Veneri dicata. 382
Roſcius infans ſerpentis amplexu circumplicatus. 68
Rubeus color. 437
Ruboris nota. 435
Rufus color. 438

S.

S. Litera cur tricliniorum foribus ſuperponi ſolita. 112
Sabini ſacram τριάδα præfigurarunt. 101
Sacerdotes primi magiſtri apud Aegyptios. 25

Sacerdotibus honos exhibendus. 94
Sacrum carmen precationis. 474
Saginatus color vnde. 438
Sagmen ſeu ſagmina, ſeu verbena. 173
Sal apponito. 34
Sal pro ſapientia. 34
Salix ſemen amittit. 678
Salix frugiſperda; in quos torqueri poſſit hoc dictum. 678
Salus ære redimenda. 544
Salus publica. 540
Sanctus Fidius & Semipater. 101
Sanna. 143
Sannazarij epigramma. 659
Sanniones qui dicantur. 335
Sapientes ſeptem Græciæ qui, & eorumdem auctoritas. 637
Sapientes pauciloqui. 108. 143
Sapientes cur ſilentes etiam effinxerit Homerus. 108
Sapientes temperatiſſimi. 127
Sapiens an amaturus ſit. 387. diſceſcere poteſt ſi velit. 439
Sapientia humana, ſtultitia apud Deum. 84. 90
Sapientiæ & religionis coniunctio. 91
ad Sapientiam primus gradus. 645
Sarda piſcis. 583
Sardi. 640
Sargus piſcis. 307. 519
σάργος. 27
Saturnus mentem diuinam præfert. 79
Satyri libidinoſi. 300
de Satyris hiſtoria prodigioſa. 301
Satyrus 300. vnde dictus. 300
Saxeus quid. 490
Scæua quid. 254
Scarabæus aquilam quærit. 581
Sceptrum regni hieroglyphicum. 217
Schema quid. 668
Schemata gentilitia. 41
Sciluri factum. 221
Scipionis cordata vox. 207
Scomma. 349
Scriptor maledicus. 249
Scriptores rapſodi taxantur. 621
Scurra Philippi Macedonis. 255
Scurræ varia nomina. 348
Scurræ deſcriptio. 347. 349
Scutica. 380
Scutum. 152
Scylla quid. 287. 288. 312
Scylla in monſtrum marinũ. 287
Scyllæ duæ. 288
Scytharum deſcriptio. 213
Sedere quid habeat myſterij. 526
Sedere in dolio vel modio. 234. 323
Seianus. 181
Sellam oleo ne abſterſeris. 35
Semidei. 200
Sempronius Sophus. 153
Senatores cur patres dicti. 174
Senatus boni principis. 524. 525
Senectus eloquentior. 616
Senectute forma defloreſcit. 305
Senes bis pueri. 426
Senes procul à voluptatibus corporis. 426
Senes cur ament. 550
Senex Acheronticus. 550
Senex puellam amans. 426
Senum amor vehemens. 426
Senenſes in bello Italico, &c. 274
Senſus corporis equo comparantur. 259. 260. 261
Serapidis ſimulacro præpoſitus Harpocrates. 110
Sergius Galba reus. 528
Sermo vnde dicatur. 635
Serpens Epidaurius. 67
Serpens quid. 540
Serpens ſalutis ſymbolum. 540
Serpens ſaxeus. 490
Serpens in ſe reuolutus quid ſignificet. 65. 491
Serpens quid in hieroglyphicis. 66
Serpentem ore pátere. 65
Serpentes dialecticæ ſymbolum. 443
Serpentis oſtentum. 67. 68
Serta. 99
Serui homines ob imperitiam. 648
Serui manumiſſi albo veſtitu vtebantur. 437
Seruitia. 648
Seruius Grammaticus non omnibus ſatisfecit ſuis in Virgilium Commentariis. 14
Seuerus Imp. 68. eius nummus. 539

Sicariorum receptatores. 251
à Signatis cauendum. 244. 245
Silentij præmium tutum. 109
Silentium. 108. 144
Silentium mulierem decet. 663
Simonidis cordarum reſponſum. 370
Simplicitas puerilis Deo grata. 83
Simus grex. 309
Sirenas à Muſis explumari quid. 424
Sirenes quæ, & quid. 417. 418
Sirenũ nomina vnde impoſita. 414
Sirenum deſcriptio. 419
Siſtrum. 164
Sobrietas animi robur. 132
Sobrietatis laus. 127. & ſeqq.
Societas cum quibus non ſit ineunda. 573
Socrates cur ſe nihil ſcire dixerit. 274
Socratis modeſtia. 291
Socratis dictum ſapiens. 646
Solis equi. 264
Solon. 639
Solonis factum. 450. 451
Solonis lex de neutris in diſcordia ciuili. 275
Solymanus Turcus. 227
Solymanus Viennam Auſtriæ fruſtrà obſidet. 227
Somnus tranquillus poſt ſui recognitionem. 137
Sonipes. 209
Sophiſtæ. 292
Sophocles amator ſenex. 427
Sordidi. 337
Spartani cur ante bella Muſis ſacrificarent. 491
Spartum. 346
Spectare ſidera quid. 233
Speculum. 305. 306
Sperare quid liceat. 238
Spes & Nemeſis in eodem altari. 238. 239
Spes etiam in moribundis. 234
Spes vigilum ſomnia. 236
Spes proximæ. 229. 230
Spes ſeruat afflictos. 233
Spes viridi veſte induta. 233
Spei ſimulachrum. 232. 233
Spei deſcriptio & effecta. 232. 233
Spes dea. 232
σπεῦδε βραδέως. 147
Sphingis deſcriptio. 642
Sphingis virginea facies, plumæ, & pedes leonini. 642
Sphinges templorum liminibus. 25
Sphinx ignorationis ſymbolum. 642
Splen ſiue lien, & eius officium. 530. 544
Splen auctior maciem cæteris partibus inducit. 530
Spuere in ſinum. 309
Spurij qui. 514
Stare & cadere varia ſignificant. 218
Stateram ne tranſilias. 26
Stellio. 244
e Stellionibus malum medicamentum. 244
Stellionatus crimen. 244
Stemma. quid. 69
Stemmatum vſus vnde. 36
Stipator à ſtipe dictus. 254
Stola. 431
Stolo. 91
Stragula ſemper circumuoluta. 32
Stragulum. 215. 435
Strena vnde dicta. 238
Strenarum mos vnde. 238
Studia nuſquam non opportuna. 563
Studioſi laborum difficultate deterrentur. 211
Studioſorum contentio qualis debeat eſſe. 611
Studioſus amore captus. 387
Stymphalides aues. 510
Styx. 484
Suada ſiue ſuadela. 564
Sub tunica & ſinu. 324
Succedanea hoſtia. 599
Superbia. 283. 284. 642
Superis impari numero ſacrificandum. 31
σῦκα μερίζειν. 672
σύμβολον, ἱερὸν χρῆμα. 112
Sycophantæ hominũ monſtrũ. 121
Symbola typographorum. 43. 44
Symbola Pythagoræ. 25. 26
Symbola debẽt eſſe apta rebus. 628
Symbola ſeu hieroglyphica. 24
Symbola rei militaris. 36
Symbolorum farrago. 38

Symbolorum ars quædam. 42.43
Symbolorum origo. 23
Symbolorum vtilitas. 37
Symbolorum tria genera. 41
Symbolum quid. 23.24
Symboli acceptio multiplex. 24
Symbolum, pro belli teſſera. 24
Symbolum, ſeu ſymbola. 24
σιῶπα δύ' ἐρχομένω. 224

T.

T littera ſalutifera. 38
Tænia. 411
Tantali pœnarum cauſſa. 332
Tantali ænigma quid ſignificet. 332.333.
Tantalus auarus. 332
Tantalus vnde dictus. 334
Tarditas nimia fugienda. 146.147
Tauri ſymbolum quid ſignificet. 203.205
Taurum Hercules domat. 511
Techna. 115
Telum quid. 148
Telum ſignum velocitatis. 149
Temerarij. 262.267
Temeritas. 262
Temperantiæ ſymbola. 179.180
Tempora periculoſa quando maximè. 613
Temporum viciſſitudo. 364
Tempus omnia aperit. 183
Tereus in vpupam mutatus. 287
Terei Regis arx. 297.389
Terminus mors. 553
Terminus quid ſignificet. 554
Terminus. 553
Terram pedibus quatere. 403
Terrifici poſt mortẽ. 584.585.586
Terror ſubitus. 460.461
Teſſera. 62
Teſtamentorum captores vultures dicti. 556
Teſtis oculatus. 133
Teſtudo. 666
Thalia & Suada. 564
Thales. 640
irriſus ab ancilla. 376
Thebani iudices. 524.525
Thecla D. Pauli diſcipula martyr. 75 (532
Themiſtoclis moderatus animus.
Theodoſii lex de reis. 128
Therſites cur vituperatione dignus. 108
Theſſali arrogantia. 294
Theſſali primi equitandi artem vſurparunt. 421
Theſſalia cur Aemonia dicta. 580
Thetis. 499
Thracum mos barbarus. 170
Thraſybulus tyrannorum expulſor. 495
Thraſybulus cur ſic dictus. 496
Thraſylaus inſanus. 293
Thryſi tyranni hiſtoria. 218
Thuni. 693
Θύμος quid. 278
Tiberius Cæſar. 68.112
Tiberij cautus animus. 115
Tiberij morte quantum populus lætatus ſit. 588.589
Tiberij oratio qua M. Hortalo reſpondit. 326
Tiberius Imperator conuicia non curauit. 538
Tigrides cur Bacchi currui iũctę. 169
Timendum à minimis. 581
Tireſiæ vaticiniũ de Narciſſo. 288
Titanes. 524
Titi clementia. 538
Tollenti onus auxiliare. 31
C. Toranius. 279
Torrens quid. 574
Toruli. 63
Τραγίζειν quid. 301
Traiani dictum. 531
Trames. 100
Triton deus marinus. 491
Tritonum imagines. 491
in Triuio eſſe. 100
Troiani nimia credulitate proditi. 129
Trophæum vnde. 465
Tuba famæ nota. 491
Tubicen in bello captus cur ſe excuſarit. 592
Tumulus. 99
Tunetum quid. 693
Turcarum exercitus ad Viennam Auſtriæ vrbem fuſus. 227
Turdus. 376
Turni arma & ſymbola. 37
Tympanũ luxurię inſtrumentũ. 162
Tympanũ cur adiunctũ Baccho. 162
Typographorum ſymbola. 43.44
Tyrannus quis. 206.207

Tyran-

Tyranni opulentia, paupertas ſubiectorum. 530. 531
VAFER quis. 89
Vafrorum ſpecies. 85
Valentiniani nimia auaritia. 532
Valentiniani truculentia. 537
Valentis credulitas. 126
Valerius Soranus cur occiſus. 112
Valetudinem quæ conſeruent. 363
Vatinius. 347
Vbertas ex pace. 606. 607
Vellus aureum. 648
Venandi ſtudium nimium. 252
Venatores otioſi. 252
Venatores Actæones. 251
Venefici. 298
Veneficia & incantationes nihil poſſunt. 316
Veneres duæ. 391
Veneri roſa dicata. 382
Veneris ſtatua. 383
Veneri ſpiculum dicare. 305
Veneris amuletum. 313
Veneri poma conſecrata. 649
Veneris cæleſtis templum vbi. 393
Veneris vulgaris templum. 393
in Veneris tutela horti. 382
Venus Cypria vel Cypris vnde dicta. 315. 390
Venus cur dicta ἀφροδίτη. 389
Venus Cytherea vnde dicta. 389
Venus cur Adonidem lactucæ foliis occultauerit. 313. 314
Venus vinculo ſignificatur. 309
Venus amica riſus. 405
Venus vulgaris. 392
Venus cœleſtis. 392
Venus cur Amori iuncta. 401.
Phidiæ, teſtudinē premens. 662
Venus vocabulum polyſemū. 666
Veneta factio. 437
Vento viuere. 257
Verba inflāmant ad amorem. 423
Verbena ſeu ſagmina cur ſacra. 175
Veritas fortiſſima. 386
Veritatis vis. 182
Veritas mater fidei. 101
Veritas dea, quomodo & cur nuda picta. 102
Veritas premitur nō opprimitur. 182
Verſipelles qui. 274
Veſpæ abuſiuè pro apibus. 534
Veſpæ obtrectatores. 251
Veſpaſiani ſymbolum, delphinus anchoræ illigatus. 38
Veſpaſiani aſtus & auaritia. 534
Veſpaſiani clemens animus & Titi filij. 538
Veſpertilio. 272
Veſpertilio vnde nomē ducat. 275
Veſpertilio biformis. 275
Veſpertilionis nomen quibus conueniat. 273. 274
Veſpertilionis deſcriptio. 275
Veſtales albatæ. 437
Veſtis coccinea. 437
Veterum induſtria. 252
Veterū ritus, quo nouam nuptā in pelle lanata iubebāt cōſidere. 664
in Via non ſecanda ligna. 34
Viatores homines in hac vita. 100
Viatores Mercurio ſerta præbent. 98. 99
Vicini boni ſumma cōmoditas. 578
Vicinorum commoditas, &c. 196
Victoria dolo parta. 241
Victus ratio quid agat. 314
Villium filius occidere fecit. 280
Vindicta iuſta. 587. 588
Vini incommoda. 160
Vini vtilitas. 162
Vini vſus apud Locros. 159
Vini vis. 155
Vinum quatenus laudatum à Platone. 155
Vini diluendi prima inſtitutio. 165. 166
Vino quomodo vtendum. 168
Vino qui abſtinuerit. 169
Vino vnde amentia, &c. 169. 170
Vino prudentia augetur, & ingenium acuitur. 155
Vino ſapientiam obumbrari. 158
Vinum quibus prohibitum. 163
Vinum cur οἶνος. 163
Vinū igni vim æqualem habet. 165
Vinum inſanire facit. 161
Vinum quibus interdictum. 159
Vinum matronis Romanis interdictum. 158. 159
Violaceus color. 435
Vipera vnde dicta. 651
Viperæ partus & fœtus qualis. 651
Vir gregis. 306
Virago. 117
Viri excellentes nullo in honore

quandiu vixerint. 183
Viri illuſtres pro diis habiti. 364
Viri boni lacrymabiles. 243
Viri animo inſignes. 492
Virgines cuſtodiendas. 150. 151
Virginum cuſtodia. 153
Virgo pro muliere quauis. 667
Viridis color. 437
Viror ſpei nota. 433
Virtutem lugere quid. 241
Virtutem à Græcis deſeri indigniſſimum. 242
Virtutes quatuor, honeſti amoris obiecta. 390. 391
Virtutes quatuor coronis IV. ſignificantur. 390
Virtuti fortuna comes. 439
Virtutis deſcriptio. 393
Virtutis vis. 445
Virtutis triplex gradus. 203
Virtutis iter arduum. 489
Virtus ad Aiacis tumulum deflens. 240. 241
Virtus ſui magnum eſt decus. 647
Virtus quid ſignificet. 440
Virtus, verba & voces. 452
Virtus difficultes paratur. 489
Virtus multis obfuit. 577
Virtutem vitia imitantur. 92
à Virtute facile deſciſcere. 327
Virum bonum non decet rebus proſperis mores mutare. 415
Virus melle litum. 420
Viſcera diuitiæ. 482
Viſus amoris initium. 422
Vita beata in philoſophis non fuit. 91. 92
Vita innocens. 198
Vita humana. 542
Vita humana aleæ ludo cõparata. 483
Vita humana peregrinatio. 100
Vitæ humanæ lapſus in tribus. 136
Vites vlmis adiunctæ. 558
Vitis ſignificata. 557
Vitia potius quàm virtutes obſeruantur. 354
Vitia Deo & naturæ repugnãtia. 426
Vitia quæ maxime pernicioſa. 93
Vitia naturalia vix facilè tolluntur. 270
Vitta in nuptiis quid. 665
Viuendo quid cogitandum. 553
Vltio iuſta. 390
Vlulæ & dracones Palladi conſecrantur. 152
Vlularum & cornicum diſſidiũ. 165
Vlyſſes ſapientiæ typus. 418
Vlyſſes. 226
Vlyſſes Cyclopem excæcauit. 588
Vlyſſis ſocij in belluas transformati. 309
Vlyſſis ſocij qui. 309
Vlyſſes quid. 310
Vlyſſis oratio vehemens. 108
Vlyſſis aſtus. 588
Vlyſſis & Diomedis ſtatuæ iunctæ. 224
Vlyſſes teſtitit poculis Circes. 621.
cum Aiace contendit de armis Achillis. 182
Moly herbam accepit à Mercurio. 620
Vngaria occupata à Turcis. 227
Vnguium præſegmina & capillorum. 31
Vnguicuruia. 31
Vnum nihil, duos plurimum poſſe. 223. 224
Vnus vir, nullus vir. 224. 561
in Voluntate iuſtitia. 178
Voluptas eſca malorum. 308
Voluptas corporis. 642
Voluptatis tres illecebræ. 421
Vpupa. 297
Vrceus & mallunium in tumulo Iudicis quid. 193
Vrceus. 194
Vrere. 215
Vſia duplex. 367
Vtis ἔπε. 589
Vultures qui. 556
Vxoris bonæ officiũ. 649. 650. 651
XΑνθοχόλοι qui. 457
Xenia. 258
Xerxes. 479
Zalevci lex. 155
Zelotypus. 246
Zenalis. 226
Zeno ſenex inter pocula taciturnus. 109
Zenonis naufragium. 563
Zetes & Calais. 197
Zetes vnde. 198
Zibellus. 320. 321
Ziſca vel Ziſcas Bohemus. 587

FINIS.

83-B1037

SPECIAL
N
7740
A35
1608

83-B
1037

THE J. PAUL GETTY CENTER
LIBRARY